ماۋزېدۇڭ تاللانما ئەسەرلىرى

4 - توم

بۇكىل دۇنيە ءجۇزى پرولەتارلارى، بىرىگىڭدەر!

毛泽东选集

第四卷

一九六七年·北京

ماۋزېدۇڭ تاللانما ئەسەرلىرى

4 - توم

بېيجىڭ · 1967 - يىل

مازمۇنى

ٴۇشىنشى ىشكى گىميڭدىك سوعىس ٴداۋىرى

ٴۇشىنشى ىشكى گميڭدىك
سوعىس ٴداۋىرى

جاپون باسقنشلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىنگى جاعداي جانە ٴبىزدىڭ باعىتىمىز*

(1945 - جىلى 8 - ايدىڭ 13 - كۇنى)

تاياۋداعى بىرنەشە كۇن قىسقا ۋاقىت ىشىندە جاعدايىندا وراسان زور وزگەرىستەر تۋعان مەزگىل بولدى. جاپون جيانگەرلىگىنىڭ تىزە بۇگۋ جاعدايى تۋراقتاندى. جاپونيانىڭ تىزە بۇگۋىندەگى شەشۋشى

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس يان - ان كادىرلار ماجىلىسىندە سويلەگەن ٴسوز. بۇل سوزدە ماركسيزىم - لەنينيزىمنىڭ تاپتاردى تالداۋ ادىسىنە نەگىزدەلىپ، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىنگى جوڭگو ساياسىنىڭ نەگىزگى جاعدايىنا تەرەڭ تالداۋ جاسالدى، سونىمەن بىرگە پرولەتارياتتىڭ گومينداڭ سىلۋەسى ورتاعا قويىلدى. بەينە ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ 1945 - جىلى 4 - ايدا جوڭگو گوڭچانداڭىنىڭ بۇكىل مەملەكەتتىك 7 - قۇرىلتايىندا اشاردا سويلەگەن سوزىندە كورسەتكەنىندەي، جاپون جيانگەرلىگىن جەڭگەننەن كەيىن، جوڭگونىڭ ٴالى دە جاڭا جوڭگوعا اينالۋ نە كونە جوڭگو قالپىندا قالا بەرۋ سىندى ەكى ٴتۇرلى تاعدىرى مەن ەكى بولاشاعى بار ەدى.

يىنسۋ ـــ سوۋەت وداعىنىڭ سوعىسقا قاتىناسقاندىعى. مىليونىداعان قىزىل ارميا جۇڭگونىڭ دۇڭبېينا كىردى، بۇل ـــ تەڭدەسى جوق كۇش. جاپون جيانگەرلىگى ەندى ۇزدىكسىز سوعىسا بەرۋدەن قالدى①. جۇڭگو حالقىنىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى جاپاـ ماشاقاتتى سوعىسى جەڭىسكە جەتتى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس ٴبىر تارىيحي كەزەڭ رەتىندە العاندا، ەندى ٴوتىپ كەتتى.

وسىنداي جاعدايدا، جۇڭگونىڭ ىشكى تاپتىق قاتىناستارى، گومينداڭ مەن گۇڭچاندانگىنىڭ قاتىناسى قازىر قانداي، بولاشاقتا قانداي بولۋى مۇمكىن؟ پارتىيامىزدىڭ باعىتى قانداي بولماق؟ بۇل ـــ بۇكىل ەل حالقى تۇتەنىشە كوڭىل ٴبولىپ وتىرعان ماسەلە، بۇكىل پارتىياداعى جولداستار تۇتەنىشە كوڭىل ٴبولىپ وتىرعان ماسەلە.

گومينداڭ قانداي؟ ونىڭ وتكەندەگىسىنە قاراپ قازىرگىسىن ٴبىلىپ الۋعا بولادى؛ ونىڭ وتكەندەگىسى مەن قازىرگىسىنە قاراپ بولاشاعىن ٴبىلىپ الۋعا بولادى. بۇل پارتىيا وتكەندە تابان 10 جىل فانگىميگدىك ىشكى سوعىس جۇرگىزدى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى

جۇڭگونىڭ جياڭ جيەشى ۋاكىلدىك ەتكەن ٴىرى ديجۋلارى مەن ٴىرى بۇرجۋازياسى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسىنىڭ جەمىستەرىن حالىق قولىنان تارتىپ الماق، جۇڭگونى بۇرىنعىشا ٴىرى ديجۋلار مەن ٴىرى بۇرجۋازيا ديكتاتۋراسىندىق جارتىلاي وتار، جارتىلاي فەودالدىق مەملەكەتكە اينالدىرماق بولدى. پرولەتاريات پەن حالىق بۇقاراسىنىڭ مۇددەسىنە ۋاكىلدىك ەتەتىن جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ، ٴبىر جاعىنان، بەيبىتشىلىككە جەتۋ جولىندا، ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ جولىندا بارىنشا كۇش سالۋى قاجەت بولدى، ەندى ٴبىر جاعىنان، جياڭ جيەشىنىڭ بۇكىل مەملەكەت كولەمىندىك ىشكى سوعىس قوزعايتىن فانگىميگدىك جوسپارىنا قاراتا تولىق ازىرلىك

سوعىس بارىسىندا، 1940ـجىلى، 1941ـجىلى جانە 1943ـجىلى ول گۇڭچانداگعا قارسى ءۇش رەت كەڭ كولەمدى تولقىن② قوزعادى، ونىڭ قاي ـ قايسىسىندا ءۇلعايتىپ، بۇكىل مەملەكەت كولەمىندەگى ىشكى سوعىسقا اينالدىرماق بولدى، تەك پارتيامىزدىڭ دۇرىس ساياساتى بولعاندىقتان جانە بۇكىل ەل حالقىنىڭ قارسى تۇرعاندىعىنان عانا، ونى جۇزەگە اسىرا المادى. جۇڭگونىڭ ءىرى ديجۋلارى مەن ءىرى بۇرجۋازياسىنىڭ ساياسي ۋاكىلى جياڭجيەشى، جۇرتقا ءمالىم، بارىپ تۇرعان جاۋىز جانە بارىپ تۇرعان ارامزا سۇمپايى. ونىڭ ساياساتى قول قۋسىرىپ شەتتە قاراپ تۇرۋ، جەڭىستى كۇتىپ وتىرۋ، كۇشىن ساقتاپ قالۋ، ىشكى سوعىس ازىرلەۋ ەدى. ول كۇتكەن جەڭىس كەلىپ ەدى، بۇل «ۋىيۋانجاڭ» ەندى «تاۋدان تۇسپەك»③ بولىپ وتىر. 8 جىلدان بەرى ءبىز جياڭجيەشىمەن ورنىن اۋىستىرىپ كەلدىك: بۇرىن ءبىز تاۋدا ەدىك، ول سۋ بويىندا④ ەدى؛ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە ءبىز جاۋدىڭ ارتقى جاعىندا بولدىق، ول تاۋعا شىعىپ

جاساۋى، دۇرىس باعىت قولدانۋى، اتاپ ايتقاندا، جيانگەرلەر مەن كەرتارتپاشىلار جونىندە قۇر قيالعا سالىنباي، قوقانلوقىدان قورىقپاي، حالىقتىڭ كۇرەس جەمىستەرىن باتىل قورعاۋى، پرولەتارياتباسشىلىعىنداعى، حالىق بۇقاراسىنىڭ، جاڭا دەموكراتيالىق جاڭا جۇڭگو قۇرۋ جولىندا كۇش سالۋى قاجەت بولدى. جۇڭگونىڭ ەكى ءتۇرلى تاعدىرىنىڭ، ەكى بولاشاعىنىڭ جەڭىسى مەن جەڭىلىسىن بەلگىلەيتىن كۇرەس جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاعاننان جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسى قۇرىلعانعا دەيىنگى وسى تاريحي ءداۋىردىڭ مازمۇنى بولدى، بۇل تاريحي ءداۋىر جۇڭگونىڭ حالىق

الــدى. قازىــر ول تاۋدان تۇســپەكــشى، تاۋدان ٴتۇســىپ جاپون باســقىنشىلارىــنا قارسى سوعــىس جەڭــىسىنىڭ جەمىستەرىن تارتىپ الماقشى بولىپ وتىر.

ازات رايونداراعى حالىقىمىز بەن ارميامــىز 8 جىلــدان بەرى تيىتتەي دە سىرتقى جاردەم بولماعان احۋالدا، بۇكىللەي ٴوز تىرىسـ شاڭدىعىنا سۇيەنىپ، وتانىمىزدىڭ ۇلان-بايتاق جەرىن ازات ەتتى، جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساپ كىرگەن جاپون ارمياسىنىڭ كوپشىلىگىنە جانە قۋىرشاق ارمياىنىڭ بارلىعىــنا دەرلىك قارسى سوقــقى بەردى. جاپون باسقىنــشــىلارىنا قارسى باتىــل سوعىس جۇرگىزۋىمىزدىڭ، ەرلىكپەن كۇرەسۋىــمىزدىڭ ارقاسىنــدا عانا كەڭ-بايــتاق ارتــقى شەپتەگى⑤ 200 مىليون حالىق جاپون شاپقىنشىلارىنىڭ ويراندالۋىنا ۇشىرامادى، وسى 200 مىليون حالىق قونىستانعان جەرلەردى جاپون شاپقىنــشىلارى باسىپ الا المادى. جياڭ جيەشى ىمىشان تاۋىــنا تاسالانعانــدا، ونىڭ الــدىڭعى جاعىندا قورعاۋشىلار بولــدى، ولار ازات رايونــدار، ازات رايونداراعى حالىق پەن ارميا ەدى. ٴبىز

ازاتتىق سوعىس ٴداۋىرى نەمەسە ٴۇشىنشى ىشكى ٴىمىيڭدىك سوعىس ٴداۋىــرى بولــىپ تابىــلادى. جاپون باسقىنشــىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاعاننان كەيىن، جياڭ جيەشى امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جاردەمـ مەن بەيبىتشىلىك كەلىسىمدەرىن قايتا-قايتا جىرتىپ تاستاپ، بۇرىن بولىپ كورمەگەن قانىمىيڭدىك زور ىشكى سوعىس قوزعاپ، حالىقتىق كۇشتى جويۋعا ۇرىندى. جۇڭگو كۇڭچانداڭىنىڭ دۇرىس باسشىلىعى ارقاسىندا، جۇڭگو حالقى نەبارى 4 جىل كۇرەس جۇرگىزىپ، بۇكىل مەملەكەت كولەمىنــدە جياڭ جيەشىنى جەڭىپ، جاڭا جۇڭگو قۇرۋدىڭ ۇلى جەڭىسىنە قول جەتكىزدى.

كەڭ ـ بايتاق ارتقى شەپتەگى 200 مىليون حالىقتى قورعادىق، سونىمەن بىرگە وسى «ۋىيىۋانجاڭ»دى دا قورعادىق، ونىڭ قول قۋسىرىپ شەتتە قاراپ تۇرۋىنا، جەڭىستى كۇتىپ وتىرۋىنا ۋاقىت جانە ورىن بەردىك. ۋاقىت ــ 8 جىل ٴبىر اي، ورىن ــ 200 مىليون حالىق قونىستانعان جەر، بۇل شارتتاردى وعان ٴبىز بەردىك. ٴبىز بولماعاندا، ول شەتتە قاراپ تۇرا الماعان بولار ەدى. سوندا «ۋىيىۋانجاڭ» بىزگە العىس ايتتى ما؟ جوق! ول ەجەلدەن جاقسى-لىقتى بىلمەيتىن ادام. جياڭ جيەشى تاقىا قالاي شىعىپ الدى؟ سولتۇستىككە جورىق سوعىسىنا، گوميندا ڭ ـ گۇڭچاندا ڭنىڭ تۇڭعىش رەتكى ىنتىماقتىعىنا، سول كەزدە حالىقتىڭ ونىڭ تەگىنە كوز جەتكىزە الماعاندىعىنا، ونى قولداعاندىعىنا سۇيەنىپ شىعىپ الدى. ول تاقىا شىققانىنان كەيىن حالىققا العىس ايتپاعانى بىلاي تۇرسىن، قايتا حالىقتى شاپالاقپەن ٴبىر سالىپ ۇرىپ جىقتى، حالىقتى 10 جىلدىق ىشكى سوعىستىڭ قان تەڭىزىنە يتەرىپ ٴتۇسىردى. بۇل كەزەڭدەگى تاريحتى جولداستاردىڭ ٴبارى بىلەدى. بۇل رەتكى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستا جۇڭگو حالقى ونى تاعى قورعادى. قازىر جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتتى، جاپونيا تىزە بۇككەلى وتىر، جياڭ جيەشى حالىققا ٴتىپتى دە العىس ايتپايدى، كەرىسىنشە، 1927 ـ جىلعى كونە ەسەپ كىتابىن اقتارىپ، تاعى دا سونداعىسىنداي ىستەگەلى وتىر. جياڭ جيەشى جۇڭگودا بۇرىن «ىشكى سوعىس» بولعان ەمەس، تەك «باندىلاردى جويۋ» عانا بولعان دەيدى؛ مەيلى نە دەپ اتاسا و دەپ اتاسىن، قىسقاسى، حالىققا قارسى ىشكى سوعىس قوزعاماقشى، حالىقتى قىرعىنداماقشى.

بۇكىل مەمىلەكەت كولەمىندىك ىشكى سوعىس ٴالى پارتىيالاي قويماعان كەزدە، حالىق اراسىندا جانە پارتيامىزداعى ٴبىرسىپىرا جولداستار اراسىندا بۇل ماسەلە جونىندە بىردەي ايقىن تانىم بولمايدى. كەڭ كولەمدى ىشكى سوعىس ٴالى بولا قويماعاندىقتان، ىشكى سوعىس ٴالى جاپپاي، اشكەرە، كوپتەپ بولماعاندىقتان ٴبىرسىپىرا ادامدار: «بولا قويماس!» دەپ قارايدى. تاعى ٴبىرسىپىرا ادامدار ىشكى سوعىستىڭ بولۋىنان قورقادى. قورقۋىنىڭ ٴجونى بار، ويتكەنى بۇرىن 10 جىل سوعىس بولدى، ونىڭ ۇستىنە جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى 8 جىل سوعىس جۇرگىزىلدى، تاعى دا سوعىس بولا قالسا نە بولماق. قورقۋ رايلارىنىڭ تۋىلۋى تابيعي. جياڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىس قوزعاۋ قاسكۇنەمدىگى جونىندە پارتيامىزدىڭ ۇستاعان باعىتى ايقىن جانە دايەكتى، اتاپ ايتقاندا، ىشكى سوعىسقا باتىل قارسى تۇرۋ، ىشكى سوعىستى قۇپتاماۋ، ىشكى سوعىستى بولعىزباۋ. ٴبىز بۇدان بىلاي دا اسا زور تىرىسشاڭدىقپەن جانە توزىمدىلىكپەن حالىقتى باسشىلىق ەتىپ، ىشكى سوعىسقا تىيىم سالامىز. الايدا، سونى سەرگەكتىكپەن كورۋگە ٴتيىسپىز، ىشكى سوعىس حاۋپى توتەنشە اۋىر، ويتكەنى جياڭ جيەشىنىڭ باعىتى بەلگىلەنىپ بولعان. جياڭ جيەشىنىڭ باعىتى بويىنشا بولعاندا، ىشكى سوعىس جۇرگىزۋ كەرەك. ٴبىزدىڭ باعىتىمىز — حالىقتىڭ باعىتى بويىنشا بولعاندا، ىشكى سوعىس جۇرگىزبەۋ كەرەك. ىشكى سوعىستى كەرەك ەتپەيتىندەر جۇڭگو كۇڭچاندانگى مەن جۇڭگو حالقى عانا، امال قانشا، بۇل جياڭ جيەشى مەن گومينداڭدى قامتىمايدى. بىرەۋى سوعىسۋدى قاجەت ەتپەيدى، بىرەۋى سوعىسۋدى قاجەت ەتەدى. ەگەر ەكى جاق تا سوعىسۋدى قاجەت ەتپەيتىن بولسا، وندا سوعىس

بولىماس ەدى. قازىر سوعىسۋدى قاجەت ەتىپەي وتىرعان تەك ٴبىر جاق قانا، ونىڭ ۇستىنە بۇل جاقتىڭ كۇشى ٴالى دە ەكىنشى جاقتى تيا الارلىقتاي ەمەس، سوندىقتان ىشكى سوعىس حاۋپى توتەنشە اۋىر بولىپ وتىر.

جياڭ جيەشى دۋسايلىق جانە ىشكى سوعىستىق كەرتارتپا باعىتىندا قاسارىسىپ تۇرا بەرەدى، پارتيامىز مۇنى دەركەزىندە ايقىن كورسەتكەن بولاتىن. پارتيانىڭ 7 - قۇرىلتايىنان بۇرىن، 7 - قۇرىلتايى بارىسىندا جانە 7 - قۇرىلتايىنان كەيىن، ٴبىز ەداۋىر تولىق قىزمەت ىستەپ، ىشكى سوعىس حاۋپىنە حالىقتىڭ نازارىن اۋدارىپ، بۇكىل ەل حالقىن، پارتيامىزدىڭ مۇشەلەرىن جانە ارميامىزدى كۇنى بۇرىن رۋحي ازىرلىكتە تۇراتىن ەتتىك. بۇل ٴتۇيىن اسا ماڭىزدى، بۇل ٴتۇيىننىڭ بولۋى مەن بولماۋىندا زور ايىرماشىلىق بار. 1927 - جىل كەزىندە پارتيامىز ٴالى جاس پارتيا ەدى، جياڭ جيەشىنىڭ قانىشەرلىك تۇتقيىل شابۋىلى جونىندە تيىستەي دە رۋحي ازىرلىگى جوق ەدى، وسىنىڭ سالدارىنان حالىق قولى جەتكەن جەڭىس جەمىستەرىنەن بىردەن ايرىلىپ قالدى، حالىق ۇزاق ۋاقىت بويى اپاتقا ۇشىرادى، نۇرلى جۇڭگو قاراتۇنەك جۇڭگوعا اينالدى. بۇل رەت باسقاشا بولىپ وتىر، پارتيامىز ٴۇش رەتكى گىمينگىنىڭ باي تاجىريبەلەرىنە يە بولدى، پارتيامىزدىڭ ساياسي جاقتان پىسىپ جەتىلۋ دارەجەسى اناعۇرلىم جوعارلادى. داڭ جۇڭياڭ ىشكى سوعىس حاۋپىن قايتا - قايتا ايقىن ۇعىندىرىپ، بۇكىل ەل حالقىن، بۇكىل پارتيادا عى جولداستاردى جانە پارتيا باسشىلىعىنداعى ارميانى دايىن تۇراتىن ەتتى.

جياڭ جيەشىنىڭ حالىققا قاراتقان باعىتى — تيىستەي ۇقىقتى دا

تارتىپ الۋ، تيتتەي پايدانى دا يەمدەنىپ الۋ. بىزدىكى شى؟ ٴبىزدىڭ جياڭجيەشكە قاراتقان باعتىمىز ـــ دالمە ـ ٴدال قاراما ـ قارسى تۇرۋ، سۇيەمدەي جەرگە دە تالاسۋ. ٴبىز جياڭجيەشىنىڭ ادىسىنە قاراي ٴىس ىستەيمىز. جياڭجيەشى سوعىستى حالىققا قاي ـ قاشان دا زورلاپ تاڭادى، ول سول قولىنا قىلىش الىپ وتىر، ولڭ قولىنا دا قىلىش الىپ وتىر. ٴبىز دە ونىڭ ادىسىنە قاراي قولىمىزعا قىلىش الدىق. بۇل ـــ تەكسەرىپ ـ زەرتتەۋدەن كەيىن عانا تابىلعان ٴادىس. مۇنداي تەكسەرىپ ـ زەرتتەۋ وتە ماڭىزدى. بىرەۋدىڭ قولىنا ٴبىر نارسە الىپ وتىرعانىن كورگەندە، ٴبىز ونى تەكسەرىپ كورۋىمىز كەرەك. ونىڭ قولىنداعىسى نەمەنە؟ قىلىش. قىلىش نەمەنەگە ىستەتىلەدى؟ ادامداردى قىرۋعا. ول قىلىش الىپ كىمدى قىرماق؟ حالىقتى قىرماق. بۇل ىستەردى تەكسەرگەنىنەن كەيىن تاعى دا تەكسەرە تۇسەيىك: جۇڭگو حالقىنىڭ دا قولى بار، ولار دا قىلىش ۇستاي الادى، قىلىش بولماسا قىلىشتى سوعىپ تا الادى. جۇڭگو حالقى ۇزاق ۋاقىت تەكسەرىپ ـ زەرتتەۋ ارقىلى وسى اقيقاتتى اشتى. جۇنفالار، ديحقانلار، تۇحاۋ ـ ليەشىندار، جيانگەرلەر قولدارىنا قىلىش الىپ ادامداردى قىرادى. حالىق مۇنى ٴتۇسىندى دە، ولاردىڭ قىلمىنا قاراي ٴىس ىستەدى. ٴبىزدىڭ كەيبىر ادامدارىمىز وسىنداي تەكسەرىپ ـ زەرتتەۋلەرگە ۇنەمى كوڭىل بولمەيدى. مىسالى چىن دۇشيۋ، ول قىلىشپەن ادامداردى قىرۋعا بولاتىندىعىن بىلمەدى. كەيبىرەۋلەر، كۇندەلىكتى ومىردەگى جالپىعا تانىس بۇل اقيقاتتى گۇڭچاندانگىڭ باسشىسى بولعان ادام دا بىلمەي مە؟ دەيدى. بۇعان پالەندەي دەۋ قيىن. چىن دۇشيۋ تەكسەرىپ ـ زەرتتەمەگەن سوڭ بۇل ٴىستى تۇسىنبەدى، سوندىقتان

ٴبىز وعان جيحۇيجۋيىشى دەپ ات قويدىق. تەكسەرىپ ـ زەرتتەمە ـ گەنىنىڭ سويلەۋ ۇقىعى جوق، ٴبىز ونى سويلەۋ ۇقىعىنان ايىردىق. ٴبىز چىن دۋشيۋدىكىنەن باسقاشا ٴادىس قولداندىق، ەزىلگەن، قىرعىنعا ۇشىراعان حالىقتا قىلىش ۇستاتتىق، كىمدە ـ كىم ٴبىزدى تاعى دا قىرماقشى بولسا، ٴبىز دە ٴوز قىلىشىنا قاراي ٴىس ىستەيمىز. جۋنقتا گوميندالىڭ ٴبىزدىڭ گۋانجۇڭ فىنچۇيىمىزگە شابۋىل جاساۋ ٴۇشىن 6 شىسىن جوتكەدى، ونىڭ 3 شىسى باسا ـ كوكتەپ كىرىپ، كولدەنەڭى 100 لي، ۇزىندىعى 20 لي كەلەتىن جەردى باسىپ الدى. ٴبىز دە ونىڭ ادىسىنە قاراي كولدەنەڭى 100 لي، ۇزىندىعى 20 لي كەلەتىن وسى جەردەگى گوميندالىڭ ارمياسىن تىپ ـ تيپىل، جەرىنە جەتە، تۇگەلدەي جويدىق⑥. ٴبىز دالمە ـ ٴدال قاراما ـ قارسى تۇرامىز، سۇيەمدەي جەرگە دە تالاسامىز، گوميندالىڭ وپ ـ وڭاي ٴبىزدىڭ جەرلەرىمىزدى باسىپ الۋىنا، ادامدارىمىزدى قىرعىنداۋىنا استە جول بەرمەيمىز. ارينە، سۇيەمدەي جەرگە دە تالاسۋ دەگەنىمىز بۇرىنعى «سول»شىل لۋشيان سياقتى «گىنجۇيديلەردىڭ سۇيەمدەي جەرىن دە تاستاپ شىقپاۋ» دەگەندىك ەمەس. بۇل جولى ٴبىز كولدەنەڭى 100 لي، ۇزىندىعى 20 لي كەلەتىن جەردى تاستاپ شىقتىق. 7 ـ ايدىڭ سوڭىندا تاستاپ شىعىپ، 8 ـ ايدىڭ باسىندا قايتارىپ الدىق. وڭتۇستىك انحۇي وقيعاسىنان كەيىن، ٴبىر رەت گوميندالىڭ بايلانىس جاساۋشى سانموۋى ٴبىزدىڭ اۋقىمىمىزدىڭ قالاي بولىپ وتىرعاندىعىن سۇراعان ەدى. مەن وعان: سەن ٴار كۇنى يان ـ اندا بولا تۇرىپ ٴالى تۇسىنبەدىڭ بە؟ «حي بىزگە قارسى تۇرسا، ٴبىز دە وعان قارسى تۇرامىز، حي توقتاسا، ٴبىز دە توقتايمىز»⑦ دەدىم. ول كەزدە جياڭ جيەشىنىڭ اتى اتالماي،

حى ىنگچىننىڭ اتى عانا اتالعان ەدى. ال ەندى «جياڭ جيەشى بىزگە قارسى تۇرسا، ءبىز دە وعان قارسى تۇرامىز، جياڭ جيەشى توقتاسا، ءبىز دە توقتايمىز.» ونىڭ ادىسىنە قاراي ءىس ىستەيمىز. قازىر جياڭ جيەشى قىلمىسىن قايىراپ وتىر، سونىڭ ءۇشىن، ءبىز دە قىلمىسىمىزدى قايىرايمىز.

حالىقتىڭ قولى جەتكەن ۇقىقتارىن وپ-وڭاي قولدان كەتىرۋگە مۇلدە جول بەرىلمەيدى، كۇرەسپەن قورعاۋ كەرەك. بىزگە ىشكى سوعىس كەرەك ەمەس. ەگەر جياڭ جيەشى جۇڭگو حالقىنا ىشكى سوعىستى ءسوزسىز زورلاپ تاڭاتىن بولسا، ءوزىمىزدى قورعاۋ ءۇشىن، ازات رايون حالقىنىڭ ءومىرىن، مال-مۇلكىن، ۇقىعىن جانە باقىتىن قورعاۋ ءۇشىن، قولىمىزعا قارۋ الىپ، ونىمەن سوعىسۋدان باسقا لاجىمىز جوق. بۇل ىشكى سوعىستى جۇرگىزۋگە ءبىزدى ول ءماجبۇر ەتكەن بولادى. ەگەر ءبىز سوعىستا جەڭە الماساق، ونى كوكتەن دە، جەردەن دە كورمەيمىز، تەك ءوزىمىزدىڭ جەڭە الماعاندىعىمىزدان عانا كورەمىز. ءبىراق كىمدە-كىم حالىقتىڭ قولى جەتكەن ۇقىعىن وپ-وڭاي تارتىپ الماقشى نەمەسە الداپ الماقشى بولسا، ونىسى ىسكە اسپايدى. بىلتىر امەريكانىڭ ءبىر ءتىلشىسى مەنەن: «سىزدەردىڭ ءىس جۇرگىزۋلەرىڭىزگە كىم ۇقىق بەردى؟» دەپ سۇرادى. مەن: «حالىق بەردى» دەدىم. حالىق بەرمەگەندە كىم بەرۋشى ەدى؟ اكىميات باسىنداعى گوميننداڭ بەرگەن جوق. گوميننداڭ ءبىزدى مويىندامايدى. ءبىز گومين سان-جىڭجۇيعا قاتىناسقاندا، سانجىڭجۇي تياۋلىنىڭ بەلگىلەمەسى بويىنشا «مادەنيەت ۇيمى» رەتىندە قاتىناستىق⑧. ءبىزدىڭ ايتارىمىز: ءبىز «مادەنيەت ۇيمى» ەمەسپىز، ءبىزدىڭ ارميامىز بار، «قارۋلى

ۇيىمىمىز». ءبىىل 3 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى جياڭ جيەشي: گۇڭچاڭدانىڭ ارمياسىن تاپسىرىپ بەرگەندە عانا زاڭدى ورىنعا يە بولادى، دەگەن بولاتىن. جياڭ جيەشىنىڭ بۇل ءسوزى قازىرگە دە ءدوپ كەلەدى. ءبىز ارميامىزدى تاپسىرىپ بەرگەنىمىز جوق، سوندىقتان زاڭدى ورنىمىز جوق، ءبىز «زاڭسىزبىز، جۇگەنسىزبىز». ءبىزدىڭ مىندەتىمىز ــ حالىقتى جاۋاپتى بولۋ. ءاربىر ءسوزىمىز، ءاربىر ءىس ـ ارەكەتىمىز، ءاربىر ساياساتىمىز تۇگەلدەي حالىقتىڭ مۇددەسىنە ۇيلەسىمدى بولۋعا ءتيىس، ەگەر قاتەلىك بولا قالعاندا، ءسوزسىز تۇزەتۋىمىز كەرەك، حالىقتى جاۋاپتى بولۋ دەگەنىمىز مىنە وسى. جولداستار، حالىقتى ازاتتىق كەرەك، سوندىقتان ولار ۇقىقتى وزدەرىنە ۋاكىلدىك ەتە الاتىن، وزدەرىنە ادالدىقپەن جۇمىس ىستەپ بەرە الاتىن ادامدارعا تاپسىردى، بۇل ادامدار ــ ءبىز كوممۋنيستەر. ءبىز حالىقتىڭ ۋاكىلى بولعان ەكەنبىز، جاقسى ۋاكىلدىك ەتۋىمىز قاجەت، چىن دۋشيۋ سياقتى بولماۋىمىز كەرەك. چىن دۋشيۋ فانگمينگنىڭ حالىقتى جاساعان شابۋىلىنا دالمە ـ ءدال قاراما ـ قارسى تۇرۋ، سۇيەمەلدەي جەرگە دە تالاسۋ باعىتىن قولدانبادى، ناتيجەدە حالىقتىڭ قولى جەتكەن ۇقىقتارىنان 1927 ـ جىلدىڭ بىرىنشە ايى ىشىندە تۇگەلدەي ايرىلىپ قالدى. بۇل جولى ابايلاۋىمىز كەرەك. ءبىزدىڭ باعىتىمىز چىن دۋشيۋدىكىنە مۇلدە ۇقسامايدى، الدامشىلىقتىڭ قاندايى دا ءبىزدى الداي المايدى. بىزدە سەرگەك مي جانە دۇرىس باعىت بولۋعا ءتيىس، قاتەلەسپەۋىمىز كەرەك.

جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسىنىڭ جەمىستەرى كىمگە ءتان بولۋعا ءتيىس؟ بۇل وتە تۇسىنىكتى. مىسالعا ءبىر ءتۇپ شاپتول اعاشىن الايىق، اعاشتا شاپتول بولسىن، وسى شاپتولدى

جەڭىس جەمىسى دەلىك. شاپتولىدى كىم ۇزۋگە ٴتيىس؟ مۇنىدا شاپتولىدى ەككەن كىم، سۋ تاسىپ سۋارعان كىم دەپ سۇراۋ كەرەك بولادى. جياڭ جيەشى تاۋدا وتىرىپ الىپ، ٴبىر شەلەك سۋ دا تاسىعان جوق، ەندى قولىن سوزا وگمەگىدەپ شاپتولىدى ۇزبەك بولىپ وتىر. ول: شاپتولىدى مەنشىكتەنۋ ۇقىعى ماعان — جياڭ جيە-شىگە ٴتان، مەن ديجۋمىن، سەندەر نۋكەنۋشىلەرسىڭدەر، مەن سەندەرگە ۇزدىرمەيمىن، دەيدى. ٴبىز گازەتتە وعان تويتارىس بەردىك⑨. ٴبىز: سەن سۋ تاسىعان جوقسىڭ، سوندىقتان شاپتولىدى ۇزۋگە ۇقىعىڭ جوق؛ ٴبىز ازات رايون حالقى ٴار كۇنى سۋارىپ وتىردىق، ونى ۇزۋگە ەڭ ۇقىقتى ٴبىز بولۋعا ٴتيىسپىز، دەدىك. جولداستار، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستىڭ جەڭىسىنە حالىق قان توگىپ، قۇرباندار بەرۋمەن قول جەتكىزدى، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستىڭ جەڭىسى حالىقتىڭ جەڭىسى بولۋعا ٴتيىس، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستىڭ جەمىستەرى حالىققا بەرىلۋگە ٴتيىس. جياڭ جيەشىگە كەلسەك، ول جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستا پاسسيۆ بولدى، گومينداڭعا قارسى تۇرۋدا اكتيۆ بولدى، حالىقتىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىسىندا كەدەرگى تاس بولدى. قازىر وسى كەدەرگى تاس ورتاعا شىعىپ، جەڭىس جەمىس-تەرىن لۇگىدۋاندىپ الماقشى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىنگى جۇڭگونى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستان بۇرىنعى كونە قالپىنا قايتا تۇسىرمەكشى بولىپ، وندا تيتتەي دە وزگەرىستىڭ بولۋىنا جول بەرمەي وتىر. ٴسويتىپ، كۇرەس تۋدى. جولداستار، مۇنىڭ ٴوزى اسا اۋىر كۇرەس.

جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسىنىڭ جەمىستەرى

حالىقتىقا ٴتان بولۋعا ٴتيىس، بۇل ٴبىر ماسەلە؛ ٴبىراق، جەڭىس جەمىستەرى تەگى كىمنىڭ قولىنا تيەدى، حالىققا بەرىلە مە، جوق پا، بۇل باسقا ٴبىر ماسەلە. جەڭىس جەمىستەرىنىڭ ٴبارى حالىقتىڭ قولىنا ٴتيۋى ٴسوزسىز دەپ ويلاماۋ كەرەك. ٴىرىسىپىرا ٴىرى شاپتولىدى، ايتالىق، شاڭحاي، نانجيڭ، حاڭجوۋ سياقتى ٴىرى قالالاردى جياڭ جيەشى تارتىپ الادى. جياڭ جيەشى امەريكا جيانگەرلىگىمەن ٴسوز بايلاسىپ وتىر، ول جەرلەردە ولاردىڭ كۇشى باسىم، كىمىگىشىل حالىق ٴالى دە نەگىزىنەن اۋىل ـ قىستاقتاردى عانا الا الادى. تاعى ٴبىرىسىپىرا شاپتولعا ەكى جاق تالاسادى. داتۇڭ ـ پۋجوۋ تەمىر جولىنىڭ تايىيۋاننان سولتۇستىككە سوزىلعان بولەگىندەگى، بيىپيڭ ـ سۇيىيۋان تەمىر جولىنىڭ ورتا بولەگىندەگى، بيىپيڭ ـ لياۋنيڭ تەمىر جولىنداعى، بيىپيڭ ـ حانكوۋ تەمىر جولىنىڭ جىڭجوۋدان سولتۇستىككە سوزىلعان بولەگىندەگى، جىڭدياڭ ـ تايىيۋان، بايگۇي ـ جينچياڭ⑩، دىجوۋ ـ شىجياجۋاڭ، تيانجين ـ پۋكوۋ، چيڭداۋ ـ جينان تەمىر جولدارىنداعى جانە لۇڭ ـ حاي تەمىر جولىنىڭ جىڭجوۋدان شىعىسقا سوزىلعان بولەگىندەگى ـــ وسى جەرلەردەگى ورتا، شاعىن قالالارعا ٴسوزسىز تالاس بولادى، وسى ورتا، شاعىن شاپتولداردىڭ ٴبارىن دە ازات رايون حالقى قانىن توگىپ، تەرىن اعىزا ٴجۇرىپ سۋارعان. وسى جەرلەر تەگى حالىقتىڭ قولىنا تيە مە، جوق پا، قازىرشە پالەن دەۋگە بولمايدى. قازىر كۇش سالا تالاسۋ دەگەندى عانا ايتۋعا بولادى. حالىقتىڭ قولىنا ٴسوزسىز تيەتىندەرى بار ما، جوق پا؟ بار: حىبيداعى، چاحارداعى، رىحىداعى⑪، شانشيدىڭ كوپ بولەگىندەگى، شاندۇڭداعى، جياڭسۋدىڭ سولتۇستىك بولەگىندەگى ـــ وسى جەرلەردەگى اۋماقتى

اۋىل ـ قىستاقتار مەن كوپتەگەن قالالار؛ وسى ارادا اۋىل ـ قىستاقتار مەن اۋىل ـ قىستاقتار ٴبىر ـ بىرىنە تۇتاسىپ كەتكەن، جۇزدەي قالا ٴبىر بولەك، 70 ـ 80 قالا ٴبىر بولەك، 40 ـ 50 قالا ٴبىر بولەك بولىپ، بۇلار ۇلكەندى ـ كىشىلى 3، 4، 5، 6 بولەككە بولىنگەن. قانداي قالالار؟ ورتا قالالار مەن شاعىن قالالار. بۇلاردىڭ حالىق قولىنا تيەتىندىگى ٴسوزسىز، بۇل جەڭىس جەمىستەرىن قولعا الۋعا كۇشىمىز جەتەدى. بۇل جەمىستەرگە قول جەتكىزۋ جۇڭگو ٴگىمىڭىنىڭ تارىيحىندا تۇڭعىش رەت بولادى. تارىيحتا، ٴبىز 1931 ـ جىلدىڭ سوڭعى جارتىسىندا جاۋدىڭ ٴۇشىنشى رەتكى «قورشاپ جويۋ»ىن تالقانداعاننان كەيىن عانا جياڭشي ورتالىق رايونىندا جيىنى 21 اۋداندىق قالاعا[12] يە بولعان ەدىك، ٴبىراق سوندا دا ورتا قالالارىمىز جوق ەدى. 21 شاعىن قالانى قوسقاندا، جان سانى ەڭ كوپ بولعان كەزدە 2 ميليون 500 مىڭ بولاتىن. وسىلارعا سۇيەنە وتىرىپ، جۇڭگو حالقى سونشاما ۇزاق ۋاقىت كۇرەس جۇرگىزە العان، سونشاما ٴىرى جەڭىستەرگە جەتە العان، سونشاما زور «قورشاپ جويۋ»لاردى تالقانداي العان بولاتىن. كەيىن كەلە ٴبىز سوعىستا جەڭىلىپ قالدىق، مۇنى جياڭ جيەشىدەن كورۋگە بولمايدى، ٴوزىمىزدىڭ جاقسى سوعىسا الماعاندىعىمىزدان كورۋىمىز كەرەك. ەگەر بۇل جولى ۇلكەندى ـ كىشىلى بىرنەشە 10 قالادان ٴبىر بولەك بولىپ قۇرالعان 3، 4، 5، 6 بولەك جەر بولاتىن بولسا، وندا جۇڭگو حالقىنىڭ جياڭشي ورتالىق رايونىنان كولەمدى 3، 4، 5، 6 گىمىڭدىك گىنجۇيديى بولار ەدى، جۇڭگو گىمىڭىنىڭ جاعدايى ەداۋىر جاقسارا تۇسەر ەدى.

تۇتاس جاعدايدان قاراعاندا، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس كەزەڭى ٴوتىپ كەتتى، جاڭا احۋال مەن جاڭا مىندەت دل

ىشىندەگى كۇرەس بولىپ تابىلادى. جياڭ جيەشى «مەملەكەت قۇرۇ» كەرەك دەيدى، بۇدان بىلايعى كۇرەستىڭ ٴوزى قانداي مەملەكەت قۇرۇ جونىندە بولادى. پرولەتارىيات باسشىلىعىنداعى، حالىق بۇقاراسىنىڭ، جاڭا دەموكراتيالىق مەملەكەت قۇرۇ ما الدە ٴىرى ديحاندار مەن ٴىرى بۇرجۋازيا ديكتاتۋراسىنىڭ، جارتىلاي وتار، جارتىلاي فەودالدىق مەملەكەت قۇرۇ ما؟ بۇل اسا كۇردەلى كۇرەس بولماق. قازىر بۇل كۇرەس جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسىنىڭ جەمىستەرىن جياڭ جيەشىنىڭ تارتىپ الماقشى بولۋى مەن ٴبىزدىڭ ونىڭ تارتىپ الۋىنا قارسى تۇرۋىمىز اراسىنداعى كۇرەس بولىپ بەينەلەنۋدە. بۇل كەزدە ەگەر جيحۇيجۋيىلىك بولاتىن بولسا، وندا كۇش سالا تالاسپاي-اق حالىقتا تيەسىلى جەمىستەر جياڭ جيەشىگە ەرىكتى تۇردە بەرىلگەن بولار ەدى.

اشكەرە، جالپى بەتتىك ىشكى سوعىس پارتلاي قويار ما؟ مۇنى ەل ىشىندەگى ىنتىلار مەن حالىقارالىق ىنتىلار بەلگىلەيدى. ەل ىشىندەگى ىنتىلار — كوبىنەسە ٴبىزدىڭ كۇش-قۋاتىمىز جانە سانالىلىق دارەجەمىز. حالىقارالىق جانە ەل ىشىندەگى جالپى جاعدايدىڭ بەتالىسىنا، جۇرتشىلىقتىڭ تىلەۋلەستىگىنە بايلانىستى جانە ٴبىزدىڭ كۇرەسىمىز ارقىلى ىشكى سوعىستى ٴىشىنارا كولەمدە شەكتەۋگە نەمەسە جالپى بەتتىك ىشكى سوعىستىڭ پارتلاۋىن كەشەۋىلدەتۋگە بولا ما؟ مۇنداي مۇمكىندىك بار.

جياڭ جيەشى ىشكى سوعىستى ەمىن-ەركىن قوزعاماقشى بولعانىمەن، ونىڭ ٴبىرسىپىرا قيىنشىلىقتارى دا بار. بىرىنشىدەن، ازات رايونداردا 100 مليون حالىق، ٴبىر مليون اسكەر، 2 مليوننان استام مينبيڭ بار. ەكىنشىدەن، گوميىنداڭ بيلەپ-توستەپ وتىرعان

رايونداراعى ويانىمان حالىق ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرادى، بۇل جياڭ جيەشىگە تۇساۋ بولىپ وتىر. ۇشىنشىدەن، گومينداڭنىڭ ىشىندە دە ءبىر ءبولىم ادامدار ىشكى سوعىستى قۇپتامايدى. قازىرگى جاعداي 1927 ـ جىل كەزىندەگىگە الدەقايدا ۇقسامايدى. اسىرەسە پارتيامىزدىڭ قازىرگى احۋالى 1927 ـ جىل كەزىندەگى احۋالىنا الدەقايدا ۇقسامايدى. ول كەزدە پارتيامىز جاس پارتيا ەدى، سەر-گەك ميلى ەمەس ەدى، ونىڭ قارۋلى كۇرەس تاجىريبەسى جوق ەدى، دالىمە ـ ءدال قاراما ـ قارسى تۇرۋ باعىتى جوق ەدى. قازىر پارتيامىزدىڭ سانالىلىق دارەجەسى بارىنشا جوعارلادى.

ءبىزدىڭ سانالىلىعىمىز، پرولەتاريات شيانفىڭدۇيىنىڭ سانالىلىعى ماسەلەسىنەن سىرت، حالىق بۇقاراسىنىڭ سانالىلىعى ماسەلەسى دە بار. حالىق ءالى ويانباعان كەزدە، ەڭبەكتىڭ جەمىستەرىن وزگە-لەرگە بەرىپ قويۋى ابدەن مۇمكىن. مۇنداي ءىس تاريحتا بولىپ وتكەن. بۇگىنگى كۇندە جۇڭگو حالقىنىڭ سانالىلىق دارەجەسى دە بارىنشا جوعارلادى. پارتيامىزدىڭ حالىق اراسىنداعى بەدەلى ەشقاشاندا قازىرگىدەي جوعارى بولعان ەمەس. ءبىراق، حالىق اراسىندا، كوبىنەسە، جاپونيا باسىپ العان رايوندار مەن گومينداڭ بيلەپ ـ توستەپ وتىرعان رايونداراعى حالىق اراسىندا ءالى دە ەداۋىر كوپ ادام جياڭ جيەشىگە سەنىپ، گومينداڭ مەن امەريكا جونىندە قۇر قيالدارعا سالىنۋدا، جياڭ جيەشى دە وسىنداي قۇر قيالداردى كۇش سالا تاراتۋدا. جۇڭگو حالقى اراسىندا وسىنداي ءبىر ءبولىم ادامداردىڭ ءالى ويانباعاندىعى ءبىزدىڭ ۇگىت قىزمەتتەرىمىز بەن ۇيىمداستىرۋ قىزمەتتەرىمىزدىڭ ءالى دە تىم جەتكىلىكسىز ىستەلىپ وتىرعاندىعىن كورسەتەدى. حالىقتىڭ ويانۋى وڭاي ەمەس،

حالقىنىڭ مينداعى قاتە يدەيالاردى تازارتۋ ٴۇشىن، ٴبىزدىڭ تولىپ جاتقان ناقتى قىزمەتتەر ىستەۋىمىزگە تۋرا كەلەدى. جۇڭگو حالقىنىڭ مينداعى مەشەۋ نارسەلەردى بەيىنە سىبىرتكىمەن ٴۇيدى سىپىرعانداي سىپىرىپ تازالاۋىمىز قاجەت. سىپىرىپ تازالامايىنشا، ىزدىگىنەن كەتەتىن شاڭ-توزاڭ ەجەلدەن بولعان ەمەس. ٴبىز حالىق بۇقاراسى اراسىندا ۇگىت-ناسيحات قىزمەتتەرىن كەڭىنەن جۇرگىزىپ، حالىقتى جۇڭگونىڭ ناقتى احۋالى مەن اۋقىمىن تۇسىنەتىن جانە ٴوز كۇشىنە سەنىم بايلايتىن ەتۋىمىز كەرەك.

حالىقتى ٴبىز ۇيىمداستىرامىز. جۇڭگوداعى كەرتارتپا ەلەمەنتتەردى ٴبىز حالىقتى ۇيىمداستىرا وتىرىپ جويامىز. كەرتارتپا نارسەلەر جويىلماساڭ جويىلمايدى. بۇل دا جەر سىپىرعان ٴتارىزدى، سىبىرتكى تيمەسە، شاڭ-توزاڭ وزدىگىنەن كەتپەيدى. شانشي-گانسۋ-نىڭشيا شەگارا رايونىنىڭ وڭتۇستىگىندە جيەزىحى وزەنى بار. جيەزىحىنىڭ وڭتۇستىگىندە لوچۋان اۋدانى، سولتۇستىگىندە فۋشيان اۋدانى بار. وزەننىڭ وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگى — ەكەۋى ەكى دۇنيە. وزەننىڭ وڭتۇستىگى گوميندانىڭ قولىندا، ٴبىز ول جەرگە بارماعاندىقتىمىزدان حالىق ۇيىمداسپادى، لاس نارسەلەر تولىپ جاتىر. ٴبىزدىڭ كەيبىر جولداستارىمىز ساياسي ىقپالعا سەنەدى دە، ماسەلەنى ىقپالعا سۇيەنىپ شەشۋگە بولادى دەپ قارايدى. بۇل قۇراپاتتىق. 1936-جىلى ٴبىز باۋ-اندا[13] تۇرعان ەدىك. باۋ-اننان 40-50 لي قاشىقتىقتا ديجۋ تۋحاۋ-ليەشىننىڭ ٴبىر قورعانى بار ەدى. ول كەزدە داڭ جۇڭيانىڭ باۋ-اندا تۇراتىن، ساياسي ىقپال زور دەرلىك ەدى، ٴبىراق الگى قورعانداعى فانگەميڭشىلدەر قاسارىسىپ تىزە بۇكپەدى. ٴبىز وڭتۇستىگىنەن دە سىپىردىق،

سولىتۇستىگىنەن دە سىيىردىق، بولمادى، كەيىن سىبىرتكىنى ىشىنە الىپ كىرىپ سىيىردىق، ول سوندا عانا: «ويباي! قويدىم» دەدى[14]. دۇنيەدەگى ىستەردىڭ ٴبارى وسىنداي بولادى. قاقپاسا قوڭىراۋدان داۋىس شىقپايدى. قوزعاماسا ۇستەل جىلجىمايدى. سوۆەت وداعى قىزىل ارمياسى دۇنيەگە كىرمەگەن بولسا، جاپونيا تىزە بۇكپەگەن بولار ەدى. ٴبىزدىڭ ارميامىز سوققى بەرمەگەن بولسا، جاۋلار مەن قۋىرشاقتار قارۋىن تاپسىرماعان بولار ەدى. سىبىرتكى بارعاندا عانا ساياسي ىقپال كۇشىن تولىق كورسەتە الادى. ٴبىزدىڭ سىبىرتكىمىز — كوممۋنيستىك پارتيا، 8-ارميا مەن جاڭا 4-ارميا. قولعا سىبىرتكى العان سوڭ سىپىرۋ ٴادىسىن زەرتتەۋ كەرەك، توسەكتە جاتىپ الىپ، الدە نەندەي ٴبىر داۋىل پايدا بولىپ شاڭ-توزاڭدى بۇكىلدەي ۇشىرىپ كەتەدى دەپ ويلاماۋ كەرەك. ٴبىز ماركسشىلدەر — كوممۋنيستىك شىنشىلدىق جاقتاۋشىلدارمىز، اسپانداعى قيالعا سالىنبايمىز. جۇڭگودا ەرتەدەن كەلە جاتقان: «ەلەڭ-الاڭدا تۇر، سۋ سەپ تە ٴۇي سىپىر»[15] دەگەن ٴسوز بار. ەلەڭ-الاڭ دەگەنى تاڭنىڭ قىلاڭداپ اتقان كەزى. بۇرىنعىلار ٴبىزگە تاڭ قىلاڭداپ اتىسىمەن تۇرىپ ٴۇي سىپىرۋدى ۇيرەتەدى. بۇل ٴبىزگە ٴبىر مىندەتتى كورسەتتى. وسىلاي ويلاپ، وسىلاي ىستەگەندە عانا پايدالى بولادى، ىستەۋگە قىزمەت تە بولادى. جۇڭگونىڭ جەرى وتە كەڭ، ول سۇيەم-سۇيەمدەپ سىپىرۋىمىزدى قاجەت ەتەدى.

ٴبىزدىڭ باعىتىمىز قانداي نەگىزگە قويىلۋى كەرەك؟ ٴوز كۇشىمىز نەگىزىنە قويىلۋى كەرەك، بۇل ٴوز كۇشىنە سۇيەنىپ ٴومىر ٴسۇرۋ دەپ اتالادى. ٴبىز جالعىز ەمەسپىز، جيھانگەرلىككە قارسى بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى بارلىق مەملەكەتتەر مەن حالىقتار ٴبىزدىڭ دوسىمىز.

ٴبىراق ٴبىز ٴوز كۇشىمىزگە سۇيەنىپ ٴومىر ٴسۇرۋدى دارىپتەيمىز، ٴبىز ٴوزىمىز ۇيىمداستىرعان كۇشتەرگە سۇيەنىپ، ىشكى ـ سىرتقى بارلىق كەرتارتپا شىلاردى جەڭگە الامىز. جياڭ جيەشى ٴبىزدىڭ كەرىسىمىزشە، ول بۇكىلدەي امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ كومەگىنە سۇيەنىپ، امەريكا جيانگەرلىگىن سۇيەنىش ەتىپ وتىر. دۋسايلىق، ىشكى سوعىس جانە وتانىدى ساۋدالاۋ ــ وسى ۇشەۋى ٴبىر تۇلعا، بۇل ەجەلدەن بەرى جياڭ جيەشى باعىتىنىڭ نەگىزگى ٴتۇيىنى بولىپ كەلەدى. امەريكا جيانگەرلىگى جياڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىس جۇرگىزۋىنە كومەكتەسىپ، جۇڭگونى امەريكانىڭ شىلاۋىنا اينالدىرماق، ونىڭ بۇل باعىتى دا الدەقاشان بەلگىلەنگەن. ٴبىراق، امەريكا جيانگەرلىگى سىرتتاي قاۋقارلى كورىنگەنىمەن، ىشتەي قاۋساپ وتىر. ٴبىز سەرگەك ميلى بولۋعا ٴتيىسپىز، مۇنىڭ ٴوزى جيانگەرلەردىڭ «جاقسى ٴسوز»ىنە سەنبەۋدى جانە جيانگەرلەردىڭ ايبارىنان قورىقپاۋدى قامتيدى. امەريكالىق بىرەۋ ماعان: «سىزدەر حەرليدىڭ سوزىنە قۇلاق اسىپ، گوميندانىڭ ۇكىمەتىندە ٴمانساپقا وتىرۋعا بىرنەشە ادام جىبەرىڭىزدەر»® دەگەن ەدى. مەن: «قول ـ اياعى بايلانعان ٴمانساپتى بولۋ قيىن، ٴبىز بولمايمىز. بولادى ەكەنبىز، قول ـ اياعىمىز بوس، ەمىن ـ ەركىن بولامىز، بۇل دەموكراتيا نەگىزىندە بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋ دەگەندىك بولادى» دەدىم. ول: «بولماعاندارىڭىز جاقسى ەمەس» دەدى. مەن: «نەگە جاقسى ەمەس؟» دەپ سۇرادىم. ول: «بىرىنشىدەن، امەريكالىقتار سىزدەردى بالاعاتتايدى؛ ەكىنشىدەن، امەريكالىقتار جياڭ جيەشىنى سۇيەيدى» دەدى. مەن: «سىزدەر بولكەگە تويىپ الىپ، ۇيىقتارىڭىزدى قاندىرىپ الىپ، ادامداردى بالاعاتتاعىلارىڭىز، جياڭ جيەشىنى سۇيەگەلەرىڭىز كەلسە، بۇل

ٴسىز امەرىيكالىقتاردىڭ ٴىسى، مەن ارالاسپايمىن. قازىر بىزدە سوك پەن مىلتىق بار، سىزدەردە بولسا مەن زەڭبىرەك بار. سىزدەر جياڭ جيەشىنى سۇيەۋگە قۇشتار بولساڭىزدار، سۇيەي بەرىڭىزدەر، قاشانعا دەيىن سۇيەگىلەرىڭىز كەلسە، سوعان دەيىن سۇيەي بەرىڭىزدەر. ٴبىراق سول ەستەرىڭىزدە بولسىن، جۇڭگو كىمنىڭ جۇڭگوسى؟ جۇڭگو اسىتە جياڭ جيەشىنىكى ەمەس، جۇڭگو — جۇڭگو حالقىنىكى. كۇندەردىڭ بىرىندە سۇيەي المايتىن بولاسىزدار!»، دەدىم. جولداستار، بۇل امەرىيكالىقتىڭ ٴسوزى ايىبار. جيانگەرلەر ايبار كورسەتۋدى عانا بىلەدى، وتار ەلدەردەگى ٴبىرسىپىرا ادامدار ايباردان قورقادى دا. جيانگەرلەر وتار ەلدەردەگى ادامداردىڭ ٴبارى دە ايباردان قورقادى دەپ ەسەپتەيدى، ٴبىراق جۇڭگودا ونىڭ مۇنىسىنان قورىقپايتىن وسىنشاما ادامداردىڭ بار ەكەنىن بىلمەيدى. ٴبىز وتكەندە امەرىيكانىڭ جياڭ جيەشىنى قولداۋ، كوممۇنيستەرگە قارسى تۇرۇ ساياساتىن اشقتان-اشىق سىنادىق جانە اشكەرەلەدىك، بۇل قاجەتتى ەدى، بۇدان بىلاي دا ٴبىز ونى ۇزدىكسىز اشكەرەلەي بەرەمىز.

سوۆەت وداعى اسكەر شىعاردى، قىزىل ارميا كەلىپ جۇڭگو حالقىنىڭ شاپقىنشىلاردى قۋىپ شىعۋىنا جاردەمدەستى، بۇل جۇڭگو تارىيحىندا بۇرىن بولىپ كورمەگەن ٴىس. بۇل ٴىستىڭ جاساعان ىقپالى باعا جەتكىسىز. امەرىيكا مەن جياڭ جيەشىنىڭ ۇگىت ورگاندارى ەكى يۋانزىدانىمەن قىزىل ارميانىڭ ساياسي ىقپالىن سىپىرىپ تاستاماقشى بولىپ وتىر⑰. ٴبىراق سىپىرىپ تاستاي المايدى، ونشالىقتى وڭاي ٴىس جوق. يۋانزىدان سوعىستى شەشىپ ەتە الا ما؟ ەتە المايدى. يۋانزىدان جاپونيانى تىزە بۇكتىرە المادى.

يۋانزيدان بولعانىمەن حالىقتىڭ كۇرەسى بولماسا، يۋانزيدان تۇككە تۇرمايدى. ەگەر يۋانزيدان سوعىستى شەشىم ەتە الاتىن بولسا، وندا سوۆەت وداعىنىڭ اسكەر شىعارۋى نەلىكتەن ۋسىنىس ەتىلدى؟ جاپونيا نەلىكتەن ەكى يۋانزيدان تاستالعاندا تىنزە بۇكپەي، سوۆەت وداعى اسكەر شىعارىسىمەن تىنزە بۇكتى؟ ٴبىزدىڭ كەيبىر جولداس-تارىمىز دا يۋانزيدان كەرەمەت نارسە دەپ سەنەدى، بۇل مەيلىنشە قاتە. بۇل جولداستار ماسەلەگە قاراۋدا انگليالىق ٴبىر اقسۇيەك قۇرلى دا بولا الماي وتىر. انگليادا ماۋنتبەتتەن دەگەن ٴبىر شۇنجۇە بار. ول: يۋانزيدان سوعىستى شەشىم ەتە الادى دەپ قاراۋ ەڭ زور قاتەلىك[18]، دەدى. ٴبىزدىڭ بۇل جولداستارىمىز ماۋنتبەتتەنىنەن دە مەشەۋ. بۇل جولداستاردىڭ يۋانزيداندى عاجاپ سىرلى نارسە دەپ قاراۋى نەنىڭ ىقپالىنان بولىپ وتىر؟ بۇرجۋازيانىڭ ىقپالىنان بولىپ وتىر. مۇنداي ىقپال قايدان كەلدى؟ بۇرجۋازيانىڭ مەكتەپ تاربيەسىنەن كەلدى، بۇرجۋازيانىڭ گازەتتەرىنەن، تۇڭشۇنىشىلارىنان كەلدى. دۇنيەگە ەكى ٴتۇرلى كوزقاراس پەن ەكى ٴتۇرلى فاڭفالۇن — دۇنيەگە پرولەتارلىق كوزقاراس پەن پرولەتارلىق فاڭفالۇن، دۇنيەگە بۇرجۋازيالىق كوزقاراس پەن بۇرجۋازيالىق فاڭفالۇن بار. بۇل جولداستار دۇنيەگە بۇرجۋازيالىق كوزقاراس پەن بۇرجۋازيالىق فاڭفالۇندى قولىنان تاستامايدى؛ ال دۇنيەگە پرولەتارلىق كوزقاراس پەن پرولەتارلىق فاڭفالۇندى ۇنەمى ەسىنەن شىعارىپ قويادى. ٴبىزدىڭ قاتارىمىزداعى بارلىق ٴىستى قارۋ-جاراق شەشەدى دەپ قاراۋشىلىقتىڭ، جالاڭ اسكەري كوزقاراستىڭ، گۋانلياۋجۋيلىك، بۇقارادان قول ٴۇزۋ ٴىستىلىنىڭ، گىرىنجۋيلىك يدەيانىڭ، تاعى

باسقالاردىڭ ٴبارى دە بۇرجۋازيانىڭ ىقپالى. قاتارىمىزداعى وسىنداي بۇرجۋازيا نارسەلەرىن دە شاڭ-توزاڭدى سىپىرعانداي ۇنەمى سىپىرىپ تاستاۋىمىز كەرەك.

سوۆەت وداعىنىڭ سوعىسقا قاتىناسقاندىعى جاپونيانىڭ تىزە بۇگۋىن بەلگىلەدى، جۇڭگونىڭ جاعدايى دامىپ جاڭا داۋىرگە ٴوتتى. جاڭا ٴداۋىر مەن جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس ٴداۋىرى ارالىعىندا ٴبىر وتپەلى كەزەڭ بولادى. وتپەلى كەزەڭدەگى كۇرەس جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسىنىڭ جەمىس-تەرىن جياڭ جيەشىنىڭ تارتىپ الۋىنا قارسى كۇرەس بولادى. جياڭ جيەشى بۇكىل مەملەكەت كولەمىندىك ىشكى سوعىس قوزعا-ماقشى، ونىڭ باعىتى بەلگىلەنىپ بولعان، بىزدە بۇعان دايىندىق بولۋ كەرەك. بۇكىل مەملەكەت سىپاتىندىق ىشكى سوعىس مەيلى قاي كۇنى پارتلاسىن، ٴبىز دايىن تۇرۋىمىز كەرەك. مەيلى ەرتەرەك، مەيلى ەرتەڭ تاڭەرتەڭ بولسىن، ٴبىز وعان دا دايىن تۇرۋىمىز كەرەك. بۇل — ٴبىرىنشىسى. قازىرگى حالىقارالىق جانە ەل ىشىن-دەگى جاعدايدا ىشكى سوعىستى ٴىشىنارا كولەمدە ۋاقىتشا شەكتەپ قويۋ مۇمكىندىگى بار، ىشكى سوعىس ۋاقىتشا ٴبىرسىپىرا جەرگىلىكتى سىپاتتاعى سوعىس بولۋى مۇمكىن. بۇل — ەكىنشىسى. ٴبىرىنشىسىنە ٴبىز دايىن تۇرۋىمىز كەرەك، ەكىنشىسى الدەقاشان سونداي بولدى. قىسقاسى، بىزدە دايىندىق بولۋعا ٴتيىس. دايىندىق بولعاندا عانا الۋان ٴتۇرلى كۇردەلى جاعدايلارعا ٴوز لايىعىندا توتەپ بەرۋگە بولادى.

ەسكەرتۋلەر

① 1945 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 8 ـ كۇنى سوۆەت وداعى ۇكىمەتى جاپونياعا سوعىس جاريالادى. 8 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى موڭعۇليا ۇكىمەتى جاپونياعا سوعىس جاريالادى. سوۆەت وداعى قىزىل ارمياسى تەڭىز، قۇرلىق جاقتاردان جۇڭگونىڭ دۇڭبەيىنا جانە چاۋشيانعا كىرىپ، جاپونيانىڭ گۋاندۇڭ ارمياسىن لەزدە تالقانىدادى. سوۆەت ـ موڭعۇليا بىرلەسكەن ارمياسى ىشكى موڭعۇلدىڭ قۇمدى دالالارىن باسىپ ٴوتىپ، رىحى مەن چاحارعا كىردى. جاپونيا ۇكىمەتى 8 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى تىزە بۇگۋ جاۋحۇيىن تاپسىرۋعا ٴماجبۇر بولدى، 14 ـ كۇنى شارتسىز تىزە بۇككەندىگىن رەسمي جاريالادى. گۋاندۇڭ ارمياسى جاپونيا قۇرلىق ارمياسىنىڭ ەڭ سۇرىپتالعان نەگىزگى كۇشى، جاپونيانىڭ جاۋلاۋشىلىق ٴزۇڭگيۇيبيدۇيى ەدى. جاپون جيانگەرلىگى وسى ارمياسىنا سۇيەنىپ، جۇڭگونىڭ دۇڭبەيىندەگى جانە چاۋشياندەگى قولايلى جاۋلاۋشىلىق ورىنداردان پايدالانىپ، ۇزاق ۋاقىت سوعىس جۇرگىزۋ قيالىندا بولعان ەدى. سوۆەت وداعىنىڭ سوعىسقا قاتىناسقاندىعى جاپون جيانگەرلىگىنىڭ بۇل جوسپارىن جەرىنە جەتە تالقاندادى، سونىمەن جاپونيا ۇكىمەتى جەڭىلگەندىگىن لاجسىزدان مويىنداپ، تىزە بۇگۋدى قابىلدادى.

② گوميندانڭ كەرتارتپاشىلارى گۇڭچانداڭعا قارسى ٴۇش رەت قوزعاعان تولقىنىنىڭ بارىسى تۋرالى وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 3 ـ تومىنداعى «گوميندانڭ جۇڭياڭىنىڭ 11 ـ جالپى ٴماجىلىسى مەن 3 ـ كەزەكتى گومين سانجىڭحۇيدىڭ ەكىنشى ماجىلىسىنە باعا» دەگەن شىعارماعا قاراڭىز.

③ بۇل ارادا ايتىلىپ وتىرعان «تاۋ» ــ ەميشان تاۋى، ٴسىس جۇڭگونىڭ باتىس ـ وڭتۇستىك، باتىس ـ سولتۇستىك بولەگىندەگى تاۋلى رايوندار جالپىلاي كورسەتىلىپ وتىر. 1938 ـ جىلى جاپون

ارمياسى ۋۋحاندى جاۋلاپ العاننان كەيىن، جيالڭ جيەشىنىڭ ٴوزى جانە ونىڭ قولباسشىلىعىنداعى نەگىزگى كۇش اسكەري بولىمدەرى وسى ناۋلى رايونداردا جاسىرىنىپ جاتىپ، ازات رايونداردا ارميا مەن حالىقتىڭ جاۋ ارتقى شەبىندە جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى جۇرگىزگەن قاجىرلى كۇرەستەرىن تاماشالاۋمەن بولدى.

④ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستان بۇگەدرى، جۇڭگو گوڭچاندانگىنىڭ باسشىلىعىنداعى گىميگدىك گىنجۇيدىيەردىڭ باسىم كوپشىلىگى تاۋلى رايونداردا قۇرىلعان. ول كەزدە جيالڭ جيەشى ۇستەمدىگىنىڭ ورتالىعى ٴداريا بويلارى مەن تەگىز جازالاۋلارىنداعى ٴىرى قالالاردا ەدى. سونىدىقتان ماۋزەدۇڭ جولداس ٴبىرى «تاۋدا»، ٴبىرى «سۋ بويىندا» دەپ وتىر.

⑤ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستىڭ الدىڭعى شەبى حۋابيىدا، حۋادۇڭدا، حۋاجۇڭدا، حۋانان‌دا بولاتىن، گوميندالڭ بىلەپ-توستەپ وتىرعان، جاپون شاپقىنشى ارمياسى باسىپ الماعان جۇڭگونىڭ باتىس-وڭتۇستىگى، باتىس-سولتۇستىگى بولەگىن ادامدار ادەتتە «كەلڭ-باينىڭ ارتقى شەبى» دەپ اتايتىن.

⑥ 1945-جىلى 7-ايدىڭ 21-كۇنى گوميندانگىنىڭ 1-سوعىس رايونىنىڭ سىليگجاڭگۋانى حۋ زۇڭنانىڭ قاراۋىنداعى ۋاقتىشا ۇيىمداستىرىلعان 59-شى مەن اتتى اسكەرلەر 2-شىسى ٴبىزدىڭ شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا رايونىمىزدىڭ گۋانجۇڭ فىنچۇيىندەگى چۇنحۋا اۋدانىنىڭ يەتايشان دەيتىن جەرىنە كەنەتتەن شابۋىل جاسادى. 23-كۇنى 3-يۇيبيشىسىن دا شابۋىلعا شىعاردى. ٴبىزدىڭ ارميامىز 7-ايدىڭ 27-كۇنى يەتايشانان جانە ونىڭ باتىسىنداعى 41 اۋىل-قىستاقتان وزدىگىنەن شەگىنىپ شىقتى. گوميندالڭ ارمياسى شۋنيي، ياۋشيان سياقتى اۋداندارعا ۇزدىكسىز شابۋىل جاسادى. 8-ايدىڭ 8-كۇنى ٴبىزدىڭ ارميامىز گوميندانگىنىڭ باسىپ كىرگەن ارمياسىنا

قارسى سوققى بەرىپ، يەتابشان رايونىن قايتارىپ الدى.

② گومينداڭنىڭ بايلانىس جاساۋشى سانىموۋى — جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە گوميندالڭ ۇكىمەتىنىڭ يان-انعا بايلانىس قىزمەتىن ىستەۋ ٴۇشىن جىبەرگەن ادامى. «حى» دەپ حى يىڭچين ايتىلىپ وتىر. 1940-جىلى 10-ايدىڭ 19-كۇنى جانە 12-ايدىڭ 8-كۇنى جيالڭ جيەشى گوميندالڭ ارمياسىنىڭ سانىموۋزۇڭجاڭى حى يىڭچين مەن فۋسانىموۋزۇڭجاڭى باي چۇڭشيدىڭ اتىنان ىلگەرىندى-كەيىندى ەكى رەت ديانباۋ جولداپ، جاۋ ارتقى شەبىندە جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستى تابانىدىلىقپەن جۇرگىزىپ جاتقان 8-ارمياعا، جاڭا 4-ارمياعا الباتى جالالار جاپتى، حۋاڭحەنىڭ وڭتۇستىگىندەگى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جۇرگىزىپ جاتقان حالىقتىق قارۋلى كۇشتەرگە شەكتى مەرزىم ىشىندە حۋاڭحەنىڭ سولتۇستىگىنە شەگىنۋگە زورلاپ بۇيرىق ٴتۇسىردى. ونىڭ ىزىنشە، گوميندالڭ كەرتارتپاشىلارى جاڭا 4-ارميانىڭ سولتۇستىككە اتتانعان بولىمدەرىنە تۇتقيىلدان شابۋىل جاساپ، «وڭتۇستىك انحۋي وقيعاسى»ن تۋدىردى. جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ سول كەزدە حى يىڭچيندى گۇڭچانداڭعا قارسى تولقىن قوزعاعان گوميندالڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ ۋاكىلى رەتىندە اتاعانى، ٴسىز جۇزىندە، جيالڭ جيەشىنى اتاعانى ەدى.

③ «گومين سانجىڭحۋي» — جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس باستالعاننان كەيىن گوميندالڭ ۇكىمەتى قۇرعان ٴماسليحات بەرۋ سيپاتىنداعى ورگان. سانجىڭيۋانداردىڭ بارلىعىن گوميندالڭ ۇكىمەتى «تاڭداپ الاتىن»، ونىڭ باسىم كوپشىلىگىن گوميندالڭ مۇشەلەرى ۇستايتىن، وتە از ساندىعىلارى عانا جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ، تاعى باسقا پارتيا-توپتاردىڭ ۋاكىلدەرى بولاتىن. ٴبىراق، گوميندالڭ ۇكىمەتى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى تۇرعان پارتيا-توپتاردىڭ تەڭ، زاڭدى ورنىن مويىندامادى، ولاردىڭ ۋاكىلدەرىنىڭ «گومين سانجىڭحۋي»عا پارتيا-توپتاردىڭ ۋاكىلى رەتىندە قاتىناسۋىنا دا جول بەرمەدى. گوميندالڭ

ۇكىمەتى جارىيالاعان «گومين سانجىنجۋيدىڭ ۇيىمدىق تياۋليەسى» دەيتىننىڭ ٴبىر تارماعىندا: «ماڭىزدى مادەنيەت ۇيىمدارىندا نەمەسە شارۋاشىلىق ۇيىمداردا 3 جىلدان استام ۋاقىت قىزمەت ىستەگەن، بەدەلدى نەمەسە مەملەكەت ىستەرىندە بەلسەندىلىك كورسەتىپ كوپتەن ابىرويلى بولىپ كەلگەن ادامدار» گومين سانجىنجۋيدىڭ سانجىنيۋانى بولا الادى، دەپ بەلگىلەنگەن. گوميندانىڭ سول كەزدە وسى بەلگىلەمە بويىنشا جۇڭگو گۇڭچاڭداڭىنان سانجىنيۋانداردى «تاڭداپ العان» بولاتىن.

⑨ ماۋ زەدۇڭ جولداس شينحۋاشى ٴۇشىن جازعان «جياڭ جيەشى ىشكى سوعىس قوزعاۋدا» دەگەن پيڭلۋن ايتىلىپ وتىر، وسى تومنىڭ 31 ـ بەتىنە قاراڭىز.

⑩ «بايگۋي ـ جينچىڭ تەمىر جولى» دەپ سول كەزدە سانشي ولكە ـ سىنىڭ شىعىس ـ وڭتۇستىك بولەگىندەگى جيشيان اۋدانىنىڭ بايگۋي دەگەن جەرىنەن جينچىڭ قالاسىنا دەيىنگى جاسالىپ بىتپەگەن تەمىر جول ايتىلىپ وتىر.

⑪ چاحار بۇرىن ٴبىر ولكە بولاتىن، 1952 ـ جىلى كۇشىنەن قالدى ـ رىلدى. رىحى دا بۇرىن ٴبىر ولكە بولاتىن، 1955 ـ جىلى كۇشىنەن قالدىرىلدى. وسى ەكى ولكەگە قاراستى جەرلەر حىبي، سانشي، لياۋنيڭ ولكەلەرى مەن ىشكى موڭعۇل اپتونوميالى رايونىنا قوسىلىپ بەرىلدى.

⑫ بۇل ارادا ايتىلىپ وتىرعان 21 اۋداندىق قالا ـــ جياڭشي ولكە ـ سىندەگى رۋيجين، حۇيچاڭ، شۇنۋۋ، انيۋان، شينفىڭ، يۇيدۋ، شيڭگو، نيڭدۋ، گۋاڭچاڭ، شىچىڭ، ليچۋان جانە فۋجيان ولكەسىندەگى جيانىنىڭ، تايىنىڭ، نيڭحۋا، چيڭليۋ، گۇيحۋا، لۇڭيان، چاڭتيڭ، ليانچىڭ، شاڭحاڭ، يۇڭديڭ.

⑬ باۋ ـ ان ـــ شانشي ولكەسىنىڭ باتىس ـ سولتۇستىك بولەگىندەگى ٴبىر اۋدان، ياعني قازىرگى جىدان اۋدانى. جۇڭگۇڭنىڭ جۇڭياڭى 1936 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ باس كەزىنەن 1937 ـ جىلى 1 ـ ايعا دەيىن باۋ ـ اندا تۇردى.

كەيىن يان ـ انعا كوشتى.

⑭ بۇل ارادا ايتىلىپ وتىرعان قورعان — باۋ ـ ان اۋدانىنىڭ باتىس ـ وڭتۇستىگىندەگى دانباجاي قىستاعى. وسى قىستاقتا 200 دەن استام ٴۇي بار، جەر جاعدايى وتە قيىن. ديجۇ تۋحاۋ ـ ليەشىن جانە مينتۋانىڭ تۋانزۇڭى ساۋ جۇنجاڭ كەرتارتپا قارۋلى كۇشتىڭ 100 دەن استام ادامىنا باس بولىپ، وسى قىستاقتى ۇزاق ۋاقىت باسىپ جاتتى. قىزىل ارميا تالاي رەت قورشاي شابۋىل جاساسا دا، ونى الا المادى. 1936 ـ جىلى 8 ـ ايدا قىزىل ارميا، ٴبىر جاعىنان، جەرگىلىكتى قارۋلى كۇشتەر ارقىلى قورشاۋعا الىپ، ەندى ٴبىر جاعىنان، قىستاقتاعى نەگىزگى جۇرتشىلىقتى ٴوز جاعىنا تارتىپ، ونداعى جاۋ اسكەرلەرىن ىدىراتتى. سول جىلى 12 ـ ايدا، باندى ساۋ جۇنجاڭ ازىن ـ اۋلاق ادامدارىن باستاپ قاشىپ كەتتى، دانباجاي قىستاعى ازات بولدى.

⑮ ميڭ حاندىمىنىڭ سوگىي كەزىندە جۋ بولۋ جازعان «سەميانى باسقارۋ تۋرالى اقىليا سوزدەر»گە قاراڭىز.

⑯ بۇل ارادا ايتىلىپ وتىرعان «امەريكالىق» — امەريكا ارمياسىنىڭ يان ـ انداعى بايقاۋ زۋىنىڭ زۋجاڭى باررەت شاڭشياۋ. بۇل بايقاۋ زۋىن سول كەزدە جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىسقا قاتىناسقان امەريكا ارمياسى 1944 ـ جىلى جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ ماقۇلداۋىمەن يان ـ انعا جىبەرگەن ەدى. حەرلي — امەريكا گۇڭحەداڭىنىڭ كەرتارتپا جىكشىلدەرىنىڭ ٴبىرى، ول 1944 ـ جىلى 9 ـ ايدا امەريكا زۇڭتۇڭىنىڭ مەنشىكتى ۋاكىلى سيپاتىندا جۇڭگوعا كەلدى، سول جىلدىڭ اياعىندا امەريكانىڭ جۇڭگودا تۇراتىن داشىسى بولىپ تاعايىندالدى. وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 3 ـ تومىنداعى «يۇيگۇڭنىڭ تاۋدى كوشىرۋى» نىڭ ⑧ ەسكەرتۋىنەن پايدالانىڭىز.

⑰ امەريكا 1945 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 6 ـ كۇنى جاپونيانىڭ گۋاڭداۋ قالاسىنا، 9 ـ كۇنى چاڭچي قالاسىنا بىردەن يادرولىق بومبى تاستادى. امەريكا مەن گوميندانگىنىڭ ۇگىت ورگاندارى بۇل جونىندە كەڭ كولەمدە ۇگىت

جۇرگىزىپ، جاپونىيا ۇكىمەتىنىڭ تىزە بۇگۋى امەرىكانىڭ يۇانزىدانىنان قورىققاندىعىنان بولدى دەدى. ولار وسىنداي ۇگىتتەرى ارقىلى سوۆەت وداعىنىڭ سوعىسقا قاتىناسۋىنىڭ جاپونىيانى تىزە بۇگۋگە ماجبۇرلەۋ جاعىنداعى شەشۋشى رولىن تومەندەتپەك بولدى.

⑱ ماۋتىبەتىتەن سول كەزدە شىعىس-وڭتۇستىك ازيا ۆە ۋاقىتاس ارمياسىنىڭ جوعارعى جىحۋيگۋانى بولاتىن. ول 1945-جىلى 8-ايدىڭ 9-كۇنى تانىۋا جاريالاپ، سوۆەت وداعىنىڭ جاپونىياعا قارسى سوعىسقا قاتىناسقاندىعىن قارسى الاتىندىعىن ءبىلدىردى، سونداي-اق: «يۋانزىدان قيىر شىعىس سوعىسىن توقتاتادى دەپ قاراۋ ەڭ زور قاتەلىك» دەدى.

جياڭ جيەشي ىشكى سوعىس قوزعاۋدا*

(1945 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى)

گومينداڭ جۇڭگياڭى ۇگىت بۋىنىنىڭ مالىمدەمەسى تانىحۋا جاريالاپ، 18 ـ جيتۋانجۇن زۇڭسىلىگى جۋ دىنىڭ جاۋلار مەن قۋىر-شاقتاردىڭ شەكتى مەرزىم ىشىندە تىزە بۇگۋى جونىندە 8 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى يان ـ ان زۇڭبۋىنان جاريالاعان بۇيرىعىن① ٴبىر ٴتۇرلى «ورەسكەل جانە زاڭسىز ارەكەت» دەدى. بۇل ـــ بارىپ تۇرعان ساندىراق پىكىلۇن. بۇل پىكىرگە نەگىزدەلگەندە، سونداي لوگيكالىق تۇسىنىك جاساۋ مۇمكىن، جۋ دى زۇڭسىلىگىنىڭ پوتسدام جارناماسىنا② جانە جاۋدىڭ تىزە بۇگۋ رايىنا ساي، قول استىنداعى اسكەري بولىمدەرگە جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردىڭ تىزە بۇگۋىن جەدەلدەتۋ تۋرالى بۇيرىق ٴتۇسىرۋى قاتە بولىپتى، جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردى تىزە بۇگۋدەن باس تارتۋعا ٴناسيحاتتاعان بولسا، سوندا عانا دۇرىس بولادى ەكەن، سوندا عانا زاڭدى ەسەپتەلەدى ەكەن. جۇڭگوداعى فاشيست اتامانى، زالىم، حالىق جاۋى جياڭ جيەشىنىڭ

---

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس شينحۋاشى ٴۇشىن جازعان پىكىلۇن.

جاۋ تىزە بۇگۇدى ٴالى دە شىن مانىندە قابىلداماي جاتىپ، ازات رايونداردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى ارمياسىنا «تۇرعان ورىندارىڭدا تاپجىلماي بۇيرىق كۇتىڭدەر» دەپ «بۇيرىق» تۇسىرۋگە دەيىن باتىلى بارۋىندا، ياعني قول قۋسىرىپ جاۋدىڭ شابۋىلىنا جول بەرىڭدەر دەۋىندە تاڭدانارلىق دانەڭە جوق. تاعى دا وسى فاشيست اتامانىنىڭ استىرتىن ارميا دەيتىندەرىنە (ٴىس جۇزىندە «وتاندى بۇراڭ جولمەن قۇتقارۋ»③دى جۇرگىزىپ وتىرعان قۋىرشاق ارمياعا، جاۋلارمەن جانە قۋىرشاقتارمەن توعىسقان داي لي جۇيە- سىندەگى ىشپيونداردارعا④) جانە قۋىرشاق ارمياعا «جەرگىلىكتى جاۋىپسىزدىكتى ساقتاۋعا جاۋاپتى بولىڭدار» دەپ «بۇيرىق» تۇسىرۋگە دەيىن باتىلى بارۋىندا، ال ازات رايونداردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى ارمياسىنىڭ جاۋلار مەن قۋىرشاقتارعا قارسى «ٴوز بەتىمەن ارەكەت جاساۋ»ىنا جول بەرمەۋىندە دە تاڭدانارلىق دانەڭە جوق. جاۋلارمەن ٴوزىمىزدى بۇلايشا اۋىستىرۋ — شىنىندا دا، جياڭ جيەشىنىڭ ٴوز قىلمىسىن مويىنداعاندىعى، ٴوزىنىڭ جاۋلارمەن جانە قۋىرشاقتارمەن ۇنەمى ٴسوز بايلاسىپ، وزىنە جاتتاردى جويماق بولىپ وتىرعان بۇكىل پيعىلىن جاندى تۇردە سۋرەتتەپ بەرگەندىگى. الايدا جۇڭگو ازات رايونىنداعى حالىقتىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى ارمياسى مۇنداي ۋلى ايلا-شارعىلارعا استە الدانبايدى. ولار جۋدى زۇڭسىليڭنىڭ بۇيرىعى بويىنشا جارناماسىنىڭ 2-تارما- عىنداعى «جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جاپونيا قاشان قارسىلاسۋىن توقتاتقانعا دەيىن جۇرگىزىلە بەرەدى» دەگەن بەلگىلەمەنى باتىل اتقارعاندىق بولاتىندىعىن، ال جياڭ جيەشى- نىڭ «بۇيرىق» دەيتىنى ٴدال وسىنىڭ ٴوزى قول قويعان بويىنشا

جارناماسىنا قايشىلىق جاساعاندىق بولاتىندىعىن بىلەدى. وسىلاردى سالىستىرۋمەن-اق، كىمنىڭ «وداقتاس ەلدەردىڭ ورتاق كەلىسىمىندەگى بەلگىلەمەگە بويسۇنباي» وتىرعاندىعىن بىلۋگە بولادى.

گوميندانىڭ جۇڭياڭى ۇكىمەت بۋى مالىمدەمەسىنىڭ پىكىرۇنى مەن جياڭ جيەشىنىڭ «بۇيرىعى» ـــ باستان ـ اياق نشكى سوعىستىق ارانداتۋشىلىق، مۇنداعى ماقساتى ەل ىشىندەگى جانە شەتەلدەردەگى ادامداردىڭ نازارى جاپونيانىڭ شارتسىز تىزە بۇگۋىنە اۋىپ وتىرعان كەزدە، بىرەر سىلتاۋ تاۋىپ، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاي سالىسىمەن دەرەۋ نشكى سوعىستى قوزعاۋ بولىپ تابىلادى. شىنىندا، گوميندانىڭ كەرتارتپا شىلارى بارىپ تۇرعان اقىماق. ولار جۋدى زۇڭسىليگىنىڭ جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردى تىزە بۇگىپ، قارۋ-جاراعىن تاپسىرۋعا بۇيىرعاندىعىن سىلتاۋ ەتىپ وتىر. مۇنى دا قيسىندى سىلتاۋ دەپ ەسەپتەۋگە بولا ما؟ جوق، بۇلاي سىلتاۋ ىزدەۋ تەك گوميندانىڭ كەرتارتپا شىلارىنىڭ جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردى ٴوز باۋىرلاستارىنان دا جاقىن كورەتىنىن، ال ٴوز باۋىرلاستارىن جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردان دا جەك كورەتىنىن تولىق دالەلدەۋمەن عانا تىنادى. جۇنحۋا وقيعاسى⑤ حۋ زۇڭنان اسكەري بولىمدەرىنىڭ شانشي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا شەكارا رايونىنا باسىپ كىرىپ نشكى سوعىس تۋدىرعاندىعى ەكەندىگى ايدان ايقىن بولا تۇرسا دا، گوميندانىڭ كەرتارتپا شىلارى مۇنى جۇڭگو كۇڭچانداڭىنىڭ «جالالى شابۋىلى» دەستى. جۇنحۋا وقيعاسى دەگەن بۇل سىلتاۋدى گوميندانىڭ كەرتارتپا شىلارى زورعا تاپقان بولاتىن، ٴبىراق مۇنى جۇڭگو مەن شەتەل جۇرتشىلىق پىكىرى دەرەۋ اشىپ تاستاپ ەدى، ولار ەندى 8 ـ ارميا مەن جاڭا 4 ـ ارميا جاۋلار مەن قۋىرشاقتارعا قارۋ تاپسىر

دەۋگە ئېيتسىمۇ، ھەمەس ھەدي دەستي، جاپون باسقىنشىلارىنىڭ قارسى 8 جىلدىق سوعىستا 8 - ارميا مەن جاڭا 4 - ارميا جيالڭ جيەشى مەن جاپوندىقتاردىڭ قسىپاققا الىپ سوققى بەرۋىنىڭ، قورشاي شابۋىل جاساۋىنىڭ زاردابىن ابدەن تارتتى، قازىر جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاپ كەلە جاتقاندا، جيالڭ جيەشى تاعى دا جاپوندىقتارعا (ٴوزى جاقسى كورەتىن قۋىرشاق ارمياعا دا) قارۋ - جاراقتارىڭدى 8 - ارميا مەن جاڭا 4 - ارمياعا تاپسىرماي، ماعان — جيالڭ جيەشىگە عانا تاپسىرىڭدار دەپ يشارات ٴبىلدىرىپ وتىر. جيالڭ جيەشى ايتپاعان ٴبىر - اق اۋىز ٴسوز قالدى، ول: وسى قارۋ - جاراقتى قولىما الىپ، گوڭچاندارعا جويسام، جوڭگونىڭ جانە دۇنيەنىڭ بەيبىتشىلىگىن بۇزسام دەگەن ٴسوز. سولاي ەمەس پە؟ جاپوندىقتارعا قارۋ - جاراقتارىڭدى جيالڭ جيەشىگە تاپسىرىڭدار دەۋ - دەن، قۋىرشاق ارمياعا «جەرگىلىكتى حاۋىپسىزدىكتى ساقتاۋعا جاۋاپتى بولىڭدار» دەۋدەن نەندەي ناتيجە شىقپاق؟ ناتيجە ٴبىر عانا، ول — نانجيڭ - چۇڭچيڭ توعىسۋى⑥ مەن جيالڭ جيەشى - قۋىرشاقتار بىرلەستىگىن «جوڭگو - جاپون سەلبەستىگى» مەن جاپون - قۋىرشاقتار بىرلەستىگىنىڭ ورنىنا قويۋ؛ جيالڭ جيەشىنىڭ گوڭچاندارعا قارسى تۇرىپ، مەملەكەت قۇرۋىن جاپوندىقتاردىڭ جانە ۋاڭ جيڭ - ۋيدىڭ گوڭچاندارعا قارسى تۇرىپ، مەملەكەت قۇرۋىنىڭ ورنىنا قويۋ. بۇل پوتسدام جارناماسىنا قايشى ەمەي نەمەنە؟ جاپون باس - قىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاي سالىسىمەن، ىشكى سوعىس حاۋپى بۇكىل ەل حالقىنا اۋىر قاتەر تونديرەدي، بۇعان ٴالى دە كۇمان بار ما؟ ٴبىز قازىر بۇكىل ەلىمىزدەگى باۋىرلاستارىمىزدى جانە دۇنيە جۇزىندەگى وداقتاستارىمىزدى بىرلەسە وتىرىپ، دۇنيە

بەيبتشىلگىنە حاۋىپ تونىدىرەتىن جۇڭگو نشكى سوعىسىنا ازات رايونداردا‌عى حالىقتارمەن بىرگە باتىل تيىم سالۋعا شاقىرامىز.

جاپونيا مەن قۋىرشاقتاردىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداۋعا، زاتىندا، كىم ۇقىقتى؟ جۇڭگو ازات رايونداردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى ارمياسى گومينداڭ ۇكىمەتى تيىتەي دە زاتتىق كومەك كورسەتپەي ٴارى مويىنداماي وتىرعان جاعدايدا، بۇكىلدەي ٴوز تىرىسشاڭدىق-تارى مەن حالىقتىڭ قولداۋىنا سۇيەنىپ، ەلىمىزدىڭ ۇلان-بايتاق جەرى مەن 100 ميليوننان استام حالقىن ٴوز كۇشىمەن ازات ەتتى، جۇڭگوعا شابۋىلشىلىق جاساپ كىرگەن جاۋ ارمياسىنىڭ 56 پىراسەنتىنە، قۋىرشاق ارمياسىنىڭ 95 پىراسەنتىنە قارسى سوقتى بەرىپ كەلدى. ەگەر وسى ارميا بولماسا، جۇڭگونىڭ بۇگىنگى جاعدايى مۇلدە بولماس ەدى! شىنىن ايتقاندا، جۇڭگو كولەمىندە تەك ازات رايونداردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى ارمياسى عانا جاۋ ارمياسى مەن قۋىرشاق ارمياسىنىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداۋعا ۇقىقتى. جياڭ جيەشىگە كەلسەك، ونىڭ ساياساتى قول قۋسىرىپ شەتتە قاراپ تۇرۋ، جەڭىستى كۇتىپ وتىرۋ بولدى، شىنىندا، ونىڭ جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداۋعا تيىتەي دە ۇقىعى جوق.

ٴبىز بۇكىل ەلىمىزدەگى باۋىرلاستارىمىز بەن بۇكىل دۇنيە ٴجۇزى حالىقتارىنا مىنانى جاريالايمىز: چۇڭچيڭ تۇڭشۋايبۋى جۇڭگو حالقىنا جانە جۇڭگونىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا شىنايى قارسى تۇرعان ارمياسىنا ۋاكىلدىك ەتە المايدى؛ جۇڭگو حالقى جۇڭگو ازات رايونداردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى ارمياسىندا جۇ دى زۇڭسىليگىنىڭ نۇسقاۋى بويىنشا تىكەلەي ٴوز ۋاكىلدەرىن جىبەرىپ، ٴتورت ٴىرى وداقتاس ەلدىڭ جاپونيانىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداۋىنا

جانە جاپونيانى اسكەري باقىلاۋ استىنا الۋىنا قاتىناستىرۋ ۇقىمىنىڭ بولۋىن، سونىمەن قاتار بولاشاق بەيبىتشىلىك كەڭەسىنە قاتىناستىرۋ ۇقىمىنىڭ بولۋىن تالاپ ەتەدى. بۇلاي ەتپەگەندە، جۇڭگو حالقى ونى تىم ۇيلەسىمسىز دەپ سانايدى.

ەسكەرتۋلەر

① 1945-جىلى 8-ايدىڭ 10-كۇنى يان-ان زۇڭبۋىنىڭ زۇڭسى-لىڭى جۇ دې جاپون قاراقشىلارىنىڭ تىزە بۇگۋى بايلانىسىمەن ازات رايوندارداعى بارلىق قارۋلى بولىمدەرگە بۇيرىق ٴتۇسىردى، ونىڭ تولىق نۇسقاسى تومەندەگىشە: «جاپونيا شارتسىز تىزە بۇگەتىندىگىن جاريالادى، وداقتاس ەلدەر تىزە بۇگۋدى قابىلداۋ شارالارىن پوتسدام شۋانىيانى نەگىزىندە كەڭەسكەلى وتىر. سونىڭ ٴۇشىن، مەن ازات رايوندارداعى بارلىق قارۋلى بولىمدەرگە ەرەكشە مىناداي بۇيرىق جاريالايمىن: 1) ازات رايونداردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى ٴارقانداي قارۋلى بولىمدەرى پوتسدام شۋانيانىنىڭ بەلگىلەمەسى بويىنشا، ٴوز ماڭىنداعى قالالار مەن جىڭدارداعى جانە ماڭىزدى قاتىناس جولدارىنداعى جاۋ ارمياسى مەن ونىڭ قولباسشى ورگاندارىنا بارلىق قارۋ-جاراقتارىن بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا سوعىس جۇرگىزىپ جاتقان بولىمدەرىمىزگە تاپسىرىپ بەرۋى تۋرالى تۇڭدىيە تاپسىرۋلارى كەرەك، قارۋ-جاراقتارىن تاپسىرعاننان كەيىن، ارميامىز تۇتقىندارعا جەڭىلدىك بەرۋ تياۋلىبى بويىنشا ولاردىڭ باس اماندىعىن ساقتاۋى كەرەك. 2) ازات رايونداردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى ٴارقانداي قارۋلى بولىمدەرى ٴوز ماڭىنداعى بارلىق قۋىرشاق ارميا مەن قۋىرشاق اكىمياتتارعا، قاراقشى جاۋ تىزە بۇگۋگە قول قويعانعا دەيىن، ٴوز بولىمدەرىن باستاپ اقيقاتقا قايتۋى، وزگەرتىپ قۇرۋدى نەمەسە تاراتۋدى كۇتۋى، ۋاقتى ٴوتىپ كەتسە قارۋ-جاراقتارى

تۇگەلدەي تاپسىرىلىپ الىناتىندىعى تۋرالى تۇگەديە تاپسىرۋلارى كەرەك. 3) ازات رايونداردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى بارلىق قارۋلى بولىمدەرى، ەگەر جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردىڭ قارۋلى بولىمدەرى تىزە بۇگۋدەن، قارۋ-جاراقتارىن تاپسىرۋدان باس تارتاتىن بولسا، ولاردى باتىل جويۋلارى كەرەك. 4) ارميامىز جاۋلار مەن قۋىرشاقتار باسىپ العان قالالار مەن جەڭداردىڭ جانە ماڭىزدى قاتىناس جولدارىنىڭ قانداين بولسادا اسكەر جىبەرىپ تاپسىرىپ الۋعا، باسىپ الۋعا، ول جەرلەردە اسكەري باقىلاۋ ورناتىپ، قوعام ٴتارتىبىن ساقتاۋعا جانە سول ٴوڭىردىڭ بارلىق اكىمشىلىك جۇمىسىن باسقارۋعا ارناۋلى ادامدار تاعايىنداۋعا تولىق ۇقىقتى، ەگەر بۇزعىنشىلىق ىستەۋشىلەر نەمەسە قارسىلىق ارەكەت تۋدىرۋشىلار بولسا، ونىڭ ٴبارى دە ساتقىندار رەتىندە جازالانۋعا ٴتيىس.» وسىنىڭ ىزىنشە، 8-ايدىڭ 11-كۇنى يان-ان زۇڭبۋى تاعى دا ارت-ارتىنان التى رەت بۇيرىق جارىيالاپ، سانشي-سۇيۋان ازات رايونىنداعى حى لۇڭ جولداس باسشىلىعىنداعى قارۋلى بولىمدەرگە، سانشي-چاحار-حىبەي ازات رايونىنداعى نيە رۇڭجىن جولداس باسشىلىعىنداعى قارۋلى بولىمدەرگە، حىبەي-رىحى-لياۋنيڭ ازات رايونىنداعى قارۋلى بولىمدەرگە نىشكى موڭعۇل مەن دۇڭبيعا جورىق جاساۋدى بۇيىردى؛ سانشي ازات رايونىنداعى قارۋلى بولىمدەرگە داتۇڭ-پۋجوۋ تەمىر جولى بويىنداعى جانە فىنحى وزەنى القابىنداعى جاپون ارمياسى مەن قۋىرشاق ارمياني الاستاۋدى بۇيىردى؛ ازات رايونداراعى قارۋلى بولىمدەرگە جاۋ باسىپ العان بارلىق ماڭىزدى قاتىناس جولدارىنا بەلسەنە شابۋىل جاساپ، جاپون ارمياسىن جانە قۋىرشاق ارمياني تىزە بۇگۋگە ماجبۇرلەۋدى بۇيىردى. ازات رايوندار-داعى ازاتتىق ارميا بۇل بۇيرىقتاردى باتىل اتقاردى، سونداي-اق اسا زور جەڭىسكە جەتتى.

② بۇل ارادا 1945-جىلى 7-ايدىڭ 26-كۇنى جۇڭگو، انگليا، امەريكا ەلدەرىنىڭ جاپونيانىڭ تىزە بۇگۋىن تەزدەتۋ ٴجايلى پوتسدام

ماجىلىسىندە ورتاعا قويعان جارناماسى ايتىلىپ وتىر. مۇنىڭ باستى مازمۇنى مىناداي: جاپونيا جۇنگوجۇيىي ماڭگى قۇرتىلۋعا ٴتيىس؛ جاپون ارمياسى مۇلدە قارۋسىزداندىرىلۋعا ٴتيىس؛ جاپونيانىڭ اسكەري ونەر-كاسىبى بۇزىپ تاستالۋعا ٴتيىس؛ جاپونيا سوعىس قىلمىستىلارى سوتتالۋعا ٴتيىس؛ قاهيرا شۋانيانى جۇزەگە اسىرىلۋعا، ياعني جاپونيا بۇرىن ٴوزى تارتىپ العان جەرلەردەن، ماسەلەن، چاۋشيانىنان، جۇڭگونىڭ مانجۇۋ، تايۋان جانە پىڭحۋ تىزبە ارالدارى سياقتى جەرلەرىنەن شىعىپ كەتۋگە، جاپونيانىڭ ليۋچيۋى بىنجوۋ، بيحايداۋ، جيۋجوۋ، سىگو جانە باسقا دا ۇساق ارالدارمەن عانا شەكتەلۋگە ٴتيىس؛ وداقتاس ەلدەردىڭ ارمياسى جاپونيانى جاپونيادا دەموكراتيالىق ۇكىمەت قۇرىلعانعا دەيىن يەلەپ تۇرادى. 8-ايدىڭ 8-كۇنى سوۆەت وداعى دا جاپونياعا سوعىس جاريالاعانان كەيىن وسى جارناماعا قول قويدى.

③ «وتاندى بۇرالاڭ جولمەن قۇتقارۋ» — جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس مەزگىلىندە گوميندالاڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ جاپونياعا تىزە بۇگۋدە، كۇڭگىچاندالىما قارسى تورۋدا قولدانعان پاسىق ٴتاسىلى. گوميندالاڭ كەرتارتپاشىلارى وزدەرىنىڭ ٴبىر ٴبولىم ارمياسى مەن ٴمانساپتىلارىنا جاپون قاراقشىلارىنا تىزە بۇگىپ، قۋىرشاق ارمياعا، قۋىرشاق ٴمانساپتىلارعا اينالا وتىرىپ، جاپون ارمياسىمەن بىرگە ازات رايوندارعا شابۋىل جاساۋ تۋرالى نۇسقاۋ بەردى، مۇنىسىن شىمىرىكپەستەن «وتاندى بۇرالاڭ جولمەن قۇتقارۋ» دەپ اتادى.

④ داي لي جۇيەسىندەگى شپيوندار — گوميندالاڭ اسكەري ىستەر ۋيۋانحۋيى تەكسەرۋ-تۇگىجي مەكەمەسىنىڭ باستىعى داي لي باستاعان شپيوندىق جۇيە، ول گوميندالاڭنىڭ وراسان زور شپيوندىق ۇيىمدارى-نىڭ ٴبىرى.

⑤ چۇنحۋا وقيعاسى — 1945-جىلى 7-ايدا گوميندالاڭ ارمياسى شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا رايونىنىڭ گۋانجۇڭ فىنچۇيىندەگى چۇنحۋا، شۇني، ياۋشيان سياقتى اۋداندارعا باسىپ كىرۋ وقيعاسى.

وسى تومىداعى «جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىنگى جاعداي جانە ٴبىزدىڭ باعىتىمىز»دىڭ ⑥ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

⑥ «نانجيڭ» دەپ نانجيڭدەگى ساتقىن ۋاڭ جيڭۋەي توبىنىڭ سول كەزدەگى قۋىرشاق اكىمياتى، «چۇڭچيڭ» دەپ چۇڭچيڭدەگى سول كەزدەگى جياڭ جيەشى اكىمياتى ايتىلىپ وتىر. «نانجيڭ ـ چۇڭچيڭ توعىسۋى» دەپ سول كەزدە جاپونيا جيانگەرلىگى جانە گوميندالڭنىڭ جاپونشىل توبى جوسپارلاعان ساياسي قاسكۇنەمدىك ايتىلىپ وتىر.

18 ـ جيتۋانجۇن زۇڭسىلىگىنىڭ جياڭ جيەشىگە بەرگەن ەكى ديانباۋى*

(1945 ـ جىل 8 ـ اي)

1. 8 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنگى ديانباۋ

ٴبىز چۇڭچيڭ راديو ستانسياسىنان جۇڭياڭشىنىڭ ەكى حابارىن تىڭدادىق، ٴبىرى — ٴسىزدىڭ بىزگە بەرگەن بۇيرىعىڭىز، ەندى ٴبىرى — ٴسىزدىڭ سوعىس رايوندارىنداعى جۇنگۋاندار مەن اسكەرلەرگە بەرگەن بۇيرىعىڭىز. ٴسىزدىڭ بىزگە بەرگەن بۇيرىعىڭىزدا:

---

* بۇل ەكى ديانباۋدى ماۋ زىدۇڭ جولداس 18 ـ جيتۋانجۇن زۇڭسىلىگى ٴۇشىن جازعان. سول كەزدە جياڭ جيەشى ۇكىمەتى جاپون شاپقىنشىلارى تىزە بۇگەتىندىگىن جاريالاعان، ٴبىراق تىزە بۇگۋدى ٴالى ىسكە اسىرماعان كەزدە، امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ قارۋلى كۇشپەن بەرگەن جاردەمى استىندا، جاپونيانىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداۋ ۇقىعىن لۇڭدۋانداپ الدى، سونىمەن قاتار تىزە بۇگۋدى قابىلداۋدى سىلتاۋ ەتىپ، قىرۋار اسكەر تاسىپ، ازات رايوندارعا ٴتونىپ كەلىپ قانگىمەيگىندىك ىشكى سوعىسقا ورشەلەنە ازىرلەندى. ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ ٴبىرىنشى

«وسى جيتۋانجۇنگە قاراستى بارلىق اسكەري بولىمدەر تۇرعان ورىندارىندا تاپجىلماي بۇيرىق كۇتسىن»، دەلىنگەن. مۇنىڭ سىرتىندا، جاۋدىڭ قارۋ-جاراعىن تاپسىرىپ الۋعا رۇقسات ەتىلمەيدى دەگەن ٴتارىزدى سوزدەر دە بار. ٴسىزدىڭ سوعىس رايوندارىنداعى جۇڭگۋاندار مەن اسكەرلەرگە بەرگەن بۇيرىعىڭىزدا جۇڭگياگىشىنىڭ چۇڭچيڭگەن 11-كۇنى تاراتقان حابارىنا قاراعاندا: «جوعارعى تۇڭشۋايبۋ بۇگىن سوعىس رايونىنداعى جۇڭگۋاندار مەن اسكەرلەرگە سوعىستى جەدەلدەتۋگە كۇش جۇمسالسىن، بارلىق ٴىس بەلگىلەنگەن اسكەري نىسانا جوسپارى جانە بۇيرىق بويىنشا بەلسەندى تۇردە ىلگەرلەتىلسىن، تيىستەي دە بوساڭسىتىلماسىن، دەپ ديانباۋ ارقىلى بۇيرىق بەردى»، دەلىنگەن. ٴبىزدىڭشە، بۇل ەكى بۇيرىق ٴبىر-بىرىنە قايشى. الدىڭعى بۇيرىق بويىنشا بولعاندا، «تاپجىلماي بۇيرىق كۇتۋ»، شابۋىل جاساماۋ، سوعىسپاۋ كەرەك. قازىر جاپون شاپقىنشىلارى تىزە بۇگۋدى ٴالى ىسكە اسىرماي وتىرعاندا، ونىڭ ۇستىنە ساعات سايىن، مينوت سايىن جۇڭگولىقتاردى قىرعىنداپ وتىرعاندا، جۇڭگو ارمياسىمەن سوعىسىپ وتىرعاندا، سوۆەت وداعى-

ديانباۋدى جازۋداعى ماقساتى جياڭ جيەشىنىڭ فانگمينگىندىك بەت-بەينەسىن اشكەرەلەپ، بۇكىل ەل حالقىن جياڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىستىق قاسكۇنەمدىگىنەن قىراعى بولۋعا تاربيەلەۋ ەدى. ەكىنشى ديانباۋدا جياڭ جيەشى توبىنىڭ ىشكى سوعىسقا ازىرلەنۋ قاسكۇنەمدىگىن ونان ارى اشكەرەلەدى، سونىمەن بىرگە جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ ىشكى سوعىسقا تيىم سالۋ جونىندەگى 6 ٴتۇرلى قۋاتتاماسىن ورتاعا قويدى. ٴدال وسىنداي ماقساتپەن ماۋ زىدۇڭ جولداس شينحۋاشى ٴۇشىن تاعى ەكى پىكىر، ياعني وسى تومداعى «جياڭ جيەشى ىشكى

نىڭ، امەرىكانىڭ، انگلىيانىڭ ارمىياسىمەن سوعىسىپ وتىرعاندا، سوۆەت وداعىنىڭ، امەرىكانىڭ، انگلىيانىڭ ارمىياسى دا ساعات ساين، مينوت ساين جاپون شاپقىنشىلارىمەن سوعىسىپ وتىرعاندا، ٴسىز نەلىكتەن بىزگە سوعىسپا دەيسىز؟ سوگىى بۇيرىق بويىنشا بولعان-دا، بىزدىڭشە، وتە جاقسى بولار ەدى. «سوعىس جەدەلدەتىلسىن، بەلسەندى تۇردە ىلگەرلەتىلسىن، تيىتتەي دە بوساڭسىتىلماسىن»، مىنە بۇل — بولاتىن ٴسوز. امال قانشا، ٴسىز بۇل بۇيرىقتى بىزگە ەمەس، ٴوز مەنشىگىڭىزدەگى ارمياڭىزعا عانا بەرگەنسىز، ال بىزگە بەرگەنىڭىز باسقا بىردەڭە. جۇ دىنىڭ 8-ايدىڭ 10-كۇنى جۇڭگو ازات رايوندارىنداعى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى بارلىق ارمياعا تۇسىرگەن بۇيرىعى① ٴدال «سوعىس جەدەلدەتىلسىن» دەگەن ماعنادا ەدى. وندا «سوعىس جەدەلدەتىلسىن» دەلىنۋمەن بىرگە جاپون شاپقىنشىلارىن تىزە بۇگۋگە بۇيىرىڭدار، جاۋ ارمياسى مەن قۋىرشاق ارمىيانىڭ قارۋ-جاراعىن تاپسىرىپ الىڭدار دەپ تە ايتىلعان ەدى. وسىلاي بولسا جاقسى ەمەس پە؟ كۇمان جوق، بۇل جاقسى، كۇمان جوق، بۇل جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ مۇددەسىنە ۇيلەسەدى.

سوعىس قوزعاۋدا»نى جانە «جيالڭ جيەشى مالىمدەمەسىنىڭ تانىجۋاسىنا باعا»نى جازدى. جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ جيالڭ جيەشىنىڭ كەرتارتپا ايبارىنان استە قورىقپايتىن، مىزعىماس، باتىل مايدانىندا تۇرۋى ناتيجەسىندە، ازات رايوندار جانە ازاتتىق ارميا تەز كەڭەيدى، سونىمەن بىرگە جيالڭ جيەشى جۇڭگو ىشكى سوعىسىنا قارسى شىعىپ وتىرعان ىشكى-سىرتقى قۇدىرەتتى ساياسي قىسىم استىندا، ٴوزىنىڭ سىلۇەسىن وزگەرتۋگە ٴماجبۇر بولدى دا، بەيبىتشىلىكتى جاقتاعانسىپ، ماۋزېدۇڭ جولداستى چۇڭچيڭگە بارىپ بەيبىتشىلىك كەلىسسوز وتكىزۋگە ۇسىنىس ەتتى.

ال «تاپجىلماي بۇيىرىق كۇتسىن» دەۋ شىنىندا ۇلتتىق مۇددەگە ۇيلەسپەيدى. بىزدىڭشە، بۇل بۇيرىقتى ٴسىز قاتە ٴتۇسىردىڭىز، قاتە بولماندا ٴتىپتى ورەسكەل بولدى، ٴبىز بۇل بۇيرىقتان باتىل باس تارتاتىندىعىمىزدى سىزگە بىلدىرمەي تۇرا المايمىز. ويتكەنى بىزگە بەرگەن بۇل بۇيرىعىڭىز ادىلەتسىز بولىپ قانا قويىماي، ٴتىپتى جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلتتىق مۇددەسىنە دە قايشى، تەك جاپون شاپقىنشىلارى مەن وتانعا وپاسىزدىق ەتكەن ساتقىندارعا عانا پايدالى.

2. 8_ايدىڭ 16_ كۇنگى ديانباۋ

ٴبىزدىڭ ورتاق جاۋىمىز ــ جاپونيا ۇكىمەتى پوتسدام جارناماسىن قابىلداپ، تىزە بۇگەتىندىگىن جاريالاعان، ٴبىراق تىزە بۇگۋدى ٴالى ىسكە اسىرماعان كەزدە، مەن جۇڭگو ازات رايونىدارىنىڭ، جۇڭگونىڭ قولدان كەتكەن رايونىدارىنىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى بارلىق قارۋلى كۇشتەرى مەن 260 ملليون حالىقى اتىنان سىزگە تومەندەگى مالىمدەمە مەن تالاپتاردى ەرەكشە قويامىن.

جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسپەن اياقتاعالى وتىرعان كەزدە، مەن سىزگە قازىرگى جۇڭگو سوعىس مايدانىنداعى مىناداي فاكتىلەرگە كوڭىل ٴبولۋدى ەسكەرتەمىن: جاۋلار مەن قۋىرشاقتار باسىپ العان، ال ٴسىز تاستاپ شىققان ۇلان_ بايتاق قولدان كەتكەن رايونداردا ٴسىزدىڭ ەراداڭىزعا قايشى كەلىپ، ٴبىز 8 جىل بويى جاپالى كۇرەس جۇرگىزىپ، ٴبىر ملليون شارشى كيلومەترگە جۋىق جەردى تارتىپ الدىق، 100 ملليوننان استام حالىقتى ازات ەتتىك، ٴبىر ملليوننان استام جەڭگۋي اسكەري

بولسىمدەر مەن 2 ملليون 200 مىڭنان استام مينبيك ۇيىمداستىردىق، لياۋنيىڭ، رىحى، چاحار، سۇيىۋان، حىبىي، سانشي، شانشي، گانسۋ، نيڭشيا، حىنان، شاندۇڭ، جياڭسۋ، انحۋي، حۋبىي، حۋنان، جياڭ-شي، جىجياڭ، فۋجيان، گۋاڭدۇڭ سياقتى 19 ولكە مەن رايوندا 19 ءىرى ازات رايون② قۇردىق، ازداعان رايوندارى ەسەپكە الماعاندا، 1937 _ جىلعى 7 _ يۇل وقيعاسىنان بەرى جاۋلار مەن قۋىرشاقتار باسىپ العان جۇڭگونىڭ قالالارى مەن جىڭدارىنىڭ، ماڭىزدى قاتىناس جولدارى مەن تەڭىز جاعالارىنىڭ كوپشىلىگىن قورشاۋعا الدىق. مۇنىڭ سىرتىندا، ءبىز جۇڭگونىڭ قولدان كەتكەن رايوندارىندا دا (بۇل جەرلەردە 160 ملليون ادام بار) تولىپ جاتقان استىرتىن ارميا ۇيىمداستىرىپ، جاۋلار مەن قۋىرشاقتارعا سوققى بەردىك. سوعىس بارىسىندا، ءبىز جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساپ كىرگەن (دۇڭبەي مۇنىڭ سىرتىندا) جاپون ارمياسىنىڭ 69 پىراسەن-تىن، قۋىرشاق ارميانىڭ 95 پىراسەنتىن كۇنى بۇگىنگە دەيىن سوققىلاپ ءارى قورشاۋعا الىپ كەلەمىز. ال ءسىزدىڭ ۇكىمەتىڭىز بەن ارمياڭىز ەجەلدەن بەرى قول قۋسىرىپ شەتتە قاراپ تۇرۋ، جەڭىستى كۇتىپ وتىرۋ، كۇشىن ساقتاپ قالۋ، ىشكى سوعىس ازىرلەۋ باعىتىن ۇستاپ كەلەدى، ءبىزدىڭ ازات رايوندارىمىزدى جانە ونىڭ ارمياسىن مويىنداماعانى، ولارعا زاتتىق كومەك كورسەتپەگەنى بىلاي تۇرسىن، قايتا 940 مىڭ ادامى بار ارميامەن ولاردى قورشاپ جانە ولارعا شابۋىل جاساپ وتىر. جۇڭگو ازات رايوندارىنداعى بۇكىل ارميا مەن حالىق جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردىڭ جانە ءسىزدىڭ ارمياڭىزدىڭ ەكى جاقتان قىسپاققا الىپ سوققى بەرۋىنىڭ زاردابىن ابدەن تارتسا دا، ءبىراق ولاردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى

سوعىستا، ىنتىماقتا جانە دەموكراتيادا تاباندى بولۋ يراداسى تيتتەي دە السىرەگەن جوق. جۇڭگو ازات رايونداردىداعى حالىق جانە جۇڭگو گۇڭچاندانگى ىشكى تالاس-تارتىستاردى توقتاتۋ، بۇكىل جۇڭگو حالقىنىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى كۇش-قۋاتىن اتتا-نىسقا كەلتىرۋ جانە بىرلەستىرۋ، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىسقا باسشىلىق ەتىپ، جەڭىسكە قول جەتكىزۋ، سوعىستان كەيىنگى بەيبىت-شىلىكتى قامتاماسىز ەتۋ ۇشىن، بارلىق پارتيا-توپتاردىڭ ٴماجىلىسىن شاقىرىپ، دەموكراتيالىق، بۇكىل ەل بويىنشا بىرلىككە كەلگەن بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋ جونىندە سىزگە جانە ٴسىزدىڭ ۇكىمەت-ىڭىزگە سان رەت ۇسىنىس جاسادى، ٴبىراق مۇنىڭ بارىنەن دە ٴسىز باس تارتتىڭىز، ٴسىزدىڭ ۇكىمەتىڭىز باس تارتتى. وسىلاردىڭ بارلىعىنا دا ٴبىز قاتتى نارازىمىز.

قازىر جاۋ مەملەكەت تىزە بۇگۋ حۇجاتىنا قول قويعالى وتىر، ٴسىز جانە ٴسىزدىڭ ۇكىمەتىڭىز جاعىنان ٴبىزدىڭ پىكىرىمىز ٴالى دە ەلەۋسىز قالدىرىلىپ كەلەدى، ونىڭ ۇستىنە 8-ايدىڭ 11-كۇنى ماعان تىم جولسىز بۇيرىق ٴتۇسىردىڭىز، ال ٴوز ارمياڭىزعا جاۋدىڭ قارۋ-جاراعىن تاپسىرىپ الۋدى سىلتاۋ ەتە وتىرىپ، ازات رايون-دارعا مەيلىنشە قىسىم جاساۋدى بۇيىردىڭىز. سونىمەن ىشكى سوعىس حاۋپى بۇرىن بولىپ كورمەگەن دارەجەدە اۋىرلاستى. وسىنىڭ بارلىعى ٴبىزدى سىزگە جانە ٴسىزدىڭ ۇكىمەتىڭىزگە تومەندەگى تالاپتاردى قويۋعا ٴماجبۇر ەتتى:

1) ٴسىز، ٴسىزدىڭ ۇكىمەتىڭىز جانە ونىڭ تۇڭشۋايبۋى جاپونيا-نىڭ جانە قۋىرشاقتاردىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداعان، تىزە بۇگۋ قابىلدانعانان كەيىنگى بارلىق كەلىسىمدەر مەن شارتتاردى جاساعان

كەزدە، ٴسىزدىڭ بىزبەن الدىن الا اقىلداسىپ، بىردەي پىكىرگە كەلۋىڭىزدى تالاپ ەتەمىن. سىزگە جانە ٴسىزدىڭ ۇكىمەتىڭىزگە حالىق نارازى بولعاندىقتان، سىزدەر جۇڭگو ازات رايوندارىنداعى، جۇڭگونىڭ قولدان كەتكەن رايوندارىنداعى قالىڭ حالىققا جانە جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى بارلىق حالىقتىق قارۋلى كۇشتەرگە ۋاكىلدىك ەتە المايسىزدار. ەگەر كەلىسىم مەن شارتتاردا جۇڭگو ازات رايوندارىنىڭ، جۇڭگونىڭ قولدان كەتكەن رايوندارىنىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى بارلىق حالىقتىق قارۋلى كۇشتەرىنە قاتىسى بار جەرلەر بولىپ، بۇل تۋرالى ٴبىزدىڭ رىزالىعىمىز الدىن الا الىنبايتىن بولسا، وندا ٴبىز ٴوزىمىزدىڭ سويلەۋ ۇقىعىمىزدى ساقتاپ قالامىز.

2) جۇڭگو ازات رايوندارىنىڭ، جۇڭگونىڭ قولدان كەتكەن رايوندارىنىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى بارلىق حالىقتىق قارۋلى كۇشتەرى پوتسدام جارناماسى مەن وداقتاس ەلدەر بەلگىلەگەن تىزە بۇگۋدى قابىلداۋ شارالارىنا③ نەگىزدەلىپ، ٴبىز قورشاۋعا الىپ وتىرعان جاپون ارمياسى مەن قۋىرشاق ارميانىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداۋعا، قارۋ-جاراقتارى مەن مۇلىك-ماتەريالدارىن تاپسىرىپ الۋعا، سونداي-اق وداقتاس ەلدەردىڭ تىزە بۇگۋ قابىلدانعاننان كەيىنگى بارلىق بەلگىلەمەلەرىن جاۋاپكەرلىكپەن جۇزەگە اسىرۋعا ۇقىقتى بولادى. مەن 8-ايدىڭ 10-كۇنى جۇڭگو ازات رايوندارىن-داعى اسكەري بولىمدەرگە بۇيرىق ٴتۇسىرىپ، ولارعا جاۋ ارمياسىنا كۇش سالا شابۋىل جاساۋدى، جاۋدىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداۋعا ٴازىر تۇرۋدى تاپسىردىم. مەن 8-ايدىڭ 15-كۇنى جاۋ ارمياسىنىڭ تۇڭشۋايى گاڭسۇن نيڭسىعا ٴوز اسكەري بولىمدەرىن باستاپ تىزە

بۇگۋدى بۇيىردىم④، ٴبىراق بۇل ازات رايونداردامى اسكەري بولىمدەر سوعىس جۇرگىزىپ جاتقان كولەممەن عانا شەكتەلەدى، مۇنىڭ باسقا رايوندارعا قاتىسى جوق. بۇل بۇيرىقتارىمدى مەن جۇڭگو مەن وداقتاس ەلدەردىڭ ورتاق مۇددەسىنە ابدەن ۇيلەسەدى، ابدەن ساي كەلەدى دەپ ەسەپتەيمىن.

3) جۇڭگو ازات رايونداردامى، جۇڭگونىڭ قولدان كەتكەن رايونداردامى قالىڭ حالىقتا جانە جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى بارلىق قارۋلى كۇشتەردە وداقتاس ەلدەردىڭ جاۋدىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداۋىنا، جاۋ مەملەكەت تىزە بۇككەننەن كەيىنگى ىستەردى شەشىم ەتۋىنە ٴوز ۋاكىلدەرىن قاتىناستىرۋ ۇقىعى بولۋعا ٴتيىس.

4) جۇڭگو ازات رايوندارىندا جانە جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى بارلىق قارۋلى كۇشتەردە ٴوز ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىن سايلاپ، جاپونيا ماسەلەسىن شەشۋ جونىندەگى بولاشاق بەيبىتشىلىك كەڭەسى مەن بىرلەسكەن ەلدەر ۇيىمى كەڭەسىنە قاتىناستىرۋ ۇقىعى بولۋعا ٴتيىس.

5) ىشكى سوعىسقا تيىم سالىڭىز. مۇنىڭ شاراسى مىناۋ: ازات رايون اسكەري بولىمدەرىنىڭ قورشاۋىنداعى جاۋ ارمياسى مەن قۋىرشاق ارميانىڭ تىزە بۇگۋىن ازات رايون اسكەري بولىمدەرى قابىلداسىن، ال ٴسىزدىڭ ارمياڭىز ٴوز قورشاۋىنداعى جاۋ ارمياسى مەن قۋىرشاق ارميانىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداسىن. بۇل بارلىق سوعىستىڭ جالپى ەرەجەسى عانا ەمەس، اسىرەسە ىشكى سوعىستان ساقتانۋ ٴۇشىن دە وسىلاي ىستەۋ قاجەت. ەگەر ٴسىز بۇلاي ىستەمەيتىن بولساڭىز، مۇنىڭ ارتى جامانىما سوعادى. بۇل تۋرالى مەن سىزگە قازىر قاتاڭ ەسكەرتۋ بەرەمىن، بۇعان

نەمقۇرايدى قاراماڭىز.

6) ٴبىر پارتيالىق ديكتاتۋرانى دەرەۋ كۇشىنەن قالدىرىپ، پارتيا ـ توپتاردىڭ ٴماجىلىسىن شاقىرىپ، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرىڭىز، قياناتشى ـ پاراقور ٴمانساپتىلار مەن بارلىق كەرتارتپا شىلاردى قىزمەتتەن بوساتىڭىز، ساتقىنداردى جازالاڭىز، شپيوندىق ورگانداردى كۇشىنەن قالدىرىڭىز، پارتيا ـ توپتاردىڭ زاڭدى ورنىن (جۇڭگو گومينداڭى مەن بارلىق دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتار كۇنى بۇگىنگە دەيىن ٴسىز جانە ٴسىزدىڭ ۇكىمەتىڭىز جاعىنان زاڭسىز دەپ سانالىپ وتىر) مويىنداڭىز، حالىقتىڭ بوستاندىعىن تۇنشىقتىراتىن بارلىق كەرتارتپا زاڭ ـ جارلىقتاردى كۇشىنەن قالدىرىڭىز، جۇڭگو ازات رايونداردىعى حالىق سايلاعان ۇكىمەتتەردى جانە جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى ارميانى مويىنداڭىز، ازات رايونداردى قورشاپ وتىرعان ارمياڭىزدى شەگىندىرىپ اكەتىڭىز، ساياسي تۇتقىنداردى بوساتىڭىز، ەكونوميكادي گايكى مەن تاعى باسقا دا دەموكراتيالىق گايگىلاردى جۇرگىزىڭىز.

مۇنان باسقا، مەن 8 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى سىزگە ديانباۋ جولداپ، ٴسىزدىڭ 8 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى ماعان تۇسىرگەن بۇيرىعىڭىزعا جاۋاپ قايتارعان ەدىم، تاپسىرىپ العان بولارسىز. مەن بۇل ارادا ٴسىزدىڭ ول بۇيرىعىڭىزدىڭ بۇكىلدەي قاتە ەكەندىگىن قايتالاپ ايتىپ ـ دەيمىن. ٴسىز 8 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى مەنىڭ اسكەري بولىمدەرىمە «تۇرعان ورىندارىڭدا تاپجىلماي بۇيرىق كۇتىڭدەر» دەپ جاۋمەن سوعىسپاۋدى تاپسىردىڭىز. ٴبىراق 8 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى ەمەس، كۇنى بۇگىن دە (8 ـ ايدىڭ 16 ـ كۇنى) جاپونيا ۇكىمەتى تىزە بۇگەتىندىگىن اۋىز جۇزىندە عانا جاريالاپ، ٴىس جۇزىندە تىزە

بۇككەن جوق، تىزە بۇگۋ كەلىسىمىنە قول قويىمان دا جوق، تىزە بۇگۋ فاكتىسى ٴالى جارىققا شىققان جوق. مەنىڭ بۇل پىكىرىم وداقتاس ەلدەردىڭ ـــ انگليانىڭ، امەريكانىڭ، سوۆەت وداعىنىڭ پىكىرىمەن مۇلدە ٴبىر جەردەن شىعادى. ٴسىز ماعان بۇيرىق تۇسىرگەن كۇنىڭ (8 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى) وزىنىدە ـ اق بيرما الدىڭعى شەبىندەگى انگليا ارمياسىنىڭ داڭجۇيى: «جاپونياعا قارسى سوعىس ٴالى دە جۇرگىزىلىپ جاتىر» دەپ جاريالادى. امەريكا ارمياسىنىڭ تۇڭشۋايى نيميتس⑤: «سوعىستىق جاعدايدىڭ ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعانىدىعى بىلاي تۇرسىن، ٴتىپتى بارلىق كۇيرەتكىش ناتيجەمەن تىناتىن سوعىستاردى دا جۇرگىزە بەرۋ كەرەك» دەپ جاريالادى. سوۆەت وداعىنىڭ قيىر شىعىستاعى قىزىل ارمياسى: «جاۋدى تالقانداۋ قاجەت، اياماۋ كەرەك» دەپ جاريالادى. 8 ـ ايدىڭ 15 ـ كۇنى قىزىل ارميا ڭۇگسانموۋجاڭى انتونوۆ شاڭجياڭ دا مىناداي مالىمدەمە جاسادى: «8ـ ايدىڭ 14ـ كۇنى جاپونيا پاتشاسىنىڭ جاپونيانىڭ تىزە بۇگەتىندىگى تۋرالى جاريالاعان مالىمدەمەسى تەك شارتسىز تىزە بۇگۋ جونىندەگى ادەتتەگى شۋانىيان عانا، قارۋلى بولىمدەرىنە جاۋلاسۋ ارەكەتتەرىن توقتاتۋ تۋرالى ٴالى بۇيرىق تۇسىرگەن جوق، ونىڭ ۇستىنە جاپونيا ارمياسى ٴالى دە ۇزدىكسىز قارسىلاسىپ وتىر. دەمەك، جاپونيا ٴالى دە ٴىس جۇزىندە تىزە بۇككەن جوق. جاۋلاسۋ ارەكەتىن توقتاتۋ جانە قارۋ ـ جاراقتارىن تاستاۋ جونىندە جاپونيا پاتشاسى ٴوز ارمياسىنا بۇيرىق تۇسىرگەندە، سونىمەن بىرگە وسى بۇيرىق ٴىس جۇزىندە اتقارىلعاندا عانا ٴبىز جاپونيا ارمياسىن تىزە بۇكتى دەپ تانيمىز. جوعارىدا باياندالعان جايتتەردى كوزدەي وتىرىپ، قيىر شىعىستاعى سوۆەت وداعى ارمياسى جاپون باسقىنشى-

لارىنا قارسى شابۋىلدىق سوعىستى ۇزدىكسىز جۇرگىزە بەرەدى.»
بۇعان قاراعاندا، بارلىق وداقتاس ەلدەردىڭ تۇڭشۋايلارى اراسىندا جالعىز ٴسىز عانا مۇلدە قاتە بۇيرىق ٴتۇسىرىپ وتىرسىز. مەنىڭشە، ٴسىزدىڭ بۇل قاتەلىگىڭىز ٴسىزدىڭ قارانيەتتىلىگىڭىزدەن تۋعان، سىياتى وتە اۋىر، اتاپ ايتقاندا، ٴسىزدىڭ بۇيرىعىڭىز جاۋلارعا پايدالى. سونىڭ ٴۇشىن، مەن جۇڭگونىڭ جانە وداقتاس ەلدەردىڭ ورتاق مۇددەسى مايدانىندا تۇرىپ، ٴسىز قاتەلىگىڭىزدى اشكەرە موينىنداپ، وسى قاتە بۇيرىعىڭىزدى اشكەرە قايتارىپ العانىنا دەيىن ٴسىزدىڭ بۇيرىعىڭىزعا باتىل، ٴۇزىلدى-كەسىلدى قارسى تۇرامىن. جاۋ جاۋلاسۋ ارەكەتىن ٴىس جۇزىندە توقتاتقانعا، قارۋ-جاراقتارىن تاپسىرعانعا دەيىن، وتانىمىزدىڭ بارلىق جەرلەرى تۇگەل قايتارىلىپ الىنعانىنا دەيىن مەن ٴوز قولباسشىلىعىمداعى اسكەري بولىمدەرىمە سوۆەت وداعىنىڭ، امەريكانىڭ، انگليانىڭ ارمىيالارىمەن ۇشتاسا وتىرىپ، جاۋعا قارسى تاباندىلىقپەن شابۋىل جاساۋدى بۇيىرا بەرەمىن. مەن سىزگە مىنانى مالىمدەيمىن: مەن وتانشىل اسكەري ادامىن، مەن وسىلاي ىستەمەي تۇرا المايمىن.
جوعارىداعىلارعا تەزىرەك جاۋاپ قايتارۋىڭىزدى سۇرايمىن.

ەسكەرتۋلەر

① وسى تومداعى «جياڭ جيەشى ىشكى سوعىس قوزعاۋدا»نىڭ ① ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

② 19 ازات رايون — شانشي-گانسۋ-نيڭشيا، سانشي-سۇيۋان، سانشي-چاحار-حىبىي، حىبىي-رىحى-لياۋنيڭ، سانشي-حىبىي-حىنان، حىبىي-شاندۇڭ-حىنان، سولتۇستىك جياڭسۋ، ورتا جياڭسۋ، وڭتۇستىك

جياڭسۋ، حۋايحەنىڭ سولتۇستىگى، حۋايحەنىڭ وڭتۇستىگى، ورتا انحۋي، حاينانداۋ، حۋنان ـ حۋبەي ـ جياڭشي، حۋبەي ـ حەنان ـ انحۋي ازات رايونداري جانە شاندۇڭداعى، جەجياڭداعى، گۋاڭدۇڭداعى، حەنانداعى ازات رايوندار.

③ جاپونيا ۇكىمەتى 1945 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى سوۆەت وداعى، جۇڭگو، امەريكا جانە انگليا ەلدەرىنە تىزە بۇگەتىندىگىن ٴبىلدىردى. 4 ەل ۇكىمەتتەرىنىڭ 11 ـ كۇنگى جاۋاپ حاتىندا: «جاپونيانىڭ بارلىق قۇرلىق ارميا، تەڭىز ارميا، اۋە ارميا داڭجۇيلەرى جانە ولاردىڭ قاراۋىنداعى بارلىق اسكەري بولىمدەر (مەيلى ول قايدا تۇرعان بولسا دا)»، «شۇعىل قيمىلدارىن توقتاتىپ، قارۋ ـ جاراقتارىن تاپسىرىپ بەرۋى» كەرەك، دەپ بەلگىلەنگەن.

④ گاڭسۇن نيڭسى سول كەزدە جاپونيانىڭ جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساپ كىرگەن ارمياسىنىڭ زۇڭسىلىڭگۋانى بولاتىن. جۇ دى زۇڭسىلىڭنىڭ گاڭسۇن نيڭسىعا تۇسىرگەن بۇيرىعى مىناداي: «(1) جاپونيا ۇكىمەتى پوتسدام شۋانياننىڭ بەلگىلەمەلەرىن رەسمي قابىلداپ، تىزە بۇگەتىندىگىن جاريالادى. (2) ٴسىز ٴوز قولباسشىلىعىڭىزداعى بارلىق اسكەري بولىمدەرىڭىزگە بارلىق اسكەري قيمىلدارىن توقتاتىپ، جۇڭگو ازات رايوندارىنداعى 8 ـ ارميانىڭ، جاڭا 4 ـ ارميانىڭ جانە حۋانانداعى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى زۇڭدۇيدىڭ بۇيرىعىن كۇتىپ، گومينداڭ ۇكىمەتى ارمياسىنىڭ قورشاۋىنداعى اسكەرلەرىڭىزدەن باسقالارىنىڭ بىرگە تىزە بۇگۋىنە بۇيرىق ٴتۇسىرۋىڭىز كەرەك. (3) تىزە بۇگۋ ىستەرى جونىندە حۋابيداعى جاپون ارمياسى ٴسىزدىڭ بۇيرىعىڭىز بويىنشا شيا سۇندىڭ جياڭجۇنىڭ 8 ـ ارميا تۇرعان فۋپيڭ رايونىنا ۋاكىل جىبەرۋى ارقىلى نيە رۇڭجىن جياڭجۇننىڭ بۇيرىعىن قابىلداسىن؛ حۋادۇڭداعى جاپونيا ارمياسى جاڭا 4 ـ ارميانىڭ جۇنبۋى تۇرعان تيانچاڭ رايونىنا ٴسىزدىڭ تىكەلەي ۋاكىل جىبەرۋىڭىز ارقىلى چىن يي جياڭجۇننىڭ بۇيرىعىن قابىلداسىن؛ حۋبەي، حەنان ولكەلەرىندەگى جاپون ارمياسى

ٴسىزدىڭ بۇيرىعىڭىز بويىنشا ۋۋحانداعى ۋاكىلىڭىزدىڭ جاڭا 4-ارميانىڭ 5-شىسى تۇرعان دابيەشان رايونىنا بارۋى ارقىلى لي شيانىيان جياڭ-جۇنىڭ بۇيرىعىن قابىلداسىن؛ گۋاڭدۇڭداعى جاپون ارمياسى ٴسىزدىڭ كورسەتۋىڭىز بويىنشا گۋاڭجوۋداعى ۋاكىلىڭىزدىڭ حۋانانداعى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى زۇڭدۇيدىڭ دۇڭگۋان رايونىنا بارۋى ارقىلى زىڭ شىڭ جياڭجۇنىڭ بۇيرىعىن قابىلداسىن. (4) حۋابيداعى، حۋادۇڭداعى، حۋاجۇڭداعى جانە حۋانانداعى بارلىق جاپون ارمياسى (گومينداڭ ارمياسىنىڭ قورشاۋىنداعى جاپون ارمياسىنان باسقاسى) بارلىق قارۋ-جاراقتارىن، مۇلىك-ماتەريالدارىن ۋاقىتشا قوزعالماي ساقتاپ تۇرۋى، وزدەرىنىڭ تىزە بۇگۋىن ارميامىز قابىلداعانعا دەيىن تاپسىرماي كۇتىپ تۇرۋى. 8-ارميا مەن جاڭا 4-ارميادان جانە حۋانانداعى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى زۇڭدۇيدەن باسقالاردىڭ بۇيرىعىن قابىلداماۋى كەرەك. (5) حۋابيداعى، حۋادۇڭداعى ايىرپلاندار، سوعىس كەمەلەرى مەن پاراحوتتار تۇرعان جەرىنەن قوزعالماسىن؛ ٴبىراق حۋاڭحاي مەن بوحاي تەڭىزدەرىنىڭ جۇڭگوعا قاراستى جاعا-لارىنداعى سوعىس كەمەلەرى مەن پاراحوتتار ليانيۇنگاڭعا، چيڭداۋعا، ۋيحايۋيعا، تيانجينگە توپتالسىن. (6) بارلىق مۇلىكتەر مەن جابدىقتار بۇلدىرىلمەسىن. (7) جوعارىداعى بۇيرىقتاردىڭ اتقارىلۋىنا ٴسىز مۇلدە جاۋاپتىسىز جانە ٴسىزدىڭ قولباسشىلىعىڭىزداعى حۋابيدا، حۋادۇڭدا، حۋاجۇڭدا جانە حۋاناندا تۇرعان جاپون ارمياسىنىڭ جىحۋيگۋاندارى دا مۇلدە جاۋاپتى.»

⑤ نيميتس سول كەزدە امەريكانىڭ تىنىق مۇحيت جياندۇينىڭ جانە تىنىق مۇحيت سوعىس رايونىنىڭ زۇڭسىلىگى بولاتىن.

جياڭجيەشى مالىمدەمەسىنىڭ
تانىحۋاسىنا باعا*

(1945 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 16 ـ كۇنى)

جياڭ جيەشىنىڭ مالىمدەمەسى 15 ـ كۇنى تۇستەن كەيىن چۇڭچيڭدە تىلشىلەردى قابىلداۋ ماجىلىسىندە جياڭ جيەشى ۋيپيۋانـ جاڭىنىڭ جۋدى زۇڭسىليڭگە تۇسىرگەن بۇيرىعىنا گۇڭچانداڭ قايشى كەلدى دەيتىنى جونىندە سويلەي كەلىپ: «ۋيپيۋانجاڭىنىڭ بۇيرىعىنا بويسۇنۋ شارت»، «قايشى كەلۋشىلەر حالىقتىڭ ورتاق جاۋى بولادى» دەدى. شينحۋاشى ٴتىلشىسى بىلاي دەپ ەسەپتەيدى: مۇنىڭ ٴوزى جياڭ جيەشىنىڭ اشىقتان ـ اشىق قاقىعان جالپى بەتتىك ىشكى سوعىس دابىلى. جياڭ جيەشى 11 ـ كۇنى ۇلتقا وپاسىزدىق جاساعان بۇيرىق جاريالاپ، جاپون قاراقشىلارىن ٴبىرجولاتا جويۋ كەزەڭىندە 8 ـ ارميا مەن جاڭا 4 ـ ارميانىڭ جانە بارلىق حالىقتىق ارميانىڭ جاپون ارمياسىمەن سوعىسۋىنا، قۋىرشاق ارميامەن سوعىسۋىنا تيىم سالدى. بۇل بۇيرىقتى، ارينە، قابىلداۋعا مۇلدە بولمايدى جانە

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس شينحۋاشى ٴۇشىن جازعان پىكىر.

مۇلدە قابىلداماۋ كەرەك. سونان سوڭ جياڭ جيەشى ٴوزىنىڭ مالىمدەمەسىندە ارقىلى جۇڭگو حالقىنىڭ ارمياسىن «حالىقتىڭ ورتاق جاۋى» دەپ جارىيالادى. مۇنىڭ ٴوزى جياڭ جيەشىنىڭ جۇڭگو حالقىنا ىشكى سوعىس جارىيالاعاندىعىن كورسەتەدى. جياڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىستىق قاسكۇنەمدىگى، ارينە، 11 ـ كۇنگى بۇيرىعىنان باستالىپ وتىرعان جوق، بۇل ونىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى 8 جىلدىق سوعىس بارىسىنداعى دايەكتى جوسپارى. وسى 8 جىل ىشىندە جياڭ جيەشى 1940 ـ جىلى، 1941 ـ جىلى جانە 1943 ـ جىلى كۇڭچاندانگا قارسى ٴۇش رەت كەڭ كولەمدى تولقىن① قوزعادى، وسىنىڭ قاي ـ قايسىسىن دا ٴۇلعايتىپ، بۇكىل مەملەكەت كولەمىندىك ىشكى سوعىسقا اينالدىرماق بولدى، تەك جۇڭگو حالقىنىڭ جانە وداقتاس ەلدەر قايراتكەرلەرىنىڭ قارسى تۇرعاندىعىنان عانا جۇزەگە اسىرا المادى، بۇل جياڭ جيەشىنى قاتتى قۇسالاندىردى. سونىڭ ٴۇشىن، جياڭ جيەشى بۇكىل مەملەكەت بويىنشا ىشكى سوعىس قوزعاۋ ۋاقتىن جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاعانىنان كەيىنگى مەزگىلگە وزگەرتۋگە ٴماجبۇر بولدى، ٴسويتىپ، وسى ايدىڭ 11 ـ كۇنگى بۇيرىق پەن 15 ـ كۇنگى تانىحۋانى ورتاعا شىعاردى. جياڭ جيەشى ىشكى سوعىس قوزعاۋ ٴۇشىن الۋان ٴتۇرلى سوزدەردى، ماسەلەن، «جات پارتيا»، «ساتقىن پارتيا»، «ساتقىن ارميا»، «بۇلىكشى ارميا»، «ساتقىندار رايونى»، «باندىلار رايونى»، «اسكەري بۇيرىق پەن اكىمشىلىك بۇيرىققا بويسۇنبادى»، «فەودالدىق گىجبۇي تۋدىردى»، «جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىسقا بۇزعىنشىلىق جاسادى»، «مەملەكەتكە زيانكەستىك ىستەدى» دەيتىندەردى؛ سونداي ـ اق جۇڭگودا بۇرىن «گۇڭچانداگدى جويۋ» عانا بولعان،

«ىشكى سوعىس» بولماعان، سوندىقتان دا «ىشكى سوعىس»تىڭ تۋۋى مۇمكىن ەمەس دەيتىندەردى، تاعى-تاعىلاردى ويلاپ تاپتى. بۇل جولى ەرەكشەلەۋ بولعانى «حالىقتىڭ ورتاق جاۋى» دەگەن جاڭا ٴبىر ٴسوزدىڭ قوسىلعاندىعى بولدى. ٴبىراق ادامدار بۇل تاپقىر-لىقتىڭ اقىماقتىق ەكەندىگىن سەزە الادى. ويتكەنى جۇڭگودا «حالىقتىڭ ورتاق جاۋى» دەلىنسە بولعانى، مۇنىڭ كىمگە قاراتىل-عاندىعىن اركىم-اق بىلەدى. جۇڭگودا سونداي ٴبىر ادام بار، ول سۇن جۇڭشانىڭ سانمينجۋيىنە جانە 1927-جىلعى ۇلى گيمىڭگە وپاسىزدىق جاسادى. ول جۇڭگو حالقىن 10 جىلدىق ىشكى سوعىستىڭ قان تەڭىزىنە يتەرىپ ٴتۇسىردى، ٴسويتىپ، جاپون جيانگەرلىگىنىڭ شاپقىنشىلىعىن تۋدىردى. ونان سوڭ ول ەس-تۇسسىن اداسىپ ٴبىر توپ ادامىن باستاپ زىتا جونەلدى دە، حيلۇڭجياڭنان شەگىنگەن بويى گۇيجوۋ ولكەسىنە ٴبىر-اق باردى. ول قول قۋسىرىپ شەتتە قاراپ تۇردى، جەڭىستى كۇتىپ وتىردى. ال جەڭىس كەلىپ ەدى، ول الشاڭداي باسىپ نانجيڭگە قايتا ورالۋ ٴۇشىن، حالىقتى ارمياعا «تاپجىلماي بۇيرىق كۇتۋ»دى تاپسىردى، جاۋلار مەن ساتقىندارعا «جاۋىپسىزدىكتى ساقتاۋ»دى تاپسىردى. تەك وسىلار ايتىلسا بولعانى، جۇڭگو حالقى ونىڭ جياڭ جيەشى ەكەنىن بىلە قويادى. جياڭ جيەشى وسىنىڭ ٴبارىن ىستەپ وتىرعاندا، ول حالىقتىڭ ورتاق جاۋى ما، ەمەس پە دەگەن ماسەلەدە ٴالى دە تالاس بار ما؟ تالاس بار. حالىق: يا، حالىقتىڭ ورتاق جاۋى دەيدى. حالىقتىڭ ورتاق جاۋى: ەمەس دەيدى. تەك وسى تالاس قانا بار. حالىق بۇقاراسى اراسىندا مۇنداي تالاس بارعان سايىن ازايىپ كەلەدى. قازىر ماسەلە بولىپ وتىرعانى، حالىقتىڭ وسى ورتاق جاۋىنىڭ ىشكى

سوعىس قوزعاماق بولعاندىعى. حالىق نە ىستەۋى كەرەك؟ شينحۋاشى ٴتىلشىسى بىلاي دەپ ەسەپتەيدى: جىياڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىس قوزعاۋىنا قاراتا جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ قولدانعان باعىتى ايىقىن جانە دايەكتى، اتاپ ايتقاندا، ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ. جاپون جىيانگەرلىگى جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساپ كىرە باستاعان كەزدىڭ وزىندە ـ اق، جۇڭگو گۇڭچاندانگى ىشكى سوعىستى توقتاتىپ، بىرىگىپ سىرتقى جاۋعا قارسى تۇرۋدى تالاپ ەتكەن بولاتىن. سونىمەن قاتار 1936 ـ جىلدان 1937 ـ جىلعا دەيىن عاجايىپ تىرىسشاڭدىقتار كورسەتىپ، ٴوز قۋاتتاماسىن جىياڭ جيەشىنگە ٴماجبۇري تۇردە قابىلداتتى، سونىمەن جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جۇزەگە استى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى 8 جىلدىق سوعىس بارىسىندا، جۇڭگو گۇڭچاندانگى ىشكى سوعىس حاۋپىنە تيىم سالۋعا حالىقتى وياتۋدى بىردە ـ ٴبىر رەت بوساڭسىتپادى. بىلتىردان بەرى، گۇڭچانداڭ اسىرەسە جىياڭ جيەشىنىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاي سالىسىمەن بۇكىل مەملەكەت بويىنشا ىشكى سوعىس قوزعاۋ ٴۇشىن ازىرلەگەن زور قاسكۇنەمدىگىن كورسەتۋ ارقىلى ادامداردىڭ نازارىن قايتا ـ قايتا اۋدارىپ وتىردى. گۇڭچانداڭ دا بەينە جۇڭگو حالقى جانە جۇڭگونىڭ بەيبىتشىلىگىنە نازار اۋدارىپ وتىرعان بۇكىل دۇنيە ٴجۇزى قايراتكەرلەرى سياقتى، جاڭا ىشكى سوعىستى اپات دەپ سانايدى. ٴبىراق گۇڭچانداڭ ىشكى سوعىسقا تيىم سالۋعا ٴالى دە بولادى جانە تيىم سالۋ ٴتيىس دەپ قارايدى. گۇڭچانداڭنىڭ بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋدى قۋاتتاۋى ىشكى سوعىسقا تيىم سالۋ ٴۇشىن بولىپ وتىر. قازىر جىياڭ جيەشى بۇل قۋاتتامادان باس تارتىپ، ىشكى سوعىستى ٴتيىپ كەتسە بۇرق ەتە تۇسەتىن حالگە

كەلتىردى. الايدا، جيالڭ جيەشىنىڭ بۇل ايلاسىنا تيىم سالىۋدىڭ شاراسى ابدەن بار. حالىقتىڭ دەموكراتيالىق كۇشتەرىن باتىل، جەدەل ٴارى كۇش سالا ٴوسىرۋ، حالىق ارقىلى جاۋ قولىنداعى ٴىرى قالالاردى ازات ەتۋ جانە جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردى قارۋسىز-داندىرۋ، ەگەر زالىمدار مەن حالىق جاۋلارىنىڭ حالىققا شابۋىل جاساۋعا باتىلى باراتىن بولسا، ٴوزىمىزدى قورعاۋ مايدانىندا تۇرىپ، ولارعا باتىل قايتارما سوققى بەرۋ، ٴسويتىپ، ىشكى سوعىس قوزعاۋشىلاردىڭ قۋلىق-سۇمدىعىن ىسكە اسىرتپاۋ. شارا دەگەن مىنە وسى، بىردەن-ٴبىر شارا دا وسى. شينحۋاشى ٴتىلشىسى بۇكىل جۇڭگو مەن بۇكىل دۇنيەنى وسىنداي بارىپ تۇرعان جالعان، بارىپ تۇرعان ارسىزدىق ساندىراققا قارسى تۇرۋعا شاقىرادى. بۇل ساندىراقتار: جيالڭ جيەشى جۇڭگو حالقىنىڭ جاۋ قولىنداعى ٴىرى قالالاردى ازات ەتۋىنە تيىم سالىپ، جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردى قارۋسىزداندىرۋىنا جانە دەموكراتيالىق ساياسي ورناتۋىنا تيىم سالىپ، ونىڭ ورنىنا ٴوزى سول ٴىرى قالالارعا بارىپ، جاۋلار مەن قۋىرشاقتاردىڭ ۇستەمدىگىنە «مۇراگەرلىك» ەتسە (ونى بۇلدىرمەي)، جۇڭگودا ىشكى سوعىستان ساقتانۋعا بولادى دەگەندىك. شينحۋاشى ٴتىلشىسى بىلاي دەپ ەسەپتەيدى: مۇنىڭ ٴوزى ساندىراق، بۇل ساندىراق جۇڭگو حالقىنىڭ ۇلتتىق مۇددەسى مەن دەموكراتيالىق مۇددەسىنە كوپە-كورنەۋ قايشى كەلىپ قانا قويماي، سونىمەن بىرگە جۇڭگونىڭ تاياۋ زامان تاريحىنداعى بارلىق فاكتىلەرگە دە تىكەلەي قايشى كەلەدى. مىنانى ماڭگى ەستە ساقتاۋ كەرەك: جيالڭ جيەشى جۇرگىزگەن 1927 - جىلدان 1937 - جىلعا دەيىنگى 10 جىلدىق ىشكى سوعىس ٴىرى قالالار گوۆگچاندانگنىڭ قولىندا بولىپ، جيالڭ

جيەشىنىڭ قولىندا بولماعاندىعىنان ەمەس، ٴدال مۇنىڭ كەرىسىنشە، 1927-جىلدان قازىرگە دەيىن ٴبىرى قالالاردىڭ بارلىعىنىڭ دا گۇڭچانداڭنىڭ قولىندا بولماي، جياڭ جيەشىنىڭ نەمەسە جياڭ جيەشى جول بەرىپ وتىرعان جاپوندىقتاردىڭ جانە ساتقىنداردىڭ قولىندا بولىپ كەلگەندىگىنەن بولدى، ٴدال وسىلاي بولعاندىقتان، ىشكى سوعىس بۇكىل ەل كولەمىندە 10 جىل بويى جۇرگىزىلدى جانە ٴىسىنارا جەرلەردە قازىرگە دەيىن جۇرگىزىلۋدە. مىنانى ماڭگى ەستە ساقتاۋ كەرەك: 10 جىلدىق ىشكى سوعىستىڭ توقتاتىلۋى، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس بارىسىندا گۇڭچانداڭعا قارسى ٴۇش رەتكى تولقىنىنىڭ جانە باسقا دا سانسىز سوعىستىق ارانداتۋشىلىقتاردىڭ (جياڭ جيەشىنىڭ تاياۋدا شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەكارا رايونىنىڭ وڭتۇستىگىنەن سۇعاناقتىق جاساپ كىرۋ وقيعاسىنا② دەيىنگى) تيىلۋى جياڭ جيەشى كۇشىنىڭ قۇدىرەتتى بولعاندىعىنان ەمەس، ٴدال مۇنىڭ كەرىسىنشە، جياڭ جيەشى كۇشىنىڭ شياڭدۇيلى تۇردە قۇدىرەتتى بولا الماي وتىرعاندىعىنان، گۇڭچانداڭ مەن حالىق كۇشىنىڭ شياڭدۇيلى تۇردە قۇدىرەتتى بولىپ وتىرعاندىعىنان بولدى. 10 جىلدىق ىشكى سوعىس بۇكىل ەلىمىزدەگى بەيبىتشىلىكتى كوكسەيتىن، سوعىستان قورقاتىن بارلىق ادامداردىڭ ۇندەۋىمەن (مىسالى، بۇرىنعى «ىشكى سوعىستى توقتاتۋ ۇلكەن وداعى»نىڭ③، تاعى-تاعىلاردىڭ ۇندەۋى) توقتاعان جوق، قايتا جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ قارۋلى تالاپ قويعاندىعىنان جانە جاڭ شۋەلياڭ، ياڭ حۋچىڭ باسشىلىعىنداعى دۇڭبەي ارمياسى مەن شيبەي ارمياسىنىڭ قارۋلى تالاپ قويعاندىعىنان توقتادى. گۇڭچانداڭعا قارسى ٴۇش رەتكى تولقىن مەن باسقا دا سانسىز

سوعىستىق ارانداتۋشىلىقتار گۇڭچانداڭنىڭ شەكسىز جول بەرۋىمەن جانە بويسۇنۋىمەن تويتارىلعان جوق، قايتا گۇڭچانداڭنىڭ «بىرەۋ بىزگە سوقتىقپاسا، ٴبىز دە وعان سوقتىقپايمىز؛ بىرەۋ بىزگە سوقتىقسا، ٴبىز دە وعان سوقتىعامىز»[4] دەگەن ٴوزىن ٴوزى قورعاۋ سىندى قاتاڭ پوزيتسياسىن بەرىك ۇستاعاندىعىنان تويتارىلدى. ەگەر گۇڭچانداڭ مۇلدە كوٴنشىسىز، مۇلدە جىگەرسىز بولعان بولسا، ۇلت پەن حالىقتىڭ مۇددەسى جولىندا سوڭىنا دەيىن كۇرەسپەگەن بولسا، 10 جىلدىق ىشكى سوعىس قايتىپ اياقتالار ەدى؟ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس قايتىپ باستالار ەدى؟ باستالعان كۇننىڭ وزىندە دە بۇگىنگى جەڭىسكە دەيىن قايتىپ جۇرگىزە بەرۋگە بولار ەدى؟ جياڭ جيەشىلەر كۇنى بۇگىنگە دەيىن بەيعام ٴومىر ٴسۇرىپ، الدىڭعى شەپتەن سونشاما شالعاي تاۋ قويناۋىندا جاتىپ الىپ، بۇيرىق، تانىحۋا دەيتىندەرىن قايتىپ جاريالاي الار ەدى؟ جۇڭگو گۇڭچانداڭى ىشكى سوعىسقا باتىل قارسى تۇرادى. «ىشكى بەيبىت جاعدايدى ٴشىن مانىندە ورناتۋ»، «ۋاقىتشا ۇكىمەت قۇرىپ، حالىق اراسىنداعى بارلىق دەموكراتتاردىڭ ۋاكىلدەرىن وعان كەڭىنەن قاتىستىرۋ، سونىمەن قاتار حالىقتىڭ ىراداسىنا جاۋاپتى بولاتىن ۇكىمەتتىڭ ەرىكتى سايلاۋ جولىمەن قۇرىلۋىن مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا تەزدەتۋدى شىنايى قامتاماسىز ەتۋ»، بۇل — سوۆەت وداعى، امەريكا جانە انگليا ەلدەرىنىڭ قىرىمدا ايتقان سوزدەرى[5]. جۇڭگو گۇڭچانداڭى وسى قۋاتتامادا، اتاپ ايتقاندا، «بىرلەسكەن ۇكىمەت» جونىندەگى قۋاتتامادا بەرىك تۇرىپ كەلەدى. بۇل قۋاتتاما ىسكە اسسا، ىشكى سوعىسقا تيىم سالۋعا بولادى. ونىڭ شارتى بىرەۋ: كۇش بولۋ كەرەك. بۇكىل حالىق ىنتىماقتاسىپ، ٴوز كۇشىن ۇلعايتسا، ىشكى

سوعىسقا تيىم سالۋعا بولادى.

ەسكەرتۋلەر

① جياڭ جيەشىنىڭ گۇڭچانداعا قارسى قوزعاعان ٴۇش رەتكى كەڭ كولەمدى تولقىنىنىڭ بارىسى تۋرالى وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 3 ـ تومىنداعى «گومينداڭ جۇڭياڭىنىڭ 11 ـ جالپى ٴماجىلىسى مەن 3 ـ كەزەكتى گومين سانجىڭحۋيدىڭ ەكىنشى ماجىلىسىنە باعا» دەگەن شىعارماعا قاراڭىز.

② 1945 ـ جىلى 7 ـ ايدا گومينداڭ ارمياسىنىڭ شانشي ـ گانسۋ ـ نىڭشيا شەكارا رايونىنىڭ گۋانجۇڭ فىنچۇيىندەگى چۇنحۋا، شۇنيي، ياۋشيان سياقتى اۋداندارعا تۇتقيىلدان شابۋىل جاساۋ وقيعاسى ايتىلىپ وتىر. وسى تومداعى «جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىنگى جاعداي جانە ٴبىزدىڭ باعىتىمىز»دىڭ ⑥ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

③ «ىشكى سوعىستى توقتاتۋ ۇلكەن وداعى» ـــ 1932 ـ جىلى 8 ـ ايدا شاڭحايدا قۇرىلعان، ول كوبىنەسە كەيبىر بۇرجۋازيا ادامدارىنان ۇيىمداسقان. ولار «ىشكى سوعىستى توقتاتىپ، بىرلىگىپ سىرتقى جاۋدىڭ قورلاۋىنا قارسى تۇرۋ»دى قۋاتتايتىن شۋانيان جارىيالاعان.

④ وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 2 ـ تومىنداعى «جۇڭياڭشىنىڭ، ساۋداگىباۋ، شينمينباۋ گازەتتەرىنىڭ ٴتىلشىلەرىمەن اڭگىمە» دەگەن شىعارماعا قاراڭىز.

⑤ بۇل سوزدەر 1945 ـ جىلى 2 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى سوۆەت وداعى، امەريكا جانە انگليا ەلدەرىنىڭ قىرىم (يالتا) ٴماجىلىسى جارناماسىنان الىنعان.

جۇڭگۇڭ جۇڭياڭنىڭ گومينداڭمەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جۇرگىزۋ جونىندەگى ۇقتىرۋى*

(1945 - جىلى 8 - ايدىڭ 26 - كۇنى)

جاپون قاراقشىلارىنىڭ تەز تىزە بۇگۋى تۇتاس جاعدايدى وزگەرتتى. جياڭ جيەشى تىزە بۇگۋدى قابىلداۋ ۇقىمىن لۇگدۋانداپ الدى، ٴبىرى قالالار مەن ماگىزدى قاتىناس جولدارى ۋاقتشا (ٴبىر مەزگىل) بىزگە ٴتان بولمايدى. ٴبىراق حۋابىي جاقتا ٴبىز ٴالى دە كۇش سالا تالاسۋىمىز كەرەك، تالاسىپەن الا الاتىندارىمىزعا بار كۇشپەن تالاسۋىمىز ٴتيىس. ەكى اپتادان بەرى، ارميامىز ۇلكەندى-كىشىلى 59 قالا مەن ۇلان-بايتاق اۋىل-قىستاقتاردى قايتارىپ

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جياڭ جيەشىمەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن جۇرگىزۋ ٴۇشىن چۇڭچيڭگە بارۋدان ەكى كۇن بۇرىن جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە ۇقتىرۋ. جۇڭگو گۇڭچاندىڭ قالىڭ جۇڭگو حالقى جياڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىستىق قاسكۇنەمدىگىنە باتىل قارسى تۇرىپ وتىرعاندىقتان، سونداي-اق

الدى، بۇرىنعىسىمەن قوسىپ ەسەپتەگەندە، قالا سانى 175 بولدى دا، ۇلى جەڭىسكە قول جەتتى. حۋابەي جاقتا ارميامىزدىڭ ۋىيحايۋەي، يانتاي، لۇڭكوۋ، ىيدۋ، زىيچۋان، ياڭلىيۋچيڭ، بىيكىچي، بو-اي، جاڭجياكوۋ، جىينىڭ، فىڭجىن سياقتى جەرلەردى قايتارىپ الىپ، حۋابەيدى ءدۇر سىلكىندىرۋى، ونىڭ ۇستىنە سوۆەت وداعى ارمياسى مەن موڭعۇليا ارمياسىنىڭ ۇلى قورعانعا دەيىن جەتۋدەگى ايبىنى پارتيامىزعا ءتيىمدى جاعداي جاسادى. بۇدان بىلاي ءبىر مەزگىل ۇزدىكسىز شابۋىل جاساپ، بىيپيڭ-سۇيىيۋان تەمىر جولىنىڭ بويىن، داتۇڭ-پۋجوۋ تەمىر جولىنىڭ سولتۇستىك بولەگىن، جىڭديڭ-تايىيۋان، دىجوۋ-شىجياجۋاڭ، بايگۋي-جىينچىڭ، داۋكوۋ-چيڭحۋا تەمىر جولدارىن مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا تارتىپ الۋ، بىيپيڭ-لياۋنيڭ، بىيپيڭ-حانكوۋ، تيانجين-پۋكوۋ، چيڭداۋ-جىينان، لۇڭ-حاي، شاڭحاي-نانجيڭ تەمىر جولدارىن كەسىپ تاستاۋ، يەلەپ تۇرۋعا بولاتىندارىنىڭ ءبارىن يەلەپ تۇرۋ كەرەك، ۋاقىتشا بولسا دا مەيلى. سونىمەن قاتار قاجەتتى كۇش جۇمساي وتىرىپ، اۋىل-

امەريكا جيانگەرلىگى سول كەزدە دۇنيە جۇزىندەگى دەموكراتيالىق جۇرتشىلىق پىكىرىنىڭ جياڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىستىق ساياساتىنا جانە دۋشىلىق ساياساتىنا بىردەي قارسى بولۋىنان جۇرەكسىنىپ وتىرعاندىقتان، جياڭ جيەشى 1945-جىلى 8-ايدىڭ 14-، 20-جانە 23-كۇندەرى ءۇش رەت ديانباۋ جولداپ، ماۋزىدۇڭ جولداستى چۇڭچيڭگە بارىپ، بەيبىتشىلىك كەلىسوزىن جۇرگىزۋگە شاقىرعان ەدى، امەريكانىڭ سول كەزدە جۇڭگودا تۇراتىن داشىسى حەرلي دە 8-ايدىڭ 27-كۇنى وسى جۇمىسپەن يان-انعا كەلگەن بولاتىن. جۇڭگو گۇڭچاندانگى مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا بەيبىتشىلىكتى قولعا

قىستاقتاردى جانە ايماقتىق، اۋدانىدىق قالالاردى، شاعىن قالالاشقا-تاردى مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا كوپتەپ يەلەۋ كەرەك. مىسالى، جاڭا 4-ارميا نانجيڭ قالاسى، تايحۋ كولى، تيانمۋشان تاۋى ارالىعىن-داعى كوپتەگەن اۋداندىق قالالار مەن چاڭجياڭ-حۋايحى ارالىعىن-داعى كوپتەگەن اۋداندىق قالالاردى الدى، شاندۇڭداعى اسكەري بولىمدەرىمىز تۇتاس جياۋدۇڭ جارتى ارالىن الدى، سانشي-سۇيىۋاندى اسكەري بولىمدەرىمىز بيپيڭ-سۇيىۋان تەمىر جولىنىڭ وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگىندەگى كوپتەگەن قالالاردى الدى، ٴسويتىپ، توتەنشە جاقسى جاعداي جاسادى. شابۋىلدى تاعى ٴبىر مەزگىل جۇرگىزەتىن بولساق، پارتيامىز چاڭجياڭنىڭ تومەنگى اعارى سولتۇستىگىنىڭ، حۋايحى وزەنىنىڭ سولتۇستىك ٴوڭىرىنىڭ، شاندۇڭنىڭ، حىبيدىڭ، سانشيدىڭ، سۇيىۋاننىڭ باسىم كوپ بولەگىن، رىحى، چاحار ولكەلەرىن تۇتاسىمەن جانە لياۋنيڭ ولكەسىنىڭ ٴبىر بولەگىن يەلەۋى مۇمكىن.

قازىر سوۆەت وداعى، امەريكا جانە انگليا ەلدەرى تۇگەلدەي

كەلىسۋ ٴۇشىن، سونداي-اق بەيبىتشىلىكتى قولعا كەلتىرۋ بارىسىندا امەريكا جيانگەرلىگى مەن جياڭ جيەشىنىڭ ناعىز بەت-بەينەسىن اشكەرەلەپ، قالىڭ حالىقتى ىنتىماقتاستىرۋعا، تاربيەلەۋگە تيىمدىلىك جاساۋ ٴۇشىن، ماۋ زىدۇڭ، جوۋ ىنلاي، ۋاڭ روفەي جولداستاردى چۇڭچيڭگە جىبەرىپ، گوميندالمەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن جۇرگىزۋدى ۇيعاردى. ماۋ زىدۇڭ جولداس ازىرلەگەن بۇل ۇقتىرۋدا جاپونيا تىزە بۇككەندىگىن جاريالاعاننان كەيىنگى ەكى اپتا ىشىندەگى جۇڭگو جاعدايىنىڭ دامۋىنا تالداۋ جاسالدى؛ جۇڭگۇڭ جۇڭياڭىنىڭ بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جۇرگىزۋ جونىندەگى باعىتى، كەلىسسوز

جۇڭگو ىشكى سوعىسىن قۇپتامايدى[1]، ونىڭ ۇستىنە پارتيامىز بەيبىتشىلىك، دەموكراتيا، ىنتىماقتىلىق دەگەن ۇش زور ۇراندى[2] ورتاعا قويدى، سونداي-اق ىنتىماقتاسا وتىرىپ، مەملەكەت قۇرۋدىڭ كەلەلى جوسپارى جونىندە جياڭ جيەشىمەن كەڭەسۋ ۇشىن، ماۋزىدۇڭ، جوۋ ىنلاي، ۋاڭ روفەي جولداستاردى چۇڭچيڭگە جىبەرگەلى وتىر، جۇڭگو كەرتارتپاشىلارىنىڭ ىشكى سوعىستى قاسكۇنەمدىگى ساتسىزدىككە ۇشىراي بەرۋى مۇمكىن. گوميندانىڭ شاڭحاي، نانجيڭ سىقىلدى جەرلەردى العانىنان، تەڭىز جولدارىن تۇتاستىرعانىنان جانە جاۋدىڭ قارۋىن تاپسىرىپ العانىنان، قۋىرشاق ارمياني وتكىزىپ الىپ وزگەرتىپ قۇرعانىنان كەيىن ۇز ورنىن بۇرىنىسىنا قاراعاندا كۇشەيتتى، ٴبىراق ٴالى دە جاراسى سان جەردەن تەسىلىپ وتىر، ىشكى قايشىلىقتارى ەراپايىسىز كوپ، قيىنشىلىعى توتەنشە اۋىر. ىشكى-سىرتقى قىسىم استىندا، گوميندانىڭ كەلىسسوزدەن كەيىن پارتيامىزدىڭ ورنىن شارتتى تۇردە مويىنداۋى، پارتيامىزدىڭ دا گوميندانىڭ ورنىن شارتتى تۇردە مويىنداۋى، ٴسويتىپ، ەكى

بارىسىندا كەيبىر جول بەرۋلەردىڭ بولاتىندىعى. سونداي-اق كەلىسسوز ناتيجەسىندە تۇلىۋ مۇمكىندىگى بار ەكى ٴتۇرلى جاعدايعا قارسى قولدانىلاتىن شارالار ٴتۇسىندىرىلدى؛ حۋابەي، حۋادۇڭ ازات رايونداری مەن حۋاجۇڭ، حۋانان ازات رايوندارىنداعى كۇرەس جونىندە ايىرىم-ايىرىم ٴپرينسيپتى نۇسقاۋلار كورسەتىلدى؛ بۇكىل پارتياعا كەلىسسوز جۇرگىزىلىپ وتىر دەپ جياڭ جيەشىگە قارسى قىراعىلىقتى جانە كۇرەستى دىشقاشان دا بوساڭسىتۋعا بولمايتىندىعى ايتىلدى. ماۋزىدۇڭ جولداس جانە باسقا دا جولداستار 8-ايدىڭ 28-كۇنى چۇڭچيڭگە بارىپ، گوميندانمەن 43 كۇن كەلىسسوز جۇرگىزدى. بۇل

پارتيا ىستەستىڭ جاساۋ (دەموكراتيالىق وداق[8]، تاعى باسقالار قوسىلىپ)، بەيبىت جولمەن داموۋ سىندى جاڭا كەزەڭ جارىققا شىعۋى مۇمكىن. ەگەر وسىنداي جاعداي بولا قالسا، پارتيامىز جاريا كۇرەستىڭ بارلىق ادىستەرىن ىرىسىپ ۇيرەنىپ، گوميندالڭ رايون- دارىنداعى ٴۇش ٴىسرى قىزمەتتى — قالا، اۋىل-قىستاق، ارميا قىزمەتتەرىن (بۇلاردىڭ ٴبارى ٴبىزدىڭ ٴالسىز جاقتارىمىز) كۇشەي- تۋگە ٴتيىس. كەلىسسوز بارىسىندا، گوميندالڭنىڭ ٴبىز جاقتان ازات رايوندارىمىزدىڭ جەرىن جانە ازاتتىق ارمياسىنىڭ سانىن كوپتەپ ازايتۋدى تالاپ ەتەتىنىدىگى، قاعاز اقشا تاراتۋىمىزعا رۇقسات ەتپەيتىنىدىگى ٴسوزسىز، ٴبىزدىڭ جاق تا حالىقتىڭ ٴتۇبىرلى مۇددەسىنە زيان جەتكىزبەيتىن قاجەتتى جول بەرۋلەرگە ازىرلەنۋدە. مۇنداي جول بەرۋلەر بولمايىنشا، گوميندالڭنىڭ ىشكى سوعىستىق قاسكۇنەمدىگىن تالقانداۋعا بولمايدى، ساياسي جاقتان جەڭۋدى ورنىعا يە بولۋعا بولمايدى، حالىقارالىق جۇرتشىلىق پىكىرى مەن ەلىمىزدەگى ارالىقتاعىلاردىڭ تىلەكتەستىگىنە جەتۋگە بولمايدى،

جولعى كەلىسسوز ناتيجەسىندە تەك ٴبىر عانا «گوميندالڭ-گۇڭچاندالڭ ەكى جاق ۋاكىلدەرى كەلىسسوزىنىڭ ماڭىزدى ەستەلىگى» (ياعني «10-وكتابىر كەلىسىمى») جاريالانعان بولسا دا، ٴبىراق ساياسي جاقتان جۇڭگو گۇڭچانداڭى وراسان زور جەڭىستەرگە يە بولدى دا، گوميندالڭ بيدۇڭ ورنىعا ٴتۇسىپ قالدى، سوندىقتان كەلىسسوز تابىستى بولدى. ماۋ زىدۇڭ جولداس 10-ايدىڭ 11-كۇنى يان-انعا قايتىپ كەلدى. جوۋ ىنلاي، ۋاڭ روفي جولداستار چۇڭچىڭدە قالىپ، كەلىسسوز جۇرگىزە بەردى. بۇل جولعى كەلىسسوزدىڭ ناتيجەسى تۋرالى وسى تومداعى «چۇڭچىڭ كەلىسسوزى جونىندە» دەگەن شىعارماعا قاراڭىز.

پارتيامىزدىڭ زاڭدى ورنىن جانە بەيبىت جاعدايدى قولعا كەلتىرۋگە بولمايدى. ٴبىراق جول بەرۋلەردىڭ شەگى بار، مۇندا حالىقتىڭ ٴتۇبىرلى مۇددەسىنە زيان جەتكىزبەۋ ٴپىرينسيپ ەتىلەدى.

پارتيامىز جوعارىدا ايتىلعان شارالاردى قولدانعانان كەيىن، ەگەر گومينداڭ تاعى دا شىكى سوعىس تۋدىراتىن بولسا، وندا ول بۇكىل ەلىمىزدىڭ، بۇكىل دۇنيە ٴجۇزىنىڭ الدىندا داۋلىدەن ۇتىلادى، پارتيامىز ٴوزىن قورعاۋ سوعىسىن جۇرگىزىپ، ونىڭ شابۋىلىن تالقانداۋعا اقىلى بولادى. سونىمەن قاتار پارتيامىزدىڭ كۇشى مىعىم، كىمدە-كىم بىزگە سوقتىعادى ەكەن، تەك سوقتى بەرۋگە ٴتيىمدى بولسا بولعانى، پارتيامىز ٴسوزسىز ٴوزىن قورعاۋ مايدانىندا تۇرىپ، ونى باتىل، جەرىنە جەتە، ٴتىپ-تيپىل، تۇگەلدەي جويادى (ۇشقالاقتىقپەن سوعىسپاۋ، سوعىسقاندا ٴسوزسىز جەڭىپ شىعا-تىن بولۋ كەرەك)، كەرتارتپاشىلاردىڭ ايبارىنان استە ۇرەيلەنبەۋ كەرەك. ٴبىراق قاي-قاشان دا ٴارى ىنتىماقتاسۋ، ٴارى كۇرەسۋ، كۇرەس ٴتاسىلى ارقىلى ىنتىماقتاسۋ ماقساتىنا جەتۋ؛ سيىمدى، ٴتيىمدى، تەجەمدى بولۋ؛ قايشىلىقتاردان پايدالانۋ، كوپشىلىكتى ٴوز جاعىمىزعا تارتۋ، ازشىلىققا قارسى تۇرۋ، جەكە-جەكە تالقانداۋ سياقتى پرينسيپتەردى[4] قاتاڭ ساقتاۋ، ەستەن شىعارماۋ كەرەك.

پارتيامىزدىڭ گۋاڭدۇڭ، حۋنان، حۋبىي، حىنان ولكەلەرىندەگى كۇشىنىڭ جاعدايى حۋابىيداعى، چاڭجياڭ-حۋايحى وڭىرىندەگى جاعدايىنان قيىنداۋ بولىپ وتىر، جۇڭگىيانڭ بۇل جەرلەردەگى جولداستارعا بارىنشا قامقورلىق جاسايدى. الايدا گومينداڭنىڭ جارىقشاقتارى وتە كوپ، جەر اۋماعى وتە كەڭ، تەك جولداستار اسكەري ساياساتتا (ارەكەتتە، سوعىستا) جانە حالىقپەن ىنتىماقتاسۋ

سايىاساتىندا ٴبىرى قاتەلىكتەر جىبەرمەيتىن بولسا، كىشىپەيىل، بايسالدى بولسا، داندايسىماسا، ۇشقالاقتىققا سالىنباسا، قىينشىلىقتى جەڭۋدىڭ تولىق امالىن تابا الادى. جۇڭگيا گمىنان بەرىلەتىن قاجەتتى نۇسقاۋلاردان سىرت، بۇل جەرلەردەگى جولداستار جاعدايعا دەربەس تالداۋ جاساپ، ماسەلەلەردى شەشىپ، قىينشىلىقتاردى تالقانداي وتىرىپ، ٴومىر سۇرۋگە جانە داموعا قول جەتكىزۋلەرى كەرەك. گومينداڭ سىزدەرگە ەشبىر لاج قىلا الماعان كەزدە، ەكى پارتيا كەلىسسوزىندە سىزدەردىڭ كۇشتەرىڭىزدى ەرىكسىز مويىنداپ، ەكى جاققا دا ٴتيىمدى شارالاردىڭ قولدانىلۋىنا جول بەرۋى مۇمكىن. ٴبىراق سىزدەر كەلىسسوزگە استە يەك سۇيەمەگىزدەر، گومينداڭنىڭ ىزگى نيەت كورسەتۋىن استە ٴۇمىت ەتپەگىزدەر، ول ىزگى نيەت كورسەتپەيدى. ٴوز قولدارىڭىزداعى كۇشكە، ارەكەتتەگى باسشىلىقتىڭ دۇرىستىعىنا، پارتيا ىشىندەگى تۋىسقاندىق ىنتىماققا جانە حالىققا بولعان تاماشا قارىم-قاتىناسقا سۇيەنۋلەرىڭىز كەرەك. حالىققا بەرىك سۇيەنۋ — سىزدەردىڭ شىعار جولدارىڭىز.

قىسقاسى، پارتيامىزدىڭ الدىندا قىينشىلىق وتە كوپ، وعان ەلەۋسىز قاراۋعا بولمايدى، بۇكىل پارتياداعى جولداستار تولىق رۋحي ازىرلىك جاساۋعا ٴتيىس. دەگەنمەن تۇتاس حالىقارالىق جانە ىشكى جاعداي پارتيامىز بەن حالقىمىزعا ٴتيىمدى، تەك بۇكىل پارتيا بىرلىك-ىنتىماقتا بولاتىن بولسا، قىينشىلىقتىڭ قانداي بولسا دا بىرتىندەپ جەڭۋگە بولادى.

ەسكەرتۋلەر

① جاپونيا تىزە بۇگۋدەن بىلگەرگى جانە كەيىنگى ٴبىر مەزگىلدە سوۆەت وداعى، امەريكا جانە انگليا ەلدەرى جۇڭگودا ىشكى سوعىستىڭ بولۋىن قۇپتامايتىندىقتارىن بىلدىرگەن بولاتىن. ٴبىراق از ۋاقىتتان كەيىنگى فاكتىلەر امەريكانىڭ جۇڭگو ىشكى سوعىسىن قۇپتامايمىز دەيتىن مالىمدەمەسىنىڭ تەك گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ فانگىميگەردىڭ ىشكى سوعىس ازىرلەۋىنە بەلسەنە كومەكتەسىپ جاتقاندىعىن بۇركەمەلەيتىن پەردە ەكەندىگىن عانا دالەلدەدى.

② بەيبىتشىلىك، دەموكراتيا، ىنتىماقتىلىق دەگەن ٴۇش زور ۇران 1945-جىلى 8-ايدىڭ 25-كۇنى جۇڭگو گۇڭچانداڭى جۇڭياڭ ۋىيۋان-حۇيىنىڭ «قازىرگى جاعداي تۋرالى شۋانيان»ىندا ورتاعا قويىلدى. شۋانياندا: جاپون جيانگەرلىگى تىزە بۇككەننەن كەيىن «بۇكىل ۇلتىمىزدىڭ الدىندا تۇرعان ماڭىزدى مىندەت: ىشكى ىنتىماقتىلىقتى نىعايتۋ، ىشكى بەيبىتشىلىكتى قامتاماسىز ەتۋ، دەموكراتيانى ىسكە اسىرۋ، حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۋ، ٴسويتىپ، بەيبىتشىلىك، دەموكراتيا جانە ىنتىماق-تىلىق نەگىزىندە بۇكىل ەلىمىزدىڭ تۇتاستىعىن ىسكە اسىرۋ، تاۋەلسىز، ەركىن، باي-قۋدىرەتتى جاڭا جۇڭگو قۇرۋ» دەپ كورسەتىلدى.

③ دەموكراتيالىق وداق 1941-جىلى قۇرىلدى، سول كەزدە ول جۇڭگو دەموكراتيالىق ساياسي توپتار وداعى دەپ اتالدى، 1944-جىلى جۇڭگو دەموكراتيالىق وداعى بولىپ قايتا قۇرىلدى.

④ وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 2-تومىنداعى «قازىرگى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى بىرلىكسەپتاعى سىلۋە ماسەلەسى» جانە «ساياسات تۋرالى» دەگەن ەكى شىعارمادان پايدالانىڭىز.

چۇڭچيڭ كەلىسسوزى جونىندە*

(1945 ـ جىلى 10 ـ ايدىڭ 17 ـ كۇنى)

قازىرگى جاعداي ماسەلەسى ۇستىندە سويلەمەكپىن. بۇل — جولداستار كوڭىل ٴبولىپ وتىرعان ماسەلە. بۇل رەت گومينداڭ مەن گۇڭچانداڭ چۇڭچيڭدە كەلىسسوز جۇرگىزىپ، 43 كۇن سويلەستى. كەلىسسوزدىڭ ناتيجەسى گازەتتە جاريالاندى[1]. قازىر ەكى پارتيانىڭ ۋاكىلدەرى ٴالى دە ۇزدىكسىز كەلىسسوز جۇرگىزۋدە. بۇل جولعى كەلىسسوزدە تابىس بار. گومينداڭ بەيبىتشىلىك، ىنتىماقتىلىق باعىتىن جانە حالىقتىڭ كەيبىر دەموكراتيالىق ۇقىقتارىن مويىندادى، ىشكى سوعىستان ساقتانۋدى، ەكى پارتيانىڭ بەيبىت ىستەستىكپەن جاڭا جۇڭگو قۇرۋىن مويىندادى. بۇلار — كەلىسىم جاسالعاندارى. كەلىسىم جاسالماعاندارى دا بار. ازات رايوندار ماسەلەسى شەشىلگەن جوق، ارميا ماسەلەسى دە ٴىس جۇزىندە شەشىلگەن جوق. جاسالعان كەلىسىم ٴالى دە قاعاز بەتىندەگى نارسە عانا. قاعاز بەتىندەگى نارسە ريال نارسە بولىپ ەسەپتەلمەيدى. ونى ريال

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس چۇڭچيڭنەن يان ـ انعا قايتىپ كەلگەننەن كەيىن، يان ـ ان كادىرلار ماجىلىسىندە جاساعان بايانداما.

نارسەگە ىينالدىرۋ ٴۇشىن ٴالى دە اسا زور كۇش جۇمساۋ قاجەت ەكەندىگىن فاكتىلەر دالەلدەپ وتىر.

گوميندالڭ، ٴبىر جاعىنان، بىزبەن كەلىسسوز جۇرگىزىپ وتىرسا، ەكىنشى ٴبىر جاعىنان، ازات رايونداردا ورشەلەنە شابۋىل جاساپ وتىر. گوميندالڭنىڭ شانشي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا شەگارا رايونىن قورشاۋعا الىپ وتىرعان ارمياسىن ەسەپكە الماعاندا، ازات رايوندارعا تىكەلەي شابۋىل جاساعان ارمياسىندا قازىردىڭ وزىندە 800 مىڭ ادام بار. قازىر ازات رايوندار بار جەرلەردىڭ بارىندە ۇرىس جۇرگىزىلۋدە نەمەسە ۇرىسقا ازىرلىك جاسالۋدا. «10 ـ وكتابىر كەلىسىمى»نىڭ 1 ـ تارماعى «بەيبىت جولمەن مەملەكەت قۇرۋ» دەدى، قاعاز بەتىنە جازىلعان بۇل ٴسوز بەن فاكت قايشى ەمەس پە؟ يا، قايشى. سوندىقتان، ٴبىز قاعاز بەتىندەگى نارسەنى ٴامالياتقا ىينالدىرۋ ٴالى دە ٴبىزدىڭ تىرىسشاڭدىعىمىزعا بايلانىستى دەيمىز.

نەلىكتەن گوميندالڭ سونشاما كوپ ارمياسىن جۇمىلدىرىپ بىزگە شابۋىل جاسايدى؟ ويتكەنى ول الدەقاشان ٴبىر بايلاممەن كەلىپ الىپ، اتاپ ايتقاندا، حالىق كۇشىن جويماق، ٴبىزدى جويماق. قولىنان كەلسە تەز ارادا جويا الماعان كۇننىڭ وزىندە دە ٴبىزدىڭ جاعدايىمىزدى ونان ارى قولايسىز ەتىپ، ٴوزىنىڭ جاعدايىن ونان ارى قولايلىراق ەتپەك. بەيبىتشىلىك دەگەن بۇل تارماق كەلىسىمگە جازىلعانىمەن، ٴبىراق ٴىس جۇزىندە سىكە اسىرىلعان جوق. قازىر كەيبىر جەرلەردە جۇرگىزىلىپ جاتقان ۇرىس ەداۋىر زور، مىسالى، شانشيدىڭ شاڭداڭ رايونىندا. تايحاڭشان، تاييۇەشان، جۇڭتياۋشان تاۋلارىنىڭ ارالىعىندا ٴبىر ويپات بار، ول ـــ شاڭداڭ رايونى. بايلىمى مول وسى ويپاتتى

تارتىپ الۋ ٴۇشىن يان شيشان 13 شىسىن جىبەردى. ٴبىزدىڭ باعىتىمىزدا الدەقاشان بەلگىلەنىپ بولعان، ول — دالمە-ٴدال قاراما-قارسى تۇرۋ، سۇيەمەدەي جەرگە دە تالاسۋ. بۇل جولى ٴبىز «قاراما-قارسى تۇردىق»، «تالاستىق»، ٴتىپتى وتە جاقسى «قاراما-قارسى تۇردىق»، وتە جاقسى «تالاستىق». اتاپ ايتقاندا، ونىڭ 13 شىسىن تۇگەلدەي جويدىق. ونىڭ شابۋىل جاساعان اسكەرلەرى جيىنى 38 مىڭ ادام ەدى، ٴبىز 31 مىڭ ادام اتتاندىر-دىق. ونىڭ 38 مىڭ ادامىنىڭ 35 مىڭى جويىلدى، 2 مىڭى قاشىپ كەتتى، ٴبىر مىڭى بىتىراپ كەتتى[2]. مۇنداي ۇرىس ٴالى دە جۇرگىزىلە بەرەدى. ٴبىزدىڭ ازات رايونداردىمىزدىڭ جەرلەرىنە ولار جانىن سالا تالاسادى. بۇل ماسەلە تۇسىندىرۋگە بولمايتىن سياقتانادى. ولار نەلىكتەن وسىنشالىق تالاسادى؟ ٴبىزدىڭ قولىمىزدا بولسا، حالىقتىڭ قولىندا بولسا ٴتىپتى جاقسى ەمەس پە؟ بۇل — ٴبىزدىڭ ويىمىز، حالىقتىڭ ويى. ولاردا وسىنداي ويلايتىن بولسا، وندا بىرلىك بولار ەدى، ٴبارى دە «جولداس» بولىپ كەتەر ەدى. ٴبىراق، ولار بۇلاي ويلامايدى، ولار بىزگە قاسارىسا قارسى تۇرادى. بىزگە قارسى تۇرماۋدى ولار اقىلىنا سىيعىزا المايدى. ولاردىڭ شابۋىل جاساۋى ابدەن تابيعي. ازات رايوندارىمىزدىڭ جەرلەرىن ولاردىڭ تارتىپ الۋىن ٴبىز دە اقىلىمىزعا سيعىزا الماي-مىز. ٴبىزدىڭ قارسى سوققى بەرۋىمىز دە ابدەن تابيعي. ەكى ٴتۇرلى اقىلعا سيعىزا الماۋشىلىق ٴبىر جەردە بولا قالسا-اق ۇرىس بولادى. ەكى ٴتۇرلى اقىلعا سيعىزا الماۋشىلىق بولىپ وتىرعاندا، نەلىكتەن ٴالى كەلىسسوز جۇرگىزىلىپ، ٴالى «10-وكتابىر كەلى-سىمى» جاسالدى؟ دۇنيەدەگى ىستەر كۇردەلى بولادى، ونى ٴار

جاقتاعى يىنسۋلار بەلگىلەيدى. ماسەلەگە جان ـ جاقتىلى قاراۋ كەرەك، سىڭارجاقتىلى قاراۋعا بولمايدى. جۇڭگىدە كەيبىرەۋلەر، جىياڭ جيەـ شى سەنىمسىز، الدامشى، ونىمەن كەلىسسوز جۇرگىزىپ پالەندەي ناتيجەگە جەتۋ مۇمكىن ەمەس دەپ قارايدى ەكەن. مەن كەزدەسـ تىرگەن ٴبىرسىپىرا ادامدار ماعان وسىلاي دەدى، ولاردىڭ اراسىندا گوميندالڭ مۇشەلەرى دە بار. مەن ولارعا: سىزدەردىڭ ايتقاندارىڭـ ىڭىزدىڭ ٴجونى بار، نەگىزى بار، 18 جىلدىق تاجىريبەمىزدە③ ٴىستىڭ وسىنداي ەكەنىن تەرەڭ تۇسىندىم، دەدىم. گوميندالڭ مەن گۇڭچاندالڭ كەلىسسوزىنىڭ ٴساتتى بولمايتىندىعى ٴسوزسىز، ولاردىڭ سوعىساتىندىعى ٴسوزسىز، بۇزىلىساتىندىعى ٴسوزسىز، ٴبىراق بۇل ٴىستىڭ ٴبىر جاعى عانا. ٴىستىڭ باسقا ٴبىر جاعى دا بار، تاعى ٴبىرسىپىرا يىنسۋلار بار، بۇلار جىياڭ جيەشىنى ٴار جاقتان جۇرەكـ سىندىرمەي قويمايدى. بۇل ارادا باستى ٴۇش يىنسۋ بار: ازات رايونداردىڭ قۇدىرەتتىلىگى، كەڭ ـ بايتاق ارتقى شەپتەگى حالىقتىڭ ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋى جانە حالىقارالىق جاعداي. ٴبىزدىڭ ازات رايوندارىمىزدا 100 ملىيون حالىق، ٴبىر ملىيون اسكەر، 2 ملىيون مىلىيسا بار، بۇل كۇشتەردى ٴارقانداي ادام دا قوراشـ سىنۋعا باتىلدىق ەتە المايدى. پارتيامىزدىڭ ەل ىشىندەگى ساياسي ومىردە ۇستاعان ورنى ەندى 1927 ـ جىل كەزىندەگى احۋالداعىداي ەمەس، 1937 ـ جىل كەزىندەگى احۋالداعىداي دا ەمەس. گوميندالڭ ەجەلدەن گۇڭچانداڭنىڭ تەڭدىك ورنىن مويىنداۋعا كونبەي كەلگەن بولاتىن، قازىر امالسىزدان عانا مويىنداپ وتىر. ٴبىزدىڭ ازات رايوندارىمىزدىڭ قىزمەتتەرى بۇكىل جۇڭگوعا، بۇكىل دۇنيە جۇزىنە ىقپال جاساپ وتىر. كەڭ ـ بايتاق ارتقى شەپتەگى حالىقتىڭ

ٴبارى بەيبىتشىلىكتى كوكسەيدى، دەموكراتىياعا مۇقتاج. مەن بۇل رەت چۇڭچيڭدە قالىڭ حالىقتىڭ ٴبىزدى قىزۋ قولداپ ـ قۋاتتايتىندىعىن، ولاردىڭ گوميندالىڭ ۇكىمەتىنە نارازى ەكەندىگىن، ٴۇمىتتى ٴبىز جاققا ارتىپ وتىرعاندىعىن تەرەڭ سەزدىم. مەن جانە تولىپ جاتقان شەتەلدىكتەردىڭ، امەريكالىقتاردا وسىنىڭ ىشىندە، بىزگە مەيلىنشە تىلەكتەس بولىپ وتىرعاندىعىن بايقادىم. قالىڭ شەتەل حالقى جۇڭگونىڭ كەرتارتپا كۇشتەرىنە نارازى، جۇڭگونىڭ حالىقتىق كۇشتەرىنە تىلەكتەس. ولاردا جياڭ جيەشىنىڭ ساياساتىن قۇپتامايدى. بۇكىل ەلىمىزدە، بۇكىل دۇنيە جۇزىندە ٴبىزدىڭ تولىپ جاتقان دوستارىمىز بار، ٴبىز جالعىز ەمەسپىز. جۇڭگو ىشكى سوعىسىنا قارسى تۇراتىندار، بەيبىتشىلىكتى، دەموكراتيانى قۋاتتايتىندار ٴبىزدىڭ ازات رايونداعى حالىق قانا ەمەس، سونىمەن بىرگە كەڭ ـ بايتاق ارتقى شەپتەگى قالىڭ حالىق پەن دۇنيە جۇزىندەگى قالىڭ حالىق تا. جياڭ جيەشىنىڭ جۇڭگۋاندىق تىلەگى ــ دۋسايلىعىن قاسارىسىپ جۇرگىزە بەرۋ جانە گۇڭچانداڭدى جويۋ، ٴبىراق ونىڭ ٴوز تىلەگىن جۇزەگە اسىرۋدا كىڭگۋاندىق جاقتا تولىپ جاتقان قيىنشىلىقتارى بار. مۇنىڭ ٴوزى ونى از دا بولسا شيانشىجۋيي دەگىزبەي قويمايدى. ول شيانشىجۋيي دەپ ەدى، ٴبىز دە شيانشىجۋيي دەدىك. ول شيانشىجۋيي دەي وتىرىپ ۇسىنىس جاساپ ەدى، ٴبىز شيانشىجۋيي دەي وتىرىپ كەلىسسوز جۇرگىزۋگە باردىق. ٴبىز 8 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنى چۇڭچيڭگە باردىق، 29 ـ كۇنى تۇندە، مەن گوميندالىڭ ۋاكىلدەرىنە مىنانى ايتتىم: 18 ـ سەنتابىر وقيعاسىنان كەيىن ـ اق بەيبىتشىلىكتىڭ، ىنتىماقتىلىقتىڭ قاجەتتىلىگى تۋعان ەدى. ٴبىز مۇنى تالاپ ەتتىك، ٴبىراق ىسكە اسپادى. بۇل

تەك شى-ان وقيعاسىنان كەيىن، «7-يۇل» جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستىڭ الدىنىدا عانا جۇزەگە استى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى 8 جىلدىق سوعىستا ءبارىمىز بىردەي جاپون باسقىنشىلارىمەن سوعىستىق. ءبىراق ىشكى سوعىستا ءۇزىلىس بولمادى، ۇلكەندى-كىشىلى قاقتىعىستار ءۇزىلىسسىز بولىپ تۇردى. ىشكى سوعىس بولمادى دەۋ الداماشىلىق، ءاماليياتقا ۇيلەسپەيدى. 8 جىل بويىندا ءبىز كەلىسسوز جۇرگىزۋدى قالايتىندىعىمىزدى ۇنەمى ءبىلدىرىپ كەلدىك. ءبىز پارتييانىڭ 7-قۇرىلتايىندا: تەك گوميندالىڭ داڭجۇيى «ۇزىنىڭ قازىر جۇرگىزىپ وتىرعان قاتە ساياساتىنان بەزۋگە ماقۇل بولىپ، دەموكراتيالىق گايگىنى قۇپتاسا بولعانى، ءبىز ولارمەن بولعان كەلىسسوزدى قالپىنا كەلتىرۋدى قالايمىز»⑤ دەپ مالىمدەگەن بولاتىنبىز. كەلىسسوز بارىسىندا ءبىز، بىرىنشىدەن، جۇڭگوعا بەيبىتشىلىك كەرەك، ەكىنشىدەن، جۇڭگوعا دەموكراتيا كەرەك دەگەندى ورتاعا قويدىق. جياڭ جيەشى بۇعان قارسى تۇرۋعا سەبەپ تابا المايى، قۇپتاۋعا ءماجبۇر بولدى. «كەلىسسوزدىڭ ماڭىزدى ەستەلىگى»ندە جاريالانعان بەيبىتشىلىك باعىتى مەن كەيبىر دەموكراتيالىق كەلىسىمدەر، ءبىر جاعىنان، قاعاز بەتىنە جازىلعان، ءالى ريال نارسە ەمەس؛ ەندى ءبىر جاعىنان، ءار جاقتى كۇشتەر تارابىنان دا بەلگىلەنگەن. ازات رايوندارداعى حالىقتىڭ كۇشى، كەڭ-بايتاق ارتقى شەپتەگى حالىقتىڭ كۇشى، حالىقارالىق جاعداي-جالپى جاعدايدىڭ وسى بەتالىسى گوميندالىڭدى بۇل نارسەلەردى مويىنداۋعا ءماجبۇر ەتتى.

«دالمە-ءدال قاراما-قارسى تۇرۋ»دا جاعدايىما قاراۋ كەرەك. كەيدە كەلىسسوز جۇرگىزۋگە بارماۋ دالمە-ءدال قاراما-قارسى

تۇرعانىدىق بولادى؛ كەيدە كەلىسسوز جۇرگىزۋگە بارۋدا دالمە ـ ءدال قاراما ـ قارسى تۇرعاندىق بولادى. بۇرىن بارماعانىمىز دۇرىس بولعان ەدى، بۇل رەت بارعانىمىزدا دۇرىس بولىدى، وسىلاردىڭ ءبارى دالمە ـ ءدال قاراما ـ قارسى تۇرعاندىق. بۇل رەت ءبىزدىڭ بارعانىمىز جاقسى بولدى، گومينداڭنىڭ گۇڭچانداڭ بەيبىتشىلىكتى كەرەك ەتپەيدى، ىنتىماقتىلىقتى كەرەك ەتپەيدى دەگەن وسەگىنىڭ تاس ـ تالقانىن شىعاردىق. ولار ارت ـ ارتىنان ءۇش رەت ديانباۋ جولداپ، ءبىزدى شاقىردى، ءبىز باردىق، ءبىراق ولار ەشقانىداي دايىندىق جاساماپتى، ۇسىنىستاردىڭ ءبارىن ءبىزدىڭ ورتاعا قويۋىمىزعا تۋرا كەلدى. كەلىسسوزدىڭ ناتيجەسىندە گومينداڭ بەيبىتشىلىك، ىنتىماقتىلىق باعىتىن مويىندادى. مۇنىسى وتە جاقسى بولدى. گومينداڭ تاعى دا ىشكى سوعىس تۋدىراتىن بولسا، وندا ولار بۇكىل ەلىمىزدىڭ، بۇكىل دۇنيە جۇزىنىڭ الدىندا داۋلىدەن ۇتىلادى، ءبىز ءوزىمىزدى قورعاۋ سوعىسىن جۇرگىزىپ، ولاردىڭ شابۋىلىن تالقانداۋعا ونان اري اقىلى بولامىز. «10 ـ وكتيابىر كەلىسىمى» جاسالعاننان كەيىنگى ءبىزدىڭ مىندەتىمىز — بۇل كەلىسىمدە مىقتى تۇرۋ، ونى گومينداڭعا قولما ـ قول اتقارتۋ، بەيبىتشىلىك جولىندا ۇزدىكسىز كۇرەسۋ. ەگەر ولار سوعىساتىن بولسا، وندا ولاردى جەرىنە جەتە جويۋ. ءىستىڭ جايى مىناداي، ول شابۋىل جاساسا، ءبىز ونى جويامىز، ول جاي تابادى. ازىراق جويساق، ازىراق جاي تابادى؛ كوپ جويساق، كوپ جاي تابادى؛ ءبىرجولاتا جويساق، ءبىرجولاتا جاي تابادى. جۇڭگونىڭ ماسەلەسى كۇردەلى، ءبىزدىڭ مىيمىزدا كۇردەلىرەك بولۋ كەرەك. ولار سوعىسۋعا كەلسە، ءبىز دە سوعىسامىز، سوعىسۋ بەيبىتشىلىككە جەتۋ ءۇشىن. ازات

رايوندارعا شابۋىل جاساۋعا باتىلى بارعان كەرتارتپاشىلارعا قاتتى سوققى بەرمەيىنشە، بەيبىتشىلىك ورنىگىنەن كەلمەيدى.

كەيبىر جولداستار، نەلىكتەن 8 ازات رايوندى⑤ بوساتىپ بەرمەكشىمىز؟ دەپ سۇرايدى، بۇل 8 جەردىڭ بوساتىلىپ بەرىلۋى تىم وكىنىشتى، الايدا بوساتىلىپ بەرىلگەنى جاقسى. نەلىكتەن وكىنىشتى؟ ويتكەنى بۇلار ــ حالىقتىڭ قان-تەرىمەن جارىققا شىققان، جاپا-ماشاقاتتارمەن كوركەيتىلگەن ازات رايوندار. سوندىقتان بوساتىلىپ بەرىلەتىن جەرلەردە ونداعى حالىققا ايقىن تۇسىنىك بەرۋ، ولاردى ۇيلەسىمدى ورنالاستىرۋ كەرەك. نەلىكتەن بوساتىلىپ بەرىلەدى؟ ويتكەنى گومينداڭ مازاسىزدانىپ وتىر. ول نانجيڭگە قايتا ورالماق، وڭتۇستىكتەگى كەيبىر ازات رايوندار ونىڭ توسەگى-نىڭ جانىندا نەمەسە ونىڭ وتەر جولىندا، ءبىز وندا تۇرساق، ول مازاسىزدانىپ ۇيقتاي المايدى، سوندىقتان قالاي دا تالاسادى. بۇل جاقتا ءبىز جول بەرسەك، گومينداڭنىڭ ىشكى سوعىستىق قاسكۇنەمە-دىگىن تالقانداپ، ەل ىشىندەگى جانە سىرتىنداعى قالىڭ ارالىقتاعى ەلەمەنتتەردىڭ تىلەكتەستىگىنە قول جەتكىزۋىمىزگە ءتيىمدى بولادى. قازىر بۇكىل ەلدەگى بارلىق ۇگىت ورگاندارى، شينحۋا-شىدان باسقا، گومينداڭنىڭ شەڭگەلىندە وتىر. ولاردىڭ ءبارى دە وسەك جاسايتىن زاۋاتتار. بۇل جولعى كەلىسسوزدە، ولار: گۇڭچانداڭ ىلعي جەر دەيدى، جول بەرگىسى كەلمەيدى، دەپ وسەك تاراتتى. ءبىزدىڭ باعىتىمىز ــ حالىقتىڭ نەگىزگى مۇددە-سىن قورعاۋ. حالىقتىڭ نەگىزگى مۇددەسىنە نۇقسان جەتكىزبەۋ پرينسيپى استىندا كەيبىر جول بەرۋلەرگە رۇقسات ەتىلەدى، وسى جول بەرۋلەر ەسەبىنەن بۇكىل ەل حالقى مۇقتاج بولىپ وتىرعان

بەيبىتشىلىك پەن دەموكراتىياعا قول جەتەدى. ٴبىز بۇرىن جيالىڭ جىيەشىمەن بولعان قاتىناستارىمىزدا جول بەرگەن دە بولاتىنبىز، ٴتىپتى قازىرگىدەن كوبىرەك جول بەرگەن بولاتىنبىز. 1937 - جىلى بۇكىل ەل بويىنشا جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستى جۇزەگە اسىرۋ ٴۇشىن، ٴبىز وزدىگىمىزدەن جۇمىسشى - ديحان گىمىڭگىدىك ۇكىمەتتى دەگەن ەسىمدى الىپ تاستادىق، قىزىل ارميانىڭ اتىن دا گومين گىمىڭگىجۇن دەپ وزگەرتتىك، سونىمەن قاتار ديجۇلاردىڭ جەرىن مۇسادىرالاۋدى جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋعا وزگەرتتىك. بۇل جولى ٴبىز وكتۇستىكتە بىرنەشە رايوندى بوساتىپ بەرىپ، بۇكىل ەل حالقى مەن بۇكىل دۇنيە ٴجۇزى حالقى الدىندا گوميندالىڭنىڭ وسەكتەرىن تۇگەلدەي كۇيرەتتىك. ارميا ماسەلەسى دە وسىنداي بولدى. گوميندالىڭ ۇگىت تاراتىپ، گۇڭچاندالىڭ بىلمي ملىتسقا تالاسادى دەدى. ٴبىز، جول بەرمەكشىمىز دەدىك. ٴبىز الىعاشىندا ارميا - مىزدى قازىرگى سانىنان 48 شىعا قىسقارتۋدى ورتاعا قويدىق. گوميندالىڭ ارمياسى 263 شى، بىزدىكى ونىڭ التىدان ٴبىرىن ۇستادى. كەيىن ٴبىز تاعى دا 43 شىعا قىسقارتۋدى ورتاعا قويدىق، بۇل ونىڭ جەتىدەن ٴبىرىن ۇستايدى. گوميندالىڭ ٴوز ارمياسىن 120 شىعا قىسقارتاتىندىعىن ايتتى. ٴبىز، سالىستىرما بويىنشا كەمەيتكەندە، ٴبىزدىڭ ارميامىزدى 24 شىعا قىسقارتۋعا بولادى، ٴتىپتى 20 شىعا دەيىن ازايتۋعا بولادى، سوندا دا جەتىدەن ٴبىرىن ۇستايدى دەدىك. گوميندالىڭ ارمياسىنىڭ جۇنگۋانى كوپ، اسكەرى از، ٴبىر شىسى 6 مىڭ ادامعا جەتپەيدى. ولارشا قۇرعاندا، ٴبىزدىڭ ٴبىر مىليون 200 مىڭ ادامدىق ارميامىزدى 200 شى ەتىپ قۇرۋعا بولار ەدى. ٴبىراق ٴبىز بۇلاي ىستەمەيمىز. بۇعان كەلگەندە ولار اۋىز

اشا الماي قالادى، بارلىق ۋسەكتەرى كۇيرەيدى. ملتىقتى ۋلارعا تاپسىرىپ بەرۋىمىز كەرەك پە؟ ۋلاي دا ەمەس. ۋلارعا تاپسىرىپ بەرسەك، ۋلاردىكى ٴتىپتى كوبەيىپ كەتپەي مە! حالىقتىڭ قارۋ-جاراعىن، ٴبىر دانا ملتىق پەن ٴبىر تال وقتى دا ساقتاۋ كەرەك، تاپسىرىپ بەرۋگە بولمايدى.

جوعارىداعىلار مەنىڭ جولداستارعا جاعداي ماسەلەسى جونىندە ايتپاقشى بولعاندارىم. قازىرگى جاعدايدىڭ داموۋىندا تولىپ جاتقان قايشىلىقتى قۇبىلىستار بار. نەلىكتەن گوميندالڭ-گۇڭچاندالڭ كەلىسسوزىندە كەيبىر ماسەلەلەردە كەلىسىمگە كەلۋ مۇمكىن بولدى، ال كەيبىر ماسەلەلەردە كەلىسىمگە كەلۋ مۇمكىن بولمادى؟ «كەلىسسوزدىڭ ماڭىزدى ەستەلىگى»ندە بەيبىتشىلىك، ىنتىماقتىلىق ايتىلا تۇرا، ٴىس جۇزىندە تاعى سوعىس بولىپ وتىرۋى نەلىكتەن؟ مۇنداي قايشىلىقتى قۇبىلىستاردى كەيبىر جولداستار اقىلىنا سيعىزا المايدى. مەنىڭ ٴسوزىم ٴمىنە وسى ماسەلەلەرگە جاۋاپ بەرەدى. جيالڭ جيەشى گۇڭچاندالڭما، حالىققا ەجەلدەن بەرى قارسى بولىپ كەلسە، ٴبىزدىڭ تاعى دا ونىمەن كەلىسسوز جۇرگىزۋدى قالايتىنىمىز نەلىكتەن؟ مۇنى كەيبىر جولداستار تۇسىنە المايدى. پارتيامىزدىڭ 7-قۇرىلتايى، ەگەر گوميندالڭ ساياساتىندا وزگەرىس بولاتىن بولسا، ٴبىز ولارمەن كەلىسسوز جۇرگىزۋدى قالايمىز دەپ ۇيعارعان ەدى، بۇل دۇرىس پا؟ بۇل ابدەن دۇرىس. جۇڭگونىڭ گىمىڭگى ۇزاق ۋاقىتتىق، جەڭىستىڭ قولىما كەلۋى بىرتە-بىرتە بولادى. جۇڭگونىڭ بولاشاعىنىڭ قالاي بولۋى ٴبىزدىڭ تىرىسشاڭدىعىمىزدىڭ قالاي بولۋى ارقىلى بەلگىلەنەدى. جارتى جىل شاماسى ۋاقىت ىشىندە جاعداي تولقىمالى بولىپ تۇرا بەرەدى. ٴبىز ەسەلەپ كۇش

جۇمساپ، جاعداي داموۋىنىڭ بۇكىل ەل حالقىنا پايدالى بولۋىنا قول جەتكىزۋىمىز كەرەك.

ەندى قىزمەتىمىز ٴجايلى ازىراق توقتالايىن. وسىندا وتىرعان جولداستاردىڭ كەيبىرەۋلەرى الدىڭعى شەپكە بارادى. كوپتەگەن جولداستار وندا بارىپ ىستەۋگە توتەنشە ىنتالى، مۇنداي بەلسەندى-لىك پەن ىنتالىلىق وتە قۇندى. الايدا قاتە ويلارعا سالىنىپ وتىرعان ٴىسشىنارا جولداستار دا بار، ولار وندا شەشۋشى قاجەت ەتىپ وتىرعان كوپتەگەن قيىنشىلىقتاردىڭ بار ەكەندىگىن ويلاماي، وندا ٴبارى دە وتە ٴساتتى، يان-انداعىدان دا ٴجايلى دەپ قارايدى. وسىلاي ويلايتىندار بار ما، جوق پا؟ مەنىڭشە، بار. مەن بۇل جولداستاردىڭ ٴوز ويلارىن تۇزەتىپ الۋىنا كەڭەس بەرەمىن. بارۋ قىزمەت ٴۇشىن بولادى. قىزمەت دەگەن نە؟ قىزمەت دەگەن كۇرەس. ول جەرلەردە قيىنشىلىقتار، ماسەلەلەر بار، ٴبىزدىڭ بارىپ شەشۋ-ىمىزدى قاجەت ەتەدى. ٴبىز قيىنشىلىقتاردى شەشۋ ٴۇشىن بارىپ قىزمەت ىستەيمىز، كۇرەس جۇرگىزەمىز. نەعۇرلىم قيىنشىلىعى بار جەرلەرگە بارۋعا سولعۇرلىم ۇمتىلعاندار عانا جاقسى جولداستار بولادى. ول جەرلەردىڭ قىزمەتى وتە ماشاقاتتى. ماشاقاتتى قىزمەت بەينە جۇك ٴتارىزدى الدىمىزدا تۇر، كانە، ٴبىزدىڭ ونى كوتەرۋگە باتىلىمىز بارا ما، جوق پا. جۇكتىڭ جەڭىلى دە، اۋىرى دا بولادى. كەيبىرەۋلەر جەڭىلىنە جۇگىرىپ، اۋىرىنان قورقادى، اۋىر جۇكتى وزگەگە ىتەرمەلەپ، جەڭىلىن ٴوزى تاڭداپ كوتەرەدى. بۇل جاقسى پوزيتسيا ەمەس. كەيبىر جولداستار مۇنداي ەمەس، راحاتتى باسقا-لارعا جول بەرەدى، جۇكتىڭ اۋىرىن تاڭداپ الىپ كوتەرەدى، جاپادا باسقالاردان الدا تۇرادى، راحاتتا باسقالاردان ارتتا

تۇرادى. وسىنداي جولداستار جاقسى جولداستار. كوممۋنيزمىشىل-دەردىڭ مۇنداي رۋحىن بارلىعىمىز ۇيرەنۋگە ٴتيىسپىز.

كوپتەگەن جەرگىلىكتى كادرلار قازىر ٴوز مەكەندەرىنەن ايرىلىپ الدىڭعى شەپكە بارعالى وتىر. وڭتۇستىكتە تۋىپ وسكەن كوپتەگەن كادرلار بۇرىن وڭتۇستىكتەن يان-انعا كەلگەن ەدى، ەندى ولاردا الدىڭعى شەپكە بارعالى وتىر. الدىڭعى شەپكە باراتىن جولداستار-دىڭ بارلىعى رۋحي ازىرلىكتى جاقسى ىستەۋى، ول جەرلەرگە بارعاندا تامىر ٴجايۋعا، شەشەك اتۋعا، جەمىس بەرۋگە ازىرلەنۋلەرى كەرەك. ٴبىز كوممۋنيستەر بەينە تۇقىم، حالىق بەينە جەر. ٴبىز ٴبىر جەرگە بارعاندا، وندا حالىقپەن بىتە قايناسۋىمىز، حالىق اراسىندا تامىر ٴجايۋىمىز، شەشەك اتۋىمىز كەرەك. ٴبىزدىڭ جول-داستارىمىز قايدا بارسا دا بۇقارامەن جاقسى بايلانىس جاساۋعا، بۇقاراعا قامقورلىق جاساۋعا، ولاردىڭ قيىنشىلىقتارىن شەشۋىنە كومەكتەسۋگە ٴتيىس. قالىڭ حالىقپەن ىنتىماقتاسۋ كەرەك، ىنتى-ماقتاسقاندارىمىز قانشالىق كوپ بولسا، سونشالىق جاقسى. بۇقاراني ەمىن-ەركىن جۇمىلدىرىپ، حالىقتىق كۇشتى ۇلعايتىپ، پارتيامىزدىڭ باسشىلىعىندا شاپقىنشىلاردى جەڭۋ، جاڭا جۇڭگو قۇرۋ. بۇل — پارتيا 7-قۇرىلتايىنىڭ باعىتى⑥، ٴبىز وسى باعىت ٴۇشىن كۇرەسۋىمىز كەرەك. جۇڭگونىڭ ىستەرىن كۇڭچاندانىڭ ىستەيدى، حالىق ىستەيدى. بىزدە بەيبىتشىلىكتى جۇزەگە اسىرۋعا، دەموكراتيانى جۇزەگە اسىرۋعا سەنىم دە، شارادا بار. بۇكىل حالىقپەن نەعۇرلىم جاقسى ىنتىماقتاسقانىمىزدا عانا جۇڭگونىڭ ىستەرىن ىستەۋ وڭاي بولادى.

دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستان كەيىنگى دۇنيەنىڭ بولا-شاعى نۇرلى بولىپ وتىر. بۇل جالپى بەتالىس. 5 مەملەكەت

سىرتقى ىستەر بۆجاگدارىنىڭ لوندون كەگەسى ساتىسزدىككە ۇشرادى[7]، سونىمەن-اق دۇنيە جۇزىلىك ۇشىنشى سوعىس بولا قالا ما؟ بولمايدى. ويلاپ كورەيىك، دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىس ەندى عانا اياقتاپ وتىرعاندا، دۇنيە جۇزىلىك ۇشىنشى سوعىستىڭ بولۋى قالاي مۇمكىن بولسىن؟ كاپيتاليستىك مەملەكەتتەر مەن سوتسياليستىك مەملەكەتتەر ىبىرسىپىرا حالىقارالىق ىستەردە ىالىدە ىمىراعا كەلە الادى، ويتكەنى ىمىراعا كەلۋدىڭ پايداسى بار[8]. سوۆەت وداعىنا قارسى، كوممۋنيزىمگە قارسى سوعىسقا بۇكىل دۇنيە ىجۇزىنىڭ پرولەتارياتى مەن حالقى باتىل قارسى تۇرادى. سوڭعى 30 جىل ىشىندە ەكى رەت دۇنيە جۇزىلىك سوعىس بولىپ ىوتتى. دۇنيە جۇزىلىك ىبىرىنشى سوعىس پەن دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىس ارالىعىندا 20 نەشە جىل ىوتتى. ادامزاتتىڭ 500 مىڭ جىلدىق تارىيحىنىڭ تەك وسى 30 جىلى ىشىندە عانا دۇنيە جۇزىلىك سوعىستار بولدى. دۇنيە جۇزىلىك ىبىرىنشى سوعىستان كەيىن دۇنيە جۇزىندە وراسان زور ىلگەرلەۋشىلىك بولدى. بۇل رەتكى سوعىستان كەيىن دۇنيە جۇزىندە، ىسوز جوق، ونان دا تەز ىلگەرلەۋشىلىك بولادى. دۇنيە جۇزىلىك ىبىرىنشى سوعىستان كەيىن سوۆەت وداعى جارىىققا شىقتى، بۇكىل دۇنيە جۇزىندە بىرنەشە ونداعان گۇڭچاندالڭ جارىققا شىقتى، بۇل بۇرىن بولىپ كورمەگەن ىس. دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستان كەيىن سوۆەت وداعى ونان ارى كۇشەيدى، ەۆروپانىڭ بەت-بەينەسى وزگەردى، بۇكىل دۇنيە ىجۇزى پرولەتارياتى مەن حالقىنىڭ ساياسي سانالىلىعى ونان ارى ىوستى، بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى العاباسار كۇشتەر ونان ارى ىنتىماقتاسا ىتۇستى. ىبىزدىڭ جۇڭگودا شۇعىل وزگەرىس

ۇستىندە تۇر. جۇڭگو دامۋىنىڭ جالپى بەتالىسى دا، ٴسوز جوق، جاقسى بولادى، جامان بولمايدى. دۇنيە الـعا باسىپ بارادى، بولاشاعى نۇرلى، تارىحتىڭ وسى جالپى بەتالىسىن ەشكىم دە وزگەرتە المايدى. ٴبىز دۇنيەنىڭ العا باسۋ جاعدايى مەن نۇرلى بولاشاعىن حالىققا ۇنەمى ۇگىتتەپ، حالىقتا جەڭىسكە دەگەن سەنىم ورناتۋىمىز كەرەك. سونىمەن قاتار، ٴبىز حالىققا، جولداستارعا سونى دا ٴتۇسىندىرۋىمىز كەرەك، جول بۇرالاڭ بولادى. ٴبىزدىڭ جولىمىزدا ٴالى دە تولىپ جاتقان بوگەتتەر بار، ٴالى دە تولىپ جاتقان قيىنشىلىقتار بار. پارتيامىزدىڭ 7 ـ قۇرىلتايى كوپتەگەن قيىنشىلىقتى بولجاعان ەدى، ٴبىز قيىنشىلىقتى تاعى دا كوبىرەك ويلاعانىمىز ٴجون. كەيبىر جولداستار قيىنشىلىقتى كوبىرەك ويلاعىسى كەلمەيدى. ٴبىراق قيىنشىلىقتار ٴوزى فاكت، قانشالىق بولسا سونشالىق مويىنداۋ كەرەك، «مويىنداماۋشىلىق»تى قولدانۋعا بولمايدى. ٴبىز قيىنشىلىقتى مويىنداۋعا، قيىنشىلىققا تالداۋ جاساۋعا، قيىنشىلىقپەن كۇرەسۋگە ٴتيىسپىز. دۇنيەدە ٴتۇپ ـ ٴتۇزۋ جول جوق، بۇرالاڭ جولدارمەن جۇرۋگە ٴازىر تۇرۋىمىز، وڭايعا جۇگىرمەۋىمىز كەرەك. ايتەۋىر ٴبىر كۇنى بارلىق كەرتارتپاشىلار وزدىگىنەن تۇگەل باس يەدى دەپ جورامالداۋعا بولمايدى. سايىپ كەلگەندە، بولاشاق نۇرلى، جول بۇرالاڭ. الدىمىزدا قيىنشىلىق ٴالى كوپ، بۇعان ەلەۋسىز قاراۋعا بولمايدى. ٴبىز بۇكىل حالىقپەن ىنتىماقتاسىپ، بىرگە كۇش جۇمسايتىن بولساق، ٴسوز جوق، الۋان ٴتۇرلى قيىنشىلىقتى جويىپ، جەڭىسكە دەگەن ماقساتقا جەتە الامىز.

ەسكەرتۋلەر

① بۇل ارادا 1945 ـ جىلى 10 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى گوميندالڭ ـ گۇڭچاندالڭ ـــ ەكى جاق ۋاكىلدەرى قول قويعان «كەلىسسوزدىڭ ماڭىزدى ەستەلىگى»، ياعني «10 ـ وكتابىر كەلىسىمى» ايتىلىپ وتىر. جيالڭ جيەشى كورىنىستە بۇل ماڭىزدى ەستەلىكتە جۇڭگو گۇڭچاندالگى ورتاعا قويعان «بەيبىت جولىمەن مەملەكەت قۇرۋدىڭ نەگىزگى باعىتى»ن ماقۇلداۋعا ٴماجبۇر بولدى، «بەيبىتشىلىكتى، دەموكراتيانى، ىنتىماقتىلىقتى، بىر ـ لىكتى نەگىز ەتۋدى،...... ۇزاق ۋاقىت ىنتەس بولۋدى، ىشكى سوعىستان باتىل ساقتانۋدى، تاۋەلسىز، ەركىن، باي ـ قۋدىرەتتى جاڭا جۇڭگو قۇرۋدى»، «ساياسيدى دەموكراتيالاندىرۋ، ارميانى مەملەكەتتەندىرۋ جانە پارتيا ـ توپتاردى تەڭ، زاڭدى ورنىعا يە ەتۋ بەيبىت جولمەن مەملەكەت قۇرۋدىڭ قاجەتتى جولى» ەكەندىگىن مويىندادى؛ سونداي ـ اق گوميندالگىنىڭ شۇنجىڭ ٴداۋىرىن تەز اياقتاتۋعا، ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىن شاقىرۋعا، «حالىقتىڭ ادەتتە بارلىق دەموكراتيالىق ەل حالىقتارى پايدالانۋعا ٴتيىستى بولعان باس بوستاندىعىنان، سەنىم، ٴسوز، باسپا ٴسوز، جيىن اشۋ، ۇيىمدارعا ۇيىسۋ بوستاندىعىنان پايدا ـ لانۋىن قامتاماسىز ەتۋگە، جۇرگىزىلىپ وتىرعان بۇيرىق ـ جارلىقتاردى وسى پرينسيپتەر بويىنشا ايىرىم ـ ايىرىم كۇشىنەن قالدىرۋعا نەمەسە وعان تۇزەتۋ ەنگىزۋگە»، ىشپيوندىق ورگاندارى تاراتۋعا، «سىفا، ساقشى ورىندارىنان باسقا ورگانداردىڭ حالىقتى قولعا الۋ، تەرگەۋ جانە جازالاۋ ۇقىقتارىنا قاتاڭ تيىم سالۋعا»، «ساياسي تۇتقىنداردى بوساتۋعا»، «جەرگىلىكتى اپتونومياني بەلسەندى تۇردە جولعا قويۋعا، تومەنىنەن جوعارىعا بولاتىن جالپىعا بىردەي سايلاۋدى جۇزەگە اسىرۋعا»، تاعى باسقالارعا قوسىلۋعا دا ٴماجبۇر بولدى. سونىمەن قاتار، جيالڭ جيەشى ۇكىمەتى حالىقتىق ارميا مەن ازات رايونداردى دەموكراتيالىق

اكىمياتتىڭ زاڭدى ورنىن موينىنداۋدان قاشارىسا باس تارتتى جانە «اسكەري بۇيرىقتى بىرلىككە كەلتىرۋ»، «اكىمشىلىك بۇيرىقتى بىرلىككە كەلتىرۋ» دەگەن سىلتاۋمەن جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ باسشىلىعىنداعى حالىقتىق ارميا مەن ازات رايونداردى ٴبىرجولاتا كۇشىنەن قالدىرۋعا ۇرىندى، وسىنىڭ سالدارىنان بۇل ماسەلەدە كەلىسىمگە كەلۋدىڭ لاجى بولمادى. تومەندەگىلەر «كەلىسسوزدىڭ ماڭىزدى ەستەلىگى»ندە جازىلعان ازات رايونداعى ارميا جانە اكىميات ماسەلەسى جونىندەگى كەلىسسوزدىڭ بارىسى، وندا «ۇكىمەت جاق» دەپ جىيالىڭ جىيەشى گومينداڭ ۇكىمەتى ايتىلىپ وتىر.

«ارميانى مەملەكەتتەندىرۋ ماسەلەسى جونىندە، جۇڭگو گۇڭچاندانگى جاق: ۇكىمەت بۇكىل ەلدەگى ارميانى ٴادىل، ۇيلەسىمدى رەتتەپ قۇرۋى، مەرزىمگە ٴبولىپ جۇزەگە اسىرۋ جوسپارىن جاساۋى، سونىمەن قاتار جۇنچۇيلەردى قايتا ٴبولۋى، اسكەر الۋ جانە تولىقتاۋ تۇزىمدەرىن بەلگىلەۋى، ٴسويتىپ، اسكەري بۇيرىقتى بىرلىككە كەلتىرۋى كەرەك، دەگەندى ورتاعا قويدى. وسى جوسپار بويىنشا، جۇڭگو گۇڭچاندانگى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى ٴوزى باسشىلىق ەتىپ وتىرعان ارميانى قازىرگى سانىنان 24 شىعا دەيىن، كوپ بولعاندا 20 شىعا دەيىن قىسقارتۋدى ماقۇل كوردى، سونىمەن قاتار ٴوزى باسشىلىق ەتىپ وتىرعان گۋاڭدۇڭ، جىجيالڭ، وڭتۇستىك جياڭسۋ، وڭتۇستىك انحۋي، ورتا انحۋي، حۋنان، حۋبەي، حىنان (سولتۇستىك حىنان بۇعان كىرمەيدى) سياقتى 8 رايونعا تارالعان جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى اسكەري بولىمدەردە اسكەرلىك قىزمەتتەن بوساتۋ جۇمىسىنا دەرەۋ كىرىسەتىندىگىن جانە جوعارىدا ايتىلعان رايونداردان رەتتەپ قۇرۋعا ٴتيىستى ارميانى بىرتىندەپ شەگىندىرىپ، لۇڭ - حاي تەمىر جولىنىڭ سولتۇستىگىنە جانە سولتۇستىك جياڭسۋ، سولتۇستىك انحۋي ازات رايوندارىنا جينايتىندىعىن ٴبىلدىردى. ۇكىمەت جاق: بۇكىل ەل بويىنشا رەتتەپ قۇرۋ جوسپارىنىڭ جۇرگىزىلىپ جاتقاندىعىن جانە بۇل جولى كەڭەسۋگە قويىلعان ماسەلەلەر

جاپپاي شەشىلەتىن بولسا، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى جۇڭگو گوڭچان-داڭىنىڭ باسشىلىعىنداعى ارمياني 20 شىعا قىسقارتۋ جونىندەگى ساندى ويلاستىرىپ كورەتىندىگىن ٴبىلدىردى. ولاردىڭ تۇراتىن جەر ماسەلەسى جونىندە، جۇڭگو گوڭچانداڭى جاقتىڭ فاڭ-ان ۇسىنۋىنا بولادى، ونان سوڭ تالقىلاپ بەلگىلەۋگە بولادى دەدى. جۇڭگو گوڭچانداڭى جاق: جۇڭگو گوڭچانداڭىنىڭ جانە جەر-جەردىڭ اسكەري قىزمەتكەرلەرى اسكەري ىستەر ۋيبيۋانحۇيى مەن ونىڭ بۇلارىنىڭ قىزمەتتەرىنە قاتىسۋعا ٴتيىس ەكەندىگىن، ۇكىمەت كادىرلار جۇمىسى جونىندەگى تۇزىمدەردى قامتاماسىز ەتىپ، بۇرىنعى اسكەري بولىمدەردەگى قىزمەتكەرلەردى رەتتەپ قۇرىلعانان كەيىنگى اسكەري بولىمدەردىڭ ٴار دارەجەلى جۇنگۋاندىعىنا تاعايىنداۋعا، رەتتەگەننەن كەيىن اسىپ قالعان جۇنگۋان-دارىن رايوندار بويىنشا تاربيەلەۋگە، ٴادىل، ۇيلەسىمدى قامداۋ تۇزىم-دەرىن ورناتۋعا جانە ساياسي ٴتالىم-تاربيە جۇمىسىن جاساۋعا ٴتيىس ەكەندىگىن ورتاعا قويدى. ۇكىمەت جاق: ورتاعا قويعان تارماقتاردا ماسەلە جوقتىعىن جانە ونىڭ ناقتى شارالارىن كەڭەسۋدى قالايتىندىقتارىن ٴبىلدىردى. جۇڭگو گوڭچانداڭى جاق: ازات رايونداردا مينبيڭدەردى تۇگەلىمەن جەرگىلىكتى زىۋيدۇي ەتىپ قۇرۋ كەرەكتىگىن ورتاعا قويدى. ۇكىمەت جاق: جەرگىلىكتى جاعدايدى ەسكەرە وتىرىپ، قاجەت تابىلعاندا جانە مۇمكىن بولعان كەزدە عانا احۋالعا قاراي قۇرۋدىڭ مۇمكىندىگىن ٴبىلدىردى. بۇل تارماقتا بايانداعان ماسەلەلەردى ناقتى جوسپارلاۋ ٴۇشىن، ٴۇش كىسىلىك شاعىن (جۇنلىڭبۋ، جۇنجىڭبۋ جانە 18-جيتۋانجۇن بىردەن ادام شىعارىپ) ۇيىمداستىرىپ، جۇمىس جۇر-گىزۋگە ەكى جاق قوسىلدى.»

«ازات رايونداعى جەرگىلىكتى ۇكىمەت ماسەلەسى جونىندە، جۇڭگو گوڭچانداڭى جاق: ۇكىمەت ازات رايونداعى حالىق جاعىنان سايلانعان ٴار دارەجەلى ۇكىمەتتەردىڭ زاڭدى ورنىن مويىنداۋعا ٴتيىس، دەگەندى ورتاعا قويدى. ۇكىمەت جاق: ازات رايون دەيتىن

اتاۋ جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن وتكەن ٴىس بولىپ قالۋعا ٴتيىس، بۇكىل ەل بويىنشا اكىمشىلىك بۇيرىق بىرلىككە كەلتىرىلۋى قاجەت، دەگەندى ٴبىلدىردى. جۇڭگو گۇڭچانداڭى جاقتىڭ الماتى ورتاعا قويعان قالاۋ-انى مىناداي: قازىر بار 18 ازات رايونىنىڭ جاعدايىنا نەگىزدەلە وتىرىپ، ولكە-رايونداردى جانە اكىمشىلىك رايونداردى قايتا ٴبولۋ، سونىمەن بىرگە ٴاسىلى حالىق جاعىنان سايلانعان ٴار دارەجەلى جەرگىلىكتى ۇكىمەتتەگىلەردىڭ ەسىمدىگىن ورتالىقتىڭ تاعايىنداۋىنا جولداۋ، وسى ارقىلى اكىمشىلىك بۇيرىقتى بىرلىككە كەلتىرۋ. ۇكىمەت جاق: جياڭ جيەشى جۇشيدىڭ ماۋ زەدۇڭ مىرزاعا: بۇكىل ەل بويىنشا اسكەري بۇيرىق پەن اكىمشىلىك بۇيرىق بىرلىككە كەلتىرىلگەننەن كەيىن، جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ اكىمشىلىك قىزمەتكە كورسەتكەن ادامدارىن ورتالىقتىڭ ويلانىپ كورۋى مۇمكىن، دەپ بىلدىرگەننە نەگىزدەلەدى؛ قايتارىلىپ العان رايونداردا جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس كەزىندە اكىمشىلىك قىزمەتتە بولعان ادامداردى ۇكىمەت ولاردىڭ قىزمەت قابىلەتى مەن كورسەتكەن ناتيجەلەرىنە ساي جاعدايعا قاراي جەرگىلىكتى جەرلەردە ۇزدىكسىز قىزمەت ەتتىرۋى مۇمكىن، پارتيا-توپتارىنا قاراي پارىقتالمايدى دەگەندى ٴبىلدىردى. سونىمەن جۇڭگو گۇڭچانداڭى جاق ەكىنشى ٴتۇرلى شەشىم قالاۋ-انىن ورتاعا قويىپ، ورتالىقتان شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەكارا رايونىندا جانە رىحى، چاحار، حەبەي، شاندۇڭ، سانشي ولكەلەرىندە جۇڭگو گۇڭچانداڭى كورسەتكەن ادامداردى ولكەلىك ۇكىمەتتىڭ جۇشيلىگى مەن ۋيىيۋاندىعىنا تاعايىنداۋدى، سۇيىۋان، حەنان، جياڭسۋ، انحۋي، حۋبەي، گۋاڭدۇڭ ولكەلەرىندە جۇڭگو گۇڭچانداڭى كورسەتكەن ادامداردى ولكەلىك ۇكىمەتتىڭ فۋجۇشيلىگى مەن ۋيىيۋاندىعىنا تاعايىنداۋدى (وتكەنى جوعارىدا ايتىلعان 11 ولكەدە نە كەلەڭ-باياتاق ازات رايوندار، نە ٴىشىنارا ازات رايوندار بار)، بەيپيڭ، تيانجين، چيڭداۋ، شاڭحاي سياقتى ٴتورت ەرەكشە قالادا جۇڭگو گۇڭچانداڭى

كورسەتكەن ادامداردى فۋشجاگدىقا تاعايىنداۋدى، دۇگبيداعى ولكە-
لەردە جۇڭگو گۇڭچاندا گى كورسەتكەن ادامداردىڭ اكىمشىلىك ىستەرگە
قاتىناسۋىن ماقۇلداۋدى ۇسىندى. بۇل ٴىس كوپ تالقىلانىپ، كەيىن
جۇڭگو گۇڭچانداگى جاق جوعارىدا بايانداعان ۇسىنىستارىنا كەيبىر
وزگەرىستەر ەنگىزدى، ولكەلىك ۇكىمەت جۋشيى مەن ۋيبيۋاندارىن
تاعايىنداۋ ۇسىنىلعان جەرلەردى شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا رايونىنا
جانە رىحى، چاحار، حىبىي، شاندۇڭ ولكەلەرىنە وزگەرتتى، ولكەلىك
ۇكىمەت فۋجۋشيى مەن ۋيبيۋاندارىن تاعايىنداۋ ۇسىنىلعان ولكەلەردى
سانشي، سۇيىۋان ولكەلەرىنە وزگەرتتى، فۋشجاگداردى تاعايىنداۋ
ۇسىنىلعان قالالاردى بىيپيڭ، تيانجين، چيڭداۋ سياقتى ٴۇش ەرەكشە
قالاعا وزگەرتتى. ۇكىمەت جاق بۇعان: جۇڭگو گۇڭچانداگى جاپون
باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستا ۇزدىك ەڭبەك سىڭىرگەن، ونىڭ ۇستىنە
ساياسي جاقتان قابىلەتتى جولداستارىن ۇكىمەتتىڭ قىزمەتكە تاعايىن-
داۋىنا ۇسىنسا بولادى، ەگەر جۇڭگو گۇڭچانداگى بەلگىلىبىر ولكەلەردىڭ
جۋشيلەرى مەن ۋيبيۋاندارىن، بەلگىلىبىر ولكەلەردىڭ فۋجۋشيلەرىن
كورسەتەتىن بولسا، وندا بۇل اسكەري بۇيرىق پەن اكىمشىلىك بۇيرىقتى
بىرلىككە كەلتىرۋگە شىن مانىندە ادالدىق ىستەگەندىك بولمايدى
دەگەندى ٴبىلدىردى. سونىمەن، جۇڭگو گۇڭچانداگى جاق ٴوزىنىڭ
ەكىنشى ٴتۇرلى قۋاتتاماسىنان قايتاتىندىعىن ٴبىلدىرىپ، ٴۇشىنشى ٴتۇرلى
شەشىم فالڭ-انىن ورتاعا قويدى: ازات رايونداردىعى حالىق سايلاعان
ٴار دارەجەلى ۇكىمەتتەرگە قايتادان جالپىعا بىردەي حالىقتىق سايلاۋ
وتكىزۋ، بارلىق پارتيا-توپتاردىعى جانە ٴار سالاداعى ادامداردىڭ
ٴوز مەكەنىنە قايتىپ بارىپ، ساياسي ٴماسليحات كەڭەسى جىبەرگەن
ادامداردىڭ باقىلاۋىندا سايلاۋعا قاتىناسۋىن قارسى الۋ؛ اۋداندارىدىڭ
رايونداری مەن اۋىلدارىنىڭ جارتىسىنان استامىندا حالىقتىق سايلاۋ
جۇزەگە اسىرىلعاندارىندا اۋدان دارەجەلى حالىق سايلاۋىن وتكىزۋ؛ ولكە
نەمەسە اكىمشىلىك رايونداردىڭ اۋداندارىنىڭ جارتىسىنان استامىندا

حالىق سايلاۋى جۇزەگە اسرىلغاندارىندا ولكەلىك نەمەسە اكمشىلىك رايوندىق حالىق سايلاۋىن وتكىزۋ؛ سايلانغان ولكەلىك، اكمشىلىك رايوندىق، اۋداندىق ۋكىمەتتەردى ورتالىقتا مالىمدەپ تاعايىنداتۋ جولىمەن اكمشىلىك بۇيرىقتى بىرلىككە كەلتىرۋ. ۋكىمەت جاق: ولكەلىك، اكمشىلىك رايوندىق ۋكىمەتتەردى تاعايىنداۋدىڭ مۇنداي ٴتاسىلى اكمشىلىك بۇيرىقتى بىرلىككە كەلتىرگەندىك بولمايدى، تەك اۋدان دارەجەلى حالىق سايلاۋىن عانا ويلاستىرىپ كورۋگە بولادى، ولكە دارەجەلى حالىق سايلاۋىن شيانفا جاريالانىپ، ولكەنىڭ ورنى بەلگىلەنگەننەن كەيىن جۇرگىزۋگە بولادى؛ قازىر تەك ورتالىق تاعايىنداعان ولكەلىك ۋكىمەتتەر جەر-جەرگە بارىپ، اكمشىلىك ستەردى وتكىزىپ الىپ، قالىپتى جاعدايدى قالپىنا كەلتىرۋگە بولادى، دەگەندى ٴبىلدىردى. وسعان كەلگەندە، جۇڭگو گۇڭچاندانگى جاق ٴتورتىنشى ٴنۇرلى شەشىم فالۋ-انىن ورتاعا قويدى: ازات رايونداردى ۋاقىتشا قازىرگى قالپىندا وزگەرىسسىز ساقتاپ، ولكەلىك ۋكىمەتتەردى حالىق سايلاۋ شيانفادا بەلگىلەنىپ، جۇزەگە اسىرىلعاننان كەيىن شەشۋ، ال قازىر ۋاقىتشا شارالار بەلگىلەۋ ارقىلى بەيبىتشىلىك تارتىپتەردىڭ قالپىنا كەلۋىن قامتاماسىز ەتۋ. سونىمەن قاتار، جۇڭگو گۇڭچاندانگى جاق: بۇل ماسەلەنى الداعى جەردە سايا سي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ شەشۋىنە ۇسىنۋ كەرەك، دەپ تاپتى. ال ۋكىمەت جاق: اكمشىلىك بۇيرىقتاردىڭ بىرلىككە كەلۋىن كۇن ىلگەرى ىسكە اسىرۋ قاجەت، بۇل ماسەلەنىڭ شەشىلۋى كەشەۋىلدەتىلە بەرەتىن بولسا، بەيبىت قۇرىلىسقا كەدەرگى بولار ما ەكەن دەپ، مۇنىڭ ناقتى شەشىم فالۋ-انى تۋرالى كەڭەسۋدى شۇعىل ٴۇمىت ەتەمىز، دەدى. جۇڭگو گۇڭچاندانگى جاق تا ۇزدىكسىز كەڭەس وتكىزۋگە قوسىلدى.»

② شاڭدالۋ دەپ ساتشي ولكەسىنىڭ شىعىس-وڭتۇستىك بولەگىن-دەگى چاڭجىنى ورتالىق ەتكەن رايون ايتىلىپ وتىر، ەرتەدە شاڭدالۋ ايماعىنا قارايتىن. بۇل وڭىردەگى تاۋلى رايوندار جاپون باسقىنشىلارىنا

قارسى سوعىس داۋىرىندە 8 ـ ارميا 129 ـ شىسىنىڭ گىنجۇيدىيى بولىپ، سانشي ـ حىبىي ـ شاندۇڭ ـ حىنان ازات رايونىنا قارايتىن. 1945 ـ جىلى 9 ـ ايدا گوميندالڭ جۇنفاسى يان شيشان 13 شى اسكەر كۇشىن تونىتاپ، جاپون ارمياسىنىڭ، قۋىرشاق ارميانىڭ ۇشتاسۋىمەن ىلگەرىندى ـ كەيىندى لينفىنىنان، فۋشانىنان، ييچىڭنان، تاييۋانىنان جانە يۇيسىدان اتتانىپ، شىعىس ـ وڭتۇستىك سانشي ازات رايونىنىڭ شياڭيۋان، تۇنليۋ، لۋچىڭ دەگەن جەرلەرىنە باسىپ كىردى. 10 ـ ايدا ازات رايونداعى ارميا مەن حالىق قارسى شابۋىل قوزعاپ، باسىپ كىرگەن اسكەري بولىمدەردىڭ 35 مىڭ ادامىن جويدى، جۇنجالڭ، شجالڭ سياقتى ٴبىرقىدىرۋ جوعارى دارەجەلى جۇڭگۋاندارىن تۇتقىندادى.

③ «18 جىلدىق تاجىريبە» دەپ 1927 ـ جىلى گوميندالڭ گىميڭگە وپاسىزدىق جاساعانىنان باستاپ، 1945 ـ جىلعا دەيىن جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ وعان قارسى جۇرگىزگەن كۇرەسىنىڭ تاجىريبەلەرى ايتىلىپ وتىر.

④ وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 3 ـ تومىنداعى «بىرلەسكەن ۇكىمەت تۋرالى»نىڭ 4 ـ تاراۋىنداعى «ٴبىزدىڭ ناقتى تالاپتارىمىز»دىڭ 2 ـ بولىمىنەن الىندى.

⑤ گۋاڭدۇڭ، جىجياڭ، وڭتۇستىك جياڭسۋ، وڭتۇستىك انحۇي، ورتا انحۇي، حۋنان، حۋبىي جانە حىنان (سولتۇستىك حىنان بۇعان كىرمەيدى) سياقتى 8 ولكە مەن رايونعا ورنالاسقان حالىقتىق ارميانىڭ گىنجۇيدىلەرى ايتىلىپ وتىر.

⑥ وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 3 ـ تومىنداعى «جۇڭگونىڭ ەكى تاعدىرى»، «يۇيگۇڭنىڭ تاۋدى كوشىرۋى» دەگەن ەكى شىعارماعا قاراڭىز.

⑦ 1945 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنىنەن 10 ـ ايدىڭ 2 ـ كۇنىنە دەيىن سوۆەت وداعى، جۇڭگو، امەريكا، انگليا جانە فرانسيا ەلدەرىنىڭ سىرتقى ىستەر بۋجاڭدارى لوندوندا كەڭەس وتكىزىپ، فاشيستىك گەرمانيانىڭ شايقىنشىلىق سوعىسىنا قاتىناسقان يتاليا، رۋمىنيا، بولگاريا،

ۆەنگريا جانە فينلاندىيامەن ٴبىتىم شارتىنا قول قويۋ، سونداي - اق يتاليانىڭ وتارلارىن ٴبولىپ الۋ ماسەلەلەرى ٴسوز بولعان. ستالين، روزەۆەلت، چەرچىل ۇشەۋى بىرلەسىپ تالقىلادى. امەريكا، انگليا، فرانسيا ەلدەرى جيانگەرلىك شابۋىلشىلىق ساياساتىندا قاسارىسىپ تۇرىپ العاندىقتان، رۋمينيا، ۆەنگريا جانە بولگاريا سياقتى ەلدەردىڭ فاشيزمگە قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىن قۇرعان حالىقتىق اكىمياتىن قۇلاتۋعا ۇرىنعاندىقتان، سوۆەت وداعى ۇسىنعان اقىلعا ۇيلەسىمدى ۇسىنىستاردان باس تارتقاندىقتان، بۇل رەتكى كەڭەستە كەلىسىم جاسالمادى.

⑧ وسى تومداعى «قازىرگى حالىقارالىق جاعداي جونىندە بىرنەشە ماسەلە» دەگەن شىعارمادان پايدالانىڭىز.

گومينداڭ شابۋىلىنىڭ شىن سىرى*

(1945-جىلى 11-ايدىڭ 5-كۇنى)

حىڭجۇڭشى 3-كۇنى چۇڭچيڭنەن گومينداڭ جۇڭياڭى ۇگىت بۇنىڭ بۇجاڭى ۋۇ گوجىننىڭ «ۇكىمەت بۇل جولعى سوعىستا بۇكىلدەي قورعانۋ جاعدايىندا تۇردى» دەپ جاريالاعانىن، سونداي-اق جول-قاتىناسىن قالپىنا كەلتىرۋ شاراسى① دەيتىندى ورتاعا قويعانىن حابارلادى. شينحۋاشى ٴتىلشىسى بۇل جونىندە جۇڭگو گۇڭچانداڭى جاقتىڭ مالىمدەمەسىنە سۇراقتار قويدى.

جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ مالىمدەمەسى تىلشىگە مىنانى ايتتى: ۋۇ گوجىن مىرزانىڭ «قورعانۋ جاعدايىندا» دەگەنى، تاعى باسقالارى شىلعي وتىرىك. ٴبىزدىڭ ارميامىز شەگىنىپ شىققان شىعىس جىجياڭداعى، وڭتۇستىك جياڭسۋداعى، ورتا انحۋيداعى، وڭتۇستىك

---

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ مالىمدەمەسى اتىندا جاريالاعان تانحۋا. وسى كەزدە جياڭ جيەشى «10-وكتابىر كەلىسىمى»ن جىرتىپ تاستاعان، ازات رايونداردا شابۋىل جاساۋ كوزدەلگەن ىشكى سوعىستىڭ كولەمى كۇن سايىن ۇلعايىپ بارا جاتقان ەدى.

انحۇيداعى، حۋنانداعى 5 ازات رايوندى گوميندالڭ ارمياسى تۇگەلـ لىمەن باسىپ الىپ، حالىقتى مەيلىنشە اياق استى ەتۋدىڭ سىرتىندا، باسقا دا ازات رايونداردىڭ كوپشىلىگىندە، مىسالى، گۋاڭدۇڭ، حۋبي، حىنان، سولتۇستىك جياڭسۋ، سولتۇستىك انحۇي، شاندۇڭ، حىبي ولكەلەرىندە گوميندالڭ جىڭگۇي ارمياسىنىڭ 70 تەن استام ئشىسى ازات رايونداردىمىزعا جانە ولاردىڭ ماڭىنا كىرىپ حالىقتى ەزدى، ارمىيامىزعا شابۋىل جاسادى نەمەسە شابۋىل جاساۋعا ازىرلەنۋدە. ازات رايوندارىمىزعا بەتتەپ كەلە جاتقانداردىڭ ئوزى بىرنەشە ونداعان شى بولىپ وتىر. بۇل قورعانۋ جاعدايىندا تۇرعاندىق بولىپ پا؟ مۇنىڭ ىشىندە جاڭىدان سولتۇستىككە جورىق جاساعان ئبىر باعىتتاعىسىنان حاندان رايونىنا شابۋىل جاساپ بارعان 8 شىنىڭ 2 شىسى ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرىپ، بەيبىتشىلىكتى قۋاتتادى، 6 شىسى (مۇنىڭ ىشىندە امەريكا قارۋ-جاراعىمەن قارۋلانعان 3 شى بار) ازات رايوندارىمىزداعى ارميا مەن حالىقتىڭ ئوزىن قورعاۋ ئۇشىن جاساعان قارسى سوققىسىنان كەيىن عانا قارۋ تاستاۋعا ئماجبۇر بولدى. بۇل باعىتتاعى گوميندالڭ ارمياسىنىڭ كوپتەگەن جۇنگۋاندارى، مۇنىڭ ىشىندە ئبىرتالاي فۋجاڭگۋان، جۇنجالڭ جانە فۋجۇنجالڭ بار، قازىر تۇگەلىمەن ازات رايوندارداⓐ، ولاردىڭ ئبارى وزدەرىنىڭ قايدان كەلگەندىگىنىڭ، بۇيرىق بويىنشا قالاي شابۋىل جاساعاندىعىنىڭ بارلىق شىنايى احۋالىنا ايعاق بولا الادى. بۇل دا قورعانۋ جاعدايىندا تۇرعاندىق بولىپ پا؟ حىنان، حۋبي ولكەلەرىنىڭ ازات رايونداريىنداعى ئبىزدىڭ اسكەري بولىمدەرىمىز قازىر گوميندالڭنىڭ 1-، 5- جانە 6-سوعىس رايوندارىنداعى اسكەري بولىمدەرىنىڭ جيىنى 20 دان استام

شىسى تارابىنان ٴتورت جاقتان قورشاۋعا الىنىپ وتىر، ليۋجى وسى رايونىدا «گۇگچانداگدى جويۋ» زۇگجىحۇيلىگىن وتەۋدە. باتىس حىنان، ورتا حىنان، وگتۇستىك حۋبىي، شىعىس حۋبىي، ورتا حۋبىي سياقتى ازات رايوندارىمىزدىڭ ٴبارىن گومينداڭ ارمياسى جاۋلاپ الىپ، ٴوز بىلگەنىنشە ٴورت قويدى، قىرعىنشىلىق جۇرگىزدى، ٴبىزدىڭ لي شيانىنيان، ۋاڭ شۋشىڭ باسشىلىعىنداعى اسكەري بولىمدەرىمىز تۇرارعا جەر تاپپادى دا، ومىرلەرىن ساقتاپ قالۋ ٴۇشىن، حىنان، حۋبىي شەگاراسىنداعى رايونداردان بىرەر ورىن تاۋىپ ورنالاسۋعا ٴماجبۇر بولدى، سوندا دا گومينداڭ ارمياسى قىرسوگىنان قالماي، ولاردى قۋعىنداپ سوققىلادى③. بۇل دا قورعانۋ جاعدايىندا تۇرعاندىق بولىپ پا؟ سانشي، سۇيىۋان، چاحار ولكەلەرىندە دە وسىنداي بولدى. 10 ـ ايدىڭ باس شەنىندە يان شيشان 13 شىعا قولباسشىلىق ەتىپ، شاگداڭ ازات رايونىمىز-دىڭ شياگيۋان، تۇنليۋ دەگەن جەرلەرىنەن شابۋىل جاساپ كىرگەندە، جەرگىلىكتى ارميا مەن حالىقتىڭ ٴوزىن قورعاۋ ۇرىسىندا تۇگەلدەي قارۋسىزداندىرىلدى، تۇتقىندالعاندارىنىڭ ىشىندە ٴبىرسىپىرا جۇنجاگداۋ مەن شىجاگدار دا بار. ولار قازىر ٴبىزدىڭ تايحاڭ ازات رايونىمىزدا، ٴبارى دە ٴتىرى، ولار وزدەرىنىڭ قايدان كەلگەندىگىنىڭ، بۇيرىق بويىنشا قالاي شابۋىل جاساعاندىعىنىڭ بارلىق شىنايى احۋالىنا تولىق ايعاق بولا الادى. تاياۋدا يان شيشان ٴوزىنىڭ شابۋىلىعا قالاي ۇشىراعاندىعى، ال ٴوزى تەك «قورعانۋ جاعدايىندا» عانا بولعاندىعى تۋرالى جۇگچيگدە حابار تاراتىپ، سان الۋان سۋايتىقتا باستى. ٴسىرا، ول ٴوزىنىڭ 19 ـ جۇنىنىڭ جۇنجاگى شى زىبو، ۋاقىتىنشا 46 ـ شىنىنىڭ شىجاگى گو رۇڭ، ۋاقىت-

تىق 49 ـ شىسىنىڭ شىجاڭى جاڭ حۇڭ، 66 ـ شىسىنىڭ شىجاڭى
لي پىيىڭ، 68 ـ شىسىنىڭ شىجاڭى گوتيانشيڭ، ۋاقىتتىق 37 ـ
شىسىنىڭ شىجاڭى ياڭ ۋىنساي سياقتى جياڭجۇندەرىنىڭ④ قازىر
ءبىزدىڭ ازات رايونىمىزدا تۇرعاندىعىن، مۇنىڭ ءوزى ۋۋ گوجىن
مىرزانىڭ، يان شيشان مىرزانىڭ جانە نشكى سوعىستىق ارانداتۋشىلىق
تۋدىرىپ وتىرعان بارلىق كەرتارتپاشىلاردىڭ ءارقانداي وتىرىك ـ
وسەكتەرىنە تولىق تويتارىس بولا الاتىندىعىن ۇمتقان بولسا كەرەك.
فۋ زويي جياڭجۇنىنىڭ بۇيرىق بوينشا سۇيىۋان، چاحار، رىحى
ولكەلەرىندەگى ازات رايونداردىمىزعا شابۋىل جاساعانىنا 2 ايدان
استى، ول جاڭجياكوۋ بوساعاسىنا دەيىن شابۋىل جاساپ كەلىپ،
بۇكىل سۇيىۋان ازات رايونىمىزدى جانە چاحاردىڭ باتىس بولەگىن
باسىپ الدى. بۇل دا قورعانۋ جاعدايىندا تۇرعاندىق جانە
«ءبىرىنشى وق» شىعارماعاندىق بولىپ پا؟ چاحار، سۇيىۋان ولكەلەرىن-
دەگى ارمىيامىز بەن حالقىمىز وزدەرىن قورعاۋعا اتتانىپ، قارسى
شابۋىل ۇرىسىندا تولىپ جاتقان جۇنگۋاندار مەن اسكەرلەردى
تۇتقىنعا الدى، بۇل تۇتقىندار وزدەرىنىڭ قايدان كەلگەندىگىنىڭ،
قالاي شابۋىل جاساعاندىعىنىڭ، تاعى باسقالاردىڭ ايعاعى بولا
الادى⑤. ءبىز جاق ءار جولعى ءوزىمىزدى قورعاۋ ۇرىستارىندا
«باندىلاردى جويۋ» جانە گۇڭچاندارعا قارسى تۇرۋ جونىندەگى
حۇجاتتاردى كوپتەپ قولعا ءتۇسىردى، مۇنىڭ ىشىندە گومينداڭنىڭ
جوعارعى داڭجۇيى تاراتقان ءارى ۋۋ گوجىن مىرزا «كۇلكىلى ءسوز»
دەپ باسقا ەمەس دەپ اتاعان «باندىلاردى جويۋ قولدانباسى»،
«باندىلاردى جويۋ» بۇيرىعى⑥ جانە گۇڭچاندارعا قارسى باسقا دا
حۇجاتتار بار، بۇلار قازىر يان-انعا اكەلىنۋدە. گۇڭچاندارعا

قارسى بۇل حۇجاتتاردىڭ ٴبارى گوميندالڭ ارمياسىنىڭ ازات رايون-دارعا شابۋىل جاساعاندىعىنىڭ تەمىردەي دالەلى.

ٴتىلشى تاعى دا، جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ مالىمدەمەشىسىنەن: ۋۇ گوجىن مىرزا ۇسىنعان جول-قاتىناسىن قالپىنا كەلتىرۋ شاراسىنا ٴسىزدىڭ پىكىرىڭىز قانداي؟ دەپ سۇرادى. مالىمدەمەشى بۇعان بىلاي دەپ جاۋاپ قايتاردى: مۇنىڭ ٴوزى جاعدايدى ۋاقىتشا باسەڭدەتىپ، ٴوزىن وڭاپ الۋ ٴتاسىلى عانا. گوميندالڭ داڭجۇيى قىرۋار اسكەر اتتاندىرىپ، بۇكىل ازات رايونىمىزدى بەينە سەلدەي باسىپ الماق بولىپ وتىر. ولار 9-، 10-ايلاردا ىبىرنەشە رەتكى شابۋىلى جەڭىلىسكە ۇشىراعانىنان كەيىن، جاڭا، كولەمى بۇرىنعىدان دا زور شابۋىل ورنالاستىرىپ جاتىر. ال مۇنداي شابۋىلدى توساتىن، ياعني ىشكى سوعىستى پارمەندى تۇردە تەجەي-تىن قارۋلاردىڭ ٴبىرى — ولاردىڭ تەمىر جولداردا اسكەر تاسۋىنا جول بەرمەۋ. باسقالار سياقتى ٴبىز دە قاتىناس جولدارىنىڭ تەز قالپىنا كەلتىرىلۋىن قۋاتتايمىز، ٴبىراق تەزدە بۇگۋدى قابىلداۋ، قۋىر-شاق ارميانى ٴبىرجاقتىلى ەتۋ جانە ازات رايونداردا اپتونوميانى جۇزەگە اسىرۋ — وسى ٴۇش ماسەلە شەشىلگەنىنەن كەيىن عانا جول-قاتىناسىن قالپىنا كەلتىرۋگە بولادى. الدىمەن جول-قاتىناس ماسەلەسىن شەشىپ، ونان سوڭ ٴۇش ماسەلەنى شەشۋ كەرەك پە الدە الدىمەن ٴۇش ماسەلەنى شەشىپ، ونان سوڭ جول-قاتىناس ماسەلەسىن شەشۋ كەرەك پە؟ ازات رايونداردىعى ارميا جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى 8 جىل قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇر-گىزىپ وتىرعاندا، ولاردا تەزدە بۇگۋدى قابىلداۋ تولىمدىلىعى بولماي، تەزدە بۇگۋدى قابىلداۋعا سوناۋ شالعاي وڭىرلەردەن اۋرەلەنىپ باسقا

ارميا اكەلىنەتىنى نەلىكتەن؟ قۋىرشاق ارميا حالىق جاعىنان جازا- لانۋعا ٴتيىستى بولا تۇرا، تۇگەلىدەي «مەملەكەتتىك ارميا» ەتىپ ۇيىمداستىرىلاتىنى نەلىكتەن جانە ولاردىڭ ازات رايوندارعا شابۋىل جاساۋىنا قولباسشىلىق ەتىلەتىنى نەلىكتەن؟ جەرگىلىكتى اپتونوميا «10-وكتابىر كەلىسىمى»ندە ايقىن بەلگىلەنىپ وتىرعاندا، ولكە باستىقتارىنىڭ حالىق جاعىنان سايلاناتىندىعىن سۇن جۇڭشان مىرزا الدەقاشان قۋاتتاعان ٴىس بولا تۇرا، ٴامانساپتىلاردى ٴالى دە ۇكىمەت تاعايىندايتىنى نەلىكتەن؟ جول-قاتىناس ماسەلەسى تەز شەشىلۋگە ٴتيىس، الگى ٴۇش ٴىرى ماسەلە ٴتيىپتى تەز شەشىلۋگە ٴتيىس. ٴۇش ٴىرى ماسەلە شەشىلمەي تۇرىپ، جول-قاتىناسىن قالپىنا كەل- تىرۋدى ٴسوز ەتۋ ىشكى سوعىستى ۇلعايتىپ ٴارى ۇزاققا سوزىپ، ىشكى سوعىس قوزعاۋشىلاردى ازات رايونداردى بەينە سەلدەي باسىپ الۋ ماقساتىنا جەتكىزۋدەن باسقا تۇك تە ەمەس. بۇكىل مەملە- كەتتى شارپىپ وتىرعان، حالىققا، دەموكراتياعا قارسى ىشكى سوعىسقا تەز تيىم سالۋ ٴۇشىن، ٴبىز مىنالاردى ۇسىنامىز: (1) حۋابەي- داعى، سولتۇستىك جياڭسۋداعى، سولتۇستىك انحۋيداعى، حۋاجۇڭ- داعى ازات رايوندارعا، ولاردىڭ ماڭىنداعى جەرلەرگە كىرگەن ۇكىمەتتىڭ تىزە بۇگۋدى قابىلدايتىن ارمياسى مەن شابۋىل جاساپ وتىرعان ارمياسى دەرەۋ بۇرىنعى ورىندارىنا شەگىنسىن، ازات رايون ارمياسى جاۋدىڭ تىزە بۇگۋىن قابىلداسىن جانە قالالارعا، قاتىناس جولدارىنا ورنالاسسىن، جاۋلاپ العان ازات رايوندار قالپىنا كەل- تىرىلسىن؛ (2) بارلىق قۋىرشاق ارميا دەرەۋ قارۋسىزداندىرىلىپ، تاراتىپ جىبەرىلسىن. حۋابەيداعىلارىن، سولتۇستىك جياڭسۋداعىلارىن جانە سولتۇستىك انحۋيداعىلارىن قارۋسىزداندىرىپ تاراتىپ جىبەر-

رۋگە ازات رايوندار جاۋاپتى بولسىن؛ (3) بارلىق ازات رايوندار-دىڭ حالىق دەموكراتيالىق اپتونومياسى مويىندالسىن، ٴمانساپتىلار-دى ورتالىق ۇكىمەت تاعايىندامايتىن بولسىن، «10-وكتيابىر كەلىسىمى» نىڭ بەلگىلەمەلەرى جۇزەگە اسىرىلسىن. ماڭىزدى مەسەلە مىنالاي دەدى: تەك وسىلاي بولعاندا عانا ىشكى سوعىستى تىيىم سالۋعا بولادى؛ ويتپەگەندە ىشكى سوعىستى تىيىم سالۋ مۇلدە قامتاماسىز ەتىلمەيدى. سوۆيەتتە، شاڭحايدا، حاندانىدا بولعان ٴۇش رەتكى ٴوزىمىزدى قورعاۋ ۇرىسى بارىسىندا قولعا تۇسكەن حۇجاتتار، سونداي-اق گوميڭداڭنىڭ قىرۋار اسكەر اتتاندىرعان، قاۋىرت شابۋىل جاساپ وتىرعان ٴىس جۇزىندەگى قيمىلى گوميڭداڭ داڭجۇيىنىڭ جول-قاتناستى قالپىنا كەلتىرۋ ىشكى سوعىس ٴۇشىن ەمەس، حالىق ٴۇشىن بولىپ وتىر دەيتىنىنە مۇلدە سەنۋگە بولمايتىندىعىن تولىق دالەل-دەدى. جۇڭگو حالقىنىڭ الدىڭعى جەتتى، ەڭ تىگىزى الدىندا يدى. قازىرگى وزەكتى ماسەلە — بۇكىل ەل حالقى اتتانىسقا كەلە وتىرىپ، بارلىق شارالاردى قولدانىپ ىشكى سوعىستى تىيىم سالۋ.

ەسكەرتۋلەر

① جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاعان كەزدە، جۇڭگو-نىڭ تەمىر جول قاتناسىنىڭ كوبى ازات رايونداردىڭ ارميا مەن حالقىنىڭ قولىندا نەمەسە قورشاۋىندا ەدى. گوميڭداڭ كەرتارتپاشىلارى «جول-قاتناستى قالپىنا كەلتىرۋ» دەيتىن سىلتاۋمەن، وسى قاتناس جولدارىنان پايدالانۋ ارقىلى ازات رايونداردى بولشەكتەۋدى، سونىمەن قاتار ٴوزىنىڭ بىرنەشە مىليون اسكەرىن دۇڭبيعا، حۋابيعا، حۋادۇڭعا، حۋاجۇڭعا تاسىپ، ازات رايوندارعا شابۋىل جاساپ، ٴىرى قالالاردى

باسىپ الۋدى كوزدەدى.

② 1945 ـ جىلى 9 ـ ايدا گومينداڭ ارمياسى جىڭجوۋ، شينشياڭ وڭىرىنەن بىيپيڭ ـ حانكوۋ تەمىر جولىن بويلاي وتىرىپ، سانشي ـ حىبىي ـ شاندۇڭ ـ حىنان ازات رايونىنا شابۋىل جاسادى. 10 ـ ايدىڭ اياق شەنىندە، ونىڭ الدىڭعى 3 جۇنى سىشيان، حاندان رايونىدارىنا باسىپ كىردى. ازات رايون ارمياسى مەن حالقىنىڭ وزدەرىن قورعاۋعا اتتانىپ، ءبىر ايتا كەسكىلەسكەن سوعىس جۇرگىزۋى ناتيجەسىندە، گوميندالاڭنىڭ 11 ـ سوعىس رايونىنىڭ فۋسىليڭجاڭگۋانى، قوسىمشا جاڭا 8 ـ جۇنىنىڭ جۇنجاڭى گاۋ شۋشۇن جياڭجۇن ءوز قاراۋىنداعى جاڭا 8 ـ جۇن مەن ءبىر زۇڭدۇيدەگى جىنى 10 مىڭنان استام ادامدى باستاپ، حاندان رايونىندا كوتەرىلىس جاساپ ءبىز جاققا ءوتتى، قالعان 2 جۇن سوقتى جەپ شەگىنۋ بارىسىندا ارميامىز جاعىنان قورشاۋعا الىنىپ جويىلدى جانە قارۋلارىن تاستادى. سول كەزدە قارۋىن تاستاۋعا ءماجبۇر بولعان جوعارى دارەجەلى جۇنگۋاندار اراسىندا گوميندالاڭنىڭ 11 ـ سوعىس رايونىنىڭ فۋسىليڭجاڭگۋانى، قوسىمشا 40 ـ جۇنىنىڭ جۇنجاڭى ما فاۋۋ، 40 ـ جۇنىنىڭ فۋجۇنجاڭى ليۋ شىرۇڭ، جۇن سانموۋجاڭى لي شۇيدۇڭ، فۋشىجاڭ ليۋ شۋسىن سياقتى كوپتەگەن ادامدار بار.

③ جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن، گوميندالاڭ ءۇش سوعىس رايونىنداعى 20 شىدان استام اسكەر كۇشىن توپتاپ، حىنان، حۋبىي ولكەلەرىندەگى ازات رايوندارعا قاۋىرت شابۋىل جاسادى. گوميندالاڭنىڭ 1 ـ سوعىس رايونىنىڭ سىليڭجاڭگۋانى حۋ زۇڭنان ءبىر ءبولىم اسكەر كۇشى ارقىلى باتىس ـ سولتۇستىك جاقتان لۇڭ ـ حاي تەمىر جولىنىڭ ەكى جاعىن بويلاي شىعىسقا بەت الىپ باتىس حىنان ازات رايونىنا سوققىتتى؛ 5 ـ سوعىس رايونىنىڭ سىليڭجاڭگۋانى ليۋ جىنىڭ اسكەري بولىمدەرى بىيپيڭ ـ حانكوۋ تەمىر جولىنىڭ ەكى جاعىن بويلاي سولتۇستىكتەن وڭتۇستىككە بەت الىپ، ورتا حىنان، ورتا حۋبىي، شىعىس حۋبىي ازات رايوندارىنا شابۋىل جاسادى؛ 6 ـ سوعىس رايونىن-

داعى اسكەري بولىمدەرى وگتۋستىك حۋبيدان سولتۇستىككە بەت الىپ ولارمەن ۇشتاستى. جوعارىداعى گومينداڭ ارمياسىنىڭ دەنى ليۋ جىنىڭ قولباسشىلىعىندا بولدى. حىنان، حۋبي ازات رايونداردىداعى حالىقتىق ارميا جاۋدىڭ باسىپ كىرگەن اسكەري بولىمدەرىنە قارسى باتىل كۇرەس جۇرگىزىپ، ٴوز كۇشتەرىن ساقتاپ قالدى، 1945 ـ جىلى 10 ـ ايدىڭ اياق شەنىندە حىنان، حۋبي شەكاراسىنداعى داحۇڭشان، تۇڭبايشان، زاۋيالڭ رايونداردىنا جوتكەلدى، كەيىن گومينداڭ ۇزدىكسىز وكشەلەي قۋىپ، قىسىم جاساي بەرگەندىكتەن، تاعى دا بيپيڭ ـ حانكوۋ تەمىر جولىنىڭ شىعىسىنداعى شۋانحۋاديان رايونىنا جوتكەلدى.

④ شاڭداڭ شايقاسى تۋرالى وسى تومداعى «جۇڭچيڭ كەلىسسوزى جونىندە»نىڭ ② ەسكەرتۋىنەن پايدالانىڭىز. بۇل ارادا مىسالعا الىنىپ وتىرعان جۇنگۋاندار ـــ شاڭداڭ شايقاسىندا ازاتتىق ارميا جايعان تۇتقىندالعان يان شيشان اسكەري بولىمدەرىنىڭ جوعارى دارەجەلى جياڭگىلىڭدەرى.

⑤ سۇيىۋان بۇرىن ٴبىر ولكە بولاتىن، 1954 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 6 ـ كۇنى ولكەلىك ٴتۇزىمى كۇشىنەن قالدىرىلىپ، وعان قاراستى جەرلەر ىشكى موڭعۇل اۆتونوميالى رايونىنا قوسىلىپ بەرىلدى. قۇ زويي جياڭجۇن سول كەزدە گومينداڭنىڭ 12 ـ سوعىس رايونىنىڭ سىلىڭجاڭ-گۋانى ەدى. ونىڭ اسكەري بولىمدەرى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە سۇيىۋاننىڭ باتىس بولەگىندەگى ۋۋيۋان، ليڭحى وڭىرلەرىندە تۇردى. جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن. ول بۇيرىق بويىنشا سۇيىۋان، ربحى. چاحار ولكەلەرىندەگى ازات رايونداردا شابۋىل جاسادى. 1945 ـ جىلى 8 ـ ايدا گۇيسۋيدى، جينيڭدى، فىڭجىندى باسىپ الدى. 9 ـ ايدىڭ باسىندا شيڭحىنى، شاڭىيدى، ۋۇچۋاندى، تاۋليندى، شيىتاڭدى، لياڭچىڭدى باسىپ الىپ، چاحار ازات رايونىنا قاۋىرت شابۋىل جاساپ، جاڭجياكوۋعا تاياپ كەلدى. ٴبىزدىڭ ارميامىز ٴوزىن قورعاۋعا اتتانىپ، ونى سوققى بەرىپ شەگىندىردى، سونداي ـ

اق ونىڭ تولىپ جاتقان جۇنگۋاندارى مەن اسكەرلەرىن تۇتقىنعا الدى.

⑥ «باندىلاردى جويۋ قولدانباسى» — 1933-جىلى جياڭ جيەشى قۇراستىرعان، جۇڭگو حالىقتىق ارمياسى مەن گىميڭدىڭ گىنجۇيدىلەرگە شابۋىل جاساۋ تاسىلدەرى ارناۋلى تۇردە بايانداعان فانگىمىڭدىك كىتاپشا. 1945-جىلى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاعاننان كەيىن، جياڭ جيەشى بۇل كىتاپشانى قايتا باستىرىپ، گومينداڭنىڭ جۇنگۋاندارىنا تاراتىپ بەردى، سونداي-اق مىناداي قۇپيا بۇيرىق ٴتۇسىردى: «بۇل جولى باندىلاردى جويۋ حالىقتىڭ باقىتىنا قاتىستى، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستاعى رۋحتارىڭ بويىنشا، مەن — جۇڭگىجىنىڭ قۇراستىرعان «باندىلاردى جويۋ قولدانباسى»نا نەگىزدەلىپ، ٴوز قاراۋلارىڭداعىلاردى جىگەرلەندىرىڭدەر، شابۋىل جاساپ جويۋدى كۇش سالا جۇرگىزىپ، مىندەتتى تەز ورىنداڭدار. ولاردىڭ مەملەكەت ٴۇشىن قىزمەت كورسەتكەندەرى ٴسوزسىز سىيلانادى، ٴىستى كەشەۋىلدەتىپ، نۇقسان جەتكىزگەندەرى زاڭ بويىنشا ٴسوزسىز جازالانادى. مۇنى باندىلاردى جوياتىن اسكەري بولىمدەرىڭدەگى جۇنگۋاندار مەن اسكەرلەرگە ۇعىندىرىپ، بىرگە ىسكە اسىرۋلارىڭدى ٴۇمىت ەتەمىن.»

جەر مايىن ازاتتۋ مەن ٴوندىرىس — ازات رايونداردى قورعاۋداعى ەكى ٴۇلكەن ٴىس*

(1945 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 7 ـ كۇنى)

(1) گومينداڭ امەريكانىڭ جاردەمىمەن، بارلىق كۇشىن جۇمىلدىرىپ، ٴبىزدىڭ ازات رايونىمىزعا شابۋىل جاساپ وتىر. بۇكىل مەملەكەت كولەمىندەگى ىشكى سوعىس ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر. پارتيامىزدىڭ كەزەكتەگى مىندەتى — بارلىق كۇشتى جۇمىلدىرىپ، ٴوزىمىزدى قورعاۋ مايدانىندا تۇرىپ، گومينداڭنىڭ شابۋىلىن تالقانداۋ، ازات رايونداردى قورعاۋ، بەيبىت جاعدايدىڭ جارىققا شىعۋىن قولعا كەلتىرۋ. بۇل ماقساتقا جەتۋ ٴۇشىن، ازات رايونداعى ديحانداردى جەر مايىن ازايتۋدىڭ يگىلىگىنە جاپپاي بولەۋ، جۇمىسشىلار مەن باسقا دا ەڭبەكشى حالىقتاردى جۇمىس اقىنى ٴوز لايىعىندا ٴوسىرۋدىڭ جانە تۇرمىس كۇيىن جاقسارتۋدىڭ يگىلىگىنە

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭيائڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ.

بولەۋ؛ سونىمەن قاتار دىيجۋلاردىڭ دا تىرشىلىك ەتۋىنە مۇمكىندىك بەرۋ، ونەركاسىپ - ساۋدا كاپيتالىستەرىنىڭ دە پايدا الۋىنا مۇمكىندىك بەرۋ؛ سونداي - اق كەلەسى جىلى زور كولەمدى ٶندىرىس قوزعالىسىن ورىستەتىپ، استىق جانە كۇندەلىكتى تۇتىنۋ بۇيىمدارى ٶندىرىسىن ارتتىرىپ، حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۋ، اش قالعانداردى، كۇيزەلگەندەردى قۇتقارۋ، ارمىيانىڭ قاجەتىن قامداۋ اسا شۇعىل مىندەتكە اينالىپ وتىر. جەر مايىن ازايتۋ مەن ٶندىرىس — وسى ەكى ۇلكەن ٸس ويداعىداي ىستەلگەندە عانا قيىنشىلىقتى جەڭۋگە، سوعىسقا جاردەم بەرۋگە، جەڭىسكە جەتۋگە بولادى.

(2) قازىر سوعىستىڭ كولەمى وتە كەڭ، كوپتەگەن باسشى جولداستار الدىڭعى شەپتە قولباسشىلىق جۇمىسىمەن بولىپ، جەر مايىن ازايتۋعا جانە ٶندىرىسكە كوڭىل بولە الماي ٴجۇر. سونىڭ ٴۇشىن، قىزمەت ٴبولىسىن جولعا قويۋ ٴتيىس. ارتقى شەپتە قالعان باسشى جولداستار الدىڭعى شەپكە تىكەلەي جاردەمى بولاتىن كوپتەگەن قىزمەتتەر ىستەۋدىڭ سىرتىندا، ورايدى استە قولدان بەرمەي، جەر مايىن ازايتۋ مەن ٶندىرىستى — وسى ەكى ۇلكەن قىزمەتتى ورنالاستىرۋى قاجەت. بۇكىل ازات رايونداردا، وتە - موتە كەڭ - بايتاق جاڭا ازات رايونداردا، تاياۋداعى بىرنەشە اي ىشىندە (قىس، كوكتەم ماۋسىمدارىندا) ٴبىر رەت زور كولەمدى جەر مايىن ازايتۋ قوزعالىسىن جۇرگىزۋ، جەر مايىن ازايتۋدى جاپپاي جولعا قويۋ، ٴسويتىپ، باسىم كوپشىلىك دىيحاندار جۇرتشىلىعىنىڭ كەمىڭگەندىك نىساناسىن قوزعاۋ قاجەت. سونىمەن قاتار، 1946 - جىلى ىشىندە بۇكىل ازات رايونداردىڭ اۋىل شارۋاشىلىعى مەن ونەركاسىپ ٶندىرىستەرىن جاڭا داڭعا جەتكىزۋ كەرەك. جاڭا، زور كولەمدى

سوعىستىڭ بولۋىنا بايلانىستى جەر مايىن ازايتۋ مەن وندىرىسكە ەلەۋسىز قاراۋعا بولمايدى؛ ٴدال مۇنىڭ كەرىسىنشە، گومينداڭنىڭ شابۋىلىن جەڭۋ ٴۇشىن، جەر مايىن ازايتۋدى جانە ٴوندىرىستى جەدەلدەتۋ قاجەت.

(3) جەر مايىنىڭ ازايتىلۋى ۇكىمەتتىڭ شاپاعات ەتۋىنىڭ ناتيجەسى بولماي، قايتا بۇقارالىق كۇرەستىڭ ناتيجەسى بولۋعا ٴتيىس. بۇل ـــ جەر مايىن ازايتۋدىڭ ٴساتتى نەمەسە ٴساتسىز بولۋىنىڭ كىلتى. جەر مايىن ازايتۋ كۇرەسى بارىسىندا اسىرا سىلتەۋشىلىك قۇبىلىسىنىڭ تۋىلۋىنان ساقتانۋ قيىن، تەك قالىڭ بۇقارانىڭ ناعىز سانالى كۇرەسى بولاتىن بولسا، اسىرا سىلتەۋشىلىك قۇبىلىسىن تۋىلعانىنان كەيىن دە تۇزەتىپ الۋعا بولادى. تەك سول كەزدە عانا بۇقارانى يلاندىرۋعا بولادى، ولارعا ديحانداردىڭ تىرشىلىك ەتۋىنە جول بەرۋدىڭ، ديحانداردى گومينداڭعا كومەكتەستىرمەۋدىڭ ٴوزى ديحاندارعا جانە بارلىق حالىققا پايدالى ەكەندىگىن ۇعىندىرۋعا بولادى. پارتيامىزدىڭ قازىرگى باعىتى جەردى مۇسادىرالاۋ ەمەس، ٴالى دە جەر مايىن ازايتۋ. جەر مايىن ازايتۋ بارىسىندا جانە جەر مايىن ازايتقانىنان كەيىن، باسىم كوپشىلىك ديحانداردىڭ ديحاندار قوعامىنا ۇيىمداسۋىنا كومەكتەسۋ كەرەك.

(4) باسىم كوپشىلىك وندىرىسشىلەردى وندىرىستىك سەرىكتەسۋ توپتارىنا ۇيىمداستىرۋ ـــ ٴوندىرىس قوزعالىسىن جەڭىسكە جەتكىزۋدىڭ كىلتى. ۇكىمەتتىڭ ديحاندارعا، قولونەرشىلەرگە قارىز اقشا تاراتۋى كەم بولسا بولمايتىن شارا. ەگىنشىلىك مەرزىمىن وتكىزىپ الماۋدا، جۇمىس اقساۋشىلىعىن ازايتۋدا اسا ماڭىزدى ٴىس. قازىر، ٴبىر جاعىنان، حالىقتىڭ كۇشىن سوعىسقا جۇمىلدىرۋ ٴۇشىن، ەندى

ٴبىر جاعىنان، مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا ەگىنشىلىك مەرزىمىن وتكىزىپ الماۋ ٴۇشىن، تەڭشەۋ شارالارىن زەرتتەۋ كەرەك. سوعىسقا، قىزمەتكە جانە ۇيرەنۋگە كەدەرگى كەلتىرمەۋ شارتىمەن اسكەري بولىمدەر، مەكەمەلەر، مەكتەپتەر وندىرىسكە بۇرىنعىداي لايىعىندا قاتىناسىپ تۇرۋلارى كەرەك، سوندا عانا تۇرمىستى جاقسارتۋعا، حالىقتىڭ جۇگىن جەڭىلدەتۋگە بولادى.

(5) ٴبىز كەيبىر ٴىرى قالالار مەن ٴبىرسىپىرا ورتا قالالارعا يە بولدىق. وسى قالالاردىڭ شارۋاشىلىعىن يگەرۋ، ونەركاسىپ، ساۋدا جانە اقشا ماسەلەسىن دامىتۋ پارتيامىزدىڭ ماڭىزدى مىندەتىنە اينالىپ وتىر. بۇل ماقسات ٴۇشىن، قوعامداعى ىستەتۋگە بولاتىن بارلىق دايىن ادامداردان پايدالانۋ، پارتيا مۇشەلەرىن ولارمەن بىرلەسىپ ىستەۋگە، ولاردان تەحنيكانى جانە باسقارۋ ادىستەرىن ۇيرەنۋگە يلاندىرۋ توتەنشە قاجەتتى.

(6) پارتيا مۇشەلەرىنە سونى ايتۋ كەرەك، حالىقپەن بەرىك بىرگە بولساق، حالىقتىڭ ەكونوميكالىق قىزمەتىنە كوڭىل بولسەك، مۇندا جەر مايىن ازايتۋ مەن ٴوندىرىستى وركەندەتۋدى — وسى ەكى ۇلكەن ٴىستى حالىقتىڭ قيىنشىلىعىن شەشىپ الۋدىڭ كومەكتەسۋدىڭ ماڭىزدى كىلتى ەتەتىن بولساق، وندا ٴبىز حالىقتىڭ شىنايى قولداۋىنا يە بولىپ، كەرتارتپاشىلاردىڭ قانداي شابۋىلىن جەڭە الامىز. بارلىق ىستە ۇزاققا ٴتوزىمدى بولۋدى ەستە ۇستاپ، ادام كۇشىن، زاتتىق كۇشتەردى ايالايتىن، ٴاربىر ىستە ۇزاقتى كوزدەيتىن بولساق، ٴبىز ٴسوزسىز جەڭىسكە جەتە الامىز.

ازات رايون قىزمەتتەرىنىڭ 1946-جىلعى باعىتى*

(1945-جىلى 12-ايدىڭ 15-كۇنى)

وتكەن بىرنەشە اي ىشىندە پارتيامىز حالىقتى باسشىلىق ەتىپ، جاۋلارمەن قۋىرشاقتاردى الاستاۋ جانە گوميندانىڭ ازات رايوندارعا جاساعان شابۋىلىن تالقانداۋ جولىنداعى كەسكىلەسكەن كۇرەستەردە ۇلى جەڭىستەرگە جەتتى. بۇكىل پارتياداعى جولداستار ءبىر نيەتتەن كۇش جۇمساپ، ءار سالاداعى قىزمەتتەردە ەلەۋلى تابىستارعا جەتتى. 1945-جىل اياقتاپ كەلەدى، 1946-جىلى ازات رايونداردىڭ قىزمەتتەرىندە تومەندەگى تۇيىندەرگە كوڭىل ءبولۋ قاجەت:

(1) جاڭا شابۋىلدى تالقانداۋ. گوميندانىڭ سۇيىۋاندا، سانشيدە، وڭتۇستىك حەبيدە ازات رايوندارىمىزعا جاساعان قاۋىرت شابۋىلى ارمىيامىز جاعىنان تالقاندالعانىنان كەيىن، ول تاعى دا اناعۇرلىم زور اسكەر كۇشىن جوتكەپ، جاڭا شابۋىلعا ازىرلەنۋدە.

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ ءۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ.

ەگەر ىشكى سوعىستى تەز توقتاتۋعا گومينداڭدى ابدەن ماجبۇرلەيتىن جاڭا احۋال بولماسا، وندا 1946 - جىلدىڭ كوكتەمىندە ۇرىس شيەلەنىسە تۇسەدى. سونىڭ ٴۇشىن، ٴوزىمىزدى قورعاۋ مايدانىندا تۇرىپ، بارلىق تىرىسشاڭدىعىمىزدى سارقا جۇمساپ، گومينداڭنىڭ شابۋىلىن تالقانداۋ ٴالى دە ازات رايونداردىڭ وزەكتى مىندەتى بولىپ تابىلادى.

(2) گاۋ شۋشۇندىق قوزعالىستى ورىستەتۋ ①. گومينداڭنىڭ شابۋىلىن تالقانداۋ ٴۇشىن، پارتيامىز شابۋىلعا ازىرلەنىپ جاتقان جانە شابۋىل جاساپ جاتقان بارلىق گومينداڭ ارمياسىن ىدىراتۋ قىزمەتىن جۇرگىزۋگە ٴتيىس. ٴبىر جاعىنان، ارمىيامىز گومينداڭ ارمياسىنا اسكەرى، كەڭ كولەمدى ساياسي ۇگىت جانە ساياسي شابۋىل جۇرگىزىپ، گومينداڭنىڭ ىشكى سوعىسقا قاتىناسىپ جاتقان ارمياسىنىڭ كۇرەس يراداسىن بوساڭسىتۋ قاجەت. ەندى ٴبىر جاعىنان، گومينداڭ ارمياسى ىشىنەن كوتەرىلىس ازىرلەپ جانە ۇيىمداستىرىپ، گاۋ شۋشۇندىق قوزعالىستى ورىستەتۋ، ٴسويتىپ، گومينداڭنىڭ كوپتەگەن اسكەري بولىمدەرىنىڭ سوعىستىڭ قيىن- قىستاۋ كەزەڭىندە گاۋ شۋشۇن ۇلگىسى بويىنشا حالىق جاعىنا ٴوتىپ، ىشكى سوعىسقا قارسى تۇراتىن، بەيبىتشىلىكتى قۋاتتايتىن ەتۋ كەرەك. بۇل قىزمەتتى شىن مانىندە جۇرگىزۋ جانە تەز ناتيجەگە جەتكىزۋ ٴۇشىن، جەر-جەر جۇڭياڭنىڭ ۇسقاۋى بويىنشا ارناۋلى ورىندار قۇرىپ، كوپتەگەن كادىرلار جىبەرىپ، بارلىق ىنتا- جىگەرمەن بۇل قىزمەتكە كىرىسۋ قاجەت. جەر-جەردەگى باسشى ورگاندار بۇل قىزمەتكە قولما-قول جەتەكشىلىك ەتۋى كەرەك.

(3) اسكەرلەردى ماشىقتاندىرۋ. ازات رايونداردا يەجانجۇندەر،

جالپى العاندا، قۇرىلدى، جەرگىلىكتى ارميا دا از ەمەس. قازىرگى ۋاقىتتا اسكەرلەردى كوبەيتۋدى، جالپى العاندا، توقتاتۋ كەرەك، سوعىس ارەدىگىنەن پايدالانىپ، اسكەرلەردى ماشىقتاندىرۋعا باسا ٴمان بەرۋ كەرەك. مەيلى يەجانجۇندەردە، جەرگىلىكتى ارمىيادا، مينبيگدەردە بولسىن، بارلىعىندا دا وسىلاي بولۋ كەرەك. اسكەر- لەردى ماشىقتاندىرۋدىڭ ٴتۇرى جونىندە، ٴالى دە نىسانانى اتۋ، نايزالاسۋ، بومبى لاقتىرۋ سياقتىلاردا تەحنيكالىق دارەجەنى ٴوسى- رۋدى نەگىز ەتۋ، تاكتيكالىق دارەجەنى ٴوسىرۋدى قوسىمشا ەتۋ، وتە ـ موتە تۇنگى سوعىس ماشىعىنا باسا ٴمان بەرۋ كەرەك. اسكەر- لەردى ماشىقتاندىرۋ ٴادىسى جونىندە، جۇنگۋاندار اسكەرلەرگە ۇيرەتۋ، اسكەرلەر جۇنگۋاندارعا ۇيرەتۋ، اسكەرلەر اسكەرلەرگە ۇيرەتۋ سىندى اسكەرلەردى ماشىقتاندىرۋدىڭ بۇقارالىق قوزعا- لىسىن ورىستەتۋ ٴتيىس. 1946 ـ جىلى ارمىيادا ساياسي قىزمەتتى جاقسارتۋ مىندەتىن ونان ارى ىسكە اسىرىپ، ارميادا ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان جياۋتياۋجۋيىلىك جانە شيگشىجۋيىلىك ىستىلدەرىن جويىپ، جۇنگۋاندار مەن اسكەرلەردى ىنتىماقتاستىرۋ، ارميا مەن حالىقتى ىنتىماقتاستىرۋ، دوس ارميامەن ىنتىماقتاسۋ، جاۋ ارمياسىن ىدىراتۋ، اسكەرلەردى ماشىقتاندىرۋدى، قامداۋدى جانە سوعىس جۇرگىزۋ مىندەتتەرىن ورىنداۋدى قامتاماسىز ەتۋ ٴۇشىن كۇرەسۋ كەرەك. جەر ـ جەردەگى مينبيگدەردى قازىرگى شارتتارعا ساي قايتا ۇيىم- داستىرۋ كەرەك. ارميانىڭ ارتقى شەپ قامداۋ قىزمەتىن قايتادان رەتتەۋ كەرەك. مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا جەر ـ جەردە زەمبىرەكشىلەر مەن گۇگبيگدەردى قۇرۋ جانە كوبەيتۋ كەرەك. اسكەري مەكتەپتەر- دى ۇزدىكسىز اشىپ، تەحنيك كادرلاردى تاربيەلەۋگە باسا ٴمان

بەرۋ قاجەت.

(4) جەر مايىن ازايتۋ. جۇڭگياڭنىڭ 1945 - جىلى 11 - ايدىڭ 7 - كۇنگى نۇسقاۋىنا② ساي، جەر - جەر 1946 - جىلى بارلىق جاڭا ازات رايونداردا كەڭ كولەمدى، بۇقارالىق سىپاتتاعى، ٴبىراق باسشىلىقتى تۇردەگى جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ قوزعالىسىن جۇرگىزۋ كەرەك. جۇمىسشىلاردىڭ جۇمىس اقىسىن ٴوز لايىعىندا ٴوسىرۋ قاجەت. قالىڭ بۇقارا وسى قوزعالىس بارىسىندا ەڭسەسىن كوتەرىپ جانە ۇيىمداسىپ، ازات رايونداردىڭ سانالى قوجاسىنا اينالاتىن بولسىن. جاڭا ازات رايونداردا ەگەر مۇنداي باتىل شارالار بولماسا، وندا بۇقارا گومينداڭ مەن گۇڭچانداڭنىڭ قايسىسىنىڭ جاقسى، قايسىسىنىڭ جامان ەكەنىن ايىرا المايدى، ەكى پارتيا اراسىندا اۋىتقىپ قالادى دا، پارتيامىزعا تاباندىلىقپەن جاردەمدەسە المايدى. ال كونە ازات رايونداردا جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ قىزمەتىن قايتا تەكسەرىپ، كونە ازات رايونداردى ونان ارى بەكەمدەۋ كەرەك.

(5) ٴوندىرىس. 11-ايدىڭ 7-كۇنگى نۇسقاۋعا ساي، جەر-جەر نە كەرەكتىڭ ٴبارىن شۇعىل ازىرلەپ، 1946 - جىلى بۇكىل ازات رايونىمىزداعى جالپىنىڭ دا، جەكەلەردىڭ دە ٴوندىرىسىنىڭ كولەمى مەن تابىسىن بۇرىنعى جىلداردىڭ قاي-قايسىسىنان دا اسىرىپ جىبەرەتىن بولسىن. حالىق اراسىندا تۋىلعان شارشاپ-شالدىعۋ نىسايلارىن تەك جەر مايىن ازايتۋ مىندەتى مەن ٴوندىرىس مىندەتىن شىن مانىندە ىسكە اسىرعاننان، سونداي-اق كورنەكتى تابىستارعا جەتكەننەن كەيىن عانا جويۋعا بولادى. ازات رايوندار-داعى ساياسي، اسكەري ىستەر كۇرەسىنىڭ جەڭىستى بولۋىن نەمەسە

بولماۋىن، سايىپ كەلگەندە، جەر مايىن ازايتۋ مەن ٴوندىرىس ـــ ۋسى ەكى ۇلكەن مىندەتتىڭ ورىندالۋى نەمەسە ورىندالماۋى بەلگىلەيدى، بۇعان جەر ـ جەردىڭ نەمقۇرايدى قاراۋىنا استە بولمايدى.

(6) مالـيا. سوڭـعـى كەزدەردەگى قاربالاس قىـزمەتـكە توتەپ بەرۋگە بايـلانىسـتى اۋىـرلاي تۇسكەن ماليا سالىعى 1946 ـ جىلى جوسپارلى ٴارى ساتىلى تۇردە قالىپتى حالگە ٴتۇسىرىلـۋى كەرەك. حالىقتىڭ سالىعى تىم اۋىـر بولىپ كەتـكەنـدەرىـن لايىعىنا قاراي جەڭىلدەتۋ قاجەت. ۇزاقـقا توزە الـۋ ٴۇشىن، جەر ـ جەردە ونـدى ـ رىسـتەن قول ۇزگەن قىـزمەتكەرلەر سول جەردىڭ مالـيالىق كۇشى مۇمكىندىك بەرەتىن شەكتەن اسـىپ كەتپەۋ كەرەك. اسكەرلەردىڭ سانىنان گورى ساپالى بولۋى بۇدان بىلايـعى جەردە ارميا قۇرۋ پرينسىپتەرىنىڭ ٴبىرى بولادى. ٴوندىرىستى وركەندەتۋ، قامداۋدى قامتاماسىز ەتۋ، شوعىرلانـدىرىپ باسشىلىق ەتـۋ، ٴبولىپ باسقارۋ، ارمياعا دا، حالىقـقا دا ٴمان بەرۋ، جالپىـعا دا، جەكەگە دە ٴمان بەرۋ[3]، وندىرىسكە دە، ۇنەمـشىلدىككە دە ٴمان بەرۋ پرينسىپتەرى ٴالى دە بولسا ماليا ـ ىقتىسات ماسەلەلەرىن شەشۋدىڭ ۇيلەسىمـدى باعىتى بولىپ ەسەپتەلەدى.

(7) ۇكىمەتتى قورعاپ، حالىقتى ٴسۇيۋ جانە ارمـيانى قورعاپ، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى اسكەريلەردىڭ ٴۇي ىشىنە قامـقورلىق جاساۋ[4]. 1946 ـ جىلى بۇل ەكى قىزمەتتى وتكەن بىرنەشە جىلدا ـ عىدان دا جاقسى ىستەۋ كەرەك. مۇنىڭ گومىنـداڭنىڭ شابـۋىلىــن تالقانداۋدا جانە ازات رايونداردى بەكەمـدەۋدە زور ماڭـىزى بار. ارمـيادا ماسەلەنى ٴاربىر جىجۇيـيۋان مەن جاۋىنگەردىڭ يدياسى جاعىنان شەشىپ، ولارعا ۇكىمەتـتى قورعاپ، حالىقـتى ٴسۇيـۋدىڭ

ماڭىزدىلىعىن جەتە تانىتۋ كەرەك. تەك ارمىيا جاق بۇل قىزمەتتى ويداعىداي ىستەسە، جەرگىلىكتى ورىنداردىڭ ارمىيامەن بولعان قاتىناسى وسىمەن بايلانىستى ٴسوزسىز جاقسارادى.

(8) قۇتقارۋ. ازات رايونداردا اپاتقا، كۇيزەلىسكە ۇشىراعان، جۇمىسسىز جانە جارتىلاي جۇمىسسىز قالعان كوپتەگەن ادامدار بار، ولار قۇتقارۋعا وتە مۇقتاج. بۇل ماسەلەنىڭ شەشىلۋىنىڭ جاقسى-جامان بولۋى بارلىق جاقتارعا زور ىقپال جاسايدى. قۇتقارۋ ادىسىندە ۇكىمەت قولداناتىن ٴارتۇرلى شارالاردان سىرت، كوبىنەسە بۇقارانىڭ ٴوزارا كومەكتەسۋىنە سۇيەنۋ ارقىلى شەشۋ كەرەك. مۇنداي ٴوزارا كومەكتەسىپ قۇتقارۋ جۇمىسى پارتيا مەن ۇكىمەتتىڭ بۇقاراعا دەم بەرۋى جولىمەن ۇيىمداستىرىلۋعا ٴتيىس.

(9) جەرگىلىكتى كادىرلاردى ايالاۋ. قازىر ازات رايونداردىڭ بارىندە دە، ٴار دارەجەلى باسشىلىق قىزمەتتىن ىستەپ وتىرعان شەتتەن كەلگەن كوپتەگەن كادىرلار بار. دۇڭبيداعى ولكەلەردە بۇل جاعداي وتە-موتە كوزگە كورىنەرلىك بولىپ وتىر. جەر-جەردەگى باسشى ورگانداردا شەتتەن كەلگەن وسى كادىرلارعا جەرگىلىكتى كادىرلاردى قىزۋ ىنتا، ىزگى نيەتپەن ايالاۋدى ىقىلاسپەن ەسكەرتىپ وتىرۋلارى كەرەك. ولار جەرگىلىكتى كادىرلاردى تانۋدى، تاربيەلەۋدى جانە ٴوسىرۋدى وزدەرىنىڭ ماڭىزدى مىندەتى ەتۋى كەرەك. سوندا عانا پارتيامىز ازات رايونداردا تامىر جايا الادى. سىرتتان كەلگەن ادامداردىڭ جەرگىلىكتى ادامداردى كوزگە ىلمەۋ ٴىستىلى سىندالۋ كەرەك.

(10) بارلىق ىستە ۇزاقتى كوزدەۋ. جاعدايدىڭ دامۋ احۋالى مەيلى قانداي بولسىن، پارتيامىز بارلىق ىستە ۇزاقتى كوزدەۋ

كەرەك، سوندا عانا جەڭىلمەس ورىندا تۇرا الادى. قازىر پارتيامىز، ٴبىر جاعىنان، ازات رايونداردىڭ ٴوزىن ٴوزى باسقارۋ، ٴوزىن ٴوزى قورعاۋ مايدانىندا بەرىك تۇرىپ، گوميندانىڭ شابۋىلىنا باتىل قارسى تۇرىپ، ازات رايونداعى حالىقتىڭ قولى جەتكەن جەمىستەرىن باياندى ەتۋى كەرەك؛ ەندى ٴبىر جاعىنان، گوميندانىڭ رايوندارىندا داميپ كەلە جاتقان دەموكراتيالىق قوزعالىستارعا (كۇنمينگدەگى وقۋ تاستاۋ⑤ مۇنىڭ بەلگىسى) جاردەمدەسە وتىرىپ، كەرتارتپاشىلاردى جەتىم قالدىرىپ، پارتيامىزدى قالىڭ وداقتاستارعا يە ەتىپ، پارتيامىزدىڭ باسشىلىعىنداعى ۇلتتىق دەموكراتيالىق بىرلىك سەپتى ۇلعايتۋى كەرەك. سونىمەن قاتار، پارتيامىزدىڭ ۋاكىلدەرى ۇيىرمەسى پارتيا ـ توپتاردىڭ جانە پارتيا ـ توپتاردا جوقتاردىڭ ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنە قاتىناسىپ جانە گوميندانمەن قايتادان كەلىسسوز وتكىزىپ، بۇكىل مەملەكەتتىڭ بەيبىتشىلىگى، دەموكراتياسى ٴۇشىن كۇرەسكەلى وتىر. دەگەنمەن ىستە ٴالى دە بۇرالاڭ جولداردىڭ بولۋى مۇمكىن. ٴبىزدىڭ الدىمىزدا ٴالى دە كوپتەگەن قيىنشىلىقتار بار، مىسالى، جاڭا رايونداردىڭ، جاڭا اسكەري بولىمدەردىڭ ٴالى نىعايا قويماعاندىعى، ماليا قيىنشىلىعى، تاعى باسقالار. ٴبىز بۇل قيىنشىلىقتارعا دۇرىس قاراپ، بۇل قيىنشىلىقتاردى جەڭۋگە، بارلىق قىزمەتتى ورنالاستىرۋدا ۇزاقتى كوزدەپ، ادام كۇشى مەن زاتتىق كۇشتەردى ۇنەمدەپ پايدالانۋعا توتەنشە نازار اۋدارۋعا، تابىستى تالايدان كۇتۋ ويلارىنان مۇلدە اۋلاق بولۋعا ٴتيىسپىز.

جوعارىداعى 10 تارماق 1946 ـ جىلعى، وتە ـ موتە الىماشقى جارتى جىلعى قىزمەتتەردە ەرەكشە كوڭىل بولەتىن تۇيىندەر.

جەر-جەردەگى جولداستاردىڭ جەرگىلىكتى احۋالعا ندگىزدەلىپ، جوعارىدا ايتىلعان باعىتتاردى يكەمدىلىكپەن جۇزەگە اسىرۋلارى ٴۇمىت ەتىلەدى. جەر-جەردەگى اكىميات قۇرۋ قىزمەتى، بىرلىكساپ قىزمەتى، پارتيا ىشىندە جانە سىرتىندا اعىمداعى ىستەر تاربيەسىن ورىستەتۋ قىزمەتى، ازات رايونداردا تاياۋ قالالاردىڭ قىزمەتى سياقتىلارعا كەلسەك، مۇنىڭ ٴبارى دە ماڭىزدى، بۇل ارادا كوپ سويلەپ وتىرمايمىز.

ەسكەرتۋلەر

① 1945-جىلى 10-ايدىڭ 30-كۇنى گومينداڭنىڭ 11-سوعىس رايونىنىڭ فۋسىليڭجاڭگۋانى گاۋشۋشۇن ٴبىر جۇن مەن ٴبىر زۇڭدۇيدى باستاپ، حاندانداعى شىكى سوعىستىڭ الدىڭعى شەبىندە كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاقتا ٴوتتى، مۇنىڭ بۇكىل ەلگە جاساعان ىقپالى وتە زور بولدى. گومينداڭ ارمياسىن بولشەكتەۋ، ىدىراتۋ جانە گومينداڭ ارمياسىنىڭ كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاقتا ٴوتۋىن قولعا كەلتىرۋ قىزمەتىن ونان ارى كۇشەيتۋ ٴۇشىن، جۇڭگو كومپارتياسى گومينداڭ ارمياسى اراسىندا ۇگىت قوزعالىسىن ورىستەتىپ، گومينداڭ ارمياسىنداعى جۇزگۋاندار مەن اسكەرلەردى گاۋشۋشۇن اسكەري بولىمدەرىنىڭ ۇلگىسىن ۇيرەنۋگە، ازات رايوندارعا شابۋىل جاساۋدان باس تارتۋعا، ىشكى سوعىس مايداندارىندا كەرەناۋلىق جاساۋعا، حالىق ازاتتىق ارمياسىمەن بىرلەسىپ كوڭىل اشۋ وتكىزۋگە، كوتەرىلىس جاساپ حالىق جاعىنا وتۋگە شاقىرۋدى بەلگىلەدى. بۇل قوزعالىس «گاۋشۋشۇندىق قوزعالىس» دەپ اتالدى.

② وسى تومداعى «جەر مايىن ازايتۋ مەن ٴوندىرىس — ازات رايونداردى قورعاۋداعى ەكى ۇلكەن ٴىس» دەگەن شىعارما ايتىلىپ وتىر.

③ بۇل ارادا ايتىلىپ وتىرعان «جالپىعا دا، جەكەگە دە ٴمان بەرۋ» دەگەندەگى «جالپى مەن جەكە» — مەملەكەتتىك كارحانالار مەن جەكە مەنشىكتىڭ كارحانالار جاعىن ەمەس، مەملەكەت پەن جەكەلەر جاعىن كورسەتىپ وتىر.

④ «ۇكىمەتتى قورعاپ، حالىقتى ٴسۇيۋ» — حالىق ازاتتىق ارمىيا-سىنىڭ ۇرانى. «ارمىيانى قورعاپ، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى اسكەري-لەردىڭ ٴوزى ىسىنە قامقورلىق جاساۋ» — ازات رايونداردىڭ پارتيا، ۇكىمەت ورگاندارىنىڭ، بۇقارالىق ۇيىمداردىڭ جانە حالىق بۇقاراسىنىڭ ۇرانى. بۇل ۇران سوڭعى كەزدەردە «ارمىيانى قورعاپ، اسكەريلەردىڭ ٴوزى ىسىنە قامقورلىق جاساۋ»، ياعني حالىق ازاتتىق ارمياسىن قورعاپ، گمىڭشىل اسكەريلەردىڭ ٴوزى ىسىنە قامقورلىق جاساۋ دەپ وزگەرتىلدى.

⑤ 1945 - جىلى 11 - ايدىڭ 25 - كۇنى تۇندە يۇننان ولكەسىنىڭ ورتالىعى كۇنمىڭ قالاسىنداعى داشۋەلەر مەن ورتا مەكتەپتەردىڭ 6 مىڭنان استام وقۋشىسى باتىس - وڭتۇستىك بىرلەسكەن داشۋەدە ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ جونىندە اعىمداعى ىستەر ٴجايلى كەشكى جينالىس اشىپ جاتقان كەزدە، گومينداڭ كەرتارتپاشىلارى جىبەرگەن اسكەرلەر جينالىس ورنىن قورشاپ الىپ، كىشى زەڭبىرەكتەن، جيگۋان-چياڭنان، مىلتىقتان وق جاۋدىردى، سونىمەن قاتار مەكتەپ ماڭىندا اسكەري حالەت جاريالاپ، مۇعالىمدەر مەن وقۋشىلاردىڭ ٴجۇرىپ - تۇرۋىنا جانە ۇيلەرىنە قايتۋىنا تيىم سالدى. سوندا دا بارلىق مەكتەپ وقۋشىلارى بىرگە وقۋ تاستادى. گومينداڭ كەرتارتپاشىلارى 12 - ايدىڭ 1 - كۇنى قىرۋار اسكەرلەرىن جانە شپيوندارىن جىبەرىپ، باتىس - وڭتۇستىك بىرلەسكەن داشۋەنىڭ مەكتەپ ۇيلەرى مەن شىفان شۋەيۋانعا شۋلىيۋدان تاستاپ 4 ادامدى ٴولتىردى، ونان اسا ادامدى جارالادى. بۇل قاندى وقيعا ادەتتە «1 - دەكابىر قاندى وقيعاسى» دەپ اتالادى.

بەرىك دۇڭبەي گىنجۇيدىلەرىن قۇرۇۋ جونىندە*

(1945 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنى)

(1) پارتيامىزدىڭ قازىرگى كەزدە دۇڭبەيداعى مىندەتى — گىنجۇيدەي قۇرۇۋ، شىعىس مانجۇۋدا، سولتۇستىك مانجۇۋدا، باتىس مانجۇۋدا بەرىك اسكەري، ساياسي گىنجۇيدىلەر قۇرۇۋ[1]. مۇنداي گىنجۇيدىلەردى قۇرۇۋ وڭاي ءىس ەمەس، جاپالى كۇرەستەردى باستان كەشىرۋگە تۋرا كەلەدى. مۇنداي گىنجۇيدىلەر قۇرۇعا 3 ـ 4 جىل ۋاقىت كەرەك. ءبىراق 1946 ـ جىلى ىشىندە جاڭادان

---

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭيالىڭ ءۇشىن ازىرلەگەن، جۇڭگۇڭ جۇڭيالىڭ دۇڭبەيجۇيىنە بەرىلگەن نۇسقاۋ. سوۆەت وداعى جاپونياعا سوعىس جاريالاپ، سوۆەت وداعى قىزىل ارمياسى دۇڭبەيگە كىرگەننەن كەيىن، جۇڭگۇڭ جۇڭيالى مەن جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى كوپتەگەن كادرلار مەن اسكەري بولىمدەردى دەرەۋ اتتاندىرىپ دۇڭبەيگە ەنگىزىپ، دۇڭبەي حالقىنا باسشىلىق ەتە وتىرىپ، جاپون قاراقشىلارى مەن قۋىرشاق مانجۇۋگونىڭ قالدىقتارىن جويدى، ساتقىنداردى الاستادى، باندىلاردى جويدى، جەرگىلىكتى

گىنجۇيدىلەر قۇرۋدىڭ الماشقى، سەنىمدى قىزمەتتەرىن ورىنداپ بولۋ كەرەك. ويتپەگەندە ٴبىز تابان تىرەپ تۇرا الماۋىمىز مۇمكىن.

(2) مۇنداي گىنجۇيدىلەر قۇرىلاتىن جەرلەر گومىنداڭ باسىپ العان نەمەسە باسىپ الۋ مۇمكىندىگى بار ٴىرى قالالار مەن ماڭىزدى قاتىناس جولدارىندا بولماۋىن قازىردىڭ وزىندە-اق بەلگىلەپ قويۋ كەرەك، وندايجەرلەردە گىنجۇيدىلەر قۇرۋ قازىرگى جاعدايدا قولدان كەلمەيدى. سونداي-اق گومينداڭ باسىپ العان ٴىرى قالالار مەن ماڭىزدى قاتىناس جولدارىنا جاقىن جەرلەردە دە بولماۋى كەرەك. ويتكەنى گومينداڭ ٴىرى قالالار مەن ماڭىزدى قاتىناس جولدارىن يەلەپ وتىرعاندا، ٴبىزدىڭ وزىنە تىم تاياۋ جەرلەردە بەرىك گىنجۇيدىلەر قۇرۋىمىزعا جول بەرمەيدى. مۇنداي جەرلەردە پارتيامىز قىزمەتتى جان-جاقتىلى ىستەپ، اسكەري جاقتان ٴبىرىنشى قورعانىس شەپتەرىن قۇرۋ كەرەك، وپ-وڭاي تاستاپ كەتە بەرۋگە مۇلدە بولمايدى. ٴبىراق، مۇنداي جەرلەر ٴبىزدىڭ بەرىك گىنجۇيدىلەرىمىز بولمايدى، قايتا ەكى پارتيانىڭ پارتيزاندىق رايونى بولادى. سونىڭ ٴۇشىن، بەرىك گىنجۇيدىلەر قۇرىلاتىن

ٴار دارەجەلى دەموكراتيالىق ۇكىمەتتەر قۇردى. ٴبىراق بۇل كەزدە بۇكىل دۇڭبيدى ٴوز شەڭگەلىنە الۋعا جانتالاسقان گومينداڭ كەر-تارتپاشىلارى امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جاردەمىندە، تەڭىز، قۇرلىق، اۋە جولدارىمەن دۇڭبيعا قالىڭ اسكەر تاسىدى جانە حالىق ازاتتىق ارمياسى جاعىنان ازات ەتىلگەن شانحايگۋان، جينجوۋ سياقتى ماڭىزدى جەرلەردى باسىپ الدى. دۇڭبيدا قيانكەسكى كۇرەستىڭ بولاتىندىعى ٴسوزسىز ەدى، ال بۇل كۇرەستىڭ بۇكىل ەل جاعدايىندا تۇتەنشە زور ماڭىزدى ەكەندىگى ايقىن بولاتىن. ماۋزەدۇڭ جولداس

جەرلەر گومينداڭ باسىپ العان ورتالىقتاردان شالعايىراق قالالار مەن ۋلان-بايتاق اۋىل-قىستاقتار بولۋعا ٴتيىس. كۇش-قۋاتتى ورنا-لاستىرىپ، بۇكىل پارتيانى وسى ىنسانىاعا قاراي ىلگەرلەۋگە باستاۋ ٴۇشىن، قازىر وسىنداي جەرلەردى انىق بەلگىلەپ قويۋ كەرەك.

(3) بەرىك گىنجۇيديلەر قۇرىلاتىن جەرلەر بەلگىلەنگەننەن جانە كۇش-قۋات ورنالاستىرىلعاننان كەيىن، سونداي-اق ارمياميز سان جاعىنان زور دارەجەدە داميعاننان كەيىن، پارتيامىزدىڭ دۇڭبەيداعى قىزمەتىنىڭ ماڭىزدى ٴتۇيىنى بۇقارالىق قىزمەت بولادى. بارلىق كادىرلارعا سونى ٴتۇسىندىرۋ كەرەك، گومينداڭ دۇڭبەيدا پارتيا-مىزدان ٴبىر مەزگىل كۇشتى بولادى، ەگەر ٴبىز بۇقارالىق كۇرەس قوزعاۋ، بۇقارا ٴۇشىن ماسەلەلەردى شەشىم ەتۋ، بارلىق ىستە بۇقاراعا سۇيەنۋ سىندى ٴتۇيىندى نەگىزگە الماساق، سونداي-اق

جۇڭگوڭ جۇڭيالڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن وسى نۇسقاۋىندا دۇڭبەيداعى كۇرەستىڭ جاپالى بولاتىندىعىن الدىن الا بايقاپ، قالىڭ بۇقاراني شىن مانىندە اتتانىسقا كەلتىرىپ، بەرىك گىنجۇيديلەر قۇرۋ، كۇش-قۋاتتى بىرتە-بىرتە توپتاۋ، كەلەشەكتە قارسى شابۋىلعا وتۋگە ازىرلەنۋ ٴۇشىن، دۇڭبەيداعى قىزمەتتىڭ سالماعىن گومينداڭ باسىپ العان جەرلەردىڭ ورتالىقتارىنان شالعايىراق قالالار مەن ۋلان-بايتاق اۋىل-قىستاقتار جاعىنا قويۋدى، ۇلكەن جولداردى بوس قالدىرىپ، ەكى جاعىسىن يەلەۋەدى دەركەزىندە ورتاعا قويدى. دالڭ جۇڭيالڭ مەن ماۋزىدۇڭ جولداستىڭ وسى دۇرىس باعىتىن لين بياۋ جولداس باستاعان دۇڭبيجۇي ناتيجەلى تۇردە جۇزەگە اسىردى، ٴسويتىپ، 3 جىلدان كەيىن، 1948-جىلى 11-ايدا بۇكىل دۇڭبەيدى ازات ەتۋ سىندى ۇلى جەڭىسكە قول جەتتى.

بارلىق كۇشتى جۇملدىرا وتىرىپ، ۇقىپتىلىقتى تالاپ ەتەتىن بۇقارا-لىق قىزمەتپەن شۇعىلدانباساق، ٴبىر جىل ىشىندە، وتە-موتە تاپاۋداعى بىرنەشە ايلىق قاربالاس كەزدە العاشقى، سەنىمدى نەگىز قالاماساق، وندا، ٴبىز دۇڭبەيدا وقشاۋلانىپ قالامىز، بەرىك گىنجۇيدىلەر قۇرا المايمىز، گومينداڭنىڭ شابۋىلىن جەڭە المايمىز، قايتا زور قيىنشىلىققا تاپ بولۋىمىز، ٴتىپتى جەڭىلىسكە ۇشىراۋىمىز مۇمكىن؛ كەرىسىنشە، ەگەر ٴبىز بۇقاراعا مىقتاپ سۇيەنەتىن بولساق، بارلىق قيىنشىلىقتاردى جەڭىپ، بىرتە-بىرتە ٴوز ماقساتىمىزعا جەتە الامىز. بۇقارالىق قىزمەتتىڭ مازمۇنى — حالىقتى اتتانىسقا كەلتىرىپ، ساتقىندارداn ەسەپ الۋ كۇرەسىن جۇرگىزۋ، جەر مايىن ازايتۋ جانە جۇمىس اقىنى ٴوسىرۋ قوزعالىسى، ٴوندىرىس قوزعالىسى. وسى كۇرەستەر بارىسىندا ٴتۇرلى بۇقارالىق ۇيىمداردى ۇيىمداستىرۋ، پارتيا ۇيىتقىلارىن قۇرۋ، بۇقارانىڭ قارۋلى كۇشتەرىن جانە حالىقتىق اكىمياتتاردى ورناتۋ، بۇقارالىق كۇرەستى ەكونوميكالىق كۇرەستەن دەرەۋ ساياسي كۇرەسكە كوتەرۋ، بۇقارانى گىنجۇيدىلەر-دىڭ قۇرىلىس قىزمەتتەرىنە قاتىناستىرۋ كەرەك. رەحى شىڭجۋىنىڭ بۇقارالىق كۇرەس قوزعاۋ جونىندەگى تاپاۋداعى نۇسقاۋىن② دۇڭبەيدا قولدانۋعا بولادى. پارتيامىز دۇڭبەي حالقىنا كوزگە كورىنەرلىك زاتتىق پايدا كەلتىرۋى كەرەك، بۇقارا سوندا عانا ٴبىزدى قولداپ، گومينداڭنىڭ شابۋىلىنا قارسى تۇراتىن بولادى. بۇلاي ىستەمەگەندە، بۇقارا گوميندا مەن گۇڭچاندانىڭ قايسىسىنىڭ جاقسى، قايسىسىنىڭ جامان ەكەنىن ايىرا المايدى، ٴبىر مەزەت گومينداڭنىڭ الدامشىلىق ۇگىتىنە ىلەسىپ كەتۋى، ٴتىپتى پارتيامىزعا قارسى شىعىپ، دۇڭبەيدا بىزگە وتە ٴتيىمسىز جاعداي تۋدىرۋى مۇمكىن.

(4) پارتيامىزدىڭ قازىرگى كەزدە دۇڭبەيدە جۇڭگۋاندىق جاقتا ٴبىر قيىنشىلىعى بار. اتاپ ايتقاندا، ول ــ كوپتەگەن كادىرلار مەن اسكەري بولىمدەردىڭ دۇڭبەيگە تۇڭعىش رەت بارۋى، جاعراپ-يالىق جاعدايىمەن، حالىق احۋالىمەن تانىس ەمەستىگى. كادىرلار ٴبىرى قالالاردى الىماعاندىعىمىزعا نارازى بولىپ ٴجۇر، بۇقارانى اتتانىسقا كەلتىرىپ، گىنجۇيدىلەر قۇرۋ جونىندەگى جاپالى قىزمەت-تەردە سابىرسىزدىق كورسەتىپ وتىر. وسى احۋالداردىڭ ٴبارى دە قازىرگى جاعدايعا جانە پارتيانىڭ مىندەتتەرىنە قايشى. شەتتەن بارعان بارلىق كادىرلارعا تەكسەرىپ-زەرتتەۋگە باسا ٴمان بەرۋ، جاعراپيالىق جاعدايىمەن، حالىق احۋالىمەن جەتە تانىسۋ، سونداي-اق دۇڭبەي حالقىمەن ەتەنە بولۋعا بەل بايلاۋ، حالىق بۇقاراسى اراسىنان كوپتەگەن بەلسەندىلەر مەن كادىرلاردى جەتىستىرۋ جونىندە قايتا-قايتا تاربيە بەرىپ وتىرۋ كەرەك. كادىرلارعا سونى ٴتۇسىندىرۋ كەرەك، ٴبىرى قالالار مەن قاتىناس جولدارى گومينداڭعا قاراستى بولعان كۇندە دە، دۇڭبەي جاعدايى ٴبىز ٴۇشىن ٴتيىمدى بولا بەرەدى. تەك ٴبىز بۇقارانى اتتانىسقا كەلتىرۋ جانە گىنجۇيدىلەر قۇرۋ يدياسىن بارلىق كادىرلار مەن جاۋىنگەرلەر اراسىنا جالپىلاستىرساق، بارلىق كۇش-قۋاتتى جۇمىلدىرىپ، گىنجۇيدىلەر قۇرۋ جولىنداعى ۇلى كۇرەسكە تەز كىرىسسەك، دۇڭبەي مەن رىحىدا تابان تىرەپ تۇرا الامىز جانە باياندى جەڭىسكە جەتە الامىز. كادىرلارعا سونى ايتۋ كەرەك، گومين-داڭنىڭ كۇشىن تىم تومەن مولشەرلەۋگە استە بولمايدى، گومينداڭ شەمىس مانجۋۋ مەن سولتۇستىك مانجۋۋعا شابۋىل جاسايدى دەپ جاپالى قىزمەتتەردى توزىمدىلىكپەن ىستەمەۋ نىسايلارىنا سالىنۋعا دا

بولمايدى. مۇنى ايتقانـدا، ارينە، كادرلاردا گوميـنداڭنىڭ كۇشى كەرەمەت ەكەن، ونىڭ شابۋىلىن تالقانداۋعا بولمايدى ەكەن دەگەن سەزىم تۋدىرىپ الماۋ كەرەك. سونى كورسەتۋ قاجەت، گوميندا ڭنىڭ دۇگبىيدا مىسىم، ۇيىمدى نەگىزى جوق، ونىڭ شابۋىلىن تالقانداۋعا بولادى، مۇنىڭ ٴوزى پارتيامىزعا گىنـجۇيدىلەر قۇرۇ مۇمكىندىگىن بەرەدى. ٴبىراق، گوميندانىڭ ارمياسى قازىر ىرىحى، لياۋنيڭ شەگارا-لارىنا شابـۋىل جاساپ وتىر، ەگەر سوقـقىنى ۇشىراماسا، ولار كوپ ۇزاماي شىعىس مانجوۋ مەن سولتۇستىك مانجوۋعا شابۋىل جاسايدى. سونىڭ ٴۇشىن، پارتيامىزداعى ٴاربىر ادام بەلـدى بەكەم بايلاپ، ەڭ جاپالى قىزمەتتەرمەن شۇعىلدانۋى، بۇقارانى تەزدەن اتـتانىسقا كەلـتىرىپ، گىنـجۇيـدىلەر قۇرۋى، باتـىس مانـجوۋ مەن ىرىحىدا گوميندا ڭنىڭ شابۋىـلىن باتىلـدىقپەن، جوسپارلى تۇردە تالقانداۋى كەرەك. ال شىعىس مانجوۋ مەن سولتۇستىك مانجوۋدا گوميندا ڭنىڭ شابۋىلىن تالقانـداۋدىڭ شارتتارىن تەز ازىرلەۋ ٴتيىس. كادرلار اراسىنداعى ٴوزى قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزبەي، قان توگىپ، تەر اعىزباي تۇرىپ، ويـلاماعان جەردەن بولا قالاتىن قولايلىـلىقتا تايانۋ، جەڭىستى تالايـدان كۇتۋ ويلارىـنىڭ بارلىعىن تىپ-تيپىل جويۋ كەرەك.

(5) باتـىس مانجـوۋدا، شـعـىس مانـجوۋدا، سولـتۇسـتىك مانجوۋدا تەز ارادا جۇنچۇيلەر مەن جۇنفىنچۇيلەر ايىرۋ، اسكەري بولىمدەردى يەجانـجۇن مەن جەرگىلىـكتى ارمياعا ايـىرۋ كەرەك. جەرلەردى بەكەمدەپ، يەجانجۇنـدەرمەن ۇشـتاسىپ، گوميندا ڭنىڭ شابۋىـلىن تالقانـداۋ ٴۇشىن، جـىگگۇي ارمـيانىڭ ەداۋىر بولەگىن جۇنفىنچۇيلەرگە تاراتىپ، بۇقارانى اتتانىسقا كەلـتىرۋ، باندىلاردى

جويۋ، اكمـيات قۇرۋ، پارتيـزان دۇيـلەرىن، ميتـبيگـدەردى جانە زىۋيجۇندەردى ۇيمداستىرۋ كەرەك. بارلىق اسكەري بولىمدەردىڭ ايقىن بەلگىلەنگەن رايونى جانە مىندەتى بولۋعا ٴتيىس، سوندا عانا حالىقپەن تەز ارادا بىرلەسىپ، بەرىك گىنجۇيديلەر قۇرۋعا بولادى.

(6) بۇل جولى ارمىيامىزدىڭ 100 مىڭنان استام ادامى دۇڭبەي مەن رىحىعا كىردى، ونىڭ ۇستىنە جاڭادان قوسىلعانداري 200 مىڭ ادامنان استى، ولار ٴالى دە مولايا بەرۋگە بەت الىپ وتىر. بۇعان پارتيا مەن ۇكـمەت قىزمەتـكەرلەرىن قوسقانـدا، ٴبىر جىل ىشىندە 400 مىڭ ادامنان ارتۋى ىحتيمال. وندىرىستەن قول ۇزگەن وسىنـشاما كوپ ادامـدى دۇڭـبي حالـقىنا عانا سۇيەنىپ قامـداۋ استە بايانـدى بولا المايـدى ٴارى توتەنـشە حاۋىپتى. سونىڭ ٴۇشىن، شوعىرلانا قيمىل جاسايتىن، زور سوعىس مىندەتـىن ۇستىنە الاتىن يەجانبيگتۋاندارداn باسقا، بارلىق اسكەري بولىمدەر مەن مەكەمەلەر ۇرىستان، قىزمەتتەن بوس ۋاقىتتارىندا وندىرىسپەن شۇعىلدانۋى كەرەك. 1946 ـ جىـلدى بوس وتـكىزۋگە استە بولـمايدى، بۇكىل دۇڭبيدا بۇل جۇمىستى دەرەۋ جوسپارلاۋ قاجەت.

(7) دۇڭبيدا جۇمىسشىلار مەن زيالىلار اۋقىمىنىڭ گىنجۇيديلەر قۇرۋـىمىزعا جانە بولاشاق جەڭىسكە جەتۋـىمىزگە قاتىسى توتەنـشە زور. سونىڭ ٴۇشىن، پارتيامىز ٴىرى قالالار مەن ماڭىزدى قاتىناس جولدارى جونىنـدەگى قـىزمەتـتەرگە، اسىرەسە جۇمىسشىلار مەن زيالـىلاردى ٴوز جاعىمىزعا تارتـۋعا تولىق ٴمان بەرۋگە ٴتيـىس. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستىڭ العاشقى كەزىندە، پارتيامىزدىڭ جۇمىسشىلار مەن زيالـىلاردىڭ گىنجۇيـديلەرگە كەلۋىنە قول جەتـكىزۋ ىسىنە ٴمان بەرۋىنىڭ جەتكىلىكسىز بولعانـدىعىن

ەسكەرە وتىرىپ، بۇل جولى دۇڭبەيداعى پارتيا ۇيىمدارى گوميندالڭ باسىپ الىعان جەرلەردەگى استىرتىن قىزمەتكە ٴمان بەرۋدىڭ سىرتىندا، مۇمكىندىكتىڭ جەتىسىنشە جۇمىسشىلار مەن زيالىلاردى ارمياعا جانە گىنجۇيدىلەردىڭ ٴارتۇرلى قۇرىلىس قىزمەتتەرىنە قاتىناستىرۋى كەرەك.

ەسكەرتۋلەر

① شىعىس مانجۋۋ گىنجۇيدىيى دەپ جۇڭگوداعى تەمىر جولىنىڭ شىنياڭنان چاڭچۇنگە دەيىنگى جەلىسىنىڭ شىعىسىنداعى جيلين، شي-ان، انتۋ، يانجي، دۇنحۋا سياقتى جەرلەر ايتىلىپ وتىر. سولتۇستىك مانجۋۋ گىنجۇيدىيى دەپ حاربين، مۋدانجيالڭ، بەي-ان، جياموۋس سياقتى جەرلەر ايتىلىپ وتىر. باتىس مانجۋۋ گىنجۇيدىيى دەپ جۇڭگوداعى تەمىر جولىنىڭ شىنياڭنان چاڭچۇنگە دەيىنگى جەلىسىنىڭ باتىسىنداعى چيچيحار، تاۋ-ان، كايلۋ، فۋشين، جىڭجياتۇن، فۋيۇي سياقتى جەرلەر ايتىلىپ وتىر. مۇنان تىس، پارتيامىز وڭتۇستىك مانجۋۋدا دا گىنجۇيدي قۇردى. وڭتۇستىك مانجۋۋ دەپ جۇڭگوداعى تەمىر جولىنىڭ شىنياڭنان داليانعا دەيىنگى جەلىسىنىڭ شىعىسىنداعى اندۇڭ، جۋاڭحى، تۇڭحۋا، لينجيالڭ، چيڭيۋان جانە شىنياڭنىڭ باتىس-وڭتۇستىگىندەگى لياۋجۇڭ سياقتى جەرلەر ايتىلىپ وتىر. وڭتۇستىك مانجۋۋدا جاۋعا قارسى كۇرەستىڭ تابانداىلىقپەن جۇرگىزىلۋى دۇڭبەي گىنجۇيديلەرىنىڭ قۇرىلىسى ٴۇشىن دە ماڭىزدى رول اتقاردى.

② بۇل ارادا 1945-جىلى 12-ايدا جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ رەحي ولكەلىك ۋەيۋانحۇيى جاريالاعان «بۇقارانى اتتانىسقا كەلتىرۋ جونىندەگى نۇسقاۋ» ايتىلىپ وتىر. بۇل نۇسقاۋدا مىنالار كورسەتىلگەن: بۇقارانى اتتانىسقا كەلتىرىپ ساتقىنداردىڭ، شپيونداردىڭ ۇستىنەن

شاعىم ايتۋ، ولاردان كەك الۋ جولىنداعى ەسەپ الۋ قوزعالىسى — قازىرگى كۇندە بۇقارانى اتتانىسقا كەلتىرۋدىڭ وزەكتى بۋىنى، وسى قوزعالىس ارقىلى بۇقارانىڭ بەلسەندىلىگىن ٴوسىرۋ، بۇقارانىڭ قوعامداعى، ساياسي جاقتاعى جانە ىقتىسادي جاقتاعى ورنىن جوعارلاتۋ، جۇمىسشىلار ۇيىمى مەن ديحاندار قوعامىن جانە باسقادا بۇقارالىق ۇيىمداردى ۇيىمداستىرۋ كەرەك، سونداي-اق وسى قوزعالىس بەلگىلى كەزەڭگە جەتكەننەن كەيىن جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ سىندى بۇقارالىق قوزعالىسقا وتۋگە ازىرلەنۋ ٴتيىس. قالالاردا بۇقارانى اتتانىسقا كەلتىرۋدە، بارىنەن بۇرىن، جۇمىسشىلاردى اتتانىسقا كەلتىرىپ، ساتقىنداردان، شپيونداردان ەسەپ الۋ قوزعالىسى بارىسىندا، جۇمىسشىلاردى شيانفەڭدىق جانە باستاۋشىلىق رول اتقاراتىن ەتۋ كەرەك. بۇل نۇسقاۋدا قالانى باسقارۋدىڭ ٴبىرتۇتاس شارالارىن ۇيرەنىپ الۋ، حالىق كۇشىن ايالاۋ، بارلىق ىستە ۇزاقتى كوزدەۋ قاجەت ەكەندىگى دە ورتاعا قويىلدى.

قازىرگى حالىقارالىق جاعداي جونىندە بىرنەشە مولشەر*

(1946 - جىل 4 - اي)

(1) دۇنيە جۇزىندەگى كەرتارتپا كۇشتەر، شىنىندا، دۇنيە جۇزدىلىك ٴۇشىنشى سوعىسقا ازىرلەنۋدە، سوعىس حاۋپى ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر. ٴبىراق، دۇنيە ٴجۇزى حالىقىنىڭ دەموكراتيالىق كۇشتەرى دۇنيە جۇزىندەگى كەرتارتپا كۇشتەردەن اسىپ ٴتۇستى جانە الغا قاراي دامۋدا، سوعىس حاۋپىن جەڭۋ قاجەت ٴارى ٴسوزسىز جەڭۋگە بولادى. سونىڭ ٴۇشىن، امەريكانىڭ، انگلىيانىڭ، فرانسيانىڭ

* بۇل حۇجات سول كەزدەگى حالىقارالىق جاعداي جونىندەگى ۇمىتسىزدىك مولشەرلەرگە باعىتتالىپ جازىلعان. 1946 - جىلى كوكتەمدە امەريكا باستاعان جيانگەرلەر مەن ٴار ەل كەرتارتپاشىلارى سوۆەت وداعىنا قارسى، كوممۋنيزمگە قارسى، حالىققا قارسى ارەكەتتەرىن كۇن سايىن ۇدەتىپ، «امەريكا مەن سوۆەت وداعى ٴسوزسىز سوعىسادى»، «دۇنيە جۇزىلىك ٴۇشىنشى سوعىس ٴسوزسىز پارتلايدى» دەپ ۋاعىزدادى. وسىنداي احۋالدا، سول كەزدە كەيبىر جولداستار جيانگەرلەردىڭ كۇشىن تىم جوعارى مولشەرلەگەندىكتەن، حالىقتىڭ

سوۆەت وداعىمەن بولعان قاتىناسى نە ىمراعا كەلۋ، نە بۇزىلۋ ماسەلەسى ەمەس، قايتا نە ەرتەرەك ىمراعا كەلۋ، نە جايىمراق ىمراعا كەلۋ ماسەلەسى بولىپ وتىر. ىمراعا كەلۋ دەگەندە بەيبىت كەڭەسۋ جولىمەن كەلىسىمگە كەلۋ ايتىلىپ وتىر. نە ەرتەرەك، نە جايىمراق دەگەندە بىرنەشە جىل، نە 10 نەشە جىل، نەمەسە ودان دا ۇزاعىراق ۋاقىت ايتىلىپ وتىر.

(2) جوعارىدا ايانىدالعان ىمراعا كەلۋ بارلىق حالىقارالىق ماسەلەلەرگە ايتىلىپ وتىرعان جوق. مۇنىڭ امەريكادا، انگلىيادا، فرانسىيادا كەرتارتپاشىلار ۇزدىكسىز ۇستەمدىك جۇرگىزىپ وتىرعان جاعدايدا بولۋى مۇمكىن ەمەس. مۇنداي ىمراعا كەلۋ ٴبىرقىدىرۋ ماسەلەلەرگە، سونىڭ ىشىندە كەيبىر ماڭىزدى ماسەلەلەرگە ايتىلىپ وتىر. الايدا، مۇنداي ىمراعا كەلۋ قازىرگى قىسقا مەرزىم ىشىندە ونشا كوپ بولمايدى. ال امەريكانىڭ، انگلىيانىڭ، فرانسىيانىڭ سوۆەت وداعىمەن بولعان ساۋدا قاتىناسىنىڭ كەڭەيۋ مۇمكىندىگى بار.

كۇشىن تىم تومەن مولشەرلەگەندىكتەن امەريكا جيانگەرلىگىنەن قورىقتى، دۇنيە جۇزىلىك جاڭا سوعىستىڭ پارتلاۋىنان قورىقتى، سول سەبەپتى امەريكا مەن جيالڭ جيەشى كەرتارتپاشىلارىنىڭ قارۋلى شابۋىلى الدىندا دارمەنسىزدىك ەتىپ، فانگميڭدىك سوعىسقا گميڭدىك سوعىسپەن تابانىدى تۇردە قارسى تۇرۋعا باتىلدىق ەتە المادى. ماۋ زىدۇڭ جولداس بۇل حۇجاتتا مۇنداي قاتە يديالارعا قارسى تۇردى. ماۋ زىدۇڭ جولداس، دۇنيە جۇزىندەگى حالىقتىق كۇشتەر دۇنيە جۇزىندەگى كەرتارتپا كۇشتەرگە قارسى باتىل جانە پارمەندى كۇرەس جۇرگىزگەندە عانا دۇنيە جۇزىلىك جاڭا سوعىستىڭ حاۋپىن جويۋعا بولادى دەپ كورسەتتى؛ سونىمەن قاتار، جيانگەر مەملەكەتتەر مەن سوتسياليستىك مەملەكەتتەر كەيبىر ىمراعا

(3) امەريكا، انگليا، فرانسيا مەن سوۆەت وداعىنىڭ اراسىنداعى مۇنداي ىمىراعا كەلۋ تەك بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى بارلىق دەموكىراتيالىق كۇشتەردىڭ امەريكا، انگليا، فرانسيا كەرتارتپا كۇشتەرىنە قارسى باتىل جانە پارمەندى كۇرەس جۇرگىزۋىنىڭ ناتيجەسى عانا بولا الادى. مۇنداي ىمىراعا كەلۋ كاپيتاليستىك دۇنيەدەگى ٴار ەل حالقىنىڭ، وسىعان بايلانىستى، ەل ىشىندە ىمىراعا كەلۋىن تالاپ ەتپەيدى. ٴار ەل حالقى تۇرلىشە احۋالعا قاراي تۇرلىشە كۇرەستەردى جۇرگىزە بەرەدى. كەرتارتپا كۇشتەردىڭ حالىقتىڭ دەموكىراتيالىق كۇشتەرىنە قارسى قويعان ٴپىرينسيبى — جويۋعا بولاتىنداردىڭ ٴسوزسىز جويۋ، قازىرشە جويۋعا بولمايتىنداردىڭ بولاشاقتا جويۋعا ازىرلەنۋ. مۇنداي احۋالعا قاراي حالىقتىڭ دەموكىراتيالىق كۇشتەرى دە كەرتارتپا كۇشتەرگە قارسى ٴدال وسىنداي ٴپىرينسىپ قولدانۋى كەرەك.

كەلۋى ىقتيمال، ٴبىراق مۇنداي ىمىراعا كەلۋ «كاپيتاليستىك دۇنيەدەگى ٴار ەل حالقىنىڭ، وسىعان بايلانىستى، ەل ىشىندە ىمىراعا كەلۋىن تالاپ ەتپەيدى»، «ٴار ەل حالقى تۇرلىشە احۋالعا قاراي تۇرلىشە كۇرەستەردى جۇرگىزە بەرەدى» دەپ تە كورسەتتى. بۇل حۇجات سول كەزدە جاريالانباعان، تەك داڭ جۇڭيانگداعى ٴبىر ٴبولىم باسشى جولداستار عانا وقىعان بولاتىن. 1947-جىلى 12-ايداعى جۇڭگۇڭ جۇڭيانىڭ ٴماجىلىسى بۇل حۇجاتتى باسىپ تاراتتى. ماجىلىسكە قاتىناسقان جولداستار بۇل حۇجاتتىڭ مازمۇنىنا ٴبىر اۋىزدان قوسىلعانىدىقتان، كەيىن ونىڭ تولىق نۇسقاسى جۇڭگۇڭ جۇڭيانىڭ 1948-جىلى 1-ايدا تاراتقان «1947-جىلى 12-ايداعى جۇڭيانىڭ ٴماجىلىسىنىڭ قارارلارى جونىندەگى ۇقتىرۋ»عا ەنگىزىلدى.

ٴوزىمىزدى قورعاۋ سوعىسى ارقىلى جياڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تالقاندايىق*

(1946 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى)

(1) جياڭ جيەشى سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمىن[1] بۇزىپ، ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ قارارلارىن[2] بۇزىپ، دۇڭبيدا ٴبىزدىڭ سىپىڭ، چاڭچۇن سىقىلدى جەرلەرىمىزدى باسىپ العانىنان كەيىن،

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ. جياڭ جيەشى 1945 ـ جىلى قىستا «10 ـ وكتيابىر كەلىسىمى»ن جىرتىپ تاستاعان بولسا دا، ٴبىراق سول كەزدە ول جالپى بەتتىك ىشكى سوعىسقا ٴالى دايىندالىپ ۇلگىرمەگەن ەدى، باستىسى، گوميندالڭنىڭ كوپتەگەن اسكەري بولىمدەرى ىشكى سوعىستىڭ الدىڭعى شەبىنە ٴالى تاسىلىپ بولماعان ەدى. سونىڭ ٴۇشىن، 1946 ـ جىلى 1 ـ ايدا، گوميندالڭ ۇكىمەتى بۇكىل ەلدەگى حالىقتىڭ بەيبىتشىلىكتى، دەموكراتيانى تالاپ ەتۋىنىڭ قىسىمى استىندا، جۇڭگو گۇڭچاندانگى جانە باسقا دا دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتار قاتىناسقان ساياسي ٴماس ـ ليحات كەڭەسىن شاقىرماي تۇرا المادى، بۇل كەڭەستە بەيبىتشىلىك

قازىر حۋادۇڭ مەن حۋابىيدا بىزگە تاعى دا قاۋىرت شابۋىل جاساپ وتىر، كەلەشەكتە دۇڭبىيدا تاعى دا شابۋىل جاساۋى مۇمكىن. جۇڭگو حالقى ٴوزىن قورعاۋ سوعىسى بارىسىندا، جيالڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تۇبەگەيلى تالقانداعاننان كەيىن عانا بەيبىتشىلىكتى قالپىنا كەلتىرە الادى.

(2) ٴبىزدىڭ پارتيامىز، ٴبىزدىڭ ارمىيامىز جيالڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تالقانداپ، وسى ارقىلى بەيبىتشىلىككە قول جەتكىزۋگە بارلىق جاقتان ازىرلەنۋدە. جيالڭ جيەشى امەريكانىڭ جاردەمىن الىپ وتىرسا دا، ٴبىراق جۇرتتىڭ كوڭىلى ول جاقتا ەمەس، اسكەرلەرىنىڭ رۋحى ٴتۇستى، ەكونوميكاسى قيىن جاعدايدا قالدى. بىزگە شەتەلدەردىڭ جاردەمى بولماسا دا، ٴبىراق جۇرتتىڭ كوڭىلى ٴبىز جاقتا، اسكەرلەرىمىزدىڭ رۋحى جوعارى، ەكونوميكادي جاقتان دا شارالارىمىز بار. سونىڭ ٴۇشىن، ٴبىز جيالڭ جيەشىنى جەڭە الامىز. بۇكىل پارتيادا بۇل جونىندە تولىق سەنىم بولۋ كەرەك.

پەن دەموكراتياعا پايدالى ٴبىرقاتار قارارلار قابىلداندى جانە 1-ايدىڭ 10-كۇنى سوعىس توقتاتۋ بۇيرىعى جاريالاندى. جيالڭ جيەشى ساياسي ٴماسلىحات كەڭەسىنىڭ قارارلارىنا جانە سوعىس توقتاتۋ بۇيرىعىنا بويسۇنۋدى قالامادى. 1946-جىلدىڭ العاشقى جارتىسىندا گوميندالڭ ارمياسى ٴبىرسىپىرا جەردە ازات رايونعا ۇزدىكسىز شابۋىل جاسادى، دۇڭبەيداعى شابۋىلىنىڭ كولەمى ٴتىپتى زور بولدى، ٴسويتىپ، ۇلى قورعانىڭ ىشىندە شاعىن سوعىس، ۇلى قورعانىڭ سىرتىندا زور سوعىس جاعدايى قالىپتاستى. سونىمەن قاتار امەريكا توتەنشە زور كۇشپەن گوميندالڭ ارمياسىن تاسىدى جانە قارۋلاندىردى. 1946-جىلى 6-ايدىڭ اياعىنا جەتكەندە، جيالڭ جيەشى جانە ونىڭ

(3) جياڭ جيەشىنى جەڭۋدەگى سوعىس جۇرگىزۋ ٴادىسى — جالپى العاندا، يۋندۇگدىق سوعىس. سونىڭ ٴۇشىن، كەيبىر جەرلەر مەن كەيبىر قالالاردى ۋاقىتشا تاستاپ شىعۋدىڭ بولماي قويمايتىندىعى بىلاي تۇرسىن، ٴتىپتى ول قاجەتتى دە. كەيبىر جەرلەردى، كەيبىر قالالاردى ۋاقىتشا تاستاپ شىعۋ ەلدى سوڭعى جەڭىسكە قول جەتكىزۋ ٴۇشىن بولادى، ويتپەگەندە، ەلدى سوڭعى جەڭىسكە قول جەتكىزۋگە بولمايدى. بۇل ٴتۋيىندى بۇكىل پارتياعا جانە بۇكىل ازات رايون حالقىنا ايقىن ٴتۇسىندىرىپ، ٴبارىن دە رۋحي جاقتا ٴازىر تۇراتىن ەتۋ كەرەك.

امەريكالىق قوجايىندارى ازىرلىك تولىق بولدى دەپ تانىپ، 3 ايدان 6 ايعا دەيىنگى ۋاقىت ىشىندە حالىق ازاتتىق ارمياسىن تۇگەلدەي جويۋعا بولادى دەپ ەسەپتەدى دە، 6-ايدىڭ 26-كۇنى جۇڭيۋان ازات رايونىنا قاۋىرت قورشاي شابۋىل جاساۋدى باستاپ ەتە ۆتىرىپ، ازات رايوندارعا جالپى بەتتىك شابۋىل قوزعادى. 7-ايدان 9-ايعا دەيىن، گوميندالڭ ارمياسى ىلگەرىندى-كەيىندى بولىپ، جياڭسۋ-انحۋي ازات رايونىنا، شاندۇڭ ازات رايونىنا، شانشي-حىبىي-شاندۇڭ-حىنان ازات رايونىنا، شانشي-چاحار-حىبىي ازات رايونىنا، شانشي-سۇييۋان ازات رايونىنا قاۋىرت شابۋىل جاسادى. 10-ايدا دۇڭبىي ازات رايونىنا تاعى ٴبىر رەت كەڭ كولەمدى شابۋىل قوزعادى. سونىمەن قاتار، شانشي-گانسۋ-نيڭشيا ازات رايونىن قالىڭ قولمەن ۇزدىكسىز قورشاپ تۇردى. بۇكىل مەملەكەت كولەمىندىك ىشكى سوعىس پارتلاعان كەزدە، گوميندالڭنىڭ ازات رايوندارعا شابۋىل جاساۋعا جۇمساعان اسكەر كۇشىندە جىڭگۇي ارمياسى 193 لۇي (شى)، شامامەن ٴبىر مىليون 600 مىڭ ادام بولىپ، بۇل ونىڭ جالپى اسكەر كۇشى بولىپ وتىرعان جىڭگۇي ارمياسىنىڭ 248 لۇيىنى-

(4) جياڭ جيەشىنىڭ شابۋلىن تالقانداۋ ٴۇشىن، حالىق بۇقارا-سىمەن تىعىز بىرلەسۋ قاجەت، ٴوز جاعىمىزعا تارتۋعا بولاتىن ادام-داردىڭ بارلىعىن ٴوز جاعىمىزعا تارتۋ قاجەت. اۋىل-قىستاقتاردا، ٴبىر جاعىنان، جەر ماسەلەسىن تاباندىلىقپەن شەشىپ ەتۋ، جالدانبا ديحاندارعا، كەدەي ديحاندارعا بەرىك سۇيەنۋ، ورتا ديحاندارمەن ىنتىماقتاسۋ كەرەك؛ ەندى ٴبىر جاعىنان، جەر ماسەلەسىن شەشىپ ەتكەن كەزدە، ادەتتەگى باي ديحان ەلەمەنتتەردى، ورتا، ۇساق ديجۋ ەلەمەنتتەردى ساتقىندارداn، تۋحاۋ-ليەشىنداردان، زورەكەر ەلەمەنتتەردەن ايىرا قاراۋ كەرەك. ساتقىندارعا، تۋحاۋ-ليەشىن-

---

دەگى (شى) 2 مىليون ادامىنىڭ 80 پىراسەنتىن ۋىستايدى. ازات رايونداردىڭ ارميا مەن حالىق داڭ جۇگياڭ كىڭ جانە جۇگياڭجۇيلەر-دىڭ، فىنجۇيلەردىڭ باسشىلىعىندا، جياڭ جيەشى ارمياسىنىڭ شابۋلىنا قاھارماندىقپەن قارسى سوققى بەردى. سول كەزدە ازات رايونداردا جيىنى 6 ٴىرى سوعىس رايونى بار ەدى. بۇل 6 سوعىس رايونى جانە وسى رايونداردا سوعىس جۇرگىزگەن حالىق ازاتتىق ارمياسى: شانشي-حىبەي-شاندۇڭ-حىنان ازات رايونى، وندا سوعىس جۇرگىزگەن ليۋ بوچىڭ، دىڭ شياۋپيڭ قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى حالىق ازاتتىق ارمياسى؛ حۋادۇڭ ازات رايونى (شاندۇڭ ازات رايونى مەن جياڭسۋ-انحۋي ازات رايونىن قامتيدى)، وندا سوعىس جۇرگىزگەن چىن يي، سۋ يۇي، تان جىنلين قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى حالىق ازاتتىق ارمياسى؛ دۇڭبەي ازات رايونى، وندا سوعىس جۇرگىزگەن لين بياۋ، لو رۇڭحۋان قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى حالىق ازاتتىق ارمياسى: شانشي-چاحار-حىبەي ازات رايونى، وندا سوعىس جۇرگىزگەن نيە رۇڭجىن قاتارلى جولداستار-دىڭ باسشىلىعىنداعى حالىق ازاتتىق ارمياسى؛ شانشي-سۇييۋان ازات

ىدارعا، زورەكەرلەرگە ماملە جاساۋدا قاتاڭىراق، باي ديحاندارعا، ورتا، ۇساق ديحۋلارعا ماملە جاساۋدا كەڭىرەك بولۋ كەرەك. جەر ماسەلەسى شەشىلگەن جەرلەردىڭ بارلىعىندا، از ساندى كەرتارتپا ەلەمەنتتەردەن باسقا، بۇكىل ديحۋ تاپىنا جۇمساق پوزيتسيادا بولۋعا كوشۋ قاجەت. تۇرمىسىندا قيىنشىلىعى بار بارلىق ديحۋلارعا كومەك بەرۋ، قاشىپ كەتكەن ديحۋلاردى قايتىپ كەلۋگە ۇندەپ، ولارعا تىرشىلىك ەتۋ مۇمكىندىگىن بەرۋ، ۇيىتىپ، جاۋ ەلەمەنتتەردى ازايتىپ، ازات رايونداردى نىعايتۋ قاجەت. قالالاردا جۇمىسشى تابىمەن، ۇساق بۇرجۋازيامەن جانە بارلىق الماباسار ادامدارمەن ىنتىماقتاسۋدىڭ سىرتىندا، بارلىق ارالىقتاعىلارمەن دە ىنتىماقتاسۋعا نازار اۋدارىپ، كەرتارتپاشىلاردى جەتىم قالدىرۋ كەرەك. گوميندانىڭ ارمياسىنداعى ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ نيەتىمالى بار ادامداردىڭ

رايونى، ونىدا سوعىس جۇرگىزگەن حي لۇڭ قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى حالىق ازاتتىق ارمياسى؛ جوڭيۋان ازات رايونى، وندا سوعىس جۇرگىزگەن لي شيانيان، جىڭ ۋيسان قاتارلى جولداس-تاردىڭ باسشىلىعىنداعى حالىق ازاتتىق ارمياسى. ول كەزدە حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جالپى اسكەر كۇشى شامامەن ٴبىر مليون 200 مىڭ ادام بولىپ، جاۋدىڭ اسكەر كۇشىنە قاراعاندا سان جاعىنان تومەن ەدى. حالىق ازاتتىق ارمياسى ماۋزېدۇڭ جولداس بەلگىلەگەن سوعىس جۇرگىزۋ باعىتىن دۇرىس اتقارىپ، باسىپ كىرگەن جاۋعا ۇزدىكسىز پارمەندى سوققى بەرىپ وتىردى. شامامەن 8 اي ىشىندە جاۋدىڭ جىڭگوي ارمياسىنىڭ 66 لۇيىن، جىڭگوي ەمەس ارمياسىن قوسقاندا، جيىنى 710 مىڭنان استام ادامىن جويعانىنان كەيىن، جاۋدىڭ جالپى بەتتىك شابۋىلىن توقتاتتى. ىلە-شالا حالىق ازاتتىق ارمياسى جانلۇەلىك قارسى شابۋىلدى بىرتىندەپ ٴورىس الدىردى.

ٴبارىن ٴوز جاعىمىزعا تارتىپ، سوعىسقۇمارلاردى جەتىم قالدىرۋ كەرەك.

(5) جىاڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تالقانداۋ ٴۇشىن ۇزاقتى كوزدەۋ كەرەك. ادام كۇشى قورىمىز بەن زاتتىق قورىمىزدى مەيلىنشە ۇنەمدەپ ىستەتىپ، ىسىراپشىلدىقتان بارىنشا ساقتانۋىمىز كەرەك. جەر-جەردە تۋىلىپ وتىرعان قياناتشىلدىق قۇبىلىستارىن تەكسەرۋ جانە تۇزەتۋ كەرەك. ونىدىرىسكە قۇلشىنا كىرىسىپ، بارلىق قاجەتتى بۇيىمدارمەن، بارىنەن بۇرىن استىقپەن، بۇلمەن ٴوزىمىزدى تولىق قامدايتىن بولۋىمىز كەرەك. جاپپاي ماقتا ەگۋدى، ٴۇي سايىن ٴجىپ ٴيىرۋدى، قىستاق سايىن بۇل توقۋدى دارىپتەۋ كەرەك. مۇنى دۇڭبيدا دا دارىپتەي باستاۋ قاجەت. ماليا جانە قامداۋ جاعىنان، ٴوزىمىزدى قورعاۋ سوعىسىنىڭ زاتتىق قاجەتىن قاناعاتتاندىرۋىمىز كەرەك، سونىمەن قاتار حالىقتىڭ جۇگىن بۇرىنعىدان جەڭىلدەتىپ، ازات رايوندارىمىزداعى حالىق سوعىس جاعدايىندا تۇرسا دا، ولاردىڭ تۇرمىسىن مۇمكىندىگىنشە جاقسارتا ٴتۇسۋىمىز قاجەت. قورتىپ ايتقاندا، ٴبىز بارلىق ىستە ٴوز كۇشىمىزگە سۇيەنىپ ٴومىر ٴسۇرىپ، جەڭىلمەس ورنىندا تۇرامىز، بۇل جىاڭ جيەشىنىڭ بارلىق ىستە شەتەلدەرگە سۇيەنەتىندىگىنىڭ مۇلدە كەرىسىنشە. ٴبىز قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزىپ، ارمياعا دا، حالىققا دا ٴمان بەرىپ وتىرامىز، بۇل جىاڭ جيەشى بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايونداردا جوعارىدا قياناتشىلدىق پەن شىرىكتەسۋشىلىككە سالىنۋدىڭ، تومەندە حالىقتىڭ كۇن كورە الماي وتىرۋىنىڭ مۇلدە كەرىسىنشە. مۇنداي احۋالدا ٴبىز ٴسوزسىز جەڭىپ شىعامىز.

(6) ٴبىزدىڭ الدىمىزدا قيىنشىلىقتار بار، ٴبىراق بۇل قيىنشىلىق-

تاردى جەڭۋگە بولادى جانە جەڭۋگە ٴتيىسپىز دە. بۇكىل پارتياداعى جولداستار جانە بۇكىل ازات رايونداعى ارميا مەن حالىق بىرلىكتىنتىماقتا بولىپ، جياڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن جەڭىپ جەڭىپ جەتە تالقانداپ، تاۋەلسىز، بەيبىت، دەموكراتيالىق جاڭا جۇڭگو قۇرۋعا ٴتيىس.

ەسكەرتۋلەر

① «سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمى» ــ اسكەري قاقتىعىستاردى توقتاتۋ جونىندە جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ ۋاكىلدەرى مەن جياڭ جيەشى گوميندانگ ۇكىمەتىنىڭ ۋاكىلدەرى اراسىندا 1946 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى بىرگە كەلىسىپ جاسالعان كەلىسىم. بۇل كەلىسىمدە ەكى جاقتىڭ ارميالارى 1 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى ٴتۇن ورتاسىندا ٴوز ورىندارىندا اسكەري ارەكەتتى توقتاتۋعا ٴتيىس دەپ بەلگىلەندى. ٴبىراق جياڭ جيەشى ٴىس جۇزىندە وسى سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمىن زور سوعىستى ورنالاستىرۋدىڭ پەردەسى رەتىندە پايدالانىپ، سوعىس توقتاتۋ بۇيرىعىن تۇسىرۋمەن بىرگە، گوميندانگ ارمياسىنا «جانلۇەلىك ماڭىزدى ورىنداردى باسىپ الۋ»دى بۇيىردى، وسىنىڭ ىزىنشە اسكەرلەرىن تاعى دا ۇزدىكسىز جوتكەپ، ازات رايوندارعا شابۋىل جاسادى. 7 ـ ايدا جياڭ جيەشى سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمىن اشقتان ـ اشىق جىرتىپ تاستاپ، ازات رايوندارعا جالپى بەتتىك شابۋىل قوزعادى.

② گوميندانگنىڭ، گۇڭچاندانگنىڭ، باسقا دا پارتيا ـ توپتاردىڭ جانە پارتيا ـ توپتاردا جوقتاردىڭ ۋاكىلدەرى 1946 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنىنەن 31 ـ كۇنىنە دەيىن چۇڭچيڭدە وتكىزگەن ساياسي ٴماسلىحات كەڭەسى ايتىلىپ وتىر. بۇل كەڭەس 5 ٴتۇرلى جوبا قابىلدادى. (1) ۇكىمەت ۇيىمى ماسەلەسى جونىندەگى كەلىسىم. بۇل كەلىسىمدە مىنالار بەلگىلەندى: «گومين جىڭفۋدىڭ ۇيىمدىق زاڭىنا وزگەرىس ەنگىزىلىپ، گومين جىڭفۋ ۋەيۋانحۋيى تولىقتىرىلادى». گومين جىڭفۋ ۋەيۋاندارىنىڭ

سانى كوبەيتىلەدى؛ «گومين جەڭفۇ ۋېيۋاندارىن گومين جەڭفۇدىڭ
جۇشىي جۇڭگو گوميندالڭنىڭ ٴىشى ـ سىرتىنداعى ادامداردان تاعايىنداي-
دى»، «گومين جەڭفۇدىڭ جۇشىي پارتيا ـ توپتاردىڭ ادامدارىنان گومين
جەڭفۇ ۋېيۋاندارىن تاعايىنداۋدى ۇسىنعاندا، پارتيا ـ توپتاردىڭ وزدەرى
ەسىمدىك كورسەتەدى، ٴبىراق جۇشي ماقۇلداماعاندا، سول پارتيا ـ توپتار
باسقا ادامداردى ۇسىنادى»؛ «گومين جەڭفۇدىڭ جۇشىي پارتيا ـ توپتاردا
جوق ادامداردى گومين جەڭفۇدىڭ ۋېيۋاندىعىنا تاعايىنداۋدى ۇسىنعاندا،
ەگەر ۇسىنىلعان ادامدارعا سايلانۋشىلاردىڭ ۇشتەن ٴبىرى قارسى شىقسا،
ونىدا جۇشي قايتادان ويلانىپ كورىپ باسقادان تاعايىندايدى».
«گومين جەڭفۇ ۋېيۋاندارىنىڭ جارتىسى گوميندالڭ ادامدارىنان
تاعايىندالادى، قالعان جارتىسى باسقا پارتيا ـ توپتار مەن قوعام بەدەلدى-
لەرىنەن تاعايىندالادى». گومين جەڭفۇ ۋېيۋانحۋيى «ۇكىمەتتىڭ ەڭ
جوعارعى مەملەكەتتىك ىستەر ورگانى» دەپ ابستراكت تۇردە بەلگى-
لەنگەن، ونىڭ ۇقىعى ـــ زاڭ شىعارۋ پرينسيپتەرىن، اكىمشىلىك ىستەردى
جۇرگىزۋ باعىتتارىن، اسكەري ـ اكىمشىلىك ٴىرى جوسپارلاردى، ماليا
جوسپارلارى مەن بۇيسۋاندارىن، سونداي ـ اق گومين جەڭفۇدىڭ جۇشىي
تاپسىرعان ىستەردى تالقىلاۋ جانە ولار جونىندە شەشىم جاساۋ؛ سونىمەن
قاتار، گومين جەڭفۇدىڭ جۇشىينە اسا زور ۇقىق، ياعني بەلگىلەۋ ۇقىعى،
جوبالاردى شىعارۋ ۇقىعى ... قوسالقى جوعارعى شىعارۋ ۇقىعى جانە شۇعىل شارالار
قولدانۋ ۇقىعى بەرىلگەن. سونىمەن بىرگە گومين جەڭفۇ «اكىمشىلىك
يۋانىنىڭ قازىرگى بار بۇلارى مەن ۋېيۋانحۇيلارىنداعى جانە قۇرىلۋ
الدىندا تۇرعان بۇگۋانبۇلىمداعى جەڭفۇ ۋېيۋاندارىنىڭ جالپى سانىندا،
7 نەمەسە 8 ورنىن گومينىدالڭ سىرتىنداعى ادامدار ۇسىنىسپەن تاعايىن-
دالادى» دەپ بەلگىلەنگەن. (2) بەيبىت جولىمەن مەملەكەت قۇرۋ
گاڭلىڭى. بۇل گاڭلىڭ «جالپى ٴپرينسيپ»، «حالىق ۇقىعى»، «ساياسي»،
«اسكەري ىستەر»، «سىرتقى ىستەر»، «ىقتيسات جانە ماليا»، «وقۋ-
اعارتۋ جانە مادەنيەت»، «سوعىستان كەيىنگى قۇتقارۋلار»، «حۋاچياۋلار

ٴسى» سياقتى 9 تاراۋدى قامتيدى. «جالپى ٴپرينسيپ» تاراۋىندا: بۇكىل ەلدەگى پارتيا ـ توپتار «بىرلىك ـ ىنتىماقتا بولىپ، ٴبىرتۇتاس، ەرىكتى، دەموكراتيالىق جاڭا جۇڭگو قۇرادى»؛ «ساياسيدى دەموكراتيالاندىرۋ، ارميانى مەملەكەتتەندىرۋ جانە پارتيا ـ توپتاردىڭ تەڭ، زاڭدى بولۋى» جۇزەگە اسىرىلادى؛ «ساياسي تالاس ـ تارتىستار ساياسي ادىسپەن شەشىلىپ، مەملەكەتتىڭ بەيبىت دامۋى قامتاماسىز ەتىلەدى» دەپ بەلگىلەنگەن. «حالىق ۇقىعى» تاراۋىندا: «حالىقتىڭ باس بوستاندىعى، ىدىيا، ٴدىن، سەنىم، ٴسوز، باسپا ٴسوز، جيىن اشۋ، ۇيىمدارعا ۇيىسۋ، قونىستانۋ، كوشى ـ قون، حابارلاسۋ بوستاندىقتارى شىن مانىندە قامتاماسىز ەتىلەدى»، «سىفا، ساقشى ورىندارىنان باسقا ٴارقانداي ورگانىڭ نەمەسە جەكە ادامنىڭ حالىقتى قولعا الۋ، تەرگەۋ جانە جازالاۋ ارەكەتتەرىنە قاتاڭ تيىم سالىنادى، بۇعان قايشى كەلگەندەر جازالانادى» دەپ بەلگىلەنگەن. «ساياسي» تاراۋىندا: «ٴار دارەجەلى اكىمشىلىك ورگاندار رەتكە سالىنادى، ۇقىق پەن جاۋاپكەرلىك بىرىكتىرىلەدى جانە انىق ايىرىلادى، باسى ارتىق ورگانداردىڭ ٴبارى دە كۇشىنەن قالدىرىلادى، اكىمشىلىك تارتىپتەر قاراپايىمداستىرىلادى، دارەجە بويىنشا جاۋاپتى بولۋ جۇرگىزىلەدى»؛ «قىزمەتتىڭ ۇددەسىنەن شىعا الاتىن قىزمەتكەرلەر قورعالادى، ادامداردى ىستەتۋدە توپقا ايىرماي، قابىلەتى، قىزمەت تاريحى ولشەم ەتىلەدى، قوسىمشا قىزمەت وتەۋگە، ٴوز ادامدارىن قىزمەتكە تارتۋعا تيىم سالىنادى»؛ «باقىلاۋ ٴتۇزىمى جۇرگىزىلىپ، قياناتشىلار قاتاڭ جازالانادى، حالىقتىڭ ەركىن شاعىم ايتۋىنا قولايلىلىق جاسالادى»؛ «جەرگىلىكتى اپتونوميا بەلسەندى تۇردە جولعا قويىلادى، تومەنىنەن جوعارىعا بولاتىن جالپىعا بىردەي سايلاۋ جۇزەگە اسىرىلادى»؛ «ورتالىق پەن جەرگىلىكتى جەرلەردىڭ ۇقىق شەگىندە جۇنچۋانجۋيي قولدانىلادى، جەر ـ جەر جەرگىلىكتى جاعدايعا ۇيلەسىمدى شارالاردى قولدانا الادى، الايدا ولكەلەردەن، اۋداندardan تاراتىلاتىن زاڭ ـ ەرەجەلەر ورتالىقتىڭ زاڭ ـ جارلىقتارىمەن قايشى بولماۋى كەرەك» دەپ بەلگىلەنگەن. «اسكەري ىستەر»

تاراۋىندا: «ارميا ٴتۇزىمى مەملەكەت قورعانىسىنىڭ قاجەتىنە ۇيلەستىرىلەدى، دەموكراتيالىق ساياسي ٴتۇزىم مەن مەملەكەت جاعدايىنا قاراي ارميا تۇزىمىنە گايىگى جاسالادى، ارميا مەن پارتيا ايىرىم-ايىرىم بولادى، ارميا مەن حالىق ايىرىم-ايىرىم باسقارىلادى، اسكەري تاربيە جاقسارتىلادى، قارۋ-جاراق تولىقتىرىلادى، كادىرلار جۇمىسى ٴتۇزىمى، باسقارۋ ٴتۇزىمى كەمەلىنە كەلتىرىلەدى، ٴسويتىپ، وسىزامانداعان مەملەكەت ارمياسى قۇرىلادى»؛ «بۇكىل ەلدەگى اسكەري بولىمدەر ارميانى رەتتەۋ جوسپارى بويىنشا شىن مانىندە نىقامدالىپ قۇرىلادى» دەپ بەلگىلەنگەن. «ىقتىسات جانە ماليا» تاراۋىندا: «گۋانليائۋ كاپيتالىدىڭ داموۋى تەجەلەدى جانە ٴمانساپتىلاردىڭ ٴوز ۇقىمىنان، ورنىنان پايدالانىپ، جالدايتىق، لۇگدۋاندىق، باجىدان قاشۋ، اتكەزشىلىك، ۇكىمەت قارجىسىن الىپاتى جۇمساۋ جانە قاتىناس قۇرالدارىن زاڭسىز پايدالانۋ سەتەرىسىمەن شۇعىلدانۋىنا قاتاڭ تيىم سالىنادى»؛ «جەر مايى مەن ٴوسىم ازايتىلادى، جەر مايلاپ الۋشىنىڭ سول جەردى ۇزدىكسىز پايدالانۋ ۇقىعى قورعالادى، جەر مايىن تاپسىرۋ كەپىلدەندىرىلەدى، اۋىل شارۋاشىلىعىنا بەرىلەتىن قارىز سوما مولايتىلادى، وسىمقورلىقپەن قاناۋعا قاتاڭ تيىم سالىنادى، ٴسويتىپ، ديحانداردىڭ تۇرمىسى جاقسارتىلادى جانە جەر زاڭى جۇزەگە اسىرىلىپ، «جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولسىن» دەگەن ماقسات ىسكە اسىرىلادى»؛ «ەڭبەك زاڭى جۇزەگە اسىرىلىپ، ەڭبەك جاعدايى جاقسارتىلادى»؛ «ماليا ىستەرى جاريا ۇستالادى. بۇيسۋان، جۇمسۋان تۇزىمدەرى جولعا قويىلادى، شىعىس نىقامدالادى، كىرىس-شىعىس تەڭگەستىرىلەدى، ورتالىق پەن جەرگىلىكتى جەردىڭ مالياسى ايىرىلادى، قاعاز اقشا ازايتىلادى، اقشا ٴتۇزىمى تۇراقتاندىرىلادى، سونداي-اق شەكى-سىرتقى قارىزداردىڭ جينالۋى جانە ىستەتىلۋى جاريالانىپ وتىرىلادى، ونى حالىق پىكىرىنە ۋاكىلدىك ەتەتىن ورگاندار باقىلاپ وتىرادى»؛ «باجى تۇزىمىنە گايىگى جاسالىپ، اۋىر سالىقتار مەن زاڭسىز الماندار ٴتۇپ تامىرىمەن جويىلادى» دەپ بەلگىلەنگەن. «وقۋ-اعارتۋ جانە مادەنيەت» تاراۋىندا: «ٴبىلىم بەرۋ ٴىسى ـ

دىعى قامتاماسىز ەتىلەدى، مەكتەپ اكىمشىلىگىنە ٴدىني سەنىممەن جانە ساياسي يدىيامەن ارالاسۋعا بولمايدى»؛ «مەملەكەت يۋيسۋانىندا وقۋ-اعارتۋ جانە مادەنيەت ىستەرى قاراجاتىنىڭ سالىستىرماسى ارتتىرىلادى»؛ «سوعىس كەزىندە جۇرگىزىلگەن احبارات، باسپا ٴسوز، كينو، تياتىر، پوچتا-ديانباۋ ىستەرى تەكسەرۋ شارالارى كۇشىنەن قالدىرىلادى» دەپ بەلگىلەنگەن. (3) گومين داحۋي ماسەلەسى جونىندەگى كەلىسىم. بۇل كەلىسىمدە: گومين داحۋي ۋاكىلدەرىندە «پارتيا-توپتار مەن قوعام بەدەلدىلەرىنىڭ ۋاكىلدەرى 700 گە جەتكىزىلەدى»، «1-كەزەكتى گومين داحۋيدىڭ قىزمەت ۇقىعى شيانفا جاساۋ» دەپ بەلگىلەنگەن. (4) شيانفا جوباسى ماسەلەسى جونىندەگى كەلىسىم. بۇل كەلىسىمدە: شيانفا جوباسىن تەكسەرۋ ۋيىيۋانحۋيى ۇيىمداستىرىلىپ، گوميندانىڭ شيانفا جوباسىنا وزگەرىس ەنگىزىلەدى، دەپ بەلگىلەنگەن؛ شيانفا جوباسىنا وزگەرىس ەنگىزۋ پرينسيپتەرى دە بەلگىلەنگەن. گومين داحۋيدىڭ، ۇكىمەت ورگاندارىنىڭ قىزمەت ۇقىعى جونىندە ٴپرينسيپتى بەلگىلەمەلەر جاسالۋدىڭ سىرتىندا، «جەرگىلىكتى ٴتۇزىم» جانە «حالىق-تىڭ ۇقىعى مەن مىندەتتەرى» جونىندە دە ەرەكشە بەلگىلەمەلەر جاسال-عان. «جەرگىلىكتى ٴتۇزىم» جونىندە: «ولكە جەرگىلىكتى اپتونومياسىنىڭ ەڭ جوعارعى ورنى بولىپ بەلگىلەنەدى»؛ «ولكە مەن ورتالىقتىڭ ۇقىق شەگىن ايىرۋ جۇنچۋانجۋي بويىنشا بەلگىلەنەدى»؛ «ولكە باستىقتارىن حالىق سايلايدى»؛ «ولكەدە ولكەلىك شيانفا جاسالادى، ٴبىراق ول مەملەكەتتىڭ شيانفامەن قايشى كەلمەيتىن بولسىن» دەپ بەلگىلەنگەن. «حالىقتىڭ ۇقىعى مەن مىندەتتەرى» جونىندە: «دەموكراتيالىق مەملەكەت-تەردىڭ حالىقتارىندا بولۋعا ٴتيىستى بوستاندىق پەن ۇقىق شيانفامەن قامتاماسىز ەتىلۋگە ٴتيىس، زاڭسىز سوعاناقتىقتارعا ۇشىراماۋعا ٴتيىس»؛ «حالىق بوستاندىعىن زاڭمەن بەلگىلەۋگە تۋرا كەلگەندە شەكتەۋدى ماقسات ەتپەي، بوستاندىقتى قامتاماسىز ەتۋ رۋحىن كوزدە ۇستاۋ كەرەك»؛ «مىندەتتى ەڭبەك شيانفادا بەلگىلەنبەي، اپتونوميا زاڭىندا بەلگىلەنۋگە ٴتيىس»؛ «بەلگىلى جەردە ٴجيى قونىستانعان از ۇلتتاردىڭ اپتونوميا

ۇقىمى قامتاماسىز ەتىلۋگە ٴتيىس» دەپ بەلگىلەنگەن. (5) اسكەري ىستەر ماسەلەسى جونىندەگى كەلىسىم. بۇل كەلىسىمدە: «ارميا تۇزىمىنە مەملەكەتىمىزدىڭ دەموكراتيالىق ساياسي ٴتۇزىمى مەن مەملەكەت جاعدايىنا قاراي گايگى جاسالادى»؛ «اسكەر الۋ ٴتۇزىمى جاقسارتىلادى»؛ «ارميا تاربيەسى ارميا قۇرۋ ٴپرينسيبى بويىنشا باسقارىلادى، ول پارتيا-توپتار جۇيەسىنەن جانە جەكە ادامدىق قاتىناستان ماڭگى سىرت بولادى»؛ «ارميا مەن پارتيا ايىرىم-ايىرىم بولادى»، «ٴارقانداي پارتيا-توپ پەن جەكە ادامنىڭ ارميانى ساياسي كۇرەس قۇرالى رەتىندە پايدالانۋىنا بولمايدى»؛ «ارميا مەن حالىق ايىرىم-ايىرىم باسقارىلادى»، «ارميادا قىزمەت وتەپ وتىرعان اسكەريلەردىڭ اكىمشىلىك ٴمانساپتى قوسىمشا وتەۋسىنە بولمايدى» دەپ بەلگىلەنگەن. گوميندالڭ ارمياسىن جانە ازات رايون ارمياسىن رەتتەپ قۇرۋ جونىندە: «اسكەري ىستەر ٴۇش كىسىلىك شياۋزۋى جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ ارمياسىن رەتتەپ قۇرۋ شاراسىن بۇرىنعى جوسپار بويىنشا نەعۇرلىم تەز ارادا اقىلداسىپ بەلگىلەپ، رەتتەپ قۇرۋدى اياقتاتادى»؛ گوميندالڭ ارمياسى «جۇنجڭبۇدىڭ بۇرىنعى جوسپارى بويىنشا، نەعۇرلىم تەز ارادا، 6 اي ىشىندە ٴوزىنىڭ 90 شىسىن رەتتەپ قۇرىپ بولادى»؛ «جوعارىداعى ەكى ٴتۇرلى رەتتەپ قۇرۋ جۇمىسى اياقتاعانان كەيىن، بۇكىل ەلدەگى بارلىق ارميا ٴبىرتۇتاس 50 شى نەمەسە 60 شى بولىپ قۇرىلۋعا ٴتيىس» دەپ بەلگىلەنگەن. ساياسي ٴماسلىحات كەڭەسىنىڭ بۇل كەلىسىمدەرى تۇرلىشە دارەجەدە حالىققا ٴتيىمدى، ال جيالڭ جيەشىنىڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگىنە ٴتيىمسىز بولدى. جيالڭ جيەشى، ٴبىر جاعىنان، بۇل كەلىسىمدەردى مويىندايتىندىعىن ٴبىلدىردى، وسى كەلىسىمدەردەن پايدالانا وتىرىپ، بەيبىتشىلىك الداۋشىلىعىن جۇرگىزۋگە تىرىستى، ەندى ٴبىر جاعىنان، سوعىسقا بەلسەنە ازىرلەنىپ، بۇكىل مەملەكەت كولەمىندىك ىشكى سوعىس قوزعاماق بولدى. ساياسي ٴماسلىحات كەڭەسىنىڭ بۇل كەلىسىمدەرى كوپ وتپەي-اق جيالڭ جيەشى جاعىنان ٴبىر-بىرلەپ جىرتىلىپ تاستالدى.

امەريكا ئىلشىسى انىنا لۋيزا سترونگپەن اڭگىمە*

(1946_جىل 8_اي)

سترونگتىڭ سۇراۋى: سىزشە، جۇڭگو ماسەلەسىنىڭ تاياۋ بولا_شاقتا ساياسي جولمەن، بەيبىت جولمەن شەشىلۋىنەن ٴۇمىت بار ما؟

ماۋ زىدۇڭنىڭ جاۋابى: مۇندا، امەريكا ۇكىمەتىنىڭ پوزيتسياسىنا قاراۋ كەرەك. ەگەر امەريكا حالقى جيالىپ جيەشىنىڭ نشكى سوعىس

* بۇل ــ ماۋ زىدۇڭ جولداس دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستىڭ اياق_تالعانىنا كوپ وتپەي_اق، حالىقارالىق جاعداي مەن ىشكى جاعداي جونىندە وتكىزگەن اسا ماڭىزدى اڭگىمە. بۇل اڭگىمەدە ماۋ زىدۇڭ جولداس «بارلىق كەرتارتپاشىلار قاعاز جولبارىس» دەگەن ايگىلى تۇجىرىمىن ورتاعا قويدى. وسى تۇجىرىم ەلىمىز حالقىنىڭ يديا_سىن قارۋلاندىردى، ەلىمىز حالقىنىڭ جەڭىسكە دەگەن سەنىمىن كۇشەيتتى، حالىق ازاتتىق سوعىسى بارىسىندا اسا ۇلى رول اتقاردى. لەنيننىڭ جيانگەرلەردى «بالشىق اياقتى الىپ»، «قۋىس كەۋدە» دەپ سيپاتتاعانى سياقتى، ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ جيانگەرلەردى جانە بارلىق كەرتارتپاشىلاردى قاعاز جولبارىس دەپ قاراۋى ولاردىڭ تەگىنە قاراتىلىپ ايتىلعان. مۇنىڭ ٴوزى گەنيالدىق حالىقتىڭ

جۇرگىزۋىنە كومەكتەسىپ وتىرعان امەريكا كەرتارتپا شىلارىنىڭ قولىن ۇستاي الاتىن بولسا، بەيبىتشىلىكتەن ٴۇمىت بار.

سۇراق: ەگەر امەريكا بۇرىنعى بەرگەندەرىنەن باسقا ەندىگارى كومەك بەرمەسە①، وندا جياڭ جيەشى تاعى دا قانشا ۋاقىتقا دەيىن سوعىسا الار ەدى؟

جاۋاپ: ٴبىر جىلدان استام.

سۇراق: جياڭ جيەشى ەكونوميكالىق جاقتان سونشا ۋاقىت توزە الۋى مۇمكىن بە؟

جاۋاپ: مۇمكىن.

سۇراق: ەگەر امەريكا ەندىگارى جياڭ جيەشىگە ەشقانداي كومەك بەرمەيتىندىگىن بىلدىرسە شى؟

جاۋاپ: قازىرگى كەزدە امەريكا ۇكىمەتى مەن جياڭ جيەشىدە جۇىق ارادا سوعىستى توقتاتۋ نيەتىنىڭ بار ەكەندىگىن كورسەتەتىن ەشقانداي بەلگى بايقالعان جوق.

① ٴتۇبىرلى جانلۇەلىك يدياسى بولىپ تابىلادى. ەكىنشى ىشكى گىميىڭ-دىڭ سوعىس داۋىرىنەن بەرى، ماۋ زىدۇڭ جولداس: گىميىڭشىلدەر جانلۇە جاقتان، جالپىلىق جاقتان جاۋدى كوزگە ىلمەۋگە، ولارمەن كۇرەسۋگە باتىلدىق ەتەۋگە، جەكەستى تارتىپ الۋعا باتىلدىق ەتەۋگە ٴتيىس؛ سونىمەن قاتار، تاكتيكا جاقتان، سىلۇە جاقتان، ٴاربىر ٴىشنارا جاقتان، ٴاربىر ناقتى كۇرەس ماسەلەسى جاقتان جاۋعا ٴمان بەرۋگە، ۇقىپتىلىق پوزيتسيا ۇستاۋعا، كۇرەس ونەرىنە ٴمان بەرۋگە، تۇرلىشە ۋاقىتتا، ورىنعا جانە جاعدايعا سايكەس لايىقتى كۇرەس فورمالارىن قولدانۋعا، ٴسويتىپ، جاۋدى بىرتىندەپ جەڭىپ قالدىرۋعا جانە جاۋدى جويۋعا ٴتيىس، دەپ سان رەت كورسەتكەن بولاتىن. 1958-جىلى 12-ايدىڭ 1-كۇنى جۇڭگو كوميۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتىنىڭ

سۇراق: گۇگچاندالڭ قاشانعا دەيىن تورە الادى؟

جاۋاپ: ٴبىزدىڭ ٴوز تىلەگىمىز بويىنشا ايتقاندا، ٴبىر كۇن دە سوعىسقىمىز كەلمەيدى. ٴبىراق جاعداي ٴبىزدى سوعىسۋعا ماجبۇرلەيتىن بولسا، ٴبىز اقىرىنا دەيىن سوعىسا الامىز.

سۇراق: ەگەر امەرىيكا حالقى گۇگچاندالڭ نەٴۇشىن سوعىسادى ەكەن دەپ سۇراسا، مەن نە دەپ جاۋاپ بەرۋگە ٴتيىسپىن؟

جاۋاپ: سەبەبى، جياڭ جيەشى جۇڭگو حالقىن قىرماقشى، حالىق ٴومىر ٴسۇرۋ ٴۇشىن ٴوزىن قورعاۋعا ٴتيىس. مۇنى امەرىيكا حالقى تۇسىنە الادى.

سۇراق: امەرىيكانىڭ سوۆەت وداعىنا قارسى سوعىس جۇرگىزۋدىڭ مۇمكىن ـ مۇمكىن ەمەستىگىنە ٴسىز قالاي قارايسىز؟

جاۋاپ: سوۆەت وداعىنا قارسى سوعىس جونىندەگى ۇگىت ەكى جاقتى قامتيدى. ٴبىر جاقتان، امەرىيكا جيانگەرلىگى شىنىندا سوۆەت وداعىنا قارسى سوعىس دايىنداۋدا، قازىرگى كەزدە سوۆەت

ۋۇچالڭ ماجىلىسىندە ماۋ زىدۇڭ جولداس بىلاي دەپ كورسەتتى: «دۇنيە جۇزىندەگى بارلىق زاتتاردا ەكى جاقتىلى سيپات (ياعني قاراما-قارسىلىق بىرلىك زاڭى) بولماي قويمايتىنى سياقتى، جيانگەرلەر مەن بارلىق كەرتارتپاشىلاردا دا ەكى جاقتىلى سيپات بولادى، ولار شىن جولبارىس ٴارى قاعاز جولبارىس. تاريحتا قۇل يەلەنۋشىلەر تابى، فەودال-ديحۋلار تابى جانە بۇرجۋازيا وزدەرى ۇستەمدىك بيلىكتى العانعا دەيىن جانە ۇستەمدىك بيلىكتى العانان كەيىنگى ٴبىر مەزگىل ىشىندە جاندى ەدى، گىميگىشىل ەدى، العاباسار ەدى، شىن جولبارىس ەدى. سوڭعى ٴبىر مەزگىل ىشىندە ولاردىڭ قاراما-قارسى جاعى بولعان قۇلدار تابى، ديحاندار تابى جانە پرولەتارىيات بىرتىندەپ ٴوسىپ وتىرعاندىقتان، ولارمەن كۇرەستى بارعان سايىن

وداعىنا قارسى سوعىس تۋرالى جۇرگىزىلىپ وتىرعان ۇگىت پەن سوۆەت وداعىنا قارسى باسقادا ۇگىتتەر سوۆەت وداعىنا قارسى سوعىستىڭ سايا‌سي دايىندىعى بولىپ تابىلادى. تاعى ٴبىر جاقتان، بۇل ۇگىتتەر امەريكا كەرتارتپاشىلارىنىڭ ٴدال قازىرگى كەزدە امەريكا جيانگەرلىگى تىكەلەي تاپ بولىپ وتىرعان كوپتەگەن ٴىس جۇزىندىك قايشىلىقتاردى بۇركەمەلەۋ ٴۇشىن تاراتقان تۇتەگى بولىپ تابىلادى. بۇل قايشىلىقتار — امەريكا كەرتارتپاشىلارى مەن امەريكا حالقى اراسىنداعى قايشىلىق، سونداي-اق امەريكا جيان-گەرلىگى مەن باسقادا كاپيتاليستىك مەملەكەتتەردىڭ جانە وتار، جارتىلاي وتار مەملەكەتتەردىڭ اراسىنداعى قايشىلىقتار. امەريكانىڭ سوۆەت وداعىنا قارسى سوعىس ۇرانىنىڭ قازىرگى ٴىس جۇزىندىك ٴمانى — امەريكا حالقىن ەزۋ جانە كاپيتاليزم دۇنيەسىنە ٴوزىنىڭ شاپقىنشىلىق ىقپالىن كەڭەيتۋ. سىزگە ٴمالىم، گيتلەر جانە ونىڭ سىبايلاسى جاپون جۇنفالارى سوۆەت وداعىنا قارسى تۇرۋ ۇرانىن

ۇدەتە تۇسكەندىكتەن، ولار بىرتىندەپ كەرى جاعىنا وزگەرىپ، كەرتارتپاشىلارعا اينالدى، مەشەۋ ادامدارعا اينالدى، قاعاز جولبارىسقا اينالدى، اقىر اياعىندا حالىق تارابىنان قۇلاتىلدى نەمەسە قۇلاتى-لادى. كەرتارتپا، مەشەۋ، ٴىرىپ-شىرىگەن تاپتار دا حالىقتىڭ شەشۋشى كۇرەستەرىندە تاپ بولعان كەزدە وسىنداي ەكى جاقتىلى سيپات الادى. ٴبىر جاعىنان، شىن جولبارىس بولادى، ادام جەيدى، ميليونداعان، 10 ميليونداعان ادامدى جەيدى. حالىقتىڭ كۇرەس ىستەرى قيىن-قىستاۋ جاعدايدا تۇرعان زاماندا تولىپ جاتقان بۇرالاڭ جولدار بولىپ وتىرادى. جۇڭگو حالقى جيانگەرلىك پەن فەوداليزم-نىڭ جانە گۋانلياۋ كاپيتاليزمنىڭ جۇڭگوداعى ۇستەمدىگىن جويۋ جولىندا 100 جىلدان استام ۋاقىت جۇمساپ، شامامەن بىرنەشە

ۇزاق ۋاقىت بويىنا ٴوز ەلدەرىندەگى حالىقتى قۇلدانىۋدىڭ جانە باسقا مەملەكەتتەرگە شاپقىنشىلىق جاساۋدىڭ سىلتاۋى ەتىپ كەلگەن ەدى. قازىر امەريكا كەرتارتپاشىلارىنىڭ ىستەپ وتىرعانى دا ٴدال وسىنداي.

امەريكا كەرتارتپاشىلارى سوعىس قوزعاماقشى بولسا، الدىمەن امەريكا حالقىنا شابۋىل جاساۋىنا تۋرا كەلەدى. ولار امەريكا حالقىنا شابۋىل جاساپ تا وتىر، ولار ساياسي، ىقتىسادي جاقتان امەريكا جۇمىسشىلارى مەن دەموكراتتارىن ەزىپ، امەريكادا فاشيزىمدى جولعا قويۋعا ازىرلەنۋدە. امەريكا حالقى قوزعالىپ، امەريكا كەرتارتپاشىلارىنىڭ شابۋىلىنا قارسى تۇرۋى كەرەك. مەن ولاردىڭ وسىلاي ىستەيتىندىگىنە سەنەمىن.

امەريكا مەن سوۆەت وداعىنىڭ اراسىن ۇلان-بايتاق جەر ٴبولىپ جاتىر، بۇل ارادا ەۆروپا، ازيا، افريكا قۇرلىقتارىنداعى ٴبىرسىپىرا كاپيتاليستىك مەملەكەتتەر جانە وتار، جارتىلاي وتار

10 ملليون ادام قۇربان بەرۋمەن عانا 1949-جىلعى جەڭىسكە قول جەتكىزدى. قاراڭىزدارشى، ول ٴتىرى جولبارىس، تەمىر جولبارىس، شىن جولبارىس ەمەي نەمەنە؟ دەگەنىمەن، ولار اقىر اياعىندا قاعاز جولبارىسقا، ٴولى جولبارىسقا، دوۋفۋ جولبارىسقا اينالدى. بۇل تاريحي فاكت. جۇرت بۇلاردى كورمەپ پە ەدى، ەستىمەپ پە ەدى؟ شىنىندا، مىڭداپ، 10 مىڭداپ بولعان! مىڭداپ، 10 مىڭداپ بولعان! سوندىقتان، ٴمانى جاعىنان قاراعاندا، ۇزاق ۋاقىت تۇر-عىسىنان قاراعاندا، جانلۇە جاعىنان قاراعاندا، جيانگەرلەر مەن بارلىق كەرتارتپاشىلاردى ناق قاعاز جولبارىس دەپ ەسەپتەۋ كەرەك. ٴبىزدىڭ جانلۇەلىك يدىيامىز وسى نەگىزگە قۇرىلادى. ەندى ٴبىر جاعىنان، ولار ٴارى ٴتىرى، ٴارى تەمىر، ٴارى شىن

مەملەكەتتەر بار. امەريكا كەرتارتپاشىلارى وسى مەملەكەتتەردى باعىندىرىپ الماي تۇرىپ، سوۆەت وداعىنا شابۋىل جاساۋدان ٴسوز اشا المايدى. قازىر امەريكا تىنىق مۇحيتتا انگليانىڭ بۇرىنعى بارلىق ىقپال كولەمىنەن الدەقايدا كوپ جەردى شەڭگەلىنە الدى، ول جاپونيانى، جۇڭگونىڭ گوميندالڭ ۇستەمدىگىندەگى بولەگىن، چاۋشيانىڭ جارتىسىن جانە تىنىق مۇحيتتىڭ وڭتۇستىگىن شەڭگەلىنە الىپ وتىر؛ ول ورتا جانە وڭتۇستىك امەريكانى دا ەرتەدەن بەرى شەڭگەلىنە الىپ كەلەدى؛ ول ەندى بۇكىل ۇلى بريتانيا ديگوسى مەن باتىس ەۆروپانى دا شەڭگەلىنە الماق بولىپ وتىر. امەريكا ٴتۇرلى سىلتاۋمەن ٴبىرسىپىرا مەملەكەتتەردە كەڭ كولەمدى اسكەري ازىرلىك جاساۋدا، اسكەري جيديلەر قۇرۋدا. امەريكا كەرتارتپاشى- لارى دۇنيەنىڭ ٴارقايسى جەرلەرىندە قۇرعان جانە قۇرماق بولعان بارلىق اسكەري جيديلەرىن سوۆەت وداعىنا قارسى باعىتتالعان دەسەدى. دۇرىس، بۇل اسكەري جيديلەر سوۆەت وداعىنا باعىتتال- عان. ٴبىراق، قازىر امەريكانىڭ شابۋىلشىلىعىنا الدىمەن ۇشىراپ وتىرعان سوۆەت وداعى ەمەس، قايتا الگى اسكەري جيديلەر قۇرىلعان

جولىبارىس، ولار ادام جەيدى. ٴبىزدىڭ سىلۋەلىك يديامىز بەن تاكتيكالىق يديامىز وسى نەگىزگە قۇرىلادى.» جانلۋە جاعىنان جاۋدى كوزگە ىلمەۋدىڭ، تاكتيكا جاعىنان جاۋعا ٴمان بەرۋدىڭ قاجەت- تىلىگى تۋرالى ماسەلە جونىندە وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 1 - تومىنداعى «جۇڭگو گىمىنگىدىك سوعىسىنىڭ جانلۋەلىك ماسە- لەسى»نىڭ 5 - تاراۋ، 6 - بولىمىنەن جانە وسى تومداعى «پارتيانىڭ قازىرگى ساياساتىنداعى بىرنەشە ماڭىزدى ماسەلە تۋرالى»نىڭ 1 - بولىمىنەن پايدالانىڭىز.

مەملەكەتتەردىڭ ٴوزى بولىپ وتىر. بۇل مەملەكەتتەر وزدەرىن شىن مانىندە ەزىپ وتىرعان كىم ەكەندىگىن، سوۆەت وداعى ما الدە امەريكا ما، كوپ ۇزاماي-اق تانىتىنىنا مەن سەنەمىن. امەريكا كەرتارتپاشى-للارى وزدەرىنە بۇكىل دۇنىيە ٴجۇزى حالىقىنىڭ قارسى شىعىپ وتىرعاندىعىن اقىرى ٴبىر كۇنى بايقايتىن بولادى.

ارينە، مەن امەريكا كەرتارتپاشىلارى سوۆەت وداعىنا شابۋىل جاساعىسى كەلمەيدى دەمەكشى ەمەسپىن. سوۆەت وداعى — دۇنيە ٴجۇزى بەيبىتشىلىگىنىڭ قورعاۋشىسى، امەريكا كەرتارتپاشىلارىنىڭ دۇنيەنى جەكە يەمدەنىپ الۋىنا بوگەت جاساپ وتىرعان قۇدىرەتتى ينىسۋ، سوۆەت وداعى تۇرعاندا امەريكانىڭ جانە دۇنيە جۇزىندەگى كەرتارتپاشىللاردىڭ جاۋىزدىق نيەتى مۇلدە ىسكە اسپايدى. سونىڭ ٴۇشىن، امەريكا كەرتارتپاشىلارى سوۆەت وداعىنا مەيلىنشە ٴوش، شىنىندا وسى سوتسياليستىك مەملەكەتتى جوعالتۋ قۇر قيالىنا سالىنادى. ٴبىراق قازىرگى كۇندە، دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستىڭ اياقتاعانىنا كوپ ۋاقىت وتپەگەن مەزگىلدە، امەريكا كەرتارتپاشىلارىنىڭ امەريكا-سوۆەت سوعىسىن سونشاما ايىبالام سالىپ شۋ كوتەرە دارىپتەپ، الاساپىراندىتۋى ادامداردى ولاردىڭ ٴىس جۇزىندىك ماقساتىنا كوز جىبەرۋگە ٴماجبۇر ەتتى. دەمەك، ولار سوۆەت وداعىنا قارسى تۇرۋ دەگەن ۇران استىندا امەريكانىڭ جۇمىسشىلارى مەن دەموكراتتارىنا قۇتىرىنا شابۋىل جاساماقشى، سونداي-اق امەريكانىڭ ىقپال كولەمىن سىرتقا قاراي كەڭەيتۋىنە دۇيشيالڭ ەتىلگەن مەملەكەتتەردىڭ ٴبارىن ٴوز شىلاۋىنا ايналدىر-ماقشى. مەنىڭشە، امەريكا حالىقى جانە امەريكا شاپقىنشىلىعىنىڭ قاتەرىنە ۇشىراعان بارلىق ەل حالىقتارى ىنتىماقتاسا وتىرىپ، امەريكا

كەرتارتپاشىلارىنىڭ جانە ولاردىڭ ٴار ەلدەگى يتارشىلارىنىڭ شابۋىلىنا قارسى تۇرۋى قاجەت. وسى كۇرەس جەڭىسكە جەتكەندە عانا دۇنيە جۇزىلىك ٴۇشىنشى سوعىستان ساقتانۋعا بولادى، ويت-پەگەندە ساقتانۋعا بولمايدى.

سۇراق: بۇل وتە جاقسى ٴتۇسىندىرۋ بولدى. ٴبىراق امەريكا يۋانزىدان جۇمساسا شى؟ ەگەر امەريكا يسلانديياداعى، چۇڭشىڭ ارالىنداعى جانە جۇڭگوداعى جيديلەرىنەن سوۆەت وداعىن بومبالاسا شى؟

جاۋاپ: يۋانزىدان — امەريكا كەرتارتپاشىلارى ادامداردى ۇرەيلەندىرۋ ٴۇشىن پايدالانىپ وتىرعان قاعاز جولبارىس، ول كورىنىستە قورقىنىشتى بولعانىمەن، ٴىس جۇزىندە قورقىنىشتى ەمەس. ارينە، يۋانزىدان كەڭ كولەمدە قىرعىندايتىن قارۋ، الايدا سوعىستا جەڭۋدى نەمەسە جەڭىلۋدى ٴبىر-ەكىلەگەن جاڭا تۇرپاتتى قارۋ ەمەس، حالىق بەلگىلەيدى.

بارلىق كەرتارتپاشىلار — قاعاز جولبارىس. كورەر كوزگە كەر-تارتپاشىلاردىڭ كەسپىرى قورقىنىشتى بولعانىمەن، ٴبىراق ٴىس جۇزىندە ونشالىقتى كۇشى جوق. ماسەلەگە ۇزاقتا كوز جىبەرۋ تۇرعىسىنان قاراعاندا، ناعىز قۇدىرەتتى كۇش كەرتارتپاشىلارعا ٴتان ەمەس، قايتا حالىققا ٴتان. 1917-جىلى روسسياداعى فەۆرال گىميڭىنە دەيىن روسسيادا قايسى جاق ناعىز كۇشتى ەدى؟ سىرتتاي قاراعاندا، سول كەزدەگى پاتشا كۇشتى ەدى؛ ٴبىراق فەۆرال گىميڭىنىڭ داۋىلى پاتشانى ۇشىرىپ اكەتتى. سايىپ كەلگەندە، روسسيانىڭ كۇشى جۇمىسشى-ديحان-اسكەرلەر سوۆەتى جاعىندا بولدى. پاتشا تەك قاعاز جولبارىس قانا بولىپ شىقتى. گيتلەردى دە

ادامدار اسا كۇشتى دەپ قاراماپ پا ەدى؟ ٴبىراق تارىيح ونىڭ قاعاز جولبارىس ەكەندىگىن دالەلدەدى. مۇسسولينى دە وسىنداي بولدى، جاپون جيانگەرلىگى دە وسىنداي بولدى. مۇنىڭ كەرىسىنشە، سوۆەت وداعىنىڭ جانە ٴار ەلدەگى دەموكراتيا مەن بوستاندىق سۇيگىش حالىقتاردىڭ كۇشى ادامداردىڭ بولجاعانىنان الدەقايدا قۇدىرەتتى بولىپ شىقتى.

جياڭ جيەشى دە جانە ونىڭ قولداۋشىسى امەريكا كەرتارتپاشىلارى دا قاعاز جولبارىس. امەريكا جيانگەرلىگى اۋىزعا السا ادامدار ونى كەرەمەت كۇشتىدەي سەزەدى، جۇڭگونىڭ كەرتارتپاشىلارى جۇڭگو حالقىن امەريكانىڭ «كۇشتى»لىگىمەن ۇرەيلەندىرۋدە. الايدا تارىيحتاعى بارلىق كەرتارتپاشىلار سياقتى امەريكا كەرتارتپاشىلارىنىڭ دا پالەندەي ٴبىر كۇشىنىڭ جوقتىعى دالەلدەنەدى. امەريكادا ناعىز كۇشتى ەكىنشى ٴبىر ٴتۇرلى ادامدار بار، بۇلار — امەريكا حالقى.

جۇڭگو احۋالىنان السپ ايتساق، ٴبىزدىڭ سۇيەنەتىنىمىز سوك پەن ملتىق قانا، ٴبىراق وسى سوك پەن ملتىقتىڭ جياڭ جيەشىنىڭ ايىرپىلانى مەن تانكەسىنەن دە كۇشتىرەك بولىپ شىعاتىنىن تارىيح اقىر اياعىندا دالەلدەيدى. جۇڭگو حالقى الدىندا ٴالى دە تولىپ جاتقان قيىنشىلىقتار تۇرسا دا، جۇڭگو حالقى امەريكا جيانگەرلىگى مەن جۇڭگو كەرتارتپاشىلارىنىڭ بىرلەسىپ جاساعان شابۋىلى استىندا ۇزاق ۋاقىت كۇيزەلىپ، قينالاتىن بولسا دا، ٴبىراق بۇل كەرتارتپاشىلار اقىرى ٴبىر كۇنى جەڭىلەدى، ٴبىز اقىرى ٴبىر كۇنى جەڭەمىز. مۇنىڭ سەبەبى باسقا ەمەس، كەرتارتپاشىلاردىڭ كەرتارتپالىقتا ۋاكىلدىك ەتەتىندىگى، ال ٴبىزدىڭ العاباسارلىقتا ۋاكىلدىك ەتەتىندىگىمىز.

ەسكەرتۋ

① امەريكا جيانگەرلىگى جياڭ جيەشىنىڭ حالىققا قارسى ىشكى سوعىس قوزعاۋىن قولداۋ ٴۇشىن، جياڭ جيەشى ۇكىمەتىنە وراسان زور جاردەم بەردى. 1946 ـ جىلى 6 ـ ايعا دەيىن امەريكا گوميندانىڭ ارميا ـ سىنان جيىنى 45 شىنى قارۋلاندىردى. گوميندانگا قۇرلىق ارميا، تەڭىز ارميا، اۋە ارميا ادامدارى، شپيوندار، قاتىناس ساقشىلارى، سانموۋلار، اسكەري دوحتىرلار جانە اسكەري لاۋازىمشىلار بولىپ 150 مىڭ ادام تاربيەلەپ بەردى. امەريكا ٴوزىنىڭ سوعىس كەمەلەرىمەن، ايىرپىلاندا ـ رىمەن گوميندانىڭ اسكەرلەرىنەن 41 شىدان قۇرالعان 14 جۇندى، مۇنان باسقا قاتىناس ساقشىسىنان 8 زۇڭدۇيدى، جيىنى 540 مىڭنان اسا ادامدى ازات رايوندارعا شابۋىل جاسايتىن الدىڭعى شەپكە تاسىپ بەردى. امەريكا ۇكىمەتى 90 مىڭ ادامدىق تەڭىز ارميا لۋجاندۋيىن جۇڭگودا قۇرلىققا شىعارىپ، شاڭحاي، چيڭداۋ، تيانجين، بەيپيڭ، چينحۋاڭداۋ سياقتى ماڭىزدى قالالاردى باسىپ الدى، ونىڭ ۇستىنە حۋابيدا گوميند ـ دانىڭ ٴۇشىن قاتىناس جولدارىن قورعاپ تۇردى. 1949 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى امەريكا گوۋۋيۋانى جاريالاعان «امەريكا مەن جۇڭگونىڭ قارىم ـ قاتىناسى» دەيتىن اق تىستى كىتاپتا اشكەرەلەنگەن ماتەريالدارعا قاراعاندا، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستان باستاپ 1948 ـ جىلعا دەيىن، امەريكانىڭ جياڭ جيەشى ۇكىمەتىنە بەرگەن ٴارتۇرلى جار ـ دەمىنىڭ جالپى سانى 4 ميليارت 500 ميليون امەريكا دوللارىنان اسادى (جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس تۇسىندا امەريكانىڭ گوميندانىڭ ۇكىمەتىنە بەرگەن جاردەمىنىڭ باسىم كوپ بولەگىن دە گوميندانىڭ كەيىن حالىققا قارسى ىشكى سوعىس جۇرگىزۋگە پايدالانۋ ٴۇشىن ىركىپ قالىپ وتىردى). ٴبىراق، ٴىس جۇزىندە، امەريكانىڭ جياڭ جيەشىگە بەرگەن جاردەمى بۇل ساناننان الدەقايدا كوپ. امەريكانىڭ اق تىستى

كىتابىندا مويىنداۋىنشا، امەريكانىڭ جياڭ جيەشى ۇكىمەتىنە بەرگەن جاردەمى، جياڭ جيەشى ۇكىمەتى جۇمساعان «اقشا شىعىسىنىڭ 50 پىراسەنتىنەن استامىنا تەڭ، مۇنى سول ۇكىمەتتىڭ يۋيسۋانىمەن سالىستىرعاندا، سالىستىرماسى جاعىنان امەريكانىڭ سوعىستان كەيىن باتىس ەۋروپاداعى مەملەكەتتەردىڭ قاي-قايسىسىنا بەرگەن جاردەمىنىڭ سانىنان اسىپ تۇسەدى».

باسىم اسكەر كۇشىن توپتاپ، جاۋدى جەكە-جەكە جويۋ*

(1946-جىلى 9-ايدىڭ 16-كۇنى)

(1) باسىم اسكەر كۇشىن توپتاپ، جاۋدى جەكە-جەكە جويۋ① سىندى سوعىس جۇرگىزۋ ٴادىسىن شايقاستاردى ورنالاستىرۋ جاعىنا قولدانۋ قاجەت بولىپ قانا قالماستان، تاكتيكالاردى ورنالاستىرۋ جاعىنا دا قولدانۋ قاجەت.

(2) شايقاستاردى ورنالاستىرۋ جاعىندا، جاۋ كوپتەگەن لۇيلەرمەن② (نەمەسە تۋاندارىمەن) بىرنەشە باعىتقا ٴبولىنىپ، ارمیامىزعا قاراي بەت العان كەزدە، ارمیامىز مۇلدە باسىم اسكەر كۇشىن، ياعني جاۋ كۇشىندەگى 6 ەسە، ياكي 5 ەسە، نەمەسە 4 ەسە كەلەتىن اسكەر كۇشىن، كەمىندە جاۋ كۇشىندەگى 3 ەسە كەلەتىن اسكەر كۇشىن توپتاپ، ورايى كەلگەندە، الدىمەن جاۋ ارمياسىنىڭ ٴبىر لۇيىن (نەمەسە تۋانىن) قورشاۋعا الىپ جويۋى قاجەت. بۇل لۇي (نەمەسە تۋان) جاۋ ارمياسىنىڭ لۇيلەرى ىشىندەگى السىزىرەگى

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ گەمىڭدىك اسكەري ىستەر ۋەييۋانحۇيى ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ.

بولۋى، نە جاردەم الۋ مۇمكىندىگى ازىراعى بولۋى نەمەسە ونىڭ تۇرعان جەرسىنىڭ جەر جاعدايى مەن حالىق احۋالى ٴبىز ٴۇشىن اسا ٴتيىمدى بولۋى، ال جاۋ ٴۇشىن ٴتيىمسىز بولۋى قاجەت. ارمىيامىزدىڭ الدىمەن وسى لۇيدى (نەمەسە تۋانىدى) جويىپ جىبەرۋىنە ٴتيىمدى بولۋ ٴۇشىن، ارمىيامىز ازداعان اسكەر كۇشىمەن جاۋ ارمىياسىنىڭ قالعان لۇيلەرىن (نەمەسە تۋانىدارىن) بوگەي تۇرىپ، ولاردى ارمىيامىز قورشاۋعا الىپ سوققى بەرىپ جاتقان لۇيىنە (نەمەسە تۋانىنا) تەز جاردەم بەرە المايتىن ەتۋ كەرەك. بۇعان قول جەتكەنەن كەيىن احۋالعا قاراپ، نەمەسە جاۋ ارمىياسىنان جانە ٴبىر لۇيدەن بىرنەشە لۇيگە دەيىن جويۋ (مىسالى، ٴبىزدىڭ سۇ يۇي، تان جىنلين باستاعان اسكەري بولىمدەرىمىز رۋگاۋ ماڭىندا 8 - ايدىڭ 22 - كۇنى جاۋدىڭ قاتىناس ساقشى بولىمدەرىنىڭ 5 مىڭ ادامىن، 8 - ايدىڭ 26 - كۇنى جاۋدىڭ جانە ٴبىر لۇيىن، 8 - ايدىڭ 27 - كۇنى جاۋدىڭ تاعى ٴبىر جارىم لۇيىن جويعانى سياقتى③؛ سونداي - اق ٴبىزدىڭ ليۋ بوچىڭ، دىڭ شياۋپيڭ باستاعان اسكەري بولىمدەرىمىز ديڭتاۋ ماڭىندا 9 - ايدىڭ 3 - كۇنىنەن 9 - ايدىڭ 6 - كۇنىنە دەيىن جاۋدىڭ ٴبىر لۇيىن، 9 - ايدىڭ 6 - كۇنى تۇستەن كەيىن جاۋدىڭ جانە ٴبىر لۇيىن، 9 - ايدىڭ 7 - كۇنىنەن 9 - ايدىڭ 8 - كۇنىنە دەيىن جاۋدىڭ تاعى ەكى لۇيىن جويعانى سياقتى④)؛ نەمەسە اسكەرلەردى قايتارىپ الىپ، دەم الدىرىپ - رەتتەپ، كەلەسى سوعىسقا دايىندالۋ قاجەت. شايقاستاردى ورنالاستىرۋ جاعىندا، جاۋعا جەڭىل - جەلپى قارايتىن، سونىڭ سالدارىنان اسكەر كۇشىن تەپە - تەڭ ٴبولىپ بارلىق باعىتتا جاۋعا توتەپ بەرمەك بولاتىن، ناتيجەدە ٴبىر باعىتتاعى جاۋدى دا جويا المايتىن، ٴوزىن بيدۇڭ

ورنىنا ٴتۇسىرىپ قوياتىــن قاتە سوعىــس جۇرگىــزۋ ادىسىنە قارسى تۇرۋ كەرەك.

(3) تاكتيكالاردى ورنالاستىرۋ جاعىندا، ارمــيامىز مۇلدە باسىم اسكەر كۇشىن توپــتاپ، بىرنەشە باعىتتاعى جاۋ ارمــياسىنىڭ ٴبىر باعىتتاعىســىن (ٴبىر لۇيــىن نەمەسە ٴبىر تۋانــىن) قورشاۋعا العان كەزدە، ارمىيامىزدىڭ شابۋىلعا وتۋگە مىندەتتى بولعان بيگتۋاندارى (نەمەسە اسكەري بولىمدەرى) ٴبىز جاقــتان قورشاۋعا السنان جاۋ اسكەرلەرىن ٴبىر جولدىڭ وزىندە ٴتۇپ ـ تۇگەل جويىپ جىبەرۋدى كوزدەپ، وسىنىڭ سالــدارىنان اسكەر كۇشــىن تەپە ـ تەڭ ٴبولىپ، بارلىق جەردە شابۋىل جاساپ، بارلىعىندا دا ٴالسىز بولىپ قالۋدان، ۋاقىتتى كەشەۋىلدەتىپ ناتيجەگە جەتە الماي قالۋدان اۋلاق بولۋى قاجەت. قايــتا مۇلدە باســم اسكەر كۇشــىن توپتاپ، ياعنــي جاۋ كۇشىندەگى 6 ەسە، 5 ەسە، 4 ەسە كەلەتىن، كەمىندە جاۋ كۇشىندەگى 3 ەسە كەلەتىن اســكەر كۇشىن توپــتاپ جانە زەڭبىرەكشى اسكەر-لەردىڭ بارلىعىن نەمەسە دەنىن توپتاي وتىرىپ، جاۋ ارمياسىنىڭ جىندىلەرىنەن السىزىرەك ٴبىرىن (ەكەۋــىن ەمەس) تاڭــداپ الىپ، ونى قيانــكەسكى شابــۋىلمەن ٴسوزسىز الــۋ قاجەت. بۇعان قول جەتكەنەن كەيــن، سوعىس ناتيــجەسىن دەرەۋ كەڭەيــتىپ، سول جاۋدى جەكە ـ جەكە جويۋ كەرەك.

(4) مۇنداي سوعىس جۇرگىــزۋ ٴادىسىنىڭ ناتيــجەسى مىناداي: بىرىنشىدەن، تۇگەلدەي جويۋعا بولادى؛ ەكىنشىدەن، تەز شەشۋگە بولادى. تۇگەلدەي جويعاندا عانا جاۋ ارمــياسىنا بارىنشا ٴونىمدى سوققى بەرىــپ، جاۋ ارمياســىنىڭ ٴبىر تــۋانىن جويۋ ارقــىلى ٴبىر تۋانىن ازايــتۋعا، ٴبىر لۇيىن جويــۋ ارقــىلى ٴبىر لۇيــىن ازايتۋعا

بولادى. ەكىنشى شەپتەگى اسكەر كۇشى تاپشى بولعان جاۋعا قاراتا مۇنداي سوعىس جۇرگىزۋ ٴادىسىن قولدانۋ مەيلىنشە ٴتيىمدى. تۇگەلدەي جويعاندا عانا ٴوزىمىزدى ابدەن تولىقتىرۋعا بولادى. مۇنىڭ ٴوزى قازىرگى ۋاقىتتا ارميامىزدىڭ قارۋ-جاراق، وق-ٴدارىسىنىڭ باستى قاينارى بولىپ قانا قويماي، سونىمەن بىرگە اسكەرلەرىمىزدىڭ دە ماڭىزدى قاينارى بولىپ وتىر. تۇگەلدەي جويعاندا، جاۋ اسكەرلەرىنىڭ سۇلكىنى تۇسەدى، كوڭىلى جاسيدى؛ ٴبىزدىڭ اسكەرلەرىمىزدىڭ رۋحى وسەدى، كوڭىلى كوتەرىلەدى. تەز شەشكەندە، ارميامىزدىڭ جاۋ ارمياسىنىڭ جاردەمگە كەلگەن بولىمدەرىن جەكە-جەكە جويۋىنا مۇمكىندىك بولادى، سونداي-اق ارميامىزدىڭ جاۋ ارمياسىنىڭ جاردەمگە كەلگەن بولىمدەرىنەن بۇلتارىپ قالۋىنا دا مۇمكىندىك بولادى. تاكتيكا جانە شايقاس جاقتارىندا، تەز شەشۋ — جانلۋە جاقتان ۇزاققا ٴتوزۋدىڭ قاجەتتى شارتى.

(5) قازىر ارميامىزداعى كادىرلار اراسىندا ٴبىرسىپىرا ادامدار جايشىلىقتا اسكەر كۇشىن تۇپتاپ، جاۋدى جەكە-جەكە جويۋ ٴپرينسيپىن قۇپتايدى؛ ٴبىراق سوعىسقا تاپ بولا قالعاندا، كوبىنەسە، بۇل ٴپرينسيپتى قولدانا المايدى. بۇل — جاۋعا جەڭىل-جەلپى قاراعاندىقتىڭ ناتيجەسى، سونداي-اق تاربيەنى كۇشەيتپەگەندىك-تىڭ جانە زەرتتەۋگە باسا ٴمان بەرمەگەندىكتىڭ ناتيجەسى. سوعىس مىسالدارىن كوپتەپ كورسەتە وتىرىپ، جوعارىداعىداي سوعىس جۇرگىزۋ ٴادىسىنىڭ جاقسىلىعىن قايتا-قايتا ٴتۇسىندىرۋ، ونىڭ جياڭ جيەشى شابۋىلىن جەڭىپ شىعۋداعى باستى ٴادىس ەكەندىگىن كورسەتۋ قاجەت. بۇل ٴادىستى قولدانعاندا جەڭىپ

شعامىز. بۇل ادىسكە قايشى كەلگەندە جەڭىلىپ قالامىز.

(6) اسكەر كۇشىن توپتاپ، جاۋدى جەكە ـ جەكە جويۋ ٴپرينسيپى ەندى عانا ورتاعا قويىلىپ وتىرعان جوق، ول ارميامىزدىڭ قۇرىلا باستاعانىنان تارتىپ، 10 نەشە جىلدان بەرگى تاماشا ٴداستۇرى. الايدا جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋرىندە، ارميامىز اسكەر كۇشىن بىتىراتىپ، پارتيزاندىق سوعىس جۇرگىزۋدى نەگىز ەتتى، اسكەر كۇشىن توپتاپ، يۇندۇگىدىق سوعىس جۇرگىزۋدى قوسىمشا ەتتى. قازىرگى ىشكى سوعىس داۋرىندە احۋال وزگەردى، سوعىس جۇرگىزۋ ٴادىسى دە وزگەرۋگە ٴتيىس، ارميامىز اسكەر كۇشىن توپتاپ، يۇندۇگىدىق سوعىس جۇرگىزۋدى نەگىز ەتۋگە، اسكەر كۇشىن بىتىراتىپ، پارتيزاندىق سوعىس جۇرگىزۋدى قوسىمشا ەتۋگە ٴتيىس. ال جياڭ جيەشى ارمياسى قارۋلانۋىن كۇشەيتكەن جاعدايدا، ارميامىز باسىم اسكەر كۇشىن توپتاپ، جاۋدى جەكە ـ جەكە جويۋ سىندى سوعىس جۇرگىزۋ ٴادىسىن باسا دارىپتەۋ كەرەك.

(7) جاۋ شابۋىل جاساۋ ورنىندا، ٴبىز قورعانۋ ورنىندا تۇرعان كەزدە، وسى ٴادىستى قولدانۋ كەرەك. ال جاۋ قورعانۋ ورنىندا، ٴبىز شابۋىل جاساۋ ورنىندا تۇرعان كەزدە، ەكى ٴتۇرلى احۋالعا ساي تۇرلىشە ٴادىس قولدانۋ كەرەك. ەگەر ارميامىزدىڭ اسكەر كۇشى مول، سول جەردەگى جاۋ ارمياسى السىزىرەك بولسا نەمەسە ارميامىزدىڭ جاۋعا كۇتپەگەن جەردەن شابۋىل جاساۋىنا تۋرا كەلسە، جاۋ ارمياسىنىڭ بىرنەشە بولەگىنە ٴبىر ۋاقىتتا شابۋىل جاساۋعا بولادى. مىسالى، 6 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنىنەن 6 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنىنە دەيىن ارميامىز شاندۇڭدا چيڭداۋ ـ جينان، تيانجين ـ پۋكوۋ تەمىر جولدارىنىڭ بويىنداعى 10 نەشە قالا مەن جىڭعا ٴبىر

ۋاقىتتا شابۋىل جاساپ، باسىپ الۋانى سياقتى[5]؛ سونداي-اق 8-ايدىڭ 10-كۇنىنەن 8-ايدىڭ 21-كۇنىنە دەيىن ءبىزدىڭ ليۋبوچياڭ، دىڭ شياۋپيڭ باستاعان اسكەري بولىمدەرىمىز لۋڭ-حاي تەمىر جولىنىڭ كايفىڭ-شۇيجوۋ جەلىسىندەگى 10 نەشە قالا مەن جىڭعا شابۋىل جاساپ، باسىپ الۋانى[6] سياقتى. ەگەر ارمياموز-دىڭ اسكەر كۇشى جەتكىلىكتى بولماسا، ونىدا بىرنەشە قالا مەن جىڭداعى جاۋعا ءبىر ۋاقىتتا شابۋىل جاساماي، جاۋ ارمياسى باسىپ العان قالالاردى ءبىر-بىرلەپ تارتىپ الۋ كەرەك. مىسالى، ارميامىز سانشيدە داتۇڭ-پۋجوۋ تەمىر جولىنىڭ بويىنداعى قالالاردى[7] تارتىپ الۋدا وسىلاي ىستەدى.

(8) ارميامىزدىڭ نەگىزگى كۇشى توپتالىپ جاۋدى جوياتىن كەزدە، جەرگىلىكتى بيگتۋاندارىدىڭ، جەرگىلىكتى پارتيزان دۇيلە-رىنىڭ جانە مينبيگدەردىڭ بەلسەندى قيمىلىمەن ءوزارا ۇشتاسىپ وتىرۋى قاجەت. جەرگىلىكتى بيگتۋاندار (نەمەسە اسكەري بولىمدەر) جاۋدىڭ ءبىر تۋانىنا، ءبىر يىڭىنا، ءبىر ليانىنا شابۋىل جاساعان كەزدە دە اسكەر كۇشىن توپتاپ، جاۋدى جەكە-جەكە جويۋ ءپرينسيپىن قولدانۋعا بولادى.

(9) اسكەر كۇشىن توپتاپ، جاۋدى جەكە-جەكە جويۋ ءپرينسيپى جەردى ۇستاپ تۇرۋدى نەمەسە تارتىپ الۋدى باستى نىسانا ەتپەي، قايتا جاۋ ارمياسىنىڭ جاندى كۇشتەرىن جويۋدى باستى نىسانا ەتەدى. كەي كەزدەردە اسكەر كۇشىن توپتاپ، جاۋ ارمياسىن جويۋ ماقساتىمەن نەمەسە ارميامىزدىڭ نەگىزگى كۇشىن جاۋ ارمياسىنىڭ اۋىر سوققىسىنا ۇشىراتپاي، اسكەرلەرىمىزدى دەم الدىرىپ-رەتتەپ الىپ، قايتادان سوعىس جۇرگىزۋگە تيىمدىلىك تۋدىرۋ ماقساتىمەن

كەيبىر جەرلەردى تاستاپ شىعۋعا جول بەرىلەدى. ارميامىز جاۋ ارمياسىنىڭ جاندى كۇشتەرىن كوپتەپ جويا الماعاندا عانا، قولدان كەتكەن جەرلەردى قايتارىپ الۋعا جانە جاڭادان جەر تارتىپ الۋعا مۇمكىندىك تۋىلادى. سونىڭ ٴۇشىن، جاۋ ارمياسىنىڭ جاندى كۇشتەرىن جويعاندارىدىڭ ٴبارى دە سيلانۋعا ٴتيىس. جاۋ ارمياسىنىڭ جىڭگۋي بولىمدەرىن جويعاندار عانا سيلانىپ قويماي، جاۋ ارمياسىنىڭ باۋ ـ اندۋي، حۋانشياڭدۋي⑧ سياقتى كەرتارتپا جەرگىلىكتى قارۋلى كۇشتەرىن جويعاندار دا سيلانۋعا ٴتيىس. الايدا، جاۋ مەن ٴبىزدىڭ كۇش سالىستىرمامىز جاعىنان قاراعاندا، ساقتاپ تۇرۋعا نەمەسە تارتىپ الۋعا بولاتىن جەرلەردى جانە شايقاستىق جاعىنان، تاكتيكالىق جاعىنان ماڭىزى بار جەرلەردى ۇستاپ تۇرۋ نەمەسە تارتىپ الۋ قاجەت، ويتپەگەندە قاتەلىك تۋىلادى. سونىڭ ٴۇشىن، مۇنداي جەرلەردى ۇستاپ قالا العاندار دا نەمەسە تارتىپ الا العاندار دا سيلانۋعا ٴتيىس.

ەسكەرتۋلەر

① وسى تومداعى شىعارمالاردا ايتىلعان «جاۋدى جويۋ» نەمەسە «جاۋدى قۇرتۋ» دەگەن سوزدەر جاۋدى ٴولتىرۋدى، جارالاۋدى جانە تۇتقىنعا الۋدى قامتيدى.

② گوميندالڭ جىڭگۋي ارمياسىنىڭ ٴتۇزىمى بويىنشا، اسلىندە ٴبىر جۇڭگە 3 شى نەمەسە 2 شى، ٴبىر شىعا 3 تۋان قارايتىن. 1946 ـ جىلى 5 ـ ايدان باستاپ، گوميندالڭ سول كەزدە حۋاڭحىنىڭ وڭتۇستىك وڭىرىندە تۇرعان جىڭگۋي ارمياسىن مەرزىمگە ٴبولىپ رەتتەپ قۇرىپ، بۇرىنعى جۇڭدى رەتتەپ قۇرىلعان شىعا، شىنى لۇيگە وزگەرتتى،

لۇيگە 3 نەمەسە 2 تۋان قارايتىن بولدى. حۋاڭچىننىڭ سولتۇستىك وڭىرىندەگى ءبىر ءبولىم ارمياسى رەتتەپ قۇرىلماي بۇرىنعى تۇزىمىندە قالا بەردى. كەيىن رەتتەپ قۇرىلعان شىنىندا دا كەيىن كەلە جۇڭ ءتۇزىمى قالپىنا كەلتىرىلدى.

③ 1946 - جىلى 7 - ايدا، گوميندالڭ ارمياسى جياڭسۋ - انحۋي ازات رايونىنا قاۋىرت شابۋىل جاساعاندا، ارميامىز دەرەۋ ءوزىن قورعاۋعا اتتاندى. ورتا جياڭسۋ ازات رايونىنا شابۋىل جاساعان جاۋ ارمياسى تالاڭ ىنبو قولباسشىلىعىنداعى 15 لۇي، شامامەن 120 مىڭ ادام ەدى. حۋادۇڭ حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ سۇ يۋي، تان جىنلين قاتارلى جولداستار قولباسشىلىق ەتكەن 18 تۋانى 7 - ايدىڭ 13 - كۇنىنەن 8 - ايدىڭ 27 - كۇنىنە دەيىن، ورتا جياڭسۋدىڭ تايشيڭ، رۇگاۋ، حاي - ان، شاۋبو وڭىرلەرىندە باسىم اسكەر كۇشىن توپتاپ، ارت - ارتىنان 7 رەت سوعىس جۇرگىزىپ، جاۋ ارمياسىنىڭ جيىنى 6 لۇيىن، 5 قاتىناس ساقشى دادۇيىن جويدى. بۇل شىعارمادا سونداعى ەكى جولعى سوعىستىڭ ناتيجەسى ايتىلىپ وتىر.

④ 1946 - جىلى 8 - ايدا گوميندالڭ ارمياسى شۇيجوۋ، جىڭجوۋ وڭىرلەرىنەن ەكى باعىتقا ءبولىنىپ، سانشي - حىبەي - شاندۇڭ - حىنان ازات رايونىنا شابۋىل جاسادى. سانشي - حىبەي - شاندۇڭ - حىنان حالىق ازاتتىق ارمياسى ليۋ بوچىڭ، دىڭ شياۋپيڭ قاتارلى جولداستاردىڭ قولباسشىلىعىندا، باسىم اسكەر كۇشىن توپتاپ، جىڭجوۋ جاقتان كەلگەن ءبىر باعىتتاعى جاۋ ارمياسىنا قارسى الدىنان سوققى بەردى، 9 - ايدىڭ 3 - كۇنىنەن 9 - ايدىڭ 8 - كۇنىنە دەيىن، شاندۇڭنىڭ حىزى، ديڭتاۋ، ساۋشيان وڭىرلەرىندە ىلگەرىندى - كەيىندى بولىپ جاۋ ارمياسىنىڭ 4 لۇيىن جويدى.

⑤ 1946 - جىلى 6 - ايدىڭ باس شەنىندە شاندۇڭ حالىق ازاتتىق ارمياسى چيڭداۋ - جينان، تيانجين - پۋكوۋ تەمىر جولدارىنىڭ جەلىسىندە قۇسىرشاق ارمياعا قارسى جازالاۋ سوعىسىن جۇرگىزىپ، جياۋشيان،

جاڭـديان، جوۋسۇن، دىجوۋ، تاي ـ ان، زاۋجۋاڭ سياقتى وننان استام قالا مەن جىڭدى بىلگەرىندى ـ كەيىندى ازات ەتتى.

⑥ سانشـي ـ حىبىي ـ شانـدۇڭ ـ حىنان حالـىق ازاتتىق ارمـياسى جۇڭيۋان، حۋادۇڭ حالىق ازاتتىق ارميالارىـنىڭ سوعـىس جۇرگىزۋىنە ۇشتاسـۋ ٴۇشىن، 1946 ـ جىـلى 8 ـ ايـدىڭ 10 ـ كۇنىنـەن 21 ـ كۇنىنە دەيىن بىرنەشە باعىتقا ٴبولىنىپ لۇڭ ـ حاي تەمىر جولىـنىڭ كايفىڭنان شۇيجوۋعا دەيىنگى جەلىـسىندە تۇرعان جاۋ ارمـياسىنا سوقـقى بەرىپ، داڭشان، لانفىڭ، حۋاڭكوۋ، ليجۋاڭ، ياڭجي سياقتى وننان استام قالا مەن جىڭدى بىلگەرىندى ـ كەيىندى باسىپ الدى.

⑦ 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدا، گومينـداڭ ارمياسىنىڭ حۋ زۇڭنان جانە يان شيشان بولىمدەرى بىرلەسە وتىرىپ، وڭتۇستىك سانـشي ازات رايونىنا باسىپ كىردى. سانشي ـ حىبىي ـ شاندۇڭ ـ حىنان حالىق ازاتتىق ارمياسـىنىڭ تايىۋە ٴبولـىمى مەن سانشي ـ سۇيـيۋان حالـىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ٴبىر بولەگى قارسى سوققى بەرىپ، وڭتۇستىك سانشيدەگى جاۋ ارمياسىنىڭ شابـۋىلىن توپتاردى؛ 8 ـ ايدا داتۇڭ ـ پۋجوۋ تەمىر جولىنىڭ لينفىننان ليڭشىعا دەيىنگى جەلىسىندە تۇرعان جاۋ ارمياسىنا دا شابۋىل جاساپ، حۇڭدۇڭ، جاۋچىڭ، حوشيان، ليڭشى، فىنشي قالالارىن بىلگەرىندى ـ كەيىندى ازات ەتتى.

⑧ حالىق ازاتتىق سوعىسى داۋىرىندە، كەيبىر ازات رايونداردا‌عى ديجۋلار، زورەكەرلەر گوميندالڭ بيلەپ ـ توستەپ وتىرعان رايوندارعا قاشىپ باردى. گومينـداڭ ولاردى «حۋانشياڭـدۇي»، «حۋانـشياڭتۋان» سياقتى كەرتارتپا قارۋلى كۇشتەر ەتىپ ۇيىمداستىردى، ولار گوميندالڭ ارمـياسىمەن بىرگە ازات رايونـدارعا شابـۋىل جاسادى. ديـجۋلاردان قۇرالعان بۇل كەرتارتپا قارۋلى كۇشتەر كەز كەلـگەن جەردە تالان ـ تاراج جۇرگىزدى، اتىپ ـ شاپتى، ىستەمەگەن زۇلىمدىعى قالمادى.

امەريكا ”جاراستىرۋ“ ىنىڭ ٴشىمىلدىگى جانە جۇڭگو ىشكى سوعىسىنىڭ بولاشاعى

ــ امەريكا ٴتىلشىسى ستيلمەن اڭگىمە

(1946 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 29 ـ كۇنى)

ستيلدىڭ سۇراۋى: مارتەبەلى مىرزا، ٴسىز امەريكانىڭ جۇڭگو ىشكى سوعىسىن جاراستىرۋ جولىنداعى ٴىسى ٴساتسىز بولىپ شىقتى دەپ قارايسىز با؟ ەگەر امەريكا ساياساتى قازىرگى قالپىندا جۇرگىزىلە بەرەتىن بولسا، وندا اقىرى قالاي بولار ەدى؟

ماۋ زىدۇڭنىڭ جاۋابى: مەن امەريكا ۇكىمەتىنىڭ ساياساتى جاراستىرۋ[1] دەلىنەتىندىگىنە قاتتى ٴشۇبالانامىن. امەريكانىڭ جيالڭ جيەشىگە قىرۋار جاردەم بەرىپ، ونىڭ بۇرىن بولىپ كورمەگەن كەلڭ كولەمدى ىشكى سوعىس جۇرگىزە الۋىنا مۇمكىندىك تۋدىرۋى سىندى فاكتىلەرگە قاراعاندا، امەريكا ۇكىمەتىنىڭ ساياساتى ”جاراستىرۋ“ دەگەندى بۇركەنىشىك ەتە وتىرىپ، جيالڭ جيەشىنى ٴار جاقتان

كۇشەيتۋ، سونداي-اق جيالڭ جيەشىنىڭ قىرعىنداۋ ساياساتى ارقىلى جۇڭگونىڭ دەموكراتيالىق كۇشتەرىنە قىسىم جاساپ، جۇڭگونى ٴوز جۇزىندە امەريكانىڭ وتارىنا اينالدىرۋ بولىپ تابىلادى. بۇل ساياسات جۇرگىزىلە بەرەتىن بولسا، ونىڭ بۇكىل جۇڭگوداعى بارلىق وتانشىل حالىقتى باتىل قارسى تۇرۋعا قوزعايتىنى ٴسوزسىز.

سۇراق: جۇڭگونىڭ ىشكى سوعىسى قاشانعا دەيىن سوزىلادى؟ ونىڭ ناتيجەسى قالاي بولماق؟

جاۋاپ: ەگەر امەريكا ۇكىمەتى قازىر جۇرگىزىپ وتىرعان جيالڭ جيەشىگە جاردەمدەسۋ ساياساتىن تاستاسا، جۇڭگوداعى امەريكا ارمياسىن شەگىندىرىپ اكەتسە، سوۆەت وداعى، امەريكا، انگليا ەلدەرى سىرتقى ىستەر بۋجاڭدارىنىڭ موسكۆا كەڭەسى كەلىسىمىن② ىسكە اسىرسا، وندا جۇڭگو ىشكى سوعىسىنىڭ بۇرىنىراق اياقتالۋى ٴسوزسىز. ەگەر بۇلاي بولماسا، ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىسقا اينالۋى مۇمكىن. مۇنىڭ ناتيجەسىندە، ٴبىر جاعىنان، ارينە، جۇڭگو حالقى قاتتى كۇيزەلىسكە ۇشىرايدى؛ ٴبىراق، ەندى ٴبىر جاعىنان، جۇڭگو حالقى ٴسوزسىز ىنتىماقتاسا وتىرىپ، ٴوز ٴومىرىن قورعايدى، ٴوز تاعدىرىن بەلگىلەيدى. قانداي جاپا-ماشاقاتتار بولسا دا، جۇڭگو حالقىنىڭ تاۋەلسىزدىك، بەيبىتشىلىك، دەموكراتيا جولىنداعى مىندەتى ٴسوزسىز جۇزەگە اسادى. ەلىمىزدەگى جانە شەتەلدەردەگى ەزۋشى كۇشتەردىڭ قانداي بولسا دا بۇل مىندەتتىڭ جۇزەگە اسىرىلۋىن بوگەي المايدى.

سۇراق: مارتەبەلى مىرزا، ٴسىز جيالڭ جيەشىنى جۇڭگو حالقىنىڭ «تابيعي كوسەمى»ى دەپ قارايسىز با؟ گوڭچاندىڭ ٴارقانداي احۋالدا دا جيالڭ جيەشىنىڭ 5 ٴتۇرلى تالابىن③ قابىلداماي ما؟

ەگەر گومىنـداڭ گۇڭچانـداڭـنىڭ قاتـناشۇنـسىز گومىـن داخۇي
شاقىرۇغا④ ۇرنىسا، وندا گۇڭچانداڭ قانداي ارەكەت قولدانار ەدى؟
جاۋاپ: دۇنـىيە جۇزىندە «تابىـمى كوسەم» دەيتىن جوق. جياڭ
جـيەشى ەگەر بىيل 1 ـ ايـداعى سوعىس توقتاتـۋ كەلىسىمى⑤ مەن
ساياسي ماسلىحات كەڭەسىنىڭ ورتاق قارارلارى⑥ بويىنشا جۇڭگو-
نىڭ ساياسي، اسـكەري ىستەر، ىقـتىسات سىقلـدى ماسەلەلەرىن
شەشىم ەتە الاتىن بولـسا، جوعارىدا ايـتىلعان كەلىسىم مەن قارار-
لارعا قايشى كەلەتىن «5 تۇرلى» نەمەسە 10 تۇرلى دەيتىن سىڭار-
جاقتى تالابىنا نەگىزدەلمەيتىن بولسا، وندا، ٴبىز ونىمەن بۇرىنعىداي
ىستەس بولۋدى قالايمىز. گومىن داخـۇي تەك ساياسي ماسلىحات
كەڭەسـىنىڭ قارارلارى بويىنشا پارتيا ـ توپـتاردىڭ ورتاق جاۋاپ-
كەرلىگىندە شاقىرىلۋعا ٴتيىس، ويتپەگەندە ٴبىز وعان باتىل قارسى
تۇرۋ پوزيتسياسىن ۇستايمىز.

ەسكەرتۋلەر

① 1945 ـ جىلى 12 ـ ايدا امەريكا ۇكىمەتى مارشاللدى ۇزۇكتۇڭىنىڭ
ەرەكشە ەلشىسى رەتىندە جۇڭگوعا جىبەرىپ، «گومىنداڭ مەن گۇڭچاڭ-
داڭ اراسىنداعى اسكەري قاقتىعىستى جاراستىرۋ» دەگەندى بۇركەنىشىك
ەتىپ، امەريكانىڭ شابقىنشى كۇشتەرى مەن گومىنداڭ كەرتارتپاشىلارى-
نىڭ ۇستەمدىك ورنىن بارلىق جاقتان كۇشەيتپەك بولدى. جياڭ جيەشى
دە ۋاقىتتى ۇتا وتىرىپ، ىشكى سوعىستى ورنالاستىرۋ ٴۇشىن، امەريكا
جيانگەرلىگىنىڭ تاپسىرۋى بويىنشا، جۇڭگو گۇڭچانداڭى مەن جۇڭگو
حالقىنىڭ ىشكى سوعىستى توقتاتۋ جونىندەگى تالابىن كورىنىستە قابىل-
داعانسىدى. 1946 ـ جىلى 1 ـ ايدا گومىنـداڭ ۇكىمەتىنىڭ ۋاكىلى مەن

جۇڭگو گۇڭچاڭداگىنىڭ ۋاكىلى سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمىن جاسادى، سوعىس توقتاتۋ بۇيرىعىن جاريالادى، سونىداي-اق امەريكا ۋاكىلى قاتىناسقان «3 ادامدىق شىاۋزۋ» جانە «اسكەري ىستەردە جاراستىرۋدىڭ بىيىك اتقارۋ بۋى»ن ۇيىمداستىردى. مارشالل «جاراستىرۋ» دەيتىندى جۇرگىزگەن كەزدە، ٴارالۋان قۋلىقتار ىستەتىپ، ەلدىڭ الدىمەن دۇڭبيدا، ونان كەيىن حۋابيدا، حۋادۇڭدا، حۋاجۇڭدا گوميندانڭ ارمياسىنىڭ ازات رايوندارعا باسىپ كىرۋىنە كومەكتەستى، سونىمەن قاتار گوميندانڭ ارمياسىن بەلسەنە تاربيەلەدى جانە قارۋلاندىردى، جيانڭ جيەشىنى قىرۋار اسكەري قارۋ-جاراقتارمەن جانە باسقا دا سوعىستىق زاتتارمەن قامدادى. 1946-جىلى 6-ايعا دەيىن، جيانڭ جيەشى گوميندانڭ جىڭگۋي ارمياسىنداعى جالپى اسكەر كۇشىنىڭ (شامامەن 2 مىليون ادام) 80 پىراسەنتىن ازات رايوندارعا شابۋىل جاسايتىن الدىڭعى شەپكە اكەلىپ توپتادى، مۇنىڭ ىشىندە 540 مىڭنان استام ادامىن امەريكا قارۋلى بولىمدەرى سوعىس كەمەلەرىمەن، ايىرپىلانىدارمەن تىكەلەي كومەكتەسىپ تاسىپ بەردى. جيانڭ جيەشى ورنالاستىرۋ ىستەرىن اياقتاتقانان كەيىن، 7-ايدا بۇكىل مەملەكەت كولەمىندەگى فانگىمىڭدىك سوعىس قوزعادى. ىلە-شالا مارشالل 8-ايدىڭ 10-كۇنى امەريكانىڭ جۇڭگوداعى داشىسى ستيۋارت لەيتونمەن بىرگە بىرلەسكەن مالىمدەمە جاريالاپ، «جاراستىرۋ»دىڭ ساتسىزدىككە ۇشىراعانىن مالىمدەدى، ٴسويتىپ، جيانڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىستى ەمىن-ەركىن جۇرگىزۋىنە جول بەردى.

② بۇل ارادا 1945-جىلى 12-ايدا سوۆەت وداعى، امەريكا، انگليا ەلدەرى سىرتقى ىستەر بۇجاڭدارىنىڭ موسكۋا كەڭەسىنىڭ جۇڭگو ماسەلەسى جونىندەگى كەلىسىمى ايتىلىپ وتىر. موسكۋا كەڭەسىنىڭ مازمۇنىداماسىندا، 3 ەل سىرتقى ىستەر بۇجاڭدارى «جۇڭگونىڭ ىشكى ىستەرىنە ارالاسپاۋ ساياساتىندا باتىل تۇراتىندىعىن قايتالاپ كورسەتەدى» دەلىنگەن؛ سوۆەت وداعى مەن امەريكانىڭ سىرتقى ىستەر بۇجاڭدارى سوۆەت وداعى جانە امەريكا ارميالارىن جۇڭگودان نەعۇرلىم ەرتەرەك اكەتۋگە

ٴبىر اۋىزدان قوستاعان ەدى. سوۆەت وداعى بۇل كەلىسىمدى ادالدىقپەن اتقاردى. تەك گوميندالڭ ۇكىمەتى قايتا-قايتا ۇسىنىس جاساعاندىقتان عانا سوۆەت وداعى ارمياسى شىعىس كەتۋ ۋاقىتىن كەشەۋىلدەتتى. 1946-جىلى 5-ايدىڭ 3-كۇنى سوۆەت وداعى ارمياسى جۇڭگونىڭ دۇڭبەي شەگاراسىنان بۇكىلدەي شىعىپ بولدى. ٴبىراق امەريكا ۇكىمەتى ٴوز ۋادەسىنە مۇلدە وپاسىزدىق جاساپ، ٴوز ارمياسىن شەگىندىرىپ اكەتۋدەن باس تارتتى، سونىمەن قاتار جۇڭگونىڭ ىشكى ىستەرىنە ورشەلەنە ارالاستى.

③ 1946-جىلى 6-ايدا جانە 8-ايدا جيالڭ جيەشى جۇڭگو گۇڭچاندانگىنا ىلگەرىندى-كەيىندى ەكى رەت 5 ٴتۇرلى تالاپ دەيتىنىن قويدى، جۇڭگو گۇڭچاندانگى جاق بۇل تالاپتاردى مويىنداعاندا عانا ىشكى سوعىستى توقتاتۋدى ويلاستىرۋعا بولادى دەپ مالىمدەدى. بۇل 5 ٴتۇرلى تالاپ جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىن مىنا جەرلەردەن: 1) لۇڭ-حاي تەمىر جولىنىڭ وڭتۇستىگىندەگى بارلىق جەرلەردەن؛ 2) چيڭداۋ-جينان تەمىر جولىنىڭ بۇكىل جەلىسىنەن؛ 3) چىڭدىدان جانە چىڭدىنىڭ وڭتۇستىگىندەگى جەرلەردەن؛ 4) دۇڭبەيدىڭ كوپ بولەگىنەن؛ 5) 1946-جىلى 6-ايدىڭ 7-كۇنىنەن كەيىن ازات رايوندارداعى حالىقتىق قارۋلى كۇشتەر شاندۇڭ، شانشي ولكەلەرىندەگى قۋىرشاق ارميانىڭ قولىنان ازات ەتكەن بارلىق جەرلەردەن شىعىپ كەتسىن دەگەندىك ەدى. جۇڭگو گۇڭچاندانگى بۇل قانىشەردىك تالاپتاردان باتىل باس تارتتى.

④ 1946-جىلى 1-ايداعى ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ قارارلارىنا ساي، گومين داڭ بارلىق پارتيا-توپتار قاتىناسقان دەموكراتيالىق، ىنتىماقتىلىق قۇرىلتاي بولۋعا جانە ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ كەلىسىمدەرى جۇزەگە اسىرىلعاننان كەيىن قايتا ۇيىمداستىرىلعان ۇكىمەتتىڭ باسشىلىعىمەن عانا شاقىرىلۋعا ٴتيىس ەدى. 1946-جىلى 10-ايدىڭ 11-كۇنى، گوميندالڭ ارمياسى جاڭجياكوۋدى

جاۋلاپ الدى، جيالڭ جيەشى توبىنىڭ بۇل «جەڭىس»تەن باسى اينالىپ، سول كۇنى تۇستەن كەيىن ساياسي ٴماسليحات كەڭەسى قارارلارىنىڭ بەلگىلەمەسىنە اشقتان - اشىق قايشىلىق جاساپ، گومينداڭ باۋراپ الــمان، بولىنۋشىلىك تۋدىراتىن، دۋسايلىق جۇرگىزەتىن «گومين داحۋي» شاقىرۋ تۋرالى بۇيرىق ٴتۇسىردى. بۇل «گومين داحۋي» سول جىلى 11 - ايدىڭ 15 - كۇنى نانجيڭدە رەسمي اشىلدى، وعان جۇڭگو كوڭ- چانداڭى، دەموكراتيالىق پارتيا - توپتار جانە بۇكىل ەل حالقى باتىل قارسى تۇردى جانە ودان باس تارتتى.

⑤ وسى تومداعى «ٴوزىمىزدى قورعاۋ سوعىسى ارقىلى جيالڭ جيەشى- نىڭ شابۋىلىن تالقاندايىق»تىڭ ① ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

⑥ وسى تومداعى «ٴوزىمىزدى قورعاۋ سوعىسى ارقىلى جيالڭ جيەشى- نىڭ شابۋىلىن تالقاندايىق»تىڭ ② ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

ٴۇش ايلىق قورىتىندى*

(1946 ـ جىلى 10 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى)

(1) 7 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى جۇڭياڭنىڭ جاعداي جونىندە بەرگەن نۇسقاۋىندا① بىلاي دەلىنگەن بولاتىن: «ٴبىز جياڭ جيەشىنى جەڭە الامىز. بۇكىل پارتيادا بۇل جونىندە تولىق سەنىم بولۋ كەرەك.» ٴۇش ايلىق، ياعني 7 ـ، 8 ـ، 9 ـ ايلارداعى سوعىس وسى تۇجىرىمنىڭ دۇرىس ەكەندىگىن دالەلدەدى.

(2) ساياسي جاقتاعى، ىقتىسادي جاقتاعى نەگىزگى قايشىلىقتاردى جياڭ جيەشىنىڭ جەڭۋگە شاراسىز قالىپ وتىرعاندىعى ٴبىزدىڭ ٴسوزسىز جەڭەتىندىگىمىزدىڭ، جياڭ جيەشىنىڭ ٴسوزسىز جەڭىلە-

---

* بۇل — ماۋ زەدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ. بۇل نۇسقاۋدا 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدا بۇكىل مەملەكەت كولەمىندە ىشكى سوعىس پارتلاعاننان كەيىنگى ٴۇش ايلىق سوعىستىڭ ٴبىر قاتار تاجىريبەلەرى مۇقيات قورىتىندىلاندى، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ سودان كەيىنگى سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى مەن سوعىس جۇرگىزۋ مىندەتتەرى العا قويىلدى، حالىق ازاتتىق سوعىستىڭ ٴبىر مەزەتتىك قيىنشىلىقتى جەڭگەننەن كەيىن، ٴسوز جوق، جەڭىسكە جەتە

تىندىگىنىڭ نەگىزگى سەبەبى بولىۋدان تىس، اسكەري جاقتا، جياڭجيەشى ارمياسىنىڭ سوعىس شەبىنىڭ تىتەنىشە كەڭ بولۋى مەن ونىڭ اسكەر كۇشىنىڭ جەتكىلىكسىزدىگى اراسىندا دا شيەلە-نىسكەن قايشىلىق تۋىلدى. مۇنداي قايشىلىق، ٴسوز جوق، ٴبىزدىڭ جەڭەتىندىگىمىزدىڭ، جياڭجيەشىنىڭ جەڭىلەتىندىگىنىڭ تىكەلەي سەبەبى بولادى.

(3) جياڭجيەشىنىڭ ازات رايونداردى شابۋىل جاساعان بۇكىل جىڭگوۋي ارمياسىندا، قۋىرشاق ارميا، باۋ-ان دۇيلەر، قاتىناس ساقشى بولىمدەرى قاتارلىلاردى قوسپاعاندا، جيىنى 190 نەشە لۇي بار. بۇل سانىنان تىس، سولتۇستىكتە جاردەمدەسۋ ٴۇشىن وڭتۇستىكتەن مىقتاعاندا تاعى دا ٴبىر ٴبولىم اسكەر كۇشىن اكەلە الار، ونان سوڭ اكەلۋى قيىن. ال بۇل 190 نەشە لۇيدىڭ وتكەن ٴۇش اي ىشىندە ارميامىز جاعىنان 25 لۇيى جويىلدى. بيىل 2-ايدان 6-ايعا دەيىن ارميامىزدىڭ دۇگبيدا جويعاندارى بۇل سانعا ەنگىزىلمەدى.

(4) جياڭجيەشى ارمياسىنىڭ 190 نەشە لۇيىنىڭ جارتىسىنا جۋىعى قورعانىس مىندەتىن اتقارۋعا تۋرا كەلەدى، تەڭ جارتىسىنان ٴسال كوبىرەگى دالا سوعىسىن ۇشتىنە الا الادى. ال دالا سوعىسىن

الاتىندىعى كورسەتىلدى. حالىق ازاتتىق سوعىسىن قولداۋدا جانە وعان ۇشتاسۋدا شەشۋ قاجەت بولعان ازات رايونداردىڭ ىشكى بولە-گىندەگى جەر گايگىسى ماسەلەسى، ازات رايونداردىڭ ٴوندىرىسىن وركەندەتۋ ماسەلەسى، گومينداڭ بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايوندار-داعى بۇقارالىق كۇرەسكە باسشىلىقتى كۇشەيتۋ ماسەلەسى جانە باسقا دا قاتىسى بار ماسەلەلەر جونىندە دە بۇل حۇجاتتا ٴپرينسيپتى تۇسىنىكتەر جاسالدى.

ۇستىنە العان وسى اسكەر كۇشتەرىنىڭ دە بەلگىلى رايونعا بارعاندا ٴبىر بولەگى، ٴتىپتى كوپ بولەگى قورعانىس مىندەتىن اتقارماي تۇرا المايدى. جاۋدىڭ يەجانجۇنى، ٴبىر جاعىنان، ٴبىز تاراپتان ۇزدىكسىز جويىلادى، ەندى ٴبىر جاعىنان، تولىپ جاتقان قورعانىس مىندەتىن اتقاراتىن بولادى، سونىڭ ٴۇشىن، ول سوعىسقان سايىن، ٴسوز جوق، ازايا بەرەدى.

(5) ٴۇش ايدا ٴبىز جويعان 25 لۇيدىڭ ىشىندە تاڭ ىنبونىڭ (بۇرىنعى لي موانىنىڭ) 7 لۇيى، شۇە يۋەنىڭ 2 لۇيى، گۋ جۋتۇڭنىڭ (بۇرىنعى ليۋ جىنىڭ) 7 لۇيى، حۋ زۇڭنانىڭ 2 لۇيى، يان شيشانىڭ 4 لۇيى، ۋاڭ ياۋۋۇدىڭ 2 لۇيى، دۋ يۇيمىڭنىڭ ٴبىر لۇيى بار. لي زۇڭرىن، فۋ زويي، ما حۇڭكۇي، چىڭ چيان اسكەري بولىمدەرى ٴالى دە ارميامىزدىڭ جويىپ سوقفىسىنا ۇشىراماعاندىعىن ەسەپكە الماعاندا، قالعان جەتەۋىنىڭ اسكەري ٴبولىمى ارميامىزدىڭ نە ەداۋىر قاتتى سوققىسىنا ۇشىرادى، نە العاشقى سوققىسىنا ۇشىرادى. ٴبىزدىڭ قاتتى سوققىمىزعا ۇشىراعاندار دۋ يۇيمىڭ (بيىل 2 - ايدان 6 - ايعا دەيىن دۇڭبيدا بولعان سوعىستى دا قامتيدى)، تاڭ ىنبو، گۋ جۋتۇڭ، يان شيشان. ٴبىزدىڭ العاشقى سوققىمىزعا ۇشىراعاندار شۇە يۋە، حۋ زۇڭنان، ۋاڭ ياۋۋۇ. وسىنىڭ ٴبارى ٴبىزدىڭ ارميامىزدىڭ جياڭ جيەشىنى جەڭە الاتىندىعىن دالەلدەيدى.

(6) بۇدان بىلايعى ٴبىر مەزگىل ىشىندەگى مىندەت — جاۋ ارمياسىنىڭ تاعى دا شامامەن 25 لۇيىن جويۋ. وسى مىندەت ورىندالعاندا، جياڭ جيەشى ارمياسىنىڭ شابۋىلىن توقتاتۋعا، سونداي-اق قولدان كەتكەن جەرلەردى بىرتىندەپ قايتارىپ الۋعا بولادى. جاۋ ارمياسىنىڭ ەكىنشى 25 لۇيىن جويۋ مىندەتى ورىندالعان كەزدە،

ارمىامىز جاللۇەلىك جاقتان جۇدۇگەندىقتى ٴسوزسىز تارتىپ الىپ، قورعانىستان شابۋىلعا كوشەدى دەپ شامالاۋعا بولادى. ول كەزدەگى مىندەت ــ جاۋ ارمىاسىنىڭ ٴۇشتىنشى 25 لۇيىن جويۋ. ەگەر وسىلاي ىستەي الاتىن بولساق، قولدان كەتكەن جەرلەردىڭ كوبىن، ٴتىپتى ٴبارىن قايتارىپ الۋعا، سونداي-اق ازات رايونداردى كەڭەيتۋگە بولادى. ول كەزدە گومينداڭ مەن گۇڭچاندانگىنىڭ اسكەري كۇش سالىستىرماسىندا، ٴسوز جوق، وراسان زور وزگەرىس بولادى. بۇل ماقساتقا جەتۋ ٴۇشىن، بۇدان بىلايعى ٴۇش اي ايناسىندا، وتكەن ٴۇش ايدا جاۋدىڭ 25 لۇيىن جويعان ۇلى تابىسقا ۇلاستىرا وتىرىپ، جاۋدىڭ تاعى دا شامامەن 25 لۇيىن جويۋ كەرەك. مۇنىڭ ٴوزى جاۋ مەن ٴبىزدىڭ جاعدايىمىزدى وزگەرتۋدىڭ كىلتى[2].

(7) وتكەن ٴۇش اي ىشىندە ٴبىز حۋايىن، حىزى، چىڭدى، جىنىڭ سياقتى بىرنەشە وندايعان ورتا، شاعىن قالالاردان ايرىلدىق. ولاردىڭ كوبىن تاستاپ شىقپاي مۇمكىن بولمادى جانە وزدىگىمىزدەن ۋاقتشا تاستاپ شىعۋ قاجەت بولدى؛ ٴبىر بولەگىن جاقسى سوعىسا المايتىندىعىمىزدان تاستاپ شىعۋعا ٴماجبۇر بولدىق. قالاي بولماسىن، تەك بۇدان بىلاي جاقسى سوعىساتىن بولساق، قولدان كەتكەن جەرلەردى قايتارىپ الۋعا بولادى. بۇدان بىلاي دا ٴبىر بولەك جەرلەردى، شاراسىز قالعان كەزىمىزدە، جاۋدىڭ باسىپ الۋى مۇمكىن، ٴبىراق كەلەشەكتە ٴبارىن دە قايتارىپ الۋعا بولادى. جەر-جەر وتكەندەگى سوعىس تاجىريبەلەرىن قورتىندىلاپ، ودان ساباق الىپ، قاتەلىكتى قايتالاۋدان ساقتانۋلارى كەرەك.

(8) وتكەن ٴۇش اي ىشىندە جۇگيۋانداعى ازاتتىق ارمىامىز تەگەدەسى جوق قاجىرلىلىقپەن اۋىر قيىنشىلىقتاردى جەڭدى، ولاردىڭ

ٴبىر بولەگى كونە ازات رايونداردى جوتكەلىپ بارۋدان تىس، ەگىزگى كۇشتەرى وكتۇستىك شانشي، باتىس حۋبەي رايونداردا ەكى ورىندا پارتيزاندىق كۇرەس جۇرگىزۋگە جاۋاپ بەردى⑧. بۇدان تىس، شىعىس حۋبەي مەن ورتا حۋبەيدە پارتيزاندىق سوعىستى تابان-دىلىقپەن جۇرگىزىپ جاتقان اسكەري بولىمدەر بار. مۇنىڭ ٴبارى دە كونە ازات رايونداردىڭ سوعىس جۇرگىزۋىنە تۇتاس-تاي زور جاردەم بەرەدى جانە جاردەم بەرۋدە، سونداي-اق بۇدان بىلايعى ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىستاردا دا اناعۇرلىم زور رول اتقارادى.

(9) وتكەن ٴۇش ايلىق سوعىس جياڭجيەشىنىڭ دۇشپاندا جوتكەگەن وترعان بىرنەشە كۇشتى اسكەري بولىمدەرىن ۇلى قورعانىنىڭ سىرتىندا ايىرىپ تۇردى دا، ٴبىزدىڭ دۇشپاندا ارميانى دەم الدىرىپ-رەتتەۋىمىزگە، بۇقارانى اتتاندىرۋعا كەلتىرۋىمىزگە وراي تۋدىرىپ بەردى، مۇنىڭ بولاشاق كۇرەس ٴۇشىن دە وراسان زور ماڭىزى بار.

(10) باسىم اسكەر كۇشىن توپتاپ، جاۋدى جەكە-جەكە جويۋ وتكەن ٴۇش ايلىق سوعىستا جاۋدىڭ 25 لۇيىن جويۋ كەزىندە قولدانىلعان بىردەن-ٴبىر دۇرىس سوعىس جۇرگىزۋ ٴادىسى بولدى. ٴبىزدىڭ توپتاعان اسكەر كۇشىمىز جاۋدىڭ اسكەر كۇشىندەي 6 ەسە، 5 ەسە، 4 ەسە، كەمىندە 3 ەسە بولۋعا ٴتيىس، سوندا عانا جاۋدى ٴونىمدى تۇردە جويۋعا بولادى. مەيلى شايقاستا، مەيلى تاكتيكادا بولسىن، بارىندە دە وسىلاي بولۋعا ٴتيىس. مەيلى جوعارى دارەجەلى جەتەكشىلەر بولسىن نەمەسە ورتا، تومەن دارەجەلى كادرلار بولسىن، ٴبارى دە وسىنداي سوعىس جۇرگىزۋ ٴادىسىن

ۇيرەنىپ الۋلارى كەرەك.

(11) وتكەن ءۇش اي ىشىندە ارمياسىز جاۋدىڭ جىڭگۋي ارميا-سىنىڭ 25 لۇيىن جويعانىنىڭ ۇستىنە قۋىرشاق ارميا، باۋ-ان دۇيلەر، قاتىناس ساقشى بولىمدەرى سياقتى كەرتارتپا ارميانىڭ دا ءبىرسىپى-راسىن جويدى، بۇل دا زور تابىس. مۇنداي اسكەري بولىمدەردى بۇدان بىلاي دا كوپتەپ جويا بەرۋ كەرەك.

(12) وتكەن ءۇش ايلىق تاجىريبە مىنانى دالەلدەدى: جاۋ ارميا-سىنىڭ 10 مىڭ ادامىن جويعانىنىڭ بوداۋىنا وزىمىزدەن 2 مىڭنان 3 مىڭعا دەيىن ادامىنىڭ جارالانۋىنا جانە قۇربان بولۋىنا تۋرا كەلدى. بۇل بولماي قويمايدى. ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىستا (جەر-جەر بارلىق ورىندا ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىستى كوزدە ۇستاۋ كەرەك) توتەپ بەرۋ ءۇشىن، بۇدان بىلاي اسكەرلەردى جوسپارلى تۇردە مولايتىپ، نەگىزگى كۇش ارميا قاتارىنىڭ ۇنەمى تولىق بولۋىن قامتاماسىز ەتۋ جانە اسكەري كادىرلاردى مولىنان تاربيەلەۋ كەرەك. جوسپارلى تۇردە ءوندىرىستى وركەندەتۋ جانە مالياني رەتتەۋ، مۇندا شارۋا-شىلىقتى وركەندەتۋ، قامداۋدى قامتاماسىز ەتۋ، ءبىرتۇتاس باسشىلىق ىستەۋ، ءبولىپ باسقارۋ، ارمياعا دا، حالىققا دا ءمان بەرۋ، جالپى-عا دا، جەكەگە دە ءمان بەرۋ ④ پرينسيپتەرىن باسشىلىققا الۋ جانە تاباندىلىقپەن اتقارۋ كەرەك.

(13) ءۇش ايلىق تاجىريبە مىنانى دالەلدەدى: 1-ايدان 6-ايعا دەيىن سوعىس تولاستاعان مەزگىلدە، جۇگياڭنىڭ نۇسقاۋى بويىنشا اسكەري تاربيەنى جەدەل جۇرگىزگەن اسكەري بولىمدەردىڭ (جۇگيالڭ جەر-جەر اسكەرلەردى ماشىقتاندىرۋ، ءوندىرىس جانە جەر گايگىسى قاتارلى ءۇش قىزمەتتى وزدەرىنىڭ وزەكتى مىندەتى

ەتۋلەرى كەرەك دەپ قايتا ـ قايتا نۇسقاۋ بەرگەن بولاتىن) سوعىسۋ قابىلەتى جوعارىراق بولدى، ولاي ىستەمەگەندەردىڭ قابىلەتى تىم تومەن بولىدى. بۇدان بىلاي ٴاربىر رايون سوعىس ارەدىگىنەن پايدالانىپ، اسكەري تاربيەنى كۇشەيتۋى كەرەك. بارلىق اسكەري بولىمدەر ساياسي قىزمەتتى كۇشەيتۋى قاجەت.

(14) ٴۇش ايلىق تاجىريبە مىنانى دالەلدەدى: جۇڭگيانىڭ 5 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنگى نۇسقاۋى⑤ باتىل جانە جەدەل اتقارىلعان، جەر ماسەلەسى تولىق جانە جەرىنە جەتە شەشىلگەن جەرلەردە ديحاندار پارتيامىزبەن، ارميامىزبەن بىرگە تۇرىپ، جياڭ جيەشى ارمياسىنىڭ شابۋىلىنا قارسى شىقتى. «4 ـ ماي نۇسقاۋى»نىڭ اتقارىلۋى تولىق بولماعان، نەمەسە ول تىم كەش ورنالاستىرىلعان، ياكي جيشيەلى تۇردە بىرنەشە كەزەڭگە بولىنگەن، نەمەسە سوعىستىڭ قاربالاستىعى سىلتاۋ ەتىلىپ، جەر گايگىسىنا نەمقۇرايدى قارالعان جەرلەردە ديحاندار بايقاي تۇرۋ ورنىندا بولدى. جەر ـ جەر الداعى بىرنەشە اي ىشىندە سوعىستىڭ قانشالىق قاربالاس بولۋىنا قاراماي، ديحاندار جۇرتشىلىعىنا تاباندىلىقپەن باسشىلىق ەتىپ، جەر ماسەلەسىن شەشۋى، سونداي ـ اق جەر گايگىسى نەگىزىندە كەلەر جىلعى كەڭ كولەمدى ٴوندىرىس قىزمەتتەرىن ورنالاستىرۋى قاجەت.

(15) ٴۇش ايلىق تاجىريبە مىنانى دالەلدەدى: مىنبيىڭدەر، پارتيزان دۇيلەرى، قارۋلى قىزمەت دۇيلەرى سياقتى جەرگىلىكتى قارۋلى كۇشتەر جاقسى ۇيىمداستىرىلعان جەرلەردە، ٴبىرسىپىرا جۇيديياندار مەن قاتىناس جولدارى جاۋ تارابىنان ۋاقىتشا باسىپ الىنعان بولسا دا، ٴبىز ۇلان ـ بايتاق اۋىل ـ قىستاقتاردى بۇرىنعىشا ۇستاپ تۇرا الدىق. جەرگىلىكتى قارۋلى كۇشتەر ٴالسىز

بولعان جانه ولارعا جاقسى باسشىلىق ەتىلمەگەن جەرلەردە جاۋعا اسا زور قولايلىلىق بەرىپ قويىلدى. بۇدان بىلاي پارتيا باسشىلىعىن كۇشەيتىپ، جاۋ تارابىنان ۋاقىتشا باسىپ الىنعان جەرلەردە جدرگلىكتى قارۋلى كۇشتەردى دامىتۋ، پارتيزاندىق سوعىستى باتىل جۇرگىزۋ، بۇقارانىڭ مۇددەسىن قورعاۋ، كەرتارتپاشىلاردىڭ ارەكەتتەرىنە سوققى بەرۋ كەرەك.

(16) ٴۇش ايلىق سوعىس گومينداڭنىڭ ىاپاس كۇشتەرىن تاۋسىلۋعا تاياتتى، گوميندالڭ بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايونداردىڭ اسكەري كۇشىن مەيلىنشە السىرەتتى. سونىمەن قاتار، گومينداڭنىڭ اسكەر الۋدى، نارسە جيناۋدى[6] قالىپىنا كەلتىرۋى حالىقتىڭ نارازىلىعىن قوزعادى، بۇقارالىق كۇرەستىڭ داموۋىنا ٴتيمدى بولدى. بۇكىل پارتيا گوميندالڭ بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايونداردا عى بۇقارالىق كۇرەسكە بولعان باسشىلىقتى كۇشەيتۋى، گوميندالڭ ارمياسىن ىدىراتۋ قىزمەتىن كۇشەيتۋى كەرەك.

(17) گوميندالڭ كەرتارتپاشىلارى امەريكانىڭ ايتاقتاۋىمەن بىيىل 1-ايداعى سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمىن جانە سايياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ قارارلارىن بۇزدى، ىشكى سوعىس تۋدىرۋعا بەل بايلادى، حالىقتىق دەموكراتيالىق كۇشتەردى جويۋعا ۇرىندى. ولاردىڭ بارلىق مايدا سوزدەرى تۇگەلىمەن الداماشىلىق، ٴبىز امەريكا مەن جياڭ جيەشىنىڭ بارلىق قاسكۇنەمدىگىن اشىپ تاستاۋعا ٴتيىسپىز.

(18) ٴۇش ايدان بەرى، گوميندالڭ رايونداريىنداعى ەڭ كەڭ قاتتامداعى حالىقتىڭ، ۇلتتىق بۇرجۋازيا دا وسىنىڭ ىشىندە، گوميندالڭ مەن امەريكا ۇكىمەتىنىڭ ٴوزارا ٴسوز بايلاسىپ، ىشكى

سوعىس قوزعاعانىدىعى، حالىقتى ٴوزگەنىدىگى — وسى ٴبىر احۋال جونىندەگى تانىمى وتە تەز ٴوستى. مارشاللدىڭ جاراستىرۋى الداۋ-شىلىق ەكەندىگى، گوميندانگنىڭ ىشكى سوعىستىڭ باس قىلمىستىسى ەكەندىگى جونىندەگى اقيقاتتاردى تۇسىنگەن ادامدار كۇن سايىن مولايىپ كەلەدى. قالىڭ بۇقارا امەريكا مەن گوميندانگنان ابدەن ٴتۇڭىلىپ، ٴۇمىتسىز پارتيامىزدىڭ جەڭىسىنە ارتتى. مۇنىڭ ٴوزى ەل ىشىندەگى اسا ٴتيىمدى ساياسي جاعداي. امەريكا جيانگەرلە-گىنىڭ كەرتارتپا ساياساتى ٴار ەلدەگى قالىڭ حالىقتىڭ نارازىلىعىن بارعان سايىن كۇشەيتتى. ٴار ەل حالقىنىڭ سانالىلىق دارەجەسى كۇن سايىن ارتۋدا. بارلىق كاپيتاليستىك مەملەكەتتەردەگى حالىق-تىق دەموكراتيالىق كۇرەس كۇن سايىن ۇدەپ كەلەدى، ٴار ەل كۇڭگچانداڭدارىنىڭ كۇش-قۋاتىندا توتەنىشە زور دامۋلار بولىپ وتىر، كەرتارتپاشىلار ۋلاردى قىسىممەن باعىندىرامىن دەگەنمەن باعىندىرا المايدى. سوۆەت وداعىنىڭ مەملەكەت كۇشى مەن. ونىڭ ٴار ەل حالقى اراسىنداعى بەدەلى كۇن سايىن ارتىپ كەلەدى. امەريكا كەرتارتپاشىلارىنىڭ جانە امەريكا كەرتارتپاشىلارى سۇيە-مەلدەپ وتىرعان ٴار ەل كەرتارتپاشىلارىنىڭ كۇننەن-كۇنگە جەتىم قالاتىنىدىعى ٴسوزسىز. بۇلار — اسا ٴتيىمدى حالىقارالىق ساياسي جاعداي. ەل ىشىندەگى جانە حالىقاراداعى بۇل جاعدايلار دۇنيە جۇزىلىك ٴبىرىنشى سوعىستان كەيىنگى داۋىردەگىدەن اناعۇرلىم باسقاشا بولىپ وتىر. دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستان كەيىن گىميڭدىك كۇشتەر وراسان دامىدى. جۇڭگوداعى جانە شەتەلدەر-دەگى كەرتارتپاشىلار قانشالىق قۇتىرىنعانىمەن (مۇنداي قۇتىرىنۋلار تاريحي قاجەتتىلىك، تيتتەي دە تاڭدانارلىق ەمەس)، ٴبىز ۋلاردى

جەڭە الامىز. جەر-جەردەگى باسشى جولداستار پارتيا ىشىندەگى ٴبىر ٴبولىم جولداستارعا، ياعني ول ىشىندەگى جانە حالىقارادادىعى ٴتيىمدى جاعدايدى تولىق تۇسىنبەگەن، سول سەبەپتى كۇرەستىڭ بولاشاعىنان ۇمىتسىزدەنۋ پيعىلىندا بولىپ وتىرعان ادامدارعا تولىق تۇسىنىك بەرۋى كەرەك. سونى ٴتۇسىنۋ كەرەك، جاۋدىڭ ٴالى دە كۇشى بار، ٴبىزدىڭ ٴوزىمىزدىڭ دە السىزدىكتەرىمىز بولىپ وتىر، كۇرەس سيپاتى جاعىنان ٴالى دە ۇزاق ۋاقىتتىق، قيانكەسكى بولادى. ٴبىراق ٴبىز، ٴسوز جوق، جەڭىسكە جەتە الامىز. مۇندايى تانىم مەنەن سەنىمدى بۇكىل پارتيادا بەرىك ورناتۋ كەرەك.

(19) الداعى ايلار ماڭىزدى ٴارى قيىن-قىستاۋ مەزگىل بولادى، بۇكىل پارتيانى شۇعىل اتتانىسقا كەلتىرىپ جانە تىڭعىلىقتى جوسپار بويىنشا سوعىس جۇرگىزىپ، اسكەري جاعدايدى تۇبىرىنەن وزگەرتۋ كەرەك. جەر-جەر جوعارىداعى باعىتتار بويىنشا باتىل ىسكە كىرىسىپ، اسكەري جاعدايدى تۇبىرىنەن وزگەرتۋ جولىندا كۇش جۇمساۋى كەرەك.

ەسكەرتۋلەر

① وسى تومداعى «ٴوزىمىزدى قورعاۋ سوعىسى ارقىلى جياڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تالقاندايىق» دەگەن شعارما ايتىلىپ وتىر.

② جاۋ مەن ٴبىزدىڭ جاعدايىمىزدا 1947-جىلى 7-ايدا سانشي-حىبي-شاندۇڭ-حىنان حالىق ازاتتىق ارمياسى حۋاڭحىنى كوكتەي ٴوتىپ، دابيەشان تاۋىنا جورىق جاساعان كەزدە وزگەرىستەر بولا باستاعاندىعىن سوڭعى جاعدايلار دالەلدەدى. بۇل كەزدە حالىق ازاتتىق ارمياسى 12 اي سوعىس جۇرگىزىپ، جاۋ ارمياسىنان اي سايىن ورتا ەسەپپەن 8 لۇيدى، جيىنى جۇزدەي لۇيدى جويعان ەدى، بۇل سان

مۇنــدا مولشەرلەنگەن سانىنان كوبىرەك. مۇنىڭ ٴوزى جيانڭ جيەشىنىڭ امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ قولداۋىمەن ٴوزىنىڭ ەلىككە جارايتىن بارلىق كۇشىن جۇمساپ شابۋىل جاساعاندىعىنان بولدى.

③ 1946 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ سوڭىندا لي شيانىنيان، جىڭ ۋيسان قاتارلى جولداستار باسشىلىق ەتكەن جۇڭگيۋان ازاتتىق ارمياسى گومين- داڭنىڭ 300 مىڭ ادامدىق ارمياسى قورشاۋعا السا، شابۋىل جاساعان جاعدايدا وزدىگىنەن جانلۋەلىك جوتىكەلۋ جاساپ، جاۋدىڭ قورشاۋىن جەڭىسپەن بۇزىپ شىقتى. ماۋ زىدۇڭ جولداس بۇل ارادا كونە ازات رايوندارعا كىرگەن بولىمدەر دەپ قورشاۋدى بۇزىپ شىققانىنان كەيىن شانشي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا شەكارا رايونىنا كىرگەن، ۋاڭ جىن قاتارلى جولداستار باستاعان اسكەري بولىمدەردى ايتىپ وتىر. وڭتۇستىك شانشي پارتيزاندىق كىنجۇيدىبى دەپ جۇڭگيۋان ازاتتىق ارمياسىنىڭ ٴبىر ٴبولىم نەگىزگى كۇشى حىنانىڭ باتىس بولەگىندەگى لۋشي، شيچۋان جانە شانشيدىڭ وڭتۇستىك بولەگىندەگى لۋنان، شانياڭ سياقتى رايونداردا قۇرعان پارتيزاندىق كىنجۇيديدى ايتىپ وتىر. باتىس حۇبي پارتيزاندىق كىنجۇيديى دەپ جۇڭگيۋان ازاتتىق ارمياسىنىڭ تاعى ٴبىر ٴبولىمى باتىس ـ سولتۇستىك حۇبيدا ۋۋداڭشان تاۋىن ورتالىق ەتىپ قۇرعان پارتيزاندىق كىنجۇيديدى ايتىپ وتىر.

④ وسى تومداعى «ازات رايون قىزمەتتەرىنىڭ 1946 ـ جىلعى باعىتى»نىڭ ③ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

⑤ جۇڭگوڭ جۇڭگياڭنىڭ 1946 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنگى «جەر ماسەلەسى جونىندەگى نۇسقاۋ»ى ايتىلىپ وتىر. جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن، ديحاندار جەردى شۇعىل تالاپ ەتتى، جۇڭگوڭ جۇڭياڭ پارتيا- نىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندەگى جەر ساياساتىن وزگەرتۋدى، ياعني جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋدى ديجۇلاردىڭ جەرىن مۇسادىرالاپ ديحاندارعا ٴبولىپ بەرۋگە وزگەرتۋدى ۋيعاردى. «4 ـ ماي نۇسقاۋ»ى وسى وزگەرىستەردى بەينەلەدى.

⑥ نارسە جيناۋ دەپ جەر سالىعى ٴۇشىن ناق نارسە (استىق) الۋ ايتىلىپ وتىر.

جۇڭگو گميڭنڭ جاڭا ورلەۋىن قارسى الايىق*

(1947 ـ جىلى 2 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى)

(1) قازىر ٴار جاقتاعى احۋالدار جۇڭگو جاعدايىنىڭ دامىپ جاڭا كەزەڭگە ٴوتۋ الدىندا تۇرعانىن ايقىن كورسەتۋدە. بۇل جاڭا كەزەڭ ـــ جيانگەرلىككە قارسى، فەودالىزمگە قارسى بۇكىل ەل كولەمىندەگى كۇرەستىڭ دامىپ جاڭا، حالىقتىق ۇلى گميڭگە ٴوتۋ كەزەڭى. قازىر سونىڭ قارساڭى. پارتيامىزدىڭ مىندەتى وسى ورلەۋدىڭ كەلۋى جانە ونىڭ جەڭىسكە جەتۋى ٴۇشىن كۇرەسۋ.

(2) قازىرگى اسكەري جاعداي حالىققا ٴتيىمدى باعىتقا قاراي دامىپ وتىر. بىلتىر 7 ـ ايدان بيىل 1 ـ ايعا دەيىنگى 7 ايلىق سوعىستا جياڭ جيەشىنىڭ ازات رايونداردا باسىپ كىرگەن جىڭگۇي ارمياسىنىڭ 56 لۇيى، ورتا ەسەپپەن ايىنا 8 لۇيى جويىلدى؛ جويىلعان كوپتەگەن قۋىرشاق اسكەرلەر مەن باۋ ـ ان بۋدۇيلەر جانە

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگو جۇڭيالڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا نۇسقاۋى.

تالقاندالعان جىڭگۇي ارميا بۇل سانعا ەنگىزىلمەدى. جياڭ جيەشىنىڭ شابۋىلى وڭتۇستىك شاندۇڭ، باتىس شاندۇڭ، شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا رايونى، بيپيڭ-حانكوۋ تەمىر جولىنىڭ سولتۇستىك بولەگى جانە وڭتۇستىك مانجۋۋ سىقىلدى جەرلەردە ٴالى ۇزدىكسىز جۇرگىزىلىپ وتىرعانىمەن، ٴبىراق وتكەن جىلدىڭ كۇزىندەگىمەن سالىستىرعاندا كوپ السىرەدى. جياڭ جيەشى ارمياسىنىڭ اسكەر كۇشى بولۋگە جەتپەي، العان اسكەرلەرى بەلگىلەگەن سانىنا تولماي وتىر، بۇلار مەن ونىڭ سوعىس مايدانىنىڭ كەڭ بولۋى جانە اسكەر شىعىنىنىڭ كوپ بولۋى اراسىندا اۋىر قايشىلىق تۋىلدى. جياڭ جيەشى اسكەرلەرىنىڭ رۋحى كۇن سايىن تۇسۋدە. تاياۋدا سولتۇستىك جياڭسۋ، وڭتۇستىك شاندۇڭ، باتىس شانشي سىقىلدى جەرلەردەگى بىرنەشە رەتكى سوعىستا جياڭ جيەشىنىڭ كوپتەگەن اسكەري بولىمدەرىندە اسكەرلەردىڭ رۋحسىزدانۋى اسا جوعارى دارەجەگە جەتتى. ارميامىز بىرنەشە سوعىس مايدانىندا جۋدۇڭدىقتى تارتىپ الا باستادى، ال جياڭ جيەشى ارمياسى جۋدۇڭ-دىقتان ايرىلا باستادى. شامالاۋىمىزشا، الداعى بىرنەشە اي ىشىندە، بۇرىنىلارىمەن قوسا ەسەپتەگەندە، جياڭ جيەشى ارمياسىنىڭ جيىنى 100 لۇيىن جويۋ ماقساتىنا جەتۋ مۇمكىن. جياڭ جيەشىنىڭ جىڭگۇي ارمياسىندا جاياۋ اسكەرلەر مەن اتتى اسكەرلەر بولىپ 93 شى (جۇن)، ياعني 248 لۇي (شي)، جيىنى ٴبىر مليون 916 مىڭ ادام بار، قۋىرشاق ارميا، ساقشىلار، جەرگىلىكتى باۋ-ان بۇدۇيلەرى، قاتىناس ساقشى بولىمدەرى، ارتقى شەپ قامداۋ بولىمدەرى جانە جيىشۋبيگدەر بۇل سانعا ەنگىزىلمەدى. ازات رايونداردا شابۋىل جاساعانداردى 78 شى (جۇن)، ياعني 218 لۇي (شي)، جيىنى ٴبىر

مىليون 713 مىڭ ادام بولدى، بۇلار جياڭ جيەشى جىڭگۋي ارمياسىنداعى اسكەر كۇشىنىڭ شامامەن 90 پىراسەنتىن ۇستايدى. جياڭ جيەشى باسقارىپ وتىرعان رايونداردىڭ ارتقى شەبىندە نەبارى 15 شى، ياعني 30 لۇي، جيىنى 203 مىڭ ادام عانا قالىپ وتىر، بۇلار شامامەن 10 پىراسەنتىن ۇستايدى. سونىڭ ۇشىن، جياڭ جيەشىنىڭ ەندىگارى ٴوز ارتقى شەبىنەن سوعىستىق كۇشكە يە كوپتەگەن اسكەري بولىمدەردى جوتكەپ ازات رايوندارعا شابۋىل جاساۋى مۇمكىن ەمەس. ازات رايوندارعا شابۋىل جاساعان 218 لۇيدىڭ ٴبىز تاراپتان جويىلعانداري تورتتەن بىرىنەن استى. كەيبىر اسكەري بولىمدەرى جويىلعانان كەيىن بۇرىنعى فانحاۋى بويىنشا قايتا تولىقتىرىلىپ، قالپىنا كەلتىرىلگەنىمەن دە، ٴبىراق ولاردىڭ سوعىستىق كۇشى وتە ٴالسىز. كەيبىرەۋلەرى تولىقتىرىلعانان كەيىن تاعى دا جويىلدى، ال كەيبىرەۋلەرى مۇلدە تولىقتىرىلعان جوق. ٴبىزدىڭ ارمىيامىز الداعى بىرنەشە اي ىشىندە، ولاردىڭ تاعى 40 ـ 50 لۇيىن، بۇرىنعىلارىمەن قوسا ەسەپتەگەندە، شامامەن جيىنى 100 لۇيىن جويا الاتىن بولسا، وندا اسكەري جاعدايدا، ٴسوز جوق، وراسان زور وزگەرىس تۋىلادى.

(3) سونىمەن قاتار، جياڭ جيەشى رايونداريندا ۇلى حالىقتىق قوزعالىس دامىپ وتىر. گوميندانگنىڭ جايماشىلاردى ەزۋى سەبەبىنەن بىلتىر 11 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى تۋىلعان شاڭحايداعى قالا تۇرعىندارىنىڭ تولقۋى① جانە امەريكا اسكەرلەرىنىڭ جۇڭگولىق وقۋشى قىزدىڭ نامىسىنا ٴتيۋى سەبەبىنەن بىلتىر 12 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى تۋىلعان بەيپيڭ وقۋشىلار قوزعالىسى② جياڭ جيەشى باسقارىپ وتىرعان رايونداعى حالىقتىق كۇرەستىڭ جاڭا ورلەۋىن كورسە-

تەدى. بىيىيگىنەن باستالعان وقۋشىلار قوزعالىسى بۇكىل ەلدىڭ بارلىق ءىرى قالالارىنا دەيىن ورىستەدى، بۇعان قاتناسقان ادام سانى بىرنەشە 100 مىڭعا جەتىپ، وقۋشىلاردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى «9 ـ دەكابىر» قوزعالىسىنىڭ③ كولەمىنەن دە اسىپ ءتۇستى.

(4) ازات رايونداردايعى حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جەڭىسى جانە جياڭ جيەشى باسقارىپ وتىرعان رايونداردايعى حالىقتىق قوزعالىسىنىڭ داموۋى جۇڭگودا جيانگەرلىككە قارسى، فەوداليزمگە قارسى كۇرەستىڭ، جاڭا، حالىقتىق ۇلى گىميىڭنىڭ بولاشاقتا ەشبىر كۇمانسىز كەلەتىنىدىگىن، سونداي-اق جەڭىسكە جەتۋى مۇمكىن ەكەندىگىن كورسەتۋدە.

(5) بۇل جاعداي امەريكا جيانگەرلىگى جانە ونىڭ يتارشىسى جياڭ جيەشى جاپون جيانگەرلىگى جانە ونىڭ يتارشىسى ۋاڭ جيڭۋيدىڭ ورنىن باسىپ، جۇڭگونى امەريكانىڭ وتارىنا اينالدىرۋ ساياساتىن، ىشكى سوعىس قوزعاۋ ساياساتىن جانە فاشيستىك دۋسايلىق ۇستەمدىكتى كۇشەيتۋ ساياساتىن قولدانعان احۋالدا قالىپتاستى. امەريكا جيانگەرلىگى مەن جياڭ جيەشىنىڭ مۇنداي كەرتارتپا ساياساتتارى تۇسىندا، بۇكىل ەل حالقىنىڭ كۇرەستەن باسقا شىعار جولى قالمادى. تاۋەلسىزدىك ءۇشىن، بەيبىتشىلىك ءۇشىن، دەموكراتيا ءۇشىن كۇرەسۋ قازىرگى كەزدە دە جۇڭگو حالقىنىڭ نەگىزگى تالابى بولىپ وتىر. الدىڭعى جىلى 4 ـ ايدىڭ وزىندە ـ اق پارتيامىزدىڭ بۇكىل مەملەكەتتىك 7 ـ قۇرىلتايى امەريكا جيانگەرلىگى مەن جياڭ جيەشىنىڭ بۇل كەرتارتپا ساياساتتاردى جۇرگىزۋ مۇمكىندىگىن الدىن الا بايقادى، سونداي ـ اق بۇل

كەرتارتپا ساياساتتاردى جەڭىپ شىعۋ ٴۇشىن كەمەلىنە كەلگەن جانە مۇلدە دۇرىس ساياسي لۇشيان بەلگىلەدى.

(6) امەريكا جيانگەرلىگى مەن جياڭ جيەشىنىڭ جوعارىدا باياندالعان كەرتارتپا ساياساتتارى جۇڭگونىڭ ٴار قاتىنامداعى حالقىن ىنتىماقتاسا وتىرىپ وزدەرىن قۇتقارۋ ورنىندا تۇرۋعا ٴماجبۇر ەتتى. بۇلار جۇمىسشىلاردى، ديحانداردى، قالا ۇساق بۇرجۋازياسىن، ۇلتتىق بۇرجۋازيانى، اشىق ويلى شىنشىلاردى، باسقادا وتانشىلداردى، از ۇلتتاردى جانە شەتەلدەردەگى حۋاچياۋلاردى قامتيدى. مۇنىڭ ٴوزى مەيلىنشە كەڭ، بۇكىل ۇلتتىق بىرلىكساپ. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندەگى بىرلىكساپپەن سالىستىرعاندا، ول كولەمىنىڭ كەڭدىگى جاعىنان ۇقساس بولىپ قانا قويماي، سونىمەن قاتار اناعۇرلىم تەرەڭ نەگىزگە يە. بۇكىل پارتياداعى جولداستار وسى بىرلىكساپتىڭ بەكەمدەلۋى مەن داموۋى جولىندا كۇرەسۋگە ٴتيىس. ازات رايونداردا جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولۋ ٴتۇزىمىن باتىل، تيىتەي دە ەكى ويلى بولماي جۇزەگە اسىرۋ شارتى استىندا «ٴۇش ۇشتىك ٴتۇزىم» ساياساتى④ ٴالى دە وزگەرتىلمەيدى. اكىميات ورگاندارى مەن الەۋمەتتىك ىستەردە، كوممۋنيستەردەن سىرت، پارتيا سىرتىنداعى قالىڭ العاباسارلاردى، ارالىقتاعىلاردى (اشىق ويلى شىنشىلار، تاعى باسقالار) ۇزدىكسىز قىزمەتكە قاتىناستىرىپ وتىرۋ كەرەك. ازات رايونداردا ساتقىنداردان جانە حالىق مۇددەسىنە قارسى شىققاندىعى سەبەپتى حالىق قاتتى وشىككەن كەرتارتپا ەلەمەنتتەردەن باسقا بارلىق گۇڭمىندەردە تابىنا، ەر-ايەل بولۋىنا، سەنىمىنە قاراماستان تۇگەلدەي سايلاۋ جانە سايلانۋ ۇقىعى بولادى. جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولۋ

ٴتۇزىمى تۇبەگەيلى جۇزەگە اسىرىلعانىنان كەيىن دە ازات رايونداردىڭ حالىقتىڭ جەكە مەنشىك ۇقىعى قامتاماسىز ەتىلە بەرەدى.

(7) جياڭ جيەشى ۇكىمەتى ۇزاق ۋاقىت بويىنا كەرتارتپا ماليالىق سالىق ساياساتىن جۇرگىزگەندىكتەن، جياڭ جيەشىنىڭ گۋانلياۋ-مايبان كاپيتالى اتىشۋلى وتاندى ساۋدالاۋ شارتى — جۇڭگو-امەريكا ساۋدا شارتى⑤ ارقىلى امەريكانىڭ جيانگەرلىك كاپيتالىمەن بىرلەسكەندىكتەن، قاعاز اقشانىڭ ورەسكەل قۇنسىزدانۋى جەدەل ۇلعايدى، جۇڭگونىڭ ۇلتتىق ونەركاسىبى مەن ساۋداسى كۇننەن-كۇنگە كۇيزەلدى، ەڭبەكشىلەر جۇرتشىلىعىنىڭ، ۇكىمەت قىزمەتكەرلەرىنىڭ جانە اعارتۋشىلاردىڭ تۇرمىس كۇيى كۇن ساناپ ناشارلادى، كوپ ساندى ۇستايتىن ورتا تاپتاعىلار وزدەرىنىڭ جيعان-تەرگەندەرىنەن بارعان سايىن ايرىلىپ، قۇرالاقان ادامدارعا اينالدى، سوندىقتان جۇمىس تاستاۋ، وقۋ تاستاۋ سياقتى كۇرەستەر ۇزدىكسىز تۋىلىپ وتىردى. جۇڭگودا بۇرىن بولىپ كورمەگەن اۋىر ەكونوميكالىق داعدارىس ٴار قاتتاماداعى حالىقتى حاۋىپ توندىرۋدە. جياڭ جيەشى ىشكى سوعىستى ۇزدىكسىز جۇرگىزە بەرۋ ٴۇشىن، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندەگى اسكەر الۋ، استىق جيناۋ سىقىلدى بارىپ تۇرعان جيىركەنىشتى تۇزىمدەرىن قالپىنا كەلتىردى، مۇنىڭ ٴوزى قالىڭ اۋىل-قىستاق حالقىن، بارىنەن بۇرىن، كەدەي ديحانداردى كۇن كورە المايتىن كۇيگە ٴتۇسىردى، سونىڭ سالدارىنان حالىق كوتەرىلىستەرى پايدا بولدى جانە ول ۇزدىكسىز ۇلعايا بەرەدى. ٴسويتىپ، جياڭ جيەشىنىڭ كەرتارتپا بيلەپ-توستەۋشى توبى قالىڭ حالىق الدىندا ٴوزىنىڭ بەدەلىنەن كۇن ساناپ ايرىلا بەرەدى، اۋىر ساياسي داعدارىس پەن اسكەري

داعدارىسقا ۇشىرايدى. بۇل جاعداي، ٴبىر جاعىنان، جيالڭ جيەشى باسقارىپ وتىرعان رايونداردا جيانگەرلىككە قارسى، فەوداليزىمگە قارسى حالىقتىق قوزعالىستىڭ كۇن سايىن الىعا قاراي دامۋىنا تۇرتكى بولادى، ەندى ٴبىر جاعىنان، جيالڭ جيەشى اسكەرلەرىنىڭ رۋحىنىڭ ونان ارى تۇسۋىنە ىقپال جاساپ، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جەڭىسكە جەتۋ مۇمكىندىگىن ارتتىرادى.

(8) پارتيامىزدى جانە باسقا دا دەموكراتيالىق كۇشتەردى جەتىم قالدىرۋ نىسانا ەتىلىپ شاقىرىلعان جيالڭ جيەشىنىڭ زاڭسىز، بولىنۋشىلىك تۋدىرعان گومين داحۇيىنىڭ جانە وندا جاسالعان جالعان شيانفانىڭ حالىق الدىندا ەشقانداي بەدەلى بولمادى. ولار پارتيامىزدى جانە باسقا دا دەموكراتيالىق كۇشتەردى جەتىم قالدىرا المادى، كەرىسىنشە، جيالڭ جيەشىنىڭ كەرتارتپا بيلەپ-توستەۋشى توبىنىڭ ٴوزىن جەتىم قالدىردى. پارتيامىز بەن باسقا دا دەموكراتيالىق كۇشتەر جالعان گومين داحۇيىما قاتىناسۋدان باس تارتۋ باعىتىن قولداندى، بۇل مۇلدە دۇرىس بولدى. جيالڭ جيەشىنىڭ كەرتارتپا بيلەپ-توستەۋشى توبى جاستار پارتياسى[6]، مينشىداڭ[7] دەپ اتالاتىن، قوعامدا ەجەلدەن بەرى ەشقانداي بەدەلى بولماعان شاعىن ەكى پارتيانى جانە كەيبىر «قوعام بەدەلدىلەرى»[8] دەلىنەتىندەردى ٴوز جاعىنا تارتتى، سونداي-اق ارالىقتاعىلار قاتارىنان بۇدان كەيىن ٴبىر ٴبولىم ادامداردىڭ دا كەرتارتپاشىلار جاققا ٴوتىپ كەتۋ مۇمكىندىگى مەجەلەنىپ وتىر، مۇنىڭ سەبەبى، جۇڭگودا دەموكراتيالىق كۇشتەردىڭ كۇن سايىن ۇلعايعاندىعى، كەرتارتپا كۇشتەردىڭ كۇن سايىن جەتىم قالعاندىعى بولدى، سوندىقتان جاۋ مەن ٴبىزدىڭ شەبىمىز وسىنداي ايقىن اجىرالماي

قالمايدى. دەموكراتيالىق شەپكە جاسىرىنىپ الىپ حالىقتى الداپ
كەلگەن ەلەمەنتتەر اقىرىندا وزدەرىنىڭ بەت ـ بەينەسىن اشادى دا،
حالىق تارابىنان لاقتىرىلىپ تاستالادى، ال حالىقتىڭ جيانگەرلىككە
قارسى، فەودالىزىمگە قارسى قوسىنى جاسىرىنعان كەرتارتپا
ەلەمەنتتەردەن ٴوز شەگىن ايىقىن ايىرعاندىعى ٴۇشىن ونان ارى
ۇلعايا تۇسەدى.

(9) حالىقارالىق جاعدايدىڭ دامۋى جۇڭگو حالقىنىڭ كۇرەسىنە
مەيلىنشە ٴتيىمدى بولىپ وتىر. سوۆەت وداعى كۇش ـ قۋاتىنىڭ
ٴوسۋى جانە ونىڭ ۋايجياۋلىق ساياساتىنىڭ جەڭىسى، دۇنيە
جۇزىندەگى ٴار ەل حالقىنىڭ كۇن سايىن سولعا بەيىمدەلۋى
جانە ولاردىڭ ٴوز ەلدەرىندەگى، شەتەلدەردەگى كەرتارتپا كۇش-
تەرگە قارسى كۇرەسىنىڭ كۇن ساناپ دامۋى — وسى ەكى زور ينسۋ
امەريكا جيانگەرلىگىن جانە ونىڭ ٴار ەلدەگى يتارشىلارىن بارعان
سايىن جەتىم قالۋعا ماجبۇرلەدى جانە ماجبۇرلەي بەرەدى. ەگەر
بۇعان تاعى ٴبىر ينسۋ — امەريكانىڭ بولماي قويمايتىن ىقتىسادي
داعدارىسى قوسىلسا، امەريكا جيانگەرلىگىن جانە ونىڭ ٴار ەلدەگى
يتارشىلارىن، ٴسوز جوق، ونان ارى مۇشكىل حالگە تۇسۋگە ماجبۇر-
لەيدى. امەريكا جيانگەرلىگى جانە ونىڭ يتارشىسى جياڭ جيەشىنىڭ
كۇشتىلىگى ۋاقىتشا عانا، ولاردىڭ شابۋىلىن تالقانداۋعا بولادى.
كەرتارتپاشىلاردىڭ شابۋىلىن تالقانداۋعا بولمايدى دەيتىن قاۋەسەت-
تەرگە ٴبىزدىڭ قوسىنىمىزدا ورىن بولماۋعا ٴتيىس. جۇڭياڭ مۇنى
تالاي رەت كورسەتكەن بولاتىن، حالىقارادعى جانە ەل ىشىندەگى
جاعدايدىڭ دامۋى بۇل تۇجىرىمنىڭ دۇرىستىگىن بارعان سايىن
دالەلدەپ وتىر.

(10) دەم الۋ ۋاقىتىن قولعا كەلتىرىپ، اسكەري بولىمدەرىن تولىقتىرىپ الىپ، قايتادان شابۋىل جاساۋ ٴۇشىن، امەريكادان جاڭادان قارىز اقشا جانە قارۋ-جاراق الۋ ٴۇشىن، حالىقتىڭ كەكتى نىزاسىن باسەڭدەتۋ ٴۇشىن، جيالڭ جيەشى تاعى دا جاڭا الدامشىلىق ىستەتىپ، پارتيامىزبەن بولعان بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى⑨ دەيتىندى قالىپىنا كەلتىرۋدى تالاپ ەتۋدە. پارتيامىزدىڭ باعىتى ــ كەلىسسوزدەن باس تارتپاۋ، وسى ارقىلى جيالڭ جيەشىنىڭ الدامشىلىعىن اشىپ تاستاۋ.

(11) جيالڭ جيەشى ارمياسىنىڭ شابۋىلىن جەرىنە جەتە تالقانداۋ ٴۇشىن، بۇدان بىلايعى بىرنەشە اي ىشىندە جيالڭ جيەشى ارمياسىنىڭ تاعى دا 40 ـ 50 لۇيىن جويۋ قاجەت، بۇل ــ بارلىق ٴىستى شەشۋدىڭ كىلتى. وسى ماقساتقا جەتۋ ٴۇشىن، جۇڭياڭنىڭ بىلتىر 10 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنگى ٴۇش ايلىق قورتىندى جونىندەگى نۇسقاۋىن جانە اسكەري ىستەر ۋيىيۋانحۇيىنىڭ بىلتىر 9 ـ ايدىڭ 16 ـ كۇنگى اسكەر كۇشىن توپتاپ، جاۋدى جەكە-جەكە جويۋ جونىندەگى نۇسقاۋىن تولىق ىسكە اسىرۋ قاجەت. جەر-جەردەگى جولداستاردىڭ نازارىن اۋدارۋ ٴۇشىن، بۇل ارادا مىنالاردى تاعى دا باسا كورسەتەمىز:

A) اسكەري ىستەر ماسەلەسى. ارميامىز وتكەن 7 اي ىشىندە جۇرگىزگەن جاپالى كۇرەستەردە جيالڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تالقانداپ، ەلڭ سوگىمى جەڭىسكە جەتۋگە ٴوزىنىڭ تولىق سەنىمى بار ەكەندىگىن دالەلدەدى. ارميامىزدىڭ قارۋ-جاراق جاعىندا دا، تاكتيكا جاعىندا دا ىلگەرىلەۋشىلىك بولدى. بۇدان بىلايعى اسكەري قۇرىلىس جاقتارىنداعى وزەكتى مىندەت ــ بارلىق كۇشتى جۇمساي

وتىرىپ، زەڭبىرەكشى اسكەرلەرمەن گۇڭبيڭدەر قۇرىلىسىن كۇشەيتۋ. ۇلكەندى ـ كىشىلى جۇنچۇيلەر، يەجانبيڭتۋاندار زەڭبىرەكشى اسكەرلەرمەن گۇڭبيڭدەردى كۇشەيتۋ جولىندا تۋىلعان ماسەلەلەردى، كوبىنەسە كادىرلاردى تاربيەلەۋ جانە وق ـ ٴدارى جاساۋ ماسەلەلەرىن ناقتى شەشىپ وتىرۋ كەرەك.

B) جەر ماسەلەسى. ٴاربىر رايوننىڭ شامامەن ۇشتەن ەكى بولەگىن ۇستايتىن جەرلەرىندە جۇڭياڭنىڭ 1946 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنگى نۇسقاۋى[10] اتقارىلىپ، جەر ماسەلەسى شەشىلدى، جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولۋ جۇزەگە اسىرىلدى، مۇنىڭ ٴوزى ۇلى جەڭىس. ٴبىراق شامامەن ۇشتەن ٴبىرىن ۇستايتىن جەرلەر ٴالى دە قالىپ وتىر، بۇل جەرلەردە، بۇدان بىلاي ۇزدىكسىز كۇش جۇمساپ، بۇقارانى ەمىن ـ ەركىن جۇملدىرىپ، جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولۋدى ىسكە اسىرۋ قاجەت. جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولۋ جۇزەگە اسىرىلعان جەرلەردە تۇبەگەيلى شەشىم ەتپەۋ كەمشىلىكتەرى ٴالى دە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر، بۇل كوبىنەسە بۇقارانىڭ ەمىن ـ ەركىن جۇملدىرىلماۋى سالدارىنان، جەرلەردى مۇسادىرالاۋ مەن ٴبولۋ ٴىسى تۇبەگەيلى ىستەلمەي، بۇقارانىڭ نارازىلىعىن تۋدىرىپ وتىرعاندىعى. مۇنداي جەرلەردە مۇقيات تەكسەرۋ جۇرگىزىپ، تەگەستىرىپ تولىقتىرۋدى[11] جولعا قويىپ، جەرسىز جانە جەرى از ديحانداردى تۇگەلدەي جەرگە يە ەتۋ كەرەك، ال تۋحاۋ ـ ليەشىنداردى، زورەكەر ەلەمەنتتەر جازالانۋعا ٴتيىس. جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولۋدى ىسكە اسىرۋدىڭ بۇكىل بارىسىندا ورتا ديحاندارمەن باتىل بىرلەسۋ قاجەت، ورتا ديحانداردىڭ مۇددەسىنە (اۋقاتتى ورتا ديحان دا وسىنىڭ ىشىندە) قول سۇعۋعا مۇلدە جول بەرىلمەيدى،

ەگەر ورتا ديحانداردىڭ مۇددەسىنە قول سۇعۋ ىستەرى بولعان بولسا، زيانىن تولەپ، كەشىرىم سۇراۋ كەرەك. بۇدان تىس، ادەتتەگى باي ديحاندار مەن ورتا، ۇساق ديجۋلارعا جەر گايگەسى بارىسىندا جانە جەر گايگەسىنەن كەيىن، بۇقارانىڭ ٴوز ريزالىعى بويىنشا لايىقتى قاراي ٴمان بەرىلۋگە ٴتيىستى جاقتاردى «4-ماي نۇسقاۋى»نا سايكەس باسقارۋ كەرەك. قورىتىپ ايتقاندا، اۋىل-قىستاقتارداعى جەر گايگەسى قوزعالىسىندا جەر گايگەسىن قۇپتايتىن 90 پىراسەنتتەن استام بۇقارامەن ىنتىماقتاسىپ، جەر گايگەسىنە قارسى شىعاتىن از ساندى فەودال كەرتارتپا ەلەمەنتتەردى جەتىم قالدىرىپ، جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولۋدى جۇزەگە اسىرۋ مىندەتىن دەركەزىندە تەز ورىنداۋ كەرەك.

C) ٴوندىرىس ماسەلەسى. جەر-جەر ۇزاقتى كوزدەپ، وندىرىسكە قۇلشىنا كىرىسۋ، ۇنەمشىلدىك قولدانۋى، سونداي-اق ٴوندىرىس پەن ۇنەمشىلدىك نەگىزىندە ماليا ماسەلەسىن دۇرىس شەشۋ ٴتيىس. مۇنداعى ٴبىرىنشى ٴپرينسيپ — ٴوندىرىستى وركەندەتۋ، قامداۋدى قامتاماسىز ەتۋ. سونىڭ ٴۇشىن، ىسكەرجاقتىلىقپەن ماليا مەن ساۋداعا عانا ٴمان بەرەتىن، اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسى مەن ونەركاسىپ وندىرىسىنە نەمقۇرايدى قارايتىن قاتە كوزقاراسقا قارسى تۇرۋ قاجەت. ەكىنشى ٴپرينسيپ — ارمياعا دا، حالىققا دا ٴمان بەرۋ، جالپىعا دا، جەكەگە دە ٴمان بەرۋ. سونىڭ ٴۇشىن، ٴبىر جاعىنا عانا ٴمان بەرەتىن، ەكىنشى ٴبىر جاعىنا نەمقۇرايدى قارايتىن قاتە كوزقاراسقا قارسى تۇرۋ كەرەك. ٴۇشىنشى ٴپرينسيپ — ٴبىرتۇتاس باسشىلىق ەتۋ، ٴبولىپ باسقارۋ. سونىڭ ٴۇشىن، احۋالعا قاراي شوعىرلاندىرىپ باسقارۋعا ٴتيىستى بولعان-

دارسىنىڭ سىرتىنىدا، احۋالىمەن ساناسپاي ٴبارىن شوعىرلاندىرىپ جىبەرەتىن، ٴبولىپ باسقارۋعا باتىلى بارمايتىن قاتە كوزقاراستارعا قارسى تۇرۋ قاجەت.

(12) ٴبىزدىڭ پارتيامىزدا جانە جۇڭگو حالقىندا ەلڭ سوگىمى جەگىسكە جەتۋدىڭ تولىق سەنىمى بار، مۇندا تيتتەي دە كۇمان جوق. ٴبىراق بۇل ٴبىزدىڭ الدىمىزدا ەندى قيىنشىلىق قالمادى دەگەندىك ەمەس. جۇڭگونىڭ جيانگەرلىككە قارسى، فەودالىزمگە قارسى كۇرەسى ۇزاققا سوزىلادى، جۇڭگوداعى جانە شەتەلدەردەگى كەرتارتپاشىلار جۇڭگو حالقىنا بار كۇشىمەن ۇزدىكسىز قارسى تۇرادى، جياڭ جيەشى باسقارىپ وتىرعان رايونداردا فاشيستىك ۇستەمدىك ونان ارى قۇتىرىنادى، ازات رايونداردىڭ كەيبىر بولەگى ۋاقىتشا قولدان كەتكەن رايوندارعا نەمەسە پارتيزان رايوندارىنا اينالادى، ٴىشىنارا گىميگىدىك كۇشتەردىڭ ۋاقىتشا زيانعا ۇشىراۋى مۇمكىن، ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىستاردا ادام كۇشى جانە زاتتىق كۇشتەر شىعىنعا ۇشىرايدى. بۇكىل پارتياداعى جولداستار قيىنشىلىقتارمەن تولىق ساناسا بىلۋگە، سونداي-اق قاجىماس قايراتپەن بارلىق قيىنشىلىقتى جوسپارلى تۇردە جەڭۋگە ٴازىر تۇرۋعا ٴتيىس. كەرتارتپا كۇشتەردىڭ الدىندا دا، ٴبىزدىڭ الدىمىزدا دا قيىنشىلىقتار بار. ٴبىراق كەرتارتپا كۇشتەر قيىنشىلىقتارىن جەڭە المايدى، ويتكەنى ولار ولىمگە تاياعان، بولاشاعى جوق كۇش. ال ٴبىز قيىنشىلىقتارىمىزدى جەڭە الامىز، ويتكەنى ٴبىز جاڭادان كور-كەيىپ كەلە جاتقان، جارقىن بولاشاعى بار كۇشپىز.

ەسكەرتۋلەر

① 1946 ـ جىلى 8 ـ ايدان باستاپ شاڭحايداعى گوميندالڭ داڭجۇيى حۋاڭپۋ، لاۋجا رايوندارىنداعى جايماشىلاردىڭ ساۋدا ىستەۋىنە تيىم سالدى، 11 ـ ايدىڭ اياعىنا دەيىن، ساۋداسىن توقتاتۋسىز جۇرگىزگەن جايماشىلاردان مىڭعا تاياۋ ادامدى قولعا الدى. 11 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى جايماشىلاردان 3 مىڭ ادام تالاپ قويىپ ەرەۋىلىن وتكىزدى جانە حۋاڭپۋ رايونىندىق ساقشى مەكەمەسىن قورشاۋعا الدى. گوميندالڭ داڭجۇيى ولاردى قىرۋعا بۇيرىق ٴتۇسىردى. جايماشىلاردان 7 ادام ٴولىپ، تولىپ جاتقان ادام جارالاندى جانە قولعا الىندى. 12 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى جايماشىلار كۇرەستى توقتاتۋسىز جۇرگىزدى، سول كۇنى ولاردان تاعى دا 10 ادام ٴولتىرىلىپ، 100 دەن اسا ادام جارالانسا دا، ٴبىراق كۇرەس قاتارى مولايىپ، 5 مىڭ ادامنان استى. بۇكىل شاڭحاي قالاسىنداعى ساۋدا دۇكەندەرى ساۋداسىن توقتاتىپ، ولارعا تىلەكتەستىك ٴبىلدىردى. ٴسويتىپ، بۇكىل قالا بويىنشا جيالڭ جيەشىگە قارسى بۇقارالىق قوزعالىس قالىپتاستى.

② 1946 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 24 ـ كۇنى بيپيڭدە امەريكا اسكەر ـ لەرىنىڭ بيجيڭ داشۋەدەگى وقۋشى قىزدىڭ نامىسىنا ٴتيۋ وقيعاسى تۋىلدى. 12 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنىنەن 1947 ـ جىلى 1 ـ ايعا دەيىن، جيالڭ جيەشى باسقارىپ وتىرعان رايونداردا بىرنەشە ونداعان ٴىرى جانە ورتا قالالاردىڭ وقۋشىلارى ارت ـ ارتىنان وقۋ تاستاپ، امەريكاعا جانە جيالڭ جيەشىگە قارسى ەرەۋىل وتكىزىپ، امەريكا ارمياسىنىڭ جوڭگودان شىعىپ كەتۋىن تالاپ ەتتى. بۇل قوزعالىسقا قاتناسقان وقۋشىلاردىڭ سانى 500 مىڭنان استى.

③ 1935 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 9 ـ كۇنى بيپيڭدە تۋىلعان وقۋشىلار ـ دىڭ وتانشىلدىق قوزعالىسى ايتىلىپ وتىر. وسى تاڭدامالى شىعارمالار ـ

دىڭ 1 ـ تومىنداعى «جاپون جيانگەرلىگىنە قارسى تۇرۋدىڭ ساياساتى، ادىسى جانە بولاشاعى» دەگەن ماقالاسىنىڭ «ۇش ءتۇرلى جولى»نىڭ ⑧ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

④ «ۇش ۇشتىك ءتۇزىم» ساياساتى ــ جۇڭگو گوڭچانداڭىنىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندەگى بىرلىكساپتىق اكىميات ساياساتى. وسى ساياسات بويىنشا جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى دەموكراتيالىق اكىميات قىزمەتكەرلەرىنىڭ سان بولىسىندە گوڭچانداڭ مۇشەلەرى شامامەن ۇشتەن ءبىرىن، سولشىل الىباسارلار شامامەن ۇشتەن ءبىرىن، ارالىقتاعىسالار جانە باسقالار شامامەن ۇشتەن ءبىرىن ۇستادى.

⑤ «جۇڭگو ـ امەريكا ساۋدا شارتى»ن، ياعني «جۇڭگو ـ امەريكا دوستىق، ساۋدا جانە تەڭىز قاتىناس شارتى»ن 1946 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى جيالڭ جيەشى ۇكىمەتى مەن امەريكا ۇكىمەتى نانجيڭدە جاسادى. جۇڭگونىڭ جۇڭجۋانى مەيلىنشە ساۋدالانعان بۇل شارت جيىنى 30 تارماقتى بولىپ، ونىڭ باستى مازمۇنى مىنالار: ءبىرىنشى، امەريكالىقتار جۇڭگونىڭ «بۇكىل ليكتۋى كولەمىندە» قونىستانۋعا، ساياحاتتاۋعا، ساۋدا جۇرگىزۋگە، بۇيىم جاساۋعا، بۇيىم وڭدەۋگە، عىلىم، وقۋ ـ اعارتۋ، ءدىن جانە قايىرىمدىلىق ىستەرىمەن شۇعىلدانۋعا، كەن بايلىقتارىن بارلاۋعا جانە اشۋعا، جەردى مايلاپ الۋعا جانە يەمدەنۋگە، سونداي ـ اق ءتۇرلى كاسىپتەرمەن شۇعىلدانۋعا ۇقىقتى. امەريكالىقتار جۇڭگودا ەكونوميكالىق جاعىنان جۇڭگولىقتارمەن بىردەي ورىندا بولادى. ەكىنشى، امەريكا تاۋارلارى جۇڭگودا باجى تولەۋدە، ساتىلۋدا، بولىنۋدە نەمەسە ىستەتىلۋدە ءارقانداي ءۇشىنشى ءبىر مەملەكەتتىڭ جانە جۇڭگونىڭ تاۋارلارىنان تومەن ورىندا تۇرمايدى. جۇڭگو امەريكانىڭ ءارقانداي وسىمدىكتەردى، ونىمدەردى نەمەسە جاساعان بۇيىمداردى كىرگىزۋىنە، سونداي ـ اق جۇڭگودان امەريكاعا ءارقانداي نارسەنى اكەتۋىنە «ەشبىر تيىم سالمايدى نەمەسە شەك قويمايدى». ءۇشىنشى، امەريكا كەمەلەرى جۇڭگونىڭ ءارقانداي اشىق گاڭكوۋلارىندا، جەر ـ جەرىندە نەمەسە سۋلارىندا ەمىن ـ ەركىن جۇزەدى، ونىڭ قىزمەت-

كەرلەرى مەن بۇيىمدارى «ەلڭ توتە جولدار» ارقىلى جۇڭگو جەرىنەن وتۋگە ەرىكتى. امەرىكا كەمەلەرى، سوعىس كەمەلەرى دە قامتىلادى، «بىرەر حاۋىپ - قاتەر»گە ۇشىراۋ سىلتاۋىمەن جۇڭگونىڭ «شەت مەملە - كەت ساۋداسىنا نەمەسە تەڭىز قاتىناسىنا جابىق گاڭكوۋلارى مەن جەر - لەرىنىڭ نەمەسە سۋ جولدارىنىڭ قاندايىندا بولسىن» قاتىناي بەرەدى. سول كەزدە جيالڭ جيەشى ۇكىمەتىنىڭ امەرىكادا تۇراتىن داشىسى گۇ ۋيجۇن شىمىرىكپەستەن اشىقتان - اشىق: بۇل شارت «بۇكىل جۇڭگو ليكتۋىن امەرىكا ساۋداگەرلەرىنە اشىق ۇستاعاندىق بولىپ تابىلادى»، دەدى.

⑥ وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 1 - تومىنداعى «جۇڭگو قوعامىنداعى تاپتاردى تالداۋ»دىڭ ① ەسكەرتۋىنەن پايدالانىڭىز.

⑦ مىنشىدالڭ — «مىنجۋ شىحۇيدالڭ» نىڭ قىسقاشا اتالۋى، ول 1946 - جىلى 8 - ايدا «مىنجۋ شيانجىڭدالڭ» مەن «گوجيا شىحۇيدالڭ» نان بىرىگىپ قۇرىلعان. بۇل ساياسي پارتيانىڭ باستى ادامدارى بىيالڭ جۇنفالارى داۋىرىندەگى كەرتارتپا جىڭكىلار مەن فەودال سىلىمتىكتەر ەدى.

⑧ «كەيبىر قوعام بەدەلدىلەرى دەلىنەتىندەر» — پارتيا - توپتا جوقتاعىلار بەينەسىندە مايدانعا شىعىپ، جيالڭ جيەشىنىڭ «گومين داحۇي» ىن اشەكەيلەپ كورسەتكەن ارىسزدار، ماسەلەن، ۋالڭ يۇنۋۇ، فۋ سىنيان، حۋ جىڭجي سياقتىلار.

⑨ 1947 - جىلى 1 - ايدىڭ 16 - كۇنى، گومينداڭ ۇكىمەتى ٴوزىنىڭ اسكەري شابۋىلىنىڭ ۇزدىكسىز جەڭىلىسكە ۇشىراۋىنا جانە سوعىس جاعدايىنىڭ كۇن سايىن ناشارلاۋىنا بايلانىستى، تىنىستاۋعا ۋاقىت تاۋىپ قايتا شابۋىل جاساۋعا ازىرلەنۋ ٴۇشىن، امەرىكانىڭ جۇڭگودا تۇراتىن داشىسى ستيۋارت لەيتون ارقىلى جۇڭگو گۇڭچاندانگىنان «بەيبىتشىلىك كەلىسسوز» جۇرگىزۋ ٴۇشىن يان - انعا ۋاكىل جىبەرۋگە رۇقسات ەتۋدى تالاپ ەتتى. امەرىكا جيانگەرلىگى مەن جيالڭ جيەشىنىڭ بۇل جاڭا الدامشىلىعىن جۇڭگو گۇڭچاندانگى تابانىدا جەرىنە جەتە اشكەرەلەدى. جۇڭگو گۇڭچاندانگى كەلىسسوزدى قالپىنا كەلتىرۋ ٴۇشىن

ەكى ٴتۇرلى ەلڭ تومەن شارتتى ىسكە اسىرۋ قاجەت دەپ كورسەتتى، ياعني: (1) ساياسي ٴماسليحات كەڭەسى كەلىسىمىنە قايشى جاسالعان گومينداڭنىڭ جالعان شيانفاسى كۇشىنەن قالدىرىلسىن، (2) گومينداڭ ارمياسى 1946 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمى كۇشكە يە بولعاننان كەيىن جاۋلاپ العان ازات رايونداردىڭ بارلىق جەرلەرىنەن شەگىنىپ كەتسىن؛ ويتپەگەندە بۇدان بىلايعى كەلىسسوزدە قول جەتكەن كەلىسىمدەردىڭ گومينداڭ تارابىنان ەندىگارى جىرتىلىپ تاستالماۋىن قامتاماسىز ەتۋگە بولمايدى. گومينداڭ ۇكىمەتى «بەيبىت شىلىك» الدامشىلىعىن ىسكە اسىرۋعا شاراسىز قالعاندىعىنا كوزى جەتىپ، 2 ـ ايدىڭ 27 ـ ، 28 ـ كۇندەرى جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ نانجيڭ، شاڭحاي، چۇڭچيڭ سياقتى جەرلەردە كەلىسسوز جۇرگىزۋ، بايلانىس جاساۋ قىزمەتتەرىنە مىندەتتى بولعان ۋاكىلدەرىنە تۇگەلدەي قايتىپ كەتۋدى بىلگەرىندى ـ كەيىندى ۇقتىردى جانە گومينداڭ ـ گۇڭچانداڭ كەلىسسوزى بۇكىلدەي بۇزىلدى دەپ جاريالادى.

⑩ جۇڭگوڭ جۇڭگياڭنىڭ 1946 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنگى «جەر ماسەلەسى جونىندەگى نۇسقاۋ»ى ايتىلىپ وتىر. وسى تومداعى «ٴۇش ايلىق قورتىندى»نىڭ ⑤ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

⑪ تەگەستىرىپ تولىقتىرۋ دەپ جەر گايگىسى ٴبىرشاما تۇبەگەيلى جۇرگىزىلگەن كونە رايونداردا كەيبىر كەدەي ديحاندارمەن جالدانبا ديحانداردىڭ جەر جانە باسقا دا ٴوندىرىس قۇرال ـ جابدىقتارىنىڭ تاپشىلىعى، جەر گايگىسى بارىسىندا قالىپ قويعان باسقا دا ماسەلەلەردى شەشۋ ٴۇشىن، شاعىن كولەمدە قۇنارلىسىنان الىپ قۇنارسىزىن تولىقتىرۋ، كوبىنەن الىپ ازىن تولىقتىرۋ ٴادىسىن قولدانۋ ارقىلى جەر جانە باسقا دا ٴوندىرىس قۇرال ـ جابدىقتارىن ۇلەسىمدى تۇردە تەڭشەۋ ايتىلىپ وتىر.

جوڭگوڭ جوڭيا ڭنىڭ يان ـ اندى ۋاقىتشا تاستاپ شىعۋ جانە شانشي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا شەگارا رايونىن قورعاۋ جونىندەگى ەكى حۇجاتى*

(1946 ـ جىل 11 ـ اي، 1947 ـ جىل 4 ـ اي)

1. 1946 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 18 ـ كۇنگى نۇسقاۋ

جياڭ جيەشىنىڭ كۇنى باتىپ، جولى كەسىلدى، ول «گومين داحۇي» اشۋ، يان ـ انعا شابۋىل جاساۋ دەيتىن ەكى شارا ارقىلى پارتيامىزعا سوققى بەرىپ، ٴوزىن كۇشەيتپەك بولىپ وتىر. شىنىندا، ٴىس مۇنىڭ كەرىسىنشە بولىپ شىعادى. جۇڭگو حالقى جياڭ جيەشى

* ماۋ زىدۇڭ جولداس ازىرلەگەن بۇل ەكى حۇجاتتىڭ ٴبىرى 1946 ـ جىلى قىستا گومينداڭ ارمياسى يان ـ انعا شابۋىل جاساۋعا دايىندالىپ جاتقان كەزدە يان ـ اندا جازىلدى، ەندى ٴبىرى گومينداڭ ارمياسى 1947 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 19 ـ كۇنى يان ـ اندى باسىپ العاننان 20 ـ كۇن

باۋراپ العان، بولىنۋشىلىك تۋدىراتىن «گومين داحۋي»عا باتىل قارسى تۇرادى، وسى «گومين داحۋي» اشىلعان كۇن جياڭ جيەشى توبى ءوزىن ءوزى ءولىم جولىنا تۇسىرە باستاعان كۇن بولادى. جياڭ جيەشى ارمياسى ءبىز تاراپتان 35 لۇيى① جويىلعانىنان كەيىن، ءوزىنىڭ شابۋىل جاساۋ قۋاتى قۇرۋعا تايايعان كەزدە، تۇتقيىل شابۋىل جاساۋ ءادىسىن قولدانىپ، يان-اندى باسىپ العان كۇندە دە حالىق ازاتتىق سوعىسىنىڭ جەڭىسكە جەتۋ جالپى جاعدايىنا نۇقسان كەلتىرە المايدى، جياڭ جيەشىنى ءولىم بولاشاعىنان قۇتقا-رىپ قالا المايدى. قورىتىپ ايتقاندا، جياڭ جيەشى ءوزىن تۇيىق جولعا ءتۇسىرىپ «گومين داحۋي» اشۋ، يان-انعا شابۋىل جاساۋ سياقتى ەكى ءىستى ىستەسەمەن-اق، ونىڭ بارلىق الدامشىلىعى تۇگەلدەي اشكەرەلەنەدى، مۇنىڭ ءوزى حالىق ازاتتىق سوعىسىنىڭ

بولعاندا سولتۇستىك شانشيدىڭ حەڭشان اۋدانىندا‌عى جيڭيا‌ڭچاڭدا جازىلدى. جياڭ جيەشى ازات رايوندارعا جالپى بەتتىك شابۋىل جاساۋ جوسپارى تالقاندالعانىنان كەيىن، ءوزىنىڭ قۇرىپ بارا جاتقان ۇستەمدىگىن قۇتقارىپ قالۋ ءۇشىن، جالعان گومين داحۋي شاقىرۋ، جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ ۋاكىلدەرىن قۋىپ شىعۋ، جۇڭگوڭ جۇڭيانىڭ تۇرعان يان-انعا شابۋىل جاساۋ سياقتى جاۋىزدىق شارالاردى قول-داندى. جياڭ جيەشىنىڭ بۇل شارالاردى قولدانۋىنىڭ ناتيجەسى، بەينە وسى حۇجاتتا ايتىلعانداي، ساياسي جاقتا، ونىڭ ءوزىن ءولىم جولىنا ءتۇسىردى. اسكەري جاقتا، ول ازات رايوندار-دىڭ شعىس قاناتى مەن باتىس قاناتىنا، ياعني شاندۇڭ ازات رايونى مەن شانشي-گانسۋ-نيڭشيا ازات رايونىنا اسكەر كۇشىن تويتاپ، ءتۇيىندى شابۋىل دەيتىنىن جاساۋعا ۇرىندى، ناتيجەدە مۇنىسى دا بۇكىلدەي جەڭىلىسكە ۇشىرادى. شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا

دامىۋىنا پايدالى. جەر-جەر جيالۇ جيەشىنىڭ «گومين داحۇي» اشۋى، يان-انما شابۋىل جاساۋى سياقتى ەكى ٴجايتتى پارتيا ىشىندەگىلەر مەن سىرتىنداعىلارعا تولىق ٴتۇسىندىرىپ، بۇكىل پارتيا مەن بۇكىل ارميانى جانە جالپى حالىقتى ىنتىماقتاستىرىپ، جيالۇ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تالقانداۋ، دەموكراتيالىق جۇڭگو قۇرۋ جولىندا كۇرەسۋ قاجەت.

2. 1947-جىلى 4-ايدىڭ 9-كۇنگى ۇقتىرۋ

گوميندانىڭ ٴوزىنىڭ قۇرىپ بارا جاتقان ۇستەمدىگىن قۇتقارىپ قالۋ ٴۇشىن، جالعان گومين داحۇي شاقىرۋ، جالعان شيانفا جاساۋ، پار-

رايونىنا شابۋىل جاساعان گوميندانىڭ ارمياسىنىڭ اسكەر كۇشى 230 مىڭ ادامنان استى، شيبەي حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەكارا رايونىنداعى اسكەري بولىمدەرىندە نەبارى 20 مىڭنان استام ادام بار ەدى، سول سەبەپتى، ارميامىز وزدىگىنەن تاستاپ شىققان يان-اندى، شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەكارا رايونىنداعى بارلىق اۋداندىق قالالاردى جاۋ ارمياسى ىلگەرىندى-كەيىندى باسىپ الدى. ٴبىراق جاۋ جۇڭگولۇك جۇڭگيانىڭ باسشى ورگانى مەن شيبەي حالىق ازاتتىق ارمياسىن قۇرتۋ نەمەسە ولاردى حۋاڭحەنىڭ شىعىس جاعىنا قۋىپ تاستاۋ ماقساتىنا جەتە المادى، بالاي تۇرسىن، قايتا ارميامىزدىڭ تالاي رەتكى اۋىر سوققىسىنا ۇشىراپ، 100 مىڭ ادامداي اسكەر كۇشىنەن ايرىلدى، اقىرى ماسقارا بولىپ، شەكارا رايونىنان لاجسىز قاشىپ شىقتى، ال ارميامىز ۇلان-بايتاق شيبەيدى ازات ەتۋ شابۋىلىنا جەڭىسپەن كوشتى. سونىمەن

تيامىزدىڭ نانجيڭ، شاڭحاي، جۇڭچيڭ سياقتى جەرلەردەگى ۋاكىلدىك ورگاندارىن قۋىپ شىعۋ، گومينداڭ مەن گوڭچانداڭ بۇزىلىستى[2] دەپ جاريالاۋ سياقتى شارالاردى قولدانۋدان تىس، پارتيامىزدىڭ جۇڭياڭى مەن حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ زۇڭبۋى تۇرعان يان-انىما جانە شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا رايونىنا شابۋىل جاساۋ شاراسىن دا قولدانىپ وتىر.

گومينداڭنىڭ بۇل شارالاردى قولدانۋى استە گومينداڭ ۇستەمدىگىنىڭ تىم كۇشتىلىگىن كورسەتپەيدى، قايتا گومينداڭ ۇستەمدىگى داعدارىسىنىڭ مەيلىنشە اسقىنا تۇسكەندىگىن كورسەتەدى. ونىڭ يان-ان مەن شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا رايونىنا شابۋىل جاساۋى الدىمەن شيبەي ماسەلەسىن شەشىپ، پارتيامىزدىڭ ولڭ قولىن كەسىپ تاستاۋ، سونداي-اق پارتيامىزدىڭ جۇڭياڭى مەن

قاتار، شيبەي سوعىس مايدانىندا ارميامىز وتە از اسكەر كۇشىمەن جاۋ ارمياسىنىڭ كوپتەگەن نەگىزگى كۇش اسكەري بولىمدەرىن ينالدىرىپ تۇردى جانە جويدى، باسقا سوعىس مايداندارىنداعى، ەلڭ الدىمەن، سانشي-حىبەي-شاندۇڭ-حىنان سوعىس مايدانىنداعى ارميامىزدىڭ سوعىس جۇرگىزۋىنە دە پارمەندى تۇردە جاردەم بەرىپ، ولاردىڭ تەزىرەك شابۋىلعا كوشۋىنە كومەكتەستى. ماۋزىدۇڭ جولداس، جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ جانە حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ زۇڭبۋى 1947-جىلى 3-ايدا ارميامىز يان-اننان شەگىنىپ شىققاننان باستاپ، ءبىر جىلدان كەيىن ارميامىز شيبەي سوعىس مايدانىندا شابۋىلعا كوشكەنگە دەيىن، شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا رايونىندا تۇرا بەردى، بۇل ءىستىڭ وراسان زور ساياسي ماڭىزى بولدى. ول شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا رايونىنداعى جانە بۇكىل ەلىمىزدىڭ ازات رايونداردىنداعى ارميا مەن حالىقتىڭ جاۋىنگەرلىك يراداسىن،

حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ زوڭبۋىن شيبيدان قۋىپ شىعۋ، ونان سوڭ اسكەر كوشتەرىن جوتكەپ حۋابيعا شابۋىل جاساۋ، ءسويتىپ ءوزىنىڭ جەكە ـ جەكە تالقانداۋ ماقساتىنا جەتۋگە ورنىۋ بولىپ وتىر.

جوعارىدا باياندالعان احۋالدارعا ساي، جوڭياڭ مىنانى قاۋلى ەتەدى:

1) شانشي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا شەگارا رايونى مەن شيبەي ازات رايونىن تاباندى جاۋىنگەرلىك روحپەن قورعاۋ جانە دامىتۋ قاجەت، بۇل ماقساتتى ىسكە اسىرۋعا ابدەن بولادى.

2) پارتيامىزدىڭ جوڭياڭى مەن حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ زوڭبۋى شانشي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا شەگارا رايونىندا تۇرا بەرۋى قاجەت. بۇل رايونىنىڭ جەر جاعدايى قولايلى، بۇقارالىق شارت ـ جاعدايى جاقسى، ايىنالىپ قيمىل جاساۋعا جەرلەرى كەڭ، حاۋىپ ـ

جەڭىسكە دەگەن سەنىمىن بارىنشا ارتتىردى جانە كوشەيتە ءتۇستى. ماۋ زىدۇڭ جولداس شانشي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا شەگارا رايونىندا تۇرعان كەزىندە، بۇكىل ەلىمىزدىڭ بارلىق سوعىس مايداندارىنداعى حالىق ازاتتىق سوعىسىنا ۇزدىكسىز جەتەكشىلىك ەتىپ قانا قويماي، سونىمەن بىرگە شيبەي سوعىس مايدانىنداعى حالىق ازاتتىق سوعىسىنا دا تىكەلەي قولباسشىلىق ەتە وتىرىپ، وسى حوجاتتا الما قويىلعان «شانشي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا شەگارا رايونى مەن شيبەي ازات رايونىن تاباندى جاۋىنگەرلىك روحپەن قورعاۋ جانە دامىتۋ» ماقساتىنا جەڭىسپەن جەتكىزدى. شيبەي سوعىس مايدانىندا جۇرگىزىلگەن سوعىس تۇرالى وسى تومداعى «شيبەي سوعىس مايدانىندا سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە»، «شيبەيداعى زور جەڭىسكە باعا جانە ازاتتىق ارميانىڭ ارميانى جاڭاشا رەتتەۋ قوزعالىسى تۋرالى» دەگەن ەكى شىعارمادان پايدالانىڭىز.

سىزدىكى جاعىنان بۇكىلدەي قامسىز.

3) سونىمەن قاتار، قىزمەتكە قولايلى بولۋ ۇشىن، ليۋ شاۋچي جولداستىڭ شۋجيلىگىندە جۇڭگيالىق قىزمەت ۋيىيۋانحۇيى ۇيىمداستىرىلىپ، سانشيدىڭ باتىس-سولتۇستىگىنە نەمەسە باسقا لايىقتى جەرلەرگە بارىپ جۇڭگيالىق تاپسىرعان قىزمەتتەردى جۇرگىزەتىن بولسىن③.

جوعارىداعى ۇش ىستى وتكەن ايدا قاۋلى ەتىلىپ، ايىرىم-ايىرىم ىسكە اسىرىلدى. مۇنى ەرەكشە ۇقتىرامىز.

ەسكەرتۋلەر

① بۇل — 1946-جىلى 7-ايدىڭ باس كەزىنەن 11-ايدىڭ 13-كۇنىنە دەيىنگى تۇگجي.

② 1947-جىلى 2-ايدىڭ 27-، 28-كۇندەرى گوميندالڭ ۇكىمەتى جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ نانجيڭ، شاڭحاي، چۇڭچيڭ سياقتى جەرلەردە كەلىسسوز جۇرگىزۋ، بايلانىس جاساۋ قىزمەتتەرىنە مىندەتتى بولعان بارلىق ۋاكىلدەرى مەن قىزمەتكەرلەرىن كەسىمدى ۋاقىت ىشىندە شىعىپ كەتۋگە ماجبۇرلەدى. 1947-جىلى 3-ايدىڭ 15-كۇنى گوميندالڭ جۇڭگياڭى 3-جالپى ماجىلىسىن شاقىردى، جيالڭ جيەشى بۇل ماجىلىستە گوميندالڭ مەن گۇڭچانداڭىنىڭ بۇزىلىسقاندىعىن جارىيالاپ، ەلڭ سوڭىنا دەيىن سوعىسۋعا بەل بايلادى.

③ حالىق ازاتتىق ارمياسى 1947-جىلى 3-ايدىڭ 19-كۇنى يان-اننان شەگىنىپ شىققاننان كەيىن، جۇڭگۇڭ جۇڭگيالڭ شۋجيچۇنداعى كوپشىلىك جولداستار، ياعني ماۋزېدۇڭ جولداس، جوۋ ىنلاي جولداس جانە رىن بيشى جولداس شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا رايونىندا تۇرا بەردى، جۇڭگۇڭ جۇڭگيالڭ شۋجيچۇنىڭ شۋجيلەرى ليۋ شاۋچي جولداس،

جۋ دى جولداس جانە باسقا ٴبىر ٴبولىم جۇڭگيانىڭ ۋيىيۋانداری ليۋ شاۋچي جولداس باستاعان جۇڭگيانىڭ قىزمەت ۋيىيۋانحۇيى بولىپ ۇيىمداسىپ، سانشي ـ سۋيىۋان ازات رايونى ارقىلى سانشي ـ چاحار ـ حىبىي ازات رايونىنا بارىپ، حىبىي ولكەسىنىڭ پيڭشان اۋدانىنداعى شيباپو قىستاعىندا جۇڭگيانىڭ تاپسىرعان قىزمەتتەردى جۇرگىزدى. 1948 ـ جىلى 5 ـ ايدا، ماۋ زىدۇڭ جولداس پەن جۇڭگونىڭ جۇڭگيانىڭ شيباپو قىستاعىنا بارىسىمەن، جۇڭگيانىڭ قىزمەت ۋيىيۋانحۇيى ٴوز جۇمىسىن اياقتاتتى.

شيبي سوعىس مايدانىنـدا سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە*

(1947 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 15 ـ كۇنى)

(1) جاۋ قازىر ەداۋىر قالجىرادى، ٴبىراق مەيلىنشە قالجىراعان جوق؛ جاۋ استىقتان ەداۋىر قينالدى، ٴبىراق شەگىنە جەتە قينالعان جوق. ارمـيامىز جاۋدىڭ 31 ـ لۇيىن[1] جويـعانىنان كەيـىن، جاۋدى ويسىراتا جويىپ جىبەرمەسە دە، دەگەنمەن 20 كۇن ىشىندە جاۋدى ەداۋىر قالجىراتۋ جانە استىقتان ەداۋىر تارىقتـىرۋ ماقساتىنا جەتتى دە، بۇدان بىلايعى جەردە جاۋدى مەيلىنشە قالـجىراتۋعا، استىقتان مۇلـدە قۇرالاقان قالـدىرۋعا جانە ەلۋ سوڭىنـدا جويۋعا ٴتيىمدى شارت ـ جاعداي ازىرلەدى.

(2) جاۋدىڭ قازىرگى باعىتى ـــ ٴوزىنىڭ قالجىراعانىنا، استىقتان

---

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس شيبي يەجانـجۇنـىنە بـەرگەن ديانباۋ. سول كەزدەگى شيبي يەجانجۇنى پىڭ دىحۋاي، حى لۇڭ، شي جۇڭشۇن قاتارلـى جولداسـتار باسشىلىعـىنداعى شانشـي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا ازات رايونى مەن شانـشي ـ سۋيـيۋان ازات رايونىنداعى حالىق ازاتتـىق ارمياسىنان ۇيىمداستىرىلعان بولاتىن.

تارىقانىنا قاراماي، ارميامىزدىڭ نەگىزگى كۇشىن جۋاڭحىنىڭ شىعىسىنا قۋىپ تاستاۋ، سونان سوڭ سۇيەدى، ميجى اۋداندارىن ئىگەرۋ، اسكەر كۇشىن ئبولىپ «الاستاۋ» جۇرگىزۋ. جاۋ 3-ايدىڭ 31-كۇنى چيڭجيان اۋدانىنا بارىسىمەن سولتۇستىككە قاراي ىلگەرىلەمەدى، مۇنداعى ماقساتى ئبىزدىڭ جۇرۋىمىزگە جول قالدىرۋ ەدى؛ جاۋدىڭ باتىسقا قاراي ىلگەرىلەپ ۋاياۋباۋعا كىرمەكشى بولۋى ئبىزدى سۇيەدى، ميجى اۋداندارىنا قاراي قۋىپ تاستاۋ ەدى. قازىر ارميامىزدى بايقاپ قالماعاندىقتان، ۋاياۋباۋ قالاسىنىڭ وڭتۇستىگى مەن باتىسىنا قاراي ويىسىپ، قايتادان ۋاياۋباۋ قالاسىنا بەتتەپ، ئبىزدى سولتۇستىككە قۋىپ تاستاماق بولىپ وتىر.

(3) ئبىزدىڭ باعىتىمىز — بۇرىنعى ادىستەردى جالعاستىرا وتىرىپ، جاۋدى قازىرگى تۇرعان جەرلەرىندە تاعى ئبىر مەزگىل (ئبىر ايداي) اينالدىرا تۇرۋ، مۇنداعى ماقسات — جاۋدى مەيلىنشە قالجىراتۋ، استىقتان مەيلىنشە تارىعۋ دارەجەسىنە جەتكىزۋ، سونان سوڭ ورايىن تاۋىپ جويۋ. ارميامىزدىڭ نەگىزگى كۇشى سولتۇستىككە بەت الىپ يۇيلين اۋدانىنا شابۋىل جاساۋعا اسقىپاۋى، وڭتۇستىككە بەت الىپ جاۋدىڭ تۋ سىرتىنان تيىسۋگە دە اسقىپاۋى كەرەك. جىحۇييۋاندار مەن جاۋىنگەرلەرگە جانە حالىق بۇقاراسىنا ارميامىزدىڭ بۇل ئادىسى جاۋدى ئبىرجولاتا جەڭۋدە باسىپ وتۋگە ئتيىستى جول ەكەندىگىن ئتۇسىندىرۋ قاجەت. جاۋدى مەيلىنشە قالجىراتىپ، ابدەن اشقىرىمايىنشا، ەڭ سوڭعى جەڭىسكە جەتۋگە بولمايدى. مۇنداي ئادىس «تيتىقتاتۋ» تاكتيكاسى دەپ اتالادى، بۇل جاۋدى ابدەن تيتىقتاتىپ، سىلەسىن قاتىرىپ بارىپ، ونان سوڭ قۇرتۋ دەگەن ئسوز.

(4) سىزدەر قازىر ۋاياۋباۋ قالاسىنىڭ شىعىسى مەن سولتۇس-

شىعىندەگى جەرلەردە تۇرىسىزدار، مۇنىڭ ٴوزى جاۋدى ۋاياۋباۋ قالاسىنىڭ سولتۇستىگىنە قاراي تارتۋعا وتە ٴتيىمدى؛ مۇنان سوڭ جاۋدىڭ لياۋ الڭ② قولباسشىلىعىنداعى ٴالسىز بولىمىنە شابۋىل جاساپ، جاۋدى شىعىسقا قاراي تارتۋعا بولادى؛ ونان كەيىن سىزدەردىڭ انساي اۋدانى جاقتا قايتا ورالىپ، جاۋدى تاعى دا باتىسقا قاراي تارتۋلارىڭىزعا بولادى.

(5) ٴبىراق سىزدەر بىرنەشە كۇن ىشىندە 359 - لۇيگە (تۇگەلدەمەن) وكتۇستىككە تۇتقيلدان شابۋىل جاساۋ دايىندىعىن ورىنداۋ تۋرالى بۇيرىق بەرىڭىزدەر، ولار ٴبىر اپتادان كەيىن وكتۇستىككە بەت الىپ يانچاڭ — يان - ان شەبىنىڭ وكتۇستىگىندەگى، ييچۋان - لوچۋان شەبىنىڭ سولتۇستىگىندەگى جەرلەرگە تۇتقيلدان شابۋىل جاساپ، جاۋدىڭ ىستىق تاسمالىن كەسىپ تاستاۋ مىندەتىن وتەيتىن بولسىن.

(6) جوعارىداعى پىكىرلەردىڭ ۇيلەسىمدى - ۇيلەسىمسىزدىگى جونىندە جاۋاپ كۇتەمىز.

ەسكەرتۋلەر

① شيبەي حالىق ازاتتىق ارمياسى يان - انان وزدىگىنەن شەگىنگەنىنەن كەيىن، شاعىن اسكەر كۇشىمەن جاۋدىڭ نەگىزگى كۇشىن انسايعا (يان - اننىڭ باتىس - سولتۇستىگىندە) شىرعالاپ ەڭگىزدى، نەگىزگى كۇشى يان - اننىڭ شىعىس - سولتۇستىگىندەگى چيڭحۋابيان رايونىنا جاسىرىنىپ، جاۋدى جويۋ ورايىن كۇتتى. 1947 - جىلى 3 - ايدىڭ 25 - كۇنى گومينداڭ ارمياسى حۋ زۇڭنان ٴبولىمىنىڭ رەتتەلىپ

قۇرىلعان 27 ـ شىسىنا قاراستى 31 ـ لۇيسىنىڭ لۇيبۋى ٴبىر تۋاندى باستاپ، ارمىيامىزدىڭ توسقاۋىل شەگىبەرىنىڭ ىشىنە كىردى، ارمىيامىز ٴبىر ساعاتتان استامىراق سوعىسىپ جاۋدى تۇگەلىمەن جويدى.

② لىياۋ الڭ ـــ گوميندالڭ ارمىياسى حۋ زۇڭنان ٴبولىمىنىڭ رەتتەلىپ قۇرىلعان 76 ـ شىسىنىڭ شىجاڭى، كەيىن، 1947 ـ جىلى 10 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى چيڭجيان ۋىرىسىندا ارمىيامىز جاعىنان تىرىدەي قولعا ٴتۇسىرىلدى.

جياڭ جيەشى ۇكىمەتى بۇكىل حالىقتىڭ قورشاۋىندا قالدى*

(1947 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى)

بۇكىل حالىقپەن جاۋلاسىپ وتىرعان جياڭ جيەشى ۇكىمەتى ٴوزىنىڭ بۇكىل حالىقتىڭ قورشاۋىندا قالعاندىعىن ەندى بايقادى. مەيلى اسكەري شەپتە بولسىن نەمەسە ساياسي شەپتە بولسىن، جياڭ جيەشى ۇكىمەتى جەڭىلىسكە ۇشىرادى، ول ٴوزى جاۋ دەپ جاريالاعان كۇشتەردىڭ قورشاۋىندا قالدى، سونداي ـ اق ودان قاشىپ قۇتىلۋدىڭ لاجىن تابا الماي وتىر.

---

* بۇل ــ ماۋ زىدۇڭ جولداس شينحۋاشى ٴۇشىن جازعان پىكىرلۇن. بۇل پىكىرلۇندا جۇڭگو وقيعالارىنىڭ دامۋى ادامداردىڭ بولجاعانىنان تەزىرەك بولىپ وتىرعاندىعى كورسەتىلدى، حالىق جۇڭگو گىميڭىنىڭ بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتۋى ٴۇشىن بارلىق قاجەتتى شارتتاردى جەدەل ازىرلەۋگە شاقىرىلدى. بۇل بولجاۋ كوپ ۇزاماي ـ اق دالەلدەندى. بۇل پىكىرلۇن مەن «شيبەي سوعىس مايدانىندا سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە»نى ماۋ زىدۇڭ جولداس سولتۇستىك شانشيدەگى جيگيان اۋدانىنىڭ ۋاڭجياۋان دەگەن جەرىندە جازدى،

جياڭ جيەشىنىڭ وتاندى ساۋدالاۋشى توبى جانە ونىڭ قوجايىنى امەريكا جيانگەرلەرى جاعدايدى قاتە مولشەرلەدى. ولار وزدەرىنىڭ كۇشىن تىم جوعارى مولشەرلەگەن، حالىقتىڭ كۇشىن تىم تومەن مولشەرلەگەن ەدى. ولار دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستان كەيىنگى جۇڭگو مەن دۇنيەنى بۇرىنعىسىنداي دەپ قارادى، ٴارقانداي زاتتىڭ ٴتۇرىن وزگەرتۋگە جول بەرمەدى، وزدەرىنىڭ ىراداسىنا ٴارقانداي ادامنىڭ قايشى كەلۋىنە جول بەرمەدى. جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن، ولار جۇڭگونى بۇرىنعى ەسكى تارتىپكە قايتا ورالتۋعا بەكىندى. ساياسي ٴماسليحات جانە اسكەري ىستەردە جاراستىرۋ سياقتى الدامشىلىق تاسىلدەرمەن ۋاقىتتى ۇتقانىنان كەيىن، جياڭ جيەشىنىڭ وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكىمەتى 2 ميليون اسكەرىن اتتانىسقا كەلتىرىپ، جالپى بەتتىك شابۋىل جاسادى.

جۇڭگودا ەكى سوعىس شەبى بار. جياڭ جيەشىنىڭ شاپقىنشى ارمياسى مەن حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ سوعىسى، بۇل — ٴبىرىنشى سوعىس شەبى. قازىر تاعى دا ەكىنشى سوعىس شەبى جارىققا شىقتى، بۇل — ۇلى، ادىلەتتى وقۋشىلار قوزعالىسى مەن جياڭ جيەشىنىڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى اراسىنداعى وتكىر كۇرەس①. وقۋشىلار قوزعالىسىنىڭ ۇرانى — تاماق تالاپ ەتۋ، بەيبىتشىلىك تالاپ ەتۋ، بوستاندىق تالاپ ەتۋ، ياعني اشارشىلىققا قارسى تۇرۋ، ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ، زيانكەستىككە قارسى تۇرۋ. جياڭ جيەشى «قوعام ٴتارتىبىن ساقتاۋدىڭ ۋاقىتتىق شاراسى»ن② جاريالادى. وقۋشىلار جۇرتشىلىعى مەن جياڭ جيەشىنىڭ اسكەرلەرى، ساقشىلارى، شپيونداردى، شپيونداري اراسىندا كەز كەلگەن جەردە قاقتىعىس بولىپ جاتىر. جياڭ جيەشى قولعا الۋ، قاماۋ، ۇرۋ، قىرعىنداۋ سياقتى

زۇلىمدىق ارەكەتتەر ارقىلى قۇر قول وقۋشىلارعا قارسى تۇردى، سوندىقتان وقۋشىلار قوزعالىسى كۇن سايىن ۇلعايا ٴتۇستى. بارلىق الەۋمەتتىك تىلەكتەستىك وقۋشىلار جاقتا بولدى، جياڭ جيەشى جانە ونىڭ يتارشىلارى بۇكىلدەي جەتىم قالدى، جياڭ جيەشىنىڭ جيىركەنىشتى بەينەسى بۇكىلدەي اشكەرەلەندى. وقۋشىلار قوزعالىسى ـــ تۇتاس حالىقتىق قوزعالىستىڭ ٴبىر بولەگى. وقۋشىلار قوزعالىسىنىڭ ورلەۋى تۇتاس حالىقتىق قوزعالىستىڭ ورلەۋىن ٴسوزسىز بىلگەرلەتەدى. وتكەندەگى 4 ـ ماي قوزعالىسى ٴداۋىرى مەن 9 ـ دەكابىر قوزعالىسى ٴداۋىرىنىڭ تاريحي تاجىريبەلەرى مۇنى ايقىن كورسەتتى.

امەريكا جيانگەرلىگى جانە ونىڭ يتارشىسى جياڭ جيەشى جاپونيا جيانگەرلىگى جانە ونىڭ يتارشىسى ۋاڭ جيڭۋيدىڭ ورنىن باسىپ، جۇڭگونى امەريكانىڭ وتارىنا اينالدىرۋ ساياساتىن، ىشكى سوعىس قوزعاۋ ساياساتىن جانە فاشيستىك دۋسايىلىق ۇستەمدىكتى كۇشەيتۋ ساياساتىن قولداندى، مۇنىمەن ولار وزدەرىنىڭ بۇكىل ەل حالقىمەن جاۋلاسىپ وتىرعاندىعىن ايگىلەدى، ولار بۇكىل ەلىمىزدىڭ ٴار قاتتامداعى حالقىن اشارشىلىق پەن ٴولىم شەگىنە جەتكىزدى، سوندىقتان بۇكىل ەلىمىزدىڭ ٴار قاتتامداعى حالقىن ىنتىماقتاسا وتىرىپ، جياڭ جيەشىنىڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىمەن ولىسپەي بەرىسپەيتىن كۇرەس جۇرگىزۋگە جانە بۇل كۇرەستى جەدەل دامىتا تۇسۋگە ٴماجبۇر ەتتى. بۇكىل ەل حالقىنىڭ بۇدان باسقا شىعار جولى قالمادى. جياڭ جيەشى ۇكىمەتىنىڭ ٴارتۇرلى كەرتارتپا ساياساتىنان ەزىلگەن، ىنتىماقتاسا وتىرىپ وزدەرىن قۇتقارۋ ورنىندا تۇرعان جۇڭگونىڭ ٴار قاتتامداعى حالقى جۇمىسشىلاردى، ديحانداردى،

قالا ۇساق بۇرجۋازياسىن، ۇلتتىق بۇرجۋازيانى، اشىق ويلى شىنشى-لاردى، باسقا دا وتانشىلداردى، از ۇلتتاردى جانە شەتەلدەردەگى حۋاچياۋلاردى قامتيدى. مۇنىڭ ۆزى مەيلىنشە كەڭ، بۇكىل ۇلتتىق بىرلىكساپ.

جياڭ جيەشى ۇكىمەتىنىڭ ۇزاق ۋاقىت بويىنا جۇرگىزىپ كەلگەن بارىپ تۇرعان كەرتارتپا ماليا-ىقتىسات ساياساتى، قازىر بۇرىن بولىپ كورمەگەن وتاندى ساۋدالاۋ شارتىمەن، ياعني جۇڭگو-امەريكا ساۋدا شارتىمەن كۇشەيتىلىپ وتىر. جۇڭگو-امەريكا ساۋدا شارتى نەگىزىندە، امەريكانىڭ لۇگدۋان كاپيتالى مەن جياڭ جيە-شىنىڭ گۋانلياۋ-مايبان كاپيتالى تىعىز ۇشتاسىپ، بۇكىل ەلدىڭ ىقتيسادي ۆمىرىن شەڭگەلىنە الىپ وتىر. وسىنىڭ ناتيجەسىندە، قاعاز اقشا بارىنشا قۇنسىزدانىدى، زات باعاسى بۇرىن بولىپ كورمەگەن دارەجەدە ورلەدى، ۇلتتىق ونەركاسىپ پەن ساۋدا كۇننەن-كۇنگە كۇيزەلدى، ەڭبەكشىلەر جۇرتشىلىعىنىڭ، ۇكىمەت قىزمەتكەرلەرىنىڭ جانە اعارتۋشىلاردىڭ تۇرمىس كۇيى كۇن ساين ناشارلادى. بۇل احۋال ۆار قاتتامداعى حالىقتى ىنتىماقتاسا وتىرىپ، ولمەن قۇتىلۋ جولىندا كۇرەسپەي بولمايتىن ەتتى.

اسكەري جانشتاۋ جانە ساياسي الدامشىلىق — جياڭ جيەشىنىڭ ۆز كەرتارتپا ۇستەمدىگىن ساقتاپ قالۋداعى باستى ەكى قۇرالى، بۇل قۇرالداردىڭ تەز كۇيرەپ بارا جاتقاندىعىنا ەندى جۇرتتىڭ كوزى جەتتى.

جياڭ جيەشى ارمياسى سوعىس مايدانىنىڭ قاي-قايسىسىندا دا جەڭىلدى. بىلتىر 7-ايدان قازىرگە دەيىنگى 11 اي ىشىندە تەك ونىڭ جىڭگۋي ارمياسىنىڭ وزىنەن شاماMEN 90 لۇيى جويىلدى.

بىلتىر چاڭچۇندى باسىپ العانىداعى، چىڭدىنى باسىپ العانداعى، جاڭجياكوۋدى باسىپ العانداعى، حىزىنى باسىپ العانداعى، حۋاي-يىندى باسىپ العانداعى، اندۇڭدى باسىپ العانداعى ارىنى ەندى جوق، ٴتىپتى بىيىل لينييدى باسىپ العانىداعى، يان-اندى باسىپ العانداعى ارىنى دا ەنىدى جوق. جياڭ جيەشى مەن چىن چىڭ حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ كۇشىن جانە حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ سوعىس جۇرگىزۋ ٴادىسىن قاتە شامالاپ، ولاردىڭ شەگىنىس جاساعاندىعىن قورقاقتىق، بىرنەشە قالانى تاستاپ شىققاندىعىن جەڭىلگەندىك دەپ ويلاپ، 3 ايدا نەمەسە 6 ايدا ۇلى قورعانىنىڭ شىندەگى ماسەلەنى شەشۋ، سونان سوڭ دۇڭبەي ماسەلەسىن شەشۋ قيالىندا بولدى. ٴبىراق 10 ايدان كەيىن جياڭ جيەشىنىڭ بۇكىل شاپقىنشى ارمياسى تۇيىققا تىرەلىپ، ازات رايونداعى حالىق پەن حالىق ازاتتىق ارمياسى تارابىنان قات-قابات قورشاۋعا الىندى، بۇدان قاشىپ قۇتىلۋى اسا قيىنعا سوعىپ وتىر.

جياڭ جيەشى ارمياسىنىڭ الدىڭعى شەپتە جەڭىلگەندىگى تۋرالى حابارلار ارتقى شەپكە نەعۇرلىم كوپتەپ تارالعان سايىن، جياڭ جيەشى كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ ەزگىسىندە تىنىس الا الماي وتىرعان قالىڭ حالىق بۇقاراسى وزدەرىنىڭ ەس جيىپ، ەڭسە كوتەرۋىنەن ٴۇمىت بار ەكەندىگىن سولعۇرلىم سەزىنۋدە. ٴدال وسى كەزدە، جياڭ جيەشىنىڭ بارلىق ساياسي الدامشىلىعى، ونىڭ جىيى-جىيى قايتالاۋىنا بايلانىستى جىيى-جىيى كۇيرەپ وتىردى. ٴىستىڭ ٴبارى دە كەرتارتپاشىلاردىڭ ويلاعان جەرىنەن شىقپادى. گومين داڭدى شاقىرىپ، شىنايى جاساۋ دەيتىنى بولسىن، ٴبىر پارتيالىق ۇكىمەتتى كوپ پارتيالىق ۇكىمەتكە وزگەرتۋ دەيتىنى بولسىن، ونداعى ماقساتى

جۇڭگو گوڭچانداڭىن جانە باسقادا دەموكراتيالىق كۇشتەردى جەتىم قالدىرۋ ەدى؛ ناتيجە مۇنىڭ كەرىسىنشە بولىپ شىقتى، جەتىم قالعان جۇڭگو گوڭچانداڭى ەمەس، ەشقانىداي دەموكراتيالىق كۇشتەر دە ەمەس، قايتا كەرتارتپاشىلاردىڭ وزدەرى بولدى. وسىدان باستاپ جۇڭگو حالقى ٴوز تاجىريبەلەرىنەن جيالڭ جيەشى گومين داڭىسىنىڭ نە ەكەندىگىن، جيالڭ جيەشى شيانفاسىنىڭ نە ەكەندىگىن، جيالڭ جيەشىنىڭ كوپ پارتيالىق ۇكىمەتىنىڭ نە ەكەندىگىن ٴبىلدى. بۇدان بۇرىن جۇڭگو حالقى اراسىنداعى ٴبىرسىپىرا ادامدار، كوبىنەسە، ارالىق قاتتامداعى ەلەمەنتتەر، جيالڭ جيەشىنىڭ بۇل ايلا-شارعىلارى جونىندە ازدى-كوپتى قۇر قيالعا سالىنىپ كەلگەن ەدى. جيالڭ جيەشىنىڭ بەيبىتشىلىك كەلىسسوز دەيتىنى جونىندە دە وسىنداي بولدى. جيالڭ جيەشى سوعىس توقتاتۋ جونىندەگى بىرنەشە جولعى سالتاناتتى كەلىسىمدەردى تۇگىن قالدىرماي جىرتىپ تاستاعانىنان كەيىن، بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتىپ، ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرعان وقۋشىلار جۇرتشىلىعىنا نايزاسىن كەزەگەنىنەن كەيىن، الداماشىلىق نيەتىندە بولعان ادامداردان نەمەسە ساياسي جاقتا تيىستەي دە تاجىريبەسى بولماعان ادامداردان باسقا، ەشكىم دە جيالڭ جيەشىنىڭ بەيبىتشىلىك كەلىسسوز دەيتىنىنە سەنبەيتىن بولدى.

بارلىق وقيعا ٴبىزدىڭ شامالاۋىمىزدىڭ دۇرىس ەكەندىگىن دالەلدەدى. ٴبىز جيالڭ جيەشى ۇكىمەتىنىڭ، باسقا ەمەس، تەك وتاندى ساۋدالاۋشى، ىشكى سوعىس تۋدىرۋشى دۇشپاندىق ۇكىمەت ەكەندىگىن جۇرتقا ۇنەمى كورسەتىپ كەلدىك. بۇل ۇكىمەت ىشكى سوعىس تاسىلىمەن جۇڭگو گوڭچانداڭىن جانە بارلىق دەموكراتيا-

لىق كۇشتەردى تىپ ـ تىپىل جويىپ، جۇڭگونى امەرىيكانىڭ وتارىنا اينالدىرۋ جانە ئوزىنىڭ دۋسايلىق ۇستەمدىگىن ساقتاپ قالۋ ماقساتىنا جەتپەك بولدى. بۇل ۇكىمەت وسى كەرتارتپا ساياساتتاردى قولدانعاندىقتان، ونىڭ ساياسي جاقتا تيىستەي دە بەدەلى، تيىستەي دە دارمەنى قالمادى. جياڭ جيەشى ۇكىمەتىنىڭ كۇشتىلىگى ۋاقىتتىق قانا، كورىنىستىك قانا، ئىس جۇزىندە ول سىرتتاي قاۋقارلى كورىنگەنمەن، ىشتەي قاۋساپ وتىرعان ۇكىمەت. قانداي جەردە، قانداي سوعىس شەپتەرىندە بولسىن، ونىڭ شابۋىلىن جەڭۋگە بولادى. ونىڭ بولاشاعى، ئسوز جوق، جۇرت اتاۋلى ونان بەزەتىن، ئوزى بۇكىلدەي قۇرىپ بىتەتىن بولاشاق. بارلىق وقيعالار بۇل شامالاۋلاردىڭ دۇرىستىعىن دالەلدەپ وتىر جانە دالەلدەي بەرەدى.

جۇڭگو وقيعالارىنىڭ داموۋى ادامداردىڭ بولجاعانىنان تەزىرەك بولىپ وتىر. ئبىر جاعىنان، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جەڭىسى، ەندى ئبىر جاعىنان، جياڭ جيەشى باسقارىپ وتىرعان رايونداردىعى حالىقتىق كۇرەستىڭ ىلگەرلەۋى قارقىن جاعىنان وتە تەز بولۋدا. بەيبىت، دەموكراتيالىق، تاۋەلسىز جاڭا جۇڭگو قۇرۋ ئۇشىن، جۇڭگو حالقى بارلىق قاجەتتى شارتتاردى جەدەل ازىرلەۋگە ئتيىس.

ەسكەرتۋلەر

① حالىق ازاتتىق سوعىسىنىڭ داموۋىنا بايلانىستى، گومينداڭ بيلەپ ـ توستەپ وتىرعان رايونداردىعى قالىڭ وقۋشىلاردىڭ اشارشىلىققا قارسى تۇرۋ، ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ، زيانكەستىككە قارسى تۇرۋ سىندى دەموكراتيالىق، وتانشىلدىق قوزعالىسىندا 1946 ـ جىلى

12 ـ ايدان باستاپ جاڭا ورلەۋ بولدى، بۇل قوزعالىس جياڭ جيەشىنىڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگىنە قارسى كۇرەستىڭ ەكىنشى سوعىس شەبى بولىپ بىرتە ـ بىرتە قالىپتاستى. 1946 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ سوڭىنان 1947 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ باس شەنىنە دەيىن، بەيپيڭ، تيانجيىن، شاڭحاي، نانجيڭ سياقتى بىرنەشە ونداعان ٴىرى، ورتا قالالاردا 500 مىڭنان استام وقۋشى ارت ـ ارتىنان وقۋ تاستاپ، ەرەۋىل وتكىزىپ، امەريكا اسكەر ـ لەرىنىڭ بەيجيڭ داشۋەدەگى وقۋشى قىزدىڭ نامىسىنا تيگەن زۇلىمدىق ارەكەتىنە نارازىلىق ٴبىلدىردى جانە امەريكا ارمياسىنىڭ جۇڭگودان شىعىپ كەتۋىن تالاپ ەتتى. بۇل كۇرەس لەزدە ـ اق جۇمىسشىلاردىڭ، وقىتۋشىلاردىڭ جانە باسقا دا حالىق بۇقاراسىنىڭ قولداپ ـ قۋاتتاۋىنا يە بولدى. 1947 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى شاڭحايدىڭ ٴاربىر مەكتەپتەرىندەگى وقۋشىلار ەرەۋىل وتكىزىپ، ىشكى سوعىسقا قارسى شىقتى. سونىمەن قاتار، شاڭحايدا 8 مىڭ جۇمىسشى مەن وقۋشى گوميندانڭ ساقشى مەكەمەسىن قورشاۋعا الۋ وقيعاسى تۋىلدى. بۇل وتانشىلدىق قوزعالىس نانجيڭ، بەيپيڭ، حاڭجوۋ، شىنياڭ، چيڭداۋ، كايفىڭ سياقتى ٴبىرسىپىرا قالالارعا دەيىن دەرەۋ كەڭەيدى. گوميندانڭ كەرتارتـ ـپاشىلارى وقۋشىلاردىڭ وتانشىلدىق، دەموكراتيالىق قوزعالىسىنا قارسى بارىپ تۇرعان تاعىلىق جانىشتاۋ شارالارىن قولداندى. 5 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى ٴبىر ۋاقىت ىشىندە نانجيڭ مەن تيانجيىندە 100 دەن استام وقۋشىنى ۇرىپ جارالاپ جانە قولعا الىپ، ايگىلى «20 ـ ماي قاندى وقيعاسى»ن تۋدىردى. الايدا وقۋشىلاردىڭ وتانشىلدىق قوزعالىسى، قالىڭ حالىقتىڭ قولداۋى ارقاسىندا، جانىشتالىپ تاستالماعانى جوق. «اشارشىلىققا قارسى تۇرۋ، ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ، زيانكەستىككە قارسى تۇرۋ»دى ۇران ەتكەن وقۋشىلاردىڭ وقۋ تاستاۋ، ەرەۋىل جاساۋ قوزعالىسى جانە جۇمىسشىلار جۇمىس تاستاۋ، وقىتۋشىلار ٴدارىس ٴوتۋدى توقتاتۋ سياقتى ٴار سالاداعى حالىقتىڭ امەريكا جيانكەرلىگى مەن جياڭ جيەشىگە قارسى كۇرەسى سول كەزدە 60 تان استام ٴىرى، ورتا قالاعا

دەيىن ورىستەدى. 1948-جىلى 5-ايدا، شاڭحاي وقۋشىلارى مادەنيەت سالاسىنداعىلارمەن، احبارات سالاسىنداعىلارمەن جانە باسقا سالاداعىلارمەن بىرگە امەريكانىڭ جاپون شايقىنشى كۇشتەرىن سۇيەمەلدەپ تىرىلدىرۋىنە قارسى وتانشىلدىق قوزعالىستى تاعى دا ٴورىس الدىردى، بۇل قوزعالىس تا باسقا كوپتەگەن قالالارعا دەيىن تەز ەتەك الدى. بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتكەنگە دەيىن وقۋشىلاردىڭ وتانشىلدىق كۇرەسى ەشبىر تولاستامادى، بۇل گوميندانعا اۋىر سوققى بولىپ ٴتيدى.

② جياڭ جيەشى ۇكىمەتى 1947-جىلى 5-ايدىڭ 18-كۇنى «قوعام ٴتارتىبىن ساقتاۋدىڭ ۋاقىتشا شاراسى» دەيتىنىن جاريالاپ، حالىقتان ونان استام ادامنىڭ باس قوسىپ تالاپ قويۋىنا جانە جۇمىس تاستاۋىنا، وقۋ تاستاۋىنا، ەرەۋىل وتكىزۋىنە قاتاڭ تيىم سالدى، سونىمەن قاتار جەر-جەردەگى گوميندان ۇكىمەتتەرىنە حالىقتىڭ وتانشىلدىق، دەموكراتيالىق قوزعالىسى جونىندە «قاتاڭ شارا» جانە «شۇعىل باسقارۋ» دەلىنەتىن قانقۇيلى جانشتاۋدى قولدانۋ ۇقىعىن بەردى.

ازاتتىق سوعىستىڭ ەكىنشى جىلىنداعى جانلىۋەلىك باعىت*

(1947 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى)

(1) ٴبىرىنشى جىلعى سوعىستا (بىلتىر 7 ـ ايدان بيىل 6 ـ ايعا دەيىن) جاۋدىڭ جىڭگوۋي ارمياسىنان 97 جارىم لۇي، 780 مىڭ ادام، قۋىرشاق ارميا، باۋ ـ اندۇيلەر سياقتى قۇراما بولىمدەرىنەن 340 مىڭ ادام، جيىنى ٴبىر ميليون 120 مىڭ ادام جويىلدى. مۇنىڭ ٴوزى ۇلى جەڭىس. بۇل جەڭىس جاۋعا اۋىر سوققى بولىپ

---

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتى ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ، ول كەزدە ماۋ زىدۇڭ جولداس جانە جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتى شانشيدەگى جياشيان اۋدانىنىڭ جۋگۋانجاي دەيتىن جەرىندە تۇراتىن. بۇل نۇسقاۋدا، ازاتتىق سوعىستىڭ ەكىنشى جىلىنداعى نەگىزگى مىندەت ـــ نەگىزگى كۇشپەن گوميندالىڭ رايونىندا سوعىس جۇرگىزۋ، ىشكى شەپ سوعىسىنان سىرتقى شەپ سوعىسىنا ٴوتۋ، ياعني جانلىۋەلىك قورعانىس كەزەڭىنەن جانلىۋەلىك شابۋىل كەزەڭىنە ٴوتۋ دەپ بەلگىلەندى. حالىق ازاتتىق ارمياسى ماۋ زىدۇڭ جولداس بەلگىلەگەن جانلىۋەلىك جوسپار بويىنشا، 1947 ـ جىلى 7 ـ ايدان

ٴتيدى، بۇكىل جاۋ لاگەرىندە مەيلىنشە اسقىنعان جەڭىلىس نىساي-لارىن تۋدىردى، بۇكىل ەل حالىقىن قۋانىشقا بولەدى، ٴبىزدىڭ ارميامىزدىڭ جاۋ ارمياسىن تۇگەلدەي جويۋىنا، ەڭ سوڭعى جەڭىسكە جەتۋىنە نەگىز قالادى.

(2) ٴبىرىنشى جىلعى سوعىستا جاۋ ٴوزىنىڭ 248 جىڭگۋي لۇيىنىڭ ٴبىر ميليون 600 مىڭنان استام ادامى بار 218 لۇيىمەن جانە ٴبىر ميليونعا جۋىق ادامى بار ەرەكشە اسكەري بولىمدەرىمەن (تەڭىز ارمياسى، اۋە ارمياسى، زەڭبىرەكشى اسكەرلەر، گۇڭبيڭ، جۋاڭ-جيابيڭ)، سونداي-اق قۋىرشاق ارمياسىمەن، قاتىناس ساقشى بولىم-دەرىمەن، باۋ-ان بۋدۇيلەرىمەن ازات رايوندارىمىزعا قاۋىرت شابۋىل جاسادى. ارميامىز جانلۇەلىك جاقتا ىشكى شەپ سوعىسىن جۇرگىزۋ باعىتىن دۇرىس قولدانىپ، 300 مىڭنان استام ادامىنىڭ قۇربان بولۋىنا، جارالانۋىنا، كەڭ كولەمدى جەرلەردىڭ جاۋ جاعىنان باسىپ الىنۋىنا قاراماي، قاي ۋاقىت، قاي جەردە بولسىن، ٴوزىنىڭ جۋدۇڭ ورنىندا ۇستادى، سونىمەن جاۋدىڭ ٴبىر ميليون

9-ايعا دەيىن بۇكىل مەملەكەت كولەمىندىك شابۋىلعا ٴوتتى. سانشي-حىبىي-شاندۇڭ-حىنان يەجانجۇنى 6-ايدىڭ 30-كۇنى شاندۇڭنىڭ باتىس-وڭتۇستىك رايونىندا حۋاڭحىنى كوكتەي ٴوتتى دە، 8-ايدىڭ باس شەنىندە لۇڭ-حاي تەمىر جولىن باسىپ ٴوتىپ دابيەشانعا باردى. سانشي-حىبىي-شاندۇڭ-حىنان يەجانجۇنىنىڭ تاييۋە بيڭتۋانى 8-ايدىڭ اياق شەنىندە سانشيدىڭ وڭتۇستىگىنەن حۋاڭحىنى كوكتەي ٴوتىپ، حىنانىنىڭ باتىس وڭىرىنە باردى. حۋادۇڭ يەجانجۇنى جاۋدىڭ ٴتۇيىندى شابۋىلىن تالقاندادىعانىنان كەيىن، 9-ايدىڭ باس كەزىندە شاندۇڭنىڭ باتىس-وڭتۇستىك

120 مىڭ ادامىن جويۋدى قولعا كەلتىرىپ، جاۋ ارمياسىن بىتىراتىپ جىبەردى، ٴوزىن شىنىقتىردى جانە ۇلعايتتى، سونىمەن بىرگە دۇڭ-بيدا، رىحىدا، شىمىس حىبيدا، وڭتۇستىك سانشيدە، سولتۇستىك حىناندا جانلۇەلىك قارسى شابۋىلعا ٴوتىپ، ۇلان-بايتاق جەرلەردى قايتارىپ الدى جانە جاڭادان ازات ەتتى[1].

(3) ارميامىزدىڭ ەكىنشى جىلعى سوعىستاعى نەگىزگى مىندەتى: بۇكىل مەملەكەتتىك سيپات العان قارسى شابۋىلعا ٴوتۋ، ياعني نەگىزگى كۇشپەن سىرتقى شەپكە شىعىپ سوعىس جۇرگىزىپ، سوعىستى گومينداڭ رايوندارىنا قاراي بەتتەتۋ، سىرتقى شەپتە جاۋدى كوپتەپ جويىپ، گومينداڭنىڭ سوعىستى ۇزدىكسىز تۇردە ازات رايوندارعا قاراي بەتتەتۋ، ازات رايونداردىڭ ادام كۇشى مەن زاتتىق كۇشىن ونان ارى ٴبۇلدىرۋ جانە شىعىنداتۋ، ٴبىزدى ۇزاققا توزە المايتىن ەتۋ سىندى قانكىميگىدىك جانلۇەلىك باعىتىن جەرىنە جەتە تالقانداۋ. ارميامىزدىڭ ەكىنشى جىلعى سوعىستاعى ٴىشىنارا مىندەتى: ٴبىر ٴبولىم نەگىزگى كۇشتەرى جانە كوپتەگەن جەرگىلىكتى اسكەري بولىمدەرى ارقىلى ىشكى شەپتە تولاسسىز

وگىرىنە باردى. حۋادۇڭ يەجانجۇنىنىڭ شاندۇڭ بيڭتۋانى 9-ايدان باستاپ جياۋدۇڭ رايونىنداعى جاۋعا شابۋىلدىق سوعىس جۇرگىزدى. شيبىي يەجانجۇنى 8-ايدىڭ اياق شەنىندە قارسى شابۋىلعا ٴوتتى. سانشي-چاحار-حىبىي يەجانجۇنى 9-ايدىڭ باس كەزىندە بىيپيڭ-حانكوۋ تەمىر جولىنىڭ سولتۇستىك بولەگىندەگى جاۋعا شابۋىلدىق سوعىس جۇرگىزدى. دۇڭبىي يەجانجۇنى بۇكىل دۇڭبىي كولەمىندەگى جازعى شابۋىلدىڭ ىزىنشە 9-ايدان باستاپ، چاڭچۇن، جيلين، سىپيڭ رايوندارى مەن بىيپيڭ-لياۋنيڭ تەمىر

سوعىس جۇرگىزىپ، ىشكى شەپتەگى جاۋدى جويىپ، قولدان كەتكەن جەرلەردى قايتارىپ الۋ.

(4) ارمىيامىز سىرتقى شەپتە سوعىس جۇرگىزۋ، سوعىستى گومينداڭ رايونىنا قاراي بەتتەتۋ باعىتىن اتقارۋدا، ارينە، ءبىرسىپىرا قيىنشىلىقتارعا ۇشىرايدى. ويتكەنى گومينداڭ رايونىندارىنا بارىپ جاڭا گىنجۇيدىلەر قۇرۋ ۇشىن ۋاقىت قاجەت بولادى، سان رەت قايتالاناتىن جيدۇگدىق سوعىستاردا جاۋدى كوپتەپ جويۋعا، بۇقارانى اتتانىسقا كەلتىرۋگە، جەر ءبولىپ بەرۋگە، اكىميات قۇرۋعا، حالىقتىق قارۋلى كۇشتەر ۇيىمداستىرۋعا تۋرا كەلەدى، سونان كەيىن عانا بەرىك گىنجۇيدىلەر قۇرۋعا بولادى. بۇعان دەيىن قيىنشىلىقتار از بولمايدى. ءبىراق، بۇل قيىنشىلىقتاردى جەڭۋ مۇمكىن جانە ءسوزسىز جەڭۋ كەرەك. ويتكەنى جاۋ ونان ارى بىتىراپ كەتۋگە ءماجبۇر بولادى دا، كەڭ-بايتاق جەرلەر ارمىيامىزدىڭ جيدۇگدىق سوعىس جۇرگىزەتىن سوعىس مايدانىنا اينالىپ، يۋندۇگدىق سوعىس جۇرگىزۋگە مۇمكىندىك تۋىلادى؛ ول جەرلەردەگى قالىڭ حالىق بۇقاراسى گومينداگدى قاتتى ءوش كورەدى، ارمىيامىزدى قولدايدى؛

جولىنىڭ جينشي اۋدانىنان يىشيان اۋدانىنا دەيىنگى جەرلەرىندە كەڭ كولەمدى كۇزگى شابۋىل جۇرگىزدى. وسى سوعىس مايداندارىنداعى شابۋىلدار حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جالپى بەتتىك شابۋىلعا ءوتۋىنىڭ جالپى جاعدايىن قالىپتاستىردى. حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ قاۋىرت شابۋىلعا ءوتۋى ازاتتىق سوعىستى بۇرىلىس كەزەڭىنە جەتكىزدى، سوعىس جاعدايىندا ءتۇبىرلى وزگەرىستەر بولعاندىعىن كورسەتتى. وسى تومداعى «قازىرگى جاعداي جانە ءبىزدىڭ مىندەتىمىز» دەگەن شىعارمادان پايدالانىڭىز.

جاۋ ارمياسىنىڭ ٴبىر بولەگىندە ٴالى دە ٴبىرشاما قۋاتتى تىراق سوعىستىق كۇش بولىپ وتىرعانىمەن، ٴبىراق، جالپى العاندا، جاۋ اسكەرلەرىنىڭ رۋحى بۇدان ٴبىر جىل بۇرىنعىعا قاراعاندا الدەقايدا تومەندەدى، ولاردىڭ سوعىستىق كۇشى دە بۇدان ٴبىر جىل بۇرىنعىعا قاراعاندا الدەقايدا السىرەدى.

(5) گوميندالڭ رايونداردىنا بارىپ سوعىس جۇرگىزىپ، جەڭىسكە جەتۋدىڭ كىلتى: بىرىنشىدەن، سوعىس ورايىن يگەرە ٴبىلۋ، ەرجۇرەك، تاباندى بولۋ، جەڭىستى سوعىستاردى كوپ جۇرگىزۋ؛ ەكىنشىدەن، بۇقارانى ٴوز جاعىمىزعا تارتۋ ساياساتىن باتىل اتقارىپ، قالىڭ بۇقاراعا پايدا كەلتىرە وتىرىپ، ولاردى ارميامىز جاقتا تۇرعىزۋ. تەك وسى ەكى ٴىس ورىندالعاندا عانا ٴبىز جەڭىسپ شىعامىز.

(6) جاۋ ارمياسىنىڭ ورنالاسۋى، بيىل 8-ايدىڭ سوڭىنا دەيىن جويىلماعانداري مەن جويىمپاز سوقىعا ۇشىراعاندارىن قوسىپ ەسەپتەگەندە، وڭتۇستىك شەپتە 157 لۇي، سولتۇستىك شەپتە 70 لۇي، گوميندالڭنىڭ ارتىقى شەبىندە 21 لۇي، بۇكىل ەل بويىنشا جيىنى ٴالى دە 248 لۇي، ناقتى ادام سانى شامامەن ٴبىر مليون 500 مىڭ؛ ەرەكشە اسكەري بولىمدەر، قۋىرشاق ارميا، قاتىناس ساقشىلارى، باۋ-ان بۇدۇيلەر شامامەن ٴبىر مليون 200 مىڭ ادام؛ جاۋ ارتقى شەبىندەگى اسكەري ورگانداردا سوعىسقا قاتىناسپايتىندار شامامەن ٴبىر مليون ادام؛ جاۋدىڭ بۇكىل ارمياسى شامامەن 3 مليون 700 مىڭ ادام. وڭتۇستىك شەپتەگى ارمياسىندا گۋ جۋتۇڭ جۇيەسىنىڭ 117 لۇيى، چىڭ چيان جۇيەسىنىڭ جانە باسقالاردىڭ 7 لۇيى، حۋ زۇڭنان جۇيەسىنىڭ 33 لۇيى بار. گۋ جۋتۇڭ اسكەري بولىم-

دەرىنىڭ 117 لۇينەن جويىلعانى جانە جويىمپاز سوققىعا ۇشىراعانى 63 لۇي بولدى. بۇلاردىڭ ٴبىر بولەگى ٴالى تولىقتىرىلعان جوق؛ ٴبىر بولەگى تولىقتىرىلسا دا، ادام سانى وتە از، سوعىستىق كۇشى تىم ٴالسىز؛ تاعى ٴبىر بولەگى ادامەن جانە قارۋ-جاراقپەن ەداۋىر تولىقتىرىلسا دا، سوعىستىق كۇشى دە بەلگىلى دارەجەدە قالپىنا كەلتىرىلسە دە، بۇرىنعىسىنان ٴالى دە كوپ الشاق جاتىر. ٴالى جويىلماعانداردى جانە جويىمپاز سوققىعا ۇشىراماعانداردى ەسەپتەگەندە ... نەبارى 54 لۇي. گو جۇتۇڭنىڭ بۇكىل اسكەري بولىمدەرىنەن قورعانىسقا جانە تەك جەرگىلىكتى سيپاتتاعى جوتكەپ پايدالانۋعا بولاتىنى 82 ــ 85 لۇي، جانلۇەلىك سيپاتتاعى جوتكەپ پايدالانۋعا بولاتىنى 32 ــ 35 لۇي عانا بولىپ وتىر. چىڭ چيان جۇيەسىنىڭ جانە باسقالاردىڭ 7 لۇيى، جالپى العاندا، قورعانىس مىندەتتەرىن عانا اتقارا الادى، مۇنىڭ ٴبىر لۇيى جويىمپاز سوققىعا ۇشىراعان بولاتىن. حۋ زۇڭناننىڭ جۇيەسىندەگى (بۇل لانجوۋدىڭ شىعىسىن، نيڭشيا مەن يۇيلىننىڭ وڭتۇستىگىن، لينفىن مەن لوياڭنىڭ باتىسىن ٴوز ىشىنە الادى) 33 لۇيدىڭ جويىلعانى جانە جويىمپاز سوققىعا ۇشىراعانى 12 لۇي بولدى، جانلۇەلىك سيپاتتاعى جوتكەپ پايدالانۋعا بولاتىندارى 7 لۇي عانا، قالعاندارى تۇگەلدەي قورعانىس مىندەتتەرىن اتقارادى. سولتۇستىك شەپتە جاۋ ارمياسىنىڭ جيىنى 70 لۇيى بار. مۇنىڭ ىشىندە دۇگبي جۇيەسىندە 26 لۇي بولىپ، ونىڭ 16 لۇيى جويىلدى جانە جويىمپاز سوققىعا ۇشىرادى؛ سۇن ليانجۇڭ جۇيەسىندە 19 لۇي بولىپ، ونىڭ 8 لۇيى جويىلدى جانە جويىمپاز سوققىعا ۇشىرادى؛ فۋزوييدىڭ 10 لۇيىنىڭ 2 لۇيى جويىمپاز سوققىعا ۇشىرادى؛ يان شيشاننىڭ 15 لۇيىنىڭ 9 لۇيى

جويىلدى جانە جويىمپاز سوققىعا ۇشىرادى. جاۋدىڭ وسى اسكەري بولىمىدەرى قازىر، جالپى العانىدا، قورعانىس جاعدايىنا ٴتۇستى، جيدۇگدىق سوعىس جۇرگىزە الاتىن اسكەر كۇشتەرى تەك شاعىن بولەگىن عانا قامتيىدى. گومينداڭىنىڭ ارتقى شەپتە قورعانىس مىندەتتەرىن وتەپ وتىرعان اسكەر كۇشتەرى نەبارى 21 لۇي. مۇنىڭ 8 لۇيى شينجياڭ مەن باتىس گانسۋدا، 7 لۇيى سىچۋان مەن شيكاڭدا، 2 لۇيى يۇنناندا، 2 لۇيى (ياعني جويىلعان 69-شى) گۋاڭدۇڭدا، 2 لۇيى تايۋاندا، ال حۋنان، گۋاڭشي، گۇيجوۋ، فۋجيان، جىجياڭ، جياڭشي ولكەلەرىنىڭ بىردە-بىرىندە جىڭگۇي ارمياسى جوق. گومينداڭ امەريكانىڭ جاردەمىندە، بيىل ٴبىر مليون اسكەر الىپ، الدىڭعى شەبىن تولىقتاۋدى جانە بىرنەشە جاڭا لۇيلەر مەن بىرنەشە تولىقتىرعىش تۋاندار تاربيەلەۋدى جوسپارلادى. ٴبىراق، ارميامىز ٴبىرىنشى جىلعى سوعىستا اي سايىن ورتا ەسەپپەن جاۋدىڭ 8 لۇيىن جويعانىندايى، ەكىنشى جىلى جاۋدىڭ تاعى دا 96 — 100 لۇيىن (7-، 8-ايلاردا جاۋدىڭ 16 جارىم لۇيىن جويدى) جوياتىن بولسا، وندا جاۋ ارمياسى ونان ارى قاتتى السىرەيدى، ونىڭ جانلىۋەلىك سيپاتتاعى جوتكەلىپ ٴجۇرىپ سوعىساتىن اسكەر كۇشى ەڭ تومەنگى شەككە دەيىن ازايادى دا، بۇكىل ەلىمىزدىڭ بارلىق جەرىندە قورعانىس ورنىنا تۇسۋگە ٴماجبۇر بولىپ، كەز كەلگەن جەردە ٴبىزدىڭ شابۋىلىمىزعا ۇشىرايدى. گومينداڭنىڭ ٴبىر مليون اسكەر الىپ، جاڭا لۇيلەر مەن تولىقتىرعىش تۋاندار تاربيەلەۋ جوسپارى بولىپ وتىرعانىمەن، ونىسى دا ەشتەڭەگە تۇرمايدى. گومينداڭ اسكەر الۋدا ىلعي ۇستاۋ جانە ساتىپ الۋ ٴادىسىن قولدانادى، مۇنىمەن ٴبىر مليونعا جەتكىزۋى قيىن، ونىڭ

بەر جاعىندا، قاشىپ كەتەتىندەر دە وتە كوپ بولادى. ارمىيامىزدىڭ سىرتقى شەپتە سوعىس جۇرگىزۋ باعىتىن اتقارۋى جاۋدىڭ ادام كۇشى قاينارى مەن زاتتىق قاينارىن ازايتا ٴتۇسۋى مۇمكىن.

(7) ارمىيامىزدىڭ سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى، وتكەندەگى بەلگەلەنگەنى سياقتى، الدىمەن بىتىراندى جانە وقشاۋ تۇرعان جاۋعا (ٴبىر جولدىڭ وزىندە بىرنەشە لۇيگە سوققى بەرەتىن زور كولەمدى جويىمپاز شايقاستاردى ٴوز ىشىنە الادى، مىسالى، بيىل 2-ايداعى لايۋۇ شايقاسى②، 7-ايداعى باتىس-وڭتۇستىك شاندۇڭ شايقاسى③ سياقتى) سوققى بەرۋ، ونان سوڭ شوعىرلانعان جانە كۇشتى جاۋعا سوققى بەرۋ. الدىمەن ورتا، شاعىن قالالار مەن ۇلان-بايتاق اۋىل-قىستاقتاردى الۋ، ونان سوڭ ٴىرى قالالاردى الۋ. جەردى ۇستاپ تۇرۋدى نەمەسە تارتىپ الۋدى باستى نىسانا ەتپەي، جاۋدىڭ جاندى كۇشتەرىن جويۋدى باستى نىسانا ەتۋ؛ جەرلەردى ۇستاپ تۇرۋ نەمەسە تارتىپ الۋ جاۋدىڭ جاندى كۇشتەرىن جويۋدىڭ ناتيجەسى بولىپ تابىلادى، ولاردى كوبىنەسە تالاي رەتكى قايتالانۋلاردان كەيىن عانا تۇبەگەيلى ۇستاپ تۇرۋعا نەمەسە تارتىپ الۋعا بولادى. ٴار رەتكى سوعىستا مۇلدە باسىم اسكەر كۇشىن توپتاپ، جاۋدى ٴتورت جاعىنان قورشاۋعا الىپ، تۇگەلىمەن جويۋعا كۇش جۇمساۋ، توردان ٴتۇسىرىپ قويماۋ. ال ەرەكشە احۋالدا جاۋعا جويىمپاز سوققى بەرۋ ٴادىسىن قولدانۋ، ياعني بارلىق كۇشتى شوعىرلاندىرا وتىرىپ، جاۋدىڭ قارسى الدىنان جانە ٴبىر قاناتىنان نەمەسە ەكى قاناتىنان سوققىلاپ، ٴبىر بولەگىن جويۋ، تاعى ٴبىر بولەگىن ويسىراتا تالقانداۋ ماقساتىنا جەتۋ، ٴسويتىپ، ارمىيامىزدىڭ اسكەر كۇشىن تەز جوتكەپ، جاۋ ارمىياسىنىڭ باسقا

بولىمدەرىنە جويىمپاز سوققى بەرۋىنە مۇمكىندىك تۋدىرۋ. ٴبىر جاعىنان، دايىندىقسىز سوعىس جۇرگىزبەۋگە، سەنىمسىز سوعىس جۇرگىزبەۋگە كوڭىل ٴبولۋ، ٴار رەتكى سوعىستا ازىرلىكتىڭ بولۋىنا كۇش جۇمساۋ، جاۋ مەن ٴبىزدىڭ ارامىزداعى شارت-جاعداي سالىستىرماسىندا جەڭىپ شىعارلىق سەنىمنىڭ بولۋىنا كۇش جۇمساۋ كەرەك؛ ەندى ٴبىر جاعىنان، ەرلىكپەن كۇرەسۋ، قۇربان بولۋدان تايىنباۋ، شارشاپ-شالدىعۋدان قورىقپاۋ جانە تىنىمباي سوعىسا بەرۋ (ياعني قىسقا ۋاقىت ىشىندە ارت-ارتىنان بىرنەشە رەت سوعىس جۇرگىزۋ) سىندى تاماشا ٴستىلدى دامىتۋ كەرەك. جاۋدى ورنىنان قوزعاپ، يۇندۇگىدىق سوعىس جۇرگىزۋگە كۇش جۇمساۋ كەرەك، ٴبىراق، سونىمەن بىرگە، جىندىلەرگە شابۋىل جاساۋ تاك-تيكاسىن ۇيرەنۋگە، زەڭبىرەكشى اسكەرلەر، گۇڭبيڭ قۇرىلىستارىن كۇشەيتۋگە بارىنشا ٴمان بەرۋ، ٴسويتىپ، جاۋدىڭ جۇيديانداارىن جانە قالالاردى كوپتەپ تارتىپ الۋ كەرەك. قورعانىسى ٴالسىز بولىپ وتىرعان بارلىق جۇيديانداار مەن قالالاردى ٴۇزىلدى-كەسىلدى تارتىپ الۋ، ورتا دارەجەلى قورعانىسى بولىپ وتىرعان ٴارى جاعداي مۇمكىندىك بەرەتىن بارلىق جۇيديانداار مەن قالالاردى ورايى كەلگەندە تارتىپ الۋ، ال قورعانىسى بەرىك بولىپ وتىرعان بارلىق جۇيديانداار مەن قالالاردى ۋاقىتشا قويا تۇرۋ كەرەك. جاۋدان قولعا تۇسىرىلگەن بارلىق قارۋ-جاراقپەن جانە اسكەرلەردىڭ (ونىڭ سەگىز نەمەسە ونىنان توعىز بولەگىن قامتىعان اسكەرلەر جانە از ساندى تومەن دارەجەلى جۇنگۋاندار) كوپشىلىگىمەن ٴوزىمىزدى تولىقتىرۋىمىز كەرەك. كوبىنەسە جاۋ ارمياسى مەن گوميندالڭ رايونداارىنان تولىقتىرۋ، تەك ٴبىر بولەگىن عانا كونە

ازات رايونداردان تولىقتىرۋ ٴتيىس، اسىرەسە وكتۇستىك شەپتەگى اسكەري بولىمدەر وسىلاي ىستەۋگە ٴتيىس. بارلىق جاڭا جانە كونە ازات رايونداردا جەر گايگىسى باتىلدىقپەن جۇرگىزىلۋگە (بۇل ــ ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىستا توزىمدىلىك كورسەتىپ، بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتۋدىڭ ەڭ نەگىزگى شارتى)، ٴوندىرىس وركەن-دەتىلۋگە، ۇنەمشىلدىك قولدانىلۋعا، اسكەري ونەركاسىپ قۇرىلىسى كۇشەيتىلۋگە، بارلىق ٴىس الدىڭعى شەپتىڭ جەڭىسى ٴۇشىن بولۋعا ٴتيىس. تەك وسىلاي ىستەگەندە عانا، ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىستا توزىمدىلىك كورسەتىپ، بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتۋگە بولادى. شىنىندا وسىلاي ىستەسەك، ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىستا توزىمدىلىك كورسەتىپ، بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتۋىمىز ٴسوزسىز.

(8) جوعارىداعىلار ٴبىر جىلدىق سوعىستىڭ قورتىندىسى جانە بۇدان بىلايعى سوعىستىڭ باعىتى. كوپشىلىكتىڭ ٴوز مىندەتتەرىن ۇعىنىپ، ونى تيىستەي دە اۋىتقىماستان تاباندىلىقپەن اتقارۋى ٴۇشىن، جەر-جەردەگى باسشى جولداستاردىڭ مۇنى ارمياداعى تۋاننان جوعارى، جەرگىلىكتى جەرلەردە ديۋيدان جانە جۋانشۋدان جوعارى ٴار دارەجەلى كادىرلارعا جەتكىزۋلەرى ٴۇمىت ەتىلەدى.

ەسكەرتۋلەر

① وسى شىعارمادا ارميامىزدىڭ دۇڭبيداعى، ريحىداعى، شىعىس حىبيداعى جانە لۋەلىك قارسى شابۋىلى دەپ دۇڭبي حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ 1947-جىلعى جازعى شابۋىلى ايتىلىپ وتىر. 5-ايدىڭ 13-كۇنىنەن باستاپ ارميامىز دۇڭبيداعى، ريحىداعى، شىعىس

حىبيداعى سوعىس مايداندارىندا ٴبىر ۋاقىتتىڭ وزىندە شابۋىل باستاپ، 7 ـ ايدىڭ بىرىنە دەيىن جاۋدىڭ 80 مىڭنان استام ادامىن جويىپ، 40 تان اسا اۋداندىق قالانى قايتارىپ الدى دا، جاۋ ارمياسىنىڭ دۇڭبيداعى ازات رايونداردىمىزدى بولشەكتەۋ جوسپارىن بۇكىلدەي بىت ـ شىت ەتتى، جاۋ ارمياسىن جۇڭچاڭ تەمىر جولى مەن بيپىڭ ـ لياۋنيڭ تەمىر جولى ارالىعىنداعى تار قويناۋعا ۇيلىعىپ، «ٴتۇيىندى قورعانىس جاساۋ» دەيتىنگە كوشۋگە ٴماجبۇر ەتتى، ٴسويتىپ، دۇڭبيدىڭ جالپى جاعدايىن وزگەرتتى. وسى شەعارمادا ارميامىزدىڭ وڭتۇستىك سانشيدەگى، سولتۇستىك حىنانداعى جانلىۋەلىك قارسى شابۋىلى دەپ سانشي ـ حىبي ـ شاندۇڭ ـ حىنان حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ 1947 ـ جىلى 3 ـ، 4 ـ، 5 ـ ايلاردا سولتۇستىك حىنان مەن وڭتۇستىك سانشيدەگى داتۇڭ ـ پۋجوۋ تەمىر جولىنىڭ ەكى جاق جاعالاۋىندا ورىستەتكەن شابۋىلى ايتىلىپ وتىر. سولتۇستىك حىنانداعى ارميامىز 3 ـ ايدىڭ 23 ـ كۇنىنەن باستاپ شابۋىلعا ٴوتىپ، يانجيندى، ياگۋۋدى، پۋياگدى، فىڭچيۋدى ارت ـ ارتىنان الىپ سوڭ، سوعىستىڭ جەڭىسىن سولتۇستىككە قاراي ورىستەتتى دە، 5 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنىنە دەيىن چيشيان، جۇنشيان، حۋاشيان، تاڭيىن قالالارىن دا الىپ، جاۋدىڭ 45 مىڭنان استام ادامىن جويدى. وڭتۇستىك سانشيدەگى ارميامىز 4 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى شابۋىل قوزعاپ، 5 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنىنە دەيىن چۇيۋو، شينجياڭ، يۇڭجي سياقتى 22 اۋداندىق قالا مەن حۋاگحي وتكەلدەرى بولعان يۇيمىنكوۋ، فىڭليگدۋ سياقتى ماڭىزدى ورىنداردى ارت ـ ارتىنان الىپ، جاۋدىڭ 18 مىڭنان استام ادامىن جويدى.

② لايۋۇ شايقاسى ـــ حۋادۇڭ حالىق ازاتتىق ارمياسى شاندۇڭنىڭ لايۋۇ دەگەن جەرىندە (جينانىنىڭ شىعىس وڭتۇستىگىندە) جۇرگىزگەن يۇندۇگدىق سوعىس. 1947 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ سوڭىندا گوميندان ارمياسى وڭتۇستىك جانە سولتۇستىك شەپتەرگە ٴبولىنىپ، شاندۇڭ ازات رايونىمىزعا شابۋىل جاسادى. وڭتۇستىك شەپتە گوميندان ارمياسى رەتتەلىپ

قۇرىلعان 8 شىسىمەن ٴۇش جولعا ٴبولىنىپ، يىحى، شۋحى وزەندەرىن جاعالاپ، سولتۇستىكتەگى لينييگە شابۋىل جاسادى، سولتۇستىك شەپتە گومينداڭ ارمياسى لي شيانجوۋ توبىنىڭ 3 جۇنى ميڭشۋي، زىچۋان، بوشان سياقتى جەرلەردەن وڭتۇستىككە بەت الىپ، لايۋۋ مەن شينتايدا ۇشتاسا وتىرىپ، حۋادۇڭ حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ نەگىزگى كۇشىمەن ييشان ـ مىڭشان رايونىندا شەشۋشى سوعىس جۇرگىزۋگە ۇرىندى. ارميا ـ مىزدىڭ ٴبىر بولەگى وڭتۇستىك شەپتەگى جاۋعا توسقاۋىلداپ سوققى بەردى، ال نەگىزگى كۇشى سولتۇستىكتە لايۋۋعا بارىپ لي شيانجوۋ توبىنا جويىمپاز سوققى بەردى. ۇرىس 2 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى باستالىپ، 23 ـ كۇنى تۇستەن كەيىن اياقتادى، جاۋدىڭ 60 مىڭنان استام ادامى جويىلدى، گومينداڭنىڭ شۇيجوۋ تىنىشتاندىرۋ مەكەمەسى 2 ـ تىنىشتاندىرۋ رايونىنىڭ فۋسىليڭگۋانى لي شيانجوۋ تىرىدەي قولعا ٴتۇسىرىلدى، 13 قالا قايتارىلىپ الىندى.

③ باتىس ـ وڭتۇستىك شاندۇڭ شايقاسى — سانشي ـ حىبەي ـ شاندۇڭ ـ حىنان حالىق ازاتتىق ارمياسى 1947 ـ جىلى 7 ـ ايدا شاندۇڭ ولكەسىنىڭ باتىس ـ وڭتۇستىگىندەگى حىزى، يۇنچىڭ، جۇيىە، ديڭتاۋ، جينشياڭ، ساۋشيان وڭىرلەرىندە جۇرگىزگەن شايقاس. بۇل شايقاستا گومينداڭ ارمياسىنىڭ بىلگەرىندى ـ كەيىندى بولىپ 4 شىبۋى مەن 9 جارىم لۇيى، جيىنى 56 مىڭنان استام ادامى جويىلدى.

جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ شۋانياسى*

(1947 - جىل 10 - اي)

جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى جياڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تالقاندااعاننان كەيىن، ەندى قاۋىرت قارسى شابۋىلعا ٶتتى. وڭتۇستىك شەپتە ارميامىز چاڭجياڭ القابىنا قاراي شابۋىل جاسادى، سولتۇستىك شەپتە ارميامىز جۇڭچاڭ، بېيپىڭ - لياۋنىڭ تەمىر جولدارىنا قاراي شابۋىل جاسادى. ارميامىز جەتكەن جەردە جاۋ

---

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ۇزڭبۋى ٷشىن ازىرلەگەن ساياسي شۋانيان. بۇل شۋانيان‌دا سول كەزدەگى ەل ىشىندەگى ساياسي جاعدايعا تالداۋ جاسالدى، «جياڭ جيەشىنى جويىپ، بۇكىل جۇڭگونى ازات ەتۋ» ۇرانى العا قويىلدى، جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ، ياعني جۇڭگو گوڭچاندانگىنىڭ 8 تارماقتى نەگىزگى ساياساتى جاريالاندى. بۇل شۋانيان 1947 - جىلى 10-ايدىڭ 10 - كۇنى جاريالانىپ، «10 - وكتابىر شۋانياسى» دەپ اتالدى. شۋانيان سولتۇستىك شانشيدەگى جياشيان اۋدانىنىڭ شىنچۋانباۋ دەگەن جەرىندە ازىرلەندى.

جاپىرىلا قاشتى، حالىقتىڭ قۋانىشتى ٴۇنى كوككە كوتەرىلدى. جاۋ مەن ٴبىزدىڭ ارامىزداعى تۇتاس جاعدايدا بۇدان ٴبىر جىل بۇرىنعى قاراعاندا نەگىزگى جاقتان وزگەرىستەر بولدى.

ارميامىزدىڭ سوعىس جۇرگىزۋدەگى ماقساتى — جۇڭگو مەن شەتەلدەرگە الدەنەشە رەت جاريالانعان — جۇڭگو حالقى مەن جۇڭگوۋا ۇلتىن ازات ەتۋ. ال بۇگىنگى كۇندە بۇكىل ەلىمىزدەگى حالىقتىڭ كوكەيتەستى تالابىن جۇزەگە اسىرۋ، ىشكى سوعىستىڭ باس قىلمىستىسى جياڭ جيەشىنى جويۋ، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت ۇيىمداستىرۋ، ٴسويتىپ، حالىق پەن ۇلتتى ازات ەتۋ سىندى جالپى نىساناعا جەتۋ بولىپ وتىر.

جۇڭگو حالقى ٴوزىنىڭ ازاتتىعى مەن ۇلتتىق تاۋەلسىزدىگى جولىندا جاپون جيانگەرلىگىنە قارسى 8 جىل بويىنا ەرلىكپەن كۇرەس جۇرگىزدى. جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن، حالىق بەيبىتشىلىكتى كوكسەدى، ال جياڭ جيەشى حالىقتىڭ بەيبىتشىلىك جولىنداعى بارلىق تىرىسشاڭدىقتارىنا بۇزعىنشىلىق جاساپ، حالىقتىڭ باسىنا بۇرىن بولىپ كورمەگەن ىشكى سوعىس اپاتىن ٴتوندىردى. ٴسويتىپ، بۇكىل ەلىمىزدىڭ ٴار قاتتامداعى حالقىنىڭ ىنتىماقتاسا وتىرىپ، جياڭ جيەشىنى جويۋدان باسقا شىعار جولى قالمادى.

جياڭ جيەشىنىڭ قازىرگى ىشكى سوعىس ساياساتى كەزدەيسوق بولىپ وتىرعان جوق، ول — جياڭ جيەشىنىڭ جانە ونىڭ كەرتارتپا توبىنىڭ حالىققا قارسى ۇنەمى جۇرگىزىپ كەلگەن ساياساتتارىنىڭ تابيعي ناتيجەسى. مينگونىڭ 16 - جىلىنىڭ (1927 - جىلى) وزىندە - اق، جياڭ جيەشى جاقسىلىقتى ۇمىتىپ، گومينداڭ مەن گۇڭچاندانىڭ گىميڭدىك وداعىنا وپاسىزدىق جاسادى، سۇن جۇڭشاننىڭ

گمىيگدىڭ سانمينجۋيىي مەن ٴۇش ٴىرى ساياساتىنا ۋپاسىزدىق جاسادى، سونان باستاپ دۋسايلىق ۇستەمدىگىن ورناتتى، جيانگەرلىككە تىزە بۇكتى، 10 جىل ىشكى سوعىس جۇرگىزىپ، جاپون قاراقشىلارىنىڭ شاپقىنشىلىعىن تۋدىردى. مينگونىڭ 25 - جىلعى (1936 - جىلى) شي - ان وقيعاسى① كەزىندە، جۇڭگو گۇڭچانداڭى جاماندىققا جاقسىلىق ىستەپ، جاڭ شۋەليالڭ، ياڭ حۋچىڭ جياڭ جۇندەرمەن كەلىسىپ، جياڭ جيەشىنى بوساتتىردى، جياڭ جيەشىنىڭ تاۋبە قىلىپ تۇزەلىپ، بىرىگىپ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى تۇرۋىن ٴۇمىت ەتتى. ٴبىراق جياڭ جيەشى تاعى دا جاقسىلىقتى ۇمىتىپ، جاپون قاراقشىلارىنا قارسى سوعىستا پاسسيپ بولدى، حالىقتى جانىشتاۋدا اكتيۆ بولدى، گۇڭچانداڭعا قاتتى ۋشىكتى. الدىڭعى جىلى (1945 - جىلى) جاپونيا تىزە بۇككەندە، جۇڭگو حالقى جياڭ جيەشىگە تاعى ٴبىر رەت كەشىرىمدىك ەتىپ، جياڭ جيەشىنىڭ ٴوزى قوزعاعان ىشكى سوعىستى توقتاتۋىن، دەموكراتيالىق ساياسىدى جۇرگىزۋىن، پارتيا - توپتارمەن ىنتىماقتاسىپ، بەيبىت جولمەن مەملەكەت قۇرۋىن تالاپ ەتتى. ٴبىراق سوزىنە وپا قىلمايتىن جياڭ جيەشى سوعىستى توقتاتۋ كەلىسىمى جاسالعاننان، ساياسي ٴماسلىحات كەڭەسىنىڭ قارارلارى قابىلدانعاننان، 4 تارماقتى ۋادەسى② جاريالانعاننان كەيىن، ىلە - شالا ونىڭ بارىنەن جالتارىپ الدى. حالىق جاعى ٴۇستى-ۇستىنە سابىرلىلىق ەتىپ جول بەرىپ، بىرلىككە ۇمتىلسا دا، ٴبىراق جياڭ جيەشى امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جاردەمىندە مەملەكەتتىڭ، ۇلتتىڭ قۇرىپ بىتۋىنە قاراماي، حالىققا قارسى بۇرىن بولىپ كورمەگەن، جالپى بەتتىك شابۋىل جاساۋعا بەل بايلادى. بىلتىر (1946 - جىلى) 1 - ايدا سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمى

جارىيالانعاننان قازىرگه دەيىن، جياڭ جيەشى 220 دان استام جىڭگۋي لۋيىن جانە ٴبىر مىليونعا تاياۋ ادامى بار قۇراما اسكەري بولىمدەرىن بىلگەرىندى ـ كەيىندى اتتانىسقا كەلتىرىپ، جۇڭگو حالقىنىڭ قاندى سوعىستار جۇرگىزە وتىرىپ جاپون جيانگەرلىگىنىڭ قولىنان تارتىپ العان ازات رايونداردىنا قاۋىرت شابۋىل جاسادى، شىنياڭ، فۋشۇن، بىنشي، سىپيڭ، چاڭچۇن، يۇڭجي، چىڭدى، جىنياڭ، جاڭجياكوۋ، حۋايىن، حىزى، لينيي، يان ـ ان، يانتاي سياقتى قالالار مەن ۇلان ـ بايتاق اۋىل ـ قىستاقتاردى بىلگەرىندى ـ كەيىندى جاۋلاپ الدى. جياڭ جيەشى ارمياسى قادامى جەتكەن جەرلەردىڭ بارىندە ٴدال جاپون قاراقشىلارىنىڭ قىلمىن ىستەپ، كىسى ٴولتىرىپ، ٴورت قويدى، ايەلدەردىڭ نامىسىنا ٴتيدى، تالان ـ تاراجىلىق ىستەدى، ٴۇش قۇرتۋ ساياساتىن جۇرگىزدى. بىلتىر 11 ـ ايدا جياڭ جيەشى جالعان گومين داحۋي شاقىردى، جالعان شيانفا جاريالادى. بيىل 3 ـ ايدا جياڭ جيەشى گۇڭچانداڭنىڭ ۋاكىلدەرىن قۋىپ جىبەردى. بيىل 7 ـ ايدا جياڭ جيەشى حالىققا قارسى جاپپاي جۇمىلدىرۋ بۇيرىعىن③ ٴتۇسىردى. بۇكىل ەلىمىزدىڭ جەر ـ جەرىندە ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ، اشارشىلىققا قارسى تۇرۋ، امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ شاپقىنشىلىعىنا قارسى تۇرۋ سىندى ادىلەتتى حالىقتىق قوزعالىستارعا، جۇمىسشىلاردىڭ، ديحانداردىڭ، وقۋشىلاردىڭ، قالا تۇرعىندارىنىڭ جانە ۇكىمەت قىزمەتكەرلەرى مەن اعارتۋشىلاردىڭ ٴومىر ٴسۇرۋ جولىنداعى كۇرەستەرىنە جياڭ جيەشىنىڭ قاراتقان باعىتى جانشىتاۋ، قولعا الۋ جانە قىرعىنداۋ بولدى. جياڭ جيەشىنىڭ ەلىمىزدەگى از ۇلتتارعا قاراتقان باعىتى زور حانزۋشىلدىق جۇرگىزۋ، ويرانداۋ، جانشىتاۋ بولدى، ىستەمەگەن جاماندىعى قالمادى.

جياڭ جيەشى بيلەپ-توستەپ وتىرعان بارلىق رايونداردا قياناتـ
شىلدىق كەڭ ٴورىس الدى، شىپيوندار وينا كەلگەنىن ىستەدى،
المان-سالىق اۋىرلادى، زات باعاسى ورلەدى، شارۋاشىلىق
كۇيزەلدى، كاسىپ اتاۋلى توقىرادى، اسكەرلىككە الۋ، استىق
جيناۋ كۇشەيدى، بارلىق جەر مۇلىك مەن زارعا تولدى، مۇنىڭ
ٴوزى بۇكىل ەلىمىزدەگى باسىم كوپشىلىك حالىقتى تىم ايانىشتى
جاعدايعا ٴتۇسىردى. ال جياڭ جيەشى باستاعان جىنرۇڭ گۋاتوۋلار،
قياناتشى-پاراقور ٴمانساپتىلار، تۋحاۋ-ليەشىندار وراسان زور
بايلىق توپتادى. بۇل بايلىقتىڭ ٴبارى جياڭ جيەشى سياقتىلاردىڭ
دۋسايلىق بيلىكتەن پايدالانا وتىرىپ، اۋىر المان-سالىقتار سالۋ،
مەملەكەت ەسەبىنەن جەكە باسىنا پايدا كەلتىرۋ جولىمەن جينالعان.
جياڭ جيەشى دۋسايلىعىن ساقتاپ قالۋ، ىشكى سوعىس جۇرگىزۋ
ٴۇشىن، مەملەكەت ۇقىعىن شەتەل جيانگەرلىگىنە ساتۋدان تايىنبادى،
امەريكا ارمياسىمەن ٴسوز بايلاسىپ، ونى جيگداۋ سىقىلدى جەرلەردە
تۇرعىزدى، امەريكادان اقىلشىلار الدىرىپ، ولاردى ىشكى سوعىسقا
قولباسشىلىق ىستەۋگە جانە اسكەرلەرىن تاربيەلەۋگە قاتىناستىرىپ،
ٴوز باۋىرلاستارىن راقىمسىزدىقپەن قىردى. ىشكى سوعىسقا قاجەتتى
ايىرپىلاندى، تانكەنى، مىلتىقتى، زەڭبىرەكتى، وق-ٴدارىسىنى
امەريكادان كوپتەپ الدىردى. ىشكى سوعىس قاراجاتتارىن امەريكا-
دان كوپتەپ قارىز الدى. جياڭ جيەشى اسكەري جيديلەردى ساتۋ،
اۋە-تەڭىز قاتىناس ۇقىعىن ساتۋ، قۇلدىق سىپاتتىنداعى ساۋدا
شارتىن④ جاساۋ سياقتى يۋان شىكايدىڭ وتاندى ساۋدالاۋ قىلمىسىنان
الدەنەشە ەسە اسىپ تۇسەتىن اۋىر شارتتاردى امەريكا جيانگەر-
لىگىنە المىس ايتۋدىڭ تارتۋى ەتتى. قورتىپ ايتقاندا، جياڭ

جيەشىنىڭ 20 جىلدىق ۇستەمدىگى وتاندى ساۋدالايتىن، دۋسايلىق، حالىقتا قارسى ۇستەمدىك بولدى. بۇگىنگى كۇنگە كەلگەندە، ەلىمىزدەگى باسىم كوپشىلىك حالىق، وكتوبرستىك ـ سولتۇستىك دەپ جەرگە ايرىلماي، كارى ـ جاس دەپ جاسقا ايرىلماي، ٴبارى دە جياڭ جيەشىنىڭ شەكتەن اسقان قىلمىسىن تانىدى، ارميامىزدىڭ تەز ارادا قارسى شابۋىلعا ٴوتىپ، جياڭ جيەشىنى جويىپ، بۇكىل جۇڭگونى ازات ەتۋىن كوكسەپ وتىر.

ارميامىز ــ جۇڭگو حالقىنىڭ ارمياسى، بارلىق ىستە جۇڭگو حالقىنىڭ ىراداسىن ٴوز ىراداسى ەتەدى. ارميامىزدىڭ ساياساتى جۇڭگو حالقىنىڭ كوكەيتەستى تالاپتارىنا ۋاكىلدىك ەتەدى، ونىڭ باستىلارى مىنالار:

1) جۇمىسشىلار، ديحاندار، اسكەرلەر، زيالىلار، ساۋدا ـ ونەر ـ كاسىپشىلەر سىقىلدى بارلىق ەزىلگەن تاپتاردى، حالىقتىق ۇيىمدار ـ دى، دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردى، از ۇلتتاردى، جەر ـ جەردەگى حۋاچياۋلاردى جانە باسقادا وتانشىلداردى بىرلەستىرە وتىرىپ، ۇلتتىق بىرلىكساپ ۇيىمداستىرىپ، جياڭ جيەشىنىڭ دۋسايلىق ۇكىمەتىن جويىپ، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋ.

2) جياڭ جيەشى باستاعان ىشكى سوعىس قىلمىستىلارىن قولعا الۋ، سوتتاۋ جانە جازالاۋ.

3) جياڭ جيەشى ۇستەمدىگىنىڭ دۋسايلىق ٴتۇزىمىن كۇشىنەن قالدىرۋ، حالىق دەموكراتياسى ٴتۇزىمىن ىسكە اسىرۋ، حالىقتىڭ ٴسوز، باسپا ٴسوز، جيىن اشۋ، ۇيىمدارعا ۇيىسۋ بوستاندىقتارىن قامتاماسىز ەتۋ.

4) جياڭ جيەشى ۇستەمدىگىنىڭ ٴىرىپ ـ شىرىگەن تۇزىمدەرىن

كۇشىنەن قالدىرۋ، قىياناتشى-پاراقور ٴمانساپتىلاردى الاستاۋ، پاك سايايسي ورناتۋ.

5) ٴتورت ۇلكەن سەمياننىڭ — جياڭ جيەشىنىڭ، سۇڭ زىۋىننىڭ، كۇڭ شياڭشيدىڭ، اعايىندى چىن گوفۋ مەن چىن ليفۋدىڭ، تاعى باسقادا باستى سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ مال-مۇلىكتەرىن مۇسادىرالاۋ، گۋانلياۋ كاپيتالدى مۇسادىرالاۋ، ۇلتتىق ونەركاسىپ پەن ساۋدانى دامىتۋ، جۇمىسشى-قىزمەتكەرلەردىڭ تۇرمىس كۇيىن جاقسارتۋ، اپاتقا ۇشىراعاندار مەن كەدەيلەردى قۇتقارۋ.

6) فەودالدىق قاناۋ ٴتۇزىمىن كۇشىنەن قالدىرىپ، جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولسىن دەگەن ٴتۇزىمدى ىسكە اسىرۋ.

7) جۇڭگوداعى از ۇلتتاردا تەڭدىك، اۆتونوميا ۇقىعى بولۋىن مويىنداۋ.

8) جياڭ جيەشى دۋسايلىق ۇكىمەتىنىڭ وتاندى ساۋدالاۋداعى بارلىق ۋايجياۋلىق قاتىناسىن تانىماۋ، بارلىق وتاندى ساۋدالاۋ شارتتارىن كۇشىنەن قالدىرۋ، ىشكى سوعىس كەزىندە جياڭ جيەشى العان بارلىق سىرتقى قارىزداردى تانىماۋ. امەريكا ۇكىمەتىنىڭ جۇڭگونىڭ تاۋەلسىزدىگىنە حاۋىپ ٴتوندىرىپ وتىرعان جۇڭگوداعى اسكەرلەرىن شەگىندىرىپ اكەتۋىن تالاپ ەتۋ، قانداي دا ٴبىر شەتەلدىڭ جياڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىس جۇرگىزۋىنە كومەكتەسۋىنە جانە جاپون شاپقىنشى كۇشتەرىن قايتا تىرىلدىرۋىنە قارسى تۇرۋ. شەتەلدەر مەن تەڭدىك، ٴوزارا پايدا جەتكىزۋ نەگىزىندەگى ساۋدا، دوستىق شارتتارىن جاساۋ. دۇنيە جۇزىندەگى ٴبىزدى وزدەرىمەن تەڭ كورەتىن بارلىق ۇلتتارمەن بىرلەسە وتىرىپ، بىرگە كۇرەس جۇرگىزۋ.

جوعارىدا ايتىلعاندار ارمىيامىزدىڭ نەگىزگى ساياساتتارى. ارميا-
مىز بارىپ جەتكەن جەرلەردە بۇل ساياساتتاردى دەرەۋ ىسكە اسىرىپ
وتىرادى. بۇل ساياساتتار بۇكىل ەلىمىزدەگى حالىقتىڭ 90 پىرا-
سەنتتەن استامىنىڭ تالابىنا ساي كەلەدى.

ارمىيامىز جياڭ جيەشي تاراپتاعى ادامداردىڭ ءبارىن بىردەي
شەتكە قاقپايدى، قايتا ولارعا پارىقتى مامىلە جاساۋ باعىتىن
قولدانادى. اتاپ ايتقاندا، باس قىلمىستىلار ءسوزسىز جازالانادى،
زورلىقپەن ىلەسۋشىلەر قۋزاستىرىلمايدى، ەڭبەك سىڭىرگەندەر
سيلانادى. قىلمىسى شەكتەن اسقان ىشكى سوعىس باس قىلمىستىسى
جياڭ جيەشي جانە وعان باتىل كومەكتەسىپ قىلمىس ىستەگەن،
حالىققا زۇلىمدىق كورسەتكەن، قالىڭ حالىق قىلمىستى دەپ تانىعان
سوعىس قىلمىستىلارىن جەردىڭ تۇبىنە كەتسە دە ارمىيامىز قويماي
تاۋىپ، زاڭ بويىنشا جازالايدى. ارمىيامىز جياڭ جيەشي ارمياسىنىڭ
بارلىق جۇنگۋاندارى مەن اسكەرلەرىنە، جياڭ جيەشي ۇكىمەتىنىڭ
ءمانساپتىلارىنا، جياڭ جيەشي پارتياسىنىڭ مۇشەلەرىنە سونى ەسكەر-
تەدى: بەيگۇنا حالىقتىڭ تازا قانىن توكپەگەندەرىڭ سوعىس
قىلمىستىلارىنىڭ سوڭىنا ەرىپ وزدەرىڭدى بىلعاپ الماڭدار.
بۇزاقىلىق ىستەگەندەر قىلمىس ىستەۋدەن دەرەۋ تيىلىپ، تاۋبە قىلىپ
تۇزەلەتىن بولسا، جياڭ جيەشىدەن قول ۇزسە، ولاردىڭ قىزمەت
كورسەتىپ كۇناسىن اقتاۋىنا جول بەرىلەدى. ارمىيامىز جياڭ جيەشي
ارمياسىنىڭ قارۋىن تاستاعان جۇنگۋاندارى مەن اسكەرلەرىنىڭ
بىردە - ءبىرىن ولتىرمەيدى، قورلامايدى، قالىسى كەلگەندەردى
قابىلدايدى، كەتكىسى كەلگەندەردى شىعارىپ سالادى. كوتەرىلىس
جاساپ ارمىيامىزعا قوسىلعان جياڭ جيەشي اسكەري بولىمدەرىنە

جانە اشكەرە نەمەسە جاسىرىن تۇردە ارميامىز ٴۇشىن قىزمەت ىستەگەن ادامدارعا سيلىق بەرەدى.

جياڭ جيەشىنى بۇرىنىراق جويىپ، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋ ٴۇشىن، ٴبىز بۇكىل ەلىمىزدەگى ٴار سالاداعى باۋىرلاستاردى ارميامىز بارىپ جەتكەن جەرلەردە بىزبەن بەلسەنە ىستەس بولىپ، كەرتارتپا كۇشتەردى الاستاپ، دەموكراتيالىق ٴتارتىپ ورناتۋعا، ال ارميامىز بارىپ جەتپەگەن جەرلەردە، وزدىگىنەن قولىنا قارۋ الىپ، اسكەرلىككە الۋعا قارسى شىعۋدى، استىق جيناۋعا قارسى تۇرۋدى، ەگىستىك جەرلەردى ٴبولۋدى، قارىزداردى كۇشىنەن قالدىرۋدى جۇزەگە اسىرىپ، جاۋدىڭ جارىقشاقتارىنان پايدالانىپ پارتيزاندىق سوعىستى ورىستەتۋگە شاقىرامىز.

جياڭ جيەشىنى بۇرىنىراق جويىپ، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋ ٴۇشىن، ٴبىز ازات رايونداردىڭ حالىقتى جەر گايىسىن دايەكتى جۇرگىزۋگە، دەموكراتيالىق نەگىزدى نىعايتۋعا، ٴوندىرىستى وركەندەتۋگە، ۇنەمشىلدىك قولدانۋعا، حالىقتىق قارۋلى كۇشتەردى كۇشەيتۋگە، جاۋدىڭ قالدىق جۇيەديانداردىن جويۋعا، الدىڭعى شەپتەگى سوعىسقا جاردەمدەسۋگە شاقىرامىز.

ارميامىزداعى بۇكىل جىحۇيىۋان، جاۋىنگەر جولداستار! ٴبىز قازىر ەلىمىزدىڭ گىمىگدىڭ تاريحىندا ەڭ ماڭىزدى، ەڭ داڭقتى مىندەتتى ۇستىمىزگە الىپ وتىرمىز، ٴبىز بەلسەنە تىرىسشاقتىق كورسەتىپ، ٴوز مىندەتىمىزدى ورىنداۋعا ٴتيىسپىز. ٴبىزدىڭ ۇلى وتانىمىزدىڭ قاي كۇنى قاراڭعىلىقتان جارىققا شىعاتىندىعى، ٴبىزدىڭ سۇيىكتى باۋىرلاستارىمىزدىڭ قاي كۇنى ادامشا ٴومىر سۇرەتىندىگى، ٴوزىنىڭ تىلەگى بويىنشا ٴوز ۇكىمەتىن تاڭداپ الاتىندىعى ٴبىزدىڭ

تىرىسشاڭدىعىمىز ارقىلى بەلگىلەنەدى. بۇكىل ارمىيامىزداعى جۇنگۋاندار مەن جاۋىنگەرلەر اسكەري ونەرىن جەتىلدىرىپ، ٴسوز-سىز جەڭىپ شىعۋعا بولاتىن سوعىستار بارىسىندا ەرلىكپەن الىا-باسا وتىرىپ، جاۋ اتاۋلىنى باتىل، جەرىنە جەتە، تىپ-تيپىل، تۇگەلدەي جويۋى كەرەك. سانالىلىعىن ٴوسىرىپ، ٴبارى دە جاۋدى جويۋ، حالىقتى وياتۋ ونەرلەرىن ۇيرەنۋى، بۇقارامەن تىعىز ىنتىماقتاسىپ، جاڭا رايونداردى تەز ارادا نىعايمان رايوندار ەتىپ قۇرىپ شىعۋى كەرەك. تارتىپتىلىكتى كۇشەيتۋى، بۇيرىقتى تاباندىلىقپەن اتقارۋى، ساياساتتى اتقارۋى، 3 ۇلكەن ٴتارتىپ پەن 8 ساقتىقتى اتقارۋى، ارميا مەن حالىق بىرلىگىن، ارميا مەن ۇكىمەت بىرلىگىن، جۇنگۋاندار مەن اسكەرلەر بىرلىگىن، بۇكىل ارميا بىرلىگىن قامتاماسىز ەتۋى ٴتيىس، ٴتارتىپتى بۇزۋ قۇبىلىستارىنىڭ قاندايىنىڭ بولسا دا ٴومىر سۇرۋىنە جول بەرمەۋى كەرەك. بۇكىل ارمىيامىزداعى جۇنگۋاندار مەن جاۋىنگەرلەر ٴوزىمىزدىڭ ۇلى حالىق ازاتتىق ارمىياسى ەكەندىگىمىزدى، ۇلى جۇڭگو گۇڭچاڭداڭى باسشىلىق ەتىپ وتىرعان قوسىن ەكەندىگىمىزدى ٴارقاشان ەسىمىزدە مىقتى ساقتاۋىمىز كەرەك. ٴبىز پارتيانىڭ نۇسقاۋىن ۇنەمى باسشىلىققا الىپ وتىراتىن بولساق، ٴسوز جوق، جەڭىسكە جەتەمىز.

جياڭ جيەشىنى جويايىق!

جاڭا جۇڭگو جاساسىن!

ەسكەرتۋلەر

① وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 1 ـ تومىنداعى «جياڭ جيەشىنىڭ مالىمدەمەسى جونىندە مالىمدەمە»نىڭ ① ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

② «4 تارماقتى ۋادە» دەپ جياڭ جيەشىنىڭ 1946 ـ جىلى ساياسي ٴماسليحات كەڭەسى اشىلعاندا حالىقتىڭ بوستاندىعىن قامتاماسىز ەتۋ، پارتيا ـ توپتاردىڭ زاڭدى ورنىن قامتاماسىز ەتۋ، جالپىعا بىردەي سايلاۋ وتكىزۋ جانە ساياسي قىلمىستىلاردى بوساتۋ جونىندە جاريالاعان ۋادەسى ايتىلىپ وتىر.

③ 1947 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى جياڭ جيەشىنىڭ «مەملەكەتتىك جاپپاي جۇمىلدىرۋ ۇسىنىسى»ن قابىلدادى، ونىڭ ىزىنشە «گۇڭچاڭداڭ باندىلارىنىڭ بۇلىگىن باسۋ تۋرالى جاپپاي جۇمىلدىرۋ بۇيرىعى» دەيتىنىن ٴتۇسىردى. ٴىس جۇزىندە، جياڭ جيەشىنىڭ قانگىميگەدىك ىشكى سوعىستىق جاپپاي جۇمىلدىرۋى الدەقاشان جۇرگىزىلگەن بولاتىن. بۇل كەزدە جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى بۇكىل ەل كولەمىندە شابۋىلعا كوشە باستاعان ەدى. جياڭ جيەشىنىڭ ٴوزى دە ۇستەمدىگىنىڭ «اۋىر داعدارىس»قا تاپ بولعاندىعىن مويىنداعان ەدى. بۇل «جاپپاي جۇمىلدىرۋ بۇيرىعى» جياڭ جيەشىنىڭ ٴولىم الدىنداعى جانتالاسىن عانا كورسەتەدى.

④ «قۇلدىق سيپاتىنداعى ساۋدا شارتى» دەپ 1946 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى جياڭ جيەشى ۇكىمەتى مەن امەريكا ۇكىمەتى جاساسقان، جۇڭگونىڭ جۇچۋانىن ساۋدالايتىن «جۇڭگو ـ امەريكا دوستىق، ساۋدا جانە تەڭىز قاتىناس شارتى» ايتىلىپ وتىر. وسى تومداعى «جۇڭگو گىمينگە-ىنىڭ جاڭا ورلەۋىن قارسى الايىق»تىڭ ⑤ ەسكەرتۋىنەن پايدالانىڭىز.

جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى زۇڭبۋنىڭ 3 ۇلكەن ٴتارتىپ پەن 8 ساقتىقتى قايتا جاريالاۋ جونىندەگى شۇنليگى

(1947 - جىلى 10 - ايدىڭ 10 - كۇنى)

1) ارميامىزدا 3 ۇلكەن ٴتارتىپ پەن 8 ساقتىق كوپ جىلدان بەرى جۇرگىزىلىپ كەلدى①، جەر - جەردەگى ٴارقايسى اسكەري بولىمدەردە ونىڭ مازمۇنىندا ازداعان ايىرماشىلىق بولىپ كەلدى. قازىر ٴبىرتۇتاس بەلگىلەنىپ، قايتا جاريالانىپ وتىر. وسىنى ولشەم ەتە وتىرىپ، تاربيەنى تەرەڭ جۇرگىزىڭىزدەر، قاتاڭ اتقارىڭىزدار. بۇدان باسقا كوڭىل بولۋگە ٴتيىستى ىستەر جونىندە جەر - جەردەگى اسكەري بولىمدەردىڭ ەڭ جوعارعى باسشىلارىنىڭ ناقتى احۋالعا ساي ىرىنەشە تارماق بەلگىلەپ، بۇيرىق بويىنشا جۇرگىزۋىنە بولادى.

2) 3 ۇلكەن ٴتارتىپ تومەندەگىشە:

(1) بارلىق ارەكەتتە قولباسشىلىققا باعىنۋ؛ (2) بۇقارانىڭ ينە - ساباق ٴجىبىن الماۋ؛ (3) بارلىق ولجانى قازىناعا تاپسىرۋ.

3) 8 ساقتىق تومەندەگىشە:

(1) سوزدە سىپايى بولۋ؛ (2) ساۋدا ـ ساتىقتا ٴادىل بولۋ؛ (3) قارىز العان نارسەلەردى قايتارۋ؛ (4) ٴبۇلدىرىپ العان نارسەلەردى تولەۋ؛ (5) ادامدى ۇرماۋ جانە يانالتاماۋ؛ (6) ەگىنگە زيان جەتكىزبەۋ؛ (7) ايەلدەرگە قىرىندااماۋ؛ (8) تۇتقىنداردى جابىرلەمەۋ.

ەسكەرتۋ

① 3 ۇلكەن ٴتارتىپ پەن 8 ساقتىق ــ ماۋ زىدۇڭ جولداس ەكىنشى ىشكى گىمينگدىڭ سوعىس بارىسىندا جۇڭگو جۇمىسشى ـ ديحان قىزىل ارمياسى ٴۇشىن جاساعان ٴتارتىپ. بۇل تارتىپتەر قىزىل ارميانىڭ سايasi قىزمەتىنىڭ باستى مازمۇنى بولىپ، حالىقتىق ارميانىڭ قۇرىلىسىندا، ارميانىڭ ىشكى قارىم ـ قاتىناسىن دۇرىس شەشۋدە، حالىق بۇقاراسىمەن ىنتىماقتاسۋدا جانە حالىقتىق ارميانىڭ تۇتقىندار جونىندەگى دۇرىس ساياساتىن بەلگىلەۋدە ۇلى رول اتقاردى. ماۋ زىدۇڭ جولداس قىزىل ارميا العاش قۇرىلعان كەزدىڭ وزىندە ـ اق، اسكەري بولىمدەردەن بۇقاراعا مامىلە جاساۋدا سوزدە سىپايى بولۋدى، ساۋدا ـ ساتىقتا ٴادىل بولۋدى، سايىسقا ادام ۇستاماۋدى، ادامدى ۇرماۋدى، ادامدى يانالتاماۋدى تالاپ ەتكەن بولاتىن. 1928 ـ جىلى كوكتەمدە، جۇمىسشى ـ ديحان قىزىل ارمياسى جيڭگاڭشانداعى كەزدە، ماۋ زىدۇڭ جولداس 3 ٴتارتىپتى بەلگىلەدى: ٴبىرىنشى، ارەكەتتە قولباسشىلىققا باعىنۋ؛ ەكىنشى، جۇمىسشىلار مەن ديحانداردىڭ تيىستەي دە نارسەسىن الماۋ؛ ٴۇشىنشى، تۋحاۋلارعا قارسى كۇرەستە تۇسكەن نارسەلەردى قازىناعا تاپسىرۋ. 1928 ـ جىلى جازدا 6 ساقتىقتى ورتاعا قويدى: 1) پايدالانىلعان ەسىك تاقتايلارىن ورنىنا قويۋ، 2) توسەنىش ٴۇشىن پايدالانىلعان

شۋپتەردى باۋلاپ جىيناپ كەتۋ، 3) سوزدە سىپايى بولۋ، 4) ساۋدا ـ ساتىقتا ٴادىل بولۋ، 5) قارىز العان نارسەلەردى قايتارۋ، 6) ٴبۇلدىرىپ العان نارسەلەردى تولەۋ. 1929 ـ جىلدان كەيىن، ماۋزېدۇڭ جولداس تاعى دا 3 ۇلكەن تارتىپتەگى «جۇمىسشىلار مەن ديحانداردىڭ تيتتەي دە نارسەسىن الماۋ»، دەگەندى «بۇقارانىڭ ينە ـ ساباق ٴجىبىن الماۋ» دەپ وزگەرتتى؛ «تۋحاۋلارعا قارسى كۇرەستە تۇسكەن نارسەلەردى قازىناعا تاپسىرۋ» دەگەندى «توپتالعان سومانى قازىناعا تاپسىرۋ» دەپ وزگەرتتى، كەيىن كەلە ونى تاعى دا «بارلىق ولجانى قازىناعا تاپسىرۋ» دەپ وزگەرتتى. 6 ساقتىقتا «ايەلدەر بار جەردە سۋعا تۇسپەۋ» جانە «تۇتقىنداردىڭ جانقالتاسىن تىنتپەۋ»، دەگەن ەكى مازمۇن قوستى، 3 ۇلكەن ٴتارتىپ پەن 8 ساقتىق وسىلاي جارىققا شىقتى.

قازىرگى جاعداي جانە ٴبىزدىڭ مىندەتىمىز*

(1947 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى)

1

جۇڭگو حالقىنىڭ ٴگىمىڭگىدىك سوعىسى قازىر بۇرىلىس كەزەڭىنە جەتتى. ياعني جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى امەريكانىڭ يتارشىسى جياڭ جيەشىنىڭ بىرنەشە مىليون ادامى بار كەرتارتپا ارمياسىنىڭ

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگو گۇڭچاندان جۇڭگىياڭگىنىڭ 1947 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنىنەن 28 ـ كۇنىنە دەيىن سولتۇستىك شانشيدىڭ ميجى اۋدانىنداعى ياڭجياگوۋ قىستاعىندا شاقىرعان ماجىلىسىندە جاساعان باياندامادا. بۇل جولعى ماجىلىسكە سول كەزدە كەلە الاتىن جۇڭگىياڭ ۋىيۋاندار مەن حوۋبۋ جۇڭگىياڭ ۋىيۋاندار قاتىناسقاننان سىرت، شانشي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا شەگارا رايونىنداعى جانە سانشي ـ سۇيۋان شەگارا رايونىنداعى جاۋاپتى جولداستاردا قاتىناستى. بۇل جولعى ماجىلىستە ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ وسى باياندامامەن ول جازعان «قازىرگى حالىقارالىق جاعداي جونىندە بىرنەشە مولشەر» (وسى تومنىڭ 123 ـ بەتىنە قاراڭىز) تالقىلاندى جانە قابىلداندى. ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ باياندامامى جونىندە ٴماجىلىستىڭ قارارىندا بىلاي دەپ

شابۋىلىن تويتاردى جانە ٴوزى شابۋىلعا كوشتى. وسى جولعى سوعىستىڭ 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدان 1947 ـ جىلى 6 ـ ايعا دەيىنگى ٴبىرىنشى جىلىنىڭ وزىندە ـ اق حالىق ازاتتىق ارمياسى بىرنەشە سوعىس مايداندارىندا جياڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تويتارىپ، ونى قورعانىس جاعدايىنا تۇسۋگە ٴماجبۇر ەتتى. ال سوعىستىڭ ەكىنشى جىلىنىڭ ٴبىرىنشى ماۋسىمىنان باستاپ، ياعني 1947 ـ جىلى 7 ـ ايدان 9 ـ ايعا دەيىنگى ارالىقتا، حالىق ازاتتىق ارمياسى بۇكىل مەملەكەت كولەمىندىك شابۋىلعا ٴوتتى، جياڭ جيەشىنىڭ سوعىستى ازات رايونداردا قاراي ۇزدىكسىز بەتتەتۋ، ازات رايونداردى ٴبىرجولاتا قۇرتۋعا ۇرىنۋ سىندى قانىگىمىگەندىك جوسپارىن بۇزىپ تاستادى. قازىر سوعىس نەگىزىنەن ازات رايونداردا جۇرگىزىلىپ جاتقان جوق، قايتا گوميندانىڭ بيلەپ ـ توستەپ وتىرعان رايونداردا جۇرگىزىلىپ جاتىر، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ نەگىزگى كۇشى سوعىسا وتىرىپ گوميندانىڭ بيلەپ ـ توستەپ وتىرعان رايونداردا بارىپ جەتتى[1].

---

[1] كورسەتىلدى: «بۇل بايانداما ـــ جياڭ جيەشى كەرتارتپا بيلەپ ـ توستەۋشى توبىن جويىپ، جاڭا دەموكراتيالىق جۇڭگو قۇرۋدىڭ تۇتاس داۋىرىندەگى ساياسي، اسكەري، ىقتىسادي جاقتارداعى گاڭلىڭ سيپاتتى حۇجات. بۇكىل پارتيا مەن بۇكىل ارميا بۇل حۇجاتتى 1947 ـ جىلعى 10 ـ وكتابىر مەرەكەسىنىڭ حۇجاتتارىنا (1947 ـ جىلى 10 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى جاريالانعان «جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ شۋانياني»، «جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ۇرانداري»، «3 ۇلكەن ٴتارتىپ پەن 8 ساقتىقتى قايتا جاريالاۋ جونىندەگى شۇنلىڭ»، «جۇڭگو جەر زاڭى داگاڭى» جانە «جۇڭگوڭ جۇڭياڭىنىڭ جۇڭگو جەر زاڭى داگاڭىن جاريالاۋ جونىندەگى قارارى» ايتىلىپ وتىر) بايلانىستىرا وتىرىپ تەرەڭ تاربيە جۇرگىزۋگە جانە

جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى جۇڭگو توپىراعىندا امەريكا جيانگەر-
لىگى جانە ونىڭ يتارشىسى جياڭ جيەشى باندىلارىنىڭ فانگميڭدىڭ
تەگەرشىگىن بۇرىپ، ونى كوُيرەۋ جولىنا ٴتۇسىردى دە، ٴوزىنىڭ
گميڭدىڭ تەگەرشىگىن بىلگەرى باستىرىپ، جەڭىس جولىنا ٴتۇسىر-
دى. بۇل تاريحي بۇرىلىس كەزەڭ بولدى. بۇل جياڭ جيەشىنىڭ
20 جىلدىق فانگميڭدىڭ ۇستەمدىگى وسۋدەن وشۋگە بەت العان
بۇرىلىس كەزەڭ بولدى. بۇل جيانگەرلىكتىڭ جۇڭگوداعى 100 جىل-
دان استام ۋاقىتتان بەرگى ۇستەمدىگى وسۋدەن وشۋگە بەت العان
بۇرىلىس كەزەڭ بولدى. مۇنىڭ ٴوزى ۇلى وقيعا. بۇل وقيعانىڭ
ۇلىلىق سيپات الۋىنىڭ سەبەبى، بۇل وقيعا 475 مليون حالقى بار
مەملەكەتتە تۋىلىپ وتىر، بۇل وقيعا تۋىلىسىمەن-اق، ٴسوز جوق،
بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە قاراي بەت الادى. بۇل وقيعانىڭ
ۇلىلىق سيپات الۋىنىڭ تاعى ٴبىر سەبەبى، بۇل وقيعا دۇنيەنىڭ
شىعىسىندا تۋىلدى، مۇندا جيىنى ٴبىر ملياردتان استام ادام

ٴامالياتتا ونى بۇلجىتپاي ىسكە اسىرۋعا ٴتيىس. جەر-جەر ىسكە
اسىرىپ وتىرعان ساياساتتاردا ەگەر باياندامادا كورسەتىلگەن پرينس-
يپتەرگە ۇيلەسىمسىز جەرلەر بولسا، ونى دەرەۋ تۇزەتۋ ٴتيىس.» بۇل
جولعى ٴماجىلىستىڭ باسقا دا مىنادای ماڭىزدى شەشىمدەرى بولدى:
(1) جۇڭگو حالقىنىڭ گميڭدىڭ سوعىسىن ۇزدىكسىز دامىتىپ، تولىق
جەڭىسكە جەتكىزۋگە كۇش سالۋ ٴتيىس، جاۋدىڭ جاعدايدى ۋاقىتشا
باسەڭدەتىپ، ٴوزىن وڭاپ الۋ ٴتاسىلى (بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى)
ارقىلى دەم الىپ-رەتتەلۋگە ۋاقىت تاۋىپ، ونان سوڭ حالىققا
تاعى شابۋىل جاساۋىنا جول بەرمەۋ ٴتيىس. (2) گميڭدىڭ ورتالىق
ۇكىمەت ۇيىمداستىرۋ مەزگىلى قازىر ٴالى پىسىپ جەتكەن جوق،
بۇل ماسەلەنى ارميامىز بۇدان دا زور جەڭىسكە جەتكەنەن كەيىن

(ادامزاتتىڭ جارتىسى) جيانگەرلىكتىڭ ەزگىسىنە ۇشىراپ وتىر. جۇڭگو حالقىنىڭ ازاتتىق سوعىسىنىڭ قورعانىستان شابۋىلعا كوشۋى وسى ەزىلگەن ۇلتتاردى شاتتاندىرماي - جىگەرلەندىرمەي قويمايدى. سونىمەن قاتار، بۇل ەۋروپا مەن امەريكا قۇرلىعىنداعى ەلدەردىڭ كۇرەس جۇرگىزىپ جاتقان ەزىلگەن حالقىنا دا جاردەم بولىپ تابىلادى.

2

جياڭ جيەشى فانگىميڭدىك سوعىس قوزعاعان كۇنىنەن باستاپ - اق، ٴبىز: جياڭ جيەشىنى جەڭۋگە ٴتيىستى عانا ەمەسپىز، ٴتىپتى ونى جەڭە الامىز دا، دەگەن بولاتىنبىز. ٴبىز جياڭ جيەشىنى جەڭۋگە ٴتيىسپىز، ويتكەنى جياڭ جيەشي قوزعاعان سوعىس — امەريكا جيانگەرلىگى قولباسشىلىق ەتكەن، جۇڭگونىڭ ۇلتتىق تاۋەلسىزدىگىنە

ويلاستىرۋ كەرەك، شيانفا جاريالاۋ ٴتىپتى بولاشاقتىڭ ماسەلەسى. ٴماجىلىس، سونىمەن بىرگە، پارتيا ىشىندەگى سول كەزدەگى چيڭشياڭ ماسەلەسىن، سونداي - اق جەر گايگىسى مەن بۋقارالىق قوزعالىستارداعى بىرنەشە ناقتىلى سايasات ماسەلەسىن ەگجەي - تەگجەيلى تالقىلادى. تالقىنىڭ ناتيجەسىن كەيىن ماۋ زىدۇڭ جولداس «پارتيانىڭ قازىرگى ساياساتىنداعى بىرنەشە ماڭىزدى ماسەلە تۋرالى» (وسى تومنىڭ 279 - بەتىنە قاراڭىز) دەگەن شىعارماسىنا ەنگىزدى. وسى شى- عارمادان باستاپ 1948 - جىلى 3 - ايدىڭ 20 - كۇنى جازىلعان «جاعداي تۋرالى تۇڭعىباۋ»عا دەيىنگى شىعارمالاردىڭ بارلىعى سولتۇستىك شانشيدىڭ ميجى اۋدانىنداعى ياڭجياگوۋ قىستاعىندا جازىلدى.

جانە جۇڭگو حالقىنىڭ ازاتتىعىنا قارسى فانگمىڭدىك سوعىس. جۇڭگو حالقىنىڭ مىندەتى دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىس اياقتاعاننان، جاپون جيانگەرلىگى جويىلعاننان كەيىن، ساياسي جاقتا، ىقتىسات جاقتا، مادەنيەت جاقتا جاڭا دەموكراتيالىق گايگىنى ورىنداۋ، مەملەكەتتىڭ تۇتاستىعى مەن تاۋەلسىزدىگىن جۇزەگە اسىرۋ، اۋىل شارۋاشىلىقتى ەلدى ونەركاسىپتى ەلگە اينالدىرۋ ەدى. ٴبىراق ٴدال وسى كەزدە، فاشيزمگە قارسى دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىس جەڭىسپەن اياقتاعاننان كەيىن، امەريكا جيانگەرلىگى جانە ونىڭ ٴار ەلدەگى ىتارشىلارى گەرمانيا مەن جاپون جيانگەرلىگىنىڭ جانە ولاردىڭ ىتارشىلارىنىڭ ورنىن باسىپ، كەرتارتپا لاگەر بولىپ ۇيىمداسىپ، سوۆەت وداعىنا قارسى شىقتى، ەۆروپاداعى حالىقتىق دەموكراتيالىق مەملەكەتتەرگە قارسى شىقتى، كاپيتاليستىك مەملەكەتتەردەگى جۇمىسشىلار قوزعالىسىنا قارسى شىقتى، وتار، جارتىلاي وتار ەلدەردەگى ۇلتتىق قوزعالىستارعا قارسى شىقتى، جۇڭگو حالقىنىڭ ازاتتىعىنا قارسى شىقتى. وسىنداي كەزدە، جياڭ جيەشى باستاعان جۇڭگو كەرتارتپاشىلارى، جاپون جيانگەرلىگىنىڭ ىتارشىسى ۋاڭ جيڭۋەيدان اينىماي، امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ ىتارشىسى بولىپ الىپ، جۇڭگونى امەريكاعا ساتتى، سوعىس قوزعادى، جۇڭگو حالقىنا قارسى شىقتى، جۇڭگو حالقىنىڭ ازاتتىق ٴىسىنىڭ العا باسۋىنا بوگەتتىك جاسادى. وسىنداي كەزدە، ەگەر ٴبىز السىزدىك كورسەتكەن بولساق، جول بەرگەن بولساق، فانگمىڭدىك سوعىسقا گمىڭدىك سوعىسپەن تاباندى تۇردە قارسى تۇرۋعا باتىلدىق ەتپەگەن بولساق، جۇڭگو قاراتۇنەك دۇنيەگە اينالعان بولار ەدى، ۇلتىمىزدىڭ بولاشاعى قۇرىپ بىتكەن بولار ەدى.

جۇڭگو گۇڭچاندانگى جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنا باسشىلىق ەتىپ،
وتانشىلدىق، ادىلەتتى، گمىنگدىڭ سوعىستى تاباندىلىقپەن جۇرگىز-
ىپ، جياڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىنا قارسى تۇردى. جۇڭگو گۇڭچاندانگى
ماركسيزىم-لەنينيزىم عىلىمىن ىدگىزگە الا وتىرىپ، حالىقارادىعى
جانە ەل ىشىندەگى جاعدايدى سەرگەكتىكپەن مولشەرلەپ، بارلىق
ىشكى-سىرتقى كەرتارتپاشىلاردىڭ شابۋىلىن جەڭىپ شىعۋدىڭ
قاجەتتىلىگىن عانا ەمەس، تيىستى جەڭە الاتىندىعىن دا بىلەدى.
اسپاندا قارا بۇلت پايدا بولعان كەزدە، ءبىز، بۇل تەك ۋاقىتتىق
قانا قۇبىلىس. قاراتۇنەك ءالى-اق سەيىلەدى، شۇعىلا الدا،
دەپ كورسەتكەن بولاتىنبىز. 1946-جىلى 7-ايدا جياڭ جيەشى
باندىلارى بۇكىل مەملەكەت كولەمىندە قانگميگدىڭ سوعىس
قوزعاعان كەزدە، ولار 3 ايدان 6 ايعا دەيىنگى ۋاقىتتىڭ ىزىندە-
اق حالىق ازاتتىق ارمياسىن جەڭۋگە بولادى دەپ قارادى. ولار
جىڭگۋي ارميامىزدا 2 مليون، جىڭگۋي ەمەس ارميامىزدا ءبىر
مليوننان استام، ارتقى شەپتەگى اسكەري ورگاندارىمىز بەن
اسكەري بولىمدەرىمىزدە ءبىر مليوننان استام، جيىنى 4 مليوننان
استام ادامىن قۇرالسان اسكەري كۇشىمىز بار؛ ۋاقىتتان پايدالانىپ،
شابۋىل جاساۋدىڭ دايىندىعىن ورىنداپ بولدىق؛ ءىرى قالالاردى
قايتادان شەڭگەلىمىزگە الدىق؛ 300 مليوننان استام ادامعا يە
بولدىق؛ جاپونيانىڭ جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساپ كىرگەن ارميا-
سىنىڭ ءبىر مليون ادامىنىڭ بارلىق قارۋ-جاراعىن تاپسىرىپ
الدىق؛ امەريكا ۇكىمەتىنەن اسكەري جاقتان جانە ماليا جاقتان
وراسان زور جاردەم الدىق دەپ ەسەپتەدى. ولار تاعى جۇڭگو
حالىق ازاتتىق ارمياسى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى 8 جىلدىق

سوعىستا ابدەن تيتىقتادى، ونىڭ ۇستىنە سان جاعىنان جانە قارۋ-جاراق جاعىنان گوميندالڭ ارمياسىنان الدەقايدا ارتتا؛ جۇڭگو ازات رايونداربندا نەبارى 100 مىليونىنان استامىراق ادام بار، بۇل رايونداردىڭ باسىم كوپشىلىگىندە كەرتارتپا فەودال كۇشتەر ٴالى الاستالىپ بولعان جوق، جەر گايگىسى ٴالى دە جاپپاي جانە جەرىنە جەتە جۇرگىزىلگەن جوق، دەمەك، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ارتقى شەبى ٴالى دە بەرىك ەمەس دەپ ەسەپتەدى. جيالڭ جيەشى باندى-لارى وسى مولشەرىنە نەگىزدەلىپ، جۇڭگو حالقىنىڭ بەيبىتشىلىك تىلەگىمەن ساناسپاي، 1946-جىلى 1-ايدا جاسالعان گوميندالڭ-گۇڭچاندالڭ سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمىن جانە پارتيا-توپتاردىڭ سايا سي ٴماسلىحات كەڭەسىنىڭ قارارلارىن ٴبىرجولاتا جىرتىپ تاستاپ، تاۋەكەلشىلدىك سوعىس قوزعادى. ول كەزدە ٴبىز بىلاي دەگەن بولاتىنبىز: جيالڭ جيەشى اسكەري كۇشىنىڭ باسىم بولىپ وتىرۋى تەك ۋاقىتتىق قۇبىلىس، تەك ۋاقىتتىق رول اتقاراتىن ينىسۋ؛ امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جاردەمى دە تەك ۋاقىتتىق رول اتقاراتىن ينىسۋ؛ جيالڭ جيەشى سوعىسىنىڭ حالىققا قارسى سيپاتى، ادامدار نيەتىنىڭ وعان قارسى بولىپ وتىرۋى ۇنەمى رول اتقاراتىن ينىسۋ؛ ال بۇل جاقتان حالىق ازاتتىق ارمياسى باسىم بولىپ وتىر. حالىق ازاتتىق ارمياسى سوعىسىنىڭ وتانشىلدىق، ادىلەتتىلىك، گىميگىدىك سيپاتتا بولۋى بۇكىل ەلىمىزدەگى حالىقتىڭ قولداۋىنا ٴسوزسىز يە بولادى. مۇنىڭ ٴوزى جيالڭ جيەشىنى جەڭۋدىڭ سايا سي نەگىزى. 18 ايلىق سوعىستىڭ تاجىريبەلەرى ٴبىزدىڭ تۇجىرىمىمىزدى تولىق دالەلدەدى.

3

17 ايلىق (1946 ـ جىلى 7 ـ ايدان 1947 ـ جىلى 11 ـ ايعا دەيىن، 12 ـ ايدىكى بۇعان ەنگىزىلمەدى) سوعىستا جيالڭ جيەشىنىڭ جىڭگوي ارمياسى مەن جىڭگوي ەمەس ارمياسىنان ولتىرىلگەنى، جارالانـ مانى، تۇتقىندالعانى جينىى ٴبىر ميليون 690 مىڭ ادام، مۇنىڭ ىشىندە ولتىرىلگەنى مەن جارالانعانى 640 مىڭ ادام، تۇتقىندالعانى ٴبىر ميليون 50 مىڭ ادام. ٴسويتىپ، ارميامىز جيالڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تويتاردى، ازات رايونداردىڭ نەگىزگى جەرلەرىن ساقتاپ قالدى، سونداي ـ اق ٴوزى شابۋىلعا كوشتى. ٴبىزدىڭ بۇلاي ەتە الۋىمىز، اسكەري ىستەر جاقتان ايتقاندا، دۇرىس جانىلۇەلىك باعىتتى اتقارعاندىعىمىزدان بولدى. ٴبىزدىڭ اسكەري ىستەر پرينـ سيپتەرىمىز: (1) الدىمەن بىتىراندى جانە وقشاۋ تۇرعان جاۋعا سوققى بەرۋ، ونان سوڭ شوعىرلانعان جانە كۇشتى جاۋعا سوققى بەرۋ. (2) الدىمەن شاعىن، ورتا قالالار مەن ۇلان ـ بايتاق اۋىل ـ قىسـ تاقتاردى الۋ، ونان سوڭ ٴىرى قالالاردى الۋ. (3) قالالار مەن جەرلەردى ۇستاپ تۇرۋدى نەمەسە تارتىپ الۋدى باستى نىسانا ەتپەي، جاۋدىڭ جاندى كۇشتەرىن جويۋدى باستى نىسانا ەتۋ. قالالار مەن جەرلەردى ۇستاپ تۇرۋ نەمەسە تارتىپ الۋ جاۋدىڭ جاندى كۇشتەرىن جويۋدىڭ ناتيجەسى بولىپ تابىلادى، ولاردى كوبىنەسە تالاي رەتكى قايتالانۋلاردان كەيىن عانا تۇبەگەيلى ۇسـ تاپ تۇرۋعا نەمەسە تارتىپ الۋعا بولادى. (4) ٴار رەتكى سوعىستا مۇلدە باسىم اسكەر كۇشىن (جاۋدىڭ كۇشىندەي 2 ەسە، 3 ەسە،

4 ەسە، كەيدە ٴتىپتى 5 ەسە نەمەسە 6 ەسە كەلەتىن اسكەر كۇشىن) تويتاپ، جاۋدى ٴتورت جاعىنان قورشاۋعا الىپ، تۇگەلىمەن جويۋعا كۇش جۇمساۋ، توردان ٴتۇسىرىپ قويماۋ. ال ەرەكشە احۋالدا جاۋعا جويىمپاز سوققى بەرۋ ٴادىسىن قولدانۋ، ياعني بارلىق كۇشتى شوعىرلاندىرا وتىرىپ، جاۋدى قارسى الدىنان جانە ٴبىر قاناتىنان نەمەسە ەكى قاناتىنان سوققىلاپ، ٴبىر بولەگىن جويۋ، تاعى ٴبىر بولەگىن ويسىراتا تالقانداۋ ماقساتىنا جەتۋ، ٴسويتىپ، ارميامىزدىڭ اسكەر كۇشىن تەز جوتكەپ، جاۋ ارمياسىنىڭ باسقا بولىمدەرىنە جويىمپاز سوققى بەرۋىنە مۇمكىندىك تۋدىرۋ. پايداسى زياندى وتەي المايتىن نەمەسە پايداسى مەن زيانى تەڭ تۇراتىن شىعىندالۋ سوعىسىن جۇرگىزۋدەن نەعۇرلىم اۋلاق بولۋ. سوندا ٴبىز جالپى جاقتا تومەن تۇرساق تا (سان جاعىنان العاندا)، ٴبىراق ٴاربىر ٴىشىنارا جاقتا، ٴاربىر ناقتى شايقاستا مۇلدە باسىم تۇرامىز، مۇنىڭ ٴوزى شايقاستىڭ جەڭىسىن قامتاماسىز ەتەدى. ۋاقىت وتە كەلە ٴبىز جالپى جاقتا باسىمدىلىققا وتەمىز دە، جاۋ اتاۋلىنى جويىپ بولعانعا دەيىن وسىلاي بولا بەرەمىز. (5) دايىندىقسىز سوعىس جۇرگىزبەۋ، سەنىمسىز سوعىس جۇرگىزبەۋ، ٴار رەتكى سوعىستا ازىرلىكتىڭ بولۋىنا كۇش جۇمساۋ، جاۋ مەن ٴبىزدىڭ ارامىزداعى شارت ـ جاعداي سالىستىرماسىندا جەڭىپ شىعارلىق سەنىمنىڭ بولۋىنا كۇش جۇمساۋ. (6) ەرلىكپەن كۇرەسۋ، قۇربان بولۋدان تايىنباۋ، شارشاپ ـ شالدىعۋدان قورىقپاۋ جانە تىنباي سوعىسا بەرۋ (ياعني قىسقا ۋاقىت ىشىندە تىنىستاماي ارت ـ ارتىنان بىرنەشە رەت سوعىس جۇرگىزۋ) ٴستىلىن دامىتۋ. (7) يۇرىندۇگىدىق سوعىس بارىسىندا جاۋدى جويۋعا كۇش جۇمساۋ. سونىمەن بىرگە، جىنديلەرگە

شابۋىل جاساۋ تاكتيكاسىنا، جاۋ جۇيىديانىدارىن جانە قالالاردى تارتىپ الۋعا ٴمان بەرۋ. (8) قالالارعا شابۋىل جاساۋ ماسەلەسىندە، جاۋ قورعانىسى ٴالسىز بولىپ وتىرعان بارلىق جۇيىديانىدار مەن قالالاردى ٴۇزىلدى ـ كەسىلدى تارتىپ الۋ. جاۋدىڭ ورتا دارەجەلى قورعانىسى بولىپ وتىرعان ٴارى تارتىپ الۋعا جاعداي مۇمكىندىك بەرەتىن بارلىق جۇيىديانىدار مەن قالالاردى ورايى كەلگەندە تارتىپ الۋ. ال جاۋ قورعانىسى بەرىك بولىپ وتىرعان بارلىق جۇيىديانىدار مەن قالالاردى شارت ـ جاعداي پىسىپ جەتىلگەننەن كەيىن تارتىپ الۋ. (9) جاۋدان قولعا تۇسىرىلگەن بارلىق قارۋ ـ جاراقتارمەن جانە ادامداردىڭ كوپشىلىگىمەن ٴوزىمىزدى تولىقتىرۋ. ارميامىزدىڭ ادام كۇشىنىڭ، زات كۇشىنىڭ قاينارى كوبىنەسە الدىڭعى شەپتە. (10) ەكى شايقاس ارالىعىنداعى ارەدىكتەن پايدالانا ٴبىلىپ، اسكەري بولىمدەردى دەم الدىرۋ، رەتتەپ ـ تاربيەلەۋ. دەم الدىرۋ، رەتتەپ ـ تاربيەلەۋ ۋاقتى، جالپى العاندا، تىم ۇزاق بولىپ كەتپەۋ، مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا جاۋدىڭ تىنىس الۋىنا ۋاقىت بەرمەۋ. جوعارىداعىلار حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جياڭ جيەشىنى جەڭۋدەگى باستى ادىستەرى بولىپ تابىلادى. بۇل ادىستەر حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ىشكى ـ سىرتقى جاۋلارمەن ۇزاق ۋاقىت سوعىسا وتىرىپ شىنىعۋى بارىسىندا جارىققا شىققان جانە ٴبىزدىڭ قازىرگى احۋالىمىزعا ابدەن ساي كەلەدى. جياڭ جيەشى باندىلارى مەن امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جۇڭگوداعى اسكەري ادامدارى ٴبىزدىڭ بۇل اسكەري ٴادىسىمىزدى ابدەن بىلەدى. جياڭ جيەشى ٴوزىنىڭ جياڭگۋاندارى مەن شياۋگۋاندارىن تالاي رەت جيناپ تاربيەلەپ، ٴبىزدىڭ اسكەري كىتاپتارىمىز بەن سوعىستا تۇسكەن حۇجاتتا ـ

رىمىزدى ۆلاردىڭ زەرتتەۋىنە تاراتىپ بەردى دە، بىزگە توتەپ بەرۋدىڭ ٴادىسىن تابۋعا تىرىسىپ باقتى. امەريكانىڭ اسكەري ادامدارى جيانگ جيەشىگە حالىق ازاتتىق ارمياسىن جويۋدىڭ ٴارتۇرلى جانلۇەلەرى مەن تاكتيكالارىن ۇسىندى؛ سونداي-اق جيانگ جيەشىگە اسكەر تاربيەلەپ بەردى جانە اسكەري قارۋ-جاراق جاردەم ەتتى. الايدا مۇنداي تىرىسشاڭدىقتاردىڭ ٴبارى دە جيانگ جيەشى باندىلارىن جەڭىلىستەن قۇتقارىپ قالا المايدى. مۇنىڭ سەبەبى، ٴبىزدىڭ جانلۇەمىز بەن تاكتيكامىز حالىقتىق سوعىسقا — وسى نەگىزگە قۇرىلعان، حالىقتا قارسى ٴارقانداي ارميا ٴبىزدىڭ جانلۇەمىز بەن تاكتيكامىزدى پايدالانا المايدى. حالىقتىق سوعىس نەگىزىندە، ارميا مەن حالىقتىڭ بىرلىك-ىنتىماعى، جىحۇييۋاندار مەن جاۋىنگەرلەردىڭ بىرلىك-ىنتىماعى جانە جاۋ ارمياسىن ىدىراتۋ پرينسيپتەرى نەگىزىندە حالىق ازاتتىق ارمياسى ٴوزىنىڭ قۋدىرەتتى، كىمىڭدىك ساياسي قىزمەتتەرىن جولعا قويىدى، بۇل — ٴبىزدىڭ جاۋدى جەڭىپ شىعۋىمىزداعى اسا ماڭىزدى ىنىسۋ. ٴبىز باسىم جاۋدىڭ كۇيرەتكىش سوققىسىنان ٴوزىمىزدى اۋلاق ۇستاعان جانە اسكەري كۇشتەرىمىزدى جوتىكەپ، يۇندۇگدىق سوعىس بارىسىندا جاۋدى جويۋدى كوزدەپ، ٴبىرسىپىرا قالالاردى وزدىگىمىزدەن تاستاپ شىققان كەزىمىزدە، ٴبىزدىڭ جاۋلارىمىز ٴماز-ٴمايرام بولىستى. ولار مۇنى وزدەرىنىڭ جەڭىسى، ٴبىزدىڭ جەڭىلىسىمىز دەپ سانادى. ٴبىر مەزەتتىك وسى جەڭىس دەيتىنگە ۆلاردىڭ باسى اينالدى. جيانگ جيەشى جانگجياكوۋدى باسىپ العان كۇنى تۇستەن كەيىن-اق، ٴوزىنىڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگىن وسىدان باستاپ بەينە تايشان تاۋىنداي تاپجىلمايتىن بەرىك بولدى دەپ

ەسەپتەپ، كەرتارتپا گومين داحۋين شاقىرۋعا دەرەۋ بۇيرىق ٴتۇسىردى. امەريكا جيانگەر ەلەمەنتتەرى دە جۇڭگونى امەريكانىڭ وتارىنا اينالدىرۋ جولىنداعى ٶزدەرىنىڭ ەسۋاستىق جوسپارى وسىدان باستاپ ەشبىر بوگەتسىز ىسكە اساتىنداي كورىپ، قۋانعانىنان ەكى ەزۋى ەكى قۇلاعىنا جەتتى. الايدا، ۋاقىت وتە كەلە جياڭ جيەشىنىڭ جانە ونىڭ امەريكالىق قوجايىندارىنىڭ اۋەنىندە دە ٶزگەرىس بولدى. قازىر بارلىق ىشكى-سىرتقى جاۋلاردى ۇمىتسىزدىك بيلەگەن كەز. ولار اھ ۇرىپ، قاسىرەت شەگۋدە، داعدارىستان زار يلەۋدە، ولاردا قۋانىشتىڭ تىتتەي دە ەلەسى كورىنبەيتىن بولدى. 18 ايدىڭ ىشىندە جياڭ جيەشىنىڭ الدىڭعى شەپتەگى جوعارى دارەجەلى جىحۋيگۋاندارىنىڭ باسىم كوپشىلىگى سوعىستا جەڭىلگەندىكتەن قىزمەتىنەن الىندى. بۇلاردىڭ ىشىندە جىڭجوۋداعى ليۋ جي، شۇيجوۋداعى شۇە يۋە، سولتۇستىك جياڭسۋداعى ۋۋ چيۋشي، وڭتۇستىك شاندۇڭداعى تاڭ ىنبو، سولتۇستىك حىنانداعى ۋاڭ جۇڭليان، شىنياڭداعى دۋ يۋيمىڭ، شيۇڭ شىحۇي، بيپيڭدەگى سۇن ليانجۇڭ قاتارلىلار بار. جياڭ جيەشىنىڭ بۇكىل سوعىستا قولباسشىلىق ەتۋ مىندەتىن ۇستىنە العان سانىموۋزۇڭجاڭى چىن چىڭ دا وسى قولباسشىلىق مىندەتىنەن الىنىپ، ٴبىر عانا دۇڭبەي سوعىس مايدانىنىڭ جىحۋيگۋاندىعىنا ٴتۇسىرىلدى[2]. ال جياڭ جيەشىنىڭ ٴوزى چىن چىڭنىڭ ورنىنا جالپى قولباسشىلىق ەتۋدى ۇستىنە العان كەزدە، جياڭ جيەشى ارمياسى شابۋىلدان قورعانىسقا كوشۋ، حالىق ازاتتىق ارمياسى قورعانىستان شابۋىلعا كوشۋ جاعدايى جارىققا شىقتى. جياڭ جيەشى كەرتارتپا توبى جانە ونىڭ امەريكالىق قوجايىندارى ٶزدەرىنىڭ قاتەلىكتەرىن ەندى

سەزۋگە ٴتيىس. جاپونــيا تىزە بۇككەنىنــەن كەيىنگى ۇزاق ۋاقىت ىشىندە جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ جۇڭگو حالقىنىڭ تىلەگىنە ۋاكىلدىك ەتىپ، بەيبىتشىلىككە قول جەتكىزۋ، ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ جولىنــداعى بارلىق تىرىسشاڭدىقتارىن ولار جۇرەكسىزدىكتــىڭ، السىزدىكتىڭ بەلگىسى دەپ قارادى. ولار وزدەرىنىڭ كۇشىن تىم جوعارى مولشەرلەدى، گميڭدىڭ كۇشتى تىم تومەن مولشەرلەدى، تاۋەكەلشىلدىكپەن سوعىس قوزعادى، سونىمەن وزدەرى قازعان ورعا وزدەرى ٴتۇستى. جاۋلارىمىزدىڭ جانىلۋەلىك ەسەبى ٴبىرجولاتا كۇيرەدى.

4

قازىر، 18 ايدىڭ الدىنداعىمەن سالىستىرعاندا، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ارتقى شەبى دە الدەقايدا نىعايدى. مۇنىڭ ٴوزى پارتيامىزدىڭ ديحاندار جاعىندا بەرىك تۇرىپ، جەر گايگەسىن جۇرگىزگەندىگىنىڭ ناتيجەسى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە، گومينداگمەن جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى بىرلىكساپ قۇرۋ جانە سول كەزدە جاپون جيانگەرلىگىنە قارسى تۇرا الاتىن ادامدارمەن ىنتىماقتاسۋ ٴۇشىن، پارتيامىز جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىسقا دەيىن جۇرگىزىلىپ كەلگەن ديجۋلاردىڭ جەرىن مۇسادىرالاپ ديحاندارعا ٴبولىپ بەرۋ ساياساتىن جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ ساياساتىنا وزگەرتتى، بۇلاي ىستەۋ ابدەن قاجەتتى ەدى. جاپونيا تىزە بۇككەنىنەن كەيىن، ديحاندار جەردى شۇعىل تالاپ ەتتى، سونىمەن ٴبىز دەر كەزىندە شەشىم

جاساپ، جەر ساياساتىن وزگەرتىنلىك، جەر مايىي مەن ٴوسىمدى
ازايتۋدى دىجۋ تابىنلىڭ جەرىن مۇسادىرالاپ دىحاندارعا ٴبولىپ
بەرۋگە وزگەرتىنلىك. پارتيامىزدىڭ جۇڭياڭى 1946 ـ جىلى 5ـايدىڭ
4ـكۇنى شىعارعان نۇسقاۋ[3] وسى وزگەرىستى بەينەلەدى. 1947ـ جىلى
9 ـ ايدا، پارتيامىز بۇكىل مەملەكەتىنلىك جەر ٴماجىلىسىن شاقىرىپ،
جۇڭگو جەر زاڭى داڭاڭىن[4] جاسادى جانە ونى دەرەۋ جەر-جەردە
جاپپاي ىسكە اسىردى. بۇل قادام بىلتىرعى «4 ـ ماي نۇسقاۋى»نداعى
باعىتتى تياناقتاندىرۋمەن بىرگە، بىلتىرعى «4 ـ ماي نۇسقاۋى»نىڭ
كەيبىر ولقىلىقتارىن دا ايقىن تۇزەتتى. جۇڭگو جەر زاڭى داڭاڭىندا،
فەودالدىق جانە جارتىلاي فەودالدىق قاناۋ نەگىزىندەگى
جەر ٴتۇزىمىن جويۋ، جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولۋىن دەگەن
جەر ٴتۇزىمىن ىسكە اسىرۋ ٴپرينسيپى نەگىزىندە جەر جان باسىنا
قاراي تەڭ ٴبولىپ بەرىلەدى دەپ بەلگىلەندى[5]. مۇنىڭ ٴوزى
فەودالدىق ٴتۇزىمدى جەرىنە جەتە جويۋدىڭ ٴبىر ٴتۇرلى ٴادى-
سى، بۇل جۇڭگوداعى قالىڭ دىحاندار بۇقاراسىنىڭ تالابىنا
بۇكىلدەي ساي كەلەدى. جەر گايگىسىن باتىل، جەرىنە جەتە
جۇرگىزۋ ٴۇشىن، اۋىل ـ قىستاقتاردا جالدانبا دىحانداردى، كەدەي
دىحانداردى، ورتا دىحانداردى قامتىعان اسا كەڭ بۇقارالىق سىپات
العان دىحاندار قوعامىن جانە ول سايلاپ شىعاتىن ۋيىيۋانحۇيىدى
ۇيىمداستىرۋمەن بىرگە، بارىنەن بۇرىن، كەدەي دىحاندار مەن جال-
دانبا دىحاندار بۇقاراسىن قامتىعان كەدەي دىحاندار ۇيىمى مەن ول
سايلاپ شىعاتىن ۋيىيۋانحۇيدى دا ۇيىمداستىرىپ، ونى جەر گايگىسىن
جۇرگىزۋدىڭ زاڭدى ورگانى ەتۋ كەرەك، ال كەدەي دىحاندار
ۇيىمى اۋىل ـ قىستاقتارداعى بارلىق كۇرەستىڭ جەتەكشى

تىرەگى بولۋعا ٴتيىس. ٴبىزدىڭ باعىتىمىز ــ كەدەي ديحانداردىڭ سۇيەنۋ، ورتا ديحاندارمەن بەرىك بىرلەسۋ، ديحانداردى ەكسپلۋاتاتسيالاۋشى باي ديحانداردىڭ فەودالدىق جانە جارتىلاي فەودالدىق قاناۋ ٴتۇزىمىن جويۋ. ديحاندار مەن باي ديحاندارعا تيەسىلى جەر مەن مال ــ مۇلىكتى ديحاندار بۇقاراسىنىكىنەن اسىرىپ جىبەرۋگە بولمايدى. الايدا، 1931 ــ جىلدان 1934 ــ جىلعا دەيىنگى ارالىقتا جۇرگىزىلگەن «ديحاندارعا ەگىستىك جەر ٴبولىپ بەرمەۋ، باي ديحاندارعا ناشار ەگىستىك جەر ٴبولىپ بەرۋ» دەگەن اسىرە سولشىلدىق قاتە ساياسات تا قايتالانباۋعا ٴتيىس. ديحاندار مەن باي ديحانداردىڭ اۋىل ــ قىستاق جان سانىندا ۇستايتىن سالىستىرماسى كەي جەرلەردە كوپ، كەي جەرلەردە از بولا تۇرسادا، جالپى احۋال بويىنشا ايتقاندا، مولشەرمەن 8 پروتسەنت شاماسىن عانا (ٴۇي سانى بويىنشا ەسەپتەگەندە) ۇستايدى، ال ولاردىڭ يەلەپ وتىرعان جەرلەرى، جالپى احۋالدان قاراعاندا، بارلىق جەردىڭ 70 ــ 80 پروتسەنتىنە جەتەدى. سونىڭ ٴۇشىن، ٴبىزدىڭ جەر گايگىسىندا قارسى تۇراتىن دۇشپاندارىمىزدىڭ ادام سانى وتە از، ال اۋىل ــ قىستاقتاردا جەر گايگىسى بىرلىكسايىندا قاتىناسا الاتىن جانە قاتىناسۋعا ٴتيىستى ادامداردىڭ (ٴۇي سانىنىڭ) كوپتىگى سونشالىق، شامامەن 90 پروتسەنتتەن اسادى. بۇل ارادا مىناداي ەكى نەگىزگى پرينسيپكە نازار اۋدارۋ كەرەك: ٴبىرىنشى، كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحانداردىڭ تالابىن قاناعاتتاندىرۋ كەرەك، مۇنىڭ ٴوزى جەر گايگىسىنىڭ ەڭ نەگىزگى مىندەتى؛ ەكىنشى، ورتا ديحاندارمەن باتىل ىنتىماقتاسۋ كەرەك، ورتا ديحانداردىڭ مۇددەسىنە زيان جەتكىزبەۋ ٴتيىس. ٴبىز وسى ەكى نەگىزگى ٴپرينسيپتى يگەرىپ

السىاق بولعانى، ءبىزدىڭ جەر گايگىسىن جۇرگىزۋ مىندەتىمىز ءسوزسىز جەڭىسپەن ورىندالادى. تەڭ ءبولۋ ءپرينسيبى بويىنشا بولعاندا، ەسكىشە باي ديحانداردىڭ باسى ارتىق جەرلەرى مەن ءبىر ءبولىم مال ـ مۇلىكتەرىن بولىسكە سالۋدىڭ قاجەت بولاتىن سەبەبى، جۇڭگو باي ديحاندارىندا، جالپى العاندا، وتە اۋىر فەودالدىق جانە جارتىلاي فەودالدىق قاناۋ سيپاتى بار، باي ديحانداردىڭ دەنى قوسىمشا جەر مايىلايدى جانە ءوسىمقورلىق ىستەيدى، ولاردىڭ ەگبەكتى جالداۋ شارتى دا جارتىلاي فەودالدىق سيپاتتا⑥. تاعى ءبىر سەبەبى، ولاردىڭ يەلەپ وتىرعان جەرلەرى كوبىرەك ارى ساپالىراق⑦، ەگەر تەڭ بولىنبەيتىن بولسا، وندا كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحانداردىڭ تالابىن قاناعاتتاندىرۋعا بولمايدى. الايدا جەر زاڭى داڭگىندەگى بەلگىلەمە بويىنشا، باي ديحاندارعا جاسالاتىن ماملە ديحۋلارعا جاسالاتىن ماملەدەن، جالپى العاندا، پارىقتى بولۋ كەرەك. جەر گايگىسى بارىسىندا ورتا ديحاندار جەردى تەڭ ءبولۋدى قۇپتايتىندىقتارىن بىلدىرەدى، مۇنىڭ سەبەبى، جەردى تەڭ ءبولۋ ورتا ديحانداردىڭ مۇددەسىنە زيان جەتكىزبەيدى. تەڭ ءبولۋ كەزىندە ورتا ديحانداردىڭ ءبىر بولەگىنىڭ جەرىندە وزگە- رىس بولمايدى، ءبىر بولەگىنىڭ جەرى ارتادى، تەك ءبىر ءبولىم اۋقاتتى ورتا ديحانداردىڭ عانا ازىن ـ اۋلاق باسى ارتىق جەرى بولادى، دەگەنمەن ولار دا ونى تەڭ بولىسكە سالۋدى قالايدى، مۇنىڭ سەبەبى، تەڭ بولىنگەنەن كەيىن ولاردىڭ جەر باجى اۋىرتپالىعى دا جەڭىلدەيدى. سولاي بولا تۇرسا دا، جەر ـ جەردە جەردى تەڭ بولگەن كەزدە، ورتا ديحانداردىڭ پىكىرىنە ءالى دە كوڭىل بولىنۋگە ءتيىس، ەگەر ورتا ديحاندار ماقۇلداماسا، وندا

ولارعا جول بەرۋ كەرەك. فەودالدار تابىنىڭ جەرلەرى مەن مال-
مۇلىكتەرىن مۇسادىرالاپ بولىسكە سالىعان كەزدە كەيبىر ورتا ديحان-
داردىڭ قاجەتىنە كوڭىل ٴبولۋ كەرەك. تاپتىق قۇرامدى ايىرعان
كەزدە، ٴاسىلى ورتا ديحان قۇرامىنداعى ادامداردى قاتەدەن باي
ديحان قاتارىنا ەنگىزىپ قويۋدان ساقتانۋ كەرەك. ديحاندار
قوعامى ۋيىمۋانىجۇيلارىندا، ۇكىمەت ورىندارىندا ورتا ديحان
بەلسەندىلەرىن قىزمەتكە قاتىناستىرۋ كەرەك. جەر باجىسى مەن
سوعىسقا جاردەمدەسۋ سالىعىندا ٴادىل، ۇيلەسىمدى ٴپرينسيپ
قولدانۋ كەرەك. بۇلار پارتيامىزدىڭ ورتا ديحاندارمەن بەرىك
بىرلەسۋ سىندى جانلۇەلىك مىندەتتى اتقارعان كەزدە قولدانۋعا
ٴتيىستى ناقتى ساياساتتارى بولىپ تابىلادى. بۇكىل پارتيا سونى
تۇسىنۋگە ٴتيىس، جەر تۇزىمىنە تۇبەگەيلى گايگى جاساۋ — جۇڭگو
گىميگىنىڭ قازىرگى كەزەڭدەگى نەگىزگى مىندەتى. ەگەر ٴبىز جەر
ماسەلەسىن جاپپاي، تۇبەگەيلى شەشە الاتىن بولساق، وندا ٴبىز
جاۋ اتاۋلىنى جەڭۋگە جەتكىلىكتى ەڭ نەگىزگى شارتتارعا يە بولامىز.

5

جەر گايگىسىن باتىل، تۇبەگەيلى جۇرگىزىپ، حالىق ازاتتىق
ارمياسىنىڭ ارتقى شەبىن نىعايتۋ ٴۇشىن پارتيا قاتارىن رەتتەۋ
كەرەك. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە پارتيامىز
ىشىندە جۇرگىزىلگەن ٴىستىل دۇرىستاۋ قوزعالىسى، جالپى العاندا،
تابىستى بولدى. بۇل تابىس، نەگىزىنەن، ٴبىزدىڭ باسشى ورگان-
دارىمىزدىڭ جانە قالىڭ كادىرلار مەن پارتيا مۇشەلەرىنىڭ

ماركسيزم - لەنينيزمنىڭ جالپىعا بىردەي اقيقاتى مەن جۇڭگو گىميڭىنىڭ ناقتى 'امالياتىنىڭ بىرلىگىن — وسى 'بىر نەگىزگى بەتالىستى ونان ارى يىگەرۋىنە مۇمكىندىك جاسالعاندىعىندا. بۇل جاقتا 'بىزدىڭ پارتيامىز جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىسقا دەيىنگى بىرنەشە تاريحي داۋىردەگىدەن اناعۇرلىم ىلگەرلەدي 'تۇسـ تى. الايدا، پارتيانىڭ جەرگىلىكتى ۇيىمدارى جاعىندا، وتە - موتە پارتيانىڭ اۋىل - قىستاقتارداعى نەگىزگى قاتتام ۇيىمدارى جاعىندا 'ومىر 'سۇرىپ وتىرعان قۇرام تازا بولماۋ جانە 'ىستىل تازا بولماۋ ماسەلەسى شەشىلگەن جوق. 1937 - جىلدان 1947 - جىلعا دەيىن، 11 جىل ىشىندە، پارتيامىزدىڭ ۇيىمى داميپ، پارتيا مۇشەلەرى بىرنەشە 10 مىڭنان 2 مىليون 700 مىڭعا جەتتى، بۇل وراسان زور سەكىرۋ بولىپ تابىلادى. مۇنىڭ 'وزى پارتيامىزدى جۇڭگو تاريحىندا بولىپ كورمەگەن قۇدىرەتتى پارتياعا اينالدىردى. مۇنىڭ 'وزى بىزگە جاپون جيانگەرلىگىن جەڭۋدىڭ جانە جياڭ جيەشىنىڭ شابۋىلىن تويتارۋدىڭ، 100 مىليوننان استام ادامى بار ازات رايونداز مەن 2 مىليون ادامى بار حالىق ازاتتىق ارمياسىنا باسشىلىق ەتۋدىڭ مۇمكىندىگىن بەردى. 'بىراق مۇنىمەن بىرگە كەمـ شىلىكتەر دە بولدى. اتاپ ايتقاندا، 'بىرسىپىرا ديحقان ەلەمەنتتەر، باي ديحان ەلەمەنتتەر جانە سودىرلار ورايدان پايدالانىپ، پارتيامىزعا كوز بوياپ كىرىپ الدى. ولار اۋىل - قىستاقتاردا پارتيانىڭ، ۇكىمەتتىڭ جانە بۇقارالىق توپتاردىڭ 'بىرسىپىرا ۇيىمدارىن شەڭگەلدەرىنە الىپ، وزبىرلىق ىستەپ داۋرەن 'سۇردى، حالىقتى ەزدى، پارتيا ساياساتىن بۇرمالادى، 'سويتىپ، بۇل ۇيىمداردى بۇقارادان قول 'ۇزدىردى، جەر گايگىسىنىڭ تۇبەگەيلى جۇرگىزىلۋىنە

مۇمكىندىك بەرمەدى. مۇنداي اۋىر احۋال ٴبىزدىڭ الدىمىزعا پارتيا قاتارىن رەتتەۋ مىندەتىن قويدى. ەگەر بۇل مىندەت شەشىلمەيتىن بولسا، ٴبىز اۋىل-قىستاقتاردا العا باسا المايمىز. پارتيانىڭ بۇكىل مەملەكەتتىك جەر ٴماجىلىسى بۇل ماسەلەنى تولىق تالقىلادى جانە ۇيلەسىمدى شارالار مەن ادىستەر بەلگىلەدى. بۇل شارالار مەن ادىستەر قازىر جەردى تەڭ ٴبولۋ قاۋلىسىمەن بىرگە جەر-جەردە باتىل جۇزەگە اسىرىلۋدا. مۇندا، بارىنەن ماڭىزدىسى، پارتيا ىشىندە سىن جانە ٴوز-وزىنە سىندى ورىستەتىپ، جەر-جەردەگى ۇيىمداردا ساقتالعان پارتيانىڭ لۋشيانىنان قول ٴۇزۋ سىقىلدى قاتە يدەيالار مەن اۋىر قۇبىلىستاردى جەرىنە جەتە اشكەرەلەۋ بولىپ تابىلادى. بۇكىل پارتياداعى جولداستار سونى تۇسىنۋگە ٴتيىس، پارتيا ىشىندەگى مۇنداي تازا بولماۋشىلىق ماسەلەسىن شەشىپ، پارتيا قاتارىن رەتتەپ، پارتيانىڭ ەڭ قالىڭ ەڭبەكشى بۇقارامەن مۇلدە ٴبىر بەتالىستا بولا الۋىنا جانە ولاردى العا باستاپ وتىرۋىنا مۇمكىندىك جاساۋ — جەر ماسەلەسىن شەشۋدەگى جانە ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىسقا جاردەمدەسۋدەگى شەشۋشى ٴتۇيىن.

6

فەودالدار تابىنىڭ جەرىن مۇسادىرالاپ، ديحانداردىڭ مەنشىگىنە الۋ، جياڭ جيەشى، سۇڭ زىۋەن، كۇڭ شياڭشي، چىن ليفۋلار باستاعان لۇگدۋان كاپيتالدى مۇسادىرالاپ، جاڭا دەموكراتيالىق مەملەكەتتىڭ مەنشىگىنە الۋ، ۇلتتىق ونەركاسىپ پەن ساۋدانى قورعاۋ، مىنە بۇلار — جاڭا دەموكراتيالىق گىميگىنىڭ ٴۇش

زور ىقتىسادي گاگلىگى. جياڭ جيەشى، سۇڭ زىۋىن، كۇڭ شياگشي، چىن ليفۇ سىقىلىدى ئتورت ۇلكەن سەميا وزدەرى اكمىيات باسندا بولعان 20 جىل ىشىندە، قۇنى 10 مليارتتان 20 مليارتقا دەيىن امەريكا دوللارىنا تەڭ كەلەتىن وراسان زور بايلىق توپتاپ، بۇكىل مەملەكەتتىڭ ىقتىسادي جان تامىرىن لۇگدۇانداپ الدى. بۇل لۇگدۇان كاپيتال مەملەكەتتىك اكمياتپەن ۇشتاسىپ، مەملەكەت لۇگدۇان كاپيتاليزىمىنە ايىنالدى. بۇل لۇگدۇان كاپيتاليزىم شەتەل جيانگەرلىگىمەن، ەل ىشىندەگى ديجۇ تابىمەن جانە ەسكىشە باي ديحاندارمەن تىعىز ۇشتاسىپ، مايبانىدىق، فەودالدىق مەملەكەت لۇگدۇان كاپيتاليزىمىنە ايىنالدى. مۇنىڭ ئوزى جياڭ جيەشى كەرتارتپا اكمياتىنىڭ ىقتىسادي بازيسى. بۇل مەملەكەت لۇگدۇان كاپيتاليزىمى جۇمىسشىلار مەن ديحانداردى ەزىپ قانا قويماي، ونىڭ ۇستىنە قالا ۇساق بۇرجۋازياسىن دا ەزدى، ورتا بۇرجۋازياعا زيان جەتكىزدى. بۇل مەملەكەت لۇگدۇان كاپيتاليزىمى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس كەزىندە جانە جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن ەڭ جوعارعى شىڭعا جەتتى، ول جاڭا دەموكراتيالىق گىميڭگە تولىق زاتتىق شارت-جاعداي ازىرلەپ بەردى. بۇل كاپيتال جۇڭگودا حالىق تىلىندە گۋانلياۋ كاپيتال دەپ اتالادى. بۇل بۇرجۋازيا گۋانلياۋ بۇرجۋازيا، ياعني جۇڭگونىڭ ئىرى بۇرجۋازياسى دەپ اتالادى. جاڭا دەموكراتيالىق گىميڭنىڭ مىندەتى — جيانگەرلىكتىڭ جۇڭگوداعى ەرەكشە ۇقىعىن كۇشىنەن قالدىرۋدان سىرت، ەل ىشىندە ديجۇ تابى مەن گۋانلياۋ بۇرجۋازيا (ئىرى بۇرجۋازيا) نىڭ قاناۋى مەن ەزگىسىن جويۋ، مايبانىدىق، فەودالدىق وندىرىستىك قاتناستى وزگەرتۋ، بۋىلىپ وتىرعان وندىرگىش كۇشتەردى ازات

ەتىۋ. وسى تاپتار جانە ولاردىڭ مەملەكەتتىك اكىمياتى تارا-بىنان ەزىلگەن جانە زيان شەككەن جوعارعى جىكتەگى ۇساق بۇرجۋازيا مەن ورتا بۇرجۋازيا، بۇرجۋازيا بولا تۇرسادا، جاڭا دەموكراتيالىق گىميڭگە قاتىناسۋى نەمەسە بەيتاراپ تۇرۋى مۇمكىن. ولاردىڭ جيانگەرلىكپەن بايلانىسى جوق نەمەسە بايلانىسى ازىراق، ولار ناعىز ۇلتتىق بۇرجۋازيا. جاڭا دەموكراتيالىق مەملەكەت بيلىگى جۇرگىزىلگەن جەرلەردە، بۇل تاپتاردى باتىل، تيىتەي دە ەكى ويلى بولىماي قورعاۋ كەرەك. جيالڭ جيەشى بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايونداردىعى جوعارعى جىكتەگى ۇساق بۇرجۋازيا مەن ورتا بۇرجۋازيانىڭ شامالى ساندىعى ٴبىر ٴبولىم ادامدارىندا، ياعني وسى تاپتاردىڭ وڭ قاناتتاعىلارىندا كەرتارتپا ساياسي چيڭشيالڭ ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر، ولار امەريكا جيانگەرلىگى مەن جيالڭ جيەشى كەرتارتپا توبى ٴۇشىن قۇر قيال تاراتادى، ولار حالىق-تىق دەموكراتيالىق گىميڭگە قارسى شىعادى. ولاردىڭ كەرتارتپا چيڭشياڭى بۇقاراعا ٴالى دە ىقپال جاساي الاتىنداي بولىپ وتىرعان كەزدە، ٴبىز ولاردىڭ ىقپالىنا ۇشىراعان بۇقارا اراسىندا اشكەرەلەۋ قىزمەتىن جۇرگىزىپ، ولاردىڭ بۇقارا اراسىنداعى ساياسي ىقپالىنا سوققى بەرىپ، بۇقارانى ولاردىڭ ىقپالىنان ازات ەتۋگە ٴتيىسپىز. الايدا، ساياسي جاقتان سوققى بەرۋ مەن ىقتىسادي جاقتان جويۋ — ەكى ٴتۇرلى ٴىس، ەگەر بۇل ەكى ٴىستى شاتاستىراتىن بولساق، وندا ٴبىز قاتەلەسەمىز. جاڭا دەموكراتيالىق گىميڭنىڭ جوياتىن دۇيشياگى فەودالىزم مەن لۇگدۋان كاپيتاليزم عانا، ديجۋ تابى مەن گۋانلياۋ بۇرجۋازيا (ٴىرى بۇرجۋازيا) عانا، ال ول كاپيتاليزم اتاۋ-لىنى جالپىلاي جويا بەرمەيدى، جوعارعى جىكتەگى ۇساق بۇرجۋازيا

مەن ورتا بۇرجۋازيانى جويمايدى. جۇڭگو ىقتىسادىنىڭ مەشەۋلىگىنە بايلانىستى، قالىڭ جوعارعى جىكتەگى ۇساق بۇرجۋازيا مەن ورتا بۇرجۋازيا ۋاكىلدىك ەتكەن كاپيتاليستىك ىقتىساتتىڭ، كىمىڭ بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جىڭىسكە جەتكەنىنەن كەيىن دە، ۇزاق ٴبىر مەرزىم بويى ٴومىر سۇرۋىنە جول بەرۋ كەرەك؛ سونىمەن بىرگە حالىق شارۋاشىلىعىنداعى جۇمىس بولىنىسىنە ساي، ولاردىڭ حالىق شارۋاشىلىعىنا ٴتيىمدى بولەكتەرىنىڭ ٴبارىن دە بەلگىلى دارەجەدە دامىتۋ قاجەت؛ ولار تۇتاس حالىق شارۋاشىلىعىنىڭ ٴالى دە ورنىن وگەيسىتۋگە بولمايتىن ٴبىر بولەگى. بۇل ارادا ايتىلىپ وتىرعان جوعارعى جىكتەگى ۇساق بۇرجۋازيا — جۇمىسشى نەمەسە دۇكەن قىزمەتكەرلەرىن جالدايتىن شاعىن كولەمدى ونەركاسىپپەن، ساۋدامەن شۇعىلدانۋشىلار. بۇدان تىس، جۇمىسشى نەمەسە دۇكەن قىزمەتكەرلەرىن جالدامايتىن، قالىڭ دەربەس ۇساق ونەركاسىپشىلەر مەن ۇساق ساۋداگەرلەر دە بار، بۇل ۇساق ونەركاسىپشىلەر مەن ۇساق ساۋداگەرلەردى باتىل قورعاۋ ٴتيىس ەكەندىگىن ايتىپ وتىرۋدىڭ قاجەتى جوق. كىمىڭ بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جىڭىسكە جەتكەنىنەن كەيىن، گوۋانلياۋ بۇرجۋازيادان تاپسىرىپ الىنعان، بۇكىل مەملەكەتتىڭ ىقتىسادي جان تامىرىن مەڭگەرىپ وتىرعان، وراسان زور مەملەكەتتىك كارحانالار جاڭا دەموكراتيالىق مەملەكەتتىڭ قولىندا بولىپ وتىرعاندا، ونىڭ ۇستىنە فەودالدىق تۇزىمنەن ازات ەتىلگەن، ٴالى دە ەداۋىر ۇزاق ۋاقىت بويىنا نەگىزىنەن بىتىراندى ٴارى جەكە كۇيدە بولاتىن، ٴبىراق بولاشاقتا كوپەراتيۆتىك باعىتقا قاراي بىرتىندەپ دامىتۋعا بولاتىن اۋىل شارۋاشىلىق شارۋاشىلىعى بولىپ وتىرعاندا، مىنە وسىنداي شارت-جاعدايلاردا،

مۇنداي ۇساق جانە ورتا كاپيتاليستىك قۇرامىنىڭ ٴومىر ٴسۇرۋى مەن دامۋى ەشقانداي حاۋىپتى ەمەس. جەر گايگىسىنان كەيىن اۋىل ـ قىستاقتاردا ٴسوزسىز تۋىلاتىن جاڭا باي ديحان شارۋاشىلىعى تۋرالى دا وسىنى ايتۋ كەرەك. جوعارعى جىكتەگى ۇساق بۇرجۋازيا مەن ورتا بۇرجۋازيانىڭ ىقتيسادي قۇرامى جونىندە، پارتيامىزدىڭ 1931 ـ جىلدان 1934 ـ جىلعا دەيىنگى ارالىقتا قولدانىلعان (ەڭبەك شارتتارىنىڭ تىم جوعارى بولۋى، كىرىس باجىسىنىڭ تىم جوعارى بولۋى، جەر گايگىسى بارىسىندا ونەركاسىپشىلەر مەن ساۋداگەرلەر ـ دىڭ مۇددەسىنە قول سۇعۋ، ٴوندىرىستى وركەندەتۋدى، ىقتيساتتى گۇلدەندىرۋدى، جالپىعا دا، جەكەگە دە ٴمان بەرۋدى، ەڭبەككە دە، كاپيتالعا دا تيىمدىلىك جاساۋدى نىسانا ەتپەي، بولجالسىز، سىڭارجاقتى ەڭبەكشىلەر يگىلىگى دەيتىندى نىسانا ەتۋ) سياقتى اسىرە سولشىلدىق قاتە ساياساتتى قايتالاي قولدانۋعا مۇلدە جول بەرىلمەيدى. ەگەر بۇل قاتەلىكتەر قايتالاناتىن بولسا، ٴسوز جوق، ەڭبەكشىلەر بۇقاراسىنىڭ مۇددەسى مەن جاڭا دەموكراتيالىق مەملەكەتتىڭ مۇددەسىنە زيان جەتەدى. جۇڭگو جەر زاڭى دالاگىنىڭ ٴبىر تارماعىندا: «ونەركاسىپشىلەر مەن ساۋداگەرلەردىڭ مال ـ مۇلكى جانە ولاردىڭ زاڭدى كاسىبى قورعالادى، وعان قول سۇعىلمايدى» دەپ بەلگىلەنگەن. بۇل ارادا ونەركاسىپشىلەر مەن ساۋداگەرلەر دەپ بارلىق دەربەس ۇساق ونەركاسىپشىلەر مەن ساۋداگەرلەر جانە بارلىق ۇساق، ورتا كاپيتاليستىك قۇرامدار ايتىلىپ وتىر. قورتىپ ايتقاندا، جاڭا جۇڭگونىڭ شارۋاشىلىق قۇرىلىمى مىناداي: (1) مەملەكەتتىك شارۋاشىلىق، بۇل ــ باستى قۇرام؛ (2) جەكەشەلىكتەن بىرتىندەپ كوللەكتيپتىك باعىتقا قاراي

داميتىن اۋىل شارۋاشىلىق شارۋاشىلىعى؛ (3) دەربەس ۇساق ونەركاسىپشىلەر مەن ساۋداگەرلەر شارۋاشىلىعى جانە ۇساق، ورتا جەكە كاپيتال شارۋاشىلىعى. بۇلار جاڭا دەموكراتيالىق تۇتاس حالىق شارۋاشىلىعى بولىپ تابىلادى. ال جاڭا دەموكراتيالىق حالىق شارۋاشىلىعىنىڭ جەتەكشى باعىتى ٴوندىرىستى وركەندەتۋ، ەكونوميكانى گۇلدەندىرۋ، جالپىعا دا، جەكەگە دە ٴمان بەرۋ، ەڭبەككە دە، كاپيتالعا دا تيىمدىلىك جاساۋ دەگەن باس نىساناعا تىكەلەي باعىنىپ وتىرۋى كەرەك. وسى باس نىسانادان قول ۇزگەن باعىت، ساياسات، شارا اتاۋلىنىڭ ٴبارى قاتە.

7

1947 ـ جىلى 10 ـ ايدا حالىق ازاتتىق ارمياسى شۋانيان جاريالادى، وندا: «جۇمىسشىلار، ديحاندار، اسكەرلەر، زيالىلار، ساۋدا-ونەركاسىپشىلەر سىقىلدى بارلىق ەزىلگەن تاپتاردى، حالىقتىق ۇيىمداردى، دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردى، از ۇلتتاردى، جەر-جەردەگى حۋاچياۋلاردى جانە باسقادا وتانشىلداردى بىرلەستىرە وتىرىپ، ۇلتتىق بىرلىكساپ ۇيىمداستىرىپ، جياڭ جيەشىنىڭ دۋسايلىق ۇكىمەتىن جويىپ، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋ» دەلىنگەن. مۇنىڭ ٴوزى حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ، سونداي-اق جۇڭگو كوممۋنيستەر پارتياسىنىڭ ەڭ نەگىزگى ساياسي گاڭلىڭى. سىرتتاي قاراعاندا، كەمىگەندە ۇلتتىق بىرلىكسابىمىز قازىرگى داۋىردە جاپونعا قارسى سوعىس داۋىرىندەگىدەن گورى تارىلعان ٴتارىزدى كورىنەدى. ٴبىراق، ٴىس جۇزىندە، تەك قازىرگى داۋىردە

انا، جياڭ جيەشى ۇلت مۇددەسىن امەريكا جيانگەرلىگىنە ساتىپ، حالىقتى قارسى، بۇكىل مەملەكەت كولەمىندەگى ىشكى سوعىس قوزعاعانىنان كەيىن عانا، امەريكا جيانگەرلىگى مەن جياڭ جيەشى كەرتارتپا بيلەۋشى توبىنىڭ قىلمىستارى جۇڭگو حالقىنىڭ الدىندا تۇگەلىمەن اشكەرەلەنگەنىنەن كەيىن عانا ٴبىزدىڭ ۇلتتىق بىرلىك-سابىمىز شىن مانىندە كەڭەيىپ وتىر. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە جياڭ جيەشى مەن گوميندانىڭ جۇڭگو حالقى اراسىندا بەدەلىنەن ٴالى تۇگەلدەي ايرىلا قويماعان ەدى، ولاردىڭ ٴبىرسىپىرا الدامشىلىق رولى دا بار بولاتىن. قازىر باسقاشا بولىپ وتىر، ولاردىڭ بارلىق الدامشىلىقتارى وزدەرىنىڭ قىلمىستارى ارقىلى اشكەرەلەندى، ولاردا ەشقانداي بۇقارا قالمادى، ولار مۇلدە جەتىم قالدى. گوميندانىڭ كەرىسىنشە، جۇڭگو گۇڭچاندانىڭ ازات رايونداردا عانا ەمەس قالىڭ حالىق بۇقاراسىنىڭ سەنىمىنە يە بولىپ وتىرعان جوق، گوميندان بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايونداردا مەن گوميندانىڭ شەڭگەلىندەگى ٴىرى قالالاردا دا قالىڭ حالىق بۇقاراسىنىڭ قولداۋىنا يە بولىپ وتىر. ەگەر 1946-جىلى جياڭ جيەشىنىڭ ۇستەمدىگىندەگى جوعارعى جىكتەگى ۇساق بۇرجۋازيا مەن ورتا بۇرجۋازيانىڭ زيالىلارى اراسىنداعى تاعى ٴبىر ٴبولىم ادامدار ٴۇشىنشى جول⑧ دەيتىن ويعا سالىنىپ بولسا، ەندى مۇنداي ويدىڭ كۇلى كوككە ۇشتى. پارتيامىز دايەكتى جدر ساياساتىن قولدانعاندىقتان، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندەگىدەن الدەقايدا كوپ ديحاندار بۇقاراسىنىڭ شىن جۇرەكتەن قولداۋىنا يە بولدى. امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ شاپقىنشى-لىعى، جياڭ جيەشىنىڭ ەزگىسى جانە پارتيامىزدىڭ بۇقارا مۇددەسىن

باتىل قورعايتىن دۇرىس باعىتتىڭ بولۋى سەبەپتى، پارتيامىز جياڭ جيەشى بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايونداردا جۇمىسشى تابىنىڭ، ديحاندار تابىنىڭ، قالا ۇساق بۋرجۋازياسىنىڭ جانە ورتا بۋرجۋا-زيانىڭ قالىڭ بۇقاراسىنىڭ تىلەكتەستىگىنە يە بولدى. وسى بۇقارا اشارشىلىق كورگەندىكتەن، ساياسي جاقتان ەزگىگە ۇشىراعاندىقتان، جياڭ جيەشىنىڭ حالىققا قارسى ىشكى سوعىسى حالىقتى بارلىق ٴومىر جولىنان ايىرعاندىقتان، امەريكا جيانگەرلىگى مەن جياڭ جيەشى كەرتارتپا ۇكىمەتىنە قارسى كۇرەستى ۇزدىكسىز ٴورىس الدىردى، ولاردىڭ نەگىزگى ۇرانى اشارشىلىققا قارسى تۇرۋ، زيانكەستىككە قارسى تۇرۋ، ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ جانە امەريكانىڭ جۇڭگو ىشكى ىستەرىنە ارالاسۋىنا قارسى تۇرۋ بولدى. ال جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستان بۇرىن، جاپون باسقىن-شىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە، ٴتىپتى جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىنگى ٴبىر مەزگىل ىشىندە، ولاردىڭ ساناسى وسىنداي دارەجەگە جەتپەگەن ەدى. سونىڭ ٴۇشىن ٴبىز: ٴبىزدىڭ جاڭا دەموكراتيالىق، گميگدىك بىرلىكسابىمىز قازىر وتكەن ٴارقانداي داۋىردەگىدەن كەڭەيدى، سونداي-اق وتكەن ٴارقانداي داۋىردەگىدەن نىعايدى، دەيمىز. بۇل ٴسوز ٴبىزدىڭ جەر ساياساتىمىزبەن جانە قالا ساياسا-تىمىزبەن عانا بايلانىستى بولىپ قويماي، سونىمەن بىرگە حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جەڭىسىمەن دە، جياڭ جيەشى شابۋىلدان قورعانىسقا كوشكەن، حالىق ازاتتىق ارمياسى قورعانىستان شابۋىلعا كوشكەن، جۇڭگو گميگى جاڭا ورلەۋ داۋىرىنە وتكەن وسى ٴبىر جالپى ساياسي جاعدايمەن دە تىعىز بايلانىستى بولىپ وتىر. قازىر جياڭ جيەشى ۇستەمدىگىنىڭ قۇرىماي قويمايتىندىعىنا جۇرتتىڭ

كوزى جەتتى، سوندىقتان ولار ٴۇمىتتىن جۇڭگو گۇڭچاندانگى مەن حالىق ازاتتىق ارمياسىنا ارتىپ وتىر، بۇل وتە تابيعي داۋلى. جۇڭگو جاڭا دەموكراتيالىق رەۆوليۋتسيانىڭ جەڭىسكە جەتۋى ٴۇشىن، بۇكىل ۇلتتىڭ باسىم كوپشىلىك حالقىن قامتىعان اسا كەڭ كولەمدى بىرلىككە بولۋ مۇمكىن ەمەس. وسىلاي بولىپ قانا قويماي، بۇل بىرلىككە جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ قۇدىرەتتى باسشىلىعىندا بولۋى دا شارت. جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ قۇدىرەتتى باسشىلىعى بولمايىنشا، گەمىڭدىك بىرلىككە قاندايىن بولسا دا جەڭىسكە جەتە المايدى. 1927 - جىلى سولتۇستىككە جورىق سوعىسى ورلەۋ جاساعان كەزدە، پارتيامىزدىڭ باسشى ورگاندارىندا ىرىقسىز بىرلەستىك بولعان، قالا ۇساق بۇرجۋازياسى مەن ورتا بۇرجۋا-زياعا باسشىلىق ەتۋ ۇقىعىنان ەرىكتى بەرىپ، وتە-موتە قارۋلى كۇشكە باسشىلىق ەتۋ ۇقىعىنان بەرىپ، سول جولعى گەمىڭدى جەڭىلىسكە ۇشىراتتى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە، پارتيامىز وسىنداي بىرلىكتىڭ ىرىقسىزدىعىن ۇقساپ كەتەتىن يدەيالارعا، ياعني گومينداڭنىڭ حالىققا قارسى ساياساتىنا جول بەرۋ، حالىق بۇقاراسىنان گورى گومينداڭعا ارتىق سەنۋ، بۇقاراني كۇرەسكە ەمىن-ەركىن جۇمىلدىرۋعا باتىلدىق ەتە الماۋ، جاپونيا باسىپ العان رايونداردا ازات رايوندار مەن حالىقتىق ارمياني كەڭەيتۋگە باتىلدىق ەتە الماۋ، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستا باسشىلىق ەتۋ ۇقىعىن گومينداڭعا وتكىزىپ بەرۋ يدەيالارىنا قارسى تۇردى. پارتيامىز ماركسيزم-لەنينيزمنىڭ پرينسيپتەرىنە قايشى كەلەتىن، دارمەنسىز، ٴىرىپ-شىرىگەن مۇنداي يدەيالارعا قارسى تابانداىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزدى، «الىعا باسار كۇشتەردى

دامىتۋ، ارالىق كۇشتەردى ٴوز جاعىمىزعا تارتۋ، توڭمويىن كۇش-تەردى جەتىم قالدىرۋ، دەيتىن ساياسي لۋشياندى باتىل اتقاردى، ازات رايونىندار مەن حالىق ازاتتىق ارمياسىن باتىل كەڭەيتتى. ٴسويتىپ، پارتيامىزدىڭ جاپون جيانگەرلىگى شاپقىنشىلىق جاساعان كەزدە، جاپون جيانگەرلىگىن جەڭە الۋى قاماتاماسىز ەتىلۋمەن بىرگە، پارتيامىزدىڭ جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن جياڭ جيەشي قانىشەرلەرىنىڭ سوعىس جۇرگىزگەن كەزدە، جياڭ جيەشىنىڭ قانىشەرلىك سوعىسىنا حالىقتىق سوعىسپەن قارسى تۇرۋ جولىنا ويداعىداي ٴاۋىسىپ وتە الۋى دا، سونداي-اق قىسقا مەرزىم ىشىندە ۇلى جەڭىستەرگە جەتۋى دە قاماتاماسىز ەتىلدى. بۇل تاريحي ساباقتاردى بۇكىل پارتياداعى جولداستار ەستەرىندە مىقتى ۇستاۋى كەرەك.

8

جياڭ جيەشى كەرتارتپا توبى 1946-جىلى بۇكىل مەملەكەت كولەمىندىك، حالىققا قارسى ىشكى سوعىس قوزعاعان كەزدە، ولاردىڭ تاۋەكەلشىلدىك جاساۋعا باتىلىنىڭ بارا الۋ سەبەبى — ولار وزدەرىنىڭ باسىم اسكەري كۇشىنە سۇيەنىپ قانا قويماي، ونىڭ ۇستىنە، كوبىنەسە، وزدەرى «توتەنشە قۋاتتى»، «دۇنيەدە تەڭدەسى جوق» دەپ ەسەپتەگەن، قولىندا اتوم بومباسى بار امەريكا جيانگەر-لىگىنە دە سۇيەندى. ولار، ٴبىر جاعىنان، وزدەرىنىڭ اسكەري ىستەر جاقتاعى جانە ماليا جاقتاعى قاجەتىن امەريكا جيانگەرلىگى بەينە اعىن سۋداي قامداپ وتىرادى دەپ قارادى؛ ەندى ٴبىر جاعىنان،

«امەريكا مەن سوۆەت وداعى ٴسوزسىز سوعىسادى»، «دۇنيە جۇزىلىك ٴۇشىنشى سوعىس ٴسوزسىز پارتلايدى» دەگەن ەسۋاستىق قيالىما سالىندى. امەريكا جيانگەرلىگىنە مۇنداي يەك سۇيەۋشىلىك دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىس اياقتاعانان كەيىن، بۇكىل دۇنيە ٴجۇزى ەلدەرىندەگى كەرتارتپا كۇشتەردىڭ ورتاق وزگەشەلىگى بولدى. بۇل ٴىس دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستىڭ دۇنيە ٴجۇزى كاپيتاليزمىنە بەرگەن سوققىسىنىڭ اۋىر بولعاندىعىن بەينەلەدى، ٴار ەلدەگى كەرتارتپا كۇشتەردىڭ السىزدىگىن جانە ولاردىڭ رۋحي جاقتان ۇرەيلەنۋىن، سەنىمىنەن ايرىلىپ وتىرعاندىعىن بەينەلەدى، بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى كەميگىدىك كۇشتەردىڭ قۇدىرەتتىلىگىن بەينەلەدى، ٴسويتىپ، ٴار ەل كەرتارتپاشىلارىن امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جاردەمىنە سۇيەنۋدەن باسقا ەشبىر شىعار جول جوق دەگەن سەزىمگە كەلتىردى. الايدا، ٴىس جۇزىندە، دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستان كەيىنگى امەريكا جيانگەرلىگى، شىنىندا، جياڭ جيەشى مەن ٴار ەل كەرتارتپاشىلارى ويلاعانداي سونشالىقتى قۋاتتى ما؟ شىنىندا، جياڭ جيەشى مەن ٴار ەل كەرتارتپاشىلارىنا اعىن سۋداي زاتتىق جاردەم بەرىپ وتىرا الاما؟ ولاي ەمەس. امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىس كەزىندە ارتقان ىقتىسادي قۋاتى تۇراقسىز، كۇن سايىن تارايىپ وتىرعان ىشكى بازار مەن حالىقارالىق بازارعا تاپ بولدى. مۇنداي بازارلاردىڭ ونان ارى تارايا بەرۋى ىقتىسادي داعدارىستىڭ تۇتلۋىنا اكەلىپ سوقتىرادى. امەريكانىڭ سوعىستا جاندانۋى تەك ٴبىر مەزەتتىك قۇبىلىس. ونىڭ قۋاتتىلىعى تەك سىرتقى كورىنىس قانا، ۋاقىتتىق قانا. مەملەكەت ىشىندەگى جانە مەملەكەت

سىرتىنداعى كەلىسسىترۋگە بولمايتىن ٴارتۇرلى قايشىلىقتار، بەينە جانار تاۋ سياقتى، امەريكا جيانگەرلىگىنە كۇن سايىن حاۋىپ تونىدىرۋدە، امەريكا جيانگەرلىگى مىنە وسى جانار تاۋدىڭ ۇستىندە وتىر. مۇنداي احۋال، امەريكا جيانگەر ەلەمەنتتەرىن بۇكىل دۇنيە ٴجۇزىن قۇلدانۋ جوسپارىن جاساۋعا ٴماجبۇر ەتتى، ولار ەۋروپاعا، ازياعا جانە باسقا دا جەرلەرگە بەينە جىرتقىش ايۋانداي الباتى سوقتىعىپ، ٴار ەلدەگى كەرتارتپا كۇشتەردى ــ حالىق جاعىنان لاقتىرىلىپ تاستالعان قوقسىقتاردى توپتاستىرىپ، دەموكراتياعا قارسى، جيانگەرلىك لاگەر ۇيىمداستىرۋدا، سوۆەت وداعى باستاعان بارلىق دەموكراتيالىق كۇشتەرگە قارسى تۇرۋدا، سوعىس ازىرلەۋ-دە، بولاشاقتا، ۇزاق ۋاقىت ٴوتىنىپ، كۇندەردىڭ بىرىندە دۇنيە جۇزىلىك ٴۇشىنشى سوعىس قوزعاپ، دەموكراتيالىق كۇشتەردى جويۋدى كوزدەۋدە. مۇنىڭ ٴوزى ەسۋاستىق جوسپار. بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى دەموكراتيالىق كۇشتەر بۇل جوسپاردى تالقانداۋعا ٴتيىس جانە ونى تولىق تالقانداي الادى دا. جيانگەرلىككە قارسى بۇكىل دۇنيە جۇزىلىك لاگەردىڭ كۇش-قۋاتى جيانگەرلىك لاگەر-دىڭ كۇش-قۋاتىنان اسىپ ٴتۇستى. باسىمدىلىق جاۋ جاقتا ەمەس، ٴبىز جاقتا. جيانگەرلىككە قارسى سوۆەت وداعى باستاعان لاگەر قالىپتاستى. داعدارىس بولمايتىن، ورلەپ دامىپ وتىرعان، بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى قالىڭ حالىق بۇقاراسى قورعاپ وتىرعان سوتسياليستىك سوۆەت وداعى جانە ونىڭ كۇش-قۋاتى داعدارىس اۋىر حاۋىپ ٴتوندىرىپ وتىرعان، تومەن قاراي قۇلدىراپ بارا جاتقان، بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى قالىڭ حالىق بۇقاراسىنىڭ قارسىلىعىنا ۇشىراپ وتىرعان جيانگەرلىك امەريكادان قازىردىڭ وزىندە-اق

اسىپ ٴتۇستى. ەۋروپاداعى حالىقتىق دەموكراتيالىق مەملەكەتتەر وزدەرىن ىشكى جاقتان نىعايتۋدا جانە ٴوزارا ىنتىماقتاسۋدا. ەۋروپانىڭ فرانسيا، يتاليا باستاعان كاپيتاليستىك مەملەكەتتەرىن-دەگى حالىقتاردىڭ جيھانگەرلىككە قارسى كۇش-قۋاتى دامۋدا. امەريكانىڭ ٴوز ىشىندە كۇن ساناپ كۇشەيىپ كەلە جاتقان حالىقتىق دەموكراتيالىق كۇش ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر. لاتىن امەريكاسىنداعى حالىقتار امەريكا جيھانگەرلىگىنىڭ دەگەنىنە كونە بەرەتىن قۇل ەمەس. بۇكىل ازيادا ۇلى ۇلت ازاتتىق قوزعالىسى كوتەرىلدى. جيھانگەرلىككە قارسى لاگەردەگى بارلىق كۇشتەر ىنتىماقتاسۋدا جانە الغا قاراي دامۋدا، ەۋروپانىڭ 9 مەملەكەتىندەگى گۇڭچانداڭ جانە جۇمىسشى پارتيالارى چيڭباۋجۋي ۋيىمداستىرىپ، بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى حالىقتى جيھانگەرلىكتىڭ قولدانۋ جوسپارىنا قارسى تۇرۋعا ۇندەۋ جارناماسىن جاريالادى⑤. بۇل جارناما بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى ەزىلگەن حالىقتىڭ رۋحىن ٴوسىردى، ولاردىڭ كۇرەس باعىتىن كورسەتىپ بەردى، ولاردىڭ جەڭىسكە دەگەن سەنىمىن نىعايتتى. بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى كەرتارتپاشىلار وسى جارناما الدىندا قاتتى ابىرجىدى. شىعىس ەلدەرىنىڭ جيھانگەرلىككە قارسى بارلىق كۇشتەرى دە ىنتىماقتاسىپ، جيھانگەرلىكتىڭ جانە ٴار ەلدىڭ ٴوز ىشىندەگى كەرتارتپاشىلاردىڭ ەزگىسىنە قارسى تۇرىپ، شىعىستاعى ٴبىر مليارتتان استام ەزىلگەن حالىقتى ازات ەتۋدى وزدەرىنىڭ كۇرەس نىساناسى ەتۋگە ٴتيىس. ٴبىز ٴوز تاعدىرى-مىزدى ٴوز قولىمىزعا الۋعا ابدەن ٴتيىسپىز. ٴبىز ٴوز ىشىمىزدەگى السىزدىك، قابىلەتسىزدىك يدەيالاردىڭ ٴبارىن الاستاۋعا ٴتيىسپىز. جاۋدىڭ كۇشىن تىم جوعارى مولشەرلەۋ، حالىقتىڭ كۇشىن تىم

تومەن مولشەرلەۋ كوزقاراستارىنىڭ ٴبارى دە قاتە. ٴبىز بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى دەموكراتيالىق كۇشتەرمەن بىرگە بولىپ، جاپپاي كۇش سالاتىن بولساق، جيانگەرلىكتىڭ قۇلدانۋ جوسپارىن ٴسوزسىز تالقانداي الامىز، دۇنيە جۇزىلىك ٴۇشىنشى سوعىستىڭ تۋىلۋىن توسا الامىز، بارلىق كەرتارتپا شىلاردىڭ ۇستەمدىگىن اۋدارىپ تاستايمىز، ادامزاتتى ماڭگى بەيبىتشىلىكتىڭ جەڭىسىنە جەتكىزە الامىز. ٴبىز-دىڭ الدا باسۋ جولىمىزدا ٴالى دە سان الۋان كەدەرگىلەر مەن سان الۋان قيىنشىلىقتار بولاتىندىعىن ٴبىز ايقىن بىلەمىز، ٴبىز دۇشپان-سىرتقى جاۋلاردىڭ ەڭ زور دارەجەدە قارسىلاسۋى مەن جانتالاسۋىنا توتەپ بەرۋگە ٴازىر تۇرۋىمىز كەرەك. الايدا، ٴبىز تەك ماركسيزىم-لەنينيزىم عىلىمىن يگەرە الاتىن بولساق، بۇقاراعا سەنەتىن بولساق، بۇقارامەن تىعىز بىرلەسىپ جانە ولاردىڭ الدا باسۋىنا باسشىلىق ەتىپ وتىرساق، ٴبىز، ٴسوز جوق، ٴارقانداي بوگەتتەن وتە الامىز جانە ٴارقانداي قيىنشىلىقتى جەڭە الامىز، ٴبىزدىڭ كۇشىمىز — جەڭىمپاز كۇش. قازىر بۇكىل دۇنيە جۇزىندە كاپيتاليزىم مەن جيانگەرلىك قۇرىپ بىتۋگە بەت الىپ وتىرعان، بۇكىل دۇنيە جۇزىندە سوتسياليزىم مەن حالىقتىق دەموكراتيزىم جەڭىسكە بەت الىپ وتىرعان تاريحي ٴداۋىر، شۇعىلا الدىمىزدا، ٴبىز كۇش جۇمساۋعا ٴتيىسپىز.

ەسكەرتۋلەر

① حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ٴارقايسى سوعىس مايداندارىندا ارت-ارتىنان شابۋىلعا ٴوتىپ، گوميندانىڭ بيلەپ-توستەپ وتىرعان

رايونداردا جەتكەندىگى ٴجايلى وسى تومداعى «شىبىيداعى زور جەڭىسكە باعا جانە ازاتتىق ارمياسىنىڭ ارميانى جاڭاشا رەتتەۋ قوزعالىسى تۋرالى» نىڭ ① ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

② ليۋ جى تەگىندە گومينداڭنىڭ جىڭجوۋ تىنىشتاندىرۋ مەكەمەسىنىڭ جۋرنى بولاتىن، 1946 ـ جىلى 9 ـ ايدا ديڭتاۋ شايقاسىندا جەڭىلگەندىكتەن 11 ـ ايدا قىزمەتىنەن الىندى. شۇە يۋە تەگىندە گومينداڭنىڭ شۇيجوۋ تىنىشتاندىرۋ مەكەمەسىنىڭ جۋرنى بولاتىن، ول قولباسشىلىق ەتكەن گومينداڭ اسكەري ٴبولىمى 1946 ـ جىلى 12 ـ ايداعى سولتۇستىك سۋچيان شايقاسىندا، 1947 ـ جىلى 1 ـ ايداعى وڭتۇستىك شاندۇڭ شايقاسىندا، سول جىلى 2 ـ ايداعى لايۋۋ شايقاسىندا ارت ـ ارتىنان اۋىر جەڭىلىسكە ۇشىراعاندىقتان 3 ـ ايدا قىزمەتىنەن الىندى. ۋۋ چيۋي تەگىندە گومينداڭنىڭ شۇيجوۋ تىنىشتاندىرۋ مەكەمەسىنىڭ فۋجۋرنى بولاتىن، 1946 ـ جىلى 12 ـ ايداعى سولتۇستىك سۋچيان شايقاسىندا جەڭىلگەندىكتەن 1947 ـ جىلى 3 ـ ايدا قىزمەتىنەن الىندى. تاڭ ىنبو تەگىندە گومينداڭنىڭ 1 ـ بيڭتۋانىنىڭ سىليڭگۋانى بولاتىن، 1947 ـ جىلى 5 ـ ايداعى مىڭليانگۋ شايقاسىندا گومينداڭنىڭ رەتتەلىپ قۇرىلعان 74 ـ شىسى جويىلعاندىقتان 6 ـ ايدا قىزمەتىنەن الىندى. ۋاڭ جۇڭليان تەگىندە گومينداڭنىڭ 4 ـ بيڭتۋانىنىڭ سىليڭگۋانى بولاتىن، 1947 ـ جىلى 7 ـ ايداعى باتىس ـ وڭتۇستىك شاندۇڭ شايقاسىندا جەڭىلىسكە ۇشىراعاندىقتان 8 ـ ايدا قىزمەتىنەن الىندى. دۋ يۇيمىڭ تەگىندە گومينداڭنىڭ دۇڭبەي حاۋىپسىزدىك ساقتاۋ سىليڭجاڭگۋانى بولاتىن، شيۇڭ شىحۇي تەگىندە گومينداڭنىڭ دۇڭبەي شىڭيۋانىنىڭ جۋرنى بولاتىن، بۇلار 1947 ـ جىلى 6 ـ ايدا دۇڭبەيدە ارميامىزدىڭ جازعى شابۋىلىندا اۋىر جەڭىلىسكە ۇشىراعاندىقتان قىزمەتتەرىنەن الىندى. سۇن ليانجۇڭ تەگىندە گومينداڭنىڭ 11 ـ سوعىس رايونىنىڭ سىليڭجاڭگۋانى بولاتىن، 1947 ـ جىلى 6 ـ ايداعى چيڭشيان ـ ساڭشيان شايقاسىندا، باۋبەي (باۋديڭنىڭ سولتۇستىگىندەگى شۇيشۇي دەگەن جەر) شايقاسىندا جەڭىلىسكە ۇشىرا-

عاندىقتان قىزمەتىنەن اۋىستىرىلىپ، باۋدىڭ تىنىشتاندىرۋ مەكەمەسىنىڭ جۋرىندىعىنا تاعايىندالدى. چىن چىڭ تەگىندە جيالڭ جيەشىنىڭ سانىمۋڭ زۇڭجاڭى بولاتىن، شاندۇڭداعى بىرنەشە شايقاستا قولباسشىلىق ەتۋدە قايتا-قايتا جەڭىلگەندىكتەن، 1947-جىلى 8-ايدا دۇڭبەي اكىمشىلىك جاڭگۋاندىعىنا اۋىستىرىلدى.

③ جۇڭگۇڭ جۇڭياڭنىڭ 1946-جىلى 5-ايدىڭ 4-كۇنگى «جەر ماسەلەسى جونىندەگى نۇسقاۋ»ى ايتىلىپ وتىر، وسى تومداعى «ٴۇش ايلىق قورتىندى»نىڭ ⑤ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

④ جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ بۇكىل مەملەكەتتىك جەر ٴماجىلىسى 1947-جىلى 9-ايدا حىبەي ولكەسىندەگى پيڭشان اۋدانىنىڭ شيباي پو قىستاعىندا وتكىزىلدى. بۇل ٴماجىلىس 9-ايدىڭ 13-كۇنى قابىلداعان «جۇڭگو جەر زاڭى داگاڭى» سول جىلى 10-ايدىڭ 10-كۇنى جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ جاعىنان جاريالاندى. جەر زاڭى داگاڭىندا بىلاي دەپ بەلگىلەنگەن: «فەودالدىق جانە جارتىلاي فەودالدىق قاناۋ نەگىزىندەگى جەر ٴتۇزىمى كۇشىنەن قالدىرىلىپ، جەر ەگۋشىنىڭ وزىندە جەر بولىسىن دەگەن جەر ٴتۇزىمى جۇزەگە اسىرىلادى»؛ «اۋىل-قىستاقتارداعى ديجۋلاردىڭ جەرلەرى مەن قوعامدىق جەرلەردىڭ بارلىعى اۋىل-قىستاقتارداعى ديحاندار قوعامى جاعىنان تاپسىرىلىپ الىنىپ، سول اۋىل-قىستاقتارداعى باسقا دا بارلىق جەرلەرمەن بىرگە اۋىل-قىستاقتارداعى جان سانىنا قاراي ەر-ايەل، كارى-جاس دەمەي ٴبىرتۇتاس تەڭ ٴبولىنىپ بەرىلەدى»؛ «اۋىل-قىستاقتارداعى ديحاندار قوعامى ديجۋلاردىڭ مالىن، ەگىس سايماندارىن، ۇيلەرىن، استىقتارىن جانە باسقا دا مال-مۇلىكتەرىن تاپسىرىپ الىپ، سونىمەن بىرگە باي ديحانداردىڭ جوعارىدا ايتىلعانداي مال-مۇلىكتەرىنىڭ باسى ارتىق بولەگىن جيناپ الىپ، سونداي مۇلىكتەرى تاپشى بولىپ وتىرعان ديحاندار مەن باسقا دا كەدەيلەرگە ٴبولىپ بەرەدى، ديجۋلارعا دا وسىنداي ۇلەس بەرىلەدى». ٴسويتىپ، جەر زاڭى داگاڭىندا 1946-جىلى «4-ايى نۇسقاۋى»ندا ورناعا

قويىلعان «ديحانداردىڭ جەرىن مۇسادىرالاپ ديحانداراعا ٴبولىپ بەرۋ» ٴپرينسيپى تياناقتاندىرىلىپ قانا قويىماي، سونىمەن بىرگە «4 ـ ماي نۇسقاۋى»نىڭ كەيبىر ديحانلارعا شامادان تىس ٴمان بەرۋ ولقىلىقتارى دا تۇزەتىلدى.

⑤ «جۇڭگو جەر زاڭى داڭعى»ندا بەلگىلەنگەن جەردى تەڭ ٴبولۋ شاراسىنا كەيىنگى اتقارىلۋ بارىسىندا كەيبىر وزگەرىستەر ەنگىزىلدى. 1948 ـ جىلى 2 ـ ايدا جۇڭگولىڭ جۇڭيالڭ «كونە رايونىدار مەن جارتىلاي كونە رايونداردا جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىن جۇرگىزۋ جونىندەگى نۇسقاۋ»ىندا بىلاي دەپ بەلگىلەدى: فەودالدىق ٴتۇزىم قۇلاتىلعان بارلىق كونە رايوندار مەن جارتىلاي كونە رايونداردا جەر قايتا بولىنبەيدى، تەك قاجەت تابىلعان كەزدە عانا كوبىنەن الىپ ازىن تولىقتىرۋ، قۇنارلىسىنان الىپ قۇنارسىزىن تولىقتىرۋ ٴادىسى قولدانىلىپ، ٴبىر ٴبولىم جەرلەر مەن باسقا دا ٴوندىرىس قۇرال ـ جابدىقتار تەڭشەلىپ، ٴالى ەڭسەسىن تولىق كوتەرمەگەن كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندارعا بەرىلەدى جانە ورتا ديحاندار جەرىنىڭ ادەتتەگى كەدەي ديحاندار جەرىنىڭ ورتا ەسەپتى مولشەرىنەن كوبىرەك بولۋىنا جول بەرىلەدى. فەودالدىق ٴتۇزىم ٴالى ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان جەرلەردە تەڭ ٴبولۋدىڭ نەگىزگى ٴتۇيىنى دە ديحانلاردىڭ جەرلەرىمەن، مال ـ مۇلكىمەن جانە ەسكىشە باي ديحانداردىڭ باسى ارتىق جەرلەرىمەن، مال ـ مۇلكىمەن شەكتەلەدى. قانداي جەرلەردە بولسىن ورتا ديحاندار مەن جاڭاشا باي ديحانداردىڭ باسى ارتىق جەرلەرىن شىنىندا رەتتەۋ قاجەت بولعان جانە ولاردىڭ ٴوزى شىنىندا رازى بولعان جاعدايدا عانا تەڭشەۋگە جول بەرىلەدى. جاڭا ازات رايونداردا جەر گايگىسى بارىسىندا ورتا ديحانداردىڭ جەرىنە ەندىگارى تيىسىلمەيدى.

⑥ جۇڭگونىڭ جەر گايگىسىنداعى باي ديحان ماسەلەسى ـــ جۇڭگونىڭ ناقتى تاريحي، ەكونوميكالىق جاعدايىندا قالىپتاسقان ەرەكشە ماسەلە. جۇڭگو باي ديحاندارىنىڭ، جالپى العاندا، فەودالدىق جانە جارتىلاي

فەودالدىق قاناۋ سىپاتى وتە اۋىر، ونىڭ بەر جاعىندا، مۇنداي باي ديحان شارۋاشىلىعى بۇكىل ەلىمىزدىڭ اۋىل شارۋاشىلىق شارۋاشىلىعىندا ماڭىزدى ورىن ۇستامايدى، وسى ەكى جاعىنان ٴبىرسىپىرا كاپيتاليستىك مەملەكەتتەردەگى باي ديحاندارعا ۇقسامايدى. جۇڭگودا ديجۋ تابىنىڭ فەودالدىق قاناۋىنا قارسى جۇرگىزىلگەن كۇرەستە قالىڭ كەدەي ديحان-دار مەن جالدانبا ديحاندار باي ديحانداردىڭ فەودالدىق جانە جارتىلاي فەودالدىق قاناۋىن دا كۇشىنەن قالدىرۋدى تالاپ ەتتى. ازاتتىق سوعىس داۋىرىندە، جۇڭگو گۇڭچانداڭى باي ديحانداردىڭ باسى ارتىق جەرلەرى مەن مال-مۇلىكتەرىن جيناپ الىپ، ديحاندارعا ٴبولىپ بەرۋ ساياساتىن قولداندى، ٴسويتىپ، قالىڭ كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحانداردىڭ تالابىن قاناعاتتاندىردى، حالىق ازاتتىق سوعىسىنىڭ جەڭىسىن قامتاماسىز ەتتى. سوعىستىڭ جەڭىسپەن دامۋىنا بايلانىستى، 1948-جىلى 2-ايدا، جۇڭگۇڭ جۇڭيانى جاڭا ازات رايونداردا جەر گايگىسىن جۇرگىزۋدىڭ جاڭا ساياساتىن، ياعني جاڭا رايونداردا جەر گايگىسىن ەكى كەزەڭگە ٴبولىپ جۇرگىزۋدى — ٴبىرىنشى كەزەڭدە، باي ديحانداردى بەيتاراپ قالدىرىپ، ديجۋلارعا عانا سوققى بەرۋدى، بارىنەن بۇرىن، ٴىرى ديجۋلارعا سوققى بەرۋدى؛ ەكىنشى كەزەڭدە، ديجۋلاردىڭ جەرىن تەڭ بولىسكە سالعان كەزدە، باي ديحانداردىڭ مايما بەرگەن جانە باسى ارتىق جەرلەرىن دە بولىسكە سالۋدى، ٴبىراق باي ديحاندارعا جاسالاتىن مامىلەنىڭ ديجۋلارعا جاسالاتىن مامىلەدەن بۇرىنعىسىنداي پارىقتى بولۋىن بەلگىلەدى (وسى تومداعى «جاڭا ازات رايونداردا جەر گايگىسىنىڭ ماڭىزدى تۇيىندەرى» دەگەن شىعارماعا قاراڭىز). جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسى قۇرىلعانان كەيىن، ورتالىق حالىق ۇكىمەتى 1950-جىلى 6-ايدا جەر گايگىسى زاڭىن جاريالاپ، جەر گايگىسىندا باي ديحاندار-دىڭ مايما بەرگەن جەرلەرىنىڭ ٴبىر بولەگىن عانا نەمەسە ٴبارىن جيناپ الۋدى، ولاردىڭ باسقا جەرلەرى مەن مال-مۇلىكتەرىن قورعاپ قالۋدى بەلگىلەدى. ال كەيىنگى سوتسياليستىك گىميڭ كەزەڭىندە اۋىل شارۋاشىلىعىن كووپەراتسيالاندىرۋ قوزعالىسىنىڭ تەرەڭدەي تۇسۋىنە جانە

اۋىل-قىستاق شارۋاشىلىعىنىڭ داموۋىنا بايلانىستى، باي ديحان شارۋاشىلىعى ٴومىر سۇرۋدەن قالدى.

⑦ بۇل ارادا باي ديحانداردىڭ يەلەپ وتىرعان جەرلەرى كوبەرەك ٴارى ساپالىراق دەگەندە، باي ديحانداردىڭ ٴوزى باسىنداعى جەرلەرى كەدەي ديحانداردىڭ ٴوزى باسىنداعى جەرلەرىمەن سالىستىرىلا ايتىلىپ وتىر. بۇكىل ەل بويىنشا ايتقاندا، جۇڭگو باي ديحاندارىنىڭ قولىنداعى ٴوندىرىس قۇرال-جابدىقتارىنىڭ جانە وندىرگەن اۋىل شارۋاشىلىق ونىمدەرىنىڭ سانى تىم از. باي ديحان شارۋاشىلىعى بۇكىل ەلىمىزدىڭ اۋىل-قىستاق شارۋاشىلىعىندا ماڭىزدى ورىن ۇستامايدى.

⑧ حالىق ازاتتىق سوعىسىنىڭ العاشقى كەزىندە، كەيبىر دەموكراتتار گومينداڭنىڭ ٴبىر ديجۋ، ٴبىر بۇرجۋازيا ديكتاتۋراسىنان جانە جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ باسشىلىعىنداعى حالىق دەموكراتياسىنىڭ ديكتاتۋراسىنان باسقاشا ٴۇشىنشى جول دەيتىندى تابۋ قيالىندا بولدى. بۇل جول ٴىس جۇزىندە انگليا-امەريكا ۇلگىسىندەگى بۇرجۋازيا ديكتاتۋراسىندىق جول ەدى.

⑨ گۇڭچانداڭدار مەن جۇمىسشى پارتيالارىنىڭ چيڭباۋجۇيى 1947-جىلى 9-ايدا پولشانىڭ استاناسى ۆارشاۆادا وتكىزىلگەن بولگاريا، رۋمىنيا، ۆەنگريا، پولشا، سوۆەت وداعى، فرانسيا، چەحوسلوۆاكيا، يتاليا، يۇگوسلاۆيا سىقىلدى 9 مەملەكەتتىڭ گۇڭچانداڭدارى مەن جۇمىسشى پارتيالارى ۋاكىلدەرى ٴماجىلىسىنىڭ ماقۇلداۋىمەن قۇرىلعان. كەيىن كەلە يۇگوسلاۆيا گۇڭچانداڭى ٴوزىنىڭ ماركسيزم-لەنينيزمگە قارسى مايدانىندا قاسارىسىپ تۇرىپ العاندىعى جانە سوۆەت وداعىنا قارسى، سوتسياليستىك لاگەرگە قارسى پوزيتسيا ۇستاعاندىعى سەبەپتى، 1948-جىلى 6-ايدا رۋمىنيادا وتكىزىلگەن چيڭباۋجۇي ٴماجىلىسى ونى چيڭباۋجۇيدەن شىعارعاندىعىن جاريالادى. ماۋ زىدۇڭ جولداس بۇل ارادا چيڭباۋجۇي جاريالاعان بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى حالىقتى جيانگەرلىكتىڭ قولدانۋ جوسپارىنا قارسى تۇرۋعا ۇندەۋ جارناماسى دەپ چيڭباۋجۇيدىڭ 1947-جىلى 9-ايداعى ٴماجىلىسى قابىلداعان «حالىقارالىق جاعداي جونىندەگى شۋانيان»دى ايتىپ وتىر.

دوكلات جولداۋ ٴتۇزىمىن ورناتۋ تۋرالى*

(1948 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 7 ـ كۇنى)

احۋالدى دەركەزىندە مالىمدەپ، جەر ـ جەردىڭ قاتەلەسپەۋىنە نەمەسە از قاتەلەسۋىنە جۇڭياڭنىڭ ىستەن بۇرىن نەمەسە ىستەن كەيىن كومەكتەسىپ وتىرۋىنا مۇمكىندىك تۋدىرىپ، گەمىڭدىك سوعىستىڭ انا عۇرلىم ۇلى جەڭىسىنە جەتۋ ٴۇشىن، ۇستىمىزدەگى جىلدان باستاپ مىنادای دوكلات جولداۋ تۇزىمدەرى بەلگىلەندى.

---

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ. بۇل نۇسقاۋدا بەلگىلەنگەن دوكلات جولداۋ ٴتۇزىمى دالڭ جۇڭياڭنىڭ دەموكراتيالىق ورتالىقتاندىرۋ ٴتۇزىمىن مىقتى ۇستاۋ، تارتىپسىزدىك جانە ۇكىمەتسىزدىك جىكشىلدارعا قارسى تۇرۋ جولىنداعى ۇزاق ۋاقىتتىق كۇرەسىنىڭ جاڭا جاعدايداعى داموۋى بولىپ تابىلادى. بۇل ماسەلەنىڭ وسى كەزدە توتەنشە ماڭىزدى بولۋىنىڭ سەبەبى، گەمىڭ جاعدايىندا وراسان زور داموشىلىق بولعاندىعى، ٴبىرسىپىرا ازات رايونداردىڭ تۇتاسىپ كەتكەندىگى، ٴبىرسىپىرا قالالاردىڭ ازات بولعاندىعى نەمەسە ازات بولۋ الدىندا تۇرعاندىعى، حالىق ازاتتىق ارمياسى مەن حالىق ازاتتىق سوعىسىنىڭ جىڭگۇيلىك

(1) جۇڭگوجۇيلەر مەن فىنجۇيلەر شۋجيلەردىڭ جاۋاپكەرلىگىندە (جاتشىلارعا جازدىرماي وزدەرى جازادى) ٴار ەكى ايدا، جۇڭگوڭ مەن جۇڭگوڭ جۋشىينە ٴبىر رەت جالپى دوكلات جولداپ تۇرۋى كەرەك. دوكلاتتىڭ مازمۇنى سول رايونداعى اسكەري ىستەر، ساياسي، جەر گايگەسى، پارتيانى رەتتەۋ، ىقتىسات، ۇگىت جانە مادەنيەت سياقتى ٴارالۋان قىزمەتتەردىڭ ٴمان-ٴجايىن، قىزمەت بارىسىندا تۋىلعان ماسەلەلەر مەن چيگشياگدارى جانە بۇل ماسەلەلەر مەن چيگشياگداردى شەشۋدىڭ ادىستەرىن قامتۋى كەرەك. ٴار رەتكى دوكلات مىڭ ٴارىپ شاماسىندا بولۋعا، ەرەكشە احۋالدى ەسەپكە الماعاندا، كوپ دەگەندە 2 مىڭ ارىپتەن اسپاۋعا ٴتيىس. ٴبىر رەتتە بارلىق ماسەلەلەردى جازۋ مۇمكىن بولماعاندا، ەكى رەتكە ٴبولىپ جازۋ كەرەك. ەمەسە ٴبىرىنشى رەتتە بىرنەشە ماسەلەنى باسا جازۋ، قالعان ماسەلەلەردى باسا جازباي، قىسقاشا جازىپ قويۋ؛ ەكىنشى رەتتە قالعان ماسەلەلەردى باسا جازۋ، ٴبىرىنشى رەتتە باسا جازىلعانداردى قىسقاشا جازىپ قويۋ كەرەك.

دارەجەسىنىڭ بارىنشا وسكەندىگى، بۇكىل مەملەكەتتىك جەڭىستىڭ تاياپ قالعاندىعى ەدى. بۇل احۋال پارتيادان پارتيا ىشىندە جانە ارميا ىشىندە ورىن تەۋىپ وتىرعان تارتىپسىزدىك جانە ۇكىمەتسىزدىك ٴجايتتىڭ قانداي بولسا دا تەز جويىپ، شوعىرلاندىرۋ قاجەت ٴارى مۇمكىن بولعان بارلىق بيلىكتى جۇڭگياگعا شوعىرلاندىرۋدى تالاپ ەتتى. دوكلات جولداۋدىڭ قاتاڭ ٴتوٴزىمىن ورناتۋ — پارتيانىڭ وسى ماقسات ٴۇشىن قولدانعان ماڭىزدى شاراسى. بۇل ماسەلە تۋرالى وسى تومداعى «1948-جىلعى جەر گايگەسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتى»نىڭ 6-بولىمىنەن جانە «جۇڭگوڭ جۇڭگياگىنىڭ سەنتابىر ٴماجىلىسى جونىندەگى ۇقتىرۋى»نىڭ 4-تارماعىنان پايدالانىڭىز.

جالپى دوكىلاتتىڭ مازمۇنى ىقشامدى، ٴسوزى تۇجىرىمدى بولۋى، ماسەلەنىڭ نەمەسە تالاستىڭ نەدە ەكەندىگى كورسەتىلۋى كەرەك. جالپى دوكىلاتتىڭ جازىلىپ جولدانۋ ۋاقتى تاق ايلاردىڭ العاشقى 10 كۇنى بولۋعا، دوكىلات ديانباۋ ارقىلى جولدانىلۋعا ٴتيىس. بۇل جۇڭياڭجۇي، فىنجۇي شۋجيلەرىنىڭ وزدەرى جاۋاپتى بولىپ، جۇڭياڭعا جانە جۇڭياڭ جۋشينە ۇنەمى جولداپ وتىراتىن دوكىلاتى جانە ولاردان سۇراپ وتىراتىن نۇسقاۋى بولىپ تابىلادى. شۋجيلەر الدىڭعى شەپتە سوعىسقا قولباسشىلىق ەتكەندە، وزدەرى دوكىلات جولداپ وتىرۋدىڭ سىرتىندا، دايلي شۋجيلەردى نەمەسە فۋشۋجيلەردى ارتقى شەپتەگى ٴىس-ارەكەتتەردەن دوكىلات جولداۋعا بەلگىلەپ قويۋى كەرەك. بۇدان باسقا، جۇڭياڭجۇيلەر مەن فىنجۇيلەردىڭ جۇڭياڭعا جولدايتىن كەزەكتەن تىس دوكىلاتتارى جانە جۇڭياڭنان سۇرايتىن نۇسقاۋلارى بۇرىنعىسىنداي بولادى، بۇعان ەنگىزىلمەيدى.

ٴبىزدىڭ ساياساتتىق سيپات العان، ۇنەملىك، جالپىلىق دوكىلات جولداۋ جانە نۇسقاۋ سۇراۋ ٴتۇزىمىن بەلگىلەۋىمىزدىڭ سەبەبى مىنادا، پارتيانىڭ بۇكىل مەملەكەتتىك 7-قۇرىلتايىنان كەيىن دە جۇڭياڭجۇيلەر مەن فىنجۇيلەردەگى كەيبىر (ٴبارى ەمەس) جولداستار ىستەن بۇرىن نەمەسە ىستەن كەيىن جۇڭياڭعا دوكىلات جولداۋدىڭ، سونداي-اق جۇڭياڭنان نۇسقاۋ سۇراۋدىڭ قاجەتتىلىگى مەن ماڭىزدىلىعىن تۇسىنبەدى نەمەسە كەيبىر تەحنيكالىق سيپاتتاعى دوكىلاتتار جولداۋمەن، نۇسقاۋ سۇراۋمەن عانا بولدى، سونىمەن جۇڭياڭ ولاردىڭ ماڭىزدى (ەكىنشى ورىندا تۇراتىندارى نەمەسە تەحنيكالىق سيپاتتاعىلارى ەمەس) ٴىس-ارەكەتتەرى مەن ساياسات-

تارىنىڭ مازمۇنىن بىلە المادى نەمەسە تولىق بىلە الىمادى، سول سەبەپتى كەيبىر ورنىنا كەلتىرۋگە بولمايتىن، ياكي ورنىنا كەلتىرۋ قيىن بولعان، نەمەسە ورنىنا كەلتىرۋ مۇمكىن بولسا دا، ٴبىراق زيانعا ۇشىراۋ ىستەرى تۋىلدى. ال ىستەن بۇرىن نۇسقاۋ سۇراعان، ىستەن كەيىن دوكىلات جولداعان جۇگياگجۇيلەر نەمەسە فىنجۇيلەر مۇنداي زياندارداں ساقتانىپ قالدى نەمەسە ونى ازايتتى. ۇستىمىزدەگى جىلدان باستاپ بۇكىل پارتيانىڭ ٴار دارەجەلى باسشى ورگاندارى ىستەن بۇرىن جوعارىدان نۇسقاۋ سۇرامايتىن، ىستەن كەيىن جوعارىعا دوكىلات جولدامايتىن ناشار ادەتتەردى تۇزەتۋى كەرەك. جۇگياگ- جۇيلەر مەن فىنجۇيلەر — جۇگياڭ تاعايىنداعان جانە ول جۇكتەگەن مىندەتتەردى جۇگياڭ اتىنان اتقاراتىن ورگاندار، ولار جۇگياگمەن بارىنشا تىعىز بايلانىس جاساپ وتىرۋعا ٴتيىس. شىڭۋيلار نەمەسە چۇيداڭۋيلار دا جۇگياگجۇيلەرمەن جانە فىنجۇيلەرمەن تىعىز بايلا- نىس جاساپ وتىرۋعا ٴتيىس. گىميڭ جاڭا ورلەۋگە ەنىپ وتىرعان وسى كەزدە مۇنداي بايلانىستى كۇشەيتۋ توتەنشە قاجەت.

(2) يەجانجۇندەردىڭ باستىقتارى مەن جۇنجۇيلەردىڭ باستىقتا- رى سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە ٴاردايىم دوكىلات جولداۋدىڭ جانە نۇسقاۋ سۇراۋدىڭ، سونداي-اق بۇرىنعى بەلگىلەمە بويىنشا ٴار ايدا ٴبىر رەت سوعىس ناتيجەلەرى دوكىلاتىن، شىعىن دوكىلاتىن جانە ناقتى كۇشتەر دوكىلاتىن جولداۋدىڭ سىرتىندا، ۇستىمىزدەگى جىلدان باستاپ ٴار ەكى ايدا ٴبىر رەت ساياساتتىق سيپات العان جالپى دوكىلات جولداۋلارى جانە نۇسقاۋ سۇراۋلارى كەرەك. مۇنداي دوكىلاتتار مەن سۇرالاتىن نۇسقاۋلاردىڭ مازمۇنى مىنالار: سول ارميانىڭ ٴتارتىبى، زاتتىق تۇرمىسى، جىحۇييۋاندار مەن

جاۋىنگەرلەردىڭ كوڭىل كۇيى، جىحۇيىيۋاندار مەن جاۋىنگەرلەر اراسىندا تۋىلعان اۋىتقۋشىلىقتار، بۇل اۋىتقۋشىلىقتاردى جويۋدىڭ ادىستەرى، تەحنيكالىق، تاكتيكالىق جاقتاعى بىلگەرلەۋ نەمەسە شەگىنۋ احۋالدارى، جاۋ ارمياسىنىڭ ارتىقشىلىقتارى، ولقىلىقتارى جانە رۋحىنىڭ جوعارى ـ تومەندىگى، ارميامىزدىڭ ساياسي قىز ـ مەتىنىڭ احۋالى، ارميامىزدىڭ جەر سايا ساتىن، قالا سايا ساتىن، تۇتقىندار سايا ساتىن اتقارۋ احۋالى جانە اتقارىلۋ بارىسىندا تۋىلعان اۋىتقۋشىلىقتاردى جويۋ ادىستەرى، ارميا مەن حالىقتىڭ قاتىناسى جانە ءار قاتتامداعى حالىقتىڭ اۋقىمى، تاعى باسقالار. مۇنداي دوكلاتتار ـ دىڭ ءارىپ سانى، جازىلۋ ءادىسى، سونداي-اق جولدانۋ ۋاقتى جۇڭ ـ ياڭجۇيلەردىڭ، فىنجۇيلەردىڭ دوكلات جولداۋ شارالارىنداعىمەن ۇقساس بولادى. ەگەر بەلگىلەنگەن دوكلات جازۋ ۋاقتى (تاق ايلاردىڭ الاشقى 10 كۇنى) سوعىستىڭ تىعىز ـ تاياڭ كەزىنە تۋرا كەلەتىندەي بولسا، ونى بىرنەشە كۇن بۇرىن نەمەسە بىرنەشە كۇن كەشەۋىلدەتىپ جازۋعا بولادى، ءبىراق سەبەبىن اشىق ەسكەرتىپ قويۋ كەرەك. دوكلاتتىڭ ساياسي قىزمەت جونىندەگى ءبولىمىن سول ارميانىڭ جىڭجىبۋىنىڭ جۋرىنى ازىرلەپ، سىليڭگيۋان، جىڭجى ۋيييۋاندارىڭ تەكسەرىپ تۇزەتۋىنەن وتكىزۋى جانە وعان بىرگە قول قويۋلارى كەرەك. دوكلات ديانباۋ ارقىلى اسكەري ىستەر ۋيييۋانجۇيىنىڭ جۋشىينە جولداناتى. ءبىزدىڭ مۇنداي سايا ساتتىق سيپات الىعان جالپى دوكلات جولداۋدى بەلگىلەۋىمىزدىڭ سەبەبى جۇڭياڭجۇيلەردىڭ، فىنجۇيلەردىڭ جالپى دوكلات جولداۋعا تيىس ـ تىلىگى جونىندە جوعارىدا ايتىلعان سەبەپتەرمەن ۇقساس.

پارتيانىڭ قازىرگى ساياساتىنداعى بىرنەشە ماڭىزدى ماسەلە تۋرالى*

(1948 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 18 ـ كۇنى)

1. پارتيا ىشىندە قاتە جىكشىلدىكتەرگە قارسى تۇرۋ ماسەلەسى

جاۋدىڭ كۇشىن تىم جوعارى مولشەرلەۋگە قارسى تۇرۋ كەرەك. ماسەلەن، امەريكا جيانگەرلىگىنەن قورقۋ، گومينداڭ رايونىنداعى بارىپ سوعىسۋ جۇرگىزۋدەن قورقۋ، مايباندىق-فەودالدىق تۇزىمدى جويۋدان، ديجۋلاردىڭ جەرىن تەڭ بولىسكە سالۋدان جانە گۋانلياۋ كاپيتالدى مۇسادىرالاۋدان قورقۋ، ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىستان قورقۋ، تاعى باسقالار. بۇلاردىڭ ٴبارى دە دۇرىس ەمەس. بۇكىل دۇنيە

* بۇل — ماۋ زەدۇڭ جولداس جۇڭگوڭ جۇڭياڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ. وسى تومداعى «قازىرگى جاعداي جانە ٴبىزدىڭ مىندەتىمىز» دەگەن شىعارمانىڭ تاقىرىبىنا بەرىلگەن تۇسىنىكتەن پايدالانىڭىز.

جۇزىندەگى جيانگەرلىكتىڭ جانە جۇڭگوداعى جياڭجيەشى كەرتارتپا توبىنىڭ ۇستەمدىگى الدەقاشان ٴىرىپ-شىرىگەن، ولاردىڭ بولاشاعى جوق. ٴبىز ولاردى ەلەمەۋگە اقىلىمىز، جۇڭگو حالقىنىڭ بارلىق ىشكى-سىرتقى جاۋلارىن جەڭۋگە ٴبىزدىڭ نەگىزىمىز دە، سەنىمىمىز دە بار. ٴبىراق ٴاربىر ٴىشىنارا جاقتا، ٴاربىر ناقتى كۇرەس ماسەلەسىندە (اسكەري، ساياسي، ىقتىسادي نەمەسە يدەيالىق كۇرەستەردە بولسىن) جاۋدى ەلەمەۋگە استە بولمايدى، كەرىسىنشە، جاۋعا ٴمان بەرۋ، بارلىق كۇشتى توپتاپ سوعىس جۇرگىزۋ كەرەك، سوندا عانا جەڭىسكە جەتۋگە بولادى. ٴبىز جالپىلىق جاقتا، جانلۇەلىك جاقتا جاۋدى ەلەمەۋدىڭ تيىستىلىگىن دۇرىس كورسەتكەن كەزىمىزدە، ٴاربىر ٴىشىنارا جاقتا، ٴاربىر ناقتى ماسەلەدە جاۋدى ەلەمەي قويۋىمىزعا دا استە بولمايدى. ەگەر ٴبىز جالپىلىق جاقتا جاۋدىڭ كۇشىن تىم جوعارى مولشەرلەپ، سونىمەن ولاردى قۇلاتۋعا باتىلدىق ىستەي الماساق، جەڭىسكە جەتۋگە باتىل-دىق ىستەي الماساق، وندا ٴبىز وڭشىل جيحۇيجۋيلىك قاتەلىگىن وتكىزەمىز. ەگەر ٴبىز ٴاربىر ٴىشىنارا جاقتا، ٴاربىر ناقتى ماسەلەدە ساقتىق پوزيتسيادا بولماساق، كۇرەس ونەرىنە ٴمان بەرمەسەك، بارلىق كۇشتى توپتاپ سوعىس جۇرگىزبەسەك، ٴوز جاعىمىزعا تارتۋعا ٴتيىستى بولعان بارلىق وداقتاستاردى (ورتا ديحانداردى، دەربەس ونەركاسىپشىلەر مەن ساۋداگەرلەر، ورتا بۇرجۋازيا، وقۋشىلار، وقىتۋشىلار، جياۋشوۋلار جانە ادەتتەگى زيالىلار، ادەتتەگى ۇكىمەت قىزمەتكەرلەرى، ەركىن كاسىپتەگىلەر جانە اشىق ويلى شىنشىلار) ٴوز جاعىمىزعا تارتۋعا كوڭىل بولمەسەك، وندا ٴبىز «سول»شىل جيحۇيجۋيلىك قاتەلىگىن وتكىزەمىز.

پارتيا ىشىندە «سول»شىل، وڭشىل جيكشىلدارعا قارسى تۇرۋدا ناقتى احۋالعا قاراي باعىت بەلگىلەۋ كەرەك. مىسالى: ارميا سوعىستا جەڭىپ شىققان كەزدە «سول»شىلدىقتان ساقتانۋ كەرەك؛ سوعىستا جەڭىلگەن نەمەسە جەڭىستى سوعىستاردى كوپ جۇرگىزە الماعان كەزدە وڭشىلدىقتان ساقتانۋ كەرەك. جەر گايىگىسىندا بۇقارا ٴالى شىن مانىسىندە اتتانىسقا كەلتىرىلمەگەن جانە كۇرەس ٴالى قانات جايدىرىلماعان جەرلەردە وڭشىلدىققا قارسى تۇرۋ كەرەك؛ بۇقارا شىن مانىندە اتتانىسقا كەلتىرىلگەن جانە كۇرەس قانات جايدىرىلعان جەرلەردە «سول»شىلدىقتان ساقتانۋ كەرەك.

2. جەر گايىگىسى مەن بۇقارالىق قوزعالىستاعى بىرنەشە ناقتى ساياسات ماسەلەلەرى

1) كەدەي ديحاندار مەن جالداندا ديحانداردىڭ مۇددەسىن جانە كەدەي ديحاندار ۇيىمىنىڭ باستاماشىلدىق رولىن ٴبىرىنشى ورىنعا قويۋ كەرەك. پارتيامىز كەدەي ديحاندار مەن جالداندا ديحاندار ارقىلى جەر گايىگىسىن قوزعاۋى، كەدەي ديحاندار مەن جالداندا ديحانداردى ديحاندار قوعامىندا، اۋىل-قىستاق اكىمياتىندا باستاماشىلدىق رول اتقاراتىن ەتۋى قاجەت، مۇنداي باستاماشىلدىق رول دەگەنىمىز ورتا ديحانداردى شەتكە قاعىپ، ٴبارىن دە كەدەي ديحاندار مەن جالداندا ديحاندار باۋراپ الۋ دەگەندىك ەمەس، قايتا ورتا ديحاندارمەن ىنتىماقتاسىپ، ولاردى وزىمەن بىرگە ارە-كەتتەندىرۋ دەگەندىك. كونە ازات رايونداردىڭ ورتا ديحاندار كوپشىلىكتى ۇستايتىن، كەدەي ديحاندار مەن جالداندا ديحاندار

ازشىلىقتى ۇستايتىن جەرلەرىندە ورتا ديحانداردىڭ ورنى وتە ـ موتە ماڭىزدى. «كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندار ەل قاراتىپ، جۇرت بيلەسىن» دەگەن ۇران قاتە. اۋىل ـ قىستاقتاردا كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندار عانا ەل قاراتىپ، جۇرت بيلەمەيدى، قايتا جالدانبا ديحاندار، كەدەي ديحاندار، ورتا ديحاندار جانە باسقادا ەڭبەكشى حالىقتار بىرلەسە وتىرىپ، گوڭچانداڭنىڭ باسشىلىعىندا ەل قاراتىپ، جۇرت بيلەيدى. بۇكىل ەل بويىنشا از ساندى ادامدار ەل قاراتىپ، جۇرت بيلەمەيدى، قايتا جۇمىسشىلار، ديحاندار (جاڭا باي ديحاندى دا قامتيدى)، دەربەس ونەركاسىپشىلەر مەن ساۋداگەرلەر، كەرتارتپا كۇشتەر جاعىنان ەزىلگەن جانە زيان شەككەن ورتا، ۇساق كاپيتاليستەر، وقۋشىلار، وقىتۋشىلار، جياۋشوۋلار، ادەتتەگى زياللار، ەركىن كاسىپكەرلەر، اشىق ويلى شەنشىلار، ادەتتەگى ۇكىمەت قىزمەتكەرلەرى، ەزىلگەن از ۇلتتار مەن شەتەلدەگى حۋاچياۋلار بىرلەسە وتىرىپ، جۇمىسشى تابىنىڭ (گوڭچانداڭ ارقىلى) باسشىلىعىندا ەل قاراتىپ، جۇرت بيلەيدى.

2) ورتا ديحاندارعا ‹‹ارقانداي تاۋەكەلشىلدىك ساياسات قولدانۋدان ساقتانۋ كەرەك. ورتا ديحانداردىڭ، تاعى باسقا قاتتامداعىلاردىڭ قۇرامى قاتە بەلگىلەنگەندەرىن تۇگەلدەي تۇزەتۋ، بولىسكە سالىنعان تارسەلەرىن مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا قايتارۋ ‹‹تيىس. ديحاندار ۋاكىلدەرى اراسىندا، ديحاندار ۋيىۋانحۇيىندا ورتا ديحانداردى شەتكە قاعۋ چيڭشياگدارىن جانە جەر گايگىسى كۇرەسەرىندە كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحانداردى ورتا ديحاندارعا قاراما ـ قارسى قويۋ چيڭشياگدارىن تۇزەتۋ كەرەك. قاناۋ كىرىسى بار ديحانداردىڭ سول قاناۋ كىرىسى جالپى كىرىسىنىڭ

25 پىراسەنتىنەن (تورتتەن ٴبىرى) تومەن بولعاندارىن ورتا ديحان، ودان جوعارى بولعاندارىن باي ديحان[1] دەپ بەلگىلەۋ قاجەت. اۋقاتتى ورتا ديحانداردىڭ جەرىن وزدەرىنىڭ ريزالىعىنسىز تەڭ بولىسكە سالۋعا بولمايدى.

3) ورتا، ۇساق ونەركاسىپشىلەر مەن ساۋداگەرلەرگە ٴارقانداي تاۋەكەلشىلدىك ساياسات قولدانۋدان ساقتانۋ كەرەك. ازات رايون-داردا حالىق شارۋاشىلىعىنا ٴتيىمدى بارلىق جەكە مەنشىكتەگى ونەركاسىپ پەن ساۋدانىڭ دامۋىن قورعاۋ جانە ونى سيلاۋ جونىن-دەگى بۇرىنعى ساياسات دۇرىس بولدى، ونى بۇدان بىلاي دا ۇزدىكسىز جۇرگىزە بەرۋ ٴتيىس. جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ كەزىندە ديحۋلار مەن باي ديحانداردىڭ ونەركاسىپ پەن ساۋداعا اۋىسۋىنا دەم بەرۋ ساياساتى دا دۇرىس بولدى، «ٴوگىن ايىرالدىر-عاندىق» دەپ قارسى تۇرۋ جانە مۇسادىرالاپ بولىسكە سالۋ قاتە. ديحۋلار مەن باي ديحانداردىڭ ونەركاسىپ پەن ساۋداسىن، جالپى العاندا، قورعاۋ ٴتيىس، تەك گوۋانلياۋ كاپيتالدىڭ جانە ناعىز زورەكەرلەر مەن فانگەميگىشىل ەلەمەنتتەردىڭ ونەركاسىبى مەن ساۋداسىن عانا مۇسادىرالاۋعا بولادى. مۇسادىرالاۋعا ٴتيىستى مۇنداي ونەركاسىپ پەن ساۋدانى مەملەكەت پەن حالىق وتكىزىپ العانان كەيىن، ونىڭ حالىق شارۋاشىلىعىنا ٴتيىمدى بولعاندارىنىڭ كاسىبىن ۇزدىكسىز جۇرگىزە بەرۋ كەرەك، بولشەكتەپ جىبەرۋگە نەمەسە توقتاتىپ قويۋعا بولمايدى. حالىق شارۋاشىلىعىنا ٴتيىمدى بارلىق ونەركاسىپ پەن ساۋدادان الىناتىن كاسىپتىك باجى ولاردىڭ وركەندەۋىنە كەدەرگى بولماۋمەن شەكتەلۋى كەرەك. جالپىلىق كارحانالاردا اكىمشىلىك جاعى مەن جۇمىسشىلار ۇيىمى جاعى

بىرلەسكەن باسقارۋ ۋيبيۋانحۇيىن ۇيىمداستىرىپ، باسقارۋ قىزمەتىن كۇشەيتىپ، ٴونىمنىڭ وزىندىك قۇنىن تومەندەتۋ، ٴوندىرىستى ارتتىرۋ، جالپىعا دا، جەكەگە دە تيىمدىلىك جاساۋ ماقساتىنا جەتۋ ٴتيىس. جەكە مەنشىكتەگى كاپيتاليستىك كارحانالاردا دا بۇل شارانى سىناق رەتىندە جۇرگىزىپ، ٴونىمنىڭ وزىندىك قۇنىن تومەندەتۋ، ٴوندىرىستى ارتتىرۋ، ەڭبەككە دە، كاپيتالعا دا تيىمدىلىك جاساۋ ماقساتىنا جەتۋ ٴتيىس. جۇمىسشىلاردىڭ تۇرمىس احۋالىنا قاراپ جاقسارتۋ كەرەك، ٴبىراق قامداۋ تىم جوعارى بولىپ كەتۋدەن ساقتانۋ قاجەت.

4) وقۋشىلار، وقىتۋشىلار، جياۋشوۋلار، عىلىم قىزمەتكەرلەرى، كوركەمونەر قىزمەتكەرلەرى جانە ادەتتەگى زيالىلار جونىندە ٴارقانداي تاۋەكەلشىلدىك ساياسات قولدانۋدان ساقتانۋ كەرەك. جۇڭگوداعى وقۋشىلار قوزعالىسى مەن گىميڭدىك كۇرەستەردىڭ تاجىريبەلەرى وقۋشىلاردىڭ، وقىتۋشىلاردىڭ، جياۋشوۋلاردىڭ، عىلىم قىزمەتكەرلەرىنىڭ، كوركەمونەر قىزمەتكەرلەرىنىڭ جانە ادەتتەگى زيالىلاردىڭ باسىم كوپشىلىگىنىڭ گىميڭگە قاتىناساتىندىعىن نەمەسە بەيتاراپ تۇراتىندىعىن، قاسارىسقان فانگىميڭشىلدەرىنىڭ وتە از ساندى عانا ۇستايتىندىعىن دالەلدەدى. سونىڭ ٴۇشىن، پارتيامىز وقۋشىلار، وقىتۋشىلار، جياۋشوۋلار، عىلىم قىزمەتكەرلەرى، كوركەمونەر قىزمەتكەرلەرى جانە ادەتتەگى زيالىلار جونىندە بايسالدى پوزيتسيا ۇستاۋ كەرەك. احۋالدارىنا قاراي وتىرىپ، ولارمەن ىنتىماقتاسۋ، ولاردى تاربيەلەۋ جانە قىزمەتكە تاعايىنداۋ كەرەك، تەك ولاردىڭ ىشىندەگى وتە از ساندى قاسارىسقان فانگىميڭشىل ەلەمەنتتەرگە عانا بۇقارالىق لۋشيان ارقىلى لايىقتى شارا قولدانۋ كەرەك.

5) اشىق ۋيلى شىنشىلار ماسەلەسى تۋرالى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە پارتيامىز ازات رايونداردا‌عى اكىمىيات ورگاندارىندا (سانىيحۋي جانە ۇكىمەتتەر) اشىق ۋيلى شىنشىلارمەن ىستەس بولدى، بۇل ابدەن قاجەتتى ەدى ٴارى تابىستى بولدى. قىنشىلىقتاردى پارتيامىزبەن بىرگە تارتقان، شىنىندا دا ەداۋىر ۇلەس قوسقان اشىق ۋيلى شىنشىلارعا، جەر گايىگىسىنا كەدەرگى جاساماۋ شارتىمەن، احۋالىنا قاراي ۋتىرىپ ٴمان بەرۋ كەرەك. بۇلاردىڭ ىشىندەگى ساياسي جاقتان تاۋىرىرەك ٴارى قىزمەت قابىلەتى بارلارىن جوعارى دارەجەلى ۇكىمەت ورىندارىندا ۇزدىكسىز قالدىرىپ، لايىقتى قىزمەت بەرۋ كەرەك. ساياسي جاقتان تاۋىرىرەك، ٴبىراق قىزمەت قابىلەتى تومەن بولعانداردىڭ تۇرمىسىن قامداۋ كەرەك. ولاردىڭ ديحۋ جانە باي ديحانىنان شىققان، ٴبىراق حالىقتىڭ ونشالىقتى ۋشپەندىلىگى بولماعانداردىڭ فەودالدىق جەرلەرىن، مال-مۇلىكتەرىن جەر زاڭى بويىنشا تەڭ بولىسكە سالۋ كەرەك، الايدا ولاردى كۇرەسكە السىۋدان ساقتاپ قالۋ كەرەك. بۇرىن اكىميات ورگاندارىمىزعا كوز بوياپ كىرىپ العان، ٴىس جۇزىندە ەجەلدەن بۇزىق، حالىققا ەشبىر پايداسى تيمەيتىن، قالىڭ جۇرتشىلىق قاتتى ۋشىككەن ادامداردى، جالپى العاندا، زورەكەر ەلەمەنتتەرگە قولدانىلاتىن شارا بويىنشا حالىق قاتىگىدارىنىڭ تەكسەرىپ شارا قولدانۋىنا تاپسىرۋ كەرەك.

6) جاڭا باي ديحاندار مەن كونە باي ديحانداردى ايىرا ٴبىلۋ كەرەك. جەر مايى مەن ٴۇسىمدى ازايتۋ كەزىندە جاڭا باي ديحاندار مەن اۋقاتتى ورتا ديحاندارعا دەم بەرۋدىڭ الما قويىلۋى ورتا ديحانداردى الاڭسىزداندىرۋدا، ازات رايونداردىڭ اۋىل شارۋاشى-

لىمى ٴوندىرىسىن وركەندەتۋدە ناتيجەلى بولعان ەدى. جەردى تەڭ بولىسكە سالعاننان كەيىن، ديحانداردى ٴوندىرىستى وركەندەتۋگە، ازىق-تۇلىك، كيىم-كەشەك مولشىلىعىن جاساۋعا شاقىرۋ جانە ديحانداردى بيانگۇگدۋي، سەرىكتەسۋ زۋى نەمەسە حۋانگۇگبان سياقتى اۋىل شارۋاشىلىق سەرىكتەسۋ-سەلبەسۋ ۇيىمدارىن ۇيىمداستىرۋعا ٴناسيحاتتاۋ كەرەك. جەردى تەڭ بولىسكە سالعان كەزدە، كونە ازات رايونداعى جاڭا باي ديحاندارعا جاسالاتىن مامىلە اۋقاتتى ورتا ديحاندارعا جاسالاتىن مامىلەمەن ۇقساس بولۋ كەرەك، وزدەرىنىڭ ريزالىعىنسىز جەرلەرىن تەڭ بولىسكە سالۋعا بولمايدى.

7) ديجۋلار مەن باي ديحانداردىڭ كونە ازات رايونداعى جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ كەزىندە تۇرمىس تاسىلدەرىن وزگەرتكەندەرىنەن ديجۋلاردىڭ ەڭبەكپەن شۇعىلدانعانىنا 5 جىلدان ارتىقاندارىنىڭ، باي ديحانداردىڭ ورتا جانە كەدەي ديحاندار دارەجەسىنە تۇسكەنىنە 3 جىلدان ارتىقاندارىنىڭ، ەگەر بەينەسى جاقسى بولسا، قازىرگى احۋالدارىنا قاراي قۇرامدارىن وزگەرتۋگە بولادى. بۇلاردىڭ ىشىندەگى، ىشىندە، ٴالى دە كوپتەگەن باسى ارتىق مال-مۇلىكتەرى بارلارى (ازىن-اۋلاق باسى ارتىق مال-مۇلىكتەرى بارلارى ەمەس) ديحانداردىڭ تالابى بويىنشا باسى ارتىق مال-مۇلىكتەرىن ورتاعا سالۋ ٴتيىس.

8) جەر گايگەسىنىڭ وزەگى فەودالدار تابىنىڭ جەرىن جانە ونىڭ استىق، مال، ەگىس سايماندارى سياقتى مال-مۇلىكتەرىن تەڭ بولىسكە سالۋ (باي ديحاندار تەك باسى ارتىق بولەگىن عانا ورتاعا سالادى) بولىپ تابىلادى، جاسىرىن مۇلىكتەرىن② تاپتىرۋ كۇرەسىن شامادان تىس قۋاتتاماۋ ٴتيىس، وتە-موتە جاسىرىن

مۇلىكتەردى تاپسىرۋ كۇرەسىنە تىم ۇزاق ۋاقىت جۇمساپ، باستى قىزمەتتەرگە كەدەرگى جاساماۋ ٴتيىس.

9) ديحۋلارعا جاسالاتىن ماملە مەن باي ديحاندارعا جاسالاتىن ماملەنى جەر زاڭى داڭگى بويىنشا پارىقتاۋ كەرەك.

10) ٴىرى، ورتا، ۇساق ديحۋلاردى دا، ديحۋلار مەن باي ديحان-دار اراسىنداعى زورەكەرلەر مەن زورەكەر ەمەستەردى دە جەردى تەڭ بولىسكە سالۋ ٴپرينسيپى نەگىزىندە پارىقتاۋ كەرەك.

11) قىلمىس شىنىندا شەكتەن اسقان وتە از ساندى ەلەمەنتتەرگە حالىق فاتيگىنىڭ مۇقيات تەرگەۋى ارقىلى ۇكىم شىعارۋ، سونداي-اق اتۋدى بەلگىلى ۇكىمەت ورگاندارىنىڭ (اۋدان ننەمەسە فىنچۋي دارەجەلى ورىندار جاعىنان ۇيىمداستىرىلعان ۋييۋانحۇيلار) بەكىتۋىنەن وتكىزىپ جاريالاۋ، بۇل — ابدەن قاجەتتى گىميگىدىك ٴتارتىپ. بۇل — ٴبىر جاعى. ەندى ٴبىر جاعىنان، از ٴولتىرۋ جاعىندا بەرىك تۇرۋ، الباتى ولتىرە بەرۋگە قاتاڭ تيىم سالۋ كەرەك. كوپ ٴولتىرۋدى، الباتى ٴولتىرۋدى قۋاتتايتىن پىكىرلەر مۇلدە قاتە، ول پارتيامىزدى تىلەكتەستەردەن ايىرۋمەن، بۇقارادان قول ۇزدىرۋمەن، وقشاۋ قالدىرۋمەن عانا تىنادى. جەر زاڭى داڭگىسىندا بەلگىلەنگەن حالىق فاتيگىدارى ارقىلى تەرگەپ، ۇكىم شىعارۋ سىندى كۇرەس ٴتاسىلى مۇقيات ىسكە اسىرىلۋ كەرەك، ول ديحاندار بۇقاراسىنىڭ بارىپ تۇرعان بۇزاقى ديحۋ، باي ديحان ەلەمەنتتەرىنە سوققى بەرۋدەگى قۋاتتى قارۋى، ول ٴارى الباتى ۇرۋ، الباتى ٴولتىرۋ قاتەلىگىن وتكىزۋدەن ساقتاندىرادى. ۇيلەسىمدى كەزدە (جەر كۇرەسى ورلەۋ دارەجەسىنە جەتكەنەن كەيىن) بۇقارانى ٴوزىنىڭ بولاشاق مۇددەسىن تۇسىنۋگە، سوعىسقا قاتارىسا بۇزعىنشىلىق

جاساماعان، جەر گايگىسىنا قاسارىسا بۇزعىنشىلىق جاساماعان، بۇكىل ەل بويىنشا بىرنەشە 10 ميليونداعان (بۇكىل ەل بويىنشا شامامەن 360 ميليون اۋىل-قىستاق جان سانىنىڭ شامامەن 36 ميليونىن ۇستاپ وتىرعان) ديحانداردى مەملەكەتىمىز ەڭبەككۇشى رەتىندە قاراپ ساقتاپ قالۋعا جانە وزگەرتۋگە تاربيەلەۋ كەرەك. ءبىزدىڭ مىندەتىمىز — ديحانداردىڭ جەكە باسىن جويۋ ەمەس، قايتا فەودالدىق ءتۇزىمدى جويۋ، ديحانداردى تاپ رەتىندە جويۋ. ديحاندارعا تيگەن مولشەردەن ارتىق جەر-مۇلىك جەر زاڭى بويىنشا ديحاندارعا ءبولىنىپ قۇرال-جابدىقتارى مەن تۇرمىس زاتتارىن بەرۋ كەرەك.

12) ەلەۋلى قاتەلىك وتكىزگەن كەيبىر كادرلار مەن پارتيا مۇشەلەرىن، سونداي-اق جۇمىسشى-ديحاندار جۇرتشىلىعى اراسىنداعى كەيبىر بۇزىق ەلەمەنتتەردى سىنداۋ جانە كۇرەسكە الۋ كەرەك. سىنداۋ جانە كۇرەسكە الۋ كەزىندە بۇقارانى يلاندىرىپ، دۇرىس ءادىس پەن دۇرىس ءتاسىل قولدانىپ، دورەكى ارەكەتتەردەن ساقتانۋ كەرەك. بۇل — ءبىر جاعى. تاعى ءبىر جاعىنان، بۇقارادان ءوش الماۋ جونىندە مۇنداي كادرلاردان، پارتيا مۇشەلەرىنەن جانە بۇزىق ەلەمەنتتەردەن ۋادە الۋ كەرەك. بۇقارادا ولاردى قورعاناباي سىنداۋ ۇقىعى بولىپ قانا قويماي، قاجەت تابىلعاندا ولاردى قىزمەتىنەن الۋ، نەمەسە قىزمەتىنەن الۋ تۋرالى ۇسىنىس بەرۋ، ياكي پارتيادان شىعارۋ تۋرالى ۇسىنىس بەرۋ، ءتىپتى بۇلاردىڭ ىشىندەگى ەڭ بۇزاقىلارىن حالىق قاتىگەزدارىنىڭ تەكسەرىپ شارا قولدانۋىنا تاپسىرۋ ۇقىعى دا بولاتىندىعىن جاريالاۋ كەرەك.

3. اكىميات ماسەلەسى تۋرالى

1) جاڭا دەموكراتيالىق اكىميات — جۇمىسشى تابى باسشىلىعىنداعى، حالىق بۇقاراسىندىق، جيانگەرلىككە قارسى، فەودالىزمگە قارسى اكىميات. حالىق بۇقاراسى دەگەنىمىز جۇمىسشى تابىن، ديحاندار تابىن، قالا ۇساق بۇرجۋازياسىن، جيانگەرلەر مەن گوميندادڭ كەرتارتپا اكىمياتىنان، سونداي-اق ول ۋاكىلدىك ەتكەن گۋانليلاۋ بۇرجۋازيا (ٸرى بۇرجۋازيا) مەن ديجۋ تابىنان ەزگى كورگەن جانە زيان شەككەن ۇلتتىق بۇرجۋازيانى قامتيدى، ال جۇمىسشىلاردى، ديحانداردى (اسكەرلەر، نەگىزىنەن، اسكەري كيىم كيگەن ديحاندار) جانە باسقادا ەڭبەكشى حالىقتاردى نەگىزگى تۇلعا ەتەدى. بۇل حالىق بۇقاراسى ٶز مەملەكەتىن (جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىن) ۇيىمداستىرادى جانە مەملەكەتتە ۋاكىلدىك ەتەتىن ۇكىمەتتى (جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ ورتالىق ۇكىمەتىن) قۇرادى، جۇمىسشى تابى ٶزىنىڭ شيانفىڭدۋيى — جۇڭگو گۇڭچانداڭى ارقىلى حالىق بۇقاراسىندىق مەملەكەتكە جانە ونىڭ ۇكىمەتىنە بولعان باسشىلىعىن ىسكە اسىرادى. بۇل حالىق رەسپۋبليكاسى مەن ونىڭ ۇكىمەتى قارسى تۇراتىن جاۋلار — شەتەل جيانگەرلەرى، ەلىمىزدەگى گوميندىڭ كەرتارتپاشىلارى جانە ولار ۋاكىلدىك ەتكەن گۋانليلاۋ بۇرجۋازيا مەن ديجۋ تابى.

2) جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ بيلىك ورگاندارى — ٵر دارەجەلى حالىق قۇرىلتايلارى جانە ولار سايلاپ شىققان ٵر دارەجەلى ۇكىمەتتەر.

3) قازىرگى كەزدە اۋىل ـ قىستاقتاردا ديحانداردىڭ تالابى بويىنشا اۋىل ـ قىستاقتىق ديحاندار زور جينالىسىن شاقىرىپ، اۋىل ـ قىستاقتىق ۇكىمەت سايلاۋعا، رايوندىق ديحاندار قۇرىلتايىن شاقىرىپ، رايوندىق ۇكىمەت سايلاۋعا بولادى جانە ٴتيىس تە. اۋداندىق، قالالىق جانە اۋدان مەن قالادان جوعارعى ۇكىمەتتەر اۋىل ـ قىستاقتارداعى ديحاندارعا ۋاكىلدىك ەتىپ قانا قويماي، سونىمەن بىرگە قالاشىقتارداعى، اۋداندىق قالالارداعى، ولكەلىك قالالارداعى جانە ٴىرى ونەركاسىپ ـ ساۋدا قالالارىنداعى ٴتۇرلى قاتىنامدار مەن ٴتۇرلى كاسىپتەگى حالىقتارعا دا ۋاكىلدىك ەتەتىندىكتەن اۋداندىق، قالالىق، ولكەلىك نەمەسە شەگارا رايوندىق حالىق قۇرىلتايلارىن شاقىرىپ، ٴار دارەجەلى ۇكىمەتتەردى سايلاۋ ٴتيىس. كەلەشەكتە، گىميىڭ بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتكەنىنەن كەيىن، ورتالىق ۇكىمەت پەن جەرگىلىكتى ٴار دارەجەلى ۇكىمەتتەر ٴار دارەجەلى حالىق قۇرىلتايلارى جاعىنان سايلانۋعا ٴتيىس.

4. گىميىڭدىڭ بىرلىكساپتاعى باسشىلىق ەتۋشىلەر مەن باسشىلىق ەتىلۋشىلەردىڭ قارىم ـ قاتىناسى ماسەلەسى

باسشىلىق ەتۋشى تاپ پەن ساياسي پارتيا باسشىلىق ەتىلۋشى تاپتار مەن قاتىنامدارعا، ساياسي پارتيالار مەن حالىقتىق ۇيىمدارعا ٴوز باسشىلىعىن جۇرگىزۋ ٴۇشىن، مىناداي ەكى شارتتى ازىرلەۋ كەرەك: (a) باسشىلىق ەتىلۋشىلەر (وداقتاستار)دى باستاپ، ورتاق جاۋعا قارسى تاباندىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزۋ جانە جەڭىسكە جەتۋ؛

(b) باسشىلىق ەتىلۋشىلەرگە زاتتىق قامقورلىق جاساۋ، ەڭ بولماعاندا، ولاردىڭ مۇددەسىنە زيان جەتكىزبەۋ، سونىمەن قاتار باسشىلىق ەتىلۋشىلەرگە ساياسي تاربيە بەرۋ. وسى ەكى شارت بولماسا نەمەسە وسى ەكى شارتتىڭ ٴبىرى كەم بولسا، وندا باسشىلىقتى جۇزەگە اسىرۋعا بولمايدى. مىسالى، گۇڭچاندىڭ ورتا ديحاندارعا باسشىلىق ەتۋ ٴۇشىن، ورتا ديحانداردى وزىمەن بىرگە فەودالدار تاپىنا قارسى تاباندىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزۋگە باستاۋى جانە جەڭىسكە جەتۋى (ديحۋلاردىڭ قارۋلى كۇشتەرىن جويۋى، ديحۋلاردىڭ جەرلەرىن تەڭ بولىسكە سالۋى) كەرەك. ەگەر باتىل كۇرەس بولماسا نەمەسە كۇرەس بولعانىمەن جەڭىس بولماسا، ورتا ديحاندار اۋىتقيدى. ونىڭ ۇستىنە، ديحۋلاردىڭ جەرلەرى مەن مال-مۇلىكتەرىنىڭ ٴبىر بولەگىن ورتا ديحانداردىڭ كەدەيرەكتەرىنە ٴبولىپ بەرۋ كەرەك، ال اۋقاتتى ورتا ديحانداردىڭ مۇددەسىنە زيان جەتكىزبەۋ ٴتيىس. ديحاندار قوعامىندا، اۋىلدىق جانە رايوندىق ۇكىمەتتەردە ورتا ديحانداردىڭ بەلسەندىلەرىن قىزمەتكە قاتىناسترۋ جانە سان جاعىنان ۇيلەسىمدى بەلگىلەمە جاساۋ (مىسالى، ۋيپۋاندارىڭ ۇشتەن ٴبىرىن ۇستايتىن بولۋ) كەرەك. ورتا ديحانداردىڭ قۇرامىن قاتە بەلگىلەمەۋ ٴتيىس، ورتا ديحانداردان جەر باجىسىن الۋدا جانە ولارعا سوعىستىق مىندەتتەر جۇكتەۋدە ٴادىل بولۋ كەرەك. سونىمەن بىرگە، ورتا ديحاندارعا ساياسي تاربيە بەرۋ دە قاجەت. ەگەر وسىلاي ىستەلمەسە، وندا ٴبىز ورتا ديحانداردىڭ قولداۋىنان ايرىلامىز. قالالاردا جۇمىسشى تابى مەن گۇڭچاندىڭ كەرتارتپا كۇشتەر جاعىنان ەزىلگەن جانە زيان شەككەن ورتا بۇرجۋازياعا، دەموكراتيالىق پارتيا-توپتارعا، حالىقتىق ۇيىمدارعا

بولعان باسشىلىعىن جۇزەگە اسىرۋ ٴۇشىن دە وسىلاي ىستەۋ كەرەك.

ەسكەرتۋلەر

① اۋىل ـ قىستاقتاردا تاپتاردى ايىرۋدىڭ ولشەمى جونىندە وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 1 ـ تومىنداعى «اۋىل ـ قىستاقتاعى تاپتاردى قالاي ايىراۋ كەرەك» دەگەن شىعارمادان جانە 2 ـ تومىنداعى «جۇڭگو گىمىڭى جانە جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى»نىڭ 2 ـ تاراۋ 4 ـ بولىمىنەن پايدالانىڭىز.

② «جاسىرىن مۇلىكتەر» دەپ ديحاندار جەرگە كومگەن مۇلىكتەردى ايتىلىپ وتىر.

ارميا ىشىندەگى دەموكراتيالىق قوزعالىس*

(1948 - جىلى 1 - ايدىڭ 30 - كۇنى)

اسكەري بولىمدەر ىشىندەگى ساياسي قىزمەت باعىتى — اسكەرلەر جۇرتشىلىعىن، جيحۋييۋاندار مەن بارلىق قىزمەتكەرلەردى ەمىن - ەركىن جۇمىلدىرىپ، ورتالىقتاندىرىلعان باسشىلىق نەگىزىندەگى دەموكراتيالىق قوزعالىس ارقىلى ساياسي جاقتا جوعارى دارەجەدە ىنتىماقتاسۋ، تۇرمىس جاقتا جاقسارۋشىلىققا قول جەتكىزۋ، اسكەري ىستەر جاقتا تەحنيكا مەن تاكتيكانى جوعارلاتۋ سياقتى ٴۇش زور ماقساتقا جەتۋ. قازىر ارميامىزدىڭ بولىمدەرى اراسىندا قىزۋ جۇر- گىزىلىپ جاتقان ٴۇشتى تەكسەرۋ، ٴۇشتى رەتتەۋ① ساياسي جاقتاعى دەموكراتيا، ىقتىسادي جاقتاعى دەموكراتيا ٴادىسىن قولدانىپ الدىڭعى ەكى ماقساتقا جەتۋ ٴۇشىن بولىپ وتىر.

ىقتىسادي جاقتاعى دەموكراتيا جونىندە، اسكەرلەر سايلاعان

---

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ گىميگىدىڭ اسكەري ىستەر ۋيۋانحۋيى ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ.

ۋاكىلدەردى ليانذۇي باستىقتارىنىڭ لياندۇيدەگى قامداۋدى جانە تاماق جۇمىسىن باسقارۋىنا كومەكتەسۋگە (ودان اسىپ كەتپەۋ) ۇقىقتى بولاتىن ەتۋ كەرەك.

اسكەري جاقتاعى دەموكراتيا جونىندە، اسكەرلەردى ماشىقتاندىرۋ كەزىندە، جۇنگۋاندار مەن اسكەرلەردىڭ ٴبىر-بىرىنە ۇيرەتۋىن، اسكەرلەر مەن اسكەرلەردىڭ ٴبىر-بىرىنە ۇيرەتۋىن جولعا قويۋ؛ سوعىس جۇرگىزگەن كەزدە، اتىس شەپتەرىندە لياندۇيلەردىڭ ٴارتۇرلى ۇلكەندى-كىشىلى ماجىلىستەر وتكىزۋىن جولعا قويۋ كەرەك. لياندۇي باستىقتارىنىڭ جەتەكشىلىگىندە اسكەرلەر جۇرتشىلىق جاۋ جىندىلەرىن قالاي الۋدى، ۇرىس مىندەتتەرىن قالاي ورىنداۋدى تالقىلاۋعا جۇمىلدىرۋ. بىرنەشە كۇنگە سوزىلعان ۇرىستاردا مۇنداي ٴماجىلىستى الدەنەشە رەت اشۋ كەرەك. مۇنداي اسكەري جاقتاعى دەموكراتيا سولتۇستىك شانشيدەگى پانلۇڭ شايقاسىندا دا② جانە سانشي-چاحار-حىبي شەگارا رايونىندا بولعان شجياجۋاڭ شايقاسىندا دا③ ىسكە اسىرىلىپ، اسا زور ناتيجە بەردى. مۇنىڭ پايداسى بولماسا تيتتەي دە زيانى جوق ەكەندىگى دالەلدەندى.

اسكەرلەر جۇرتشىلىعىندا كادىرلار اراسىنداعى بۇزىق ەلەمەنتتەردىڭ قاتەلىكتەرى مەن قىلمىستارىن اشكەرەلەۋ ۇقىعى بولۋعا ٴتيىس. اسكەرلەردىڭ بارلىق جاقسى جانە ٴبىرشاما جاقسى كادىرلاردى اياlamاي قويىمايتىندىعىنا سەنۋ كەرەك. سونىمەن قاتار، اسكەرلەردە، قاجەت تاپىلعاندا، اسكەرلەر جۇرتشىلىعى اراسىنان وزدەرى سەنەتىن ادامداردى تومەن دارەجەلى كادىرلار بولۋعا ۇسىنۋ ۇقىعى بولۋ كەرەك. ۇسىنۋعا تۋرا تومەن دارەجەلى كادىرلار وتە تاپشى بولىپ وتىرعان كەزدە مۇنداي

كورسەتۋ اسا پايدالى. ٴبىراق مۇنداي كورسەتۋ — جالپىلىق كورسەتۋ ەمەس، قايتا كەيبىر قاجەتتى كەزدەردە بولاتىن كورسەتۋ.

ەسكەرتۋلەر

① «ٴۇشتى تەكسەرۋ»، «ٴۇشتى رەتتەۋ» — پارتيامىز حالىق ازاتتىق سوعىسى داۋىرىندە جەر گايگىسىنا ۇشتاستىرا وتىرىپ جۇرگىزگەن پارتيانى رەتتەۋدەگى، ارميانى رەتتەۋدەگى ماڭىزدى قوزعالىس. «ٴۇشتى تەكسەرۋ» دەپ جەرگىلىكتى ورىنداردا تاپتىق قۇرامدى تەكسەرۋ، يديانى تەكسەرۋ، ٴستىلدى تەكسەرۋ ايتىلىپ وتىر؛ اسكەري بولىمدەردە تاپتىق قۇرامدى تەكسەرۋ، قىزمەتتى تەكسەرۋ، جاۋىنگەر-لىك جىگەردى تەكسەرۋ ايتىلىپ وتىر. «ٴۇشتى رەتتەۋ» دەپ ۇيىمدى رەتتەۋ، يديانى رەتتەۋ، ٴستىلدى رەتتەۋ ايتىلىپ وتىر.

② پانلۇڭ — يان-اننىڭ شىعىس-سولتۇستىگىندەگى قالاشىق. 1947-جىلى 5-ايدا شيبەي حالىق ازاتتىق ارمياسى پانلۇڭدا حۋ زۇڭنان اسكەري بولىمدەرىنىڭ 6 مىڭ 700 دەن استام ادامىن قورشاۋعا الىپ جويدى.

③ شىجياجۋاڭ 1947-جىلى 11-ايدىڭ 12-كۇنى سانشي-چاحار-حىبەي شەكارا رايون حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ بولىمدەرى جاعىنان ازات ەتىلدى، جاۋدىڭ وسى قالانى ۇستاپ تۇرعان 24 مىڭنان استام ادامى تۇگەل جويىلدى. بۇل — ارميامىز حۋابيدا ازات ەتكەن العاشقى ماڭىزدى قالا.

تۇرلىشە رايونداردا جەر زاڭىن جۇزەگە اسىرۋدىڭ تۇرلىشە سىلۋەسى*

(1948-جىلى 2-ايدىڭ 3-كۇنى)

جەر زاڭىن جۇزەگە اسىرۋ جونىندە رايونداردى ٴۇش تۇرگە ٴبولىپ، تۇرلىشە سىلۋە قولدانۋ كەرەك.

1) جاپونيا تىزە بۇگۋدەن بۇرىنعى كونە ازات رايوندار. بۇل رايونداردا، جالپى العاندا، جەر الدەقاشان بولىنگەن، تەك ٴبىر ٴبولىم جەرلەردى عانا تەگىستەۋگە تۋرا كەلەدى. بۇل رايونداردا قىزمەتتىڭ وزەگى پيڭشان تاجىريبەسى① بويىنشا پارتيا ىشىندەگى-لەر مەن پارتيا سىرتىنداعىلاردى ۇشتاستىرۋ ٴادىسىن قولدانىپ، پارتيا قاتارىن رەتتەۋ، پارتيا مەن بۇقارا اراسىنداعى قايشىلىقتى شەشۋ بولۋعا ٴتيىس. مۇنداي كونە رايونداردا جەر زاڭى بويىنشا جەردى تاعى ٴبىر رەت بولىسكە سالماي، سونداي-اق جاساندى تۇردە، زورلاۋ جولىمەن كەدەي ديحاندار ۇيىمىن ۇيىمداستىرۋ ارقىلى ديحاندار قوعامىنا باسشىلىق ەتپەي، قايتا ديحاندار قوعا-

---

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس ليۋ شاۋچي جولداسقا جولداعان ديانباۋ.

مىندا كەدەي ديحاندار شياۋزۋىن ۇيىمداستىرۋ كەرەك. مۇنداي شياۋزۋلاردىڭ بەلسەندىلەردىڭ ديحاندار قوعامىندا جانە اۋىل ـ قىستاق اكىمياتىندا باسشىلىق قىزمەتتەردى ۇستىنە الۋىنا بولادى، ٴبىراق ورتا ديحانداردى قاقپايلاپ، باسشىلىق قىزمەتتىن ٴسوزسىز كەدەي ديحاندار ىستەيدى دەپ بەلگىلەۋگە بولمايدى. مۇنداي رايونداردىڭ ديحاندار قوعامىنىڭ جانە اۋىل ـ قىستاق اكىمياتىنىڭ باسشىلىق قىزمەتتەرىن كەدەي ديحاندار جانە ورتا ديحاندار اراسىنداعى يدياسى تۇرا، ىستە ٴادىل بەلسەندىلەر ىستەۋگە ٴتيىس. مۇنداي رايونداردا بۇرىنعى كەدەي ديحانداردىڭ كوپشىلىگى ورتا ديحاندار دارەجەسىنە كوتەرىلدى، ورتا ديحاندار اۋىل ـ قىستاقتار- داعى جان سانىنىڭ كوپشىلىگىن ۇستاپ وتىر، سوندىقتان ورتا ديحاندار اراسىنداعى بەلسەندىلەردى اۋىل ـ قىستاقتارداعى باسشى- لىق قىزمەتتەرىنە قاتىناستىرۋ كەرەك.

2) جاپونيا تىزە بۇككەننەن باستاپ ٴبىز كەڭ كولەمدى قارسى شابۋىلعا وتكەنگە دەيىن، ياعني 1945 ـ جىلى 9 ـ ايدان 1947 ـ جىلى 8 ـ ايعا دەيىنگى 2 جىل ىشىندە ازات ەتىلگەن رايوندار. مۇنداي رايوندار قازىرگى ازات رايونداردىڭ باسىم كوپشىلىگىن ۇستايدى، بۇلاردى جارتىلاي كونە رايوندار دەپ اتاۋعا بولادى. مۇنداي رايونداردا 2 جىل بويى جۇرگىزىلگەن ەسەپ الۋ كۇرەسى ارقىلى، «4 ـ ماي نۇسقاۋى»ن[2] اتقارۋ ارقىلى بۇقارانىڭ ويانۋ دارەجەسى مەن ۇيىمداسۋ دارەجەسى ەداۋىر جوعارلادى، جەر ماسەلەسى الماشقى قادامدا شەشىلدى. ٴبىراق بۇقارانىڭ ويانۋ دارەجەسى مەن ۇيىمداسۋ دارەجەسى ٴالى دە ونشا جوعارى ەمەس، جەر ماسەلەسى ٴالى دە تۇبەگەيلى شەشىلگەن جوق. مۇنداي رايونداردا جەر زاڭى

مۇلدە ۇيلەسىمدى كەلەدى، جەردى جاپپاي جانە تۇبەگەيلى بولۋگە بولادى، سونىمەن بىرگە جەر ءبولىسى ءبىر رەتتە تىڭعىلىقتى بول-ماعانىدا، ەكىنشى رەت بولۋگە ازىرلەنۋ، ونىڭ ۇستىنە ءبىر-ەكى رەت قايتالاپ تەكسەرۋ كەرەك. مۇنداي رايونداردا ورتا ديحاندار ازشىلىقتى ۇستايدى، سونداي-اق بايقاي تۇرۋ پوزيتسيا-سىندا بولادى؛ كەدەي ديحاندار كوپشىلىكتى ۇستايدى، جەردى بەلسەنە تالاپ ەتەدى. سونىڭ ۇشىن، كەدەي ديحاندار ۇيىمىن ۇيىمداستىرۋ، كەدەي ديحاندار ۇيىمىنىڭ ديحاندار قوعامىنداعى، اۋىل-قىستاق اكىمياتىنداعى باسشىلىق ورنىن تياناقتى ەتۋ كەرەك.

3) كەڭ كولەمدى قارسى شابۋىلدان كەيىن جاڭادان ازات ەتىلگەن رايوندار. مۇنداي رايونداردا بۇقارا ءالى اتتانىسقا كەلتىرىلمەدى، گومينداڭنىڭ جانە ديجۋلاردىڭ، باي ديحانداردىڭ ىقپالى ءالى دە وتە زور، بىزدە بارلىق جاقتان ءالى نەگىز جوق. سونىڭ ۇشىن، جەر زاڭىن ءبىر جولدىڭ وزىندە-اق جۇرگىزۋدى كوزدەمەي، قايتا جەر زاڭىن ەكى كەزەڭگە ءبولىپ جۇرگىزۋ كەرەك. ءبىرىنشى كەزەڭدە، باي ديحانداردى بەيتاراپ قالدىرىپ، ديجۋلارعا عانا سوققى بەرۋ. بۇل كەزەڭدى ۇگىت ايتۋ، العاشقى ۇيىمداستىرۋ قىزمەتتەرىن جۇرگىزۋ، ءىرى ديجۋلاردىڭ كورنەۋ مۇلىكتەرىن③ بولىسكە سالۋ، ءىرى، ورتا ديجۋلاردىڭ جەرىن بولىسكە سالۋ جانە ۇساق ديجۋلارعا ءمان بەرۋ سياقتى قادامدارعا دا ءبولىپ، ونان سوڭ ديجۋ تابىنىڭ جەرىن بولىسكە سالۋعا كىرىسۋ كەرەك. بۇل كەزەڭدە، كەدەي ديحاندار ۇيىمىن ۇيىمداستىرىپ، ونى باسشى تايانىش ەتۋ كەرەك، كەدەي ديحانداردى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن ديحاندار قوعامىن ۇيىمداستىرۋعا دا بولادى. ەكىنشى

كەزەگىندە، باي ديحانداردىڭ مايعا بەرگەن جەرلەرى مەن باسى ارتىق جەرلەرىن جانە ولاردىڭ ٴبىر ٴبولىم مال-مۇلىكتەرىن بولىسكە سالۋ، سونىمەن بىرگە الدىڭعى كەزەگىندە ديحانداردىڭ جەرلەرىن بولىسكە سالعاندا تولىق بولىنبەگەندەرىن قايتا ٴبولۋ كەرەك. ٴبىرىنشى كەزەككە شامامەن 2 جىل ۋاقىت قاجەت بولادى؛ ەكىنشى كەزەككە ٴبىر جىل ۋاقىت قاجەت بولادى. تىم اسىققاندا جاقسى ىستەلمەي قالادى. كونە رايوندار مەن جارتىلاي كونە رايونداردا جەر گايگىسىن جۇرگىزۋ جانە پارتيانى رەتتەۋ ٴۇشىن دە 3 جىل ۋاقىت (ۇستىمىزدەگى جىلدىڭ 1-ايىنان باستاپ ەسەپتەگەندە) قاجەت بولادى، تىم اسىققاندا بۇل دا جاقسى ىستەلمەي قالادى.

ەسكەرتۋلەر

① پيڭشان اۋدانى حىبەي ولكەسىنىڭ باتىس بولەگىندە، سول كەزدە سانشي-چاحار-حىبەي ازات رايونىنا قارايتىن. بۇل ارادا پيڭشان تاجىريبەسى دەپ وسى اۋداننىڭ جەر گايگىسى قوزعالىسىندا پارتيا سىرتىنداعى جۇرتشىلىقتى پارتيا جينالىستارىنا ۇسىنىسپەن قاتىناستىرۋ ٴتاسىلىن قولدانىپ، پارتيانىڭ اۋىل-قىستاقتارداعى نەگىزگى قاتتام ۇيىمدارىن رەتتەۋ تاجىريبەلەرى ايتىلىپ وتىر.

② جۇڭگوڭ جۇڭياڭىنىڭ 1946-جىلى 5-ايدىڭ 4-كۇنى شىعارعان «جەر ماسەلەسى جونىندەگى نۇسقاۋ»ى ايتىلىپ وتىر، وسى تومداعى «ٴۇش ايلىق قورتىندى»نىڭ ⑤ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

③ «كونەۋ مۇلىكتەر» دەپ استىق، اقشا، كيىم-كەشەك جانە كەرەك-جاراق سياقتى جىلجىمالى زاتتار ايتىلىپ وتىر.

جەرگايگىسى ۇگىتىندەگى „سول“ شىلدىق قاتەلىكتەردى تۇزەتۋ*

(1948-جىلى 2-ايدىڭ 11-كۇنى)

تاياۋداعى بىرنەشە اي ىشىندە ٴبىرسىپىرا جەرلەردەگى تۇگىشۇنشىلار مەن گازەتتەر «سول»شىل قاتە اۋىتقۋشىلىقتى قامتىمان، دۇرىس بولماعان ٴبىرسىپىرا حابارلاردى نەمەسە ماقالالاردى تالماۋسىز جانە تالداۋسىز تاراتتى. مىسالى:

1) كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندارعا سۇيەنۋ، ورتا ديحاندارمەن بەرىك بىرلەسۋ، فەودالدىق ٴتۇزىمدى جويۋ لۋشيانى ۇگىتتەلمەي، كەدەي جانە جالدانبا ديحان لۋشيانى جەكە-دارا ۇگىتتەلدى. پرولەتارياتتىڭ بارلىق ەڭبەكشى حالىقپەن، ەزىلگەن ۇلتتىق بۇرجۋازيامەن، زيالىلارمەن جانە باسقا دا وتانشىلدارمەن (جەر گايگىسىنا قارسى شىقپاعان اشىق ويلى شىنشىلاردى قامتيدى) بىرلەسىپ، جيانگەرلىكتىڭ، فەوداليزمنىڭ جانە گۋانلياۋ كاپيتاليزمنىڭ ۇستەمدىگىن قۇلاتىپ، جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىن

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگوڭ جۇڭياڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ.

جانە حالىقتىق دەموكراتيالىق ۇكىمەتتى قۇراتىندىعى ۇگىتتەلمەي، قايتا كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندار ەل قاراتىپ، جۇرت بيلەۋ دەيتىندەر جەكە ـ دارا ۇگىتتەلىپ، نە دەموكراتيالىق ۇكىمەت ديحانداردىڭ عانا ۇكىمەتى دەلىندى، نەمەسە دەموكراتيالىق ۇكىمەت تەك جۇمىسشىلاردىڭ، كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحانداردىڭ پىكىرىنە عانا قۇلاق اسۋ ٴتيىس دەلىندى، ال ورتا ديحاندار، دەربەس ەڭبەككەرلەر، ۇلتتىق بۋرجۋازيا، زيالىلار مۇلدە اۋىزعا الىنبادى. مۇنىڭ ٴوزى اۋىر پرينسيپتىك قاتەلىك. ال ٴبىزدىڭ تۇگىشۇنشىلارىمىز، گازەتتەرىمىز نەمەسە راديو ستانسيالارىمىز وسى سەكىلدى حابارلاردى جاريالاپ كەلدى. جەر ـ جەر ـ دەگى داڭۋيەدىڭ ۇگىت بۇلارى بۇل قاتەلىكتەر ٴجايلى ەشتەڭە الىسىمەدى. مۇنداي ۇگىت وتكەن بىرنەشە اي ىشىندە جاپپاي بولماعانىمەن ەداۋىر كوپ بولدى، وسىنىڭ سالدارىنان جۇرتتى بۇل دۇرىس باسشىلىق يدياسى بولسا كەرەك دەيتىن اعات تۇسىنىككە كەلتىرەتىن اۋقىم پايدا بولدى. ٴتىپتى، سولتۇستىك شانشي راديو ستانسياسى كەيبىر دۇرىس بولماعان حابارلاردى تاراتقاندىقتان، ادامدار ونى جۇڭگيانىڭ ۇناتقان پىكىر دەپ قاراپ اعات ٴتۇسىندى.

2) پارتيانى رەتتەۋ ماسەلەسىندە، قۇرامىنا نەمقۇرايدى قاراۋعا قارسى تۇرۋ، جالاڭ قۇرامشىلدىققا دا قارسى تۇرۋ جونىندەگى ۇگىت كەي جەرلەردە دەرلىكتەي كۇشتى جۇرگىزىلمەدى، ٴتىپتى جالاڭ قۇرامشىلدىقتى دارىپتەيتىن قاتە ۇگىتتەر دە بولدى.

3) جەر گايگسى ماسەلەسىندە، بىلگەرلەمەي بايقاي تۇرۋشىلىققا دا قارسى تۇرۋ، ۇشقالاقتىققا دا قارسى تۇرۋ جونىندەگى ۇگىت كەيبىر جەرلەردە مىقتى يگەرىلدى؛ ٴبىراق ٴبىرسىپىرا جەرلەردە ۇشقالاقتىق

ٴوسىرىلدى، ٴتىپتى ۇشقالاقتىقتى ماداقتايتىن نارسەلەر دە جارىيا-
لاندى. باسشىلىق ەتۋشى مەن بۇقارانىڭ قارىم - قاتىناسى ماسەلە-
سىندە، بۇيىرىقشىلدىقتا دا قارسى تۇرۋ، قۇيىرشىلدىقتا دا قارسى
تۇرۋ جونىندەگى ۇگىتكە كەيبىر جەرلەردە كوڭىل ٴبولىندى؛ ٴبىراق
ٴبىرسىپىرا جەرلەردە «بۇقارا قالاي ىستە دەسە سولاي ىستەۋ كەرەك»،
دەيتىندى قاتە تۇردە دارىپتەپ، بۇقارا اراسىنداعى قاتە پىكىرلەردىڭ
ىرقىنا جۇگىرۋشىلىك بولدى. ٴتىپتى بۇقارانىكى ەمەس، از ادامدار-
دىكى بولىپ تابىلاتىن قاتە پىكىرلەر دە پىپانىسىز قابىلداندى. پارتيا-
نىڭ باسشىلىق رولى جوققا شىعارىلىپ، قۇيىرشىلدىق ٴوسىرىلدى.

4) ونەركاسىپ پەن ساۋدا جانە جۇمىسشىلار قوزعالىسىنىڭ باعىتى
جاعىندا، كەيبىر ازات رايونداردا ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان اۋىر
«سول»شىلدىق جىگىشىلىك تۇرالى نە ماداقتاۋ، نە كورە تۇرا كور-
مەسكە سالىنۋ بولدى.

قورتىپ ايتقاندا، وتكەن بىرنەشە ايلىق ۇگىت قىزمەتتەرى
سوعىس، جەر گايگىسى، پارتيانى رەتتەۋ، ٴوندىرىس، الدىڭعى
شەپكە جاردەمدەسۋ سياقتى ۇلى كۇرەستەردى دۇرىس بەينەلەدى
جانە وعان ٴجون سىلتەدى، بۇل كۇرەستەردىڭ ۇلى تابىستارعا
جەتۋىنە كومەكتەستى. سونداي-اق بۇلار ۇگىت قىزمەتىنىڭ باستى
قۇرامى بولدى، مۇنى بارىنەن بۇرىن موينىنداۋ كەرەك. ٴبىراق
كەيبىر قاتەلىكتەر مەن كەمشىلىكتەردى دە كورۋ كەرەك. بۇلاردىڭ
ەرەكشەلىگى — اسىرە سولشىلدىق. بۇلاردىڭ كەيبىرەۋلەرى ماركس-
يزىم - لەنينيزىم پرينسيپىنە، مايدانىنا مۇلدە قايشى بولدى جانە
جۇڭگىياڭىڭ لۋشيانىنان مۇلدە قول ٴۇزدى. جۇڭگىياڭجۇيلەردىڭ،
جۇڭگىياڭ فىنجۇيلەردىڭ جانە ولاردىڭ ۇگىت بۇلارىنىڭ، شينحۋا

زۋگشى مەن جەر-جەردەگى زۋگفىنشىلاردىڭ، سونداي-اق جەر-جەردەگى گازەتتەردە قىزمەت ىستەيتىن جولداستاردىڭ ماركسيزىم-لەنينيزىم پرينسىپىنە جانە جۋگيانىڭ لۋشيانىنا نەگىزدەلىپ، وتكەن بىرنەشە ايلىق ۋگىت قىزمەتتەرىن تەكسەرۋلەرى، تابىستاردى دامىتۋلارى، قاتەلىكتەردى تۇزەتۋلەرى، ءسويتىپ، سوعىس، جەر گايگسى، پارتيانى رەتتەۋ، جۇمىسشىلار قوزعالىسى سياقتى ۇلى كۇرەستەردىڭ، جيانگەرلىككە قارسى، فەودالىزىمگە قارسى وسى ءبىرتۇتاس گىميگىنىڭ جەڭىسكە جەتۋىن قامتاماسىز ەتۋلەرى ءۇمىت ەتىلەدى. مۇنداي تەكسەرۋدە جەر-جەردەگى داگۋبيدىڭ ۇگىت بۋلارى مەن شينحۋا زۋگشىنىڭ باستى جاۋاپكەرشىلىكتى ۇستىلەرىنە الۋلارى جانە تەكسەرۋدىڭ ناتيجەسى جونىندە ءوز اتتارىنان ساياساتتىق سيپات الىمان دوكلات جازىپ، جۇگياڭ ۇگىت بۋىنا جولداۋلارى تاپسىرىلادى.

جاڭا ازات رايونداردىعى جەر گايگىسىنىڭ ماڭىزدى تۇيىندەرى*

(1948 ـ جىلى 2 ـ ايدىڭ 15 ـ كۇنى)

1) ۇشقالاقتىققا سالىنباي، جاعدايعا، بۇقارانىڭ وياڭۋ دارەجەسىنە جانە باسشى كادىرلاردىڭ كۇشتى ـ كۇشسىزدىگىنە نەگىزدەلىپ، جەر گايگىسى قىزمەتىنىڭ جۇرگىزىلۋ قارقىنىن بەلگىلەۋ كەرەك. جەر گايگىسىن بىرنەشە اي ىشىندە ورىنداۋدى كوزدەمەي، بۇكىل رايونىنىڭ جەر گايگىسىن 2 ـ 3 جىل ىشىندە ورىنداۋعا ازىرلەنۋ قاجەت. بۇل، كونە رايوندار مەن جارتىلاي كونە رايونداردا دا وسىلاي بولۋعا ٴتيىس.

2) جاڭا رايونداردا جەر گايگىسىن ەكى كەزەڭگە ٴبولىپ جۇرگىزۋ كەرەك. ٴبىرىنشى كەزەڭدە، ديحانداردى بەيتاراپ قالدىرۋ. مۇنىڭ ٴوزىن دە بىرنەشە قادامعا ٴبولۋ: الدىمەن ٴىرى ديحانداردى بەيتاراپ قالدىرۋ، ونان سوڭ باسقا ديحانداردى بەيتاراپ قالدىرۋ. زورەكەرلەر مەن زورەكەر ەمەستەرگە،

* بۇل ــ ماۋزىدۇڭ جولداس جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتىنە جازعان پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ.

ٴسرى، ورتا، ۇساق ديحقاندارعا جاسالاتىن مامىلە پارىقتى بولۋ كەرەك. ەگىنشى كەزەگدە، جەرلەردى، سونىڭ ىشىندە باي ديحاندارىڭ مايما بەرگەن جەرلەرى مەن باسى ارتىق جەرلەرىن دە تەڭ بولىسكە سالۋ. ٴبىراق مامىلەدە، باي ديحاندارعا جاسالاتىن مامىلە ديحقاندارعا جاسالاتىن مامىلەدەن پارىقتى بولۋعا ٴتيىس. سوققى بەرۋدىڭ جالپى كولەمى، جالپى العاندا، ٴۇي سانىنىڭ 8 پىراسەنتىنەن، جان سانىنىڭ 10 پىراسەنتىنەن ارتىپ كەتپەۋى كەرەك. پارىقتى مامىلە جاساۋدا جانە سوققى بەرۋدىڭ جالپى كولەمى جاعىندا جارتىلاي كونە رايونداردا دا وسىلاي بولۋعا ٴتيىس. كونە رايونداردا، جالپى العاندا، تەڭگەستىرىپ تولىقتاۋ① قىزمەتى عانا جۇرگىزىلەتىندىكتەن مۇنداي ماسەلەلەر تۋىلمايدى.

3) الدىمەن كەدەي ديحاندار ۇيىمىن ۇيىمداستىرۋ، بىرنەشە ايدان كەيىن ديحاندار قوعامىن ۇيىمداستىرۋ كەرەك. ديحاندار قوعامى مەن كەدەي ديحاندار ۇيىمنا ديحقان، باي ديحان ەلەمەنتتەرىنىڭ كوز بوياپ كىرىپ الۋىنا قاتاڭ تيىم سالۋ كەرەك. كەدەي ديحاندار ۇيىمىنىڭ بەلسەندىلەرى ديحاندار قوعامىنىڭ باسشى تايانىشى ەتىلۋگە ٴتيىس، الايدا ٴبىر ٴبولىم ورتا ديحان بەلسەندىلەرىن ديحاندار قوعامىنىڭ ۋىيىۋانحۇيىنا قاتىناستىرۋ كەرەك. جەر گايگسى كۇرەسىنە ورتا ديحانداردى قاتىناستىرۋ، سونداي-اق ورتا ديحانداردىڭ مۇددەسىنە ٴمان بەرۋ كەرەك.

4) بارلىق جەردە ٴبىر-اق باستاماي، كۇشتى كادىرلاردى ىرىكتەپ الىپ، الدىمەن بىرنەشە جەردە سىناپ، تاجىريبەگە يە بولىپ، ونى بىرتىندەپ جالپىلاستىرا وتىرىپ تولقىن فورماسىندا العا داميتۋ كەرەك. بۇكىل جاڭلۇەلىك رايوندا وسىلاي بولادى،

ٴبىر اۋداندا دا وسىلاي بولادى. بۇل، كونە رايونداردا مەن جارتىلاي كونە رايونداردا دا وسىلاي بولۋعا ٴتيىس.

5) نىعايمان رايوندار مەن پارتيزان رايونداردىن پارىقتاۋ كەرەك. نىعايمان رايونداردا جەر گايگىسىن بىرتىندەپ جۇرگىزۋ ٴتيىس. پارتيزان رايونداردىندا ۇگىت قىزمەتتەرى مەن جاسىرىن ۇيىمداستىرۋ قىزمەتتەرىن عانا جۇرگىزىپ، كەيبىر كورنەۋ مۇلىكتەردى ٴبولىپ بەرۋ كەرەك. جاۋدىڭ بۇقارانى ويرانداۋىنان ساقتانۋ ٴۇشىن، بۇقارالىق ۇيىمداردى اشكەرە قۇرماۋ، جەر گايگىسىن جۇرگىزبەۋ كەرەك.

6) ديجۋلاردىڭ كەرتارتپا قارۋلى ۇيىمدارىن جانە نىشپيوندىق ۇيىمداردى جويۋ كەرەك، ولاردان پايدالانۋعا بولمايدى.

7) كەرتارتپا ەلەمەنتتەردى جانىشتاۋ كەرەك، ٴبىراق السىز ولتىرۋگە قاتاڭ تيىم سالۋ كەرەك، ادام ٴولتىرۋ نەعۇرلىم از بولسا، سولعۇرلىم جاقسى. ٴولىم جازاسى بەرىلەتىندەردىڭ انجيانىدارىن اۋدان دارەجەلى ورىندار جاعىنان ۇيىمداستىرىلعان ۋيبيۋانحۇي تەكسەرىپ بەكىتۋگە ٴتيىس. ساياسي كۇمان انجيانىدارى جونىندە تەرگەۋ جۇرگىزىپ، شارا قولدانۋ ۇقىعى چۇيداڭۋي دارەجەلى ۋيبيۋانحۇيعا ٴتان بولادى. بۇل، كونە رايوندار مەن جارتىلاي كونە رايونداردىڭ بارلىعىنا دا ۇيلەسەدى.

8) ديجۋلار مەن باي ديحان سەمياسىنان شىققان، ٴبىراق جەر گايگىسىن قۇپتايتىن جەرگىلىكتى گىميڭشىل زيالىلار مەن جارتىلاي زيالىلاردى گىنجۇيديلەر قۇرۋ قىزمەتتەرىنە قاتىناستىرۋ كەرەك. ٴبىراق ولارعا بولعان تاربيەنى كۇشەيتۋ ٴتيىس، ولاردىڭ بيلىكتى قولدارىنا الىپ، جەر گايگىسىنا بوگەت جاساۋىنان ساقتانۋ كەرەك. جالپى العاندا، ولاردى ٴوز رايونىندا، ٴوز اۋىلىندا ىستەتپەگەن

ٴجون. ديحاندار سەمياسىنان شىققان زيالىلار مەن جارتىلاي زيالىلاردى قىزمەتكە قويۋعا باسا ٴمان بەرۋ كەرەك.

9) ونەركاسىپ پەن ساۋدانى قورعاۋعا قاتتى كوڭىل ٴبولۋ كەرەك. نىقتىسات پەن مالياني ۇزاقتى كوزدەۋ كوزقاراسى تۇرعىسىنان جوسپارلاۋ ٴتيىس. اسكەري بولىمدەر جانە رايوندىق، اۋىلدىق ۇكىمەتتەر ىسىراپشىلدىقتان ساقتانۋ ٴتيىس.

ەسكەرتۋ

① وسى تومداعى «جۇڭگو گىمىڭىنىڭ جاڭا ورلەۋىن قارسى الايىق»تىڭ ⑪ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

ونەركاسىپ پەن ساۋدا سايـاساتى تـۋرالى*

(1948 ـ جىلى 2 ـ ايدىڭ 27 ـ كۇنى)

1) كەيـبىر جەرلەردەگى پارتيا ۇيـمـدارى داڭ جۇگـياگـنىڭ ونەركاسىپ پەن ساۋدا سايـاساتـىنا قايشـىلىق جاساپ، ونەركاسىپ پەن ساۋدانى قاتتى بۇلدىرۋ قۇبىلىسىن تۋدىردى. مۇنداي قاتەلىكـتەردى تەز تۇزەتـۋ كەرەك. بۇل جەرلەردەگى داڭـۋيـلار مۇنداي قاتەلىكـتەردى تۇزەتكەن كەزدە، باسشىلىق باعىتى مەن باسشـىلىق ءادىسى جاقتارىنان شىنايى تۇردە تەكسەرۋ جۇرگىزۋلەرى ءتيىس.

2) باسشىلىق باعىتى جاعىندا. اۋىل ـ قىستاقـتاردا ديجۋلار مەن باي ديحانداردى كۇرەسكە الۋ، فەودالدىق كۇشتەردى جويۋ شارا ـ لارىن قالالاردا قاتە تۇردە قولدانۋدان كۇنى بۇرىن ساقتانۋ كەرەك، ديجۋلار مەن باي ديحانداردىڭ فەودالدىق قاناۋىن جويۋدى ديجۋ، باي ديحان باسقارعان ونەركاسىپ پـەن ساۋدانى قورعاۋدان قاتاڭ يادىقتاۋ قابىلدادىق، ءوندىرىستى وركەندەتۋ، ىقتيساتتى گۇلدەندىرۋ،

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگوڭ جۇڭگياڭ ءۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ.

جالپىما دا، جەكەگە دە ٴمان بەرۋ، ەگبەككە دە، كاپيتالما دا تيىمدى-لىك جاساۋ سىندى دۇرىس باعىتتى جۇمىسشىلار يىگىلىگىن قورعاۋ دەيتىن سىگارجاقتى، تار ٴورىستى، ٴىس جۇزىندە ونەركاسىپ پەن ساۋدانى بۇلدىرەتىن، حالىقتىڭ گىميگدىڭ ىسىنە زيان كەلتىرەتىن قۇتقارۋ باعىتىنان قاتاڭ پارىقتاۋ قاجەت. جۇمىسشىلار ۇيىمداعى جولداستارعا جانە جۇمىسشىلار جۇرتشىلىعىنا تاربيە بەرىپ، ولارعا كوز الداعى سىگارجاقتى يگىلىكتى عانا كورىپ، جۇمىسشى تابىنىڭ بولاشاق مۇددەسىن ۇمىتۋعا استە بولمايتىندىعىن ٴتۇسىندىرۋ كەرەك. جۇمىسشىلار مەن كاپيتاليستەردى جەرگىلىكتى ۇكىمەتتىڭ باسشى-لىعىندا ٴوندىرىستى باسقارۋ ۋبىيۋانحۇيىن بىرگە ۇيىمداستىرۋعا باستاپ، سارقا كۇش جۇمساۋ جولىمەن ٴونىمنىڭ وزىندىك قۇنىن تومەندەتىپ، ٴوندىرىستى ارتتىرىپ، ساتۋ ىستەرىنە قولايلىلىق تۋدىرىپ، جالپىما دا، جەكەگە دە ٴمان بەرۋ، ەگبەككە دە، كاپيتالما دا تيىمدىلىك جاساۋ، سوعىسقا جاردەمدەسۋ ماقساتىنا جەتۋ كەرەك. ٴبىرسىپىرا جەرلەردە وتىلگەن قاتەلىكتەر جوعارىدا باياندالعان باعىتتىڭ تۇگەلدەي، نەگىزىنەن نەمەسە ٴىشىنارا يگە-رىلمەگەندىگىنەن تۋىلدى. جۇگياگجۇيلەر، فىنجۇيلەر بۇل ماسەلەنى ايقىن الىپ قويىپ، تالداپ جانە تەكسەرىپ، دۇرىس باعىت بەلگىلەۋگە، سونداي-اق بۇل جونىندە پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ مەن ۇكىمەت زاڭ-جارلىقتارىن جەكە-جەكە شىعارۋعا ٴتيىس.

3) باسشىلىق ٴادىسى جاعىندا. باعىت بەلگىلەنگەننەن، نۇسقاۋ شىعارىلعاننان كەيىن، جۇگياگجۇيلەر جانە فىنجۇيلەر چۇيداگۋيلار-مەن، ديۋيلارمەن نەمەسە وزدەرى جىبەرگەن قىزمەت ۇيىرمەلەرىمەن ديانباۋ، ديانحۋا، ات-كولىك قاتىناستارى ارقىلى حابارلاسۋ، اۋىز-

ەكى سويلەسۋ سياقتى ادىستەردى قولدانا وتىرىپ تىعىز بايلانىس جاساپ وتىرۋعا، سونداي-اق گازەتتى وزدەرىنىڭ ۇيىمداستىرۋ، باسشىلىق ەتۋ قىزمەتتەرىندە اسا ماڭىزدى قۇرال رەتىندە پايدالانۋعا ٴتيىس. دەركەزىندە قىزمەتتىڭ اياق الىسىن يگەرىپ وتىرۋ، تاجىريبەلەردى اۋىستىرىپ وتىرۋ، قاتەلىكتەردى تۇزەتىپ وتىرۋ كەرەك، بىرنەشە ايدان، جارتى جىلدان، ٴتىپتى ٴبىر جىلدان كەيىن قورتىندى جينالىستارىن وتكىزەمىن، جالپى ەسەپ بەرەمىن، جيىپ-تەرىپ ٴبىر-اق تۇزەتەمىن دەپ كۇتىپ وتىرماۋ كەرەك. بۇلاي ىستەگەندە زيان وتە ۇلكەن بولادى، دەركەزىندە تۇزەتىپ وتىرعاندا زيان ازىراق بولادى. ادەتتەگى احۋالدا، جۇڭياڭجۇيلەر تومەنەن بولعان بايلانىستى نەعۇرلىم كۇشەيتۋى، ىستەۋگە رۇقسات ەتىلەتىن ىستەر مەن ىستەۋگە رۇقسات ەتىلمەيتىن ىستەردىڭ شەگىن انىق ايىرۋعا ۇنەمى كوڭىل ٴبولىپ وتىرۋى، تومەنگىلەردى ٴارقاشان ساقتاندىرىپ، ولاردى قاتەلىكتى از وتكىزەتىن ەتۋى كەرەك. بۇلاردىڭ بارلىعى باسشىلىق ٴادىسى ماسەلەسى.

4) بۇكىل پارتياداعى جولداستار سونى بىلۋگە ٴتيىس، قازىر جاۋ ٴبىرجولاتا جەتىم قالدى. ٴبىراق، جاۋدىڭ جەتىم قالعاندىعى ٴبىزدىڭ جەڭىسكە جەتكەندىگىمىز بولىپ سانالمايدى. ٴبىز ەگەر ساياساتتا قاتەلىك وتكىزەتىن بولساق، ٴبارىبىر جەڭىسكە جەتە المايمىز. ناقتىلاپ ايتقاندا، سوعىس، پارتيانى رەتتەۋ، جەر گايگىسى، ونەركاسىپ پەن ساۋدا جانە فانگميڭشىلدەردى جانىشتاۋ سياقتى ساياساتتىق ماسەلەلەردىڭ قاي-قايسىسىندا پرينسيپتىك قاتەلىكتەر وتكىزىلەتىن بولسا، ول تۇزەتىلمەسە، وندا ٴبىز جەڭىلىسكە ۇشىرايمىز. ساياسات — گمىڭدىڭ ساياسي پارتيانىڭ بارلىق

ٴىس جۇزىندىك قيمىلدارىنىڭ شىعار ٴتۇيىنى، سونىمەن بىرگە ول قيمىلدىڭ بارىسىندا جانە ناتيجەسىندە بەينەلەنىپ وتىرادى. ٴبىر كىميگىدىڭ ساياسي پارتيانىڭ ٴارقانداي ٴىس-ارەكەتى ساياساتتى جۇرگىزگەندىك بولىپ تابىلادى. نە دۇرىس ساياسات جۇرگىزەدى، نە قاتە ساياسات جۇرگىزەدى؛ بەلگىلىبىر ساياساتتى نە سانالى تۇردە جۇرگىزەدى، نە كوزسىزدىكپەن جۇرگىزەدى. تاجىريبە دەگەنىمىز ساياساتتى جۇزەگە اسىرۋدىڭ بارىسى جانە ناتيجەسى. ساياسات حالىقتىڭ ٴامالياتىندا، ياعني تاجىريبەدە عانا ٴوزىنىڭ دۇرىس-بۇرىستىعىن دالەلدەۋگە، ٴوزىنىڭ دۇرىستىق جانە قاتەلىك دارەجەسىن ايقىنداۋعا ٴتيىس. ٴبىراق، ادامدار ٴامالياتىنىڭ، وتە-موتە كىميگىدىڭ ساياسي پارتيا مەن كىميگىشىل بۇقارا ٴامالياتىنىڭ نە مۇنداي، نە ونداي ساياساتپەن بايلانىستى بولمايتىندارى جوق. سونىڭ ٴۇشىن، ٴاربىر قيمىلدىڭ الدىندا پارتيا مۇشەلەرى مەن بۇقاراعا احۋالعا ساي بەلگىلەگەن ساياساتتارىمىزدى ٴتۇسىندىرىپ وتىرۋعا ٴتيىسپىز. ويتپەگەندە، پارتيا مۇشەلەرى مەن بۇقارا ٴبىزدىڭ ساياساتىمىزدىڭ باسشىلىعىنان قول ۇزەدى دە، كوزسىزدىكپەن ارەكەتتەنىپ، قاتە ساياسات جۇرگىزەتىن بولادى.

ۇلتتىق بۇرجۋازيا مەن اشىق ويلى شىنشىلار ماسەلەسى تۋرالى*

(1948 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى)

جۇڭگو نىڭ قازىرگى كەزەڭدەگى گومىڭى، سىپاتى جاعىنان، پرولەتاريات باسشىلىعىنداعى، حالىق بۇقاراسىندىق، جيانگەرلىككە قارسى، فەودالىزىمگە قارسى جانە گۋانليلياۋ كاپيتاليزىمگە قارسى گومىڭ. حالىق بۇقاراسى دەگەنىمىز جيانگەرلىكتەن، فەودالىزىمنەن، گۋانلياۋ كاپيتاليزىمنەن ەزگى كورگەن، زيان شەككەن نەمەسە شەكتەلگەن بارلىق ادامدار، اتاپ ايتقاندا، 1947 ـ جىلى 10 ـ ايدا جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ شۋانياىندا ايقىن كورسەتىلگەن جۇمىسشىلار، ديحاندار، اسكەرلەر، زيالىلار، ساۋدا ـ ونەركاسىپشىلەر جانە باسقا دا بارلىق وتانشىل ادامدار[1]. شۋانياندا «زيالىلار» دەپ زيانكەستىككە، شەكتەۋگە ۇشىراعان بارلىق زيالىلار ايتىلىپ وتىر. «ساۋدا ـ ونەركاسىپشىلەر» دەپ زيانكەستىككە، شەكتەۋگە ۇشىراعان بارلىق ۇلتتىق بۇرجۋازيا ياكي ورتا، ۇساق بۇرجۋازيا

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگو جۇڭيانىڭ ۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ.

ايتىلىپ وتىر. ال «باسقادا وتانشىل ادامدار» دەپ، نەگىزىنەن العاندا، اشىق ويلى شىنشىلار ايتىلىپ وتىر. قازىرگى كەزەڭدەگى جۇڭگو كىمىڭى — وسى ادامدار ىنتىماقتاسا وتىرىپ، جيانگەرلىككە قارسى، فەودالىزىمگە قارسى، گۋانلياۋ كاپيتاليزىمگە قارسى بىرلىك-ساپقا ۇيىمداسقان، سونىمەن بىرگە ەڭبەكشى حالىقتى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن كىمىڭ. ەڭبەكشى حالىق دەگەنىمىز دەنە ەڭبەگىمەن شۇعىلدانانىن بارلىق ەڭبەكشىلەر (مىسالى، جۇمىسشىلار، ديحانىدار، قولونەرشىلەر) جانە دەنە ەڭبەگىمەن شۇعىلدانۋشىلارعا قارايلاس كەلەتىن، باسقالاردى قانامايتىن، قايتا باسقالار جاعىنان قانالاتىن وي ەڭبەگىمەن شۇعىلدانۋشىلار. جۇڭگونىڭ قازىرگى كەزەڭدەگى كىمىڭىنىڭ ماقساتى — كاپيتاليزىمدى جالپىلاي جويۋ ەمەس، قايتا جيانگەرلىكتىڭ، فەودالىزىمنىڭ، گۋانلياۋ كاپيتاليزىمنىڭ ۇستەمدىگىن قۇلاتىپ، ەڭبەكشىلەردى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن، حالىق بۇقاراسىنىڭ، جاڭا دەموكراتيالىق رەسپۋبليكا قۇرۋ.

ٴبىز وتكەندە بىزبەن ىستەس بولعان، قازىر دە بىزبەن ىستەس بولىپ وتىرعان، امەريكا جيانگەرلىگىنە جانە جياڭ جيەشىگە قارسى تۇرۋدى، جەر گايگىسىن قۇپتاپ وتىرعان اشىق ويلى شىنشىلاردى تاستاپ قويماۋعا ٴتيىسپىز. مىسالى، سانشي-سۇييۋان شەگارا رايونىنداعى ليۋ شاۋباي، شانشي-گانسۋ-نيڭشيا شەگارا رايونىنداعى لي دىڭميڭ② سياقتى ادامدار جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستا جانە جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستان كەيىنگى قيىن-قىستاۋ كەزدەردە بىزگە ەداۋىر كومەك كورسەتتى، ال ٴبىز جەر گايگىسىن جۇرگىزگەن كەزدە، ولار جەر گايگىسىنا دا كەدەر-گىلىك جاسامادى جانە قارسى شىقپادى، سونىڭ ٴۇشىن ولارعا

ٴالى دە ىنتىماقتاسۋ ساياساتىن قولدانۋعا ٴتيىسپىز. الايدا ولارمەن ىنتىماقتاسۋ ولاردى جۇڭگو گىمىڭىنىڭ سيپاتىن بەلگىلەيتىن كۇش رەتىندە قاراۋ دەگەندىك ەمەس. گىمىڭنىڭ سيپاتىن بەلگىلەيتىن كۇش — ەكى جاق، ياعني باستى جاۋلار مەن باستى گىمىڭشىلدەر. ٴبىزدىڭ بۇگىنگى باستى جاۋلارىمىز — جيانگەرلىك، فەودالىزىم جانە گۋانلياۋ كاپيتاليزىم؛ ٴبىزدىڭ جاۋمەن كۇرەسۋدەگى بۇگىنگى باستى كۇشىمىز — بۇكىل ەلىمىزدەگى جان سانىنىڭ 90 پىراسەنتىن ۇستايتىن، دەنە ەڭبەگىمەن جانە وي ەڭبەگىمەن شۇعىلداناتىن بارلىق حالىق. مۇنىڭ ٴوزى ٴبىزدىڭ قازىرگى كەزەڭدەگى گىمىڭىمىز، سيپاتى جاعىنان، وكتابىر گىمىڭى سياقتى سوتسياليستىك گىمىڭگە ۇقساماي، جاڭا دەموكراتيزىمدىك حالىقتىق دەموكراتيالىق گىمىڭ ەكەندىگىن بەلگىلەيدى.

ۇلتتىق بۇرجۋازيانىڭ جيانگەرلىككە، فەودالىزىمگە، گۋانلياۋ كاپيتاليزىمگە جاناسىپ، حالىقتىق دەموكراتيالىق گىمىڭگە قارسى شىعىپ وتىرعان از ساندى وڭ قاناتتاعىلارى دا گىمىڭنىڭ جاۋى بولىپ تابىلادى؛ ۇلتتىق بۇرجۋازيانىڭ ەڭبەكشى حالىققا جاناسىپ، كەرتارتپاشىلارعا قارسى شىعىپ وتىرعان سول قاناتتاعىلارى جانە فەودالدار تابىنان ٴبولىنىپ شىققان از ساندى اشىق ويلى شىنشىلار دا گىمىڭشىلدەر بولىپ تابىلادى. ٴبىراق بۇل ەكەۋى دە جاۋدىڭ نەمەسە گىمىڭشىلدەردىڭ نەگىزگى تولىماسى ەمەس، ەكەۋىنىڭ قاي-قايسىسى دا گىمىڭنىڭ سيپاتىن بەلگىلەيتىن كۇش ەمەس. ۇلتتىق بۇرجۋازيا — ساياسي جاقتان وتە ٴالسىز جانە اۋىتقىمالى تاپ. ٴبىراق ونىڭ دا كوپشىلىگى جيانگەرلىكتىڭ، فەودالىزىمنىڭ، گۋانلياۋ كاپيتاليزىمنىڭ زيانكەستىگى مەن شەكتەۋىنە ۇشىراعاندىق-

تان، حالىقتىق دەموكراتيالىق گىميڭگە قاتىناسۋى نەمەسە گىميڭدە بەيتاراپ تۇرۋى مۇمكىن. ولار حالىق بۇقاراسىنىڭ ٴبىر بولەگى، ٴبىراق حالىق بۇقاراسىنىڭ نەگىزگى تۇلعاسى ەمەس، گىميڭنىڭ سيپاتىن بەلگىلەيتىن كۇش تە ەمەس. الايدا ولار ىقتىسادي جاقتان ماڭىزدى سيپات الىپ وتىرعاندىقتان، ونىڭ ۇستىنە امەريكا جيانگەرلىگىنە جانە جياڭ جيەشىگە قارسى تۇرۋى نەمەسە امەريكا جيانگەرلىگىنە جانە جياڭ جيەشىگە قارسى كۇرەستە بەيتاراپ پوزيتسيا ۇستاۋى مۇمكىن بولعاندىقتان، ٴبىزدىڭ ولارمەن ىنتىماقتاسۋىمىز مۇمكىن ٴارى قاجەت بولىپ وتىر. جۇڭگو گۇڭچاندانگى دۇنيەگە كەلۋدەن بۇرىن سۇن جۇڭشان باسشىلىعىنداعى گوميندانڭ ۇلتتىق بۇرجۋازياعا ۋاكىلدىك ەتىپ، سول كەزدەگى جۇڭگو گىميڭىنىڭ (ٴۇزىلدى-كەسىلدى بولماعان كونە دەموكراتيالىق گىميڭنىڭ) باسشىسى بولعان ەدى. ٴبىراق، جۇڭگو گۇڭچاندانگى دۇنيەگە كەلىسىمەن، سونداي-اق ٴوزىنىڭ قابىلەتسىز كورسەتكەنىنەن كەيىن، ولار جۇڭگو گىميڭىنىڭ (جاڭا دەموكراتيالىق گىميڭنىڭ) باسشىسى بولۋدان قالدى. بۇل تاپ 1924-جىلدان 1927-جىلعا دەيىنگى گىميڭدىك قوزعالىستارعا قاتىناستى، ال 1927-جىلدان 1931-جىلعا دەيىن (18-سەنتيابر وقيعاسىنان بۇرىن) ولاردىڭ اراسىنداعى ٴبىرسىپىرا ادامدار جياڭ جيەشىنىڭ كەرتارتپالىعىنا قوسىلىپ كەتتى. الايدا، وسىعان بولا، سول كەزدە ٴبىز ولاردى ساياسي جاقتان ٴوز جاعىمىزعا تارتۋعا ٴتيىس ەمەس ەدىك، ىقتىسادي جاقتان ولاردى قورعاۋعا ٴتيىس ەمەس ەدىك دەپ قاراۋعا استە بولمايدى؛ سول كەزدە ۇلتتىق بۇرجۋازيا جونىندەگى اسىرە سولشىلدىق ساياساتىمىز ماۋشيانجۋيىلىك ساياسات ەمەس ەدى دەپ قاراۋعا استە بولمايدى. كەرىسىنشە،

كۇشتى توپتاپ باستى جاۋعا قارسى تۇرۋعا مۇمكىندىك جاساۋ ٴۇشىن، ٴبىزدىڭ ول كەزدەگى ساياساتىمىز ولاردى بۇرىنعىسىنشا قورعايتىن جانە ٴوز جاعىمىزعا تارتاتىن بولۋى كەرەك ەدى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە، ۇلتتىق بۇرجۋازيا گوميندالڭ مەن گۇڭچاندالڭ ارالىعىندا اۋىتقىي وتىرىپ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىسقا قاتىناسۋشى بولدى. قازىرگى كەزەڭدە ۇلتتىق بۇرجۋازيانىڭ كوپشىلىگىنىڭ امەريكا جيانگەرلىگى مەن جيالڭ جيەشىگە وشپەندىلىگى كۇشەيىدى، ولاردىڭ سول قاناتتاعىلارى گۇڭچاندالڭا جاناسىپ وتىر، ال وڭ قاناتتاعىلارى گوميندالڭا جاناسىپ وتىر، ولاردىڭ ارالىقتاعىلارى گوميندالڭ مەن گۇڭچاندالڭنىڭ اراسىندا ٴاري-ٴسارى بولۋ جانە بايقاپ تۇرۋ پوزيتسياسىن ۇستاپ وتىر. بۇل احۋال ولاردىڭ كوپشىلىگىن ٴوز جاعىمىزعا تارتۋىمىزدى، از ساندىعىلارىن جەتىم قالدىرۋىمىزدى قاجەت ەتەتى جانە وسىلاي ىستەۋىمىزگە مۇمكىندىك بەردى. وسى ماقساتقا جەتۋ ٴۇشىن، بۇل تاپتىڭ ىقتىسادي ورنىن بايسالدىلىقپەن ٴبىرجاقتىلى ەتۋ كەرەك، ٴپرينسىپ جاقتا تۇگەلدەي قورعاۋ ساياساتىن قولدانۋ كەرەك. ويتپەگەندە، ٴبىز ساياسي جاقتا قاتەلىك وتكىزەمىز.

اشىق ويلى شىنشىلار — ديحۋ جانە باي ديحان تابىنداعى دەموكراتيالىق ٴتۇس العان ايىرىم ادامدار. بۇل ادامداردىڭ گۋانلياۋ كاپيتاليزىمىمەن جانە جيانگەرلىكپەن قايشىلىعى بار، فەودال ديحۋلارمەن دە، باي ديحاندارمەن دە بەلگىلى قايشىلىعى بار. ٴبىزدىڭ ولارمەن ىنتىماقتاسۋىمىز ولاردىڭ ساياسي جاقتا پالەندەي زور كۇشى بولىپ وتىرعاندىعىنان ەمەس، سونداي-اق ولاردىڭ ىقتىسادي جاقتا پالەندەي ماڭىزدى بولىپ وتىرعاندىعىنان دا ەمەس

(ولاردىڭ فەودالدىق ٴتۇزىم بويىنشا يەمدەنىپ العان جەرلەرىن ۆزدەرىنىڭ ريزالىعىمەن الىنان كەيىن ديحانداردىڭ بولىسكە سالۋىنا تاپسىرىپ بەرۋ كەرەك)، قايتا ولاردىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە، امەريكا جيانگەرلىگىنە جانە جياڭ جيەشىگە قارسى كۇرەس داۋىرىندە ساياسي جاقتان بىزگە ەداۋىر كومەك كورسەتكەندىگىنەن بولىپ وتىر. جەر گايگىسى كەزىندە ەگەر از ساندى اشىق ويلى شىنشىلار ٴبىزدىڭ جەر گايگىمىزدى قۇپتايتىن-دىقتارىن بىلدىرسە، مۇنىڭ دا بۇكىل ەلىمىزدەگى جەر گايگىسى قىزمەتىنە پايداسى بار. اسىرەسە بۇكىل ەلىمىزدەگى زيالىلاردى (جۇڭگو زيالىلارىنىڭ كوپشىلىگى ديحان، باي ديحان سەمياسىنان شىققان) ٴوز جاعىمىزعا تارتۋ ٴۇشىن، بۇكىل ەلىمىزدەگى ۇلتتىق بۋرجۋازيانى (جۇڭگو ۇلتتىق بۋرجۋازياسىنىڭ كوپشىلىگىنىڭ جەر-مەن بايلانىسى بار) ٴوز جاعىمىزعا تارتۋ ٴۇشىن، بۇكىل ەلىمىزدەگى اشىق ويلى شىنشىلاردى (شامامەن بىرنەشە 100 مىڭ) ٴوز جاعىمىزعا تارتۋ ٴۇشىن جانە جۇڭگو گومينداڭنىڭ باستى جاۋى جياڭ جيەشى كەرتارتپاشىلارىن جەتىم قالدىرۋ ٴۇشىن — وسىنىڭ ٴبارى ٴۇشىن پايداسى بار. اشىق ويلى شىنشىلاردىڭ ٴدال وسىنداي رولى بولىپ وتىرعاندىقتان، ولار دا جيانگەرلىككە قارسى، فەوداليزمگە قارسى، گۋانلياۋ كاپيتاليزمگە قارسى گومينداڭنىڭ بىرلىكساپتىڭ ٴبىر مۇشەسى بولعاندىقتان، ولارمەن ىنتىماقتاسۋدىڭ ٴوزى دە ٴسوزسىز كوكىل بولەتىن ماسەلە. ٴبىزدىڭ اشىق ويلى شىنشىلارعا قويعان تالابىمىز جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە جاپون باسقىنشى-لارىنا قارسى تۇرۋدى قۇپتاۋ، دەموكراتيانى قۇپتاۋ (گوڭچاندانعا قارسى شىقپاۋ)، جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋدى قۇپتاۋ ەدى؛

قازىرگى كەزەڭدە امەريكا جيانگەرلىگىنە قارسى تۇرۋدى، جياڭ جيەشىگە قارسى تۇرۋدى قۇپتاۋ، دەموكراتيانى قۇپتاۋ (گۇڭچانداعا قارسى شىقپاۋ)، جەر گايىگىسىن قۇپتاۋ بولىپ وتىر. ولار وسىلاي ىستەسە بولعانى، ٴبىز ولاردىڭ بىردە-ٴبىرىن سىرتتا قالدىرماي، ولارمەن ىنتىماقتاسۋىمىز جانە ىنتىماقتاسۋ بارىسىندا ولاردى تاربيەلەۋىمىز كەرەك.

ەسكەرتۋلەر

① وسى تومداعى «جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ شۋانيانى» ىنداعى 8 تارماقتى ساياساتتىڭ ٴبىرىنشى تارماعىنا قاراڭىز.

② ليۋ شاۋباي — سانشي-سۇيۋان شەگارا رايونىنداعى اشىق ويلى شىنشى، سانشي-سۇيۋان شەگارا رايونى ۋاقىتتىق سانيچۇيىنىڭ فۇيجاڭى بولىپ سايلانعان. لي دىڭمىڭ — سولتۇستىك شانشيدەگى اشىق ويلى شىنشى، شانشي-گانسۋ-نىڭشيا شەگارا رايونى ۇكىمەتىنىڭ فۇجۇشيى بولىپ سايلانعان.

شىبىداعى زور جەڭىسكە باعا جانە ازاتتىق ارمياىنىڭ ارمياىنى جاڭاشا رەتتەۋ قوزعالىسى تۋرالى*

(1948 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 7 ـ كۇنى)

حالىق ازاتتىق ارمياسى زۇڭبۋىنىڭ مالىمدەمەسى شىبىي حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ تاياۋداعى ٴبىر رەتكى زور جەڭىسىنە باعا بەرە كەلىپ بىلاي دەيدى: بۇل رەتكى جەڭىس شىبىي جاعدايىن وزگەرتتى، سونداي ـ اق جۇڭگوداعى جاعدايعا ىقپال جاسايدى. بۇل

---

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى زۇڭبۋىنىڭ مالىمدەمەسى ٴۇشىن ازىرلەگەن پىكىرى. بۇل كەزدە شىبىي سوعىس مايدانىندا جاۋ ارمياسىنىڭ شابۋىلى تالقاندالىپ، ٴبىزدىڭ ارمىيامىز شابۋىلعا كوشكەن بولاتىن. بۇل پىكىرىندە شىبىي سوعىس مايدانىنىڭ جاعدايىنا تالداۋ جاسالدى، بۇكىل ەلىمىزدىڭ باسقا سوعىس مايدانىنىڭ جالپى جاعدايى دا تۇجىرىمدى تۇردە تانىستىرىلدى. بۇل پىكىرىنىڭ ەڭ ماڭىزدى جاعى «شاعىم ايتۋ» جانە «ٴۇش تەكسەرۋ» ٴادىسىن قولدانۋ جولىمەن جۇرگىزىلگەن ارمياىنى جاڭاشا رەتتەۋ قوزعالىسىنىڭ

رەتكى جەڭىس حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ شاعىم ايتۋ، ٴۇشتى تەكسەرۋ ٴادىسىن قولدانىپ جولىمەن ارميانى جاڭاشا رەتتەۋ قوزعالىسىن جۇرگىزىپ، ٴوزىن الەمدە تەڭدەسى جوق ارمياعا اينالدىراتىندىعىن دالەلدەدى.

مالىمدەمەشى بىلاي دەيدى: بۇل رەت شيبەي حالىق ازاتتىق ارمياسى ييچۋانداعى جاۋ ارمياسىنىڭ ٴبىر لۇيىن كەنەت قورشاۋعا العاندا، حۋ زۇڭناننىڭ 29-جۇننىڭ جۇنجاڭى ليۋكانعا رەتتەلىپ قۇرىلعان 2 شىنىڭ 4 لۇيىن، ياعني رەتتەلىپ قۇرىلعان 27-شىنىڭ 31-لۇيىن، 47-لۇيىن، رەتتەلىپ قۇرىلعان 90-شىنىڭ 53-لۇيىن، 61-لۇيىن، شامامەن جيىنى 24 مىڭنان استام ادامدى باستاپ، لوچۋان، ييجۇن شەبىنەن ييچۋانعا جاردەم بەرۋگە اتتانۋعا بۇيىردى، ول 28-كۇنى ييچۋاننىڭ باتىس-وڭتۇستىك وڭىرىنە باردى. شيبەي حالىق ازاتتىق ارمياسى جويىمپاز سوعىس قوزعاپ، 2-ايدىڭ 29-كۇنىنەن 3-ايدىڭ 1-كۇنىنە دەيىنگى 30 ساعاتتىق ۇرىستا جاۋدىڭ جاردەمگە كەلگەن وسى بولىمدەرىنىڭ بىردە-ٴبىرىن قالدىرماي تۇگەل جويدى. جاۋدىڭ جيىنى 18 مىڭنان استام ادامىن

ۇلى ماڭىزىن باسا تۇسىندىرگەندىگىندە. ارميانى جاڭاشا رەتتەۋ قوزعا- لىسى حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ساياسي قىزمەتى مەن دەموكراتيالىق قوزعالىسىنداعى ماڭىزدى دامۋ بولدى، سونداي-اق سول كەزدە بۇكىل ازات رايونداعى سالتاناتتى جەر گايكىسى قوزعالىسى مەن پارتيانى رەتتەۋ قوزعالىسىنىڭ ارميا ىشىندەگى ىنكاسى بولدى. بۇل قوزعالىس بۇكىل ارمياداعى جۇنگۋاندار مەن اسكەرلەردىڭ ساياسي سانالىلىعىن، تارتىپتىلىگىن جانە سوعىستىق كۇشىن مەيلىنشە ارتتىرا ٴتۇستى، سونى- مەن قاتار گوميندانىڭ ارمياسىنان قولعا تۇسكەن كوپتەگەن اسكەرلەردى

تىردەي قولعا ٴتۇسىردى، 5 مىڭنان استام ادامىن ٴولتىردى جانە جارالادى، ليۋ كانىڭ ٴوزى جانە 90 ـ شىنىڭ شىجاڭى يان ميڭ سياقتىلار دا وقىقا ۇشتى. مۇنىڭ ىزىنشە، 3 ـ كۇنى ييچۋان قالاسىن الدى، ونى ۇستاپ تۇرعان جاۋدىڭ رەتتەلىپ قۇرىلعان 76 ـ شىسى 24 ـ لۇيىنىڭ 5 مىڭنان استام ادامىن جويىدى. بۇل شايقاستا جاۋ-دىڭ ٴبىر جۇنبۋى، 2 شىبۋى، 5 لۇيى، جىينى 30 مىڭ ادامى جويىلدى. بۇل شيبەي سوعىس مايدانىنداعى تۇڭعىش رەتكى زور جەڭىستى سوعىس بولدى.

مالىمدەمەشى شيبەي سوعىس مايدانىنىڭ جاعدايىنا تالداۋ جاساي كەلىپ بىلاي دەيدى: حۇ زۇڭنان تىكەلەي قولباسشىلىق ەتكەن «ورتالىق ارميا» دەلىنەتىن 28 لۇيدىڭ 8 لۇيى 3 نەگىزگى كۇش شىسىنا، ياعني رەتتەلىپ قۇرىلعان 1 ـ شىعا، رەتتەلىپ قۇرىلعان 36 ـ شىعا جانە رەتتەلىپ قۇرىلعان 90 ـ شىعا قارايتىن، بۇدان رەت-تەلىپ قۇرىلعان 1 ـ شىنىڭ 1 ـ لۇيى الدىڭعى جىلى 9 ـ ايدا وڭتۇستىك سانشيدەگى فۋشاندا ٴبىر رەت ٴبىز جاقتان جويىلعان ەدى، 167 ـ لۇيىنىڭ نەگىزگى كۇشى بىلتىر 5 ـ ايدا سولتۇستىك شانشيدىڭ پانلۇڭ جىڭىندا ٴبىر رەت ٴبىز جاقتان جويىلعان ەدى،

وزگەرتىپ، ازاتتىق ارميا جاۋىنگەرلەرىنە اينالدىرۋ بارىسىندا اسا ٴونىمدى تورده تەزدەتتى، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ نىعايۋىندا، ۇلعايۋىندا جانە سوعىستا جەڭىپ شىعۋىندا زور رول اتقاردى. ارميانى جاڭاشا رەتتەۋ قوزعالىسىنىڭ ماڭىزى ٴجايلى وسى تومداعى «ارميا ىشىندەگى دەموكراتيالىق قوزعالىس»، «سانشي ـ سۋيىۋان كادرلار ماجىلىسىندە سويلەنگەن ٴسوز»، «جۇڭگو جۇڭگيانىڭ سەنتابىر ٴماجى-لىسى جونىندەگى ۇقتىرۋ» دەگەن شىعارمالاردان پايدالانىڭىز.

رەتتەلىپ قۇرىلعان 36_شىنىڭ 123_لۇيى، 165_لۇيى بىلتىر 8_ايدا سولتۇستىك شانشيدەگى ميجى اۋدانىنىڭ شاجيادىيان دەگەن جەرىندە ٴبىر رەت ٴبىز جاقتان جويىلعان ەدى، رەتتەلىپ قۇرىلعان 90_شىسى دا بۇل رەت تۇگەل جويىلدى، حۋ زۇڭنان اسكەري بولىمدەرىنىڭ قالعان نەگىزگى كۇشتەرىنەن تەك رەتتەلىپ قۇرىلعان 1_شىسىنىڭ 78_لۇيى مەن رەتتەلىپ قۇرىلعان 36_شىسىنىڭ 28_لۇيى عانا ٴالى جويىلماي سوققىعا ۇشىراعان جوق. سونىڭ ٴۇشىن، بۇكىل حۋ زۇڭنان اسكەري بولىمدەرىندە ەندى پالەندەي سۇرىپتالعان تايانىش كۇش قالمادى دەۋگە بولادى. بۇل رەتكى يىچۋانداعى جويىلماي سوعىس ارقىلى حۋ زۇڭنان بۇرىن تىكەلەي قولباسشىلىق ەتكەن جىڭگۇيلىك اسكەر كۇشىنىڭ 28 لۇيىنەن قازىر 23 لۇيى عانا قالدى، بۇل 23 لۇي مىنا جەرلەرگە ورنالاستىرىلعان: وڭتۇستىك شانشيدەگى لينفىندا ٴبىر لۇيى زاكوت بولىپ وتىر؛ شانشي_حىنان شەگاراسى مەن لوياڭ_تۇڭگۋان جەلىسىندە 9 لۇيى بار، مۇنى چىن گىڭ، شيە فۋجى باستاعان يەجانجۇنىمىزگە قارسى قويىپ وتىر؛ وڭتۇستىك شانشيدە ٴبىر لۇيى بار، ول حانجۇڭ وڭىرىندە قورعانىس مىندەتىن اتقارۋدا. مۇنان تىس، تۇڭگۋانىنان باۋجيگە، شيانياڭنان يان_انعا دەيىنگى «T» ٴارىپى فورماسىنداعى قاتىناس جولدارىنا ورنالاسقان 12 لۇيى بار. مۇنىڭ ۇشەۋى «ارتقى شەپتەن جوتكەپ اكەلىنگەن لۇي» بولىپ، تۇگەلىمەن جاڭا اسكەرلەردەن قۇرالعان؛ ارمىيامىز جاعىنان تۇگەلدەي جويىلعانىنان كەيىن جاڭادان تولىقتىرىلعانى 2 لۇي؛ ارمىيامىز جاعىنان جويىلماي سوققى جەگەنى 2 لۇي؛ ارمىيامىزدىڭ سوققىسىنا ازىراق ۇشىراعانى 5 لۇي. بۇدان وسى اسكەري بولىمدەردىڭ وتە ٴالسىز ەكەندىگىن عانا ەمەس، سونىمەن

بىرگە باسىم كوپشىلىگىنىڭ قورعانىس مىندەتىن ۋتەپ ۋتىرعاندىعىن كورۋگە بولادى. حۋ زۇڭنان اسكەري بولىمدەرىنەن تىس تاعى دىڭ باۋشانىڭ 2 لۇيى يۋيلىندى ۇستاپ ۋتىر؛ نيڭشياداعى ما حۇڭكۇي مەن چيڭحايداعى ما بۋفاڭنىڭ 9 لۇيى ديڭبيان، انبيان، جيڭبيان مەن شىعىس گانسۋعا ورنالاستىرىلعان. جوعارىدا ايتىلعان حۋ زۇڭ-نان، دىڭ باۋشان، ما حۇڭكۇي، ما بۋفاڭداردىڭ بۇكىل جىڭگۇي ارمياسىندا — بۇرىن ٴبىر رەتتەن ەكى رەتكە دەيىن جويىلعان، ٴبىراق قايتادان تولىقتىرىلعان اسكەري بولىمدەرى مۇنىڭ ىشىندە — قازىر جيىنى 34 لۇي بار.

جوعارىدا شيبيداعى جاۋ ارمياسىنىڭ حال-ٴجايى تۋرالى ايتتىق. ال «T» ٴارپى فورماسىنداعى قاتىناس جولدارى دەلىنگەن جەر-لەردە ارميامىزدىڭ سوققىسىنا ازىراق ۇشىراعان 5 لۇينە كەلسەك، مۇنىڭ 2 لۇيى يان-اندى ۇستاپ تۇرۋمەن عانا بايلانىپ قالدى، 3 لۇيى داگۋانجۇڭدا؛ قالعاندارىنىڭ كوپشىلىگى جاڭادان تولىقتى-رىلعان اسكەري بولىمدەر، ازشىلىعى جويىمپاز سوققىعا ۇشىراعان اسكەري بولىمدەر. بۇل بۇكىل داگۋانجۇڭدا، ۋتە-موتە گانسۋ جاقتا جاۋ ارمياسى تۋتەنشە قاۋقارسىز، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ شا-بۋىلىن بوگەۋگە لاجسىز بولىپ ۋتىر دەگەن ٴسوز. بۇل جاعداي، ٴسوز جوق، جياڭ جيەشى ارمياسىنىڭ وڭتۇستىك شەپتەگى ٴبىر ٴبولىم ورنالاستىرۋىن بۇزادى، بارىنەن بۇرىن، حىنان مەن شانشي شەگاراسىندا چىن گىڭ، شيە فۋجي باستاعان يەجانجۇنىمىزگە قارسى قويعان ورنالاستىرۋلارىن بۇزادى. ٴبىزدىڭ شيبي حالىق ازاتتىق ارميامىز وڭتۇستىككە باعىتتالعان بۇل رەتكى شابۋىلىندا ا دەگەندە-اق جەڭىسكە جەتىپ، ايىنىمەن جەر سىلكىنتىپ، شيبيدا

جاۋ مەن ٴبىزدىڭ كۇش سالىستىرمامىزداعى جاعدايىدى وزگەرتتى، ونىڭ جىلدام دامۋىنىڭ سەبەبى — ...

جاۋ مەن ٴبىزدىڭ كۇش سالىستىرمامىزداعى جاعدايىدى وزگەرتتى، ەندىگى جەردە وڭتۇستىك شەپ سوعىس مايداندارىنداعى حالىق ازاتتىق ارمياسىمەن بۇرىنعىدان ارى ٴونىمدى تۇردە ۇشتاسىپ سوعىس جۇرگىزەدى.

مالىمدەمەشى بىلاي دەيدى: ٴبىزدىڭ ليۋ بوچىڭ - دىڭ شياۋ- پيڭ، چىن يي- سۇ يۋي، چىن گىڭ - شيە فۇجى باستاعان 3 باعىتتاعى يەجانجۇندەرىمىز بىلتىر جازدان جانە كۇزدەن باستاپ حۋاڭحىدان ٴوتىپ، وڭتۇستىككە جورىق جاسادى، چاڭجياڭ، حۋايحى، حۋاڭحى جانە حانشۇي وزەندەرىنىڭ ارالىقتارىندا تۇس - تۇستان ٴتيىپ، قىرۋار جاۋدى جويدى، جياڭ جيەشى ارمياسىنىڭ وڭتۇستىك شەپ- تەگى 160 لۇيدەن استام بۇكىل اسكەر كۇشىنىڭ شامامەن 90 لۇيىن ٴوز اتىرابىنا جوتكەتىپ جانە تارتىپ تۇرىپ، جياڭ جيەشى ارمياسىن بىيدۇڭ ورنىنا تۇسۋگە ماجبۇرلەدى، ٴسويتىپ، شەشۋشى جانلۇەلىك رول اتقارىپ، بۇكىل ەل حالقىنىڭ ماداقتاۋىنا يە بولدى[1]. دۇڭبەي يەجانجۇنىمىز قىسقى شابۋىلدا نولدەن تومەن 30 گرادۇستىق قاقاعان سۋىقتى ەلەمەي، جاۋدىڭ دەنىن جويىپ، اتاقتى قالالاردىڭ بىرنەن سوڭ ٴبىرىن الىپ، بۇكىل ەلدى ٴدۇر سىلكىنتتى[2]. شانشي- چاحار - حىبەي، شاندۇڭ، سولتۇستىك جياڭسۋ، شانشي - حىبەي - شاندۇڭ - حىنان باعىتتارىنداعى يەجانجۇندەرىمىز بىلتىر ەرلىكپەن ۇرىس جۇرگىزىپ، جاۋدى كوپتەپ جويعانىنان[3] كەيىن قىسقى رەتتەۋ- تاربيەلەۋ قىزمەتتەرىن ورىندادى، جۇيقتا كوكتەمگى شابۋىل- دىق سوعىستى[4] دا باستاعالى وتىر. جالپى جاعدايدان قاراعاندا، مىنا ٴبىر اقيقات تۇسىنىكتى بولىپ شىعادى: باۋشوۋجۇيىگە باتىل قارسى تۇرىپ، جاۋدان قورقۋشىلىققا قارسى تۇرىپ، قيىنشىلىقتان

قورقۋشىلىقتا قارسى تۇرىپ، داڭ جۇگياگىنىڭ جانلۋەلىك جالپى باعىتى مەن 10 ٴسىرى اسكەري ىستەر ٴپرينسيبى[5] جونىندەگى نۇسقاۋى بويىنشا ىستەيتىن بولساق، ٴبىز شابۋىلدى ۇدەتىپ، جاۋدى كوپتەپ جويا الامىز؛ جياڭ جيەشى باندىلارىن سوققىلاپ، نە ۋاقىتشا قورعانۋعا عانا دارمەنى كەلەتىن، ٴبىراق قول كوتەرۋگە دارمەنى كەلمەيتىن حالگە تۇسىرەمىز؛ نە قورعانۋعا دا شاماسى كەلمەي تەك ٴبىز تاراپتان ٴبىر-بىرلەپ تىپ-تيپىل جويىلاتىن حالگە تۇسىرەمىز.

مالىمدەمەشى مىنانى باسا كورسەتەدى: شيبەي يەجانجۇنىنىڭ سوعىستىق كۇشى وتكەن جىلعىمەن سالىستىرعاندا بۇرىن بولىپ كورمەگەن دارەجەدە ٴوستى[6]. شيبەي يەجانجۇنى وتكەن جىلعى سوعىستاردا ٴبىر رەتتە، ەڭ كوپ دەگەندە، جاۋدىڭ 2 لۇيىن عانا جويا الاتىن بولسا، ال بۇل جولى ييچۋان شايقاسىندا ٴبىر رەتتىڭ وزىندە-اق جاۋدىڭ 5 لۇيىن جويا الدى. بۇل جولعى جەڭىستىڭ ورىنشالىق ەلەۋلى بولۋىنىڭ تولىپ جاتقان سەبەپتەرى بار، مۇندا الدىڭعى شەپتەگى باسشى جولداستاردىڭ باتىلدىقپەن، يكەمدىلىكپەن قولباسشىلىق ەتكەندىگىن، ارتقى شەپتەگى باسشى جولداستاردىڭ جانە قالىڭ حالىقتىڭ كۇش سالا كومەك كورسەتكەندىگىن، سونداي-اق جاۋ ارمياسىنىڭ ٴبىرشاما جەتىم قالعاندىعىن، جەر جاعدايىنىڭ ٴبىز ٴۇشىن ٴتيىمدى بولعاندىعىن، تاعى باسقالاردى اتاپ كورسەتۋ كەرەك. الايدا قىس ماۋسىمىنداعى 2 ايدان استا ۋاقىت ىشىندە شاعىم ايتۋ، ٴۇشتى تەكسەرۋ ٴادىسىن قولدانۋ جولىمەن جۇرگىزىلگەن ارميانى جاڭاشا رەتتەۋ قوزعالىسى تۇتەنشە كوڭىل بولۋگە تاتيدى. شاعىم ايتۋ (ەسكى قوعامنىڭ جانە

كەرتارتپاشىلاردىڭ ەگبەكشى حالىقتى تارتقىزعان ازابى جونىندە
شاعىم ايتۋ) جانە ٴۇشتى تەكسەرۋ (تاپتىق قۇرامدى تەكسەرۋ،
قىزمەتتى تەكسەرۋ، جاۋىنگەرلىك جىگەردى تەكسەرۋ) قوزعالىسى
دۇرىس جۇرگىزىلگەندىكتەن، بۇكىل ارميادا عى جىحۇيىۋاندار مەن
جاۋىنگەرلەردىڭ قانالۋشى ەگبەكشىلەر بۇقاراسىن ازات ەتۋ
جولىندا، بۇكىل ەل بويىنشا جەر گايگىسىن جۇرگىزۋ جولىندا،
حالىقتىڭ ورتاق جاۋى جياڭ جيەشى باندىلارىن جويۋ جولىندا
كۇرەسۋ سانالىلىعى مىقتاپ ٴوستى؛ سونىمەن قاتار بۇكىل جىحۇيـ
يۋاندار مەن جاۋىنگەرلەردىڭ كوممۋنيستىك پارتيانىڭ باسشىلىعىنداعى
بەرىك ىنتىماعى بارىنشا كۇشەيە ٴتۇستى. وسى نەگىزدە اسكەري
بولىمدەر قاتارىنىڭ تازالىعى ارتتى، ٴتارتىبى كۇشەيدى، بۇقارالىق
سيپات العان اسكەرلەردى ماشىقتاندىرۋ قوزعالىسى قانات جايدىـ
رىلدى، اسكەري بولىمدەر اراسىندا بۇكىلدەي باسشىلىقتى ٴارى
ٴتارتىپتى تۇردە جۇرگىزىلەتىن ساياسي، ىقتىسادي، اسكەري جاقـ
تارداعى دەموكراتيا ٴورىس الدىرىلدى. ٴسويتىپ، اسكەري بولىمـ
دەر جالپى ٴبىر نيەتتى بولاتىن، كوپ بولىپ ٴادىس-امال ويلاپ
تاباتىن، كوپ بولىپ كۇش جۇمسايتىن، قۇربان بولۋدان قورىقپايـ
تىن، زاتتىق جاعدايداعى قيىنشىلىقتاردى جەڭەتىن، جاپپاي ەرلىك
كورسەتەتىن، جاۋدى قاھارماندىقپەن جوياتىن بولدى. مۇنداي
ارميا الەمدە تەڭدەسى جوق ارميا بولادى.

مالىمدەمەشى بىلاي دەيدى: مۇنداي ارميانى جاڭاشا رەتتەۋ
قوزعالىسى شيبەي جاقتا عانا جۇرگىزىلىپ قويماي، بۇكىل ەلدەگى
حالىق ازاتتىق ارمياسى اراسىندا دا جۇرگىزىلدى نەمەسە جۇرگىزىـ
لىپ جاتىر. مۇنداي ارميانى رەتتەۋ قوزعالىسى سوعىس ارەدىكـ

تەرىندە جۇرگىزىلدى، سوعىس جۇرگىزۋگە بوگەتتىك جاسامادى. مۇنداي ارميانى رەتتەۋ قوزعالىسى پارتيامىز دۇرىس جۇرگىزىپ وتىرعان پارتيانى رەتتەۋ قوزعالىسىمەن، جەر گايگىسى قوزعالىسىمەن ۇشتاستىرىلدى، پارتيامىزدىڭ سوققى بەرۋ كولەمىن تارايتۋ، تەك جيانگەرلىككە، فەوداليزىمگە جانە گۋانلياۋ كاپيتاليزىمگە عانا قارسى تۇرۋ، البانى ۇرۋعا، البانى ولتىرۋگە قاتاڭ تيىم سالۋ (ادام ٴولتىرۋ نەعۇرلىم از بولسا سولعۇرلىم جاقسى)، بۇكىل ەلىمىزدەگى 90 پىراسەنتتەن استام حالىق بۇقاراسىمەن باتىل ىنتىماقتاسۋ جونىندەگى دۇرىس باعىتىمەن ۇشتاستىرىلدى، پارتيامىزدىڭ دۇرىس قالا ساياساتىن جۇرگىزىپ، ۇلتتىق ونەركاسىپ پەن ساۋدانى باتىل قورعاۋ جانە وركەندەتۋ باعىتىمەن ۇشتاستىرىلدى، مۇنىڭ ٴوزى حالىق ازاتتىق ارمياسىن الەمدە تەڭدەسى جوق قۇدىرەتتى كۇشكە يە ەتەتىندىگى ٴسوزسىز. جياڭ جيەشى باندىلارى جانە ونىڭ قوجايىنى امەريكا جيانگەرلىگى جۇڭگونىڭ حالىقتىق دەموكراتيالىق كۇمىڭىنىڭ ۇلى كۇرەسى الدىندا قانشالىقتى الاسۇرىپ جانتالاسقانىمەن جەڭىس قاشان دا بىزگە ٴتان.

ەسكەرتۋلەر

① ليۋ بوچىڭ، دىڭ شياۋپيڭ قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى سانشي ـ حىبىي ـ شاندۇڭ ـ حىنان يەجانجۇنىنىڭ 7 زۆگدۇيى 1947 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنىنەن باستاپ حۋاڭحىنى كوكتەي ٴوتىپ، دابيەشان تاۋىنا قاراي جورىق جاسادى، وسىدان باستاپ حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جانلۋەلىك شابۋىلىنىڭ پەردەسىن اشتى. 1948 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ سوڭىنا دەيىن ىلگەرىندى ـ كەيىندى بولىپ جاۋدىڭ جيىنى 100

مىڭنان استام ادامىن جويىپ، حۋبەي-حەنان، باتىس انحۋي، تۇڭباي، چاڭجيالڭ-حانشۋي گىنجۋبەيلەرىن قۇردى. چىن يي، سۋ يۋي قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى حۋادۇڭ يەجانجۇنىنىڭ 8 زۇڭدۋيى 1947-جىلى 8-ايدا جاۋدىڭ شاندۇڭعا جاساعان ٴتۇيىندى شابۋىلىن تالقاندانعاننان كەيىن، باتىس-وڭتۇستىك شاندۇڭعا كىرىپ، حەنان-انحۋي-جياڭسۋ شەگارا رايونىنا جورىق جاسادى دا، ىلگەرىندى-كەيىندى بولىپ جاۋدىڭ جيىنى 100 مىڭنان استام ادامىن جويدى، حەنان-انحۋي-جياڭسۋ ازات رايونىن ۇلعايتتى، جاۋدىڭ جانلۋەلىك ماڭىزدى ورىنداري بولعان كايفىڭ مەن جىڭجوۋدى وقشاۋ قالدىردى. سانشي-حەبەي-شاندۇڭ-حەنان رايونىنداعى چىن گىڭ، شيە فۋجي قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى تايۋە بيڭتۋانىنىڭ ەكى زۇڭدۋيى مەن ٴبىر جۇنى 1947-جىلى 8-ايدا وڭتۇستىك سانشيدەن حۋاڭحەنى كوكتەي ٴوتىپ، باتىس حەنانعا كىردى دە، ىلگەرىندى-كەيىندى بولىپ جاۋدىڭ 40 مىڭنان استام ادامىن جويدى، حەنان-شانشي-حۋبەي، وڭتۇستىك شانشي گىنجۋيدىلەرىن قۇردى، جاۋدىڭ باتىس حەنانداعى ماڭىزدى قالاسى لوياڭدى مۇلدە وقشاۋ قالدىردى، سونداي-اق تۇڭگۋانعا حاۋىپ ٴتوندىردى.

② لين بياۋ، لو رۇڭحۋان قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى دۇڭبەي يەجانجۇنىنىڭ 10 زۇڭدۋيى جانە 12 دەربەس شىسى 1947-جىلى 12-ايدىڭ 15-كۇنىنەن 1948-جىلى 3-ايدىڭ 15-كۇنىنە دەيىن جۇڭچاڭ تەمىر جولىنىڭ سىپىڭجيەدەن داشچياۋعا دەيىنگى بويىندا جانە بىيپياڭ-لياۋنيڭ تەمىر جولىنىڭ شانحايگۋاننان شىنياڭعا دەيىنگى بويىندا كولەمى جاعىنان بۇرىن بولىپ كورمەگەن قىسقى شابۋىل قوزعادى دا، ۇدايى 90 كۇن سوعىس جۇرگىزىپ، جاۋدىڭ 156 مىڭنان استام ادامىن جويدى، جاۋ بەرىك بەكىنگەن جانلۋەلىك ماڭىزدى ورىن سىپىڭجيەنى جانە باسقا دا 18 قالانى الدى. يىڭكوۋدى ۇستاپ تۇرعان جاۋدىڭ ٴبىر شىسى كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا ٴوتتى.

جيلىنىدى ۇستاپ تۇرعان جاۋ قالانى تاستاپ چاڭچۇنگە قاشتى.
ٴسويتىپ، جاۋ ارمياسىنىڭ دۇڭبيداعى باسىپ العان رايونداردىڭ
كولەمى تارايىپ، دۇڭبيي جەر كولەمىنىڭ نەبارى ٴبىر پىراسەنتىن عانا
ۇستادى، دۇڭبيداعى جاۋ ارمياسىنىڭ ۇياسى چاڭچۇن، شىنيالڭ، جينجوۋ
قاتارلى قالالار وقشاۋ قالدىرىلدى.

③ نيە رۇڭجىن قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى سانشي-
چاحار-حىبىي يەجانجۇنىنىڭ 5 زۇڭدۇيى 1947-جىلى 9-ايدىڭ باس
كەزىنەن 11-ايدىڭ ورتا شەنىنە دەيىن بىلگەرىندى-كەيىندى داچيڭحى
وزەنىنىڭ سولتۇستىك وڭىرىندە، چيڭفىڭدىيان وڭىرىندە جانە شىجيا-
جۋاڭدى ازات ەتۋ جولىندا شايقاستار جۇرگىزىپ، جاۋدىڭ جيىنى
50 مىڭعا تاياۋ ادامىن جويىپ، سانشي-چاحار-حىبىي ازات رايونى
مەن سانشي-حىبىي-شاندۇڭ-حىنان ازات رايونىن تۇتاستىردى.
حۋادۇڭ يەجانجۇنىنىڭ شاندۇڭ بيڭتۋانىنا قاراستى 3 زۇڭدۇيى مەن
جەرگىلىكتى قارۋلى كۇشتەر 1947-جىلى 9-ايدان 12-ايعا دەيىنگى
ارالىقتا شۇي شيۋ، تان جىنلين قاتارلى جولداستاردىڭ قولباسشىلىق
ەتۋىمەن جياۋدۇڭ شايقاسىن جۇرگىزىپ، جاۋدىڭ 63 مىڭنان استام
ادامىن جويىپ، ونىنان اسا اۋداندىق قالانى قايتارىپ الدى، بۇكىل
شاندۇڭ جاعدايىن وزگەرتتى. سولتۇستىك جياڭسۋدا حۋادۇڭ يەجانجۇنى-
نىڭ ٴبىر بولەگى 1947-جىلى 8-ايدان 12-ايعا دەيىنگى ارالىقتا
بىلگەرىندى-كەيىندى يانچىڭ، ليياۋ شايقاستارىن جۇرگىزىپ، جاۋدىڭ
جيىنى 24 مىڭنان استام ادامىن جويىپ، سولتۇستىك جياڭسۋداعى ۇلان-
بايتاق جەرلەردى قايتارىپ الدى. شۇي شياڭچيان قاتارلى جولداستار-
دىڭ باسشىلىعىنداعى سانشي-حىبىي-شاندۇڭ-حىنان يەجانجۇنىنىڭ
ٴبىر بولەگى 1947-جىلى 12-ايدا شيبيي يەجانجۇنىنىڭ ٴبىر بولەگى-
مەن بىرلەسىپ يۇنچىڭ قالاسىن الىپ، جاۋدىڭ 13 مىڭنان استام
ادامىن جويدى، باتىس-وڭتۇستىك سانشيدەگى جاۋ ٴبىز جاقتان
بۇكىلدەي الاستالدى، لينفىندى ۇستاپ تۇرعان جاۋ جەتىم قالدىرىلدى.

④ 1948 ـ جىلى كوكتەمدە حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ٴار باعىتتاعى يەجانجۇندەرى قىسقى رەتتەۋ ـ تاربيەلەۋدەن كەيىن ارت ـ ارتىنان كوكتەمگى شابۋىلدى باستادى. سانشي ـ چاحار ـ حىبېي يەجانجۇنى جانە سانشي ـ حىبېي ـ شاندۇڭ ـ حىنان يەجانجۇنىنىڭ ٴبىر بولەگى مەن سانشي ـ سۋيۋان يەجانجۇنىنىڭ ٴبىر بولەگى 3 ـ ايدان 5 ـ ايعا دەيىنگى ارالىقتا ىلگەرىندى ـ كەيىندى وڭتۇستىك چاحار، شىعىس سۋيۋان، لينفىن شايقاستارىن جۇرگىزىپ، جاۋدىڭ جيىنى 43 مىڭنان استام ادامىن جويىپ، ۋلان ـ بايتاق جەرلەردى قايتارىپ الدى. جۇڭيۋان يەجانجۇنىنىڭ ٴبىر بولەگى مەن حۋادۇڭ يەجانجۇنىنىڭ ٴبىر بولەگى 3 ـ ايدىڭ 8 ـ كۇنىنەن 5 ـ ايدىڭ 29 ـ كۇنىنە دەيىن ىلگەرىندى ـ كەيىندى لوياڭ شايقاسىن، سۇڭحى شايقاسىن، باتىس نانياڭ شايقاسىن، شىعىس نانياڭ شايقاسىن قوزعاپ، جاۋدىڭ جيىنى 56 مىڭنان استام ادامىن جويىپ، جاۋدىڭ جۇڭيۋانداعى قورعانىس تيىسىن تالقاندادى، جۇڭيۋان ازات رايونىن ۇلعايتتى جانە نىعايتتى. حۋادۇڭ يەجانجۇنىنىڭ شاندۇڭ بيڭتۋانى 3 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنىنەن 5 ـ ايدىڭ 8 ـ كۇنىنە دەيىن ىلگەرىندى ـ كەيىندى چيڭداۋ ـ جينان تەمىر جولىنىڭ باتىس بولەگىندەگى شايقاستى جانە ۋيشيان شايقاسىن جۇرگىزىپ، جاۋدىڭ جيىنى 84 مىڭنان استام ادامىن جويدى. ٴسويتىپ، جينان، چيڭداۋ، لينيي، يانجوۋ سياقتى ازداعان جۇيديانداردى ەسەپكە المادىعاندا، شاندۇڭ ولكەسى بۇكىلدەي ازات ەتىلدى. سولتۇستىك جياڭسۋ بيڭتۋانى 3 ـ ايدا ييلين شايقاسىن جەڭىسپەن جۇرگىزدى.

⑤ 10 ٴىرى اسكەري ىستەر ٴپرينسيپى جونىندە وسى تومداعى «قازىرگى جاعداي جانە ٴبىزدىڭ مىندەتىمىز»دىڭ 3 ـ بولىمىنە قاراڭىز.

⑥ پىڭ دىحۋاي، حې لۇڭ، شي جۇڭشۇن قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى شيبېي يەجانجۇنىنىڭ 1947 ـ جىلى جازدا سولتۇستىك شانشي سوعىسىندا قاتناسقان نەگىزگى كۇش اسكەري بولىمدەرىندە 2 زۇڭدۇي جانە 2 لۇي، جيىنى 25 مىڭنان استام ادام بار ەدى.

1948 ـ جىلى كوكتەمدە سولتۇستىك شانشي سوعىسىنا قاتناسقان بۇل نەگىزگى كۇش اسكەري بولىمدەر ۇلعايىپ، 75 مىڭنان اسا ادامى بار 5 زۇڭدۇي بولدى. ٴبىر جىلدىق سوعىستىق شىنىعۋدان جانە 1947 ـ جىلى قىستا جۇرگىزىلگەن ارميانى جاگاشا رەتتەۋ قوزعالىسىنان كەيىن، قالىڭ جۇنگۋاندار مەن اسكەرلەردىڭ ساياسي ساناسىلىعى دا، اسكەري بولىمـ دەردىڭ سوعىستىق كۇشى دە بۇرىن بولىپ كورمەگەن دارەجەدە ٴوستى. ٴسويتىپ، 1948 ـ جىلى 3 ـ ايدا شيبيي يەجانجۇنىنىڭ سىرتقى شەپ سوعىسىنا وتۋىنا قاجەتتى شارت ـ جاعداي جاسالدى. يىچۋانداعى زور جەڭىستىڭ ىزىنشە شيبيي يەجانجۇنى 4 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى شيفۇ (شي ـ اننىڭ باتىسىنداعى جيڭشۇي، ۋيشۇي وزەندەرىنىڭ ارالىعىنداعى جەر)، شىعىس گانسۋ شايقاستارىن قوزعاپ، جيڭشۇي، ۋيشۇي وزەندەـ رىنىڭ ارالىعىنداعى كەڭ ـ بايتاق جەرلەرگە كىرىپ، شي ـ ان ـ لانجۋ تاس جولىن كەسىپ تاستادى جانە 4 ـ ايدىڭ 22 ـ كۇنى يان ـ اندى قايتارىپ الدى.

جاعداي تۇرالى تۇڭباۋ*

(1948 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى)

1) سوڭعى بىرنەشە ايدا جۇڭگيادا بارلىق كۇشىن توپتاپ، جاڭا جاعدايدا جەر گايگىسى جونىندەگى، ونەركاسىپ پەن ساۋدا جونىندەگى، بىرلىكساپ جونىندەگى، پارتيانى رەتتەۋ جونىندەگى، جاڭا رايون قىزمەتتەرى جونىندەگى ناقتى ساياساتتار مەن سىلۋەلىك ماسەلەلەردى شەشتى، پارتيا ىشىندەگى وڭشىل جانە «سول»شىل اۋىتقۋشىلىقتارعا، كوبىنەسە «سول»شىل اۋىتقۋشىلىققا قارسى تۇردى. پارتيامىزدىڭ تاريحي جاعدايى پارتيامىز بەن گوميندان اراسىندا بىرلىكساپ قۇرىلعان داۋىردە پارتيا ىشىندە وڭشىل اۋىتقۋشىلىقتىڭ وڭاي تۋىلاتىندىعىن، ال پارتيامىز بەن گوميندان بۇزىلىسقان

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭگيا ءۇشىن جازعان پارتيا ىشىنە تۇڭباۋ. وسىدان كەيىن داڭ جۇڭگيا شانشي ـ گانسۋ ـ نيڭشيا شەگارا رايونىنان كوشىپ، سانشي ـ سۇيۋان ازات رايونى ارقىلى سانشي ـ چاحار ـ حىبىي ازات رايونىنا كەلىپ، 1948 ـ جىلى 5 ـ ايدا حىبىي ولكەسىنىڭ باتىس بولەگىندەگى پيڭشان اۋدانىنىڭ شيبايپو قىستاعىنا باردى.

داۋىردە پارتيا ىشىندە «سول»شىل اۋىتقۋشىلىقتىڭ وگاي تۋىلاتىن-
دىعىن كورسەتتى. قازىرگى «سول»شىل اۋىتقۋشىلىقتىڭ باستىلارى:
ورتا ديحانداردىڭ مۇددەسىنە قول سۇعۋ، ۇلتتىق بۇرجۋازيانىڭ
مۇددەسىنە قول سۇعۋ، جۇمىسشى-قىزمەتكەرلەر قوزعالىسىندا
جۇمىسشىلاردىڭ كوز الدىنداعى يگىلىگىن سىڭارجاقتىلىقپەن قۋاتتاۋ،
ديحاندارعا جاسالاتىن مامىلە مەن باي ديحاندارعا جاسالاتىن
مامىلەنى پارىقتاماۋ، ديحانداردىڭ ٴبىرى، ورتا، ۇساقتارىنا، زورە-
كەر-زورەكەر ەمەستەرىنە جاسالاتىن مامىلەنى پارىقتاماۋ، تەڭ ٴبولۋ
ٴپرينسيبى بويىنشا ديحاندارعا قاجەتتى تىرشىلىك ەتۋ جولىن قالدىر-
ماۋ، فانگميگشىلەردى جانىشتاۋ كۇرەسىندە كەيبىر ساياسات
شەگىنەن شىعىپ كەتۋ، سونداي-اق ۇلتتىق بۇرجۋازياعا ۋاكىلدىك
ەتەتىن پارتيا-توپتاردى كەرەك ەتپەۋ، اشىق ويلى شىنشىلاردى
كەرەك ەتپەۋ، جاڭا ازات رايونداردا سوققى بەرۋ كولەمىن تاراي-
تۋدىڭ سىلۋە جاقتاعى ماڭىزدىلىعىنا نەمقۇرايدى قاراۋ (ياعني باي
ديحاندار مەن ۇساق ديحانداردى بەيتاراپ قالدىرۋعا نەمقۇرايدى
قاراۋ)، قىزمەت قادامى جاعىنداعى ۇشقالاقتىق، تاعى سول سياقتىلار.
بۇل «سول»شىل اۋىتقۋشىلىقتار، وتكەنگى 2 جىلداي ۋاقىت ىشىندە
ازات رايونداردىڭ بارلىعىندا ازدى-كوپتى بولىپ تۇردى، كەيدە
اۋىر ماۋشيانجۋيىلىك جيگشياگما اينالدى. ٴبىر ٴتاۋىرى، بۇل
اۋىتقۋشىلىقتاردى تۇزەتۋ ونشا قيىنعا سوقپادى، بىرنەشە اي ىشىندە
نەگىزىنەن تۇزەتىلدى نەمەسە تۇزەتىلۋدە. الايدا ٴ١٠ر دارەجەلى
باسشىلار باسا كۇش جۇمساعاندا عانا بۇل تەكتەس اۋىتقۋشىلىقتاردى
جەرىنە جەتە تۇزەتۋگە بولادى. وڭشىل اۋىتقۋشىلىقتىڭ باستىلارى:
جاۋ كۇشىن تىم جوعارى مولشەرلەۋ، امەريكانىڭ جيالڭ جيەشگە

كوپتەپ جاردەم بەرىپ وتىرعاندىعىنان قورقۋ، ۇزاق ۋاقىتتىق سوعىستان ازداپ قاجۋ، حالىقارالىق دەموكراتيالىق كۇشتىڭ قۇدىرەتتىلىك دارەجەسىنە ازداپ كۇماندانۋ، بۇقارانى دەمىن-ەركىن جۇمىلدىرىپ، فەودالدىق ٴتۇزىمدى جويۋعا باتىلدىق ەتە الماۋ، پارتيا ىشىندە قۇرامى تازا بولماعاندارى جانە ٴىستىلى تازا بولماعاندارى كورە تۇرا كورمەسكە سالىنۋ، تاعى سول سياقتىلار. الايدا بۇل تەكتەس اۋىتقۋشىلىقتار قازىر باستى ورىندا ەمەس، ونى تۇزەتۋدە قيىنعا سوقپايدى. تاياۋداعى بىرنەشە ايدا، پارتيامىز سوعىس، جەر گايگىسى، پارتيانى رەتتەۋ، ارميانى رەتتەۋ، جاڭا رايونداردى ۇلعايتۋ جانە دەموكراتيالىق پارتيا-توپتاردى ٴوز جاعىمىزعا تارتۋ سىقىلدى جاقتاردا تابىستارعا جەتتى، بۇل قىزمەتتەردە تۋىلعان اۋىتقۋشىلىقتار باسا تۇزەتىلدى نەمەسە تۇزەتىلۋدە، ٴسويتىپ، بۇكىل جۇڭگونىڭ گىميڭىنىڭ قوزعالىسىن مۇلتىكسىز دامۋ جولىنا تۇسىرۋگە مۇمكىندىك جاسالدى. پارتيانىڭ ساياساتى مەن سىلۋەسى تۇگەلىمەن دۇرىس ارناعا تۇسكەندە عانا جۇڭگو گىميڭىنىڭ جەڭىسكە جەتۋىنە مۇمكىندىك تۋىلادى. ساياسات پەن سىلۋە — پارتيانىڭ جانى، ٴار دارەجەلى باسشى جولداستار وعان تولىق كوڭىل ٴبولۋى كەرەك، ات ٴۇستى قاراۋعا استە بولمايدى.

2) امەريكا جانە جياڭ جيەشى جونىندە كەيبىر قۇر قيالدارعا سالىنعاندىقتان، پارتيامىز بەن حالقىمىزدىڭ بارلىق ىشكى-سىرتقى جاۋلاردى جەڭىپ شىعارلىقتاي كۇشىنىڭ بولىپ وتىرعاندىعىنا كۇمانداناتىندىقتان، ٴۇشىنشى جول[1] دەيتىنىنىڭ ٴالى دە ٴومىر ٴسۇرۋ مۇمكىندىگى بار دەپ بىلەتىن، وزدەرىن گوميندانڭ مەن گۇڭچاندانڭ اراسىنداعى ارالىق ورىنعا قويعان كەيبىر دەموكراتتار گوميندانڭ

تۇتقيلدان شابۋىل جاساعان جاعدايدا وزدەرىنىڭ بيدۇڭ ورنىنا ٴتۇسىرىپ قويعان ەدى، اقىر اياعىندا 1948-جىلى 1-ايدا پارتيامىزدىڭ ۇرانىن قولدانىپ جياڭ جيەشىگە قارسى تۇراتىندىقتارىن، امەريكا جيانگەرلىگىنە قارسى تۇراتىندىقتارىن، گۇڭچانداگمەن بىرلەسەتىندىكتەرىن، سوۆەت وداعىمەن بىرلەسەتىندىكتەرىن[2] مالىمدەدى. بۇل ادامدار جونىندە، ٴبىز ولارمەن ىنتىماقتاسۋ ساياساتىن قولدانۋعا، ولاردىڭ كەيبىر قاتە كوزقاراستارىن لايىقتى تۇردە سىنداۋعا ٴتيىسپىز. كەلەشەكتە ورتالىق حالىق ۇكىمەتى قۇرىلعاندا، ولاردىڭ ٴبىر بولەگىن ۇسىنىس ەتىپ، ۇكىمەت قىزمەتىنە قاتناستىرۋ قاجەت ٴارى پايدالى. بۇل ادامداردىڭ ەرەكشەلىكتەرى — ولار ەڭبەكشىلەر جۇرتشىلىعىنا جاقىنداسۋدى ەجەلدەن-اق قالامايدى، ونىڭ ۇستىنە ٴبىرى قالالاردىڭ تۇرمىسىنا ادەتتەنىپ قالعان، ازات رايوندارعا وڭايلىقشا كەلگىسى كەلمەيدى. سولاي بولا تۇرسادا، ولار ۋاكىلدىك ەتكەن قوعامدىق نەگىزدىڭ، ياعني ۇلتتىق بۇرجۋازيانىڭ وزىندىك ماڭىزدىلىعى بار، بۇعان نەمقۇرايدى قاراۋعا بولمايدى. سونىڭ ٴۇشىن، ولاردى ٴوز جاعىمىزعا تارتۋعا ٴتيىسپىز. بايقاۋىمىزشا، ٴبىز ونان ارى زور جەڭىسكە جەتىپ، مىسالى، شىنياڭ، بەيپيڭ، تيانجين سياقتى بىرنەشە قالانى تارتىپ الىپ، گوڭچانداڭ جەڭگەتىن، گوميندانڭ جەڭىلەتىن جاعداي ابدەن ايقىن بولعانان كەيىن، ولاردى ورتالىق حالىق ۇكىمەتىنە قاتناسۋعا ۇسىنىس ەتەتىن بولساق، ولاردىڭ ازات رايوندارعا كەلىپ، بىزبەن ىستەس بولۋدى قالاۋى مۇمكىن.

3) ۇستىمىزدەگى جىلى ٴبىز ورتالىق حالىق ۇكىمەتىن قۇرماقشى ەمەسپىز، ويتكەنى ۋاقىت ٴالى پىسىپ جەتىلگەن جوق. ۇستىمىزدەگى

جىلى جىياڭ جيەشىنىڭ جالىعان گومين داحۋيى ٴماجىلىس اشىپ، جىياڭ جيەشىنى زۇڭتۇڭدىققا سايلاعانىنان③، جىياڭ جيەشى بەدەلىنەن ونان ارى جۇرداي بولعانىنان كەيىن، ٴبىز اناعۇرلىم زور جەڭىستەرگە جەتىپ، جەرىمىزدىڭ كولەمى ونان ارى كەڭەيگەنىنەن، سونىمەن قابات ەلدىڭ ابىزالى باستى ٴىرى قالالاردىڭ ٴبىر-ەكەۋىن العانىنان كەيىن، دۇڭبەي، حۋابەي، شاندۇڭ، سولتۇستىك جياڭسۋ، حىنان، حۋبەي، انحۋي سياقتى رايوندار تۇتاستىرىلعانىنان كەيىن، ورتالىق حالىق ۇكىمەتىن قۇرۋ بۇكىلدەي قاجەتتى بولادى. مۇنىڭ ۋاقىتى شامامەن 1949-جىلعا تۋرا كەلەدى. قازىر ٴبىز سانشى-چاحار-حىبەي رايونىن، سانشى-حىبەي-شاندۇڭ-حىنان رايونىن جانە شاندۇڭنىڭ بوحاي رايونىن ٴبىر داڭۋيىدىڭ (حۋابەيجۇي)، ٴبىر ۇكىمەتتىڭ، ٴبىر اسكەري ورگانىنىڭ قولباسشىلىعىنا بىرىكتىرىپ جاتىرمىز (بوحاي رايونىنىڭ كەشەۋىلدەگەنىنە بىرىكتىرىلۋى ىقتيمال)، بۇل 3 رايون لۇڭ-حاي تەمىر جولىنىڭ سولتۇستىگىندەگى، تيانجين-پۋكوۋ تەمىر جولىنىڭ جانە بوحاي تەڭىزىنىڭ باتىسىنداعى، داتۇڭ-پۋجوۋ تەمىر جولىنىڭ شىعىسى مەن بيپيڭ-سۇيۋان تەمىر جولىنىڭ وڭتۇستىگىندەگى ۇلان-بايتاق ٴوڭىردى④ قامتيدى. بۇل 3 رايون قازىردىڭ وزىندە تۇتاسىپ وتىر، مۇندا جىينى 50 مىليون ادام بار، بىرىكتىرۋ مىندەتىنىڭ قىسقا مەرزىمدە ورىندالۋى مۇمكىن. بۇلاي ىستەگەندە وڭتۇستىك شەپتەگى سوعىسقا پارمەندى تۇردە جاردەم بەرۋگە، ٴبىرسىپىرا كادرلار شىعارىپ جاڭا ازات رايوندارعا جىبەرۋگە بولادى. بۇل رايونىنىڭ باسشىلىق ورتالىعى شيجياجۋاڭدا قۇرىلادى. جۇڭگياڭ دا حۋابەيگە كوشىپ جۇڭگياڭ قىزمەت ۋيۋانحۋيىمەن بىرىكپەك.

4) وكتۋستىك شەپتەگى اسكەري بولىمدەرىمىز، ياعني شاندۇڭ بيكتۋانى 9 لۋي، سولتۇستىك جياڭسۋ بيكتۋانى 7 لۋي، حۋاڭحى-حۋايحى ارالىعىنداعى بيكتۋان 21 لۋي، حىنان-حۋبىي-شانشي بيكتۋانى 10 لۋي، چاڭجياڭ-حۋايحى-حانشۋي ارالىعىنداعى بيكتۋان 19 لۋي، شيبىي بيكتۋانى 12 لۋي، وكتۋستىك سانشي-سولتۇستىك حىنان بيكتۋانى 12 لۋي بولىپ، بۇلاردان چاڭجياڭ-حۋايحى-حانشۋي ارالىعىنداعى ليۋ بوچىڭ-دىڭ شياۋپيڭ بيكتۋانىنىڭ نەگىزگى كۇشتەرى باي چۇڭشي اسكەر كۇشىن تويتاپ، دابيەشانعا شابۋىل جاساعاندىقتان[5] دەم الىپ-رەتتەلۋگە مۇمكىندىك الا الماي، 2-ايدىڭ سوڭىندا عانا ءبىر ءبولىم كۇشىن حۋايحىنىڭ سولتۇستىگىندە دەم الدىرىپ-رەتتەگەندىگىن قوسپاعاندا، قالعان بيكتۋانداردىڭ ءبارى 12-ايدان 2-ايعا دەيىنگى ارالىقتا دەم الىپ-رەتتەلدى. مۇنىڭ ءوزى وتكەن 20 ايلىق سوعىستاعى ءبىرىنشى رەتكى زور دەم الىپ-رەتتەلۋ بولدى. بۇل رەتكى دەم الىپ-رەتتەلۋدە جۇرتشىلىق شاعىم ايتۋ (ەسكى قوعامنىڭ جانە كەرتارتپاشىلاردىڭ ەڭبەكشى حالىققا تارتقىزعان ازابى جونىندە شاعىم ايتۋ)، ءۇش تەكسەرۋ (تاپتىق قۇرامدى تەكسەرۋ، قىزمەتتى تەكسەرۋ، جاۋىنگەرلىك جىگەردى تەكسەرۋ) جانە بۇقارالىق سيپات العان اسكەرلەردى ماشىقتاندىرۋ ءادىسى (جۇنگۋاندار اسكەرلەرگە ۇيرەتۋ، اسكەرلەر جۇنگۋاندارعا ۇيرەتۋ، اسكەرلەر اسكەرلەرگە ۇيرەتۋ) قولدانىلىپ، بۇكىل ارمياداعى جىحۇييۋاندار مەن جاۋىنگەرلەردىڭ وسكەلەڭ گىميڭدىك بەلسەندىلىگى ارتتىرىلدى، اسكەري بولىمدەر اراسىنداعى ءبىر ءبولىم ديجۋ، باي ديحان ەلەمەنتتەر ياكي بۇزىق ەلەمەنتتەر تاربيەلەنىپ جونگە سالىندى

نەمەسە الاستالدى، ٴتارتىپ كۇشەيتىلدى، جەر گايگىسى بارىسىنداعى
ٴتۇرلى ساياساتتار، ونەركاسىپ پەن ساۋداعا جانە زيالىلارعا
باعىتتالعان ساياساتتار ايقىن ٴتۇسىندىرىلدى، اسكەري بولىمدەردە
دەموكراتيالىق ٴستىل ورىستەتىلدى، اسكەري تەحنيكا مەن تاكتيكا
جوعارلاتىلدى. ٴسويتىپ، ارميامىزدىڭ سوعىستىق كۇشى مەيلىنشە
ٴوسىرىلدى. قازىر ٴالى دە دەم الىپ - رەتتەلىپ جاتقان ليۋ بوچىڭ -
دىڭ شياۋپيڭ بيگىتۋانىنىڭ ٴبىر بولەگىن قوسپاعاندا، قالعان
بيگىتۋاندار 2 - ايدىڭ سوڭى مەن 3 - ايدىڭ باس شەنىندە ىلگە -
رىندى - كەيىندى جاڭا سوعىستىق قيمىلدار باستادى، سونداي - اق
2 ايتا ىشىندە جاۋدىڭ 9 لۇيىن جويدى. سولتۇستىك شەپتەگى
اسكەري بولىمدەرىمىزدىڭ، ياعني دۇڭبەي بيگىتۋانى 46 لۇيىنىڭ،
سانشي - چاحار - حەبەي بيگىتۋانى 18 لۇيىنىڭ، سانشي - سۇيۋان
بيگىتۋانى 2 لۇيىنىڭ كوپشىلىگى قىستا ۇرىس جۇرگىزدى، ٴبىر ٴبولىمى
دەم الىپ - رەتتەلدى. دۇڭبەي بيگىتۋانى لياۋحى وزەنىنىڭ قاتۋىنان
پايدالانىپ، 3 اي سوعىس جۇرگىزىپ جاۋدىڭ 8 لۇيىن جويدى،
ٴبىر لۇيىنىڭ كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا ٴوتۋىن قولعا كەلتىردى،
جاڭۋۋدى، فاكۋدى، شينليتۇندى، لياۋياڭدى، انشاندى، يڭكوۋدى
جانە سىپيڭجيەنى الدى، سونداي - اق جيلينىدى قايتارىپ الدى. بۇل
بيگىتۋان قازىر دەم الىپ - رەتتەلۋگە كىرىستى. دەم الىپ - رەتتەلۋ
اياقتالعانان كەيىن، نە چاڭچۇنگە شابۋىل جاسايدى، نە بەيپيڭ -
لياۋنيڭ تەمىر جولى بويىنداعى جاۋعا شابۋىل جاسايدى. سانشي -
چاحار - حەبەي بيگىتۋانى ٴبىر ايدان استام ۋاقىت دەم الىپ - رەتتە -
لىپ، قازىر بەيپيڭ - سۇيۋان تەمىر جولىنا قاراي قيمىل جاسادى.
سانشي - سۇيۋان بيگىتۋانىنىڭ ادام سانى ازىراق، ونىڭ باستى

مندەتى ــ يان شيشاندى قسپاقتا الۋ رولىن اتقارۋ. قازىر ارميا-
مىزدىڭ وكتۇستىك شەپ پەن سولتۇستىك شەپتە جيىنى ۇلكەندى-
كشىلى 10 بيكتۋانى بار، جىڭگۇيلىك اسكەر كۇشى 50 زۇڭدۇيگە
(ٴبىر زۇڭدۇي گوميندانگىنىڭ رەتتەلىپ قۇرىلعان ٴبىر شىسىنا تەڭ
كەلەدى)، ياعني 156 لۇيگە (ٴبىر لۇي گوميندانگىنىڭ رەتتەلىپ
قۇرىلعان ٴبىر لۇيسىنە تەڭ كەلەدى)، ٴبىر مليون 322 مىڭنان استام
ادامعا جەتتى، ٴار لۇيدە (3 تۋان) ورتا ەسەپپەن 8 مىڭداي ادام
بار. مۇنان باسقا، جەرگىلىكتى بيكتۋاندارى، اسكەري بولىمدەردى،
پارتيزان دۇيلەرىن، ارتقى شەپتەگى اسكەري ورگانداردى، اسكەري
مەكتەپتەردى قامتىعان ٴبىر مليون 168 مىڭنان استام ادامدىق
(مۇنىڭ ىشىندە سوعىس جۇرگىزەتىن اسكەري بولىمدەردە 800 مىڭ
ادام بار) جىڭگۇي ەمەس ارميامىز دا بار، دەمەك، بۇكىل ارميامىز
بويىنشا جيىنى 2 مليون 491 مىڭنان استام ادام بولىپ وتىر. ال
1946 ـ جىلى 7 ـ ايعا دەيىن بىزدە جىڭگۇي ارميادان نەبارى 28
زۇڭدۇي، ياعني 118 لۇي، 612 مىڭنان استام ادام بار ەدى، ٴار
لۇيدىڭ (3 تۋان) ادام سانى ورتا ەسەپپەن 5 مىڭعا جەتپەيتىن؛
بۇعان جىڭگۇي ەمەس ارمياداعى 665 مىڭنان استام ادامدى قوسقاندا،
جيىنى ٴبىر مليون 278 مىڭنان استام ادام بار ەدى. بۇدان سوڭى
كورۋگە بولادى: ارميامىز قازىر ۇلعايىپ وتىر. لۇيلەردىڭ سانى
ونشا كوبەيمەگەنىمەن، ٴار لۇيدىڭ ادام سانى بارىنشا ارتتى. 20
ايلىق سوعىستا ولاردىڭ سوعىستىق كۇشى دە بارىنشا ارتتى.

5) گوميندانگىنىڭ جىڭگۇي ارمياسىندا 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدان
بىلتىرعى جازعا دەيىن 93 شى ــ 248 لۇي بار ەدى، قازىر 104
شىنىڭ ــ 279 لۇيدىڭ قانجاۋى بار. ولاردىڭ ورنالاسۋى مىناداي:

سولتۇستىك شەپتە 29 شى ـــ 93 لۇي (شىنياڭدا ۋىي ليچۋاڭنىڭ 13 شىسى ـــ 45 لۇيى؛ بىيپىڭدە فۇ زوينىڭ 11 شىسى ـــ 33 لۇيى؛ تايۋاندا يان شيشاننىڭ 5 شىسى ـــ 15 لۇيى)، شامامەن 550 مىڭ ادام بار. وڭتۇستىك شەپتە 66 شى ـــ 158 لۇي (جىڭجوۋدا گۋ جۋتۇڭنىڭ 38 شىسى ـــ 86 لۇيى؛ جيۋجياڭدا باي چۇڭشىدىڭ 14 شىسى ـــ 33 لۇيى؛ شي ـ اندا حۋ زۇڭناننىڭ 14 شىسى ـــ 39 لۇيى)، شامامەن ٴبىر مىليون 60 مىڭ ادام بار. ەكىنشى شەپتە 9 شى ـــ 28 لۇي (لانجوۋدىڭ باتىسىنداعى وڭىرلەردى قامتىعان شيبەي رايونىندا 4 شى ـــ 8 لۇي؛ سىچۋان، شيكاڭ، يۇنان، گۇيجوۋ ولكەلەرىن قامتىعان شينان رايونىندا 4 شى ـــ 10 لۇي؛ چاڭجياڭنىڭ وڭتۇستىگىندەگى ولكەلەردى قامتىعان دۇڭنان رايونىندا 8 لۇي؛ تايۋاندا ٴبىر شى ـــ 2 لۇي)، شامامەن 196 مىڭ ادام بار. گومينداڭنىڭ جىڭگۋي ارمياسىندا قانحاۋلاردىڭ كوبەيۋ سەبەبى: گومينداڭ ارمياسى ٴبىزدىڭ ارميامىز تارابىنان كوپتەپ جويىلعانىنان جانە جانلۇەلىك شابۋىلدان جانلۇەلىك قورعانىسقا وتكەنىن كەيىن، اسكەر كۇشىنىڭ تاپشىلىعىن قاتتى سەزدى، سوندىقتان كوپتەگەن جەرگىلىكتى اسكەري بولىمدەر مەن قۋىرشاق ارميانىڭ دارەجەسىن كوتەردى نەمەسە ولاردى جىڭگۋي ارمياعا ۇيىمداستىردى، مۇندا سولتۇستىك شەپتەگى ۋىي ليچۋاڭ جۇيەسىنە 3 شى ـــ 14 لۇي قوسىلدى؛ فۋ زويي جۇيەسىنە 2 شى ـــ 6 لۇي قوسىلدى؛ وڭتۇستىك شەپتەگى گۋ جۋتۇڭ جۇيەسىنە 6 شى ـــ 9 لۇي قوسىلدى؛ حۋ زۇڭنان جۇيەسىنە 2 لۇي قوسىلدى؛ جيىنى 11 شى ـــ 31 لۇي قوسىلدى. سونىڭ ٴۇشىن، قازىر گومينداڭ ارمياسى 93 شى ەمەس، 104 شى، 248 لۇي ەمەس، 279 لۇي بولىپ وتىر. ٴبىراق، بىرىنشىدەن، سوعىس

بىرنەشە ايدا (3-ايدىڭ 20 ـ كۇنىنە دەيىن) ٴبىز تاراپتان جويىلعان 6 شىسىنىڭ ـــ 29 لۇيىنىڭ قۇر فانحاۋى عانا قالدى، مۇنى قايتا قۇرۋعا نەمەسە تولىقتىرۋعا ۇلگىرە الماي وتىر، مۇمكىن، ونىڭ ٴبىر بولەگىن ماڭگى قايتا قۇرا الماس نەمەسە تولىقتىرا الماس، دەمەك، گوميندالڭ ارمياسىندا ٴىس جۇزىندە قازىر 98 شى ـــ 250 لۇي عانا بولىپ وتىر، بىلتىرعى جىلدىڭ جازىنا دەيىنگىسىمەن سالىستىرعاندا، نەبارى 5 شىنىڭ فانحاۋى جانە ناقتى 2 لۇي قوسىلىپ وتىر. ەكىنشىدەن، قازىرگى ناق بار 250 لۇيىنىڭ 118 لۇيى عانا ارميامىزدىڭ جويىمپاز سوققىسىنا ۇشىرامادى، قالعان 132 لۇيى نە ارميامىز تارابىنان ٴبىر رەت، ەكى رەت، ٴتىپتى ٴۇش رەت جويىلعانىنان كەيىن قايتا تولىقتىرىلعاندار؛ نە ارميامىز تارابىنان ٴبىر رەت، ەكى رەت، ٴتىپتى ٴۇش رەت جويىمپاز سوققىعا ۇشىراعاندار (لۇيدى بىرلىك ەتىپ العاندا، تۇگەل قۇرتىلعاندار نەمەسە دەنى قۇرتىلعاندار جويىلدى دەپ اتالىپ وتىر؛ قۇرتىلعانى ٴبىر تۋانىنان ارتسا دا، ٴبىراق نەگىزگى كۇشى زيانعا ۇشىراماعاندار جويىمپاز سوققىعا ۇشىرادى دەپ اتالىپ وتىر)، ولاردىڭ رۋحى جانە سوعىستىق كۇشى تىم تومەن. جويىمپاز سوققىعا ۇشىراماعان 118 لۇيىنىڭ ٴبىر بولەگى ەكىنشى شەپتە تاربيەلەنگەن جاڭا اسكەرلەر، ەندى ٴبىر بولەگى جەرگىلىكتى اسكەري بولىمدەر مەن قۋسىرشاق ارميادان دارەجەسى كوتەرىلگەندەر نەمەسە ۇيىمداستىرىلعاندار، ولاردىڭ سوعىستىق كۇشى تىم ٴالسىز. ۇشىنشىدەن، گوميندالڭ ارمياسىنىڭ سانى دا ازايدى. 1946 ـ جىلى 7 ـ ايعا دەيىن، ونىڭ جىڭگۋي اسكەري بولىمدەرىندە 2 ملليون ادام، جىڭگۋي ەمەس اسكەري بولىمدەرىندە 738 مىڭ ادام، ەرەكشە اسكەري بولىمدەرىندە 367 مىڭ ادام،

تەگىز جانە اۋە ارميا بولىمدەرىندە 190 مىڭ ادام، ارتقى شەپ قامداۋ ورگاندارىندا، مەكتەپتەرىندە ٴبىر ملىيون 10 مىڭ ادام، جيىنى 4 ملىيون 305 مىڭ ادام بار ەدى. ال 1948 ـ جىلى 2 ـ ايدا ونىڭ جىڭگوۋي اسكەري بولىمدەرىندە ٴبىر ملىيون 810 مىڭ ادام، جىڭگوۋي ەمەس اسكەري بولىمدەرىندە 560 مىڭ ادام، ەرەكشە اسكەري بولىمدەرىندە 280 مىڭ ادام، تەگىز جانە اۋە ارميا بولىمدەرىندە 190 مىڭ ادام، ارتقى شەپ قامداۋ ورگاندارىندا، مەكتەپتەرىندە 810 مىڭ ادام، جيىنى 3 ملىيون 650 مىڭ ادام قالدى، دەمەك، 655 مىڭ ادامى كەمەيدى. 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدان 1948 ـ جىلى 1 ـ ايعا دەيىنگى 19 اي ىشىندە ارميامىز گومينداڭ ارمياسىنىڭ جيىنى ٴبىر ملىيون 977 مىڭ ادامىن (2 ـ ايداعىسى جانە 3 ـ ايدىڭ العاشقى جارىمىنداعىسى ٴالى ەسەپتەلگەن جوق، ول 180 مىڭ ادام شاماسىندا) جويدى، دەمەك، گومينداڭ ٴوزىنىڭ وتكەنگى سوعىس كەزىندە جۇمىلدىرىپ اسكەرلىككە قاتىناستىرعان ٴبىر ملىيونىنان استام جاڭا اسكەرلەرىن شىعىنداتقانىنىڭ ۇستىنە بۇرىنعى اسكەر كۇشىنەن دە كوپ شىعىن تارتتى. مۇنداي جاعدايدا گومينداڭ بىزدىكىنىڭ كەرىسىنشە باعىت قولدانىپ، لۇيلەرىندەگى ادامداردىڭ سانىن تولىقتاماي، قايتا لۇيلەرىندەگى ادام سانىن ازايتىپ، لۇيدىڭ قانحاۋىن ارتتىردى. گومينداڭ ارمياسىنىڭ ٴار لۇيىندە 1946 ـ جىلى ورتا ەسەپپەن 8 مىڭداي ادام بولسا، ال قازىر ونىڭ ٴار لۇيىندە ورتا ەسەپپەن 6 مىڭ 500 شاماسىندا عانا ادام بار. بۇدان بىلاي ارميامىزدىڭ الاتىن جەرىنىڭ كولەمى كۇن سايىن كەڭەيەدى، گومينداڭ ارمياسىنىڭ اسكەر جانە استىق قايناري كۇن سايىن تارايادى، مولشەرلەۋىمىزشە تاعى تولىق ٴبىر جىل

سوعسقانىنان كەيىن، ياعني كەلەسى جىلدىڭ كوكتەمىنە جەتكەندە، جاۋ ارمياسى مەن ءبىزدىڭ ارميامىز سان جاعىنان، جالپى العاندا تەپە-تەڭ دارەجەگە كەلۋى مۇمكىن. ءبىزدىڭ باعىتىمىز بەرىك ورىن تەبۋ، بايىپپەن سوققى بەرۋ، تەز ناتيجەگە جەتۋدى كوزدەمەۋ بولىپ تابىلادى، گوميندالڭ جىڭگۋي ارمياسىنىڭ ءار ايدا ورتا ەسەپپەن 8 لۇيدەيىن، ءار جىلى جاۋ ارمياسىنىڭ شامامەن 100 لۇيىن جويۋدى كوزدەۋ كەرەك. ءىس جۇزىندە، بىلتىر كۇزدەن كەيىن بۇل سانىنان ارتىپ كەتتى، بۇدان بىلاي ونان اري ارتۋى مۇمكىن. 5 جىل شاماسىندا (1946-جىلى 7-ايدان باستاپ ەسەپتەگەندە)⑧ گوميندالڭنىڭ بۇكىل ارمياسىن جويۋدىڭ مۇمكىندىگى بار.

6) قازىر ورتالىق شەپ پەن سولتۇستىك شەپتەگى جاۋ ارميا-سىنىڭ ەكى جەردە ءالى دە ەداۋىر زور جيدۋىڭ اسكەر كۇشى بار، ولار شايقاستىق شابۋىل جاساپ، ول جەرلەردەگى ارميامىزدى ۋاقىتشا قيىن جاعدايعا ءتۇسىرۋى مۇمكىن. ونىڭ ءبىرى دابيەشان، وندا شامامەن 14 جيدۋىڭ لۇيى بار. ەندى ءبىرى حۋايحىنىڭ سولتۇستىك ءوڭىرى، وندا شامامەن 12 جيدۋىڭ لۇيى بار. وسى ەكى جەردەگى گوميندالڭ ارمياسى ءالى دە جۋدۇڭدىقا يە (حۋايحىنىڭ سولتۇستىك وڭىرلەرىندە، نەگىزگى كۇشىمىزدەن 9 لۇيدى حۋاڭحى-نىڭ سولتۇستىگىنە اپارىپ، دەم الدىرىپ-رەتتەپ، باسقا جاققا ىستەتۋگە دايىندىق جاساۋىمىز سەبەپتى، گوميندالڭ ارمياسى جۋدۇڭدىقا يە بولدى). قالعان بارلىق سوعىس مايدانىنداعى جاۋ ارمياسى تۇگەل بيدۋىڭ حالگە ءتۇسىپ سوققى جەۋدە. ءبىز ۇشىن جاعدايى تۇتەنشە ءتيىمدى بولىپ وتىرعان سوعىس مايدان-دارى — دۇڭبەي، شاندۇڭ، شيبەي، سولتۇستىك جياڭسۋ، شانشي-

چاحار ـ حىبىي، سانشي ـ حىبىي ـ شانـدۇڭ ـ حىنان رايونداري جانە جىڭجۇۋ ـ حانكوۋ تەمىر جولىنىڭ باتىسىنداعى، چاڭجياڭنىڭ سولتۇس. تىگىندەگى، حۋاڭحىنىڭ وڭتۇستىگىندەگى ۇلان ـ بايتاق جەرلەر.

ەسكەرتۋلەر

① وسى تومداعى «قازىرگى جاعداي جانە ٴبىزدىڭ مىندەتىمىز» دىڭ ⑧ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

② 1947 ـ جىلى 10 ـ ايدا گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى دەموكرا. تيالىق وداقتى تاراتۋ تۋرالى بۇيرىق ٴتۇسىردى. گومينداڭ كەرتارتپاشى. لارىنىڭ قىسىمىندا دەموكراتيالىق وداقتاعى كەيبىر تۇراقسىز ەلەمەنتتەر دەموكراتيالىق وداقتىڭ تاراتىلعانىدىعى، قىزمەتىنىڭ توقتاتىلعاندىعى تۋرالى جارناما جاريالادى. سول كەزدە باسقا دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتار دا گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ زيانكەستىگىنە ۇشىراپ، گومينداڭ بيلەپ ـ توستەپ وتىرعان رايونداردا اشىق قيمىل جاساي المادى. 1948 ـ جىلى 1 ـ ايدا دەموكراتيالىق وداقتىڭ باسشى شىن جۇنرۋ قاتارلىلار شياڭگاڭدا ٴماجىلىس شاقىرىپ، دەموكراتيالىق وداق. تىڭ باسشى ورگانىن قايتا قۇرۋدى ۇيعاردى جانە ونىڭ قىزمەتىن قالپىنا كەلتىردى. سول ايدا گوميداڭنىڭ دەموكراتيالىق توبىنداعى لي جيشىن قاتارلىلار دا شياڭگاڭدا گومينداڭ گمىڭ ۇيىيۋانحۇيىن ۇيىمداستىردى. بۇل ۇيىمدار سول كەزدە جۇڭگو گۇڭچاندانىڭنىڭ جاعداي تۋرالى قۋاتتاماسىن قابىلدادى، شۋانيان جاريالاپ، جۇڭگو گۇڭچانداڭىمەن جانە باسقا دا دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتارمەن بىر ـ لەسىپ، جياڭ جيەشىنىڭ دۇشپاندىق اكىمياتىن قۇلاتۋدى، جۇڭگونىڭ ىشكى ىستەرىنە امەريكانىڭ قارۋلى كيلىگۋىنە قارسى تۇرۋدى قۋاتتادى. دەموكراتيالىق وداقتاعى تۇراقسىز ەلەمەنتتەر دە سول كەزدە وسى ۇراندارنى قابىلدادى.

③ 1948 ـ جىلى 3 ـ ايىدىڭ 29 ـ كۇنىنەن 5 ـ ايىدىڭ 1 ـ كۇنىنە دەيىن، گومينداڭ كەرتارتپاشىلارى نانجيڭدە جالعان «گومين داحۋي» شاقىرىپ، جياڭ جيەشىنى «زۇڭتۇڭ» دىقىا، لي زۇڭرەندى «فۋزۇڭتۇڭ» دىقىا «سايلادى».

④ 1948 ـ جىلى 5 ـ ايدا سانشي ـ چاحار ـ حىبەي ازات رايونى مەن سانشي ـ حىبەي ـ شاندۇڭ ـ حىنان ازات رايونى بىرلەستىرىلىپ، حۋابەي بىرلەسكەن اكىمشىلىك ۋيىيۋانحۋيى جانە حۋابەي جۇنجۇيى قۇرىلدى. سول جىلى 8 ـ ايدا حۋابەي بىرلەسكەن اكىمشىلىك ۋيىيۋانحۋيى وزگەرتىلىپ، حۋابەي حالىق ۇكىمەتى دەپ اتالدى.

⑤ باي چۇڭشيدىڭ دابيەشان رايونىنا شابۋىل باستاعان كەزى — 1947 ـ جىلى 12 ـ اي، شابۋىل جاساعان اسكەر كۇشى — 33 لۇي.

⑥ 5 جىل شاماسىندا گومينداڭنىڭ بۇكىل ارمياسىن جويۋ سول كەزدەگى مەجە ەدى. كەيىن بۇل ۋاقىت 3 جارىم جىل شاماسىنا قىسقاردى. وسى تۇمداعى «جۇڭگونىڭ اسكەري جاعدايىنداعى زور وزگەرىس» دەگەن شىعارمادان پايدالانىڭىز.

سانشي ـ سۇيۋان كادرلار ماجىلىسىندە سويلەنگەن ٴسوز

(1948 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى)

جولداستار، بۇگىن مەنىڭ سويلەيتىنىم نەگىزىنەن سانشي ـ سۇيۋان قىزمەتىنە قاتىستى بىر كەيىبىر ماسەلەلەر، ونان سوڭ بۇكىل مەملەكەتتەگى قىزمەتتەرگە قاتىستى بىر كەيىبىر ماسەلەلەرگە توقتالامىن.

1

مەنىڭشە، وتكەن ٴبىر جىل ىشىندە، جۇڭگو جۇڭيانىڭ سانشي ـ سۇيۋان فىنجۇيى باسشىلىق ەتكەن رايونداردا جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتى تابىستى بولدى.

بۇل ەكى جاقتان ايقىن كورىنەدى. ٴبىر جاقتان، سانشي ـ سۇيۋان پارتيا ۇيىمدارى وڭشىل اۋىتقۇشىلىققا قارسى تۇردى، بۇقارالىق كۇرەس قوزعادى، بۇكىل رايوننىڭ 3 ميليونىنان استام ادامىنىڭ 2 ميليون بىرنەشە 100 مىڭى اراسىندا جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىن ورىندادى نەمەسە ورىنداپ جاتىر. ەندى

ٴبىر جاقتان، سانشي ـ سۇيىۋان پارتيا ۇيىمدارى قوزعالىس بارىسىندا تۋىلعان بىرنەشە «سول»شىل اۋىتقۋشىلىقتى دا تۇزەتتى، ٴسويتىپ، بارلىق قىزمەتتەردى مۇلتىكسىز داмۋ جولىنا ٴتۇسىردى. وسى ەكى جاقتان قاراعاندا، سانشي ـ سۇيىۋان ازات رايوننىنداعى جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتى، مەنىڭشە، تابىستى بولدى.

«بۇدان بىلاي، ەندى فەودالدىق ىستەي المايتىن بولدى، ەندى قوجاگداي المايتىن بولدى، ەندى قياناتشى ىستەي المايتىن بولدى.» بۇل ـــ سانشي ـ سۇيىۋان حالقىنىڭ ٴسوزى. بۇل ـــ سانشي ـ سۇيىۋان حالقىنىڭ ٴبىزدىڭ جەر گايگىسى قىزمەتىمىز بەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىمىز جونىندە شىعارعان قورتىندىسى. ولار «ەندى فەودالدىق ىستەي المايتىن بولدى» دەپ ٴبىزدىڭ ولارعا باسشىلىق ەتىپ كۇرەس قوزعاپ، جاڭا رايونداردىعى فەودالدىق قاناۋ ٴتۇزىمىن جانە كونە، جارتىلاي كونە رايونداردىعى فەودالدىق قاناۋ ٴتۇزىمىنىڭ قالدىقتارىن جويعاندىعىمىزدى نەمەسە جويىپ جاتقاندىعىمىزدى ايتىپ وتىر. ولار «ەندى قوجاگداي المايتىن بولدى، ەندى قياناتشى ىستەي المايتىن بولدى» دەپ ٴبىزدىڭ پارتيا، ۇكىمەت ۇيىمدارىمىزدا بۇرىن بەلگىلى دارەجەدە قۇرام تازا بولماۋ نەمەسە ٴستىل تازا بولماۋ سياقتى اۋىر قۇبىلىستاردىڭ ٴومىر ٴسۇرىپ كەلگەندىگىن، ٴبىرسىپىرا بۇزىق ەلەمەنتتەردىڭ پارتيا جانە ۇكىمەت ۇيىمدارىنا كوز بوياپ كىرىپ العاندىعىن، ٴبىرقىدىرۋ ادامداردا گۋانلياۋجۋيىلىك ٴستىلدىڭ وسكەندىگىن، ولاردىڭ كۇشكە سۇيەنىپ، باسقالاردى قورلاپ، قىزمەت مىندەتتەرىن ورىنداۋدا زورلاۋ ـ بۇيىرىق ٴتۇسىرۋ ٴادىسىن قولدانىپ، سونىڭ سالدارىنان بۇقارانىڭ نارازىلىعىن تۋدىرعاندىعىن، نەمەسە قياناتشىلدىق قىلمىس وتكىزگەندىگىن، ياكي

بۇقارانىڭ مۇددەسىنە قول سۇقـقاندىعىن، مۇنـداي احۋالـداردىڭ وتكەن ٴبىر جىلـعى جەر گايگىسى قـىزمەتى مەن پارتيانى رەتـتەۋ قىزمەتى ارقىلى تۇبىرىنەن وزگەرتىلگەندىگىن ايتىپ وتىر.

«بۇرىن جانىمىزعا باتقان نارسەلەر قازىر جويىلدى. بۇرىن جوق نارسەلەر قازىر بار بولدى.» بۇل ــ وسىندا وتىرعان جولداستاردىڭ ٴبىرىنىڭ ماعان ايتقان ٴسوزى. ول جانـعا باتـقان نارسەلەر دەپ پارتيا جانە ۇكىمەت ۇيىمدارىندا ورىن تەپكەن قۇرام تازا بولماۋ نەمەسە ٴستيل تازا بولماۋ، وسىنىڭ سالدارىنان بۇقارادا نارازىلىق تۋىلۋ سىقىلدى اۋىر قۇبىلىستاردى ايتىـپ وتىر. مۇنـداي قۇبىلىس قازىر تۇبىرىنەن جويىلـدى. ول بۇرىـن جوق نارسەلەر قازىـر بار بولدى دەپ كەدەي ديحانـدار ۇيىمى، جاڭا ديحانـدار قوعامى، رايونـدىق، قىستاقتىق حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسى، سونـداي-اق جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتـتەۋ قىزمەتى ناتيجەسىندە اۋىل-قىستاقتا پايدا بولعان جاڭا جاعدايدى ايتىپ وتىر.

بۇل ىنكاستار، مەنىڭشە، ٴىس جۇزىنە ۇيلەسەدى.

مىنە بۇلار ــ سانشي-سۇيۋان ازات رايونىنداعى جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىنىڭ ۇلى تابىستارى. مۇنىڭ ٴوزى تابىستىڭ ٴبىرىنشى جاعى. وسى نەگىزدە سانشي-سۇيۋان پارتيا ۇيىمدارى وتكەن ٴبىر جىل ىشىندە وراسان زور اسكەري مىندەتتەردى ورىنداي الدى، ۇلى حالىق ازاتتىق سوعىسىنا جاردەم كورسەتە الدى. ەگەر تابىسقا جەتكەن جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتى بولماعاندا، مۇنداي زور اسكەري مىندەتتى ورىنداۋ قيىن بولار ەدى.

ەندى ٴبىر جاقتان، سانشي-سۇيۋان پارتيا ۇيىمـدارى قىزمەت

بارىسىندا تۋىلعان بىرنەشە «سول»شىل اۋىتقۋشىلىقتاردى تۇزەتتى. بۇل اۋىتقۋشىلىقتاردىڭ باستىلارى ۇشەۋ. ٴبىرىنشى، تاپتىق قۇرامدى ايىرۋدا ٴبىرسىپىرا جەرلەردە فەودالدىق قاناۋى جوق نەمەسە جەڭىل ـ جەلپى عانا قاناۋى بار ٴبىرقىدىرۋ ەڭبەكشى حالىق قاتەدەن دىيحانشىلار مەن باي دىيحانىدار قاتارىنا جاتقىزىلىپ، سوقىقى بەرۋ كولەمى قاتەدەن ۇلعايتىلدى، جەر گايگىسى قىزمەتىندە اۋىل ـ قىستاقتاعى ٴۇي سانىنىڭ شامامەن 92 پىراسەنتىمەن، ادام سانىنىڭ شامامەن 90 پىراسەنتىمەن، ياعنى اۋىل ـ قىستاقتاعى بارلىق ەڭبەكشى حالىقپەن ىنتىماقتاسىپ، فەودالدىق تۇزىمگە قارسى بىرلىكساپ قۇرۋىمىزدىڭ مۇمكىن جانە قاجەت ەكەندىگى جونىندەگى وسى ٴبىر اسا ماڭىزدى جانلۋەلىك باعىت ۇمىت قالدىرىلدى. قازىر بۇل اۋىتقۋشىلىق تۇزەتىلدى. ٴسويتىپ، جۇرتتىڭ كوڭىلى بارىنشا ورنىقتى، گىميگىدىك بىرلىكساپ نىعايدى. ەكىنشى، جەر گايگىسى قىزمەتى بارىسىندا دىيحانشىلار مەن باي دىيحاندارىدىڭ مەنشىگىندەگى ونەركاسىپ پەن ساۋداعا قول سۇعىلدى؛ ىقتىسات سالاسىنداعى فانگىميگىشىلدەردى انىقتاۋ ـ تەكسەرۋ كۇرەسى بارىسىندا انىقتاپ ـ تەكسەرۋگە ٴتيىستى كولەمنەن اسىپ كەتۋشىلىك بولدى؛ سونداي ـ اق باجى ساياساتىندا ونەركاسىپ پەن ساۋداعا سوقىقى بەرىلدى. بۇلاردىڭ ٴبارى ونەركاسىپ پەن ساۋداعا مامىلە جاساۋ جاقتاعى «سول»شىل اۋىتقۋشىلىققا جاتادى. قازىر بۇل اۋىتقۋشىلىقتار دا تۇزەتىلىپ، ونەركاسىپ پەن ساۋدا قالپىنا كەلۋ جانە دامۋ مۇمكىندىگىنە يە بولدى. ٴۇشىنشى، وتكەن ٴبىر جىلعى شيەلەنىسكەن جەر گايگىسى كۇرەسىندە سانشي ـ سۇيىۋان پارتيا ۇيىمدارى پارتيامىزدىڭ البانى ۇرۋعا، البانى ولتىرۋگە قاتاڭ تيىم سالۋ باعىتىن ايقىن

جالعاستىرا الماەدى، سونىڭ سالدارىنان كەي جەردىڭ جەر گايگىسى بارىسىندا كەيبىر دىيجۋ، باي دىيحان ەلەمەنتتەرىنە ورىنسىز ٴولىم جازاسى بەرىلدى جانە اۋىل ـ قىستاقتارداعى بۇزىق ەلەمەنتتەردىڭ ورايىدان پايدالانىپ كەك الۋىنا مۇمكىندىك بەرىلدى دە، ولار ٴبىرسىپىرا ەڭبەكشى حالىقتى جاۋىزدىقپەن ٴولتىردى. بىزدىڭشە، حالىقتىق دەموكراتيالىق گىميڭگە ورشەلەنە، قاسارىسا قارسى تۇرعان جانە جەر گايگىسى قىزمەتىن بۇلدىرگەن باستى قىلمىستىلاردى، ياعنى قىلمىسى شەكتەن اسقان قانگىميڭشىلدەر مەن زورەكەر ەلەمەنتتەردى حالىق قاتىڭدارى مەن دەموكراتيالىق ۇكىمەت ارقىلى ولىمگە ۇكىم ەتۋ ابدەن قاجەتتى ٴارى ورىندى. ويتپەگەندە، دەموكراتيالىق ٴتارتىپ ورناتۋعا بولمايدى. ٴبىراق، گومىنداڭ جاعىندا تۇرعان ادەتتەگى قىزمەتكەرلەردى، ادەتتەگى دىيجۋ، باي دىيحان ەلەمەنتتەرىن نەمەسە قىلمىسى ٴبىرشاما جەڭىل ەلەمەنتتەردى الباتى ولتىرۋگە تيىم سالۋ كەرەك. سونىمەن قاتار، حالىق قاتىڭى مەن دەموكراتيالىق ۇكىمەت قىلمىستىلاردى تەرگەۋ قىزمەتىن جۇر- گىزگەن كەزدە، ٴتان جازاسىن قولدانباۋ كەرەك. وتكەن ٴبىر جىل ىشىندە سانشي ـ سۇيۋان تۇيلعان وسى جاقتارداعى اۋىتقۋشىلىقتار دا قازىر تۇزەتىلدى.

جوعارىدا ايتىلعان بارلىق اۋىتقۋشىلىقتار شىن مانىندە تۇزەتىل- گەننەن كەيىن، سانشي ـ سۇيۋان جۇڭيانىڭ قىنجۇيىنىڭ باسشىلىعىن- داعى بارلىق قىزمەت ەندى مۇلتىكسىز داڭۋ جولىنا ٴتۇستى دەپ ايتۋعا دالەلىمىز بار.

ٴبىز جۇزىندىك احۋالىعا قاراي قىزمەت باعىتىن بەلگىلەۋ، بۇل ـ بارلىق گۇڭچاڭداڭ مۇشەلەرى جادىندا مىقتى ساقتاۋعا ٴتيىستى

ەلى نەگىزگى قىزمەت ٴادىسى. ٴبىزدىڭ وتكىزگەن قاتەلىكتەرىمىز، ونىڭ تۋىلۋ سەبەپتەرىن زەرتتەپ كەلگەندە، ٴبارى دە سول كەزدەگى جانە سول جەردەگى ٴىس جۇزىندىك احۋالدان قول ٴۇزىپ، قىزمەت باعىتىن جۇگۋاندىقپەن بەلگىلەگەندىگىمىزدەن بولدى. بارلىق جولداستار مۇنى ساباق ەتۋگە ٴتيىس.

پارتيانىڭ نەگىزگى قاتتام ۇيىمدارىن رەتتەۋ قىزمەتى تۋرالى، ىسىزدەر جۇگياگىنىڭ كونە رايوندار مەن جارتىلاي كونە رايونداردا جەر گايگىسى قىزمەتىن جانە پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىن جۇرگىزۋ جونىندەگى نۇسقاۋىنا[1] نەگىزدەلىپ، سانشي ـ چاحار ـ حىبەي ازات رايونىنداعى پيگشان اۋدانىنىڭ پارتيانى رەتتەۋ تاجىريبەلەرىن قولدانۋ، ياعني پارتيا سىرتىنداعى بۇقارا ارا سىنان شىققان بەلسەندىلەردى پارتيانىڭ جىبۋ ماجىلىسىنە ۇسىنىسپەن قاتىناستىرۋ، سىن جانە ٴوز ـ وزىنە سىندى ٴورىس الدىرۋ ارقىلى پارتيا ۇيىمدارىندا قۇرام تازا بولماۋ نەمەسە ٴستىل تازا بولماۋ قۇبىلىستارىن وزگەرتىپ، پارتيا مەن حالىق بۇقاراسىنىڭ بايلانىسىن كۇشەيتتىڭىزدەر. ىسىزدەردىڭ بۇلاي ىستەۋلەرىڭىز پارتيا ۇيىمدارىن رەتتەۋدەگى بارلىق قىزمەتتەردى مۇلتىكسىز ورىنداۋلارىڭىزعا مۇمكىندىك بەرەدى.

قاتەلەسكەن، ٴبىراق تاربيەلەپ الۋعا بولاتىن، ەم قونىبايتىن ەلەمەنتتەردەن ايىرماشىلىعى بار پارتيا مۇشەلەرى مەن كادرلاردى، كەلىپ شىعۋىنىڭ قانداي بولۋىنا قاراماستان، تاستاپ قويماي تاربيەلەۋ كەرەك. ىسىزدەر بۇل باعىتتى اتقارىپ جاتىرسىزدار، بۇل دا دۇرىس.

فەودالدىق تۇزىمگە قارسى كۇرەستە كەدەي ديحاندار ۇيىمى مەن ديحاندار قوعامى نەگىزىندە قۇرىلعان ەكى دارەجەلى ـ

رايوندىق، قىستاقتىق (اۋىلدىق) حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسى تۇتەنشە قۇندى تاجىريبە. تەك ناعىز قالىڭ بۇقارانىڭ ىرىداسى نەگىزىندە جولعا قويىلىعان حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسى عانا ناعىز حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسى بولادى. مۇنداي حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسىنىڭ ەندى بارلىق ازات رايونداردا جارىققا شىعۋ مۇمكىندىگى بار. مۇنداي حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسى جولعا قويىلىسىمەن-اق سول جەردەگى حالىقتىڭ بيلىك ورگانى بولۋعا ٴتيىس، بولۋعا ٴتيىستى بارلىق بيلىك ۋاكىلدەر ماجىلىسىنە جانە ول سايلاپ شىققان ۇكىمەت ۋيىيۋانحۇيىنا بەرىلۋ كەرەك. سول ۋاقىتتا جەتكەندە، كەدەي ديحاندار ۇيىمى مەن ديحاندار قوعامى ولاردىڭ جاردەمشىسىنە اينالادى. ٴبىز جەر-جەردەگى اۋىل-قىستاقتاردا، وندايعى جەر گايگىسى مىندەتى نەگىزىنەن ورىندالعانان كەيىن بارىپ، حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسىن جولعا قويماقشى بولعان ەدىك. ەندى سىز-دەردىڭ تاجىريبەلەرىڭىز، سونداي-اق باسقا ازات رايونداردىڭ تاجىريبەلەرى جەر گايگىسى كۇرەسى بارىسىنىڭ وزىندە-اق ەكى دارەجەلى — رايوندىق، قىستاقتىق حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسىن جانە ول سايلاپ شىعاتىن ۇكىمەت ۋيىيۋانحۇيىن قۇرۋدىڭ مۇمكىندىگى مەن قاجەتتىلىگىن دالەلدەپ وتىر ەكەن، ەندەشە، سىزدەر سولاي ىستەۋگە تيىسسىزدەر. بارلىق ازات رايونداردا دا سولاي ىستەلۋگە ٴتيىس. ەكى دارەجەلى — رايوندىق، قىستاقتىق حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسى جاپپاي جولعا قويىلعان كەزدە، اۋدان دارەجەلى حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسىن جولعا قويۋعا بولادى. اۋدان جانە اۋداننان تومەنگى ٴار دارەجەلى حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسى جولعا قويىل-ماندا، اۋداننان جوعارعى ٴار دارەجەلى حالىق ۋاكىلدەر ٴماجىلىسى

وڭاي جولىن قويىلادى. ٴار دارەجەلى حالىق ۋاكىلدەر ماجىلىسىنە جۇمىسشىلاردى، ديحانداردى، دەربەس ەڭبەككەشىلەردى، ەركىن كاسىپتەگىلەردى، زيالىلاردى، ۇلتتىق ونەركاسىپشىلەر مەن ساۋداگەرلەردى جانە اشىق ويلى شىنشىلاردى قامتىعان بارلىق دەموكراتيالىق قاتىنامدارىدىڭ ٴوز ۋاكىلدەرى ۇمكىندىكتىڭ بارىنشا قاتىناستىرىلۋى كەرەك. ارينە، مۇندا تەك سانىدى تولتىرۋعا زورلانباي، قايتا قالاشىعى بار اۋىل ـ قىستاقتار مەن قالاشىعى جوق اۋىل ـ قىستاقتاردى پارىق ەتىپ، قالاشىقتاردىڭ ۇلكەن ـ كىشىلەرىن پارىق ەتىپ، قالا مەن اۋىل ـ قىستاقتى پارىق ەتىپ، بارلىق دەموكراتيالىق قاتىنامداردى بىرلەستىرۋ مىندەتىن زورلانىپ ەمەس، تابيعي تۇردە ورىنداۋ قاجەت.

جەر گايگىسى جانە پارتيانى رەتتەۋ سىندى ۇلى بۇقارالىق كۇرەستە 10 مىڭداعان بەلسەندىلەر مەن كادىرلار تاربيەلەندى جانە جارىققا شىقتى. ولاردىڭ بۇقارامەن بايلانىسى بار، ولار جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ تۇتەنشە قىمباتتى بايلىعى. بۇدان بىلاي ولارعا تاربيەنى كۇشەيتىپ، ولاردى قىزمەت بارىسىندا ۇزدىكسىز العا باساتىن ەتۋ كەرەك. سونىمەن قاتار، ولارعا تابىسقا جەتكەندىگى جانە سيلانعاندىعى ٴۇشىن داندايسىپ، توقمەيىلسۋگە مۇلدە بولمايتىندىعىن ەسكەرتىپ وتىرۋ ٴتيىس.

مىنە وسىلاي بولعاندىقتان، جوعارىدا ايتىلعان ٴار جاقتاعى تابىستار بولعاندىقتان سانشي ـ سۇيىۋان ازات رايونى قازىر بۇرىنعى قاي ـ قاي كەزدەگىدەن دە اناعۇرلىم نىعايىپ وتىر دەپ ايتۋعا ٴتيىسپىز. باسقا ازات رايونداردىڭ وسىلاي ەكەندىگى دە سونداي نىعايىپ وتىر.

2

سانشي-سۋيۋان ازات رايونىنىڭ جوعارىدا ايتىلعان تابىستارعا قول جەتكىزۋ سەبەپتەرىنىڭ، باستىلىق جاعىنان ايتقاندا، باستىلارى مىناداي: (a) بىلتىر كوكتەمدە ليۋ شاۋچي جولداستىڭ بەتپە-بەت نۇسقاۋ بەرۋىمەن جانە كاڭ شىڭ جولداستىڭ بىلتىر كوكتەم مەن جازدا لينشيان اۋدانىنداعى حاۋجياپۋ اكىمشىلىك قىستاعىندا جۇرگىزگەن قىزمەتىنىڭ كومەگى ارقاسىندا، سانشي-سۋيسيۋان قىنجۋيى بىلتىر 6-ايدا ديۋىي شۋجيلەرىنىڭ ٴماجىلىسىن شاقىردى. بۇل ماجىلىستە بۇرىنعى قىزمەتتەردە ٴومىر ٴسۇرىپ كەلگەن وڭشىل اۋىتقۋشىلىقتار سىنالدى، پارتيا لۋشيانىنان قول ٴۇزۋ سىقىلدى ٴارتۇرلى اۋىر قۇبىلىستار جەرىنە جەتە اشكەرەلەندى، جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىن شىن مانىندە قوزعاۋ باعىتى بەلگىلەندى. بۇل ٴماجىلىس نەگىزىنەن تابىستى بولدى. ەگەر بۇل ٴماجىلىس بولماعان بولسا، ۋسىنشاما زور جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىنىڭ تابىستى بولۋى مۇمكىن بولماس ەدى. بۇل ٴماجىلىستىڭ كەمشىلىكتەرى: كونە رايونداردىڭ، جارتىلاي كونە رايوندار مەن جاڭا رايونداردىڭ تۇرلىشە احۋالىنا قاراي تۇرلىشە قىزمەت باعىتتارى بەلگىلەنبەدى؛ تاپتىق قۇرامدى ايىرۋ ماسەلەسىندە، اسىرە سولشىلدىق باعىت قولدانىلدى؛ فەودالدىق ٴتۇزىمدى قالاي جويۋ ماسەلەسىندە، ديجۋلاردىڭ جاسىرىن مۇلىكتەرىن انىقتاپ-تەكسەرۋگە ارتىقشا ٴمان بەرىلدى؛ ال بۇقارانىڭ تالابىنا ماملە جاساۋ ماسەلەسىندە،

سەرگەكتىكپەن تالداۋ جاساۋ كەم بولىپ، «بۇقارا قالاي ىستە دەسە سولاي ىستەۋ كەرەك» دەگەن ۇران تۋماعا تۇيىق ورتاعا قويىلدى. وسى سوڭعى ٴبىر ماسەلە تۋرالى، ياعني پارتيا مەن بۇقارانىڭ قارىم-قاتىناسى ماسەلەسى تۋرالى پارتيا حالىق بۇقاراسىنىڭ دۇرىس پىكىرلەرىن احۋالعا نەگىزدەلە وتىرىپ، بۇقاراعا باسشىلىق ەتىپ ىسكە اسىرۋعا ٴتيىس؛ ال حالىق بۇقاراسى اراسىندا تۋىلعان بۇرىس پىكىرلەردى بۇقاراعا تاربيە بەرۋ جولىمەن تۇزەتىپ وتىرۋعا ٴتيىس ەدى. ديۋىني شۋجيلەرىنىڭ ٴماجىلىسى پارتيانىڭ بۇقارا پىكىرىن اتقارۋعا تيىستىلىگى جاعىن عانا باسا دارىپتەپ، پارتيانىڭ بۇقاراعا تاربيە بەرۋگە جانە بۇقاراعا باسشىلىق ەتۋگە تيىستىلىگى جاعىن ەلەۋسىز قالدىردى، سونىمەن كەيىنگى كەزدە كەيبىر رايونداردا قىزمەت ىستەپ جۇرگەن جولداستارعا تەرىس ىقپال جاساپ، ولاردىڭ قۇيرىقشىلدىق قاتەلىگىن ٴورشىتىپ جىبەردى. (b) سانشي-سۇيۋان فىنجۇيى بيىل 1-ايدا «سول» شىل اۋىتقۋشىلىقتاردى تۇزەتۋدىڭ ۇلەسىمدى شارالارىن قولداندى. بۇل شارالار فىنجۇيدەگى جولداستار جۇڭياڭنىڭ دەكابىر ماجىلىسىنە[2] قاتىناسىپ قايتقانىنان كەيىن ىسكە اسىرىلدى. بۇل جونىندە فىنجۇي 5 تارماقتى نۇسقاۋ شىعاردى[3]. اۋىتقۋشىلىقتاردى تۇزەتۋدەگى بۇل شارالاردىڭ بۇقارا تالابىنا ۇيلەسكەندىگى جانە اتقارىلۋىنىڭ تەز ٴارى دايەكتى بولعاندىعى سونشالىق، «سول» شىل اۋىتقۋشىلىقتاردىڭ بارلىعى دەرلىك قىسقا ۋاقىت ىشىندە تۇزەتىلىپ بولدى.

3

سانشي ـ سۇيـيۋان پارتيا ۇيـمدارىـنىڭ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندەگى باسشىلىق لۋشيانى نەگىزىنەن دۇرىس بولدى. بۇل مىنالاردا بەينەلەندى: جەر مايى مەن ٴوسىم ازايتىلدى، اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسى مەن سەميالىق توقىما كاسىبى، اسكەري ونەركاسىپ پەن ٴبىر ٴبولىم جەڭىل ونەركاسىپ ەداۋىر قالىپىنا كەلتىرىلدى جانە دامىتىلدى، پارتيانىڭ نەگىزى قالاندى، دەمو- كراتيالىق ۇكىمەت قۇرىلدى، 100 مىڭنا جۋىق ادامى بار حالىقتىق ارميا قۇرىلدى، ٴوسىتىپ، وسى قىزمەتتەر نەگىزىندە جاپون باسقىن- شىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسپەن جۇرگىزىلدى جانە يان شيشان سياقتى كەرتارتپاشىلاردىڭ شابۋىلى تويتارىلدى. ارينە، سول كەزدە پارتيا مەن ۇكىمەتتىڭ كەمشىلىكتەرى دە بولدى، بۇلار قازىر بىزگە بۇكىلدەي تۇسىنىكتى بولىپ وتىرعان، ولاردا بەلگىلى دارە- جەدە قۇرام تازا بولماۋ نەمەسە ٴىستىل تازا بولماۋ جانە وسىنىڭ سالدارىنان قىزمەتتەردە تۋىلعان كوپتەگەن ناشار قۇبىلىستار ەدى. الايدا، جالپى جاعدايدان ايتقاندا، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس كەزىندە قىزمەتتەر تابىستى بولدى. مۇنىڭ ٴوزى ٴبىزدىڭ جاپونيا تىزە بۇككەنىنەن كەيىن جيالڭجيەشىنىڭ فانگميگىدىڭ شابۋىلىن جەڭۋىمىزگە ٴتيىمدى شارت ـ جاعداي جاساپ بەردى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە سانشي ـ سۇييۋان پارتيا ۇيىمدارىنىڭ باسشىلىق جاقتاعى كەمشىلىكتەرى نەمەسە قاتە- لىكتەرى. نەگىزىنەن العاندا، اسا قالىڭ بۇقاراعا سۇيەنە وتىرىپ،

پارتيا مەن ۇكىمەت ىشىندەگى بەلگىلى دارەجەدەگى قۇرام تازا بولماۋدى نەمەسە ٴىستىل تازا بولماۋدى جانە وسىنىڭ سالدارىنان قىزمەتتەردە تۋىلعان ناشار قۇبىلىستاردى جەڭە بىلمەگەندىگى بولدى؛ بۇل مىندەت ەندى سىزدەردىڭ ورىنداۋلارىڭىزعا قالىپ وتىر. سول كەزدە سانشي - سۇيۇانداعى كەيبىر باسشى جولداستار - دىڭ پارتيا مەن بۇقارانىڭ ٴبىرسىپىرا ناقتى احۋالدارى جونىندەگى تۇسىنىگىنىڭ جەتەرسىز بولۋى جوعارىداعى قۇبىلىستاردى تۋدىرعان سەبەپتەردىڭ ٴبىرى. جولداستار مۇنى دا ساباق ەتۋگە ٴتيىس.

4

سانشي - سۇيۇان پارتيا ۇيىمدارىنىڭ بۇدان بىلايعى مىندەت - تەرى — وراسان زور كۇش جۇمساي وتىرىپ، جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىن ۇزدىكسىز ورىنداۋ، حالىق ازاتتىق سوعىسىن ۇزدىكسىز ورىستەتۋ جانە وعان جاردەمدەسۋ، حالىقتىڭ جۇگىن ەندىگارى اۋىرلاتپاۋ، قايتا حالىقتىڭ جۇگىن لايىقىنا قاراي جەڭىلدەتۋ، ٴوندىرىستى قالپىنا كەلتىرۋ جانە وركەندەتۋ. سىزدەر قازىر ٴوندىرىس ٴماجىلىسىن اشىپ وتىرسىزدار. الداعى بىرنەشە جىل ىشىندە ٴوندىرىستى قالپىنا كەلتىرۋدەگى جانە وركەندەتۋدەگى ماقسات، ٴبىر جاعىنان، حالىقتىڭ تۇرمىسىن جاقسارتۋ، ەندى ٴبىر جاعىنان، حالىق ازاتتىق سوعىسىنا جاردەمدەسۋ. سىزدەردە كەڭ كولەمدى اۋىل شارۋاشىلىعى مەن قولونەركاسىبى بار، سونداي - اق ماشينا ىستەتەتىن ٴبىر ٴبولىم جەڭىل ونەركاسىپ پەن اۋىر ونەر - كاسىپ تە بار. سىزدەردىڭ وسى ٴوندىرىس ىستەرىنە ويداعىداي

باسشىلىق ەتۋلەرىڭىز ٴۇمىت ەتىلەدى، ويتپەگەنىدە سىزدەردى جاقسى ماركسشىلدەر دەپ ەسەپتەۋگە بولمايدى. اۋىل شارۋاشىلىعى جاعىندا، بۇرىن گۋاڭلياۋجۋيىشى ولەمەنتتەردىڭ شەڭگەلىندە بولىپ كەلگەن، حالىق بۇقاراسىنا زياننان باسقا پايداسى تيمەگەن بيانگۇگدۋيلەر مەن كوپەراتيپتەر① تۇگەل قۇلادى، بۇل ابدەن تۇسىنىكتى، سونداي-اق ەشقانداي وكىنىشتى دە ەمەس. سىزدەردىڭ مىندەتتەرىڭىز — حالىق بۇقاراسى قولداپتىن بيانگۇگدۋيلەردى، كوپەراتيپتەردى جانە باسقا دا قاجەتتى شارۋاشىلىق ۇيىمداردى ۇقىپتىلىقپەن ساقتاپ قالۋ جانە دامىتۋ، سونداي-اق مۇنداي ۇيىمداردى جەر-جەردە ٴورىس الدىرۋ.

5

بۇكىل ەلدىڭ جاعدايىنا جولداستار كوڭىل ٴبولىپ وتىر. بىلتىرعى جىلى پارتيانىڭ بۇكىل مەملەكەتتىك جەر ٴماجىلىسى جاڭا باعىت قولدانىپ، جەر گايگىسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىن ورىستەتۋدى ۇيعارعانىنان كەيىن، ازات رايونداردىڭ بارلىعىندا دەرلىك پارتيانى رەتتەۋ مەن جەر گايگىسىنا قاتىستى زور كولەمدى كادرلار ٴماجىلىسى شاقىرىلىپ، پارتيا ىشىندە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان وكشىلدىق يديالار پيپاندالدى، پارتيا ىشىندە بەلگىلى دارەجەدە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان قۇرام تازا بولماۋ نەمەسە ٴستيل تازا بولماۋ سياقتى اۋىر قۇبىلىستار اشكەرەلەندى. ال وسىدان كەيىن دە كوپتەگەن جەرلەردە ۇيلەسىمدى شارالار قولدانىلىپ، «سول»شىل اۋىتقۋشىلىق تۇزەتىلدى نەمەسە تۇزەتىلۋدە.

ٴسويتىپ، پارتيامىزدىڭ بۇكىل ەلدەگى قىزمەتى جاڭا ساياسي جاعداي مەن جاڭا ساياسي مىندەتتەر تۇسىندا مۇلتىكسىز داۋ جولىنا ٴتۇستى. حالىق ازاتتىق ارمياسى بولىمدەرىنىڭ بارلىعى دەرلىك سوعىس بىرنەشە اي ىشىندە سوعىس ارەدىگىنەن پايدالانىپ، زور كولەمدى رەتتەۋ-تاربيەلەۋ قىزمەتىن جۇرگىزدى. بۇل رەتتەۋ-تاربيەلەۋ قىزمەتى بۇكىلدەي باسشىلىقتى جانە ٴتارتىپتى تۇردە، دەموكراتيالىق ٴادىس قولدانىۋ جولىمەن جۇرگىزىلدى. سونىمەن، قالىڭ جىحۇيۋانداردىڭ جانە جاۋىنگەرلەر جۇرتشىلىعىنىڭ كىمىڭدىك ىنتاسى ٴوستى، ولار سوعىستىڭ ماقساتىن ايقىن تانىدى، اسكەري بولىمدەر اراسىندا ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان ىديالىق جاقتاعى كەيبىر بۇرىس جيكشىلداگدار مەن ناشار قۇبىلىستار تازارتىلدى، كادرلار مەن جاۋىنگەرلەرگە تاربيە بەرىلدى، سوعىستىق كۇش مەيلىنشە ٴوسىرىلدى. مۇنداي دەموكراتيالىق، بۇقارالىق سيپاتتاعى ارميانى جاڭاشا رەتتەۋ قوزعالىسى بۇدان بىلاي دا ۇزدىكسىز جۇرگىزىلۋگە ٴتيىس. سىزدەر سونى ايقىن كورە الاسىزدار، ٴبىز جۇرگىزىپ وتىرعان ۇلى تاريحي ماڭىزى بار پارتيانى رەتتەۋ، ارميانى رەتتەۋ جانە جەر گايكىسى قىزمەتتەرىنىڭ بىردە ـ ٴبىرى ٴبىزدىڭ جاۋىمىز گوميندانگنىڭ قولىنان كەلمەيدى. ٴبىز جاقتا ٴوز كەمشىلىكتەرىمىزدىڭ شىن مانىندە تۇزەتىلگەندىگى سونشالىق، بۇكىل پارتيامىز، بۇكىل ارميامىز بەينە ٴبىر ادامداي ىنتىماقتاستى، بۇكىل پارتيامىز، بۇكىل ارميامىز حالىق بۇقاراسىمەن تىعىز بىرلەستى، پارتيامىزدىڭ جوعارعى بەلگىلەگەن بارلىق ساياساتتار مەن سىلۋەلەر ٴونىمدى اتقارىلۋدا، حالىق ازاتتىق سوعىسى جەڭىسپەن جۇرگىزىلۋدە. ال ٴبىزدىڭ جاۋىمىز جاقتا بارلىق ٴىس مۇنىڭ

كەرىسىنشە. ولار سونشاما ٴىرىپ-ٴشىرىدى، شەشۋگە بولمايتىن، كۇن سايىن اسقىنعان ىشكى تالاس-تارتىستارعا سونشاما بەلشەسىنەن باتتى، حالىقتىڭ سونشاما قارعىسىنا ۇشىراپ، مۇلدە جەتىم قالدى، سوعىستا سونشاما كوپ جەڭىلىستەرگە ۇشىرادى، سونىڭ ٴۇشىن ولار ٴسوزسىز قۇرۋعا بەت الىپ وتىر. مىنە بۇل — جۇڭگوداعى گىميڭ مەن فانگىميڭنىڭ اراسىنداعى سالىستىرمانىڭ جالپى جاعدايى.

مۇنداي جاعدايدا بۇكىل پارتياداعى جولداستار پارتيانىڭ زۇڭلۋشيانىن، اتاپ ايتقاندا، جاڭا دەموكراتيالىق گىميڭنىڭ لۋشيانىن مىقتاپ يگەرۋگە ٴتيىس. جاڭا دەموكراتيالىق گىميڭ باسقا ەشقانداي گىميڭ ەمەس، ول تەك پرولەتاريات باسشىلىعىنداعى، حالىق بۇقاراسىنىڭ، جيانگەرلىككە، فەوداليزمگە جانە گۋانلياۋ كاپيتاليزمگە قارسى گىميڭ بولادى جانە بولۋعا ٴتيىستە. مۇنىڭ ٴوزى بۇل گىميڭگە باسقا تاپتار مەن باسقا ساياسي پارتيالاردىڭ قانداي بولسا دا باسشى بولا المايدى، تەك پرولەتاريات پەن جۇڭگو گۇڭچانداڭى عانا باسشى بولا الادى جانە بولۋعا ٴتيىس دەگەن ٴسوز. مۇنىڭ ٴوزى وسى گىميڭگە قاتىناسقان ادامداردان ۇيىمداسقان بىرلىكساپ وراسان كەڭ دەگەن ٴسوز، ول جۇمىسشىلاردى، ديحانداردى، ەربەس ەڭبەكشىلەردى، ەركىن كاسىپتەگىلەردى، زيالىلاردى، ۇلتتىق بۇرجۋازيانى جانە ديجۋ تابىنان ٴبولىنىپ شىققان ٴبىر ٴبولىم اشىق ويلى شىنشىلاردى قامتيدى، حالىق بۇقاراسى دەپ وتىرعانىمىز مىنە وسىلار. وسى حالىق بۇقاراسى ورناتاتىن مەملەكەت پەن ۇكىمەت جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسى جانە پرولەتاريات باسشىلىعىنداعى، دەموكراتياشىل تاپتاردىڭ وداعى نەگىزىندەگى دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت

بولادى. بۇل گىميگىنىڭ اۋدارىپ تاستايتىن جاۋلارى جيانگەرلىك، فەوداليزم جانە گۋانليياۋ كاپيتاليزم عانا بولادى ٴارى بولۋعا ٴتيىس تە. وسى جاۋلاردىڭ شوعىرلانعان بەينەسى جياڭ جيەشى گوميندانگىنىڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگى.

فەوداليزم ــ جيانگەرلىك پەن گۋانليياۋ كاپيتاليزمىنىڭ وداقتاسى جانە ولاردىڭ ۇستەمدىگىنىڭ نەگىزى. سونىڭ ٴۇشىن، جەر تۇزىمىنە گايگى جاساۋ جۇڭگو جاڭا دەموكراتيالىق گىميگىنىڭ باستى مازمۇنى بولادى. جەر گايگىسىنىڭ ژۇگىلۋشيانى ــ كەدەي ديحاندارعا سۇيەنۋ، ورتا ديحاندارمەن ىنتىماقتاسۋ، فەودالدىق قاناۋ ٴتۇزىمىن ساتىلى، پارىقتى تۇردە جويۋ، اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن وركەندەتۋ. جەر گايگىسىندا سۇيەنەتىن نەگىزگى كۇش تەك كەدەي ديحاندار عانا بولادى ٴارى بولۋعا ٴتيىس. بۇل كەدەي ديحاندار قاتتامى جالدانبا ديحاندارمەن قوسىلىپ جۇڭگوداعى اۋىل ـ قىستاق جان سانىنىڭ شامامەن 70 پىراسەنتىن ۇستايدى. جەر گايگىسىنىڭ باستى جانە تىكەلەي مىندەتى ــ كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندار بۇقاراسىنىڭ تالابىن قاناعاتتاندىرۋ. جەر گايگىسىندا ورتا ديحاندارمەن ىنتىماقتاسۋ كەرەك، كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندار اۋىل ـ قىستاق جان سانىنىڭ 20 پىراسەنت شاماسىن ۇستاپ وتىرعان ورتا ديحاندارمەن بەرىك بىرلىكساپ قۇرۋ كەرەك. بۇلاي ەتپەگەندە، كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندار وقشاۋ قالادى دا، جەر گايگىسى جەڭىلىسكە ۇشىرايدى. جەر گايگىسىنىڭ ٴبىر مىندەتى ــ كەيبىر ورتا ديحانداردىڭ تالابىن قاناعاتتاندىرۋ. ٴبىر ٴبولىم ورتا ديحانداردىڭ ادەتتەگى كەدەي ديحانداردىڭ ۇلەسىنە تيگەن جەردىڭ ورتا سانىنان ٴبىرشاما جوعارى

مولشەردە جەر ساقتاپ قالۋىنا جول بەرۋ كەرەك. ءبىز دىقان دىيحاندار-
دىڭ جەردى تەڭ بولىسكە سالۋ تالابىن قولداۋىمىز قالىڭ دىيحاندار
بۇقاراسىن انتانىسقا كەلتىرىپ، فەودال دىيجۋ تابىنىڭ جەر مەنشىكتەنۋ
ءتۇزىمىن تەز جويۋعا وڭايلىق تۋدىرۋ ءۇشىن بولىپ وتىر، مۇندا
جەكە دۇيلى تەڭگەرمەشىلدىكتى دارىپتەپ وتىرعانىمىز جوق. كىمدە-
كىم جەكە دۇيلى تەڭگەرمەشىلدىكتى دارىپتەسە، مۇنىڭ ءوزى قاتەلىك
بولادى. قازىر اۋىل-قىستاقتاردا تارالىپ وتىرعان ونەركاسىپ پەن
ساۋدانى ءبۇلدىرۋ، جەردى بولىسكە سالۋ ماسەلەسىندە جەكە دۇيلى
تەڭگەرمەشىلدىكتى قۋاتتاۋ يدياسى، سىيپاتى جاعىنان، كەرتارتپا،
مەشەۋ جانە كەرى كەتكەن يديا بولىپ تابىلادى. ءبىز مۇنداي
يديانى سىيپاتتاۋعا ءتيىسپىز. جەر گايگىسىنىڭ دۇيشياڭى دىيجۋ تابى
مەن ەسكىشە باي دىيحانداردىڭ فەودالدىق قاناۋ ءتۇزىمى عانا
بولادى جانە بولۋعا ءتيىس، ۇلتتىق بۇرجۋازيانىڭ مۇددەسىنە قول
سۇعۋعا بولمايدى، دىيجۋلاردىڭ، باي دىيحانداردىڭ باسقارۋىنداعى
ونەركاسىپ پەن ساۋداعا دا قول سۇقپاۋ كەرەك، قاناۋى بولماعان
نەمەسە جەڭىل-جەلپى قاناۋى بولعان ورتا دىيحانداردىڭ، دەربەس
ەڭبەككەرلەردىڭ، ەركىن كاسىپتەگىلەردىڭ جانە جاڭاشا باي
دىيحانداردىڭ مۇددەسىنە قول سۇقپاۋعا ەرەكشە نازار اۋدارۋ
كەرەك. جەر گايگىسىنىڭ ماقساتى — دىيجۋلاردىڭ جەكە باسىن جويۋ
ەمەس، فەودالدىق قاناۋ ءتۇزىمىن جويۋ، ياعني فەودال دىيجۋلاردى
تاپ رەتىندە جويۋ. سونىڭ ءۇشىن، دىيجۋلارعا دىيحاندارمەن بىردەي
جەر جانە مۇلىك ءبولىپ بەرۋ كەرەك، سونىمەن قاتار، ولاردىڭ
وندىرىستىك ەڭبەكتى ۇيرەنىپ، حالىق شارۋاشىلىعى ءومىرىنىڭ
قاتارىندا بولۋىنا مۇمكىندىك بەرۋ قاجەت. قالىڭ حالىق بۇقاراسى

قاتتى وشىككەن، دالەل ـ فاكتىلەرى تەكسەرىلىپ انىقتالعان، قىلمىسى شەكتەن اسقان فانگمىيگشىل ەلەمەنتتەر مەن زورەكەر ەلەمەنتتەردى جازالاۋعا بولادى ٴارى جازالاۋ ٴتيىس، بۇلاردان باسقا بارلىق ادامدارعا كەڭشىلىك ەتۋ ساياساتىن قولدانۋ، الىباتى ۇرۋدىڭ جانە الىباتى ٴولتىرۋدىڭ قاندايىنا بولسا دا تيىم سالۋ قاجەت. فەودالدىق قاناۋ ٴتۇزىمىن جويۋدىڭ ساتىسى، ياعني سىلۋەسى بولۋ كەرەك. كۇرەس قوزعاۋ سىلۋەسىن جاعداي مۇمكىندىك بەرگەن احۋالدا، ديحاندار بۇقاراسىنىڭ ويانۋ دارەجەسى مەن ۇيىمداسۋ دارەجەسىنە نەگىزدەلە وتىرىپ بەلگىلەۋ كەرەك، بۇكىل فەودالدىق قاناۋ ٴتۇزىمىن ٴبىر تاڭدا جويىپ جىبەرۋگە ۇرىنباۋ كەرەك. جەر گايگىسىنىڭ جالپى سوققى بەرۋ كولەمى، جوڭگو اۋىل ـ قىستاق ـ تارىنداعى فەودالدىق قاناۋ ٴتۇزىمىنىڭ ٴىس جۇزىندىك احۋالىنا نەگىزدەلگەندە، جالپى العاندا اۋىل ـ قىستاقتارداعى ٴۇي سانىنىڭ شامامەن 8 پىراسەنتىنەن، جان سانىنىڭ شامامەن 10 پىراسەنتىنەن ارتىپ كەتپەۋ كەرەك. ال كونە جانە جارتىلاي كونە ازات رايون ـ داردا بۇل سانىنان دا از بولۋ كەرەك. ٴىس جۇزىندىك احۋالدان قول ٴۇزىپ، سوققى بەرۋ كولەمىن قاتە تۇردە ۇلعايتۋ حاۋىپتى بولادى. جاڭا رايونداردا جەر گايگىسىن جەرلەرگە ٴبولىپ، كەزەڭگە ٴبولىپ جۇرگىزۋ كەرەك. جەرلەرگە ٴبولۋ دەگەنىمىز بەرىك ۇستاپ تۇرۋعا بولاتىن جەرلەردە كۇشتى توپتاپ، ۇيلەسىمـ دى، جەرگىلىكتى بۇقارانىڭ تالابىنا ساي كەلەتىن جەر گايگىسى قىزمەتىن جۇرگىزۋ؛ ال بەرىك ۇستاپ تۇرۋعا ازىرشە قيىن بولعان جەرلەردە جەر گايگىسىن جۇرگىزۋگە اسىقپاي، تەك ىستەۋگە بولاتىن جانە قازىرگى احۋالدا بۇقاراعا پايدالى كەيبىر قىزمەتتەردى عانا

ىستەپ، احۋالدىڭ وزگەرىسىن كۇتە تۇرۋ دەگەن ٴسوز. كەزەڭگە
ٴبولۋ دەگەنىمىز حالىق ازاتتىق ارمياسى جاڭا عانا العان رايونداردا
باي ديحانداردى، ورتا، ۇساق ديجۋلاردى بەيتاراپ قالدىرۋ سىلۋە-
سىن ورتاعا قويىپ جانە ىسكە اسىرىپ، سوققى بەرۋ كولەمىن
تارايتىپ، تەك گومينداڭنىڭ كەرتارتپا قارۋلى كۇشتەرىن جويۋ جانە
تۋحاۋ-ليەشىندار مەن زورەكەر ەلەمەنتتەرگە عانا سوققى بەرۋ
قاجەت دەگەن ٴسوز. بارلىق كۇشتى توپتاپ وسى مىندەتتى
ورىنداۋدى جاڭا رايوندار قىزمەتىنىڭ ٴبىرىنشى كەزەڭى ەتۋ
كەرەك. ونان سوڭ بۇقارانىڭ ويانۋ دارەجەسى مەن ۇيىمداسۋ
دارەجەسىنىڭ جوعارلاتىلۋ احۋالىنا نەگىزدەلە وتىرىپ، بۇكىل
فەودالدىق ٴتۇزىمدى جويۋ كەزەڭىنە ٴبىرتىندەپ ٴوتۋ كەرەك. جاڭا
رايونداردا كورنەۋ مۇلىك پەن جەردى ٴبولۋدى جاعداي ٴبىرشاما
تۇراقتاعانىنان جانە بۇقارانىڭ باسىم كوپشىلىگى تولىق اتتانىسقا
كەلگەنىنەن كەيىن جۇرگىزۋ ٴتيىس، ويتپەگەندە تاۋەكەلشىلدىك
بولادى، سەنىمسىز بولادى، زيانىنان باسقا پايداسى بولمايدى.
جاڭا رايونداردا جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس كەزىندەگى
تاجىريبەلەردەن تولىق پايدالانۋ كەرەك. فەودالدىق ٴتۇزىمدى
پارىقتى تۇردە جويۋ دەگەنىمىز ديجۋلار مەن باي ديحانداردى
پارىقتاۋ، ديجۋلاردىڭ ٴىرى، ورتا، ۇساقتارىن پارىقتاۋ، ديجۋلار
مەن باي ديحاندار اراسىنداعى زورەكەر ەلەمەنتتەر مەن زورەكەر
ەلەمەنت ەمەستەردى پارىقتاۋ، جەردى تەك بولىسكە سالۋ، فەودالدىق
ٴتۇزىمدى جويۋ زور ٴپرينسيپى نەگىزىندە، وسى تۇرلىشە احۋال-
داعى ادامدارعا جاسالاتىن تۇرلىشە مامىلەنى ٴبىر كەلكى ەمەس،
پارىقتى بەلگىلەۋ جانە ىسكە اسىرۋ دەگەن ٴسوز. ٴبىز وسىلاي

ىستەگەندە جۇرت ٴبىزدىڭ قىزمەتىمىزدىڭ بۇكىلدەي اقىلعا قونىمدى ەكەندىگىن سەزەتىن بولادى. اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن ۇركەندەتۋ — جەر گايگىسىنىڭ تىكەلەي ماقساتى. فەودالدىق ٴتۇزىمدى جويعاندا عانا اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن ۇركەندەتۋدىڭ شارتتارىنا قول جەتكىزۋگە بولادى. ٴارقانداي جەردە فەودالدىق ٴتۇزىم جويىلىپ، جەر گايگىسى مىندەتى ۇرىندالا سالىسىمەن پارتيا مەن دەموكراتيالىق ۇكىمەت اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن قالپىنا كەلتىرۋ جانە ۇركەندەتۋ مىندەتىن دەرەۋ العا قويىپ، اۋىل - قىستاقتارداعى مۇمكىندىگى بار كۇشتەردىڭ بارلىعىن اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن قالپىنا كەلتىرۋ جانە ۇركەندەتۋ جاعىنا اۋدارىپ، ٴوزارا ىستەستىك پەن سەلبەستىكتى ۇيىمداستىرۋى، اۋىل شارۋاشىلىق تەحنيكاسىن جاقسارتۋى، تۇقىم سۇرىپتاۋدى دارىپتەۋى، سۋ قۇرىلىستارىن جاساۋى، ٴسويتىپ، ٴوندىرىستى ارتتىرۋدى مۇمكىندىككە ينالدىرۋى قاجەت. اۋىل - قىستاقتاردا پارتيا كۇش - جىگەرىنىڭ ەڭ باسىم بولەگى اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن جانە قالاشىقتارداعى ونەركاسىپ ٴوندىرىسىن قالپىنا كەلتىرۋ جانە ۇركەندەتۋ جاعىنا قويىلۋى ٴتيىس. اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسى مەن قالاشىقتارداعى ونەركاسىپ ٴوندىرىسىن تەز قالپىنا كەلتىرۋ جانە ۇركەندەتۋ ٴۇشىن، فەودالدىق ٴتۇزىمدى جويۋ كۇرەسى بارىسىندا، پايدالانۋعا بولاتىن بارلىق ٴوندىرىس قۇرال-جابدىقتارى مەن تۇرمىس زاتتارىن بارىنشا كۇش جۇمساپ، ەڭ جوعارى دارەجەدە ساقتاپ قالۋعا كوڭىل ٴبولۋ، ٴوندىرىس قۇرال-جابدىقتارى مەن تۇرمىس زاتتارىن ٴارقانداي ادامنىڭ بۇلدىرۋىنە، ىسىراپ ەتۋىنە ٴتيىستى شارا قولدانىپ، باتىل قارسى تۇرۋ، كوپ

ىشىپ ـ كوپ جەۋگە قارسى تۇرىپ، ۇنەمشىلدىككە كوڭىل ىبولۋ قاجەت. اۋىل شارۋاشىلىعى ۇندىرىسىن وركەندەتۋ ۇشىن، دىيحاندارى ەرىكتىلىك پرينسىپى نەگىزىندە، قازىرگى ەكونوميكالىق شارت-جاعدايعا مۇمكىندىك بەرەتىن، جەكە مەنشىكتى نەگىز ەتكەن ارتۋرلى ۇندىرىستىك جانە تۇتىنۋ كوپەراتيۆى ۇيىمدارىنا بىرتىندەپ ۇيىمداسۋعا ناسيحاتتاۋ كەرەك. فەودالدىق تۇزىمدى جويۋ، اۋىل شارۋاشىلىعى ۇندىرىسىن وركەندەتۋ ونەركاسىپ ۇندىرىسىن دامىتىپ، اۋىل شارۋاشىلىقتى ەلدى ونەركاسىپتى ەلگە اينالدىرۋ مىندەتىنە نەگىز قالاپ بەرەدى، بۇل ــ جاڭا دەموكراتيالىق گىميڭىنىڭ ەڭ سوڭعى ماقساتى.

جولداستارعا ىمالىم، پارتيامىز جۇڭگو گىميڭىنىڭ زۇڭلۋشيانى مەن باس ساياساتىن بەلگىلەدى، ارالۋان ناقتى قىزمەت لۋشياندارى مەن ارالۋان ناقتى ساياساتتاردى دا بەلگىلەدى. ىبىراق، ىبىرسىپىرا جولداستار كوبىنەسە پارتيامىزدىڭ ناقتى، ايىرىم قىزمەت لۋشياندارى مەن ساياساتتارىن ەستەرىندە ساقتايدى دا، پارتيامىزدىڭ زۇڭلۋشيانى مەن باس ساياساتىن ەستەرىنەن شىعارىپ قويادى. ەگەر پارتيامىزدىڭ زۇڭلۋشيانى مەن باس ساياساتىن شىنىندا ەستەن شىعارىپ قوياتىن بولساق، وندا ىبىز سوقىر، شالا، توپاس گىميڭشىلدەر بولامىز دا، ناقتى قىزمەت لۋشياندارى مەن ناقتى ساياساتتاردى اتقارعان كەزدە بەتالىستان اداسامىز، وڭعا، سولعا اۋىتقيمىز، قىزمەتكە نۇقسان كەلتىرىپ قويامىز.

قايتالاپ ايتۋىما رۇقسات ەتىڭىزدەر:

پرولەتاريات باسشىلىعىنداعى، حالىق بۇقاراسىنىڭ، جيانگەرلىككە، فەوداليزىمگە جانە گۋانلياۋ كاپيتاليزىمگە قارسى گىميڭ،

بۇل ــ جۇڭگونىڭ جاڭا دەموكراتيالىق گىمىڭى، بۇل ــ جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ قازىرگى تاريحي كەزەڭدەگى زۇڭلۇشيانى مەن باس ساياساتى.

كەدەي ديحانداردى سۇيەنۋ، ورتا ديحانداردى ىنتىماقتاسۋ، فەودالدىق قاناۋ ٴتۇزىمىن ساتىلى، پارىقتى تۇردە جويۋ، اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن وركەندەتۋ، بۇل ــ جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ جاڭا دەموكراتيالىق گىمىڭ داۋىرىندەگى جەر گايگىسى قىزمەتىنىڭ زۇڭلۇشيانى مەن باس ساياساتى.

ەسكەرتۋلەر

① جۇڭگوۋ جۇڭياڭىنىڭ بۇل نۇسقاۋى 1948 ـ جىلى 2 ـ ايدىڭ 22 ـ كۇنى تاراتىلدى. بۇل نۇسقاۋدا ازات رايونداردىڭ جەر گايگىسى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىنىڭ تاجىريبەلەرى قورتىندىلاندى، جەر گايگىسى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىنىڭ ٴبىرقاتار ساياساتتارى مەن ادىستەرى بەلگىلەندى، كەيبىر رايونداردا بۇل ەكى قىزمەت بارىسىندا تۋىلعان «سول»شىل اۋىتقۋشىلىقتار باسا تۇزەتىلدى.

② دەكابىر ٴماجىلىسى جونىندە وسى تومداعى «قازىرگى جاعداي جانە ٴبىزدىڭ مىندەتىمىز» دەگەن شىعارمانىڭ تاقىرىبىنا بەرىلگەن تۇسىنىككە قاراڭىز.

③ 1948 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى جۇڭگوۋ جۇڭياڭ سانشي ـ سۋيۋان فىنجۇيى شىعارعان «قاتە بەلگىلەنگەن قۇرامداردى تۇزەتۋ جانە ورتا ديحانداردى ىنتىماقتاسۋ جونىندەگى نۇسقاۋ» ايتىلىپ وتىر. نۇسقاۋدىڭ مازمۇنى 5 تارماققا بولىنگەن. ونىڭ باستى تۇيىندەرى مىنالار: (1) تاپتىق قۇرامدى ايىرۋدىڭ ولشەمى ايقىن بولماعاندىقتان، ديحانداردىڭ زىنالىق تالابى بويىنشا ٴبىرسىپىرا ادامدار سىنىعان ديحۋ

جانە باي ديحان دەپ قاتە بەلگىلەنگەن، وتە-موتە اۋقاتتى ورتا ديحانداردىڭ باي ديحان بولىپ قاتە بەلگىلەنۋى ورتا ديحاندارمەن ىنتىماقتاسۋعا كەسىرىن تيگىزدى، بۇل قاتە. (2) جوعارىدا ايتىلعان قاتەلىكتەردى ۋيلەسىمدى شارالار قولدانىپ، ديحانداردى يلاندىرۋ جولىمەن باتىل تۇزەتۋ كەرەك. الىنعان مال-مۇلىكتى لايىقتى تۇردە قايتارۋ كەرەك. (3) ديحاندار مەن كادىرلارعا تاپتىق قۇرامدى ايىرۋدا قاناۋ قاتىناسىن بىردەن-ٴبىر ولشەم ەتۋ قاجەتتىلىگىن ٴتۇسىندىرۋ ٴتيىس. قاتە بەلگىلەنگەن قۇرامداردى تۇزەتۋ كەرەك. (4) كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندارعا سۇيەنۋ، ورتا ديحاندارمەن ىنتىماقتاسۋ ٴپرينسيپىن يگەرۋ ٴتيىس. ديحاندار ۋاكىلدەرىنىڭ ماجىلىسىندە، ديحاندار قوعامىنىڭ باسشى ورگاندارىندا ورتا ديحاندار ۋشتەن ٴبىر شاماسىنداعى سالىستىرمانى ۋستايتىن بولسىن، سونداي-اق باجى الۋدا، جەر گايىگىسىندا ولاردىڭ مۇددەسىنە ٴمان بەرۋ كەرەك. (5) پارتيانىڭ اۋىل-قىستاقتارداعى تاپتىق ساياساتىن جاۋاپتى كادىرلار ىقىلاسپەن زەرتتەۋ ٴتيىس. پارتيانىڭ ورتا ديحاندار جونىندەگى ساياساتى بويىنشا العاندا، قاتە بولعانداردىڭ ٴبارىن تۇزەتۋ كەرەك؛ سونىمەن قاتار تۇزەتۋ قىزمەتىن بۇقارا ارقىلى جۇرگىزۋ ٴتيىس. جوعارىداعى 5 تارماقتى نۇسقاۋدى شعارۋمەن بىرگە، سانشي-سۇيىۋان فىنجۇيى «ونەركاسىپ پەن ساۋدانى قورعاۋ جونىندەگى نۇسقاۋ»دى دا شعارىپ، جەر گايىگىسىندا ونەركاسىپ پەن ساۋداعا قول سۇعۋ اۋىتقۋشىلىقتارىن تۇزەتتى.

④ بۇل ارادا قامداۋ-ساۋدا كوپەراتيپتەرى ايتىلىپ وتىر.

«جين - سۋي ريباۋ» گازەتىنىڭ بيانجيلەرىمەن اڭگىمە

(1948 - جىلى 4 - ايدىڭ 2 - كۇنى)

ٴبىزدىڭ ساياساتىمىزدى باسشىلار مەن كادىرلارعا ٴبىلدىرىپ قانا قويماي، قالىڭ بۇقاراعا دا ٴبىلدىرۋ كەرەك. ساياساتقا قاتىستى ماسەلەلەردىڭ بارلىعى، جالپى العاندا، پارتيا گازەتتەرىندە نەمەسە جورنالدارىندا ۇگىتتەلۋگە ٴتيىس. ٴبىز جەر تۇزىمىنە گايگى جاساپ جاتىرمىز. جەر گايگىسىنا قاتىستى ساياساتتاردى گازەتتەردە جاريالاپ، راديو ستانسيالارىندا تاراتىپ، قالىڭ بۇقارانىڭ بارىنە ٴبىلدىرىپ وتىرۋ كەرەك. بۇقارا اقيقاتتى ٴبىلىپ، ورتاق ماقساتقا كەلگەن سوڭ ٴبىر نيەتتىلىكپەن ىستەيتىن بولادى. بۇل بەينە سوعىستا ۇقسايدى، سوعىستى ٴساتتى جۇرگىزۋ ٴۇشىن، كادىرلار عانا ٴبىر نيەتتە بولىپ قويماي، جاۋىنگەرلەر دە ٴبىر نيەتتە بولۋعا ٴتيىس. سولتۇستىك شانشيدەگى اسكەري بولىمدەردە رەتتەپ-تاربيەلەۋ، شاعىم ايتۋ جۇرگىزىلگەنىنەن كەيىن، جاۋىنگەرلەردىڭ ساناسى ٴوستى، ولار نەلىكتەن سوعىساتىندىقتارىن، قالاي سوعىساتىندىقتارىن ٴتۇسىندى، ٴبارى دە بىلەكتەرىن سىبانىپ، ساقاداي

ساي تۇردى، جاۋىنگەرلىك رۇھى كوتەرىڭگى بولدى، اتتانا سالىـ
سىمەن جەڭىستى سوعىستار جۇرگىزدى. بۇقارا ⁴بىر نيەتكە كەلەتىن
بولسا، بارلىق ⁴ىس ويداعىداي ىستەلەدى. ماركسيزىم ـ لەنينيزىمنىڭ
نەگىـزگى ⁴پىـرينـسيبى ــ بۇقاراعا ⁴وز مۇددەسـىـن ⁴تۇسىنـدىرۋ،
سونداي ـ اق ولاردى ىنتىماقتاسا وتىـرىـپ، ⁴وز مۇددەسى جولىندا
كۇرەسەتىن ەتۋ. گازەتتىڭ رولى مەن كۇشى ــ پارتيانىڭ گاگىليگى
مەن لۋشيانىن، باعىـتى مەن ساياساتىن، قىزمەت مىندەتـتەرى مەن
قىزمەت ادىستەرىن بۇقارامەن نەعۇرلىم تەز، نەعۇرلىم كەڭ كولەمدە
بەت كورىستىرە الاتىندىعىندا.

⁴بىزدىڭ كەي جەردەگى باسشى ورگانـدارىمىزدا، كەيبىرەۋلەر
پارتيا ساياساتـتارىن تەك باسشىـلار عانا بىلسـە بولعانى، بۇقاراعا
⁴بىلدىـرۋدىڭ قاجەتى جوق دەپ قارايـدى. بۇل ⁴بىزدىڭ كەيـبىر
قىزمەتتەرىمىزدىڭ جاقسى ىستەلمەي وتىرۋىنداعى نەگىزگى سەبەپـ
تەردىڭ ⁴بىرى. پارتيامىز 20 نەشە جىلـدان بەرى كۇن سايـىن
بۇقارالىق قىزمەت ىستەپ كەلەدى، سوڭعى 10 نەشە جىلـدان بەرى
كۇن سايىن بۇقارالىق لۋشياندى دارىپتەپ كەلەدى. ⁴بىز ەجەلدەنـ
اق گىميگدە حالىق بۇقاراسىنا سۇيەنۋدى، كوپشىلىك جۇملا كىردـ
ىۋدى قۋاتتاپ كەلەمىز، از ساندى ادامدارعا عانا سۇيەنىپ جارلىق
شاشىپ، بۇيرىق تۇسىـرۋگە قارسى تۇرىپ كەلەمـىز. ⁴بىراق كەيبىر
جولداستاردىڭ قىزمەتىنـدە بۇقارالىق لۋشيان ⁴الى دە دايەكـتى
اتقارىلماي وتىر، ولار از ساندى ادامدارعا عانا سۇيەنىپ، قىزمەتتى
سالعىرت ىستەپ كەلەدى. مۇنـداعى سەبەپـتىڭ ⁴بىرى، ولار بىرەر
⁴ىستى ىستەگەنـدە باسشىلىق ەتىـلۋشىـلەرگە ايقىن ⁴تۇسىنـدىرۋدى
قاشان دا قالامايدى، باسشىلىق ەتىلۋشىلەردىڭ بەلسەندىلىگى مەن

جاسامپازدىق قابىلەتىن ٴوسىرۋدى بىلمەيدى. ولاردا جۋگۋانىدىق جاقتان كوپشىلىك جاپپاي اتتانىسقا كەلىپ ىستەسە ەكەن دەيدى، ٴبىراق كوپشىلىككە نە ىستەۋ كەرەكتىگىن، قالاي ىستەۋ قاجەتتىلىگىن ۇعىندىرمايدى، بۇلاي بولعاندا، كوپشىلىك قايتىپ اتتانىسقا كەلە السىن، قىزمەت قايتىپ جاقسى ىستەلسىن؟ بۇل ماسەلەنى شەشۋ ٴۇشىن، ٴتۇپ نەگىزىنەن العاندا، ارينە، يديالىق جاقتان بۇقارالىق لۋشيان تاربيەسىن جۇرگىزۋ كەرەك، سونىمەن قاتار جولداستارعا ٴبىرسىپىرا ناقتى شارالاردى دا ۇيرەتۋ قاجەت. بۇل شارالاردىڭ ٴبىرى ــ گازەتتەن تولىق پايدالانۋ. گازەتتى جاقسى شىعارۋ، ونى كوز تارتىپ، كوگىل اۋدارارلىقتاي ەتىپ شىعارۋ، گازەت بەتىندە پارتيانىڭ باعىتى مەن ساياساتىن دۇرىس ۇگىتتەۋ، گازەت ارقىلى پارتيا مەن بۇقارانىڭ بايلانىسىن كۇشەيتىپ وتىرۋ، بۇل ــ پارتيا قىزمەتىندەگى جەڭىل ـ جەلپى قاراۋعا بولمايتىن، زور پرينسيپتىك ماڭىزى بار ماسەلە.

جولداستار، سىزدەر گازەت شىعارۋمەن شۇعىلداناسىزدار. سىزدەردىڭ قىزمەتتەرىڭىز ــ بۇقارانى تاربيەلەۋ، بۇقاراعا ٴوز مۇددەلەرىن، ٴوز مىندەتتەرىن جانە پارتيانىڭ باعىتى مەن ساياساتىن ۇعىندىرۋ. گازەت شىعارۋدى دا باسقا ىستەر سياقتى تىڭعىلىقتى ىستەۋ كەرەك، سوندا عانا جاقسى شىعارۋعا بولادى، سوندا عانا جاندى بولادى. ٴبىز گازەت شىعارۋدا دا كوپشىلىككە سۇيەنۋىمىز، بۇكىل حالىق بۇقاراسىنا سۇيەنۋىمىز، بۇكىل پارتياعا سۇيەنۋىمىز كەرەك، اتتوبەلىندەگى ادامداردىڭ ەسىكتى بەكىتىپ الىپ ىستەۋىنە عانا سۇيەنۋگە بولمايدى. ٴبىزدىڭ گازەتىمىزدە بۇقارالىق لۋشيان كۇن سايىن دارىپتەلىپ تۇرادى، ٴبىراق گازەتحانالاردىڭ

ٴوز قىزمەتىندە بۇقارالىق لىۋشيان كوبىنەسە ىسكە اسىرىلماي كەلەدى. مىسالى، گازەتتە ٴارىپ قاتەلىگى ۇنەمى كەزدەسىپ وتىرادى، بۇل ٴارىپ قاتەلىگىن بولدىرماۋدى جۇمىس قاتارىندا كورىپ ۇقىپتىلىقپەن ىستەمەگەندىكتەن بولىپ وتىر. گازەتتە ٴارىپ قاتەلىكتەرى كورىلگەندە بۇقارالىق لىۋشيان ٴادىسىن قولدانا وتىرىپ، گازەتحاناداعى بارلىق قىزمەتكەرلەردى جيناپ، ولارعا باسقانى قويىپ، وسى ٴىستىڭ ٴوزىن عانا ايتىپ، قاتەلىكتىڭ ٴمان ـ ٴجايىن، قاتەلىكتىڭ تۋىلۋ سەبەپتەرىن، قاتەلىكتى جويۋ ادىستەرىن ايقىن ۇعىندىرىپ، كوپشىلىكتى وسىعان شىنايى نازار اۋدارتىپ ەتۋ كەرەك. وسىلايشا 4 ـ 5 رەت ايتىپ ۇعىندىرىلعاندا، قاتەلىكتى ٴسوزسىز تۇزەتۋگە بولادى. كىشكەنە ىستە وسىلاي بولادى، ۇلكەن ىستە دە وسىلاي بولادى.

پارتيانىڭ ساياساتىن بۇقارانىڭ قيمىلىنا اينالدىرا ٴبىلۋدىڭ، ٴبىزدىڭ ٴاربىر قوزعالىسىمىزدى، ٴاربىر كۇرەسىمىزدى باسشى كادرلار عانا ەمەس، قالىڭ بۇقارا دا تۇسىنەتىن جانە يگەرەتىن ەتە ٴبىلۋدىڭ ٴوزى ماركسيزىك ـ لەنيندىك باسشىلىق ونەرى بولىپ تابىلادى. ٴبىزدىڭ قىزمەتىمىزدە قاتەلەسۋدىڭ نەمەسە قاتەلەسپەۋدىڭ شەگى دە مىنە وسىندا. بۇقارا ٴالى ويانا قويماعان كەزدە شابۋىلعا اتتاناتىن بولساق، ول ماۋشيانجۋيىلىك بولادى. بۇقارا ىستەۋدى قالاماعان ىستەردى ولارعا باسشىلىق ەتىپ، زورلاپ ىستەتەتىن بولساق، ونىڭ ناتيجەسى ٴسوزسىز جەڭىلىسپەن تىنادى. بۇقارا العا باسۋدى تالاپ ەتىپ وتىرعان كەزدە، ٴبىز العا باسپايتىن بولساق، ول وڭشىل جيحۋيجۋيىلىك بولادى. چىن دۋشيۋ جيحۋيجۋيىنىڭ قاتەلىگى بۇقارانىڭ سانالىلىق دارەجەسىنەن ارتتا قالىپ.

بۇقارانىڭ الدا باسۋىنا باسشىلىق ەتە الماعاندىعى، ٴتىپتى بۇقارا-نىڭ الدا باسۋىنا قارسى شىققاندىعى. جوعارىداعى ماسەلەلەردى ٴبىرىسىپىرا جولداستار ٴالى دە تۇسىنە الماي ٴجۇر. ٴبىزدىڭ گازەتىمىز وسى كوزقاراستاردى جاقسى ۇگىتتەپ، جۇرتتىڭ بارىنە ٴتۇسىندىرۋ ٴتيىس.

گازەت قىزمەتكەرلەرى بۇقارانى تاربيەلەۋ ٴۇشىن، الدىمەن بۇقارادان ۇيرەنۋلەرى كەرەك. جولداستار، بارلىقتارىڭىز زيالى-سىزدار. زيالىلار كوبىنەسە ٴىستىڭ جولىن بىلمەيدى، كوبىنەسە ٴىس جۇزىندىك ىستەردى باسىنان وتكىزبەگەن نەمەسە وتە از وتكىزگەن. سىزدەر 1933 - جىلى شىققان «اۋىل-قىستاقتاعى تاپتاردى قالاي تالداۋ كەرەك» دەگەن كىتاپشانى وقىساڭىزدار ونشا تۇسىنە المايسىزدار؛ بۇعان كەلگەندە، ديحاندار سىزدەردەن ارتىق، ولارعا ايتسالڭ - اق تۇسىنە قويادى. گوشيان اۋدانىنىڭ ەكى رايونىنداعى 180 نەن استام ديحان 5 كۇن ٴماجىلىس اشىپ، جەردى بولىسكە سالۋداعى ٴبىرقىدىرۋ ماسەلەلەردى شەشتى. ەگەر سول ماسەلە-لەردى سىزدەردىڭ ىيانجيۋلارىڭىز تالقىلايتىن بولسا، ەكى اپتادا دا شەشە الماعان بولار ەدى. مۇنىڭ سەبەبى وتە قاراپايىم: ول ماسەلەلەردى سىزدەر بىلمەيسىزدەر. بىلمەگەندى بىلەتىن بولۋ ٴۇشىن قولمەن ىستەپ، كوزبەن كورۋ كەرەك، مۇنىڭ ٴوزى ۇيرەنۋ. گازەتحاناداعى جولداستار كەزەكپەن ٴبىر مەزگىل بۇقارالىق قىزمەتتەرگە قاتىناسىپ وتىرۋعا، ٴبىر مەزگىل جەر گايگىسى قىزمەتىنە قاتىناسىپ وتىرۋعا ٴتيىس، بۇل وتە قاجەتتى. بۇقارالىق قىزمەتكە قاتىناسپاعان كەزدەردە دە بۇقارالىق قوزعالىستار جونىندەگى ماتەر-يالداردى كوپ تىڭداۋ، كوپ وقۋ جانە وسى ماتەريالداردى زەيىن

سالا زەرتتەپ وتىرۋ كەرەك. ٴبىزدىڭ اسكەرلەردى ماشىقتاندىرۋ ۇرانىمىز: «جۇنگۋاندار اسكەرلەرگە ۇيرەتۋ، اسكەرلەر جۇنگۋاندارعا ۇيرەتۋ، اسكەرلەر اسكەرلەرگە ۇيرەتۋ.» جاۋىنگەرلەردە سوعىسۋدىڭ كوپتەگەن ٴىس جۇزىندىك تاجىريبەلەرى بار. جۇنگۋاندار جاۋىنگەرلەردەن ۇيرەنىپ، وزگەنىڭ تاجىريبەسىن ٴوز تاجىريبەسىنە اينالدىراتىن بولسا، ونىڭ قابىلەتى دە وسەدى. گازەتحاناداعى جولداستار دا تومەننەن كەلگەن ماتەريالداردى ۇنەمى ۇيرەنىپ، وزدەرىنىڭ ٴىس جۇزىندىك بىلىمدەرىن بىرتە-بىرتە مولايتۋلارى، وزدەرىن تاجىريبەلى ادامدارعا اينالدىرۋلارى كەرەك. سوندا عانا سىزدەر قىزمەتتەرىڭىزدى جاقسى ىستەي الاسىزدار، سىزدەر بۇقارانى تاربيەلەۋ مىندەتىن ۇستىلەرىڭىزگە الا الاسىزدار.

بىلتىر 6-ايدا بولىپ وتكەن ديۋسي شۋجيلەرىنىڭ ماجىلىسىنەن كەيىن، «جين-سۇي رىباۋ» گازەتىندە وتە زور ىلگەرىلەۋشىلىك بولدى. ول مازمۇنعا باي، وتكىر، باتىل جانە جاندى بولدى، ۇلى بۇقارالىق كۇرەستى بەينەلەدى، بۇقارا ٴۇشىن سويلەدى. مەن ونى وقۋدى قاتتى ۇناتۋشى ەدىم. ٴبىراق بيىل 1-ايدان بەرى «سول» شىل اۋىتقۋشىلىق تۇزەتىلە باستاعاننان كەيىنگى وسى ٴبىر مەزگىلدە سىزدەردىڭ گازەتتەرىڭىز ازداپ بوساڭسىدى، ايقىندىلىعى جەتكىلىكتى بولمادى، باتىلدىعى جەتكىلىكتى بولمادى، ماتەريالدارى دا ازايىپ كەتتى، ادامدى ونشا قىزىقتىرمايتىن بولدى. سىزدەر قازىر قىزمەتتى تەكسەرىپ، تاجىريبەلەردى قورتىندىلاپ جاتىرسىزدار، بۇلاي ىستەۋ وتە جاقسى. وڭشىلدىقتا، «سول» شىلدىقتا قارسى تۇرۋداعى تاجىريبەلەردى قورتىندىلاپ، مىلارىڭىزدى سەرگەك ۇستايتىن بولساڭىزدار، قىزمەتتەرىڭىز جاقسارادى.

«جين ـ سۋي رىباۋ» گازەتىنىڭ بىلتىر 6 ـ ايدان كەيىن جۇرگىز-گەن ۆگىشىلدىقتا قارسى كۇرەسى ابدەن دۇرىس بولدى. ۆگىشىلدىقتا قارسى كۇرەستە سىزدەر وتە مۇقيات ىستەپ، بۇقارالىق قوزعالىستىڭ ٴىس جۇزىندىك احۋالىن تولىق بەيىنەلەدىڭىزدەر. وزدەرىڭىز قاتە دەپ تاپقان كوزقاراستار مەن ماتەريالدار جونىندە سىزدەر بيانجيە-ڭىز ٴسوزى فورماسىن قولدانىپ ەسكەرتپەلەر جازىپ وتىردىڭىزدار. سىزدەردىڭ ەسكەرتپەلەرىڭىزدە دە سوگىپ كەزدە كەمشىلىكتەر بولدى، دەگەنمەن ونداي ۇقىپتىلىق رۋحىنىڭ بولعانى جاقسى. سىزدەردىڭ كەمشىلىكتەرىڭىز، كوبىنەسە، ساداقتىڭ باۋىن تىم قاتتى تارتىپ جىبەرگەندىكتەرىڭىز بولدى. ساداقتىڭ باۋى تىم قاتتى تارتىلسا ٴۇزىلىپ كەتەدى. بۇرىنعىلار: «ۋىن ۋاڭ مەن ۋۋ ۋاڭنىڭ جولى كەيدە قاتال، كەيدە بوس ۇستاۋ»① دەيدى. قازىر «بوس» ۇستالسا جولداستار سەرگەك بولادى. بۇرىنعى قىزمەتتەر تابىستى بولدى، ايتكەنمەن كەمشىلىكتەر دە بار، ول كوبىنەسە «سول»شىل اۋىتقۋشىلىق ەدى. ەندى ٴبىر رەت جالپى قورتىندى جاسالىپ، «سول»شىل اۋىتقۋشىلىق تۇزەتىلەتىن بولسا، ونان ارى ٴىسى تابىستارعا جەتۋگە بولادى.

ٴبىز اۋىتقۋشىلىقتاردى تۇزەتىپ جاتقان كەزدە، كەيبىرەۋلەر بۇرىنعى قىزمەتتەردە تيىتتەي دە تابىس بولمادى، مۇلدە قاتە بولدى دەپ ەسەپتەدى. بۇل دۇرىس ەمەس. بۇل ادامدار مىنانى كورمەدى، پارتيا سونشاما كوپ ديحاندارعا باسشىلىق ەتىپ، ولارعا جەر اپەردى، فەودالىزمدى جويدى، پارتيا ۇيىمدارىن رەتتەدى، كادىر-لاردىڭ ٴىستىلىن جاقسارتتى، قازىر جانە «سول»شىل اۋىتقۋشىلىقتى تۇزەتۋدە، كادىرلار مەن بۇقاراعا تاربيە بەرۋدە. بۇل تۇتەنشە

ٴبىرى تابىسسىز ەمەس پە؟ ٴوز قىزمەتىمىزگە، بۇقارالىق ىستەرگە تالداۋ جاساۋ پوزيتسياسىن ۇستاۋ كەرەك، بارلىعىن جوققا شىعارۋ ٴجون ەمەس. وتكەندە «سول» شىل اۋىتقۋشىلىقتاردىڭ تۋىلۋى كوپشىلىكتىڭ تاجىريبەسىزدىگىنەن بولدى. تاجىريبە بولماسا، قاتەلەسۋدەن ساقتانۋ قيىن. تاجىريبەسىزدىكتەن تاجىريبەلىلىككە جەتۋ ٴۇشىن ٴبىر بارىس كەرەك. بىلتىر 6-ايدان قازىرگە دەيىنگى قىسقا عانا ۋاقىت ىشىندە، وڭشىلدىققا قارسى جانە «سول» شىلدىققا قارسى كۇرەس ارقىلى كوپشىلىك وڭشىلدىققا قارسى، «سول» شىلدىققا قارسى تۇرۋدىڭ نەندەي ەكەندىگىن ٴبىلدى. وسىنداي ٴبىر بارىس بولماسا، كوپشىلىك ونى ۇقپاعان بولار ەدى.

قىزمەتتەر تەكسەرىلگەنەن، تاجىريبەلەر قورىتىندىلانعانان كەيىن، گازەتتەرىڭىزدىڭ ونان ارى جاقسارا تۇسەتىندىگىنە سەنەمىن. گازەتتەرىڭىزدىڭ وتكەندەگى ارتىقشىلىقتارىن ساقتاپ، ونى وتكىر، باتىل، ايقىن ٴارى تىڭعىلىقتى ەتىپ شىعاراتىن بولىڭىزدار. ٴبىز اقيقاتتا بەرىك تۇرۋعا ٴتيىسپىز، ال اقيقات تۋى ايقىن بولۋعا ٴتيىس. ٴبىز كوممۋنيستەر ٴوز كوزقاراسىن بۇركەمەلەۋدى ەجەلدەن-اق نامىس دەپ ەسەپتەپ كەلەمىز. پارتيامىز باسقارىپ وتىرعان گازەت، پارتيامىز جۇرگىزىپ وتىرعان بارلىق ۇگىت قىزمەتتەرى تۇگەلىمەن جاندى، ايقىن، وتكىر بولۋعا ٴتيىس، وندا تىيتتەي دە كۇمىلجۋ بولماۋعا ٴتيىس. مۇنىڭ ٴوزى ٴبىز سىندى پرولەتارياتتا بولۋعا ٴتيىستى جاۋىنگەرلىك قاسيەت. ٴبىز حالىققا تاربيە بەرىپ، اقيقاتتى ۇعىندىرامىز دەسەك، حالىقتى ٴوزىن ازات ەتۋ جولىنداعى كۇرەسكە جۇمىلدىرامىز دەسەك، بىزدە وسىنداي جاۋىنگەرلىك قاسيەت بولۋى قاجەت. وتپەس پىشاق ەت كەسپەس.

ەسكەرتۋ

① «ليجي» دەگەن كىتاپىتىڭ «زاجي 2 ـ ٴبولىم»ىنە قاراڭىز. ٴتۇپ نۇسقاسى مىناداي: «قاتال بولىپ بوس ۇستاماۋ، ۋىن ـ ۋۋدىڭ قولىنان كەلمەدى، بوس ۇستاپ، قاتال بولماۋعا ۋىن ـ ۋۋدا كونبەدى، كەيدە قاتال، كەيدە بوس بولۋ — ۋىن ـ ۋۋدىڭ جولى ەدى.» «ۋىن ـ ۋۋ» — جوۋ ۋىن ۋاڭ مەن جوۋ ۋۋ ۋاڭ.

لوياڭ قايتا النعانان كەيىن لوياڭ الدىڭعى شەپ جۇمىسىنا جولدانعان دىيانباۋ*

(1948 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 8 ـ كۇنى)

لوياڭ قايتا الىندى[1]، ەندى بايانىدى بولۋى مۇمكىن. قالا ساياساتى جونىندە تومەندەگى تۇيىندەرگە كوڭىل ٴبولۋ كەرەك.

1) گومىنداڭنىڭ بيلەپ ـ توستەۋشى ورگاندارىن تۇتەنشە ۇقىپتىلىقپەن انىقتاپ، ونداعى باستى كەرتارتپا ەلەمەنتتەردى عانا قولعا الۋ، تىم كەڭ شارپىتپاۋ كەرەك.

2) گۋانلياۋ كاپيتال جونىندە ايقىن شەك بولۋ كەرەك، گومينداڭ ـ دىقتار باسقارىپ وتىرعان ونەركاسىپ پەن ساۋدانىڭ ٴبارىن بىردەي گۋانلياۋ كاپيتال دەپ مۇسادىرالاي بەرمەۋ كەرەك. سونىندا گومين ـ

---

* بۇل ــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن دىيان ـ باۋ. مۇنىڭ مازمۇنى لوياڭعا ۇيلەسىمدى بولىپ قانا قويماي، جاڭا ازات بولعان بارلىق قالالارعا دا نەگىزىنەن ۇيلەسىمدى بولعاندىقتان، بۇل دىيانباۋ باسقا الدىڭعى شەپتەر مەن باسقا رايونداردىڭ باسشى جولداستارىنا دا ٴبىر ۋاقىتتا جولداندى.

داڭنىڭ ورتالىق ۇكىمەتى، ولكەلىك ۇكىمەتتەرى، اۋداندىق، قالالىق ۇكىمەتتەرى باسقارىپ كەلگەندىگى، ياعني بۇكىلدەي ۇكىمەت تارابىنان باسقارىلىپ كەلگەندىگى انىقتالعان ونەركاسىپ پەن ساۋدانى دەموكراتيالىق ۇكىمەت وتكىزىپ الۋ ٴپرينسىبىن ايقىن بەلگىلەۋ كەرەك. ەگەر دەموكراتيالىق ۇكىمەت وتكىزىپ الۋعا قازىرشە ۇلگىرە الماسا نەمەسە وتكىزىپ الۋعا قازىرشە كۇشى جەتپەسە، وندا دەموكراتيالىق ۇكىمەت وتكىزىپ الۋعا ادام جىبەرگەنگە دەيىن ۋاقىتشا بۇرىنعى باسقارىپ كەلگەن ادامدارىڭ جاۋاپتى بولىپ باسقارۋىنا، اۋەلگىسىندەي ٴىس جۇرگىزە بەرۋىنە تاپسىرۋ كەرەك. بۇل ونەركاسىپ پەن ساۋدانى باسقارۋ جۇمىسىنا جۇمىسشىلار مەن تەحنيكتەردى ۇيىمداستىرىپ قاتىناستىرۋ جانە ولاردا باسقارىپ كەتەرلىك قابىلەتتىڭ بار ەكەندىگىنە سەنۋ كەرەك. ەگەر گوميندانگدىقتار قاشىپ كەتىپ، كارحانالار توقتاپ قالۋ كۇيىنە تۇسكەن بولسا، جۇمىسشىلار مەن تەحنيكتەردەن ۋاكىل سايلاپ، باسقارۋ ۋيىۋانحۇيىن ۇيىمداستىرۋ جولىمەن باسقارۋ كەرەك، ونان سوڭ دەموكراتيالىق ۇكىمەت تارابىنان جيگىلي جانە جاڭجاڭ تاعايىنداپ، جۇمىسشىلارمەن بىرگە باسقارۋ كەرەك. گوميندانگنىڭ اتىشۋلى ۇلكەن ٴمانساپتىلارى باسقارىپ كەلگەن كارحانالاردى جوعارىدا ايتىلعان پرينسىپتەر مەن شارالار بويىنشا شەشىم ەتۋ كەرەك. ال ۇساق ٴمانساپتىلار مەن ديجۋلار باسقارىپ كەلگەن ونەركاسىپ پەن ساۋدا مۇسادىرالاناتىندار قاتارىنا جاتقىزىلمايدى. ۇلتتىق بۇرجۋازيا باسقارىپ كەلگەن بارلىق كارحانالارعا قول سۇعۋعا قاتاڭ تيىم سالىنادى.

3) ديجاندار ۇيىمدارىنىڭ قالاعا كىرىپ، ديجۋلاردى ۇستاپ

اكەتۋىنە جانە كوُرەسكە الۋىنا تيىم سالىنادى. جەرى اۋىل-قىستاقتا، ٴوُيى قالادا بولعان ديحانداردى دەموكراتيالىق قالالىق وُكىمەت زاڭ بويىنشا ٴبىرجاقتىلى ەتەدى. ولاردىڭ قىلمىسى شەكتەن اسقاندارىن اۋىل-قىستاق ديحاندار وُيىمىنىڭ تالابىنا ساي، اۋىل-قىستاقتىڭ شارا قولدانۋىنا تاپسىرۋعا بولادى.

4) قالاعا كىرە سالىسىمەن جۇمىس اقىنى ٴوسىرۋ، جۇمىس ۋاقتىن قىسقارتۋ ۇرانىن جەڭىلتەكتىكپەن ورتاعا قويماۋ كەرەك. سوعىس كەزىندە ٴوندىرىستى وُزدىكسىز جۇرگىزە الۋدىڭ، جۇمىس ۋاقتىن قىسقارتپاۋدىڭ، جۇمىس اقىنى بۇرىنعى دارەجەسىندە ساقتاپ قالۋدىڭ ٴوزى جاقسى ٴىس. كەلەشەكتە لايىعىنا قاراي جۇمىس ۋاقتىن قىسقارتۋ-قىسقارتپاۋ، جۇمىس اقىنى ٴوسىرۋ-وسىرمەۋ ەكونوميكالىق احۋالعا، ياعني كارحانالاردىڭ دامىعان-دامىماعاندىعىنا قاراي بەلگىلەنەدى.

5) قالا حالقىن دەموكراتيالىق گايگى جۇرگىزۋ جانە تۇرمىستى جاقسارتۋ كۇرەسىنە ۇيىمداستىرۋعا اسىقپاۋ كەرەك. مۇنى قالانى باسقارۋ ٴىسى جولعا قويىلىپ، ادامداردىڭ كوڭىلى ورنىققان، جان-جاقتى تەكسەرۋلەر ارقىلى ٴمان-ٴجايلار انىقتالعان جانە ۇيلەسىمدى شەشۋ شارالارى ازىرلەنگەن كەزدە عانا احۋالعا قاراي لايىقتى باسقارۋعا بولادى.

6) ٴىرى قالالارداعى قازىرگى وزەكتى ماسەلە — استىق پەن جانار زات ماسەلەسى، مۇنى جوسپارلى تۇردە شەشۋ كەرەك. قالالار ٴبىزدىڭ باسقارۋىمىزعا وتىسىمەن-اق، كەدەيلەردىڭ تۇرمىس ماسەلەسىن جوسپارلى تۇردە بىرتىندەپ شەشۋ كەرەك. «ساڭدى اشىپ، كەدەيلەرگە كومەكتەسۋ» ۇرانىن ورتاعا قويماۋ كەرەك.

ۋلاردى ۇكىمەتتىڭ كومەگىنە عانا يەك سۇيەۋ پىيعىلىنا داعدىلان- دىرماۋ كەرەك.

7) گومىنداڭ مۇشەلەرى مەن سانچيڭتۋان مۇشەلەرىن ۋيداعى- داي انىقتاۋ جانە تىزىمدەۋ كەرەك.

8) بارلىق ىستە ۇزاقتى كوزدەۋ قاجەت. جالپى مەن جەكەلەر- دىڭ ٴوندىرىس قۇرال-جابدىقتارىنىڭ قانداين بولسا دا بۇلدىرۋگە جانە تۇرمىس زاتتارىن ىسىراپ ەتۋگە قاتاڭ تيىم سالۋ، كوپ ٴىشىپ- كوپ جەۋگە تيىم سالۋ، ۇنەمشىلدىككە كوڭىل ٴبولۋ كەرەك.

9) شۋىي شۋجيلەرى مەن شىجاڭدار ساياساتتى تۇسىنەتىن، قابىلەتتى ادامداردان تاعايىندالۋعا ٴتيىس. شۋىي شۋجيلەرى مەن شىجاڭدار ٴوز قاراۋىنداعى بارلىق قىزمەتكەرلەردى تاربيەلەپ، ۋلارعا قالا ساياساتتارى مەن سىلۋەلەرىن ايقىن تۇسىندىرۋلەرى قاجەت. قالالار حالىق قولىنا وتكەننەن كەيىن، بارلىق ىستە قالانى حالىقتىڭ ٴوزى جاۋاپتى بولىپ باسقارۋ رۋحىن شىعار ٴتۇيىن ەتۋ كەرەك. ەگەر گومينداڭ باسقارىپ وتىرعان قالالاردا قولدانىلعان ساياسات پەن سىلۋە حالىقتىڭ ٴوزى باسقارىپ وتىرعان قالالاردا قولدانىلاتىن بولسا، ول مۇلدە قاتە بولادى.

ەسكەرتۋ

① لوياڭ سول كەزدە گوميننداڭ ارمياسىنىڭ حىنانىڭ باتىس بولەگىندەگى ماڭىزدى جۇيدياني بولاتىن. حالىق ازاتتىق ارمياسى 1948 -جىلى 3 - ايدىڭ 11 - كۇنى لوياڭدى ٴبىرىنشى رەت العان، كەيىن جاۋدىڭ جاندى كۇشتەرىن جويۋعا قولايلىلىق تۋدىرۋ ٴۇشىن ودان وزدىگىنەن شەگىنىپ شىققان ەدى. سول جىلى 4 - ايدىڭ 5 - كۇنى ارميامىز وسى قالانى قايتادان الدى.

جاڭا ازات رايونداردا‌عى اۋىل ـ قىستاق قىزمەتىنىڭ سىلۇەسى ماسەلەسى*

(1948 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 24 ـ كۇنى)

جاڭا ازات رايونداردا‌عى اۋىل ـ قىستاق قىزمەتىنىڭ سىلۇەسى ماسەلەسىن جان ـ جاقتى ويلاستىرۋ قاجەت بولىپ وتىر. جاڭا ازات رايونداردا جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندەگى تاجىريبەلەردەن تولىق پايدالانىپ، ازات بولعانىنان كەيىنگى ەداۋىر ۋاقىت ىشىندە جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ جانە تۇقىم مەن ازىق ـ تۇلىكتى لايىقتى قاراي تەڭشەۋ سىندى الەۋمەتتىك ساياسات پەن ۇيلەسىمدى سالىق سالۋ سىندى ماليا ساياساتىن جۇرگىزۋ، بەينە جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە تەك ساتقىن ـ داردى عانا قولعا العانىمىز جانە ولاردىڭ مال ـ مۇلكىن مۇسادىرا ـ لاعانىمىز سياقتى، نەگىزگى سوققى بەرۋ دۇيشياگىن ساياسي جاقتا گومينداڭ تاراپتا تۇرىپ، پارتيامىز بەن ارمياڭىزعا قاسارىسا قارسى شىققان باستى فانگەميگىشىل ەلەمەنتتەرمەن عانا شەكتەۋ كەرەك، ال

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس دىڭ شياۋپيىڭ جولداسقا جولداعان دياناباۋ.

كورنەۋ مۇلىكتەردى بولىسكە سالۋ، جەردى بولىسكە سالۋ سىندى الەۋمەتتىك گايگى ساياساتىن دەرەۋ جۇرگىزبەۋ كەرەك. ۆيتكەنى كورنەۋ مۇلىكتەر تىم ەرتە بولىسكە سالىنسا، ونى از ساندى ەر جۇرەكتەر عانا قارسى الادى، نەگىزگى بۇقارا ونان قۇر قالىپ نارازى بولادى. ونىڭ ۇستىنە، قوعام بايلىعى تەز شاشىلىپ كەتەدى، ارمياعا دا پايداسىز بولادى. جەردىڭ تىم ەرتە ءبولىنۋى اسكەري قاجەتتەر اۋىرتپالىعىن ديحانداردىڭ ۇستىنە تۇسىرتپەي، تىم ەرتە تۇگەلدەي ديحانداردىڭ ۇستىنە تۇسىرتەتىن بولادى. كورنەۋ مۇلىكتەر مەن جەردى بولىسكە سالعانىنان گورى، الەۋمەتتىك گايگى جاعىنان جەر مايى مەن ءوسىمدى ازايتۋدى جاپپاي جولعا قويىپ، ديحاندارعا ناق پايدا جەتكىزگەن جاقسى؛ ماليا ساياساتى جاعىنان ۇلەسىمدى سالىق سالىپ، ديحاندار مەن باي ديحاندارعا اقشانى كوپ شىعارتقان جاقسى. سوندا قوعام بايلىعى شاشىلمايدى، قوعام ءتارتىبى ءبىرشاما تۇراقتانادى، بارلىق كۇشتى تويىتىپ، گوميندانىڭ كەرتارتپاشىلارىن قۇرتۋعا پايدالى بولادى. ءبىر-ەكى جىلدان، ءتىپتى 3 جىلدان كەيىن ءىرى گىنجۇيديلەردە گوميندانىڭ كەرتارتپاشىلارى جويىلعان، جاعداي تىنىشتالعان، بۇقارا ويانعان جانە ۇيىمداسقان، سوعىس شالعاي جەرلەرگە دەيىن ورىستەگەن كەزدە، حۋابىيداعى سياقتى كورنەۋ مۇلىكتەر مەن جەر بولىسكە سالىناتىن جەر گايگىسى كەزەگىنە ۆتۋگە بولادى. جەر مايى مەن ءوسىمدى ازايتۋ كەزەگى جاڭا ازات رايونداردىڭ قاي-قايسىندا كەم بولسا بولمايدى، بۇل كەزەڭ كەم بولادى ەكەن، وندا ءبىز قاتەلەسەمىز. حۋابىي، دۇڭبىي، شيبىي ءىرى-ءىرى ازات رايونىنىڭ جاۋ قولىنداعى جەرلەرگە قاناتتاس رايونداردىندا دا جوعارىدا ايتىلعان سياقتى سىلۋەنى قولدانۋ كەرەك.

1948 ـ جىلعى جەر گايگسى قىزمەتى مەن پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتى*

(1948 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى)

1

ماۋسىمعا كوڭىل ٴبولۋ كەرەك. ۇستىمىزدەگى جىلدىڭ بۇكىل كۇز ماۋسىمى مەن قىس ماۋسىمىنان، ياعني بيىلعى 9 ـ ايدان كەلەر جىلعى 3 ـ ايعا دەيىنگى 7 ايلىق ۋاقىتتان پايدالانىپ، جۇڭگياڭجۋيلەر مەن فىنجۋيلەردىڭ بەلگىلەنگەن جەرلەردە تومەندەگى قىزمەتتەردى رەتتى بويىنشا ورىنداۋلارى قاجەت: (a) اۋىل ـ قىستاقتاردىڭ احۋالىن تەكسەرۋ. (b) دۇرىس ساياسات بويىنشا الماشقى قادامدا پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىن جۇرگىزۋ. جوعارعى ورىننان اۋىل ـ قىستاقتارعا جىبەرىلگەن قىزمەت ۇيىرمەلەرى نەمەسە قىزمەت زۋلارى، بارىنەن بۇرىن، سول جەردەگى پارتيا جىبۋى ۇيىمدارىنداعى بارلىق بەلسەندىلەرمەن جانە ٴبىرشاما جاقسى ادامدارمەن ىنتىماقتاسا

---

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ جۇڭگۇڭ جۇڭيالۋ ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە نۇسقاۋ.

ۋتىرىپ، سول جەردىڭ جەر گايگسى قىزمەتىنە بىرگە باسشىلىق ەتۋ كەرەك. (c) كەدەي ديحاندار ۇيىمى مەن ديحاندار قوعامىن ۇيىمداستىرىپ، نەمەسە قايتا ۇيىمداستىرىپ، ياكي تولىقتىرىپ، جەر گايگسى كۇرەسىن قوزعاۋ. (d) دۇرىس ولشەم بويىنشا تاپتىق قۇرامدى ايىرۋ. (e) دۇرىس ساياسات بويىنشا فەودالدىق جەرلەردى، فەودالدىق مال-مۇلىكتەردى بولىسكە سالۋ. بولىسكە سالۋدىڭ ەڭ سوڭعى ناتيجەسىندە بارلىق باستى قاتىستاردار مۇنى ٴادىل جانە اقىلعا قونىمدى بولدى دەپ بىلەتىن، ديحانداردىڭ تابىسى دەمەنتتەرىدە تىرشىلىك ەتۋىمىزگە مۇمكىندىك بەرىلدى جانە تىرشىلىك ەتۋىمىز قامتاماسىز ەتىلدى دەپ بىلەتىن بولسىن. (f) 3 دارەجەلى — اۋىلدىق (قىستاقتىق)، رايوندىق، اۋداندىق حالىق ۋاكىلدەر ماجىلىستەرىن جولعا قويۋ، سونداي-اق 3 دارەجەلى ۇكىمەت ۋيىيۋانحۋيلارىن سايلاۋ. (g) جەر كۋالىگىن تاراتىپ، جەر ۇقىعىن بەلگىلەۋ. (h) ەگىنشىلىك باجى (استىق باجى) سالىعىنىڭ ولشەمىن رەتتەۋ نەمەسە قايتا بەلگىلەۋ. بۇل ولشەمدە جالپىعا دا، جەكەگە دە ٴمان بەرۋ پرينسيپىنە بويسۇنۋ كەرەك، اتاپ ايتقاندا، ٴبىر جاعىنان، سوعىسقا جاردەمدەسۋگە تيىمدىلىك جاساۋ، ەندى ٴبىر جاعىنان، ديحانداردى ٴوندىرىستى قالپىنا كەلتىرۋگە جانە وركەندەتۋگە ىنتالاندىرىپ، ديحاندار تۇرمىسىنىڭ جاقسارۋىنا تيىمدىلىك جاساۋ. (i) دۇرىس ساياسات بويىنشا پارتيا جىبۋى ۇيىمدارىن رەتتەۋ قىزمەتىن ورىنداۋ. (j) قىزمەت بەتالىسىن جەر گايگسى جاعىنان اۋىل-قىستاقتاعى بارلىق ەڭبەكشى حالىقتى ىنتىماقتاستىرىپ جانە ديحانلار مەن باي ديحانداردىڭ ەڭبەككۇشتەرىن ۇيىمداستىرىپ، اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن قالپىنا كەلتىرۋ

جانە وركەندەتۋ جولىندا بىرگە كۇرەسۋ جاعىنا اۋدارۋ. ەرىكتىلىك جانە تەڭ باعادا ايىرباستاۋ پرىنسيپتەرى نەگىزىندەگى، شاعىن كولەمدى ەگبەككۇن الماستىرۋ ۇيىمدارى مەن باسقادا ستەستىك ۇيىمدارىن ۇيىمداستىرا باستاۋ؛ تۇقىم، تىڭايتقىش جانە جانار زات ازىرلەۋ؛ ءوندىرىس جوسپارلارىن تىڭعىلىقتى جاساۋ؛ قاجەتتى جانە مۇمكىن بولعان اۋىل شارۋاشىلىق قارىز اقشالارىن تاراتۋ (ءوندىرىس قۇرال-جابدىقتارىن قارىز بەرۋدى نەگىز ەتۋ، قارىز دا بەرۋ، قايتارىپ تا الۋ جانە بۇلاردى قۇتقارۋ سىياتىندا بەرىلەتىن اقشادان قاتالڭ تۇردە پارىقتاندىرا ءبىلۋ)؛ مۇمكىنشىلىگى بار جەرلەردە سۋ قۇرىلىسىن سالۋ جوسپارىن تىڭعىلىقتى جاساۋ. جوعارىدا ايتىلعاندار جەر گايىگىسىنان وندىرىسكە دەيىنگى بۇكىل قىزمەت بارىسى، جەر گايىگىسى قىزمەتىمەن تىكەلەي شۇعىلدانىاتىن بارلىق جولداستار مۇنداي قىزمەت بارىسىن تۇسىنۋلەرى، قىزمەتتە سىڭارجاقتىلىقتان ساقتانۋلارى، سونىمەن قاتار ورايىدى قولدان بەرمەي جوعارىدا باياندالعان قىزمەتتەردى كۇز، قىس ماۋسىمدارىندا تۇگەلدەي ورىنداپ بولۋلارى كەرەك.

2

جوعارىدا ايتىلعان ماقساتقا جەتۋ ءۇشىن، بىيىل 6-ايدان 8-ايعا دەيىنگى 3 اي ىشىندە تومەندەگى قىزمەتتەردى ورىنداۋ قاجەت: (a) جەر گايىگىسى قىزمەتى جۇرگىزىلەتىن اۋماقتى بەلگىلەۋ. مۇنداي اۋماقتى تومەندەگى ءۇش شارت بويىنشا بەلگىلەۋ كەرەك: ءبىرىنشى، تۇراقتانىعان پارتىزان رايونداري بولماي، جاۋدىڭ بارلىق قارۋلى

كۇشتەرى تولىق جويىلعان، جاعداي تىنىشتالعان جەرلەر بولسىن. ەكىنشى، تەك از ساندى ادامدار عانا ەمەس، سول جەردەگى نەگىزگى بۇقارانىڭ (جالدانبا ديحان، كەدەي ديحان، ورتا ديحان) مۇلدە باسىم كوپشىلىگى جەر ٴبولىسىن تالاپ ەتكەن بولسىن. ٴۇشىنشى، پارتيانىڭ قىزمەت كادرلارى سان جاعىنان دا، ساپا جاعىنان دا سول جەردەگى جەر گايگىسى قىزمەتىن شىن مانىندە يگەرە الاتىن، بۇقارانىڭ زىڭالىق ارەكەتتەرىن برقىنا جىبەرمەيتىن بولسىن. ەگەر بەلگىلىبىر جەردە جوعارىدا ايتىلعان ٴۇش شارتتىڭ قانداي دا ٴبىرى ازىرلەنبەگەن بولسا، مۇنداي جەرلەردى 1948 ـ جىلى جەر گايگىسى جۇرگىزىلەتىن اۋماققا ەنگىزبەۋ قاجەت. ماسەلەن، حۋابەي، حۋادۇڭ، دۇڭبەي، شيبەي ازات رايوندارىنىڭ جاڭا قولىنداعى جەرلەرگە قاناتتاس جەرلەرىندە جانە جۇڭيۋانجۇيگە قاراستى چاڭجياڭ، حۋايحى، حۋاڭحى، حانشۋي وڭىرلەرىنىڭ باسىم كوپشىلىك جەرلەرىندە ٴبىرىنشى شارت ٴالى ازىرلەنبەگەندىكتەن، بۇل جەرلەردى بيىلعى جەر گايگىسى جوسپارىنا ەنگىزبەۋ قاجەت. كەلەر جىلى جوسپارعا ەنگىزۋ ـ ەنگىزبەۋدى احۋالعا قاراپ بەلگىلەۋگە تۋرا كەلەدى. مۇنداي جەرلەردە جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندەگى تاجىريبەلەردەن تولىق پايدالانا وتىرىپ، جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ جانە تۇقىم مەن ازىق ـ تۇلىكتى لايىعىنا قاراي تەڭشەۋ سىندى الەۋمەتتىك ساياسات جانە ۇيلەسىمدى سالىق سالۋ سىندى ماليا ساياساتىن جۇرگىزۋ، ٴسويتىپ، بىرلەسۋگە نەمەسە بەيتاراپ قالدىرۋعا مۇمكىن بولاتىن بارلىق قوعامدىق كۇشتەرمەن بىرلەسۋ نەمەسە ولاردى بەيتاراپ قالدىرۋ، حالىق ازاتتىق ارمياسىنا كومەكتەسىپ، گومينداڭنىڭ بارلىق قارۋلى كۇشتەرىن جويۋ جانە

ساياسي جاقتا ەڭ كەرتارتپا زورەكەر ەلەمەنتتەرگە سوققى بەرۋ
قاجەت. مۇنداي جەرلەردە جەردى دە بولىسكە سالماۋ، كورنەۋ
مۇلىكتەردى دە بولىسكە سالماۋ كەرەك، ويتكەنى بۇلاي ىستەۋ جاڭا
رايوندار جانە جاۋ قولىنداعى جەرلەرگە قاناتتاس رايوندار جاعدا-
يىندا بىرلەسۋگە نەمەسە بەيتاراپ قالدىرۋعا بولاتىن بارلىق قوعام-
دىق كۇشتەرمەن بىرلەسۋگە نەمەسە ولاردى بەيتاراپ قالدىرۋعا،
گومينداڭنىڭ كەرتارتپا كۇشتەرىن جويۋعا ــ وسى نەگىزگى مىندەتتى
ورىنداۋعا پايداسىز. (b) كادرلار ٴماجىلىسىن ويداعىداي اشۋ.
جەر گايگىسى جانە پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتى ٴۇشىن شاقىرىلعان
كادرلار ماجىلىسىندە بۇل ەكى قىزمەت جونىندەگى بارلىق دۇرىس
ساياساتتى تولىق ٴتۇسىندىرىپ، ىستەۋگە رۇقسات ەتىلەتىن ىستەر
مەن ىستەۋگە رۇقسات ەتىلمەيتىن ىستەردىڭ شەگىن انىق ايىرىپ
الۋ كەرەك. جۇڭگياڭ تاراتقان ٴتۇرلى ماڭىزدى حۇجاتتاردى جەر
گايگىسى جانە پارتيانى رەتتەۋ قىزمەتىمەن شۇعىلدانىپ وتىرعان
بارلىق كادرلارعا مۇقيات ۇيرەنۋدى، تولىق ٴتۇسىنۋدى، سونداي-
اق ولارعا بۇعان تولىق بويسۇنۋدى تاپسىرۋ. ٴوز ەركىنشە وزگەرىس
ەنگىزۋگە جول بەرىلمەيتىندىگىن تاپسىرۋ كەرەك. ەگەر جەرگىلىكتى
احۋالعا ۇيلەسپەيتىن جەرلەرى بولسا، وزگەرىس ەنگىزۋ تۇرالى
پىكىر ايتۋعا بولادى جانە ايتۋ ٴتيىس تە، ٴبىراق جۇڭگياڭنىڭ ماقۇل-
داۋىن العاننان كەيىن عانا وزگەرىس ەنگىزۋگە بولادى. بيىلعى ٴار
دارەجەلى كادرلار ماجىلىسىنە جەر-جەردەگى جوعارى دارەجەلى
باسشى ورگاندار ٴماجىلىس اشىلاردان بۇرىن تولىق ٴازىرى ۇيلە-
سىمدى ازىرلىك جاساۋى، ياعني ازداعان ادامدار الدىن الا
اقىلداسىپ (نەگىزگى جاۋاپكەرشىلىكتى ٴبىر ادام ۇستىنە الىپ)،

ماسەلەلەردى ورتاعا قويىۋى جانە ماسەلەلەرگە تالداۋ جاساۋى، رەسمي گاگياۋ جازىپ شىعۋى، بۇل گاگياۋدىڭ مازمۇنى مەن ادەبي جاعىن ۇقىپتى ويلاستىرۋى (نقشامدى دا ۇعىمدى بولۋىنا كوڭىل ٴبولۋ، ۇشى ـ قيىرى جوق شۇبالاڭقى بولۋىنا قارسى تۇرۋ)، ونان سوڭ كادرلار ماجىلىسىنە بايانداما جاساۋى، تالقىنى ٴورىس الدىرۋى، تالقىدا ورتاعا تۇسكەن پىكىرلەردى قابىلداي وتىرىپ تولىقتاۋى جانە وزگەرىس ەنگىزىپ بەكىتۋى كەرەك؛ سونىمەن قاتار بۇل حۇجاتتى بۇكىل پارتياعا ۇقتىرۋى جانە مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا گازەتتەردە اشىق جاريالاۋى قاجەت. تاجىريبەشىلدىك ادىسكە، ياعني الدىن الا تيتتەي دە ازىرلەنبەۋشىلىككە، ماسەلەلەردى ورتاعا قويماۋشىلىققا، ماسەلەلەرگە تالداۋ جاساماۋشىلىققا، كادرلار ماجى- لىسىنە قۇنتتاپ ازىرلەنگەن، مازمۇنى مەن ادەبي جاعى بىردەي ويلاستىرىلعان بايانداما جاساماي، ماجىلىسكە قاتىناسۋشىلاردىڭ ماقساتسىز، شىم ـ شىتىرىق پىكىرلەرىنە عانا بەرىلىپ كەتىپ، ٴماجى- لىستىڭ ۋاقىتىن ۇزارتىپ جىبەرىپ، ايىقىن ٴارى جان ـ جاقتى قورتىندىعا كەلە الماۋشىلىققا قارسى تۇرۋ كەرەك. جۇڭگياڭجۇيلەر- دىڭ، جۇڭگياڭ فىنجۇيلەردىڭ، چۇيداڭۋيلاردىڭ، شىڭۋيلاردىڭ جانە ديۋيلاردىڭ باسشىلىق قىزمەتتەرىندە، ەگەر مۇنداي زياندى تاجىريبەشىلدىك ٴادىس ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان بولسا، ونى جويۋعا كوڭىل ٴبولۋ قاجەت. ساياسات تالقىلاناتىن ماجىلىستەردە ادامنىڭ تىم كوپ بولماعانى ٴجون، الدىن الا ويداعىداي ازىرلىك بولعاندا ٴماجىلىس ۋاقىتىن دا قىسقارتۋعا بولادى. احۋالعا قاراي شامامەن 10 نەشە ادامنىڭ نەمەسە 20 ـ 30 ادامنىڭ، ياكي 40 ـ 50 ادامنىڭ قاتىناسقانى، ٴماجىلىستىڭ ٴبىر اپتا شاماسىندا بولعانى ۇيلەسىمدى.

ساياسات جەتكىزىلەتىن ماجىلىستەردە ادام كوبىرەك بولسا بولادى، مۇنىڭ دا ۋاقتى تىم ۇزاق بولماۋ كەرەك. پارتيانى رەتتەۋ سيپاتىندا‌عى جوعارى جانە ورتا دارەجەلى كادىرلار ماجىلىسىنىڭ عانا ادام سانى كوبىرەك، ۋاقتى دا ۇزاعىراق بولسا بولادى. (c) 9-ايدىڭ العاشقى جارتىسىندا، كەشىككەندە 9-ايدىڭ سوڭعى جارتىسىنا دەيىن، جەر گايگىسى قىزمەتىمەن تىكەلەي شۇعىلدانااتىن بارلىق كادىرلار اۋىل-قىستاقتارعا بارۋى جانە قىزمەتتى باستاۋى قاجەت، ويتپەگەندە كۇز، قىس ماۋسىمدارىنىڭ بارلىق ۋاقتىن پايدالانىپ، بۇكىل جەر گايگىسى، پارتيانى رەتتەۋ، اكىمىيات قۇرۋ جانە كوكتەمگى ەگىسكە ازىرلەنۋ قىزمەتتەرىن ورىنداۋعا بولمايدى.

3

كادىرلار ماجىلىسىندە جانە قىزمەت بارىسىندا كادىرلاردى ناقتى احۋالعا تالداۋ جاساۋعا شەبەر بولىپ، تۇرلىشە رايونداردىڭ، تۇرلىشە تاريحي شارت-جاعدايلاردىڭ ناقتى احۋالىن نەگىزگە الا وتىرىپ، سول جەردىڭ قىزمەت مىندەتتەرى مەن قىزمەت ادىستەرىن بەلگىلەيتىن ەتىپ تاربيەلەۋ كەرەك. قالالار مەن اۋىل-قىستاقتاردىڭ ايىرماشىلىقتارىن پارىقتاۋ قاجەت، كونە رايونداردىڭ، جارتىلاي كونە رايونداردىڭ، جاۋ قولىنداعى جەرلەرگە قاناتتاس رايونداردىڭ جانە جاڭا رايونداردىڭ ايىرماشىلىقتارىن پارىقتاۋ قاجەت، ويتپەگەندە قاتەلىك وتىلەدى.

4

فەودالدىق ٴتۇزىم تۇبىرىنەن جويىلعان، كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندار، جالپى العاندا، ورتا ەسەپتى سانعا تاياۋ جەر العان، ولار مەن ورتا ديحانداردىڭ مەنشىگىندەگى جەرلەردە ايىرماشىلىق بولا تۇرسادا (مۇنداي ايىرماشىلىققا جول بەرىلەدى) ٴبىراق ايىرماشىلىعى ونشا كوپ بولماعان جەرلەردە جەر ماسەلەسى شەشىلىپ بولدى دەپ قاراۋ، جەر گايگسى ماسەلەسىن قايتا ورتاعا قويماۋ كەرەك. مۇنداي جەرلەردەگى وزەكتى مىندەت ــ ٴوندىرىستى قالپىنا كەلتىرۋ جانە وركەندەتۋ، پارتيانى رەتتەۋ، اكىميات قۇرۋ قىزمەتى مەن الدىڭعى شەپكە جاردەمدەسۋ قىزمەتىن ورىنداۋ. مۇنداي جەرلەردىڭ ٴىشىنارا اۋىل-قىستاقتارىندا ەگەر جەرلەردى ٴبولۋ نەمەسە تەڭشەۋ، تاپتىق قۇرامدى قايتا بەلگىلەۋ، جەر كۋالىگىن تاراتىپ بەرۋ قاجەت بولسا، ارينە، بۇل قىزمەتتەردى ناقتى احۋالعا ساي ورىنداۋ كەرەك.

5

بارلىق ازات رايونداردا، مەيلى جەر گايگسى ورىندالعان جەرلەردە بولسىن نەمەسە جەر گايگسى ٴالى ورىندالماعان جەرلەردە بولسىن، ديحاندارعا باسشىلىق ەتە وتىرىپ بيىل كۇزدە بيداي ەگۋ، سونداي-اق ٴبىر ٴبولىم جەرلەردى جىرتىپ قويۋ كەرەك. قىس ماۋسىمىندا ديحانداردى تىڭايتقىش جيناۋعا شاقىرۋ

قاجەت. وسىنىڭ ٴبارىنىڭ ازات رايونداردا 1949 ـ جىلعى اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسى مەن ٴونىمى ٴۇشىن وراسان زور ماڭىزى بار، مۇنى اكىمشىلىك كۇشپەن جانە بۇقارالىق قىزمەتكە ۇشتاستىرىپ جۇزەگە اسىرۋ كەرەك.

6

ٴبىرقىدىرۋ جەرلەردە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان كەيبىر تارتىپسىز-دىك جايتتەردى نەمەسە ۇكىمەتسىزدىك جايتتەردى، ياعني جۇڭگوداعى نىڭ نەمەسە جوعارى دارەجەلى داڭگۋيلاردىڭ ساياساتتارى مەن سىلۋەلەرىنە ٴوز مەيلىنشە وزگەرىس ەنگىزىپ، وزدەرى ٴجون دەپ ەسەپتەگەن، بىراقتا بىرلىگى مەن ٴتارتىپ بىرلىگىنە قايشى كەلەتىن بارىپ تۇرعان زياندى ساياساتتار مەن سىلۋەلەردى اتقارۋشىلىقتى باتىل جويۋ؛ قىزمەتتىڭ قاربالاستىعىن سىلتاۋ ەتىپ، ىستەن بۇرىن نۇسقاۋ سۇرامايتىن، ىستەن كەيىن دوكلات جولدامايتىن قاتە پوزيتسيا ۇستاپ، ٶزدەرى باسقارىپ وتىرعان جەرلەردى بەينە دەربەس مەملەكەت رەتىندە قاراۋشىلىقتى باتىل جويۋ كەرەك. مۇنداي جايتتەردىڭ گىمىڭ مۇددەسىنە تيگىزەتىن زيانى تىتەنشە زور. ٴار دارەجەلى داڭگۋيلار مۇنى قايتا ـ قايتا تالقىلاپ، مۇنداي تارتىپسىزدىك جايتتەردى نەمەسە ۇكىمەتسىزدىك جايتتەردى مۇقيات تۇزەتىپ، شوعىرلاندىرۋ مۇمكىن ٴارى قاجەت بولعان بارلىق بىلىكتى جۇڭگوداعى جانە جۇڭگونىڭ ۋاكىلدىك ورگاندارىنا① شوعىرلاندىرۋى قاجەت.

7

جۇڭياڭ، جۇڭياڭجۇيلەر (فىنجۇيلەر)، چۇيداگۋيلار (شىگۋيلار)، ديۋيلار، شيانۋيلار، چۇيۋيلار، ءتىپتى جىبۋلار ۋۋشياندىيان، يوۋشياندىيان، ديانحۋا، پوچتا، ارناۋلى ادامدار ارقىلى حات الىسۋ سياقتى حابارلاسۋ ادىستەرىنەن، شاعىن ماجىلىستەردەن (ماسەلەن، 4 ـ 5 ادامدىق)، رايوندىق ماجىلىستەردەن (ماسەلەن، بىرنەشە اۋداندىق) جانە جەكە اڭگىمەلەسۋ سياقتى كەڭەسۋ ادىستەرىنەن، شاعىن كولەمدى (ماسەلەن، 3 ـــ 5 ادامدىق) شارلاۋ ۇيىرمەسى مەن ءىشىنارا بەدەلدى ۋيىۋانداردىڭ شارلاۋ جۇرگىزۋ ادىستەرىنەن تولىق پايدالانۋ، سونداي-اق تۇڭعىشۇنىسلار مەن گازەتتەردەن تولىق پايدالانۋ جولىمەن ءوزارا تىمىز بايلانىستا بولۋ، ءسويتىپ، قوزعا-لىستاڭ ءمان-ءجايىن يگەرۋ، ءوزارا ۇنەمى حابارلاسىپ تۇرۋ، تاجىريبەلەر اۋىستىرۋ، قاتەلىكتەردى دەركەزىندە تۇزەتۋ، تابىستاردى دامىتىپ وتىرۋ كەرەك. بىرنەشە اي نەمەسە جارتى جىل، ءتىپتى ودان دا كوپ ۋاقىت وتكىزىپ بارىپ، تومەننەن جوعارىعا قورتىندى سياپتىنداعى دوكلادتار جولداۋعا، جوعارىدان تومەنگە ادەتتەگى نۇسقاۋلار بەرۋگە بولمايدى. ونداي دوكلادتار مەن نۇسقاۋلاردىڭ كوبىنەسە ۋاقىتى ءوتىپ كەتەدى، رولى جويىلادى نەمەسە رولى كەمەيەدى. قاتەلەسكەندەر قاتەلەسىپ بولادى دا، قاتەلىكتى تۇزەتۋگە ۇلگىرمەيدى، زيانى وراسان زور بولادى. بۇكىل پارتياعا شۇعىل قاجەتتىسى ـــ ۋاقىتى وتپەگەن، جاندى، ناقتى دوكلادتار مەن نۇسقاۋلار.

8

قالا قىزمەتى مەن اۋىل-قىستاق قىزمەتىن، ونەركاسىپ ٴوندىرىسى مىندەتى مەن اۋىل شارۋاشىلىق ٴوندىرىسى مىندەتىن جۇڭگياگجۇي-لەردىڭ، فىنجۇيلەردىڭ، چۇيداگۇيلاردىڭ، شىڭۇيلاردىڭ، ديۇيلاردىڭ جانە شۇيلاردىڭ باسشىلىق قىزمەتتەرىندە لايىقتى ورنىعا قويۋ كەرەك. اتاپ ايتقاندا، جەر گايگىسى قىزمەتى مەن اۋىل شارۋاشىلىق ٴوندىرىسى قىزمەتىنە باسشىلىق ەتەمىز دەپ قالا قىزمەتى مەن ونەركاسىپ ٴوندىرىسى قىزمەتىنە بولعان باسشىلىقتى نەمقۇرايدى قاراۋعا نەمەسە ونى بوساڭسىتۋعا بولمايدى. قازىر بىزدە ٴبىرقىدىرۋ ٴىرى، ورتا جانە شاعىن قالالار، تولىپ جاتقان زاۋات-كەن، قاتىناس كارحانالارى بار، ەگەر قاتىستى باسشى ورگاندار بۇل جاقتاعى قىزمەتتەرگە نەمقۇرايدى قاراسا نەمەسە ونى بوساڭسىتسا، وندا ٴبىز قاتەلەسەمىز.

ەسكەرتۋ

① بۇل ارادا جۇڭگياگىنىڭ ۋاكىلدىك ورگاندارى دەپ جۇڭگياگجۇيلەر مەن جۇڭگياڭ فىنجۇيلەر ايتىلىپ وتىر.

لياۋشن شايقاسندا[1] سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە*

(1948 ـ جىل 9 ـ اي، 10 ـ اي)

1. 9 ـ ايدىڭ 7 ـ كۇنگى ديانباۋ

ٴبىز 5 جىل شاماسىندا (1946 ـ جىلى 7 ـ ايدان باستاپ ەسەپتەگەندە)[2] گومينداڭدى ٴبىرجولاتا جويىپ شىعۋىمىزعا بولاتىن مۇمكىنشىلىك بار. تەك ٴبىز گومينداڭنىڭ جىڭگۋي ارمياسىنان

---

* بۇل ـــ ماۋ زەدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ گىمىڭدىڭ اسكەري ستەر ۋيىۋانحۇيى ٴۇشىن جازعان، لين بياۋ، لو رۇڭحۋان قاتارلى جولداستارعا جولداتعان ديانباۋ. ماۋ زەدۇڭ جولداس بۇل ارادا الغا قويعان لياۋشىن شايقاسىندا سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى كەيىن كەلە تولىق ىسكە اسىرىلدى. لياۋشىن شايقاسىنىڭ ناتيجەلەرى مىنالار: (1) جاۋدىڭ 470 مىڭ ادامى جويىلدى، ونىڭ ۇستىنە سول كەزدە حالىق ازاتتىق ارمياسى باسقا مايدانداردا دا جەڭىسكە جەتتى، ٴسويتىپ، حالىق ازاتتىق ارمياسى سان جاعىنان دا گومينداڭ ارمياسىنان باسىم ورىنعا ٴوتتى؛ (2) دۇڭبەي تۇگەل ازات ەتىلدى، سونىمەن قاتار بىيپىڭ

جىلىنا 100 لۋي شاماسىندا، 5 جىل ىشىندە 500 لۋي شاماسىندا جوياتىن بولساق، بۇل ماقساتقا جەتە الامىز. وتكەن 2 جىلدا ارمىيامىز جاۋدىڭ جىڭگۋي ارمياسىنىڭ جيىنى 191 لۋيىن، ورتا ەسەپپەن جىل سايىن 95 جارىم لۋيىن، اي سايىن 8 لۋيگە جۋىعىن جويىپ وتىردى. بۇدان بىلايعى 3 جىل ىشىندە ارمىيامىزدان جاۋدىڭ جىڭگۋي ارمياسىنىڭ 300 لۋيدەن استامىن جويۋ تالاپ ەتىلەدى. بيىل 7 - ايدان كەلەسى جىل 6 - ايعا دەيىن ءبىز جاۋدىڭ جىڭگۋي ارمياسىنىڭ شامامەن 115 لۋيىن جويۋدى ءۇمىت ەتەمىز. بۇل سان ءاربىر يەجانجۇندەر مەن بيڭتۋانداردا ءبولىندى③. حۋادۇڭ يەجانجۇنىنىڭ شامامەن 40 لۋيدى (ولار 7 - ايدا جويعان 7 لۋي دە وسىنىڭ ىشىندە) جويۋدى مىندەتىنە الۋى، سونداي - اق جيانسۋ جانە سولتۇستىك جياڭسۋداعى، شىمىس حىناندا عى، سولتۇستىك انحۋيداعى ءبىرسىپىرا ءىرى، ورتا، شاعىن قالالاردى الۋى تالاپ ەتىلەدى. جۇڭيۋان يەجانجۇنىنىڭ شامامەن 14 لۋيدى (7 - ايدا جويعان 2 لۋي دە وسىنىڭ ىشىندە) جويۋدى مىندەتىنە

مەن تيانجيننىڭ جانە بۇكىل حۋابيەيدىڭ ازات بولۋىنا الىعى شارت ازىرلەندى؛ (3) ارمىيامىز زور كولەمدى جويىمپاز سوعىس جۇرگىزۋ تاجىريبەلەرىنە يە بولدى؛ (4) دۇڭبيەيدىڭ ازات ەتىلۋى ناتيجەسىندە، ازاتتىق سوعىس جانلۇەلىك جاقتان بەرىك جانە بەلگىلى دارەجەدە وندىركاسىپ نەگىزى بار ارتقى شەپكە يە بولدى، پارتيا مەن حالىق شارۋاشىلىقتى قالپىنا كەلتىرۋ قىزمەتىنە بىرتىندەپ كوشۋدىڭ ءتيىمدى شارت - جاعدايىنا قول جەتكىزدى. لياۋشىن شايقاسى — جۇڭگو حالىق ازاتتىق سوعىسىنداعى شەشۋشى ماڭىزى بار ەڭ ءىرى 3 شايقاستىڭ ءبىرىنشىسى. قالعان ەكەۋى — حۋايحاي شايقاسى مەن بيڭجين

الىۋى، سونداي-اق حۋبەي، حىنان، انحۋي ولكەلەرىندەگى ءبىرسىپىرا قالالاردى الۋى تالاپ ەتىلەدى. شيبەي يەجانجۇننىڭ شامامەن 12 لۇيدى (8-ايدا جويىلعان ءبىر جارىم لۇي دە وسىنىڭ ىشىندە) جويۋدى مىندەتىنە الۋى تالاپ ەتىلەدى. حۋابەيداعى شۇي شياڭچيان-جوۋ شىدي بيڭتۋانىنىڭ يان شيشانىڭ شامامەن 14 لۇيىن (7-ايدا جويىلعان 8 لۇي دە وسىنىڭ ىشىندە) جويۋى، سونداي-اق تايۋاندى الۋى تالاپ ەتىلەدى. سىزدەردىڭ لۋ رۇي-چياڭ، ياڭ چىڭۋۋ بيڭتۋاندارىمەن ۇشتاسا وتىرىپ، ۋەي ليحۋاڭ، فۋ زويي اسكەري بولىمدەرىنىڭ شامامەن 35 لۇيىن (7-ايدا ياڭ چىڭۋۋ بيڭتۋانى جويعان ءبىر لۇي دە وسىنىڭ ىشىندە) جويۋعا مىندەتتى بولۋلارىڭىز، سونداي-اق بەيپيڭ-لياۋنيڭ، بەيپيڭ-سۇيۋان، بەيپيڭ-چىڭدى، بەيپيڭ-باۋدياڭ تەمىر جولدارى جەلىسىندەگى بەيپيڭ، تيانجين، شىنياڭ جۇيديانداردان باسقا بارلىق قالالاردى الۋلارىڭىز تالاپ ەتىلەدى. بۇل ماقساتقا جەتۋدە شايقاستى ورنالاستىرۋ مەن قولباسشىلىقتىڭ ۇيلەسىمدى بولۋى،

شايقاسى. بۇل 3 ءىرى شايقاس 4 اي 19 كۇن جۇرگىزىلىپ، جاۋدىڭ جىڭگۇي ارمياسىنان 144 شى (لۇي)، جىڭگۇي ەمەس ارمياسىنان 29 شى، جيىنى ءبىر مىليون 540 مىڭنان استام ادام جويىلدى. وسى مەزگىل ىشىندە باسقا سوعىس مايداندارىنداعى حالىق ازاتتىق ارمياسى دا شابۋىلدى ورىستەتىپ، قىرۋار جاۋدى جويدى. سوعىستىڭ العاشقى ەكى جىلىندا حالىق ازاتتىق ارمياسى اي سايىن ورتا ەسەپپەن جاۋ ارمياسىنان 8 لۇي شاماسىندا جويىپ وتىرعان ەدى. وسى كەزگە جەتكەندە، حالىق ازاتتىق ارمياسى جويعان جاۋ ارمياسىنىڭ سانى اي سايىن ورتا ەسەپپەن 8 لۇي ەمەس، 38 لۇي بولدى. بۇل 3 ءىرى

سوعىس جۇرگىزۋ مەن تىنىعۋدى تەڭشەۋدىڭ ۇيلەسىمدى بولۋى شەشۋشى ٴتۇيىن. سىزدەر ەگەر 9 ـ، 10 ـ اي ىشىندە نەمەسە ونان كوبىرەك ۋاقىت ىشىندە جينجوۋدان تاڭشانعا دەيىنگى تەمىر جول جەلىسىندەگى جاۋدى جويا الاتىن، سونىمەن قابات جينجوۋ، يۋيگۋان، تاڭشان جۇيدياندارىن الا الاتىن بولساڭىزدار، وندا جاۋدىڭ شامامەن 18 لۇيىن جويۋ ماقساتىنا جەتۋگە بولادى. بۇل جاۋلاردى جويۋ ٴۇشىن، سىزدەر قازىر چاڭچۇن مەن شىنياڭ قالالارىنداعى جاۋدى قويا تۇرىپ، نەگىزگى كۇشتەرىڭىزدى وسى تەمىر جول جەلىسىنە جۇمساۋعا دايىندالۋلارىڭىز، سونداي ـ اق جينجوۋعا شابۋىل جاساعاندا، چاڭچۇن مەن شىنياڭنان جينجوۋعا جاردەمگە كەلۋى ىقتيمال بولعان جاۋدى جويۋعا دا ٴازىر تۇرۋلارىڭىز كەرەك. جينجوۋ، يۋيگۋان، تاڭشان جۇيدياندارىنداعى جانە ولاردىڭ ماڭىنداعى جاۋلار ٴبىر ـ بىرىنەن وقشاۋ قالعاندىقتان، قالالاردى الۋدا، جاۋدى جويۋدا جەڭىسكە جەتۋ شىنىندا سەنىمدىرەك بولادى، جينجوۋدى الۋدان جانە جاردەمگە كەلەتىن جاۋدى جويۋدان دا ەداۋىر ٴۇمىت كۇتۋگە بولادى. ەگەر سىزدەر نەگىزگى كۇشتەرىڭىزدى شينمينگە جانە ونىڭ سولتۇستىگىندەگى ورىندارعا

شايقاس گوميندانىڭ فانگميڭدىڭ ىشكى سوعىس قوزعاۋدا ارقا تىرەك ەتكەن سۇرىپتالعان اسكەري بولىمدەرىن نەگىزىنەن قۇرتىپ، ازاتتىق سوعىسىنىڭ بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتۋىن بارىنشا تەزدەتتى. حۋايحاي شايقاسى مەن پيڭجين شايقاسى جونىندە وسى تومداعى «حۋايحاي شايقاسىندا سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە»، «پيڭجين شايقاسىندا سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە» دەگەن ەكى شىعارماعا قاراڭىز.

ورنالاستىرىپ، چاڭچۇن مەن شىنياڭنان كەلەتىن جاۋعا سوققى بەرۋگە دايىندالاتىن بولساڭىزدار، وندا بۇل جاۋ سىزدەردىڭ ايىنداردىڭىزدان جاسقانىپ شىعا الماي قالۋى مۇمكىن. ٴبىر جاعىنان، چاڭچۇن مەن شىنياڭداعى جاۋدىڭ شىقپاي قويۋى مۇمكىن، ەندى ٴبىر جاعىنان، جىنجوۋ، يۇيگۋان، تاڭشان جۇيديانداردىنداعى جانە ۆلاردىڭ ماڭىنداعى جاۋلار (18 لۇي) سىزدەردىڭ سول جەرگە بارعان ىسكەر كۇشتەرىڭىزدىڭ تىم شاعىن بولعاندىعىنان جىنجوۋ مەن تاڭشان جۇيديانداردىنا جيىلىپ الىپ، جاعدايدىڭ سوعىسۋعا قولايسىز، سوعىسپايدا بولمايتىن، ۋاقىت پەن كۇشتى ىسىراپ ەتەتىن بولىپ وزگەرۋى، ٴسويتىپ، سىزدەردى بيدۇڭ ورنىعا ٴتۇسىرىپ قويۋى مۇمكىن. سوندىقتان چاڭچۇن مەن شىنياڭ جاقتاعى جاۋدى قويا تۇرىپ، تەك جىنجوۋ، يۇيگۋان، تاڭشان جاعىمەن اينالىسقان ٴجون. ونان قالسا، بيىل 9-ايدان كەلەر جىلى 6-ايعا دەيىنگى 10 اي ىشىندە سىزدەر 3 رەت ٴىرى شايقاس جۇرگىزۋگە دايىندالۋلارىڭىز، ٴار جولعى شايقاسقا 2 ايداي ۋاقىت، جيىنى 6 ايداي ۋاقىت جۇمساۋعا دايىندالۋلارىڭىز، قالعان 4 ايدى دەم الاتىن ۋاقىت ەتۋلەرىڭىز كەرەك. ەگەر سىزدەر جىنجوۋ-يۇيگۋان-تاڭشان شايقاسىن (ٴبىرىنشى ٴىرى شايقاس) جۇرگىزىپ جاتقان كەزدە چاڭچۇن مەن شىنياڭ جاقتاعى جاۋ ىنىنەن قوپارىلا شىعىپ، جىنجوۋداعى جاۋعا جاردەمدەسەتىن بولسا (ويتكەنى سىزدەر نەگىزگى كۇشتەرىڭىزدى شىنمىنگە ورنالاستىرماي، جىنجوۋ ماڭىنا ورنالاستىرعاندا عانا ۋىي ليحۋاڭ جاردەمگە كەلۋگە باتىلدىق ەتە الادى)، وندا سىزدەردىڭ جىنجوۋ، يۇيگۋان، تاڭشان تەمىر جول جەلىسىندە تاپجىلماي تۇرىپ، جاردەمگە كەلگەن جاۋدى ۇزدىكسىز

ويسىراتا جويۋلارىڭىزعا، ۋىي ليحۋاڭىنىڭ بارلىق اسكەري بولىمدە-
رىن سول جەردىڭ وزىندە جويۋدى قولعا كەلتىرۋلەرىڭىزگە بولادى.
بۇلاي بولسا جاعداي ويداعىداي-اق بولار ەدى. بۇل ۇشىن سىزدەر
مىنالارعا كوڭىل بولۋگە تيىسسىزدەر: (1) جينجوۋ، يۋيگۋان، تاڭشان
جۇيديانىدارىن الۋ جانە وسى تەمىر جول جەلىسىن تۇگەلمەن ٴوز
قولدارىڭىزدا ۇستاپ تۇرۋ بايلامىنا شىنداپ كەلىڭىزدەر. (2) وزدە-
رىڭىز بۇرىن باستان كەشىرمەگەن زور جويىمپاز سوعىس جۇرگىزۋ
بايلامىنا شىنداپ كەلىڭىزدەر، ياعني ۋىي ليحۋاڭىنىڭ بارلىق اسكەري
ٴبولىمى جاردەمگە كەلگەن كەزدە، ولارمەن سوعىسۋعا باتىلدىق
ىستەڭىزدەر. (3) جوعارىدا ايتىلعان ەكى بايلامعا ۇيلەسۋ ٴۇشىن،
سوعىس جۇرگىزۋ جوسپارىن قايتادان ويلاستىرىڭىزدار جانە بۇكىل
ارمياڭىزدىڭ اسكەري قاجەتتەرىن (ازىق-تۇلىك، وق-ٴدارى، جاڭا
اسكەر، تاعى باسقالار) دايىنداپ الىڭىزدار، سونىمەن بىرگە
تۇتقىندارعا قاتىستى جۇمىستاردى ٴبىرجاقتىلى ەتىڭىزدەر. جوو-
عارىداعى پىكىرلەردى ويلانىپ كورىپ، ديانباۋ ارقىلى جاۋاپ
قايتارۋلارىڭىزدى ٴۇمىت ەتەمىز.

2. 10-ايدىڭ 10-كۇنگى ديانباۋ

(1) سىزدەر جينجوۋعا شابۋىل جاساعان كۇننەن باستاپ، ٴبىر
مەزگىل سىزدەردىڭ سوعىس جاعدايلارىڭىز تىمىز-تاياڭ بولاتىن
كەز، سىزدەردىڭ ٴار ەكى كۇندە نەمەسە ٴار ٴۇش كۇندە ٴبىر
رەت جاۋ احۋالىن (جينجوۋدى ۇستاپ تۇرعان جاۋدىڭ قارسىلاسۋ
كۇشى، حۋلۋداۋدان، جينشيدەن جاردەمگە كەلەتىن جاۋ مەن

شىنياڭنان جاردەمگە كەلەتىن جاۋدىڭ بىلگەرلەۋ قارقىنى، چاڭچۇن-داعى جاۋ ارمياسىنىڭ احۋالى)، ٴوز احۋالدارىڭىزدى (قالانى الۋدىڭ قارقىنى، قالانى الۋدا جانە جاردەمگە كەلە جاتقان جاۋدى تويسۋدا ٴولۋ-جارالانۋ ٴجايتى) ديانىپ ارقىلى بىزگە مالىمدەپ تۇرۋلارىڭىزدى ٴوتىنىپ ەتەمىز.

(2) وسى مەزگىلدەگى سوعىس جاعدايى، بەينە سىزدەر ايتقانداي، دامىپ توتەنشە ٴتيىمدى جاعدايعا اينالۋى ابدەن مۇمكىن، ياعني جينجوۋدى ۇستاپ تۇرعان جاۋدى جويۋعا مۇمكىندىك تۋىلۋمەن بىرگە حۇلۇداۋدان، جينشيدەن جاردەمگە كەلەتىن جاۋدىڭ ٴبىر بولەگىن، سونداي-اق چاڭچۇننان قاشقان جاۋدىڭ ٴبىر بولەگىن نەمەسە دەنىن جويۋعا دا مۇمكىندىك تۋىلادى. ەگەر شىنياڭنان جاردەمگە كەلەتىن جاۋدىڭ داليگحىنىڭ سولتۇستىگىندەگى جەرلەرگە دەيىن كەلۋى سىزدەردىڭ جينجوۋدى الىپ بولعان ۋاقىتتارىڭىزعا تۋرا كەلەتىن، سىزدەردىڭ اسكەر كۇشىن جوتكەپ جاۋدى قورشاۋعا الۋلارىڭىزعا مۇمكىندىك تۋدىراتىن بولسا، وندا شىنياڭنان جاردەمگە كەلەتىن جاۋدى دا جويۋلارىڭىز مۇمكىن. وسىلاردىڭ ٴبارىنىڭ كىلتى ٴبىر اپتا اينالاسىندا جينجوۋدى الۋدا بولىپ وتىر.

(3) ارميامىزدىڭ جينجوۋعا شابۋىل جاساۋداعى قارقىنىنا جانە شىعىس، باتىس باعىتتاردان جاردەمگە كەلە جاتقان جاۋدىڭ بىلگەرلەۋ قارقىنىنا قاراي وتىرىپ، جاردەمگە كەلە جاتقان جاۋدى تويسۋدى ورنالاستىرۋ ٴادىسىن بەلگىلەۋ كەرەك. ەگەر شىنياڭنان جاردەمگە كەلە جاتقان جاۋدىڭ قارقىنى باياۋىراق بولسا (ەگەر چاڭچۇنداعى جاۋ سىزدەر جينجوۋدى الۋ بارىسىندا قورشاۋدى بۇزسا، سونىمەن قاتار ٴبىزدىڭ 12-زۇڭدۇيىمىز سياقتى اسكەري

بولىمىدەرىمىز تارابىنان توسقاۋىلداي جاسالعان جويىمپاز سوققىعا كەزدەسسە، وندا شىنياڭنان جاردەمگە كەلە جاتقان جاۋدىڭ شاتاسىپ باياۋ ىلگەرلەۋى نەمەسە ىلگەرلەۋدى توقتاتۋى، ياكي قايتا ورالىپ چاڭچۇنداعى جاۋدى قۇتقارۋعا جاردەمدەسۋى مۇمكىن)، حۋلۋداۋ مەن جىنشىيەن جاردەمگە كەلە جاتقان جاۋدىڭ قارقىنى تەزىرەك بولسا، وندا سىزدەر زۇڭيۇيبىيدۇيدى 4-زۇڭدۇي مەن 11-زۇڭدۇيگە قوسىپ، سول جاۋدىڭ ءبىر بولەگىن جويۋعا، ەڭ الدىمەن سول جاۋدىڭ العا ىلگەرلەۋىن توقتاتۋعا دايىندالۋلارىڭىز كەرەك. ەگەر حۋلۋداۋ مەن جىنشىيەن جاردەمگە كەلە جاتقان جاۋ ءبىزدىڭ 4-زۇڭدۇيىمىز بەن 11-زۇڭدۇيىمىز سياقتى اسكەري بولىمىدەرىمىز تارابىنان قىسپاققا الىنىپ جانە توسىلىپ، قارقىنى وتە باياۋلاپ قالسا نەمەسە ىلگەرلەي الماي توقتاپ قالسا، چاڭچۇنداعى جاۋ قورشاۋدى بۇزىپ شىعا الماسا، شىنياڭنان جاردەمگە كەلە جاتقان جاۋدىڭ ىلگەرلەۋ قارقىنى تەزىرەك بولسا، ال جىنجوۋداعى جاۋدىڭ دەنى جويىلىپ، بۇكىل قالا الىنۋعا تاياعان بولسا، وندا سىزدەر، شىنياڭنان كەلە جاتقان جاۋدى داليڭحىنىڭ سولتۇستىگىنە ىشكەرلەي ەنگىزىڭكىرەپ جىبەرۋلەرىڭىز، ءسويتىپ، اسكەر كۇشتەرىڭىزدى دەركەزىندە جوتكەپ، وسى جاۋدى قورشاۋعا الۋلارىڭىز، سونان سوڭ ەمىن-ەركىن كۇيرەتە سوققى بەرۋلەرىڭىز كەرەك.

(4) سىزدەر باستى نازارلارىڭىزدى جىنجوۋ سوعىسى جاققا اۋدارىپ، بۇل قالانى نەعۇرلىم تەزىرەك الۋعا ۇمتىلۋلارىڭىز كەرەك. باسقا ماقساتتاردىڭ بارىنە جەتە الماعاننىڭ وزىندە دە تەك جىنجوۋدى الا السىن بولساڭىزدار، وندا سىزدەر جۇدۇڭدىقتا يە بولاسىزدار، مۇنىڭ ءوزى ۇلى جەڭىس. جوعارىداعى تۇيىندەر تەك

سىزدەردىڭ لايىعىندا كوڭىل بولۋلەرىڭىز ٴۇشىن ايتىلىپ وتىر. وتە-موتە جىنجوۋ سوعىسىنىڭ العاشقى كۇندەرىندە باتىس پەن شىعىستان جاردەمگە كەلەتىن جاۋ ونشا زور قيمىل جاساي المايدى، سىزدەر بارلىق كۇش-جىگەرلەرىڭىزدى جىنجوۋ جاقتاعى سوعىسقا سالىڭىزدار.

ەسكەرتۋلەر

① لياۋشىن شايقاسى — 1948-جىلى 9-ايدىڭ 12-كۇنىنەن 11-ايدىڭ 2-كۇنىنە دەيىن دۇڭبەي حالىق ازاتتىق ارمياسى لياۋنىڭ ولكەسىنىڭ باتىس بولەگىندە جانە شىنيانڭ، چاڭچۇن رايونلارىندا جۇرگىزگەن ٴبىر رەتكى وراسان زور شايقاس. شايقاستان بۇرىن گوميندانىڭ دۇڭبەي رايونىنداعى جالپى اسكەر كۇشى 4 بيڭتۋان، جيىنى 14 جۇن — 44 شى بولىپ، بۇلار چاڭچۇن، شىنيانڭ، جىنجوۋ — وسى 3 وقشاۋلانعان رايوندا ايىرىم-ايىرىم جينالعان بولاتىن. دۇڭبەي حالىق ازاتتىق ارمياسى جاۋدى دۇڭبەيدە تۇگەل جويىپ، بۇكىل دۇڭبەيدى تەز ازات ەتۋ ٴۇشىن، 1948-جىلى 9-ايدا، نەگىزگى كۇشى بولعان 12 زۇڭدۇي مەن ٴبىر زەڭبىرەكشى اسكەرلەر زۇڭدۇيىن، جەرگىلىكتى قارۋلى كۇشتەردى قوسقاندا جيىنى 53 شىنى، 700 مىڭنان استام ادامدى توپتاپ، دۇڭبەيداعى قالىڭ حالىقتىڭ جاردەمىمەن لياۋشىن شايقاسىن باستادى. بېيپىڭ-لياۋنىڭ تەمىر جولى جەلىسىندەگى جىنجوۋ قالاسى دۇڭبەي مەن حۋابېيدى بايلانىستىرىپ تۇرعان جانلۇەلىك ماڭىزدى ورىن ەدى. جىنجوۋ رايونىن ساقتاپ تۇرعان جاۋ — دۇڭبەي «باندىلاردى جويۋ زۇڭسىليڭبۋى»نىڭ فۋزۇڭسىليڭى فان حانجيە قولباسشىلىعىنداعى 8 شى، 100 مىڭنان استام ادام ەدى. جىنجوۋدى الۋ لياۋشىن شايقاسىنىڭ كىلتى ەدى. دۇڭبەي حالىق ازاتتىق ارمياسى ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ نۇسقاۋىنا

نەگىزدەلە وتىرىپ، ٴبىر زۇڭدۇيمەن جانە 7 دەربەس شىمەن چاڭچۇن-
داعى جاۋدى ۇزدىكسىز قورشاۋعا الۋدىڭ سىرتىنىدا، 6 زۇڭدۇيمەن
جانە ٴبىر زەڭبىرەكشى اسكەرلەر زۇڭدۇيسەمەن، ٴبىر تانكە يكىمەن
جىنجوۋعا قورشاي شابۋىل جاسادى، مۇنان باسقا 2 زۇڭدۇيدى جىنجوۋ-
دىڭ باتىس ـ وڭتۇستىگىندەگى تاشان، گاۋچياۋ رايونداردىنا، 3 زۇڭ-
دۇيدى حىيشان، داحۋشان، جاڭۋۋ رايوندارىنا ورنالاستىرىپ، جىنشي،
حۋلۋداۋ جاقتاردان جانە شىنىياڭ جاقتان جىنجوۋعا جاردەمگە كەلە
جاتقان جاۋعا توسقاۋىلداپ سوققى بەردى. جىنجوۋ رايونىنداعى
سوعىس 9 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى باستالدى. ارمىيامىز يىشيان اۋدانىن الىپ،
جىنجوۋدىڭ سىرتىندا تۇرعان جاۋدى الاستاپ جاتقان كەزدىڭ وزىندە،
جياڭ جيەشى ابىرجىپ دۇڭبىيعا ۇشىپ كەلدى دە، ونداعى اسكەرلەرىنە
ٴوزى قولباسشىلىق ستەدى، سونداي ـ اق حۋابىي «باندىلاردى جويۋ
زۇڭسىليڭبۋى»نىڭ بىيپيڭ ـ لياۋنيڭ تەمىر جولى جەلىسىندەگى 5 شىسىن
جانە شاندۇڭدا تۇرعان 2 شىنى دەرەۋ جاردەمگە الدىرىپ، بۇرىنىان
جىنشيدە تۇرعان 4 شىعا قوسىپ، جيىنى 11 شىمەن 10 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى
ٴبىزدىڭ تاشانداعى جىندىيىمىزگە قاتتى شابۋىل جاساي باستادى،
ٴبىراق ارمىيامىزدىڭ جىندىيىن ەشبىر بۇزا المادى. لياۋ ياۋشياڭ بيڭتۋانى-
نىڭ (گوميڭداڭنىڭ 9 ـ بيڭتۋانى) 11 شىسى جانە اتتى اسكەرلەرىنىڭ
3 لۇيى شىنىياڭنان جىنجوۋعا جاردەمگە كەلە جاتقاندا، حىيشان مەن
داحۋشاننىڭ شىعىس ـ سولتۇستىك وڭىرلەرىندە ٴبىزدىڭ توسقاۋىلداپ
جاساعان سوققىمىزعا ۇشىرادى. 10 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى ارمىيامىز جىنجوۋعا
شابۋىل جاساپ، 31 ساعاتتىق سۇراپىل سوعىستان سوڭ ونداعى جاۋدى
بۇكىلدەي جويدى، جاۋدىڭ دۇڭبىي «باندىلاردى جويۋ زۇڭسىليڭبۋى»
نىڭ فۋزۇڭسىليڭى فان حانجيە مەن 6 ـ بيڭتۋانىنىڭ سىليڭى لۋ جۇنچۋان-
دى 100 مىڭنان استام ادامىمەن قولعا ٴتۇسىردى. جىنجوۋدىڭ ازات
بولۋى چاڭچۇنداعى جاۋدىڭ ٴبىر بولەگىن كوتەرىلىس جاساپ ٴبىزگە
جاققا وتۋگە، قالعاندارىن ٴتۇپ ـ تۇگەل تىزە بۇگۇگە ٴماجبۇر ەتتى.

وسى كەزدە دۇڭبەيدەگى گومينداڭ ارمياسىنىڭ بۇكىلدەي جويىلۋ تاعدىرى الدەقاشان بەلگىلەنىپ بولعان ەدى. ءبىراق جياڭ جيەشى سوندا دا جىنجوۋدى قايتا تارتىپ الىپ، ۇلى قورعانىنىڭ ءىشى - سىرتىندا بالانس جولدارىن اشۋ قيالىندا بولىپ، لياۋ ياۋشياڭ بيڭتۋانىنا جىن-جوۋعا قاراي ۇزدىكسىز شەگەرىلەي بەرۋدى قاتال بۇيىردى. دۇڭبەي حالىق ازاتتىق ارمياسى جىنجوۋدى العاننان كەيىن دەرەۋ شىعىس - سولتۇستىك جاققا قايتا ورالىپ، حيشان مەن داحۋشاننان — وڭتۇستىك، سولتۇستىك ەكى قاناتتان لياۋ ياۋشياڭ بيڭتۋانىن قورشاۋعا الدى. 10-ايدىڭ 26-كۇنى لياۋ ياۋشياڭ بيڭتۋانىن حيشان، داحۋشان، شينمين رايوندارىندا قورشاۋعا الىپ، ەكى كۇن ءبىر ءتۇن جۇرگىزگەن سۇراپىل سوعىستا تۇگەلىمەن جويدى، جاۋ بيڭتۋانىنىڭ سىلىكى لياۋ ياۋشياگدى، جۇنجاڭدارى لي تاۋدى، شياڭ فىڭۋدى، جىاڭ تيڭجيدى 100 مىڭنان استام ادامىمەن قولعا ءتۇسىردى. ارميامىز جاۋدى جەڭىسپەن ۋكشەلەي قۋىپ، 11 - ايدىڭ 2 - كۇنى شىنياڭدى، يىڭكوۋدى ازات ەتتى دە، جاۋدىڭ تاعى 149 مىڭنان استام ادامىن جويدى. ءسويتىپ، دۇڭبەي تۇگەل ازات ەتىلدى. بۇكىل شايقاستا جاۋدىڭ جيىنى 470 مىڭنان استام ادامى جويىلدى.

② وسى تومداعى «جاعداي تۋرالى تۇڭباۋ»دىڭ ⑧ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

⑧ 1948 - جىلى 11-ايدىڭ 1-كۇنى، جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ گىميگدىڭ اسكەري ستەر ۋيۋانحۋيى جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ جىڭجىجۇينىڭ سەنتابىر ءماجىلىسىنىڭ شەشىمدەرىنە نەگىزدەلە وتىرىپ، بۇرىنعى ءبىرى جانلۇەلىك رايوندارداعى اسكەري بولىمدەردى 3 تۇرگە — يەجان بۋدۇيلەرگە، جەرگىلىكتى اسكەري بولىمدەرگە جانە پارتيزاندىق اسكەري بولىمدەرگە ءبولدى. يەجان بۋدۇيلەردى يەجانجۇندەر ەتىپ قۇردى. يەجانجۇننىڭ قاراۋىندا بيڭتۋان، بيڭتۋاننىڭ قاراۋىندا جۇن (ياعني بۇرىنعى زۇڭدۇي)، جۇننىڭ قاراۋىندا شى، شىنىڭ قاراۋىندا تۋان بولدى.

يەجانىجۇنىدەر ۋزدەرىنىڭ تۇرغان جەرلەرىنە قاراي جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ شيبىي يەجانجۇنى، جۇڭيۇان يەجانجۇنى، حۇادۇڭ يەجانجۇنى، دۇڭبىي يەجانجۇنى، حۇابىي يەجانجۇنى بولىپ ئبولىندى. يەجانجۇندەردىڭ قاراۋىنداعى بىڭتۇاندارىدىڭ، جۇندەردىڭ، شىلاردىڭ سانى ئدرى جانلۇەلىك رايونداردىڭ ناقتى احۋالىنا قاراي بەلگىلەندى. كەيىن كەلە شيبىي يەجانجۇنى 1 ـ يەجانجۇنگە وزگەرتىلىپ، قاراۋىندا 2 بىڭتۇان بولدى؛ جۇڭيۇان يەجانجۇنى 2 ـ يەجانجۇنگە وزگەرتىلىپ، قاراۋىندا 3 بىڭتۇان بولدى؛ حۇادۇڭ يەجانجۇنى 3 ـ يەجانجۇنگە وزگەرتىلىپ، قاراۋىندا 4 بىڭتۇان بولدى؛ دۇڭبىي يەجانجۇنى 4 ـ يەجانـجۇنگە وزگەرتىلىپ، قاراۋىندا 4 بىڭتۇان بولدى. حۇابىي يەجانجۇنـنىڭ 3 بىڭتۇانى جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ زۇڭبۇنا تۇتە قارادى.

داڭۋي ٴتۇزىمىن كەمەلىنە كەلتىرۋ تۋرالى*

(1948 - جىلى 9 - ايدىڭ 20 - كۇنى)

داڭۋي ٴتۇزىمى — پارتيانىڭ كوللەكتيۆتىك باسشىلىقتى قامتاماسىز ەتەتىن، جەكەلەردىڭ قىزمەتتى باۋراپ الۋىن بولىعىزبايتىن ماڭىزدى ٴتۇزىمى. جاقىننان بەرى كەيبىر (ارينە، بارلىعى ەمەس) باسشى ورگانداردا قىزمەتتى جەكەلەر باۋراپ الۋ، ماڭىزدى ماسەلەلەردى جەكەلەر شەشۋ ادەتى تىم كۇشەيىپ بارادى. ماڭىزدى ماسەلە-

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگۇڭ جۇڭيانىڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن شەشىم. بۇل حۇجاتتىڭ ماڭىزى تۋرالى دىڭ شياۋپيڭ جولداستىڭ 1956 - جىلى 9 - ايدىڭ 16 - كۇنى پارتيانىڭ بۇكىل مەملەكەتتىك 8 - قۇرىلتايىندا جاساعان «پارتيا جاڭچەڭىنا وزگەرىستەر ەنگىزۋ تۋرالى باياندامادا» ىندا بىلاي دەلىنگەن: «پارتيامىزدا ماڭىزدى ماسەلەلەردى جەكەلەر ەمەس، قايتا پارتيا كوللەكتيۆى شەشىم ەتۋ ۇزاقتان بەرى ٴداستۇر بولىپ قالىپتاسقان. كوللەكتيۆتىك باسشىلىق پرينسيپىنە قايشىلىق جاساۋ قۇبىلىسى پارتيا ىشىندە ۇنەمى تۋىلىپ كەلسە دە، ٴبىراق مۇنداي قۇبىلىستار بايقالىسىمەن - اق، ونى داڭ جۇڭياڭ پيپان قىلىدى جانە

لەردى شەشۋ داگۋىي ماجلستەرىنىڭ شەشمى ارقىلى ەمەس، جەكەلەردىڭ شەشمى ارقىلى بولىدى، داگۋىي ۋىيۋاندىمى قۇر عانا ات بولىپ قالدى. ۋىيۋاندار اراسنداعى پكىر الالىقتارى دا شەشلمەدى، ونىڭ ۇستىنە بۇل پىكىر الالىقتارىنىڭ شەشلمەي سوزىلا بەرۋىنە جول بەرىلدى. داگۋىي ۋىيۋاندارى اراسىندا ساقتالىپ وتىرعانى شىن ماننەدەگى ٴبىر اۋىزدىلىق ەمەس، فورمالدىق ٴبىر اۋىزدىلىق قانا. مۇندايى جايتتەر وزگەرتىلۋگە ٴتيىس. بۇدان بىلاي جۇڭياگجۇيلەردەن ديۋىيلارعا دەيىن، پارتيا الدىڭعى شەپ ۋىيۋانجۇيلارىنان لۋيۋىيلارعا دەيىن، سونداي-اق جۇنيجۇيلەردەگى (جۇنفىنجۇيلار نەمەسە جەتەكشى شياۋزۋلار)، ۇكىمەت ورىندارىنداعى داگزۋلار، حالىقتىق ۇيىمدارداعى داگزۋلار، تۇڭشۇنشىلار مەن گازەتحانالارداعى داگزۋلار — ٴبارى دە كەمەلىنە كەلگەن داگۋىي ٴماجىلىسى ٴتۇزىمىن ورناتۋ، ماڭىزدى ماسەلەلەردىڭ (ارينە، بۇل ونشاما ماڭىزدى بولماعان ۇساق ماسەلەلەر نەمەسە ماجىلىستە تالقىلانىپ شەشىلىپ، تەك اتقارۋعا قالدىرىلعان

تۇزەتىپ وتىردى. جۇڭياگىنىڭ 1948-جىلى 9-ايداعى داگۋىي ٴتۇزىمىن كەمەلىنە كەلتىرۋ تۋرالى شەشىمى پارتيانىڭ كوللەكتيپتىك باسشىلىعىن كۇشەيتۋدە وتە-موتە ماڭىزدى رول اتقاردى. ...... بۇل شەشىم بۇكىل پارتيا بويىنشا سىكە اسىرىلدى جانە ول قازىرگە دەيىن ٴالى ٴوزىنىڭ كۇشىن ساقتاپ كەلەدى. ...... بۇل شەشىمنىڭ ەلەۋلى ماڭىزى: ونىڭ پارتيا ىشىندە كوللەكتيپتىك باسشىلىقتى شىن ماننەدە جۇرگىزۋدىڭ ٴساتتى تاجىريبەلەرىن قورتىندىلاعاندىعىندا، كوللەكتيپتىك باسشىلىقتى اتى بار، زاتى جوق ەتىپ قويعان ۇيىمداردىڭ ٴوز قاتەلىگىن تۇزەتۋىنە قۇزاۋشى بولعاندىعىندا، سونداي-اق كوللەكتيپتىك باسشىلىقتىڭ جۇرگىزىلۋ كولەمىن ۇلعايتقاندىعىندا.»

ماسەلەلەر ەمەس) ٴبارىن دە ۋىيىۋاندار ٴماجىلىسىنىڭ تالقىسىنا قويىپ، ماجىلىسكە قاتىناسقان ۋىيىۋاندار تولىق پىكىر ايتىپ، ايقىن شەشىم جاسالعاننان كەيىن ايىرىم-ايىرىم اتقارۋ ٴتيىس. دىۋىيلاردان، لۇيۋىيلاردان تومەنگى داڭۋىيلاردا دا وسىلاي بولۋعا ٴتيىس. جوعارى دارەجەلى باسشى ورگاندارىنىڭ بۇلارىندا دا (ماسەلەن، ۇگىت بۇي، ۇيىمداستىرۋ بۇي)، ۋىيىۋانجۇيلارىندا دا (ماسەلەن، جۇمىسشىلار ۋىيىۋانجۇيى، ايەلدەر ۋىيىۋانجۇيى، جاستار ۋىيىۋان-جۇيى)، مەكتەپتەردە دە (ماسەلەن، پارتيا مەكتەپتەرى)، بولىم-دەردە دە (ماسەلەن، زەرتتەۋ ٴبولىمى) باسشىلاردىڭ كوللەكتيۆتىك ٴماجىلىسى بولۋعا ٴتيىس. ارينە، قىزمەتكە كەدەرگىلىك جاساۋدان ساقتانۋ ٴۇشىن، ٴار رەتكى ٴماجىلىس ۋاقىتىنىڭ تىم ۇزاق بولىپ كەتپەۋىنە، ماجىلىستەردىڭ تىم جيى بولىپ كەتپەۋىنە، ۇساق-تۇيەك ماسەلەلەردى انا تالقىلاۋمەن اينالىسىپ كەتپەۋگە كوڭىل ٴبولۋ كەرەك. كۇردەلى جانە پىكىر الالىقتارى تۋىلعان ماڭىزدى ماسەلەلەر جونىندە ٴماجىلىس الدىندا جەكە-جەكە اقىلداسىپ، ۋىيىۋانداردى يديالىق دايىندىقتا ۇستاۋ، ٴسويتىپ، ٴماجىلىس شەشىمىنىڭ قۇر فورماعا اينالىپ قالۋىنان نەمەسە شەشىم جاساي الماۋدان ساقتانۋ كەرەك. ۋىيىۋاندار ٴماجىلىسى دە چاڭۋىي ۋىيىۋان-دار ٴماجىلىسى جانە جالپى ٴماجىلىس بولىپ ەكىگە ٴبولىنۋى كەرەك، ارالاستىرىپ جىبەرۋگە بولمايدى. بۇدان تىس، مىناعان دا نازار اۋدارۋ كەرەك، كوللەكتيۆتىك باسشىلىق پەن جەكە ادامنىڭ جاۋاپ-كەرشىلىگىنىڭ ٴبىرىن دەپ ٴبىرىن ەلەۋسىز قالدىرۋعا بولمايدى. ارميا سوعىس جۇرگىزىپ جاتقان كەزدە جانە احۋال قاجەت ەتكەن كەزدە باستىقتاردا قولما-قول شەشىم جاساۋ ۇقىعى بولادى.

جۇڭگوڭ جۇڭياڭنىڭ سەنتابىر ٴماجىلىسى جونىندەگى ۇقتىرۋى*

(1948 ـ جىلى 10 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى)

(1) 1948 ـ جىلى 9 ـ ايدا جۇڭياڭ ٴبىر رەت جىڭجىجۋي ٴماجىلىسىن شاقىردى، ماجىلىسكە جىڭجىجۋي ۋېيۋاندارىنان 7 ادام، جۇڭياڭ ۋېيۋاندار مەن حوۋبۋ جۇڭياڭ ۋېيۋانداردان 14 ادام، باستى قىزمەتكەرلەردەن 10 ادام قاتىناستى، مۇنىڭ ىشىندە حۋابەي-

---

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگوڭ جۇڭياڭ ٴۇشىن ازىرلەگەن پارتيا ىشىنە ۇقتىرۋ. 1948 ـ جىلعى سەنتابىر ٴماجىلىسى حىبەي ولكەسىنىڭ پيڭشان اۋدانىنداعى شيبايپو قىستاعىندا شاقىرىلدى. ول جاپونيا تىزە بۇككەننەن بەرگى ادام ەڭ كوپ قاتىناسقان ٴبىر رەتكى جۇڭياڭ ٴماجىلىسى بولدى، بۇعان دەيىن جۇڭياڭ ۋېيۋاندارىنىڭ مۇلدە باسىم كوپشىلىگى ٴارقايسى ازات رايونداردا قاربالاس ازاتتىق سوعىسپەن شۇعىلدانىپ جۇرگەندىكتەن، قاتناس ىستەرى توتەنشە قيىن بولعاندىقتان، مۇنداي زور ٴماجىلىس وتكىزۋ مۇمكىن بولماعان ەدى.

ىداعى، حۋادۇڭداعى، جۇڭيۋانداعى، شيبيداعى پارتيا مەن ارمىيادا قىزمەت ىستەپ وتىرعان نەگىزگى جاۋاپتى جولداستار بار. بۇل جاپونيا تىزە بۇككەننەن بەرگى ادام ەڭ كوپ قاتىناسقان ٴبىر رەتكى جۇڭگياڭ ٴماجىلىسى بولدى. ٴماجىلىس وتكەن كەزدەگى قىزمەتتەردى تەكسەردى، بۇدان بىلايعى كەزدەگى قىزمەت مىندەتتەرىن بەلگىلەدى.

(2) 1945 ـ جىلى 4 ـ ايداعى پارتيانىڭ بۇكىل مەملەكەتتىك 7 ـ قۇرىلتايىنان كەيىن، جۇڭگياڭ ۋيبيۋانحۇي مەن بۇكىل پارتيانىڭ باسشىلىق تايانىشى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس كەزىندە-گىدەن دە تاماشا ىنتىماقتىلىق كورسەتتى. مۇنداي ىنتىماقتىلىق ارقاسىندا پارتيامىز جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىنگى تابان 3 جىل ىشىندە حالىقارالىق جاقتا جانە ەل ىشىندە تۋىلعان ٴبىرسىپىرا زور وقيعالارعا توتەپ بەرە الدى، سونداي-اق وسى وقيعالار بارىسىندا جۇڭگو گىمينىن العا قاراي زور قادام تاستاتتى، امەريكا جيھانگەر-لىگىنىڭ جۇڭگودا قالىڭ حالىق اراسىنداعى ساياسي ىقپالىن تالقاندادى، گومينداڭنىڭ تاعى ٴبىر رەت وپاسىزدىق جاساۋىنا① قارسى تۇردى، ونىڭ اسكەري شابۋىلىنا تويتارىس بەردى، حالىق ازاتتىق ارمياسىن قورعانىستان شابۋىلعا وتكىزدى.

1946 ـ جىلى 7 ـ ايدان 1948 ـ جىلى 6 ـ ايعا دەيىنگى 2 جىلدىق سوعىستا حالىق ازاتتىق ارمياسى جاۋدىڭ 2 ميليون 640 مىڭ ادامىن جويدى، مۇنىڭ ىشىندە جاۋدان قولعا تۇسكەن ادام ٴبىر ميليون 630 مىڭ. 2 جىل ىشىندەگى باستى ولجالار: 900 مىڭعا تاياۋ مىلتىق، 64 مىڭنان استام اۋىر جانە جەڭىل جيگۋانچياڭ، 8 مىڭنان استام كىشكەنە زەڭبىرەك، 5 مىڭنان استام جاياۋ اسكەر زەڭبىرەگى، ٴبىر مىڭ 100 دەن استام اۋىر تاۋ زەڭبىرەگى، اۋىر دالا زەڭبى-

رەگى بولدى. 2 جىل ىشىندە حالىق ازاتتىق ارمياسى ٴبىر ملليون 200 مىڭنان استام ادامنان 2 ملليون 800 مىڭ ادامعا كوبەيدى. مۇنىڭ ىشىندە جىڭگۇي ارميا 118 لۇيدەن 176 لۇيگە، جىڭگۇي ارمياسىنىڭ ادام سانى 610 مىڭنان ٴبىر ملليون 490 مىڭعا كوبەيدى. ازات رايونداردىڭ قازىرگى جەر كولەمى 2 ملليون 350 مىڭ شارشى كيلومەتر، بۇل بۇكىل ەلىمىزدىڭ 9 ملليون 597 مىڭ شارشى كيلو-مەتر كەلەتىن جەر كولەمىنىڭ 24,5 پىراسەنتىن ۇستايدى؛ قازىرگى جان سانى 168 ملليون، بۇل بۇكىل ەلىمىزدەگى 475 ملليون جان سانىنىڭ 35,3 پىراسەنتىن ۇستايدى؛ قازىر قولدا بار اۋدانىدىق قالالاردان جوعارعى ٴىرى، ورتا، شاعىن قالالار 586، بۇل بۇكىل ەلىمىزدەگى 2 مىڭ 9 قالانىڭ 29 پىراسەنتىن ۇستايدى.

پارتيامىز ديحاندارعا تاباندىلىقپەن باسشىلىق ەتىپ، جەر تۇزۋ-مىنە گايگى جاساۋدى جۇزەگە اسىرعاندىقتان، قازىر شامامەن 100 ملليون ادامى بار رايونداردا جەر ماسەلەسى تۇبەگەيلى شەشىلدى، ديحاندار تابى مەن ەسكىشە باي ديحانداردىڭ جەرلەرى، جالپى العاندا، ورتا ەسەپپەن اۋىل-قىستاق حالقىنا، بارىنەن بۇرىن، كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندارعا ٴبولىپ بەرىلدى.

پارتيامىزدىڭ مۇشەلەرى 1945-جىلى 5-ايداعى ٴبىر ملليون 210 مىڭنان قازىرگى 3 ملليونعا كوبەيدى (پارتيامىزدىڭ مۇشەلەرى 1927-جىلى گوميندانىڭ وپاسىزدىق جاساعانعا دەيىن 50 مىڭ بولاتىن، 1927-جىلى گوميندانىڭ وپاسىزدىق جاساعانىنان كەيىن ازايىپ، شامامەن 10 مىڭعا ٴتۇسىپ قالعان ەدى، 1934-جىلى جەر گىميگىنىڭ ٴساتتى داموۋىنا بايلانىستى 300 مىڭعا جەتكەن بولاتىن، 1937-جىلى وڭتۇستىكتەگى گىميىڭ جەڭىلىسكە ۇشىراعاندىقتان② شامامەن 40

مىڭما ٴتۇسىپ قالعان ەدى، 1945 ـ جىلى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستىڭ ٴساتتى داموىنا بايلانىستى ٴبىر مليون 210 مىڭعا جەتكەن بولاتىن، قازىر جياڭ جيەشىگە قارسى سوعىستىڭ جانە جەر گىمىڭگىنىڭ ٴساتتى داموىنا بايلانىستى تاعى دا 3 مليونعا كوبەيىپ وتىر). پارتيامىز سوڭعى ٴبىر جىلدا، ٴبىر جاعىنان، پارتيا ىشىندە بەلگىلى دارەجەدە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان قۇرام تازا بولماۋ (ديجۋ، باي ديحان ەلەمەنتتەرىنىڭ بولۋى)، يديا تازا بولماۋ (ديجۋ، باي ديحان يدياسىنىڭ بولۋى) جانە ٴستىل تازا بولماۋ (گۋانلياۋ ـ جۋيىلىك پەن بۇيرىقشىلدىقتىڭ بولۋى) سياقتى ناشار قۇبىلىستاردى نەگىزىنەن جويدى جانە ۇزدىكسىز جويۋدا؛ ەندى ٴبىر جاعىنان، ديحاندار بۇقاراسىن كەڭ كولەمدە جۇمىلدىرىپ، جەر ماسەلەسىن شەشۋدەگى كۇرەسكە بايلانىستى تۋىلعان ورتا ديحانداردىڭ مۇددەسىنە ٴنشىنارا بولسادا ەداۋىر قول سۇعۋ، كەيبىر جەركە مەنشىكتەگى ونەركاسىپ پەن ساۋدانى ٴبۇلدىرۋ، سونداي ـ اق كەيبىر جەرلەردە فانگمىڭشىلدەردى جانىشتاۋدا كەيبىر ساياسات شەگىنەن شىعىپ كەتۋ سياقتى «سول»شىل قاتەلىكتەردى جويدى جانە ۇزدىكسىز جويۋدا. وتكەن 3 جىلدىق، اسىرەسە سوڭعى ٴبىر جىلدىق ۇلى، قياتكەسكى گىمىڭدىڭ كۇرەستەردى ٴوز باسىنان كەشىرۋ، ٴوز قاتەلىكتەرىن شىن مانىندە تۇزەتۋ ارقىلى بۇكىل پارتيامىزدىڭ ساياسي جاقتان پىسىپ جەتىلۋ دارەجەسى قارىشتاپ ٴوستى.

پارتيامىزدىڭ گومينداڭ رايونداردىعى قىزمەتتەرىندە وتە زور تابىستار بولدى، بۇل مىنالاردان بەينەلەنىپ وتىر: ٴىرى قالالاردىعى قالانىڭ جۇمىسشىلاردىڭ، وقۋشىلاردىڭ، وقىتۋشىلاردىڭ، جياۋشوۋلاردىڭ، مادەنيەت قايراتكەرلەرىنىڭ، قالا تۇرعىندارىنىڭ

جانە ۇلتتىق كاپيتاليستەردىڭ پارتيامىز جاقتا تۇرۋى قولعا كەلتىرىلدى، بارلىق دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ پارتيامىز جاقتا تۇرۋى قولعا كەلتىرىلدى، بۇلار گوميندانىڭ ەزگىسىنە قارسى تۇردى، ءسويتىپ، گوميندانىڭ بۇكىلدەي جەتىم قالدىرىلدى. وڭتۇستىكتەگى بىرنەشە ءىرى رايونداردا (فۋجيان ـ گۋاڭدۇڭ ـ جياڭشي شەگارا رايونى، حۋنان ـ گۋاڭدۇڭ ـ جياڭشي شەگارا رايونى، گۋاڭدۇڭ ـ گۋاڭشي شەگارا رايونى، گۋاڭشي ـ يۇننان شەگارا رايونى، يۇنناننىڭ وڭتۇستىك بولەگى، انحۋي ـ جەجياڭ ـ جياڭشي شەگارا رايونى جانە جەجياڭنىڭ شىعىس بولەگى مەن وڭتۇستىك بولەگى) پارتيزاندىق سوعىس گىنجۇيديالەرى قۇرىلدى، بۇل رايونداراعى پارتيزان بولىمدەرىنىڭ ادام سانى دامىپ 30 مىڭنان استى.

2 جىل ىشىندە، اسىرەسە سوڭعى ءبىر جىل ىشىندە حالىق ازاتتىق ارمياسى اراسىندا ءتارتىپتى، باسشىلىقتى، بۇكىل جاۋىنگەرلەر مەن جىحۋييۋاندار تەگىس قاتناسقان دەموكراتيالىق قوزعالىس جۇرگىزىلدى، ءوز ـ وزىنە سىن ءورىس الدىرىلدى، ارميا اراسىنداعى گۋانلياۋجۋييلىك جويىلدى جانە ۇزدىكسىز جويىلۋدا، 1927 ـ جىلدان 1932 ـ جىلعا دەيىنگى ارالىقتا ارميا اراسىندا جۇرگىزىلىپ ناتيجەلى بولعان، ءبىراق كەيىنگى كەزدە كۇشىنەن قالدىرىلعان ءار دارەجەلى داڭۋي ءتۇزىمى مەن لياندۇيلەردەگى جاۋىنگەرلەر ۋيييۋانحۇيى ءتۇزىمى قالپىنا كەلتىرىلدى، ءسويتىپ، ارمياداعى جىحۋييۋانداردىڭ، جاۋىنگەرلەردىڭ ساياسي بەلسەندىلىگى مەن سانالىلىعى بارىنشا ءوستى، سوعىستىق كۇشى مەن ءتارتىپتىلىگى بارىنشا كۇشەيدى، گوميندانىڭ ارمياسىنان قولعا تۇسكەندەردەن 800 مىڭ شاماسىنداعى

ادام ەرتىلىدى، ولار ازات جاۋىنگەرلەرگە[8] ايىنالىپ، ملىتقىتى گوميندانگا قارسى كەزەيتىن بولدى. 2 جىل ىشىندە، ازات رايونداردا جەر العان ديحانداردان ٴبىر مىليون 600 مىڭ شاماسىنداعى ادام اتتانىسقا كەلتىرىلىپ، حالىق ازاتتىق ارمياسىنا قاتناستىرىلدى.

قازىر بىزدە ەداۋىر كوپ تەمىر جول، كەن جانە ونەركاسىپ بار، پارتيامىز ونەركاسىپتى باسقارۋ مەن ساۋدا ىستەرىن جۇرگىزۋدى كەڭىنەن ۇيرەنىپ وتىر. 2 جىل ىشىندە ٴبىزدىڭ اسكەري ونەركاسىبىمىز ەداۋىر كوبەيدى. ٴبىراق ٴالى دە سوعىس قاجەتىن قامداي الارلىقتاي ەمەس. بىزدە كەيبىر ماڭىزدى شيكىزاتتار مەن ماشينالار كەمشىل، ٴبىز نەگىزىنەن العاندا ٴالى دە بولات قورىتا المايمىز.

ٴبىز حۋابەيدىڭ 44 مىليون ادام قونىستانعان رايونىندا بىرلىككە كەلگەن، پارتيا مەن پارتيا سىرتىنداعى دەموكراتتار ىستەستىگىنە دەگى حالىق ۇكىمەتىن قۇردىق جانە الدىڭعى شەپكە كومەكتەسۋگە ٴتيىمدى بولۋ ٴۇشىن، بۇل ۇكىمەتتىڭ حۋابەي، حۋادۇڭ (43 مىليون ادامى بار)، شيبەي (7 مىليون ادامى بار) رايونداردىندا ىقتىساتقا، ماليەعا، ساۋداعا، اقشا ماملەسىنە، جول - قاتىناسىنا جانە اسكەري ونەركاسىپكە بولعان باسشىلىق پەن باسقارۋ قىزمەتىن بىرلىككە كەلتىرۋىن ۇيعاردىق، سونىمەن قابات تاياۋ كەلەشەكتە دۇڭبەي مەن جۇڭيۋان رايوندارىندا دا جوعارىدا ايتىلعان قىزمەتتەردى بىرلىككە كەلتىرمەكشىمىز.

(3) جۇڭياڭ ٴماجىلىسى وتكەن 2 جىلداعى سوعىستىڭ تابىستارىنا جانە جاۋ مەن ٴبىزدىڭ تۇتاس جاعدايىمىزعا نەگىزدەلىپ، 5 مىليون ادامى بار حالىق ازاتتىق ارمياسىن قۇرىپ، شامامەن 5 جىل ۋاقىت

ىشىندە (1946 ـ جىلى 7 ـ ايدان باستاپ ەسەپتەگەندە) جاۋدىڭ جىڭگۆي ارمياسىنان 500 لۇي (شى) شاماسىندا (ورتا ەسەپپەن جىلىنا 100 لۇي شاماسىندا) جويىپ، جاۋدىڭ جىڭگۆي ارمياسىنان، جىڭگۆي ەمەس ارمياسىنان جانە ەرەكشە اسكەري بولىمدەرىنەن جيىنى 7 ميليون 500 مىڭ شاماسىنداعى ادامىن (ورتا ەسەپپەن جىلىنا ٴبىر ميليون 500 مىڭ شاماسىنداعى ادامىن) جويىپ، گومينداڭنىڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگىن ٴبىرجولاتا جويۋدىڭ تولىق مۇمكىندىگى بار دەپ ەسەپتەيدى.

گومينداڭنىڭ اسكەري كۇشى 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدا 4 ميليون 300 مىڭ ادام ەدى، 2 جىل ىشىندە جويىلعانى مەن قاشىپ كەتكەنى 3 ميليون 90 مىڭ ادام، تولىقتىرىلعانى 2 ميليون 440 مىڭ ادام، قازىر بارى 3 ميليون 650 مىڭ ادام. مەجەلەۋىمىزشە، بۇدان بىلايعى 3 جىلدا تاعى 3 ميليون ادام تولىقتىرۋى، بۇدان بىلايعى 3 جىلدا جويىلاتىندارى مەن قاشىپ كەتەتىندەرى 4 ميليون 500 مىڭ ادام شاماسىندا بولۋى مۇمكىن. وسىلاي بولعاندا 5 جىلدىق سوعىس ناتيجەسىندە، گومينداڭنىڭ اسكەري كۇشىنەن نەبارى 2 ميليون شاماسىندا ادام قالۋى ىقتيمال. ارميامىزدا قازىر 2 ميليون 800 مىڭ ادام بار، بۇدان بىلايعى 3 جىل ىشىندە قولعا تۇسكەندەردەن ٴبىر ميليون 700 مىڭ ادام (بارلىق تۇتقىنداردىڭ 60 پىراسەنتى دەپ ەسەپتەلگەندە) قابىلدانىپ ارميامىزعا قاتىناستىرىلماق، ديحانداردان 2 ميليون ادام اتتانىسقا كەلتىرىلىپ ارميامىزعا قاتىناستىرىلماق، شىعىندى شىعارىپ تاستاعاندا، 5 جىلدىق سوعىستىڭ ناتيجەسىندە ارميامىزدا 5 ميليونعا تاياۋ ادام بولۋى مۇمكىن. ەگەر 5 جىلدىق سوعىستا وسىنداي ناتيجە كورىلەتىن بولسا، وندا گومينداڭنىڭ

كەرتارتپا ۇستەمدىگىن ٴبىرجولاتا جويدىق دەپ ايتا الامىز.

بۇل مىندەتتى ورىنـداۋ ٴۇشىن، جاۋدىڭ جىگـگوۋي ارمياسىنان ٴار جىلى شامامەن 100 لۇيدى (شى)، 5 جىلدا شامامەن 500 لۇيدى (شى) جويۋ كەرەك. بۇل ــ بارلىـق ماسەلەنى شەشـۋدىڭ كىلتى. ٴبىز ٴبىرىنـشى جىلى جويـعان جاۋدىڭ جىگگوۋي ارمياسىن لۇيـگە شاققاندا 97 لۇي (شى)، ەكىنشى جىلى جويـعان جاۋدىڭ جىگگوۋي ارمياسىن لۇيگە شاقـقاندا 94 لۇي (شى) بولـدى، وسى جاعـداي بويىنشا قاراعاندا، مۇنداي نىساناعا جەتـۋىمىز مۇمـكىن جانە ودان اسىرىپ جىبەرۋىمىز مۇمكىن. گومينداڭنىڭ قازىرگى بۇكىل اسكەري كۇشىندەگى 3 مليون 650 مىڭ ادامنىـڭ 70 پىراسەنـتى ٴبىرىنشى شەپتە (چاڭجياڭ مەن باشان تاۋى سىلەمى شەبىـنىڭ سولتۇستىگى، لانجوۋ مەن حىلانشان تاۋى سىلەمـى شەبىـنىڭ شىعىسى، چىڭـدى مەن چاڭـچۇن شەبىنىڭ وڭتۇستىگـى)، ال ارتقـى شەپتەگىـلەرى (چاڭجياڭ مەن باشان تاۋى سىلەمى شەبىـنىڭ وڭتۇستىگىن، لانجوۋ مەن حىلانشان تاۋى سىلەمى شەبىنىڭ باتىسىن قامتـيدى) شامامەن 30 پىراسەنت قانا. گومينداڭنىڭ قازىرگى بۇكىل جىگگوۋي ارمياسى 285 لۇي، ٴبىر مليـون 980 مىـڭ ادام، مۇنىڭ ىشىندە ٴبىرىنـشى شەپـتەگىسى 249 لۇي، ٴبىر مىلـيون 742 مىڭ ادام (سولتۇسـتىك شەپتە 99 لۇي، 694 مىڭ ادام، وڭتۇستىك شەپـتە 150 لۇي، ٴبىر مليون 48 مىڭ ادام)، ارتقى شەپتەگىسى نەبارى 36 لۇي، 238 مىڭ ادام، سونداي ـ اق دەنى جاڭا قۇرىلعان اسكەري بولىمدەر، سوعىسـ تىق كۇشى ماردىمسىز. سونىڭ ٴۇشىن جۇڭگـياڭ حالـىق ازاتـتىق ارمياسىنىڭ ٴۇشىنشى جىلدا دا تۇگەلىمەن چاڭجياڭنىڭ سولتۇستىـ گىندە جانە حۋايـي مەن دۇڭبيدا سوعىـس جۇرگىزۋىن ۇيـعارىپ

وتىر. جاۋدى جويۋ مىندەتىن ورىنداۋ ٴۇشىن، ازات رايونداردان حالىقتى جوسپارلى جانە ۇقىپتى تۇردە جۇمىلدىرىپ، ارمياعا قاتىناستىرۋدان تىس، تۇتقىنداردان مولىنان پايدالانۋ كەرەك.

(4) پارتيامىز بەن ارميامىز وتكەن ۇزاق مەرزىم ىشىندە جاۋ جاعىنان بولشەكتەنۋ، پارتيزاندىق سوعىس جانە اۋىل ـ قىستاق جاعدايىندا تۇرعاندىقتان، ٴبىز جەر ـ جەردەگى پارتيالىق جانە اسكەري باسشى ورگانداردىڭ زور دارەجەدە ٴوزىن ٴوزى باسقارۋ ۇقىعىنىڭ بولۋىنا جول بەرگەن ەدىك. بۇل احۋال جەر ـ جەردەگى پارتيا ۇيىمدارى مەن اسكەري بولىمدەردىڭ وزدەرىنىڭ باستاماشىلدىعى مەن بەلسەندىلىگىن ٴوسىرىپ، ۇزاق ۋاقىتتىق اۋىر، قيىن جاعدايلاردان وتۋىنە مۇمكىندىك بەردى، ٴبىراق، سونىمەن بىرگە، كەيبىر تارتىپسىزدىك پەن ۇكىمەتسىزدىك، جەرشىلدىك پەن پارتيزانشىلدىق تا تۋىلىپ، گىمىكتىك ىستەرگە زيان تيگىزدى. قازىرگى جاعداي پارتيامىزدان بارىنشا زور كۇش جۇمساپ، وسىنداي تارتىپسىزدىك پەن ۇكىمەتسىزدىكتى جەڭۋدى، جەرشىلدىك پەن پارتيزانشىلدىقتى جەڭۋدى، شوعىرلاندىرۋ مۇمكىن جانە قاجەت بولعان بارلىق بيلىكتى جوعارعى جانە جوعارعى ورگاندارىنىڭ قولىنا شوعىرلاندىرىپ، سوعىستى پارتيزاندىق سوعىس تۇرىنەن جىڭگىلىك سوعىس تۇرىنە كوشىرۋدى تالاپ ەتىپ وتىر. وتكەن 2 جىل ىشىندە ارميانىڭ جانە ونىڭ سوعىس جۇرگىزۋىنىڭ جىڭگىلىك سيپاتى ەداۋىر ارتتى، ٴبىراق ٴالى دە جەتكىلىكتى ەمەس، ٴۇشىنشى جىلدا تاعى دا قارىشتاپ ىلگەرلەي ٴتۇسۋ كەرەك. بۇل ماقسات ٴۇشىن، تەمىر جول، تاس جول، كەمە سياقتى تاياۋ زاماندىق قاتىناس قۇرالدارىن مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا جوندەۋ جانە

مەڭگەرۋ، قالالار مەن ونەركاسىپتى باسقارۋ قىزمەتىن كۇشەيتۋ، ٴسويتىپ، پارتيا قىزمەتىنىڭ سالماعىن اۋىل-قىستاقتان بىرتە-بىرتە قالاعا اۋدارۋ كەرەك.

(5) بۇكىل مەملەكەت بويىنشا اكىمياتتى تارتىپ الۋ مىندەتى پارتيامىزدان اسكەري، ساياسي، ىقتىسادي ىستەردى، پارتيا ىستەرىن جانە مادەنيەت، وقۋ-اعارتۋ سياقتى قىزمەتتەردى باسقارۋ قولىنان كەلەتىن، كوپتەگەن كادىرلاردى تەز ارادا، جوسپارلى تۇردە تاربيە-لەپ شىعۋدى تالاپ ەتەدى. سوعىستىڭ ٴۇشىنشى جىلىندا 30 مىڭنان 40 مىڭعا دەيىن تومەن، ورتا جانە جوعارى دارەجەلى كادىرلار دايىنداۋ، ٴسويتىپ، سوعىستىڭ ٴتورتىنشى جىلىندا ارميا ىلگەرلەگەن كەزدە، بۇل كادىرلار ارميامەن بىرگە ىلگەرلەي الاتىن، شامامەن 50 ميليوننان 100 ميليونعا دەيىن ادامى بار جاڭادان ازات بولعان رايونداردى ٴتارتىپتى تۇردە باسقارا الاتىن بولۋى كەرەك. جۇڭگو-نىڭ جەرى توتەنشە كەڭ، جان سانى توتەنشە كوپ، گىمىڭدىڭ سوعىستىڭ دامۋى وتە تەز، ال ٴبىزدىڭ كادىرمەن قامداۋىمىز توتەنشە جەتكىلىكسىز بولىپ وتىر، مۇنىڭ ٴوزى اسا زور قيىنشىلىق. ٴۇشىنشى جىلى كادىرلاردىڭ كوپشىلىگىن كونە ازات رايوندارعا سۇيەنىپ دايىنداۋ قاجەت بولا تۇرسا دا، ٴبىراق، سونىمەن بىرگە، گومينداڭ بيلەپ-توستەپ وتىرعان ٴىرى قالالاردان قابىلداۋعا دا كوڭىل ٴبولۋ كەرەك. گومينداڭ رايونىنداعى ٴىرى قالالاردا ٴبىزدىڭ قىزمەتىمىزگە قاتناسا الاتىن ٴبىرسىپىرا جۇمىسشىلار مەن زيالىلار بار، ولاردىڭ ٴبىلىم ٴساۋياسى كونە ازات رايونداردىڭ جۇمىسشى-ديحان ەلەمەنتتەردىڭ ٴبىلىم ٴساۋياسىنان، جالپى العاندا، جوعارىراق. گومينداڭنىڭ ىقتىسات، ماليا، مادەنيەت،

وقۋ ـ اعارتۋ ورگاندارىنداعى قىزمەتكەرلەردى، كەرتارتپا شىلاردان باسقاسىن، مولىنان پايدالانۋعا ٴتيىسپىز. ازات رايونداردىڭ مەكتەپ تاربيەسى قىزمەتىن قالپىنا كەلتىرۋ جانە دامىتۋ كەرەك.

(6) ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىن شاقىرۋ ۇرانى④ گوميندالڭ رايونداردىنداعى بارلىق دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردى، حالىقتىق ۇيىمداردى جانە پارتيا ـ توپتاردا جوق دەموكراتتاردى پارتيامىزدىڭ توڭىرەگىنە توپتاستىردى. قازىر، ٴبىز گوميندالڭ رايونداردىنداعى وسى پارتيا ـ توپتار مەن ۇيىمداردىڭ ۋاكىلدەرىن ازات رايوندارعا كەلۋگە ۇيىمداستىرىپ، 1949 ـ جىلى جۇڭگوداعى بارلىق دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ جانە پارتيا ـ توپتاردا جوق دەموكراتتاردىڭ ۋاكىلدەرىن شاقىرىپ جينالىس اشىپ، جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ ۋاقىتتىق ورتالىق ۇكىمەتىن قۇرعالى وتىرمىز.

(7) ازات رايونداردىڭ ونەركاسىپ ٴوندىرىسى مەن اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن قالپىنا كەلتىرۋ جانە وركەندەتۋ ــ سوعىسقا جاردەمدەسۋدەگى، گوميندالڭ كەرتارتپاشىلارىن جەڭىپ شىعۋداعى ماڭىزدى ٴتۇيىن. جۇڭياڭ ٴماجىلىسى بىلاي دەپ ەسەپتەيدى: ٴبىر جاعىنان، حالىقتى ازاتتىق ارمياسىنا گوميندالڭ رايوندارىنا قاراتا جەڭىستى شابۋىل جاساتىپ، سوعىسقا قاجەتتى ادام كۇشى قورى مەن زاتتىق كۇش قورىن گوميندالڭ جاعىنان جانە گوميندالڭ رايونداردىنان كوپتەپ الىپ وتىرۋ كەرەك؛ ەندى ٴبىر جاعىنان، بارلىق كۇشتى جۇمساي وتىرىپ، كونە ازات رايونداردىڭ ونەركاسىپ ٴوندىرىسى مەن اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىن قالپىنا كەلتىرىپ جانە وركەندەتىپ، ونى قازىرگى ٴساۋياسىنان ٴبىرشاما ٴوسىرۋ

كەرەك. تەك وسى ەكى جاقتاعى مىندەت ورىنىدالعاندا عانا گومىنـ
داڭىنىڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگىن قۇلاتۋدى قامتاماسىز ەتۋگە بولادى،
ويتپەگەندە مۇمكىن بولمايدى.

وسى ەكى جاقتاعى مىندەتتى اتقارۋدا بىزدە تولىپ جاتقان
قيىنشىلىقتار بار. ارمياسىز گومىنداڭ رايونداردىنا كىرىپ، ارتىقى
شەپسىز نەمەسە جارتىلاي ارتىقى شەپتى سوعىس جۇرگىزگەندە،
اسكەري قاجەتتەردىڭ بارلىعىن نەمەسە دەنىن سول جەردىڭ وزىنەن
شەشۋ كەرەك بولادى. ال ونەركاسىپ ٴوندىرىسى مەن اۋىل شارۋا-
شىلىعى ٴوندىرىسىن قالپىنا كەلتىرۋدە جانە وركەندەتۋدە ٴبىرشاما
جاقسى ۇيىمداستىرۋ قىزمەتى بولىۋ، ازات رايونداردىڭ ىشكى
بازارلارىنا جاقسى باسشىلىق ەتۋ جانە گومىنداڭ رايوندارىمەن
بولاتىن ساۋدانى جاقسى باسقارىپ وتىرۋ، كەيبىر ماشينالار مەن
شيكىزاتتاردىڭ تاپشىلىعى ماسەلەسىن شەشۋ، بارىنەن بۇرىن،
قاتناس-تاسىمال ماسەلەسىن جانە تەمىر جولداردى، تاس جولدار-
دى، وزەن جولدارىن جونىندەۋ ماسەلەلەرىن شەشۋ قاجەت. قازىر
ازات رايونداردىڭ ەكونوميكالىق جاعدايى مەن قارجى جاعدايىندا ۇلكەن
قيىنشىلىقتار ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر، ٴبىزدىڭ قيىنشىلىعىمىز گومىنداڭ-
نىڭ قيىنشىلىعىنان الدەقايدا از بولا تۇرسا دا، ٴبىراق قيىنشىلىق
شىنىندا بار. بۇلار، كوبىنەسە، زاتتىق بايلىقتاردىڭ جانە اسكەر-
لەردىڭ سوعىس قاجەتىن قامداۋعا جەتكىلىكسىزدىگىندە، قاعاز
اقشانىڭ ەداۋىر دارەجەدە قۇنسىزدانۋىندا بولىپ وتىر، ال
ٴبىزدىڭ ۇيىمداستىرۋ قىزمەتىمىزدىڭ، اسىرەسە قارجى-ەكونوميكالىق
جاقتاعى ۇيىمداستىرۋ قىزمەتىمىزدىڭ جەتكىلىكتى بولماۋى—وسى
قيىنشىلىقتاردى قالىپتاستىرعان سەبەپتەردىڭ ٴبىرى. ٴبىز بۇل

قىينشىلىقتاردى جەڭگە الاتىندىممىزعا سەنەمىز جانە بۇل قىينشىلىقتاردى جەڭۋ قاجەت تە. قىينشىلىقتى جەڭۋ كۇرەسى بارىسىندا ىسراپشىلدىققا قارسى تۇرۋ، ۇنەمشىلدىك قولدانۋ قاجەت: الدىڭعى شەپتە، ولجانى قازىناعا تاپسىرۋعا، ۆزىندەگى جاندى كۇشتەردى ايالاۋعا، قارۋ-جاراقتاردى ايالاۋعا، وق-ءدارىنى ۇنەمدەۋگە، تۇتقىنداردى قورعاۋعا كوڭىل ءبولۋ؛ ارتقى شەپتە، مەملەكەت ورگاندارىنىڭ قاراجاتىن ازايتۋ، شۇعىل قاجەت بولماعان ادام كۇشى مەن كولىك كۇشىن اتتانىسقا كەلتىرۋدى ازايتۋ، ءماجىلىس ۋاقىتىن قىسقارتۋ، ەگىن شارۋاشىلىعى ماۋسىمدارىنا كوڭىل ءبولۋ، ەگىنشىلىك مەرزىمىن وتكىزىپ الماۋ، ونەركاسىپ ءوندىرىسىنىڭ ۆزىندىك قۇنىن تومەندەتۋ، ەگبەك ونىمدىلىگىن ارتتىرۋ، بۇكىل پارتيا جۇملا وتىرىپ ونەركاسىپ ءوندىرىسى مەن اۋىل شارۋاشىلىعى ءوندىرىسىن باسقارۋدى جانە ساۋدا ىستەرىن جۇرگىزۋدى ۇيرەنۋ، ازات رايونداردىڭ شارۋاشىلىعىن نەعۇرلىم ۇيلەسىمدى ۇيىمداستىرۋ، بازارداعى باسالاماندىقتى جويۋ، سونىمەن بىرگە، جالداپتىقپەن شۇعىلدانۋشى بارلىق ەلەمەنتتەرگە قارسى قاجەتتى كۇرەس جۇرگىزۋ كەرەك. ىسكە وسى جاقتاردان كىرىسەتىن بولساق، وندا ءبىز ءوز الدىمىزداعى قىينشىلىقتاردى ءسوزسىز جەڭە الامىز.

(8) كادىرلاردىڭ ءنازارىيالىق ءساۋياسىن ءوسىرۋ، پارتيا ىشىندەگى دەموكراتيالىق تۇرمىستى ۇلعايتۋ جوعارىداعى مىندەتتەردى ورىنداۋدىڭ ماڭىزدى تۇيىنىنە اينالىپ وتىر. جۇڭگىيانىڭ ءماجىلىسى پارتيا ىشىندەگى دەموكراتيالىق تۇرمىستى ۇلعايتۋ تۋرالى ارناۋلى قارار قابىلدادى⑤. كادىرلاردىڭ ءنازارىيالىق ءساۋياسىن ءوسىرۋ ماسەلەسى جونىندە دە تالقى جۇرگىزدى، سونداي-اق بۇعان

ماجىلىسكە كەلگەن جولداستاردىڭ نازارىن اۋداردى.

(9) بۇكىل مەملەكەتتىڭ التىنشى رەتكى ەڭبەك زور جينالىسى تابىستى وتكىزىلدى جانە جۇڭحۋا بۇكىل مەملەكەتتىك باس جۇمىسشىلار ۇيىمى⑥ قۇرىلدى. كەلەسى جىلدىڭ الـعاشقى جارتىسىندا بۇكىل مەملەكەتتىك ايەلدەر قۇرىلتايى شاقىرىلىپ، بۇكىل مەملەكەتتىك دەموكراتيالىق ايەلدەر بىرلەستىگى⑦ قۇرىلادى؛ بۇكىل مەملەكەتتىك جاستار قۇرىلتايى شاقىرىلىپ، بۇكىل مەملەكەتتىك جاستار بىرلەستىگى⑧ قۇرىلادى؛ جاڭا دەموكراتيالىق جاستار وداعى⑨ قۇرىلادى.

ەسكەرتۋلەر

① گوميندالىڭ ٴبىرىنشى رەت وپاسىزدىق جاساۋى 1927 ـ جىلى بولدى. بۇل ارادا «تاعى ٴبىر رەت وپاسىزدىق جاساۋى» دەپ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاعانان كەيىن، گوميندالىڭ فانگەميڭدىك جالپى بەتتىك ىشكى سوعىس قوزعاعاندىعى ايتىلىپ وتىر.

② وڭتۇستىكتەگى گىميڭنىڭ جەڭىلىسكە ۇشىراۋى دەپ پارتيا ىشىندە ۋاڭ ميڭ جولداس ۋاكىلدىك ەتكەن ٴۇشىنشى رەتكى «سول»شىل لۇشيانىنىڭ سالدارىنان 1934 ـ جىلى قىزىل ارميانىڭ بەسىنشى رەتكى «قورشاپ جويۋ»عا قارسى جۇرگىزگەن سوعىسىنىڭ جەڭىلىسكە ۇشىراعاندىعى جانە قىزىل ارميا نەگىزگى كۇشتەرىنىڭ وڭتۇستىكتەگى گىميڭدىك گىنجۇيديلەردەن شەگىنىپ شىققاندىعى ايتىلىپ وتىر.

③ حالىق ازاتتىق ارمياسى جاعىنان تۇتقىندالعان، گوميندالىڭ كەرتارتپا ارمياسىنان ازات بولعان، تاربيەلەنگەن، ارميامىزعا قاتىناستىرىلعان بۇرىنعى گوميندالىڭ اسكەرلەرى ايتىلىپ وتىر.

④ ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىن شاقىرۋ ۇرانىن ماۋ زىدۇڭ جولداس

ورتاعا قويعان بولاتىن. 1948 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى جۇڭگۇڭ جۇڭگياڭ جارىيالاعان «"1 ـ ماي" ەڭبەكشىلەر مەرەكەسىن ەسكە ٴتۇسىرۋ ۇرانداری»ندا ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ ۇسىنىسى بويىنشا «دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتار، حالىقتىق ۇيىمدار، قوعام بەدەلدىلەرى، ساياسي ٴماس ـ لىيحات كەڭەسىن تەز ارادا وتكىزىپ، حالىق قۇرىلتايىن شاقىرۋدى، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋدى تالقىلايىق جانە ىسكە اسىرايىق» دەگەن ۇران العا قويىلدى. بۇل ۇرانعا گومىنداڭ بيلەپ ـ توستەپ وتىرعان رايونداردا اعى دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتار، حالىقتىق ۇيىمدار جانە پارتيا ـ توپتاردا جوق دەموكراتتار بىردەن قىزۋ ٴۇن قوستى. ساياسي ٴماسلىيحات كەڭەسى كەيىن كەلە جاڭا ساياسي ٴماسلىيحات كەڭەسى دەپ اتالدى، بەرتىن كەلە جۇڭگو حالىق ساياسي ٴماسلىيحات كەڭەسى دەپ اتالدى، وسى تومداعى «جاڭا ساياسي ٴماسلىيحات كەڭە ـ سىنە دايىندىق ۇيىمىنىڭ ماجىلىسىندە سويلەنگەن ٴسوز»دىڭ ① ەسكەرتۋىنەن پايدالانىڭىز.

⑤ «جۇڭگۇڭ جۇڭگياڭىنىڭ پارتيانىڭ ٴار دارەجەلى قۇرىلتايلارى مەن ۋاكىلدەر ماجىلىستەرىن شاقىرۋ جونىندەگى قارارى» ايتىلىپ وتىر. بۇل قارواردا پارتيا ىشىندە قالىپتى دەموكراتيالىق تۇرمىستى ۇلعايتۋ جانە ورناتۋ ماسەلەسى تۋرالى تومەندەگىدەي بەلگىلەمەلەر جاسالدى: ٴار دارەجەلى داڭۋيلار، پارتيا جاڭچىڭى بويىنشا، پارتيانىڭ ٴار دارەجەلى قۇرىلتايى مەن ۋاكىلدەر ٴماجىلىسىن بەلگىلى مەرزىمدە اشىپ وتىرادى. مۇنداي قۇرىلتايلار مەن ماجىلىستەرگە پارتيا جاڭچىڭىندا بەلگىلەنگەن بارلىق ۇقىقتار بەرىلەدى، وعان قول سۇعۋعا بولمايدى. ٴماجىلىس اشۋدا تولىق ازىرلىك بولۋ ٴتيىس. پارتيا ىشىندە تۇرلىشە پىكىر تالاستارى بولعاندا، دەركەزىندە، ٴوز قالپىندا جوعارىعا مالىمدەۋ كەرەك، ونىڭ ىشىندەگى ەلەۋلى تالاستاردى جۇڭگياڭعا دا مالىمدەۋ كەرەك. مۇنىڭ سىرتىندا، تاعى دا: داڭۋيي ٴتۇزىمىن كەمەلىنە كەلتىرۋ كەرەك، ٴار دارەجەلى داڭۋيلار ماڭىزدى ماسەلەلەردى داڭۋيدىڭ

كوللەكتيپ تالقىسىنان جانە قارارىنان وتكىزۋ ٴتۇزىمىن ىسكە اسىرۋ كەرەك، ماڭىزدى ماسەلەلەردى جەكەلەر شەشىم ەتپەۋ ٴتيىس، ٴبىراق كوللەكتيپتىك باسشىلىق پەن جەكە ادامنىڭ جاۋاپكەرشىلىگىنىڭ ٴبىرىن ٴبىرىن ەلەۋسىز قالدىرۋعا بولمايدى، دەپ بەلگىلەندى.

⑥ بۇكىل مەملەكەتتىك التىنشى رەتكى ەڭبەك زور جينالىسى 1948 ـ جىلى 8 ـ ايدا حاربيندە شاقىرىلدى. بۇل رەتكى زور جينالىستا جۇڭگو جۇمىسشى تابىنىڭ بىرلىككە كەلگەن بۇكىل مەملەكەتتىك ۇيىمى ــ جۇڭحۋا بۇكىل مەملەكەتتىك باس جۇمىسشىلار ۇيىمى قالپىنا كەلتىرىلدى. بۇعان دەيىنگى 5 رەتكى بۇكىل مەملەكەتتىك ەڭبەك زور جينالىسى ىلگەرىندى ـ كەيىندى بولىپ 1922 ـ، 1925 ـ، 1926 ـ، 1927 ـ، 1929 ـ جىلدارى وتكىزىلدى.

⑦ بۇكىل مەملەكەتتىك ايەلدەر قۇرىلتايىنىڭ ٴبىرىنشى رەتكى زور جينالىسى 1949 ـ جىلى 3 ـ ايدا بەيپيڭدە شاقىرىلدى. بۇل زور جينالىستا بۇكىل مەملەكەتتىك ايەلدەر جۇرتشىلىعى ۇيىمدارىنىڭ باسشى ورگانى ــ جۇڭحۋا بۇكىل مەملەكەتتىك دەموكراتيالىق ايەلدەر بىرلەستىگى قۇرىلدى. كەيىن كەلە ول جۇڭحۋا بۇكىل مەملەكەتتىك ايەلدەر بىرلەستىگى دەپ اتالدى.

⑧ بۇكىل مەملەكەتتىك جاستار قۇرىلتايىنىڭ ٴبىرىنشى رەتكى جينالىسى 1949 ـ جىلى 5 ـ ايدا بەيپيڭدە شاقىرىلدى. بۇل ماجىلىستە جۇڭحۋا بۇكىل مەملەكەتتىك دەموكراتياشىل جاستار باس بىرلەستىگى قۇرىلدى. كەيىن كەلە بۇل ۇيىم جۇڭحۋا بۇكىل مەملەكەتتىك جاستار بىرلەستىگى دەپ اتالدى.

⑨ جاڭا دەموكراتيالىق جاستار وداعى 1949 ـ جىلى 1 ـ ايدا جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ شەشىمىمەن ساي قۇرىلدى. ونىڭ بۇكىل مەملەكەتتىك 1 ـ قۇرىلتايى 1949 ـ جىلى 4 ـ ايدا بەيپيڭدە شاقىرىلدى. 1957 ـ جىلى 5 ـ ايدا اشىلعان جاستار وداعىنىڭ 3 ـ قۇرىلتايىندا جاڭا دەموكراتيالىق جاستار وداعى كوممۋنيستىك جاستار وداعى دەپ وزگەرتىلدى.

حۋايحاي شايقاسىندا سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە*

(1948 ـ جىلى 10 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى)

حۋايحاي شايقاسىنىڭ[1] ورنالاستىرىلۋى جونىندە سىزدەردىڭ ويلاپ كورۋلەرىڭىز ٴۇشىن بىرنەشە پىكىر ۇسىنامىز.

(1) بۇل شايقاستىڭ ٴبىرىنشى كەزەڭىندەگى وزەكتى مىندەت — اسكەر كۇشىن توپتاپ، حۋاڭ بوتاۋ بيڭتۋانىن جويۋ، ارالىقتان جارىپ ٴوتۋدى ورىنداپ، شين ـ انجىن، يۇنحى پويىز ستانسياسى، ساۋباجي، بيشيان، زاۋجۋاڭ، لينچىڭ، حانجۋاڭ، شۋياڭ، پيشيان،

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگوڭ جۇڭيياڭ گۇنۋەيدىڭ اسكەري ستەر ۋبيۋانحۋيى ٴۇشىن ازىرلەگەن، حۋادۇڭ يەجانجۇنى مەن جۇڭيۋان يەجانجۇنىنە، حۋادۇڭجۇي مەن جۇڭيۋانجۇيگە جولدانعان ديانباۋ. حۋايحاي شايقاسى — جۇڭگو حالىق ازاتتىق سوعىسىنداعى شەشۋشى ماڭىزى بار ەڭ ٴىرى 3 شايقاستىڭ ٴبىرى. بۇل شايقاستى حۋادۇڭ يەجانجۇنى، جۇڭيۋان يەجانجۇنى جانە حۋادۇڭداعى، جۇڭيۋانداعى جەرگىلىكتى اسكەري بولىمدەر بىرگە جۇرگىزدى. بۇل شايقاستا گوميندانڭ ارمياسىنان جيىنى 555 مىڭنان استام ادام جويىلدى. ماۋ زىدۇڭ جولداس وسى ديانباۋدا الىعا قويعان شايقاس

تانچىڭ، تاي ـ ىرجۋاڭ، لينيي سياقتى جەرلەردى الۋ. بۇل ماقساتقا جەتۋ ٴۇشىن، جاۋدىڭ ٴبىر شىسىن جويۋدى 2 ۇزۇگدۇيگە جۇكتەۋ ٴادىسىن قولدانىپ، 6 ـــ 7 زۇگدۇيمەن جاۋدىڭ 25 ـ، 63 ـ، 64 ـ شىلارىن بولشەكتەپ جويۋ قاجەت. جاردەمگە كەلەتىن جاۋدى توسۋدى جانە وعان سوققى بەرۋدى 5 ـــ 6 زۇگدۇيگە جۇكتەۋ قاجەت. لينچىڭ ـ حانجۋاڭ رايونىنداعى لي مي اسكەري بولىمدەرىنىڭ ٴبىر لۇيىن 1 ـــ 2 زۇگدۇيمەن جويۋ، سونداي ـ اق لينچىڭ مەن حانجۋاڭدى الىپ، شۇيجوۋعا سولتۇستىك جاعىنان حاۋىپ ٴتوندىرىپ، چيۋ چيڭچۋان، لي مي بيگتۋانداردىڭ بار كۇشىمەن شىعىسقا جاردەمدەسۋگە باتىلى بارمايتىن ەتۋ جولىندا كۇش سالۋ قاجەت. ٴبىر زۇگدۇيدى جەرگىلىكتى بيگتۋانمەن قوسا شاندۇڭنىڭ باتىس ـ وڭتۇستىگىنە ورنالاستىرىپ، شۇيجوۋ، شاڭچيۋ ارالىعىنداعى تەمىر جول بولەگىندە بۇيىرىنەن سوققى بەرۋ ارقىلى چيۋ چيڭچۋان بيگتۋانىنىڭ ٴبىر بولەگىن تىزگىندەپ تۇرۋ قاجەت (سۇن يۋانليانىڭ 3 شىسى قازىر شىعىسقا بەتتەگەلى تۇر، ليۋ بوچىڭ، چىن يي، دىڭ شياۋپيڭدەردىڭ جىڭجوۋ ـ شۇيجوۋ تەمىر جول جەلىسىنە شابۋىل

باعىتى تولىق تابىسقا جەتتى، شايقاستىڭ دامۋى بولجالداعىدان اناعۇرلىم ٴساتتى شىققاندىقتان، جەڭىس تە بولجالداعىدان اناعۇرلىم تەز، اناعۇرلىم زور بولدى. وسى شايقاستان كەيىن، گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ استاناسى نانجيڭ حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ تىكەلەي حاۋىپى استىندا قالدى. حۋايحاي شايقاسى 1949 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى اياقتادى، 1 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنى جياڭ جيەشى «قىزمەتتەن شەگىنگەن» دىگەن جاريالادى، نانجيڭ گومينداڭ كەرتارتپا بيلەۋشى توبى وسىدان باستاپ كۇيرەۋ حالىنە ٴتۇستى.

جاساۋدى جەدەل ورنالاستىرىپ، سوڭ يۋانلياڭ بيڭتۋانىن اينالدىرىپ تۇرۋىن ۇمىت ەتەمىز). 1 ــ 2 زۇگىندۇيمەن سۋچيان ـ سۇينيڭ، ليڭبي رايونىندا قيمىل جاساپ، لي مي بيڭتۋانىن اينالدىرىپ تۇرۋ قاجەت. جوعارىداعىداي ورنالاستىرعاندا، ياعني اسكەر كۇشىنىڭ جارتىسىنان استامىمەن چيۋ چيڭچۋان، لي مي بيڭتۋاندارىنا توتەپ بەرىپ، ونى اينالدىرىپ تۇرعاندا، وعان توسقاۋىلداپ سوققى بەرگەندە جانە ونىڭ ئبىر بولەگىن جويعاندا عانا حۋاڭ بوتاۋ بيڭتۋانىنىڭ 3 شىسىن جويۋ ماقساتىنا جەتۋگە بولادى. بۇل ورنا-لاستىرۋ، جالپى العاندا، 9 ـ ايدا جينالدى الۋداعى جانە جاردەمگە كەلگەن جاۋعا سوققى بەرۋدەگى② ورنالاستىرۋمەن ۇقساس بولادى، ويتپەگەندە حۋاڭ بوتاۋ بيڭتۋانىنىڭ 3 شىسىن جويۋ ماقساتىنا جەتۋگە بولمايدى. ئبىرىنشى كەزەڭدى شايقاس باستالعانىنان كەيىنگى 2 ــ 3 اپتا ىشىندە اياقتاتۋعا كۇش جۇمساۋ كەرەك.

(2) ەكىنشى كەزەڭدە، شامامەن 5 زۇگىندۇي ارقىلى حايجوۋ ـ شينپۋ ـ ليانيۇنگاڭ ـ گۋانيۇن رايونىنداعى جاۋدى جويۋ جانە وسى قالالاردى الۋ قاجەت. شامالاۋىمىزشا، بۇل كەزدە جاۋدىڭ چيڭداۋ-داعى 54 ـ، 32 ـ شىلارىنىڭ تەڭىز ارقىلى حايجوۋ ـ شينپۋ ـ ليانيۇنگاڭ رايونىنا جاردەمگە اكەلىنۋ ىقتيمالى كوبىرەك③. سونىمەن، بۇل رايوندا بۇرىنعى ئبىر شىمەن قوسىلىپ، جينى 3 شى بولادى، سوندىقتان ئبىز شابۋىلعا ئوتۋدى 5 زۇگىندۇيگە مىندەتتەۋىمىز، ال قالعان اسكەر كۇشتەرىمىزگە (نەگىزگى كۇشىمىز) چيۋ چيڭچۋان، لي مي بيڭتۋاندارىن قىسپاقتا الىپ تۇرۋدى جۇكتەۋىمىز كەرەك، بۇل دا 9 ـ ايدا جينالدى الۋداعى جانە جاردەمگە كەلگەن جاۋعا سوققى بەرۋدى ورنالاستىرۋداعى پرينسيپتەگىدەي بولادى. بۇل

كەزەگىندە 2 ـــ 3 اپتانىڭ ىشىندە اياقتاتۋعا ۇمتىلۋ كەرەك.

(3) ۇشىنشى كەزەڭدە، حۋايىين، حۋاي - ان جاقتاردا سوعىس بولۋى مۇمكىن دەپ شامالاۋعا بولادى. بۇل كەزدە جاۋ اسكەر كۇشىن ءبىر شى مولشەرىندە ارتتىرادى (رەتتەلىپ قۇرىلعان 8 - شىسىن يانتايدان وكتۇستىككە تاسىپ جاتىر)، سونىدىقتان 5 زۇڭدۋي مولشەرىندەگى اسكەر كۇشىمەن شابۋىل جاساۋ ىندەتىن وتەۋگە ازىرلەنۋ، ال قالعان نەگىزگى كۇشتەرگە جاردەمگە كەلەتىن جاۋدى سوققىلاۋدى جانە قىسپاققا الۋدى جۇكتەۋ كەرەك. بۇل كەزەڭگە دە شامامەن 2 ـــ 3 اپتا قاجەت.

ءۇش كەزەڭ ءۇشىن جينى ءبىر جارىم ايدان 2 ايعا دەيىن ۋاقىت جۇمسالۋى مۇمكىن.

(4) سىزدەر 11 - ، 12 - ايلاردا حۋايحاي شايقاسىن اياقتاتىڭىزدار. كەلەر جىلى 1 - ايدا دەم الىپ - رەتتەلىڭىزدەر. 3 - ايدان 7 - ايعا دەيىن ليۋ بوچىڭ - دىڭ شياۋپيڭ بيڭتۋانىمەن بىرلەسە سوعىس جۇرگىزىپ، جاۋدى چاڭجياڭنىڭ جاعالاۋىنا دەيىن ىعىستىرىپ، وندا قورعانىس جاساپ تۇرۋعا ماجبۇرلەڭىزدەر. كۇزدە سىزدەردىڭ نەگىزگى كۇشتەرىڭىز چاڭجياڭنان ءوتۋ سوعىسىن جۇرگىزۋى مۇمكىن.

ەسكەرتۋلەر

① حۋايحاي شايقاسى حالىق ازاتتىق ارمياسى شىعىسجۇڭگو ورتالىق جازىق دالاسىندا جۇرگىزىلگەن تۇڭجى، شياڭ-حۋاي، خۋاي-حە وڭىرلەرىندە جۇرگىزىلگەن ءبىر رەتتىك شەشۋشى شايقاس. بۇل

ۇرگە شوعىرلانعان گومينداڭ ارمياسى — شۇيجوۋ «باندىلاردى جويۋ زۇڭسىلىكبۋى»نىڭ سىليگگۋانى ليۋ جى مەن فۋسىليگگۋانى دۋ يۋيمينگنىڭ قولباسشىلىعىنداعى 4 بيڭتۋان جانە 3 تىنشتاندىرۋ رايونىنداعى اسكەري بولىمدەر، كەيىن حۋاجۇڭنان جاردەمگە كەلگەن حۋاڭ ۋېي بيڭتۋانى قوسىلىپ، جيىنى 5 بيڭتۋان جانە 3 تىنشتاندىرۋ رايونىنداعى اسكەري بولىمدەر ەدى. حالىق ازاتتىق ارمياسىنان بۇل رەتكى شايقاسقا حۋادۇڭ يەجانجۇنىنىڭ 16 زۇڭدۇيى، جۇڭيۋان يەجانجۇنىنىڭ 7 زۇڭدۇيى جانە حۋادۇڭ، جۇڭيۋان جۇنچۇيلەرىندەگى، حۋابەي جۇنچۇيىنە قاراستى حىبەي-شاندۇڭ-حىنان جۇنچۇيىندەگى جەرگىلىكتى قارۋلى كۇشتەردەن بولىپ، جيىنى 600 مىڭنان اسا ادام قاتناستى. شايقاس 1948-جىلى 11-ايدىڭ 6-كۇنى باستالىپ، 1949-جىلى 1-ايدىڭ 10-كۇنى اياقتادى، ياعني 65 كۇن جۇرگىزىلدى دە، گومينداڭنىڭ سۇرىپتالعان اسكەري بولىمدەرىنەن 22 جۇن — 56 شى (مۇنىڭ ىشىندە 4 جارىم شى كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا ٴوتتى)، جيىنى 555 مىڭ ادامى بۇكىل-دەي جويىلدى، مۇنان تىس نانجيڭ جاقتان جاردەمگە كەلگەن ليۋ رۋميڭ، لي يانىيان بيڭتۋاندارى دا شەگىندىرىلدى، چاڭجياڭنىڭ سولتۇستىگىندەگى حۋادۇڭ، جۇڭيۋان رايوندارى نەگىزىنەن ازات ەتىلدى. تۇتاس حۋايحاي شايقاسى 3 كەزەڭگە ٴبولىندى. ٴبىرىنشى كەزەڭى 11-ايدىڭ 6-كۇنىنەن 22-كۇنىنە دەيىن بولدى، حۋادۇڭ يەجانجۇنى جۇڭيۋان يەجانجۇنىنىڭ ۇشتاسۋىمەن شۇيجوۋدىڭ شىعىسىنداعى شين-انجىن، نيانجۋاڭ رايونىندا حۋاڭ بوتاۋ بيڭتۋانىن قورشاۋعا الىپ جويدى، حۋاڭ بوتاۋ وققا ۇشتى، نيانجۋاڭنىڭ شىعىسىنداعى لۇڭ-حاي تەمىر جولىنىڭ ەكى جاعالاۋىن جانە تيانجين-پۋكوۋ تەمىر جولىنىڭ شۇيجوۋ-بىڭبۋ بولەگىنىڭ ەكى جاعالاۋىن، شۇيجوۋدىڭ باتىسى مەن سولتۇستىگىندەگى كەڭ-بايتاق ولكەلەردى ازات ەتتى. گومينداڭنىڭ 3-تىنشتاندىرۋ رايونىنا قاراستى 3 جارىم شى، جيىنى 23 مىڭنان اسا ادام تاي-ەرجۋاڭ، زاۋجۋاڭ رايوندارىندا كوتەرىلىس

جاساپ ٴبىز جاقتا ٴوتتى. ەكىنشى كەزەڭى 11-ايدىڭ 23-كۇنىنەن 12-ايدىڭ 15-كۇنىنە دەيىن بولدى، جۇڭيۋان يەجانجۇنى حۋادۇڭ يەجانجۇنىنىڭ نەگىزگى كۇشتەرىنىڭ ٴۇشتاسۋىمەن سۋشيان اۋدانىنىڭ باتىس-وڭتۇستىگىندەگى شۋاڭدۇيجي رايونىندا حۋاڭ ۋي بيڭتۋانىن قورشاۋعا الىپ جويدى، بيڭتۋان سىلىگى حۋاڭ ۋيدى، فۋسىلىگى ۋۋ شاۋجوۋدى تىرىدەي قولعا ٴتۇسىردى. بۇل بيڭتۋاننىڭ ٴبىر شىسى كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاقتا ٴوتتى. سونىمەن قاتار، شۋيجوۋدان باتىسقا قاراي قاشىپ بارا جاتقان سۇن يۋانليياڭ بيڭتۋانىن دا جويدى، سۇن يۋانليياڭنىڭ جالعىز ٴوزى قاشىپ كەتتى. ٴۇشىنشى كەزەڭى 1949-جىلى 1-ايدىڭ 6-كۇنىنەن 10-كۇنىنە دەيىن بولدى، حۋادۇڭ يەجانجۇنى جۇڭيۋان يەجانجۇنىنىڭ ٴۇشتاسۋىمەن يۇڭچىڭنىڭ شىعىس-سولتۇستىگىندەگى چيڭلۇڭجي-چىنگۋانجۋاڭ رايونىندا دۋ يۇيمىڭنىڭ تىكەلەي قولباسشىلىعىندا شۋيجوۋدان باتىسقا قاراي قاشقان چيۋ چيڭچۋان، لي مي بيڭتۋاندارىن قورشاۋعا الىپ جويدى، دۋ يۇيمىڭدى تىرىدەي قولعا ٴتۇسىردى، چيۋ چيڭچۋان وققا ٴۇشتى، تەك لي مي عانا قاشىپ قۇتىلدى. ٴسويتىپ، كولەمى وراسان زور حۋايحاي شايقاسى جەڭىسپەن اياقتادى.

② جيناندى الۋ جانە جاردەمگە كەلگەن جاۋعا سوققى بەرۋ دەپ 1948-جىلى 9-ايدىڭ ورتا شەنىندە حالىق ازاتتىق ارمياسى جينان شايقاسىندا قولدانعان سوعىس جۇرگىزۋ ٴادىسى ايتىلىپ وتىر. جينان گومينداڭنىڭ شاندۇڭ رايونىنداعى جانلۋەلىك ماڭىزدى ورنى ەدى. گومينداڭ جيناندى 2-تىنىشتاندىرۋ رايونىنىڭ 110 مىڭنان استام ادامىمەن ۇستاپ تۇرعان بولاتىن. سونىمەن قاتار، شۋيجوۋ رايونىنا ورنالاستىرىلعان 23 لۇيىمەن، شامامەن 170 مىڭ ادامدىق نەگىزگى كۇشىمەن سولتۇستىككە جاردەم بەرۋگە ٴازىر تۇردى. حۋادۇڭ يەجانجۇنى 7 زۇڭدۇيدى قالانى الاتىن توپ ەتىپ ۇيىمداستىردى، 8 زۇڭدۇيدى جاردەمگە كەلەتىن جاۋعا سوققى بەرەتىن توپ ەتىپ ۇيىمداستىردى. 1948-جىلى

9 ـ ايدىڭ 16 ـ كۇنى تۇندە ارمياسىز جىناندى ۋستاپ تۇرعان جاۋعا شابۋىل جاسادى. 8 تاۋلىك بويى ۋزدىكسىز شابۋىل جاساۋ ارقىلى 24 ـ كۇنى سول جاۋدى تۇگەل جويدى (مۇنىڭ ىشىندە ٴبىر جۇن كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا ٴوتتى)، گومينداڭنىڭ 2 ـ تىنىشتاندىرۋ رايونىنىڭ سىلىڭگۋانى ۋاڭ ياۋۋدى تىرىدەي قولعا ٴتۇسىردى. ارمياسىز جىناندى تەز الاندىقتان، شۇيجوۋداعى جاۋدىڭ سولتۇستىككە جاردەم بەرۋگە باتىلى بارمادى.

③ كەيىنگى كەزدە بۇل جاۋدىڭ كەلۋگە باتىلى بارمادى.

بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى گىمىڭدىك كۇشتەر ىنتىماقتاسا وتىرىپ، جيانگەرلىكتىڭ شابۋىلىنا قارسى تۇرايىق*

(1948 - جىل 11 - اي)

قازىر، بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى ويانىمان جۇمىسشى تابى مەن بارلىق ناعىز گىمىڭشىل ادامدار سوۆەت وداعى ۇلى وكتابىر سوتسياليستىك گىمىڭىنىڭ 31 جىلدىعىن اسقان زور شاتتىقپەن ەسكە ٴتۇسىرىپ وتىرعان كەزدە، ستالىيننىڭ 1918 - جىلى وكتابىر گىمىڭىنىڭ ٴبىر جىلدىعىن ەسكە ٴتۇسىرۋ بايىلانىسىمەن جازعان ايگىلى

* بۇل ــ ماۋ زىدۇڭ جولداس وكتابىر گىمىڭىنىڭ 31 جىلدىعىن ەسكە ٴتۇسىرۋ بايىلانىسىمەن ەۋروپاداعى كوڭچانداگدار مەن جۇمىسشى پارتيالارى چيڭباۋجۇيىنىڭ ورگان جورنالى «بايانىدى بەيبىتشىلىككە قول جەتكىزەيىك، حالىق دەموكراتياسىنا قول جەتكىزەيىك»كە جازعان ماقالا. بۇل ماقالا سول جورنالدىڭ 1948 - جىلعى 21 - سانىندا جاريالانعان.

ماقالاسى ەسىمە تۇسەدى. ستالين بۇل ماقالاسىندا بىلاي دەگەن ەدى: «وكتيابىر گىمىگىنىڭ دۇنيە جۇزىلىك ۇلى ماڭىزى كوبىنەسە مىنادا: بىرىنشىدەن، ول ۇلت ماسەلەسىنىڭ كولەمىن كەڭەيتتى، ونى ەۆروپادا ۇلتتىق ەزگىگە قارسى كۇرەسۋ تۇرالى جەكە ماسەلەدەن ەزىلگەن ۇلتتاردىڭ، وتارلاردىڭ جانە جارتىلاي وتارلاردىڭ جيانگەرلىكتەن ازات بولۋى تۇرالى جالپى ماسەلەگە اينالدىردى؛ ەكىنشىدەن، ول وسى ازاتتىققا كەڭ مۇمكىنشىلىك تۋعىزدى جانە شىن جول اشتى، مۇنىڭ ٴوزى باتىس پەن شىعىستاعى ەزىلگەن ۇلتتاردىڭ ازاتتىق ٴىسىن بارىنشا جەدەلدەتتى، ولاردى جيانگەرلىككە قارسى جەڭىمپاز كۇرەستىڭ جالپى ارناسىنا تارتتى؛ ۇشىنشىدەن، ول سونىمەن، سوتسياليستىك باتىس پەن قۇلدانىلعان شىعىستىڭ اراسىنا كوپىر سالىپ، روسسيا گىمىگى ارقىلى باتىس پرولەتارلارىنان شىعىستىڭ ەزىلگەن ۇلتتارىنا جالعاسقان جاڭا، دۇنيە جۇزىلىك جيانگەرلىككە قارسى گىمىگەرلىك شەپ قۇردى.»[1]

تاريح ستالين كورسەتكەن باعىت بويىنشا دامىدى. وكتيابىر گىمىگى دۇنيە ٴجۇزى حالىقتارىنىڭ ازاتتىق ىسىنە كەڭ مۇمكىنشىلىك تۋعىزدى جانە شىن جول اشتى، وكتيابىر گىمىگى روسسيا گىمىگى ارقىلى باتىس پرولەتارلارىنان شىعىستىڭ ەزىلگەن ۇلتتارىنا جالعاسقان جاڭا، دۇنيە جۇزىلىك جيانگەرلىككە قارسى گىمىگەرلىك شەپ قۇردى. بۇل گىمىگەرلىك شەپ لەنيننىڭ، ال لەنين قايتىس بولعاننان كەيىن ستاليننىڭ ٴدانىشپاندىق جەتەكشىلىگىندە قۇرىلدى جانە دامىدى.

گىمىڭ جاساۋ ٴۇشىن گىمىگەرلىك پارتيا بولۋ قاجەت. گىمىگەرلىك پارتيا بولماينشا، ماركسيزىم - لەنينيزىمنىڭ گىمىگەرلىك ٴنازارياسى مەن گىمىگەرلىك ٴستىلى بويىنشا قۇرىلعان گىمىگەرلىك پارتيا بولماينشا، جۇمىسشى تابىنا جانە قالىڭ حالىق بۇقاراسىنا باسشىلىق

ەتىپ، جيانگەرلىكتى جانە ونىڭ يتارشىلارىن جەڭۋ مۇمكىن ەمەس. ماركسيزىم دۇنيەگە كەلگەنىنەن بەرگى 100 جىلدان اسا ۋاقىت ىشىندە، تەك روسسيا بولشەۆيكتەرىنىڭ وكتابىر كىمىگىنە باسشىلىق ەتۋ، سوتسياليستىك قۇرىلىسقا باسشىلىق ەتۋ جانە فاشيستىك شاپقىنشىلىقتى جەڭىپ شىعۋ ۇلگىسى بولعان كەزدە عانا دۇنيە كولەمىندە جاڭاشا كىمىگىدىك پارتيالار قۇرىلدى جانە دامىدى. وسىنداي كىمىگىدىك پارتيالار بولعانىنان باستاپ، دۇنيە جۇزىلىك كىمىگىنىڭ بەت-بەينەسىندە وزگەرىس بولدى. بۇل وزگەرىستىڭ وراسان زور بولعاندىعى سونشا، ٴتىپتى الدىڭعى بۋىنداردىڭ مۇلدە ەسىنە كەلتىرە الماعان وزگەرىستەر ۇلى دۇبىرمەن جارىققا شىقتى. جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى — سوۆەت وداعى كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ ۇلگىسى بويىنشا قۇرىلعان جانە دامىعان پارتيا. جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى دۇنيەگە كەلىسىمەن جۇڭگو كىمىگىنىڭ بەت-بەينەسى مۇلدە جاڭاردى. بۇل ايقىن فاكت ەمەس پە؟

سوۆەت وداعى باستاعان دۇنيە جۇزىلىك كىمىگىدىك بىرلىكساپ فاشيستىك گەرمانيانى، يتاليانى، جاپونيانى جەڭىپ شىقتى. بۇل — وكتابىر كىمىگىنىڭ ناتيجەسى. ەگەر وكتابىر كىمىگى بولماعان بولسا، ەگەر سوۆەت وداعى كوممۋنيستىك پارتياسى بولماعان بولسا، سوۆەت وداعى بولماعان بولسا، سوۆەت وداعى باسشىلىق ەتكەن باتىس پەن شىعىستىڭ جيانگەرلىككە قارسى كىمىگىدىك بىرلىكسابى بولماعان بولسا، فاشيستىك گەرمانيانى، يتاليانى، جاپونيانى جانە ولاردىڭ يتارشىلارىن جەڭىپ شىعۋدى ويعا كەلتىرۋگە بولار ما ەدى؟ ەگەر وكتابىر كىمىگى بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى جۇمىسشى تابى مەن ەزىلگەن ۇلتتاردىڭ ازاتتىق ىسىنە كەڭ مۇمكىنشىلىك تۋعىزعان جانە شىن جول اشقان بولسا، ال فاشيزىمگە قارسى دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستىڭ جەڭىسى بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى جۇمىسشى تابى مەن

ەزىلگەن ۇلتتاردىڭ ازاتتىق ىسىنە ونان ارى كەڭ مۇمكىنشىلىك تۋعىزدى جانە ونان ارى شىن جول اشتى. دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىس جەڭىسىنىڭ ماڭىزىن جەتە مولشەرلەمەۋ مەيلىنشە قاتە.

دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىس جەڭىسكە جەتكەنىنەن كەيىن، فاشيستىك گەرمانيانىڭ، يتاليانىڭ، جاپونيانىڭ ورنىن باسىپ دۇنيە جۇزىلىك جاڭا سوعىستى قوتىرىنا ازىرلەپ جاتقان، بۇكىل دۇنيەگە حاۋىپ ٴتوندىرىپ وتىرعان امەريكا جيانگەرلىگى مەن ونىڭ ٴار ەلدەگى يتارشىلارى كاپيتاليزىم دۇنيەسىنىڭ مەيلىنشە شىرىكتەسكەن جانە ولىمگە تاياعان قورقىنىشتى حالىن بەينەلەدى. بۇل جاۋدىڭ ٴالى دە كۇشى بار، سونىڭ ٴۇشىن، ٴار ەلدىڭ ٴوز ىشىندەگى بارلىق كەمىڭشىل كۇشتەر ىنتىماقتاسۋعا، بارلىق ەلدەر-دىڭ كەمىڭشىل كۇشتەرى ىنتىماقتاسۋعا، جيانگەرلىككە قارسى سوۆەت وداعى باستاعان بىرلىكساپ ۇيىمداستىرۋعا، سونداي-اق دۇرىس ساياسات بويىنشا ىستەۋگە ٴتيىس، مۇنىسىز جەڭىسكە جەتۋگە بولمايدى. بۇل جاۋدىڭ نەگىزى ٴالسىز، ول ىشتەي ىدىراپ قاۋساپ وتىر، ول حالىقتان قول ۇزگەن، وندا قۇتىلۋعا بولمايتىن ىقتيسادي داعدارىس بار، سونىڭ ٴۇشىن، ونى جەڭۋگە بولادى. جاۋدىڭ كۇشىن تىم جوعارى مولشەرلەۋ، كەمىڭدىك كۇشتەردى جەتە مولشەرلەمەۋ مەيلىنشە قاتە.

امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جۇڭگوعا قوتىرىنا جۇرگىزگەن شاپقىن-شىلىعىنا قارسى تۇرۋدى، وتانىندى ساۋدالاعان، دۋسايلىق جۇرگىز-گەن جانە ىشكى سوعىس ارقىلى جۇڭگو حالقىن قىرعىنداپ وتىرعان گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنە قارسى تۇرۋدى نىسانا ەتكەن، جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ باسشىلىعىنداعى ۇلى جۇڭگو حالقىنىڭ دەموكراتيالىق كەمىڭگى قازىرگى وزىندە اسا زور جەڭىستەرگە جەتتى. جۇڭگو گۇڭچانداڭى باسشىلىق ەتكەن حالىق ازاتتىق

ارمياسى 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدان 1948 ـ جىلى 6 ـ ايعا دەيىنگى 2 جىل ىشىندە گوميندانىڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ 4 ملليون 300 مىڭ اسكەرىنىڭ شابۋىلىن تويتاردى، سونداي ـ اق قورعانىستان شابۋىلعا كوشتى. 2 جىلدىق سوعىستا (1948 ـ جىلى 7 ـ ايدان كەيىنگى داۋ بۇعان ەنگىزىلمەدى) حالىق ازاتتىق ارمياسى گوميندانىڭ ارمياسىنان 2 ملليون 640 مىڭ ادامدى تۇتقىنداپ جانە جويدى. جۇڭگو ازات رايونداردىڭ قازىرگى جەر كولەمى 2 ملليون 350 مىڭ شارشى كيلومەتر، بۇل بۇكىل ەلىمىزدىڭ 9 ملليون 597 مىڭ شارشى كيلومەتر كەلەتىن جەر كولەمىنىڭ 24.5 پىراسەنتىن ۇستايدى؛ قازىرگى جان سانى 168 ملليون، بۇل بۇكىل ەلىمىزدەگى 475 ملليون جان سانىنىڭ 35.3 پىراسەنتىن ۇستايدى؛ قازىرگى بار قالالارى 586، بۇل بۇكىل ەلىمىزدەگى 2 مىڭ 9 قالانىڭ 29 پىراسەنتىن ۇستايدى. پارتيامىز ديحاندارعا تاباندىلىقپەن باسشىلىق ەتىپ، جەر تۇزىمىنە گايىگى جاساۋدى جۇزەگە اسىرعاندىقتان، قازىر شامامەن 100 ملليون ادامى بار رايونداردا جەر ماسەلەسى تۇبەگەيلى شەشىلدى، ديحاۋ تابى مەن ەسكىشە باي ديحانداردىڭ جەرلەرى، جالپى العاندا، ورتا ەسەپپەن ديحاندارعا، بارىنەن بۇرىن، كەدەي ديحاندار مەن جالدانبا ديحاندارعا ءبولىپ بەرىلدى. جۇڭگو كۇگىچاندانگىنىڭ مۇشەلەرى 1945 ـ جىلعى ءبىر ملليون 210 مىڭنان قازىرگى 3 ملليونعا كوبەيدى. جۇڭگو كۇگىچاندانگىنىڭ مىندەتى ـــ بۇكىل ەل كولەمىندە بارلىق گىميڭدىك كۇشتەرمەن ىنتىماقتاسۋ، امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ شاپقىنشى كۇشتەرىن قۋىپ شىعۋ، گوميندانىڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگىن قۇلاتۋ، ىرلىككە كەلگەن، دەموكراتيالىق حالىق رەسپۋبليكاسىن قۇرۋ. ىزگە ءالىم، ءبىزدىڭ الدىمىزدا ءالى دە تولىپ جاتقان قيىنشىلىقتار بار. ءبىراق، ءبىز بۇل قيىنشىلىقتاردان قورىقپايمىز. ءبىز قيىنشىلىقتاردى جەڭۋ قاجەت ءارى

جەڭۆگە بولادى دەپ قارايمىز.

وكتابىر گىمىگىنىڭ نۇر ساۋلەسى بىزگە توگىلۋدە. ازاپ شەككەن جۇڭگو حالقى ازاتتىق الۋعا ٴتىيىس جانە ولار ازاتتىق الا الاتىن-دىعىنا باتىل سەنەدى. جالعىزدىق كورىپ كەلگەن جۇڭگونىڭ گىمىگىدىك كۇرەسى وكتابىر گىمىگى جەڭىسكە جەتكەنىنەن كەيىن جالعىزسىراماتىن بولدى. ٴبىز بۇكىل دۇنيە ٴجۇزى گۇڭچاندالارى مەن جۇمىسشى تابىنىڭ جاردەمىنە يەمىز. مۇنى جۇڭگو گىمىگىنىڭ باستاماشىسى سۇن جۇڭشان مىرزا تۇسىنگەن، ول سوۆەت وداعىمەن بىرلەسىپ، جيانگەرلىككە قارسى تۇرۋ ساياساتىن بەلگىلەدى. ول قايتىس بولار الدىندا دا سوۆەت وداعىنا حات جازىپ، ونى ٴوزىنىڭ وسيەتى رەتىندە قالدىرعان ەدى. سۇن جۇڭشانىنىڭ ساياساتىنا وپاسىزدىق جاساعاندار، جيانگەرلىكتىڭ فانگىمىگدىك شەبى جاعىندا تۇرعاندار، ٴوز مەملەكەتىنىڭ حالقىنا قارسى شىققاندار — گوميندانگ-نىڭ جياڭ جيەشى باندىلارى. ٴبىراق گوميندانگنىڭ بۇكىل كەرتارتپا ۇستەمدىگى جۇڭگو حالقى تارابىنان ٴبىرجولاتا تالقاندالاتىندىعىن جۇرت كوپ ۇزاماي-اق كورەتىن بولادى. جۇڭگو حالقى قاھارمان، جۇڭگو گۇڭچانداگى دا قاھارمان، ولار بۇكىل جۇڭگونى ٴسوزسىز ازات ەتەدى.

ەسكەرتۋ

① ستالىنىنىڭ «وكتابىر گىمىگى جانە ۇلت ماسەلەسى» دەگەن ەڭبەگىنىڭ ٴۇشىنشى ٴبولىمى — «وكتابىر گىمىگىنىڭ دۇنيە جۇزىلىك ماڭىزى»نان الىندى.

جۇڭگونىڭ اسكەري جاعدايىنداعى زور وزگەرىس*

(1948 - جىلى 11 - ايدىڭ 14 - كۇنى)

جۇڭگونىڭ اسكەري جاعدايى قازىر جاڭا بۇرىلىس كەزەڭىنە ٴوتتى، ياعني سوعىسىپ جاتقان ەكى جاقتىڭ كۇش سالىستىرماسىندا ٴتۇبىرلى وزگەرىس بولدى. حالىق ازاتتىق ارمياسى ساپا جاعىنان الدەقاشان باسىمدىلىقتى ۇستاعان ەدى، ال قازىر سان جاعىنان دا باسىم بولىپ وتىر. بۇل — جۇڭگو گىميىڭى جەڭىسىنىڭ جانە جۇڭگودا بەيبىتشىلىكتىڭ ىسكە اسۋىنىڭ تاياپ قالماندىعىنىڭ بەلگىسى.

گومينداڭ ارمياسىندا، سوعىستىڭ ەكىنشى جىلىنىڭ سوڭىندا،

---

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس شينحۋاشى ٴۇشىن جازعان پيڭلۇن. بۇل پيڭلۇندا ماۋ زىدۇڭ جولداس لياۋشىن شايقاسىنان كەيىنگى جاۋدىڭ كۇشى مەن ٴبىزدىڭ كۇشىمىزدە وزگەرىس بولعان جاڭا جاعدايعا نەگىزدەلىپ، حالىق ازاتتىق سوعىسىنىڭ جەڭىسكە جەتۋ ۋاقتىن قايتا شامالاپ، 1948 - جىلى 11 - ايدان باستاپ ٴبىر جىل شاماسىندا گومينداڭنىڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگىن قۇلاتۋعا بولاتىندىعىن كورسەتتى. جۇڭگونىڭ اسكەري جاعدايىنداعى سوڭعى دامۋلار ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ بۇل بولجاۋىن تولىق ىسپاتتادى.

ياعني ۇستىمىزدەگى جىلى 6 ـ ايدىڭ سوڭىندا جيىنى 3 مىليون 650 مىڭداي ادام بار ەدى. مۇنى 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدا گوميندانىڭ بۇكىل ەل بويىنشا شكى سوعىستى باستاعان كەزىندەگى 4 مىليون 300 مىڭ ادامىمەن سالىستىرعاندا 650 مىڭ ادام كەمەيدى. مۇنىڭ ٴوزى ەكى جىلدىق سوعىستا گوميندانىڭ ارمياسىنان جويىلعانى، قولعا تۇسكەنى، قاشقانى شامامەن 3 مىليون 90 مىڭ ادام (مۇنىڭ ىشىندە جويىلعانى مەن قولعا تۇسكەنى 2 مىليون 640 مىڭ ادام) بولعانىمەن، وسى مەزگىلدىڭ ۆزىندە تاعى دا شامامەن 2 مىليون 440 مىڭ ادامدى تولىقتىرىپ العاندىعىنان بولدى، سوندىقتان ونىڭ كەمىگەنى 650 مىڭ عانا ادام بولىپ وتىر. تاياۋدا كەنەت وزگەرىس بولدى. سوعىستىڭ ۇشىنشى جىلىنىڭ العاشقى 4 ايىندا، ياعني ۇستىمىزدەگى جىلى 7 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنىنەن 11 ـ ايدىڭ 2 ـ كۇنى شىنياڭ ازات بولعان ۋاقىتقا دەيىن گوميندانىڭ ارمياسى ٴبىر مىليون ادامىنان ايرىلدى. گوميندانىڭ ارمياسىنىڭ وسى 4 اي ىشىندەگى تولىقتىرۋ ٴمان ـ ٴجايى ٴالى تەكسەرىلىپ انىقتالعان جوق، ول 300 مىڭ ادام تولىقتىرىپ الدى دەگەنىڭ وزىندە دە 700 مىڭ ادامى كەمەيگەن بولادى. سونىمەن، گوميندانىڭ قۇرلىق ارمياسى، تەڭىز ارمياسى، اۋە ارمياسى، جىڭگۋي ارمياسى، جىڭگۋي ەمەس ارمياسى، سوعىس جۇرگىزۋشى اسكەري بولىمدەري مەن ارتقى شەپ قامداۋ مەكەمەلەرىن قامتىعان بۇكىل ارمياسىندا قازىر نەبارى 2 مىليون 900 مىڭ شاماسىندا عانا ادام بار. ال حالىق ازاتتىق ارمياسى 1946 ـ جىلى 6 ـ ايداعى ٴبىر مىليون 200 مىڭ ادامنان 1948 ـ جىلى 6 ـ ايداعى 2 مىليون 800 مىڭ ادامعا كوبەيگەن ەدى، قازىر تاعى دا كوبەيىپ 3 مىليون ادامنان

استى. بۇل احۋال گومينداڭ ارمياسىن ۇزاق ۋاقىتتان بەرگى سان جاقتاعى باسىمدىلىقتان بىردەن وسالدىققا ٴتۇسىردى. بۇل — حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ 4 اي ىشىندە بۇكىل ەلىمىزدىڭ بارلىق سوعىس مايداندارىندا ەرلىكپەن سوعىسقاندىعىنىڭ ناتيجەسى، اسىرەسە وڭتۇستىك شەپتەگى سۋيشيان-چيشيان شايقاسىنىڭ①، جيىنان شايقاسىنىڭ②، سولتۇستىك شەپتەگى جينجوۋ، چاڭچۇن، لياۋشي، شىنياڭ شايقاستارىنىڭ ناتيجەسى③. گومينداڭنىڭ جىڭگۇي ارميا- سىندا — ول جىڭگۇي ەمەس ارمياسىن جىڭگۇي ارمياعا ەڭگىزۋگە جانىن سالا كىرىسكەندىكتەن — بيىل 6-ايدىڭ سوڭىنا دەيىن دە 285 شىنىڭ فانحاۋى بولىپ كەلگەن ەدى. 4 اي ىشىندە حالىق ازاتتىق ارمياسى جويعان يىگىنان جوعارعى اسكەري بولىمدەردىڭ جالپى سانى 83 شى بولدى، مۇنىڭ ىشىندە 63 تولىق شى بار.

سونىمەن، ٴبىز العاش شامالاعان سوعىس بارىسى ەداۋىر قىسقاردى. العاشىندا 1946-جىلى 7-ايدان باستاپ مولشەرمەن 5 جىلداي ۋاقىت ىشىندە گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىن ٴبىرجولاتا جويۋ مۇمكىن دەپ شامالانعان ەدى. قازىر قاراۋىمىزشا، قازىردەن باستاپ تاعى ٴبىر جىلداي عانا ۋاقىت ىشىندە گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىن ٴبىرجولاتا جويۋ مۇمكىن. ال بۇكىل ەلدىڭ بارلىق جە- رىندە كەرتارتپا كۇشتەردى جويىپ، حالىق ازاتتىق ٴىسىن ورىنداۋعا كەلسەك، وعان ٴالى دە ٴبىرشاما كوبىرەك ۋاقىت كەرەك بولادى.

جاۋ تەز كۇيرەۋدە، دەگەنمەن كوممۋنيستەردىڭ، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جانە بۇكىل ەلىمىزدەگى ٴار سالاداعى حالىقتىڭ بىرلىك-ىنتىماقتا بولىپ، شۇعىل كۇش جۇمساۋلارى قاجەت، سوندا عانا كەرتارتپا كۇشتەردى ٴبىرجولاتا، تۇگەلدەي جويىپ، بۇكىل

مەملەكەت كولەمىندە بىرلىككە كەلگەن، دەموكراتيالىق حالىق رەسپۋبليكاسىن قۇرۋعا بولادى.

ەسكەرتۋلەر

① سۇيشيان - چيشيان شايقاسى شىعىس حىنان شايقاسى دەپ تە اتالادى. بۇل — حالىق ازاتتىق ارمياسى حىنان ولكەسىنىڭ شىعىس بولەگىندەگى كايفىڭ جانە سۇيشيان - چيشيان رايونداردا جۇرگىزگەن ٴبىر رەتكى شايقاس. بۇل شايقاس 1948 - جىلى 6 - ايدىڭ 17 - كۇنى باستالدى. 6 - ايدىڭ 22 - كۇنى ارميامىز كايفىڭدى الدى. جياڭ جيەشى ۆزىنە ٴتيىمسىز بولعان سوعىس جاعدايىنان قۇتىلۋ ٴۇشىن ٴوزى الدىڭعى شەپكە كەلىپ قولباسشىلىق ەتتى، چيۋ چيڭچۋان، ۆۋ شۋنيان، حۋاڭ بوتاۋ بيڭتۋانداردى تويتاپ، كايفىڭعا بىرنەشە باعىتتان شابۋىل جاسادى. حۋادۇڭ يەجانجۇنىنىڭ 6 زۇڭدۇيى، جۇڭيۋان يەجانجۇنىنىڭ 2 زۇڭدۇيى جانە گۋاڭدۇڭ - گۋاڭشي زۇڭدۇيى 6 - ايدىڭ 27 - كۇنىنەن 7 - ايدىڭ 6 - كۇنىنە دەيىن جاۋدىڭ ۆۋ شۋنيان بيڭتۋانى مەن حۋاڭ بوتاۋ بيڭتۋانىن سۇيشيان - چيشيان رايونىندا قورشاۋعا الىپ، 9 تاۋلىك بويى سۇراپىل سوعىس جۇرگىزۋ ارقىلى ۆۋ شۋنيان بيڭتۋانىنىڭ 2 شىسىن، ياعني 6 لۇيىن جانە حۋاڭ بوتاۋ بيڭتۋانىنىڭ ٴبىر بولەگىن، جيىنى 90 مىڭنان استام ادامىن جويدى، بيڭتۋان سىلىگى ۆۋ شۋنيان مەن رەتتەلىپ قۇرىلعان 75 - شىنىڭ شىجاڭى شىن چىڭنياندى تىرىدەي قولعا ٴتۇسىردى.

② جينان شايقاسى تۋرالى وسى تومداعى «حۋايحاي شايقاسىندا سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە»نىڭ ② ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

③ بۇل ارادا ايتىلعان جينجوۋ، چاڭچۇن، لياۋشي، شىنياڭ شايقاستارى تۇتاس العاندا لياۋشىن شايقاسى دەپ اتالادى. وسى تومداعى «لياۋشىن شايقاسىندا سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە»نىڭ ① ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

پيكجين شايقاسىندا[1] سوعىس جۇرگىزۋ باعىتى جونىندە*

(1948 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى)

1) جاڭجياكوۋداعى، شينباۋـانداعى، حۋايلايداعى جانە تۇتاس بىيپيڭ ـ تيانجين ـ تاڭگۋ ـ تاڭشان رايونىنداعى جاۋلاردىڭ ٴمالىم اسكەري بولىمدەرىنىڭ، ماسەلەن، 35 ـ جۇندەگى، 62 ـ جۇندەگى، 94 ـ جۇندەگى بىرنەشە ايرىم شىلارىنىڭ بەكىنىستەرگە سۇيەنىپ قورعانىپ جاتقان كەزىندە ٴبىرشاما قۋاتتى سوعىستىق كۇشى بولىپ وتىرۋىنان تىس، ٴبارىنىڭ دە شابۋىل جاساۋ رۋحى وتە

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگو جۇڭگوڭ جۇڭيانىڭ گىمينگدىڭ اسكەري ستەر ۋىيۋانحۇيى ٴۇشىن ازىرلەگەن، لين بياۋ، لو رۇڭحۋان قاتارلى جولداستارعا جولدانعان دياننباۋ. پيكجين شايقاسى ـــ جۇڭگو حالىق ازاتتىق سوعىسىنداعى شەشۋشى ماڭىزى بار ەلۋ ٴىرى 3 شايقاستىڭ سوڭعىسى. بۇل شايقاستا گومينداڭ ارمياسىنىڭ 520 مىڭنان استام ادامى جويىلدى جانە وزگەرتىلىپ قۇرىلدى، بىيپيڭ، تيانجين، جاڭجياكوۋ سياقتى ماڭىزدى قالالار ازات ەتىلىپ، حۋابيدى ازات ەتۋ سوعىسى نەگىزىنەن اياقتالدى. مۇندا ماۋ زىدۇڭ جولداس العا قويعان شايقاستىق باعىت تولىق سىكە استى.

تومەن، بارلىعى دا ساداقتان شوشىعان قۇستاي بولىپ وتىر، وتە-موتە سىزدەر ۇلى قورعانىما كىرگەنىنەن كەيىن وسىلاي بولىدى. جاۋدىڭ سوعىستىق كۇشىن اسىرا مولشەرلەۋگە استە بولمايدى. بىزدەگى كەيبىر جولداستار بۇرىن جاۋدىڭ سوعىستىق كۇشىن اسىرا مولشەرلەۋدىڭ زيانىن تارتىقان ەدى، سىندالىعانىنان كەيىن ولار دا تۇسىندى. قازىر جاڭجياكوۋ مەن شينباۋ-اندىعى جاۋ شىنداپ قورشاۋعا الىندى، جالپى العاندا، قورشاۋدى بۇزىپ قاشىپ قۇتىلۋى وتە قيىن. 16-جۇنىڭ شامامەن جارتىسى تابانىدا جويىلدى. حۋايلايداعى جاۋدىڭ 104-جۇنى ابىرجىپ وڭتۇستىككە قاشتى، مەجەلەۋىمىزشە، بۇگىن ەرتەڭ نەمەسە ەرتەڭ جويىلۋى مۇمكىن. وسى جاۋ جويىلعانىنان كەيىن، سىزدەر، 4-زۇڭدۇيمەن باتىس-وڭتۇستىكتەن② شىمىس-سولتۇستىككە بەت الىپ نانكوۋ مەن بيپيڭ ارالىعىنداعى بايلانىستى ۇزىپ تاستاۋعا ازىرلەنىڭىزدەر. بالكىم، مۇنى ىسكە اسىرۋ وڭاي بولماس، نە جاۋدىڭ 94-جۇنىنىڭ جانە 16-جۇنىنىڭ قالدىقتارى دەرەۋ شەگىنىپ، بيپيڭگە قايتا ورالۋى مۇمكىن، نە 94-جۇن، 16-جۇن جانە 92-جۇن نانكوۋ-چاڭپيڭ-شاحىجىن رايونىنا شوعىرلانىپ، توپتالا قورعانىس جاساۋى مۇمكىن. الايدا 4-زۇڭدۇيدىڭ بۇل قيمىلى بيپيڭنىڭ باتىس-سولتۇستىك ىرگەسى مەن سولتۇستىك ىرگەسىنە تىكەلەي حاۋىپ تۇندىرىپ، وسى جاۋدى قىسپاققا الىپ تىرپ ەتە المايتىن حالگە تۇسىرۋى مۇمكىن. ەگەر بۇل جاۋلار باتىسقا قاراي بەتتەۋگە تاعى دا باتىلى بارىپ، 35-جۇنىنە جاردەمدەسەتىن بولسا، وندا ونىڭ ارتقى جولىن تىكەلەي كەسىپ تاستاۋعا نەمەسە بيپيڭگە تىكەلەي شابۋىل جاساۋعا بولادى، سونىڭ ۇشىن، بۇل جاۋلاردىڭ ەندى باتىسقا بەتتەۋگە باتىلى

بارا الماس. ٴبىزدىڭ حۋابيداعى ياڭ دىجى ـ لو رۇيچيڭ ـ گىلڭ بياۋ بيگتۋانىمىزدىڭ③ 9 شمەن جاۋدىڭ 35 ـ جۇنىنىڭ 3 شىسىن قورشاپ الاندىعى جۇەدۇيلى باسىمدىلىق بولىپ تابىلادى. ولار بۇل جاۋدى ەرتەرەك جويۋدى ۇسىنعان ەدى، بيپيڭ ـ تيانجيندەگى جاۋدى تەگىز ارقىلى قاشىپ كەتۋ نيەتىنە كەلتىرمەي شىرعالاي تۇرۋ ٴۇشىن، ٴبىز ولاردىڭ جاۋعا ۋاقتشا تيىسپەي تۇرا تۇرۋىن ۇيعارىپ وتىرمىز. ولار وسى جولى 2 زۇگدۇيمەن 35-جۇندى قورشاپ، ٴبىر زۇگدۇيمەن 104 ـ جۇندى توسىپ تۇرىپ، جاۋدىڭ ەكەۋىن دە شەگىندىردى.

2) ٴبىز قازىر سىزدەردىڭ 5 ـ زۇگدۇيمەن دەرەۋ نانكوۋ ماگىنا بارىپ، بيپيگدەگى، نانكوۋداعى، حۋايرووۋداعى جاۋلارعا شىعىس ـ سولتۇستىك جاقتان حاۋىپ توندىرۋلەرىڭىزگە قوسىلامىز. الداعى كۇندە وسى زۇگدۇي سول جەردىڭ وزىنە ورنالاستىرىلسىن، ٴسويىتىپ، كەلەشەكتە (شامامەن 10 نەمەسە 15 كۇننەن كەيىن، ياعني حۋابيداعى ياڭ دىجى ـ لو رۇيچيڭ ـ گىلڭ بياۋ بيگتۋانى 35 ـ جۇندى جويعاننان كەيىن) 4 ـ زۇگدۇيدى شىعارىپ الىپ، شىعىس جاققا جىبەرۋگە مۇمكىندىك جاسالسىن. سوندىقتان، 5 ـ زۇگدۇيدىڭ بۇگىننەن باستاپ باتىسقا قاراي ىلگەرلەي بەرۋىنە بۇيرىق بەرىڭىزدەر.

3) 3 ـ زۇگدۇي نانكوۋعا بارۋشى بولماسىن، بۇل زۇگدۇي ٴبىزدىڭ 9 ـ كۇنگى ديانباۋىمىز بويىنشا بيپيگنىڭ شىعىسىنداعى، تۇگشيانىڭ وگتۇستىگىندەگى جەرلەرگە بارىپ، بيپيگگە شىعىس جاقتان حاۋىپ ٴتوندىرىپ، 4 ـ ، 11 ـ ، 5 ـ زۇگدۇيلەرمەن بىرگە بيپيگگە باعىتتالعان قورشاۋدى قالىپتاستىرسىن.

4) الايدا ٴبىزدىڭ شىنايى ماقساتىمىز ـــ الدىمەن بيپيگدى

قورشاۋعا الىۋ ەمەس، قايتا الدىمەن تيانجين، تاڭگۋ، لۋتاي، تاڭشان جۇيدياندارىن قورشاۋعا الۋ.

5) مولشەرلەۋىمىزشە، 12ـايدىڭ 15 ى شاماسىندا سىزدەردىڭ 10ـ، 9ـ، 6ـ، 8ـزۇڭدۇيلەرىڭىز، زەڭبىرەكشى زۇڭدۇيلەرىڭىز، 7ـزۇڭدۇيلەرىڭىز يۇيتياندى ورتالىق ەتكەن جەرلەرگە جينالۋى مۇمكىن. ءبىز سىزدەردىڭ 12ـايدىڭ 20 سىنان 12ـايدىڭ 25 ىنە دەيىنگى كۇندەر ىشىندە شۇعىل قيمىل جاساپ تيانجين، تاڭگۋ، لۋتاي، تاڭشان جۇيدياندارىنداعى جاۋلاردى 6 زۇڭدۇيمەن — 3ـزۇڭدۇي (مۇنى بيپيڭنىڭ شىعىس جاق ىرگەسىنەن شىعىسقا قاراي جوتكەپ) جانە 6ـ، 7ـ، 8ـ، 9ـ، 10ـزۇڭدۇيلەرمەن قورشاۋعا الۋلارىڭىزدى ۇسىنىس ەتەمىز، ەگەر وسى جۇيديانداردىعى جاۋلار ول كەزدە، جالپى العاندا، قازىرگى قالپىندا تۇرا بەرەتىن بولسا. مۇنىڭ ءادىسى — 2 زۇڭدۇيدى ۋۇچيڭدى ورتالىق ەتكەن جەرلەرگە، ياعني لاڭفاڭ، حىشيۋۇ، ياڭسۇن جۇيديانىدارىنا ورنالاستىرىپ، 5 زۇڭدۇيمەن تيانجين، تاڭگۋ، لۋتاي، تاڭشان، گۋيە جۇيديانىدارىنىڭ ارالىعىنا سىنالاپ كىرىپ، بۇل جەرلەردەگى جاۋلاردىڭ بايلانىسىن ءۇزىپ تاستاۋ. ءارقايسى زۇڭدۇيلەر ەكى جاقتان توسقاۋىلداپ سوققى بەرۋ جەندىلەرىن قۇرىپ، جاۋدى قاشىپ كەتە المايتىن ەتۋلەرى، سونان سوڭ اسكەري بولىمدەرىن دەم الدىرىپ ـ رەتتەۋلەرى، تىنىعىپ العاننان كەيىن جاۋدىڭ بىرنەشە شاعىن بولەكتەرىنە شابۋىل جاساپ جويۋلارى كەرەك. وسى كەزدە، 4ـزۇڭدۇي بيپيڭنىڭ باتىس ـ سولتۇستىگىنەن بيپيڭنىڭ شىعىسىنا جوتكەلۋى كەرەك. حۋابيداعى ياڭ دىجى ـ لو رۇيچيڭ ـ گىڭ بياۋ بيڭتۋانىمىز 4ـزۇڭدۇي جوتكەلگەنگە دەيىن شيىنباۋ ـ انداعى جاۋدى جويۋى

كەرەك. ال شعىس جاقتا جاعدايعا قاراي الدىمەن تاڭگۋداعى جاۋدى جويۋعا كۇش سالىپ، تەڭىزگە شعار جولدى باقىلاۋ استىنا الۋ كەرەك. تاڭگۋ (ەلڭ ماڭىزدىسى)، شينىباۋ-ان جۇيەدياندارى النىسا بولعانى جالپى جاعداي جاقسارا تۇسەدى. جوعارىداعى جاعداي ورنالاستىرۋ، ءىس جۇزىندە، جاڭجياكوۋ، شينىباۋ-ان، نانكوۋ، بىيپيڭ، حۋايروۋ، شۇنيي، تۇڭشيان، ۋاڭپيڭ (جوشيان مەن لياڭشياڭ بۇرىن النعان)، فىڭتاي، تيانجين، تاڭگۋ، لۋتاي، تاڭشان، كايپيڭ جۇيەديانىدارىنداعى جاۋلاردى ءتۇپ-تۇگەل قورشاۋعا العاندىق بولادى.

6) بۇل ءادىس — جالپى العاندا، سىزدەر پيشيان، جينجوۋ، جينشي، شيگچىڭ، سۇيجۇڭ، يۇيگۋان، لۋانشيان شەپتەرىندە سوعىس جۇرگىزگەن كەزدەرىڭىزدە قولدانعان ءادىس④.

7) بۇگىننەن باستاپ، ەكى اپتا ىشىندەگى (12-ايدىڭ 11-كۇنىنەن 12-ايدىڭ 25-كۇنىنە دەيىن) نەگىزگى ءپرينسىپ — قورشاۋعا الۋ، سوققىلاماۋ (ماسەلەن، جاڭجياكوۋ مەن شينىباۋ-اندى)، كەيبىرەۋلەرىن ءبولىپ تاستاۋ، قورشاۋعا الماۋ (تەك جانىلۋەلىك قورشاۋ جاساۋ، جاۋلاردىڭ بايلانىسىن ءۇزىپ تاستاۋ، ال شايقاستىق قورشاۋ جاساماۋ، ماسەلەن، بىيپيڭگە، تيانجينگە، تۇڭجۋۋعا)، ورنالاستىرۋ قىزمەتى ورىندالعانان كەيىن جاۋدى جەكە-جەكە جويۋ. وتە-موتە جاڭجياكوۋداعى، شينىباۋ-انداعى، نانكوۋداعى جاۋلاردى جويماي تۇرا تۇرۋ كەرەك، جويىلاتىن بولسا، نانكوۋدىڭ شعىسىنداعى جاۋلاردى دەرەۋ تىرىم-تىراقاي قاشۋ ۇيعارىمىنا كەلۋگە ءماجبۇر ەتەدى، مۇنى تۇسىنۋلەرىڭىزدى ءۇمىت ەتەمىز.

8) جياڭ جيەشىنى بىيپيڭ مەن تيانجيندەگى جاۋدى تەڭىز ارقىلى

دەرەۋ وگتۇستىككە قاراي تاسىپ اكەتۋ ۇيعارىمىنا كەلتىرمەۋ ٴۇشىن، ٴبىز، لىۋ بوچىڭ، دىڭ شياۋپىڭ، چىن يي، سۇ يۇيلەرگە حۋاڭ ۋيى بيگتۋانىن جويعانىنان كەيىن، دۇ يۇيمىڭ قولباسشىلىعىنداعى چيۋ چيڭچۋان، لي مي، سۇن يۋانلياڭ بيگتۋانىدارىنىڭ (جارتىسىندايى جويىلدى) قالدىق بولىمدەرىن قويا تۇرۋ، ٴبىرجولاتا جويۋدى ەكى اپتا ىشىندە ورنالاستىرماي تۇرا تۇرۋ جونىندە بۇيرىق تۇسىرگەلى وتىرمىز.

9) جاۋدىڭ چيگداۋعا قاشىپ كەتۋىنە مۇمكىندىك بەرمەۋ ٴۇشىن، ٴبىز شاندۇڭ جاقتاعىلارعا ٴبىرسىپىرا اسكەر كۇشىن توپتاپ، حۋاگحىنىڭ جىنانعا تاياۋ ٴبىر بولەگىن باقىلاۋعا الۋ جانە چيگداۋجىنان تەمىر جولى جەلىسىندە الدىن الا دايىندىق جاساۋ جونىندە بۇيرىق تۇسىرگەلى وتىرمىز.

10) جاۋدىڭ شۇيجوۋ، جىڭجوۋ، شي-ان، سۇيىۋان جاقتارعا قاشىپ كەتۋ مۇمكىندىگى جوق ياكي وتە از.

11) ٴبىردەن-ٴبىر نەمەسە ەڭ باستى ىقتيمال جاۋدىڭ تەڭىز ارقىلى قاشىپ كەتەتىندىگى بولىپ وتىر. سونىڭ ٴۇشىن، الداعى ەكى اپتا ىشىندە، جالپى العاندا، قورشاۋعا الۋ، سوققىلاماۋ نەمەسە ٴبولىپ تاستاۋ، قورشاۋعا الماۋ ٴادىسىن قولدانۋ كەرەك.

12) مۇنداي جوسپار جاۋدىڭ كۇتپەگەن جەرىنەن شعادى دا، سىزدەر ورنالاستىرۋ ٴىسىن ٴبىرجولاتا ورىنداپ بولعانىڭا دەيىن، جاۋدىڭ سەزە قويۋى وڭاي ەمەس. جاۋ قازىر سىزدەردى بيپيڭگە شابۋىل جاسايدى دەپ مولشەرلەپ وتىرعان بولۋى مۇمكىن.

13) جاۋ ساداقتان شوشىنعان قۇستاي بولىپ وتىرسا دا، ارميامىزدىڭ بەلسەندىلىگىن قاي-قاشان دا جەتكىلىكتى مولشەرلەمەيدى،

ٴوز كۇشتەرىن قاي ـ قاشان دا جوعارى مولشەرلەيدى. سىزدەردىڭ 12 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنىنە دەيىن جوعارىداعى ورنالاستىرۋدى ورىنداپ بولاتىنىدىقتارىڭىزدى بيپيڭ مەن تيانجيندەگى جاۋ مۇلدە سەزە المايدى.

14) 12 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنىنە دەيىن جوعارىداعى ورنالاستىرۋدى ورىنداۋ ٴۇشىن، سىزدەر اسكەري بولىمدەردى وسى ەكى اپتا ىشىندە شارشاپ ـ شالدىعۋدان تايسىنباۋعا، ادامىنىڭ كەمەيۋىنەن قورىقپاۋعا، سۋىقتان، اشتىقتان قورىقپاۋعا جىگەرلەندىرۋلەرىڭىز، جوعارىداعى ورنالاستىرۋ ورىندالعاننان كەيىن دەم الىپ ـ رەتتەلىپ الىپ، ونان سوڭ ەمىن ـ ەركىن شابۋىل جاساۋلارىڭىز قاجەت.

15) شابۋىل جاساۋ ٴتارتىبى، جالپى العاندا، مىناداي بولادى: ٴبىرىنشى، تاڭگۋ ـ لۋتاي رايونى، ەكىنشى، شينباۋ ـ ان، ٴۇشىنشى، تاڭشان رايونى، ٴتورتىنشى، تيانجين، جاڭجياكوۋ رايوندارى، ەڭ سوڭىندا بيپيڭ رايونى.

16) جوعارىداعى جوسپارلار جونىندە سىزدەردىڭ پىكىرلەرىڭىز قالاي؟ بۇل جوسپارلاردا نەندەي كەمشىلىكتەر بار؟ اتقارۋدا قانداي قيىنشىلىقتار بولادى؟ بارلىعىن دا ويلانىپ كورىپ، ديانباۋ ارقىلى مالىمدەۋلەرىڭىزدى ٴۇمىت ەتەمىز.

ەسكەرتۋلەر

① پيگجين شايقاسى ـــ دۇڭبەي يەجانجۇنى مەن حۋابەيداعى ەكى بيڭتۋان لين بياۋ، لو رۇڭحۋان، نيە رۇڭجىن قاتارلى جولداستاردىڭ قولباسشىلىعىندا بىرگە جۇرگىزگەن، 1948 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ الىعاشقى 10 كۇنىندە، دۇڭبەيداعى لياۋشىن شايقاسى جەڭىسپەن اياقتالىسىمەن

باستالعان شايقاس. دۇڭبەي يەجانجۇنى بۇكىل دۇڭبەيدى ازات ەتۋ مىندەتىن جەڭىسپەن ورىنداعاننان كەيىن، ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ نۇسقاۋى بويىنشا، دەرەۋ ۇلى قورعانعا كىرىپ، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ حۋابەي بيڭتۋانىمەن كۇش بىرىكتىرە وتىرىپ، حۋابەيدەگى گوميندالڭ ارمياسىن قورشاۋعا الىپ جويدى. سول كەزدە، گوميندالڭنىڭ حۋابەي «باندىلاردى جويۋ» زۇڭسىلىڭى فۋ زوبي قولباسشىلىعىنداعى 600 مىڭنان استام ادامى بار اسكەري بولىمدەرى حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ دۇڭبەيداعى جەڭىسىنەن ۇرەيلەنىپ، اسكەر كۇشىن جالما ـ جان جيدى دا، تەڭىز ارقىلى وڭتۇستىككە قاراي قاشۋعا نەمەسە باتىسقا سۇيىۋانعا قاراي قاشۋعا ۇرىندى. ارميامىز تۇتەنشە جەدەل قيمىل جاساپ، جاۋدى بيپيڭ، تيانجين، جاڭجياكوۋ، شينباۋ ـ ان، تاڭگۋ سياقتى 5 جۇيدىباندا بولەك ـ بولەك قورشاۋعا الدى، ءسويتىپ، جاۋ ارمياسىنىڭ وڭتۇستىككە جانە باتىسقا قاشاتىن جولدارىن كەسىپ تاستادى. 12 ـ ايدىڭ 22 ـ كۇنى شينباۋ ـ انداعى جاۋدىڭ نەگىزگى كۇشى بولعان 35 ـ جۇننىڭ جۇنبۋى مەن 2 شىسىن قورشاۋعا الىپ جويدى. 24 ـ كۇنى جاڭجياكوۋدى الىپ، جاۋدىڭ ونى ۇستاپ تۇرعان 11 ـ بيڭتۋانىنا قاراستى ءبىر جۇنبۋىن، 7 شىسىن، جيىنى 54 مىڭنان استام ادامىن تۇگەل جويدى. 1948 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى، ءبىزدىڭ تيانجيندى قورشاپ تۇرعان ارميامىز ونى ۇستاپ تۇرعان جاۋ جىڭجۇيگۋانى چىن چاڭجيە قارۋىن تاستاۋدان باس تارتقاننان كەيىن جالپى شابۋىل باستادى دا، 29 ساعات سۇراپىل سوعىس جۇرگىزىپ جاۋدىڭ 130 مىڭنان استام ادامىن تۇگەل جويدى، چىن چاڭجيەنى تىرىدەي قولعا ءتۇسىردى، تيانجيندى ازات ەتتى. سونىمەن، بيپيڭدى ۇستاپ تۇرعان 200 مىڭنان استام جاۋ ءبىزدىڭ بەرىك قورشاۋىمىزدا مۇلدە تۇيىققا قامالدى. ءبىز جاقتىڭ ءوز جاعىنا تارتۋعا كۇش سالۋىنىڭ ارقاسىندا، بيپيڭدى ۇستاپ تۇرعان جاۋ فۋ زوبي جياڭجۇنىڭ باستاۋىندا بەيبىت جولمەن وزگەرتىپ قۇرۋدى قابىلدادى. ارميامىز 1 ـ ايدىڭ 31 ـ كۇنى

بەيپيڭگە كىردى، بەيپيڭ بەيبىت جولمەن ازات بولدى. سونىمەن، بۇكىل پيڭجين شايقاسى جەڭىسپەن اياقتادى. بۇل شايقاستا، تاڭگۋدى ۇستاپ تۇرعان جاۋدىڭ تەڭىز ارقىلى قاشىپ كەتكەن 50 مىڭنان استام ادامىن قوسپاعاندا، حالىق ازاتتىق ارمياسى گومينداڭ ارمياسىنىڭ 520 مىڭنان استام ادامىن جويدى جانە وزگەرتىپ قۇردى. سۇيىۋانداعى گومينداڭ ارمياسى 1949 ـ جىلى 9 ـ ايدا كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا وتكەندىگىن جالپى ديانباۋ ارقىلى مالىمدەپ، وزگەرتىپ قۇرۋدى قابىلدادى.

② بۇل ارادا «باتىس ـ وڭتۇستىك» دەپ نانكوۋدىڭ باتىس ـ وڭتۇستىگىندەگى رايون ايتىلىپ وتىر.

③ ياڭ دىچى ـ لو رۇيچيڭ ـ گىڭ بياۋ بيڭتۋانى ـــ ياڭ دىچى، لو رۇيچيڭ، گىڭ بياۋ قاتارلى جولداستار باسشىلىعىنداعى بيڭتۋان.

④ دۇڭبىي يەجانجۇنى 1948 ـ جىلى 9 ـ ايدا بەيپيڭ ـ لياۋنيڭ تەمىر جولى جەلىسىندە سوعىس جۇرگىزگەن كەزدە، بەيپيڭ ـ لياۋنيڭ تەمىر جولى جەلىسىندەگى يىشيان، جىنجوۋ، جىنشي، شيڭچىڭ، سۇيجۇڭ، يۇيگۋان (شانحايگۋان)، لۋانشيان، چاڭلي سياقتى جەرلەردەگى جاۋدىڭ ٴبىر جەرگە شوعىرلانىپ الۋىنا مۇمكىندىك بەرمەۋ ٴۇشىن، الدىمەن ٴبىر ٴبولىم اسكەر كۇشىمەن جوعارىدا ايتىلعان جۇيديانداردىاعى جاۋلاردى جەكە ـ جەكە قورشاۋعا الىپ، بايلانىسىن ٴۇزىپ تاستاپ، ونان سوڭ ٴبىر ـ بىرلەپ جويۋ ٴادىسىن قولداندى.

دۇ يۈيميگدەردى تىزە بۈگۈگە ۋندەۋ حاتى*

(1948 - جىلى 12 - ايىلدىڭ 17 - كۈنى)

دۇ يۈيميڭ جياگجۈن، چيۋ چيگچۋان جياگجۈن، لي مي جياگجۈن جانە چيۋ چيگچۋان، لي مي بيگتۋاندارىنداعى جۈنجاگدار، شىجاگدار، تۋانجاگدار:

سىزدەردىڭ قازىر بارار جەر، باسار تاۋلارىڭىز قالمادى. حۋاڭ ۋي بيگتۋانى 15 - كۈنى تۈندە تۈگەلدەي جەرمەن جەكسەن بولدى، لي يانىيان بيگتۋانى بۈرىلىپ، وگتۈستىككە قاراي قاشتى، سىزدەر-دىڭ ولارمەن قوسىلماقشى بولعان ۋمىتتەرىڭىز كەسىلدى. سىزدەر قورشاۋدى بۈزىپ شىقپاقشىسىزدار ما؟ جان - جاقتارىڭىزدىڭ ٴبارى حالىق ازاتتىق ارمياسى، قالاي بۈزىپ شىعا الاسىزدار؟ سىزدەر وسى بىرنەشە كۈننەن بەرى قورشاۋدى بۈزىپ شىعۋعا ۋرىنىپ تا كوردىڭىزدەر، ونان نە ناتيجە شىقتى؟ سىزدەردىڭ ايىرپىلاندارىڭىز

---

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇگـيۋان حالىق ازاتتىق ارمياسى مەن حۋادۇڭ حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ سىليگبۋلارى ٴۇشىن جازعان راديو ماقالا.

بەن تانكەلەرىڭىز دە كەرەكتە جارامادى. ٴبىزدىڭ ايرپىلان، تانكەلەرىمىز سىزدەردىكىنەن كوپ، ول ــ زەڭبىرەك پەن پارتلاتقىش ٴدارى، جۇرت مۇنى جەرگىلىكتى ايرپىلان، جەرگىلىكتى تانكە دەپ اتايدى، بۇلار سىزدەردىڭ شەتەلدەن العان ايرپىلاندارىڭىز-دان، تانكەلەرىڭىزدەن 10 ەسە كۇشتى بولىپ وتىرعان جوق پا؟ سىزدەردىڭ سۇن يۋانلياڭ بيگتۋاندارىڭىز قورىپ ٴبىتتى، قالعان 2 بيگتۋاندارىڭىزدىڭ دا دەنى جارالى بولدى نەمەسە قولعا ٴتۇستى. سىزدەر مەكەمەلەردە بوس جۇرگەن ٴبىرسىپىرا قىزمەتكەرلەردى جانە جاس وقۋشىلاردى شۇيجوۋدان الا كەلىپ اسكەري بولىمدەرد-ڭىزگە زورلاپ كىرگىزگەندەرىڭىزبەن، ولار قالاي سوعىسا السىن؟ 10 نەشە كۇننەن بەرى ٴبىزدىڭ قات-قابات قورشاۋعا الۋىمىز جانە ٴۇستى-ۇستىنە سوققىلاۋىمىز ناتيجەسىندە، سىزدەردىڭ جەنديلەرىڭىز مەيلىنشە تارايدى. سىزدەر ۇزىنى مەن كولدەنەڭى 10 نەشە لىگە تولمايتىن الاقانداي جەردە قالدىڭىزدار، سونشاما كوپ ادام ٴبىر جەردە ۇيلىعىپ تۇرعاندا، ٴبىزدىڭ زەڭبىرەگىمىزدىڭ ٴبىر وعى-اق سىزدەردىڭ ٴبىر توپ ادامدارىڭىزدى جايراتادى. سىزدەردىڭ جارالى اسكەرلەرىڭىز جانە ارميالارىڭىزعا ىلەسىپ جۇرگەن بالا-شاعالارىڭىز سىزدەردىڭ كەسىرلەرىڭىزدەن زار ەگىرەپ، كۇڭىرە-نۋدە. سىزدەردىڭ اسكەرلەرىڭىزدىڭ جانە كوپتەگەن كادىرلارىڭىز-دىڭ ٴبارى دە سوعىسقىسى كەلمەي وتىر. قۇزۇڭسىلىك، بيگتۋان سىلىگى، جۇنجاڭ، شىجاڭ، تۋانجاڭ بولىپ وتىرعان سىزدەر قول استىلارىڭىزداعىلاردىڭ جانە بالا-شاعالارىڭىزدىڭ كوڭىل كۇيىنە جان اشىرلىق بىلدىرۋگە، ولاردىڭ ٴومىرىن اياۋعا، ولارعا ٴومىر جولىن ەرتەرەك تاۋىپ بەرۋگە، ولاردى ەندىگارى بوستان-بوسقا

قۇربان ەتپەۋگە تيىستىسىزدەر.

قازىر حۋاڭ ۋيى بيگتۋانى تۇگەل جويىلدى، لي يانىيان بيگتۋانى بىگبۋعا قاراي قاشتى، ٴبىز سىزدەردىڭ الدەنەشە ەسە ارتىق اسكەر كۇشىن توپتاپ، سىزدەرگە سوققى بەرە الامىز. ٴبىزدىڭ بۇل رەت سوعىسقانىمىزعا نەبارى 40 كۇن بولسا دا، سىزدەر جاق حۋاڭ بوتاۋدىڭ 10 شىسىنان، حۋاڭ ۋيىدىڭ 11 شىسىنان، سۇن يۋانلياڭ-نىڭ 4 شىسىنان، فىڭ جى-اننىڭ 4 شىسىنان، سۇن لياڭچىڭنىڭ 2 شىسىنان، ليۋ رۋميڭنىڭ ٴبىر شىسىنان جانە سۋشيانداعى ٴبىر شىدان، ليگبيدەگى ٴبىر شىدان ايرىلدى، سىزدەر جيىنى 34 تولىق شىدان ايرىلدىڭىزدار. مۇنىڭ ىشىندە حي جيفىڭ مەن جاڭ كىشيا 3 جارىم شىنى باستاپ، كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا ٴوتتى، لياۋ يۇنجوۋ ٴبىر شىنى باستاپ، كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا ٴوتتى، سۇن لياڭچىڭ ٴبىر شىنى باستاپ اقىقاتتا قايتتى، جاۋ بيگۋاڭ جارتى شىنى، حۋاڭ زىحۋا جارتى شىنى باستاپ اقىقاتتا قايتتى[1]، بۇدان باسقا قالعان 27 جارىم شى ارمىيامىز جاعىنان تۇگەل جويىلدى. حۋاڭ بوتاۋ بيگتۋانىنىڭ، حۋاڭ ۋيى بيگتۋانىنىڭ، سۇن يۋانلياڭ بيگتۋانىنىڭ قانداي كۇيگە تۇسكەندىگىن سىزدەر ٴوز كوزدەرىڭىز-بەن كورىپ وتىرسىزدار. سىزدەر چاڭچۇنداعى جىڭ دۇڭگو جياڭجۇنىنىڭ ۇلگىسىنەن[2] ۇيرەنىپ، وسى جولعى سۇن لياڭچىڭ جۇنجاڭنىڭ، جاۋ بيگۋاڭ شىجاڭنىڭ جانە حۋاڭ زىحۋا شىجاڭنىڭ ۇلگىسىنەن ۇيرەنىپ، بۇكىل ارمىيالارىڭىزعا قارۋ-جاراقتى تاستاۋ، قارسىلاسۋدى توقتاتۋ جونىندە دەرەۋ بۇيرىق تۇسىرۋگە تيىستىسىزدەر، ارمىيامىز سىزدەردىڭ — جوعارى دارەجەلى جياڭگىلىكتەرىڭىز جانە بارلىق جۇنگۋاندارىڭىز بەن اسكەرلەرىڭىزدىڭ باس اماندىعىنا

كەپىلدىك ەتەدى. تەك وسىلاي ىستەۋ عانا سىزدەر ٴۇشىن بىردەن-
ٴبىر ٴومىر جولى بولىپ تابىلادى. ويلاپ كورىڭىزدەر! ەگەر وسىلاي
ىستەۋدى جاقسى دەپ بىلسەڭىزدەر وسىلاي ىستەڭىزدەر. ەگەر ٴالى
دە سوعىسقىلارىڭىز كەلسە، وندا تاعى دا سوعىسىپ كورەيىك،
سىزدەر ٴبارىبىر جويىلاسىزدار③.

جۇڭيۋان حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ سىلىڭبۋى
حۋادۇڭ حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ سىلىڭبۋى

ەسكەرتۋلەر

① حى جيفىڭ مەن جاڭ كىشيا — گومينداڭ 3-تىنىشتاندىرۋ رايون-
نىڭ قۋسىلىڭدەرى، ولار 1948-جىلى 11-ايدىڭ 8-كۇنى، حۋايحاي
شايقاسىنىڭ ٴبىرىنشى كەزەڭىندە ٴبىر جۇنبۋدى، 3 شىنى، ٴبىر تۋاندى،
جيىنى 20 مىڭنان استام ادامدى باستاپ، شۇيجوۋدىڭ شىعىس-سولتۇس-
تىگىندەگى جياۋاڭ رايونىندا كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا ٴوتتى.
لياۋ يۇنجوۋ — گومينداڭنىڭ 85-جۇن 110-شىسىنىڭ شىجاڭى، ول
1948-جىلى 11-ايدىڭ 27-كۇنى، حۋايحاي شايقاسىنىڭ ەكىنشى
كەزەڭىندە سول شىسىنىڭ شىبۋىن جانە 2 تولىق تۋانىن، جيىنى 5 مىڭ
500 ادامدى باستاپ، انحۋي ولكەسىندەگى سۋشيان اۋدانىنىڭ باتىس-
وڭتۇستىگىندەگى لوجي دەگەن جەردە كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا
ٴوتتى. سۇن لياڭچىڭ — گومينداڭنىڭ 1-تىنىشتاندىرۋ رايونىنىڭ
قۋسىلىڭى، قوسىمشا 107-جۇنىنىڭ جۇنجاڭى، ول 1948-جىلى
11-ايدىڭ 13-كۇنى، حۋايحاي شايقاسىنىڭ ٴبىرىنشى كەزەڭىندە سول
جۇنىنىڭ جۇنبۋىن جانە ٴبىر شىسىن، جيىنى 5 مىڭ 800 ادامدى باستاپ،
جياڭسۋ ولكەسىندەگى سۇينيڭ اۋدانىنىڭ باتىس-سولتۇستىگىندە اقيقاتقا
قايتتى. جاۋ بيگۋاڭ — گومينداڭنىڭ 44-جۇن 150-شىسىنىڭ شىجاڭى،

ۋىل 1948 - يىلى 11 - ئاينىڭ 18 - كۈنى، خۇابېي شاڭزاۋنىڭ ئېرىنشى
كەزگەندە قالدۇق بولغان 2 مىڭدىن ئارتۇق ئادەمنى يوقاتقان ،
جياڭسۇ ۋىلايىتىدىكى شۈيجۇ قالاسىنىڭ شەرقىدىكى نيانجۇاڭ رايونىدا
ئېقىۋېتىلدى. خۇاڭ بەيتاۋ — گومىنداڭنىڭ 85 - جۈن 23 - شىنىڭ
شېجاڭى، ۋىل 1948 - يىلى 12 - ئايدا، خۇابېي شاڭزاۋنىڭ ئىكىنچى
كەزگەندە سول شىنىڭ شىبۇى مەن 2 تۇانىنىڭ قالدۇق بولغانلىرىنى
باشتاپ، ئەنخۇي ۋىلايىتىدىكى سۇچېڭ قالاسىنىڭ شەرقى - سۈلتۇشىنگە
دەگى شۇاڭدۇيجى دېگەن جەردە ئېقىۋېتىلدى.

② جاڭچۈن 1947 - يىلى قىشتىن باشتاپ دۈنبېي خەلق ئازاتلىق
ئارمىيىسى تەرىپىدىن قورشاۋدا ئالىندى. 1948 - يىلى 10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى
ئارمىيىمىز جىنجۇۋدى ئالغان، دۈنبېيدىكى جاۋ ئەسكەرلىرى تۈگەل
تولۇقۇما تۈسكەن چاغدايدا، گومىنداڭنىڭ جاڭچۈندىكى ئەڭ جوغارى
جەڭگۈيگۇانى، دۈنبېي «باندىتلاردى جويۇ زۇڭسىلىڭبۇى» نىڭ فۇزۇڭسى-
لىڭى جېڭ دۇڭگو ئۆز قاراۋۇندىكى 1 - بىڭتۇانغا توتە قاراشتى ۋرگاندار-
دىكى ئەسكىرى بولغانلاردى جانە جاڭگا 7 - جۈننىڭ بارلىق جۈنگۇاندارى
مەن ئەسكەرلەرىن باشتاپ قارۇۋىن تاستادى.

③ دۇ يۈيمىڭ (گومىنداڭنىڭ شۈيجۇ «باندىتلاردى جويۇ زۇڭسى-
لىڭبۇى» نىڭ فۇزۇڭسىلىڭى)، چيۇ چيڭچۇان (گومىنداڭنىڭ 2 - بىڭتۇانى-
نىڭ سىلىڭى)، لى مي (گومىنداڭنىڭ 13 - بىڭتۇانىنىڭ سىلىڭى) — بۇل
ئۇشەۋى ئارمىيىمىزدىڭ تىزە بۇگۇگە ئۇندەۋ خاتىن تاپسىرىپ ئالغاننان كېيىن
دە تۈگمويىندىق نىتەپ قارسىلىق كورسەتتى، ناتيجەدە، ئارمىيىمىزدىڭ
ئىپىندى شابۇۋىل جاساۋىمەن ۋلاردىڭ بارلىق ئەسكەرلەرى جەرمەن
جەكسەن بولدى. دۇ يۈيمىڭ قولغا ئۈستى، چيۇ چيڭچۇان ۋقتا ئۆلتى،
تەك لى مي ئانا قاشىپ كەتتى.

گمينداڭ سوڭىنا دەيىن جوڭگو بەرەيىك*

(1948 - جىلى 12 - ايدىڭ 30 - كۇنى)

جۇڭگو حالقى ۇلى ازاتتىق سوعىستا ەڭ سوڭعى جەڭىسكە جەتۋ الدىندا تۇر، بۇعان قازىر ٴتىپتى ٴبىزدىڭ جاۋلارىمىزدا كۇماندانباىتىن بولدى.

سوعىس بۇراڭ جولداردى باسىپ ٴوتتى. گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى فانگميگىدىك سوعىس قوزعاعان كەزدە، ولاردىڭ ارمياسىنىڭ سانى شامامەن حالىق ازاتتىق ارمياسىنداي 3 جارىم ەسە ەدى، ولاردىڭ ارمياسىنىڭ قارۋ - جاراعى جانە ادام كۇشى مەن زاتتىق كۇشىنىڭ قورى حالىق ازاتتىق ارمياسىنىكىنەن الدەقايدا ارتىق ەدى، حالىق ازاتتىق ارمياسىندا تاپشى بولىپ وتىرعان وسى زامانعى ونەركاسىپ پەن وسى زامانعى جول - قاتىناس قۇرالدارى ولاردا بار ەدى، ولار امەريكا جيانگەرلىگىنەن اسكەري جاقتان، ىقتىسادي جاقتان كوپتەپ جاردەم الىپ وتىردى، ونىڭ ۇستىنە ولار ۇزاق

* بۇل ــ ماۋ زىدۇڭ جولداس شينحۋاشى ٴۇشىن جازعان 1949 - جىلعى جاڭا جىلعا ارناۋ ٴسوز.

ۋاقىت بويىنا دايىندىق جاساعان ەدى. وسىلاي بولعاندىقتان، سوعىس-
تىڭ ٴبىرىنشى جىلى (1946 ـ جىلى 7 ـ ايدان 1947 ـ جىلى 6 ـ ايعا
دەيىن) گومينداڭنىڭ شابۋىل جاساۋى جانە حالىق ازاتتىق ارميا-
سىنىڭ قورعانىستا تۇرۋى بولىپ بەينەلەندى. گومينداڭ 1946 ـ
جىلى دۇڭبيدا شىنياڭ، سىپىڭ، چاڭچۇن، جيلين، اندۇڭ سياقتى
قالالاردى جانە لياۋنيڭ، لياۋبىي، اندۇڭ ولكەلەرىنىڭ① دەنىن
باسىپ الدى، حۋاڭحىنىڭ وڭتۇستىگىندە حۋايىين، حىزى سياقتى
قالالاردى جانە حۋبىي ـ حىنان ـ انحۋي، جياڭسۋ ـ انحۋي، حىنان-
انحۋي ـ جياڭسۋ، باتىس ـ وڭتۇستىك شاندۇڭ سياقتى ازات رايون-
داردىڭ كوپ بولەگىن، ۇلى قورعانىنىڭ سولتۇستىگىندە چىڭدى،
جىنينىڭ، جاڭجياكوۋ سياقتى قالالاردى جانە رىحى، سۇيىيۋان،
چاحار ولكەلەرىنىڭ كوپ بولەگىن باسىپ الدى، ٴسويتىپ، ولار
ەلىرىپ دۇنيەگە سيماي كەتكەن ەدى. حالىق ازاتتىق ارمياسى
جەردى ۇستاپ تۇرۋدى ەمەس، قايتا گومينداڭنىڭ جاندى كۇش-
تەرىن جويۋدى نەگىز ەتكەن دۇرىس جانلۇەلىك باعىت قولدانىپ،
اي سايىن ورتا ەسەپپەن گومينداڭ جىڭگۋي ارمياسىنىڭ 8 لۇيگە
جۋىعىن (لۇي قازىرگى شىعا تەڭ) جويىپ، اقىرىندا گومينداڭدى
جالپى بەتتىك شابۋىل جاساۋ جوسپارىنان بەزۋگە ٴماجبۇر ەتتى،
ٴسويتىپ، 1947 ـ جىلدىڭ العاشقى جارتىسىندا جاۋدىڭ شابۋىل
جاساۋداعى نەگىزگى ٴتۇيىنىن وڭتۇستىك شەپتىڭ ەكى قاناتىمەن،
ياعني شاندۇڭ جانە سولتۇستىك شانشيمەن شەكتەپ قويدى.
سوعىستىڭ ەكىنشى جىلىندا (1947 ـ جىلى 7 ـ ايدان 1948 ـ جىلى
6 ـ ايعا دەيىن) ٴتۇبىرلى وزگەرىس بولدى. گومينداڭنىڭ جىڭگۋي
ارمياسىن كوپتەپ جويعان حالىق ازاتتىق ارمياسى وڭتۇستىك

شەپتە دە، سولتۇستىك شەپتە دە قورعانىستان شابۋىلعا كوشتى، ال گومينداڭ جاق شابۋىلدان قورعانىسقا كوشۋگە ٴماجبۇر بولدى. حالىق ازاتتىق ارمياسى دۋگبيدا، شانىدوٴگدا جانە سولتۇستىك شانشيدە قولدان كەتكەن جەرلەردىڭ باسىم كوپ بولەگىن قايتارىپ الۋمەن قويماي، سوعىس شەبىن چاڭجياڭ، ۋيشۇي وزەندەرىنىڭ سولتۇستىگىندەگى گومينداڭ بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايونداردا دەيىن سوزدى. سونىمەن بىرگە، شجياجۋاڭ، يۇنچىڭ، سىپيڭ، لوياڭ، ييچۋان، باۋجي، ۋيشيان، لينفىن، كايفىڭ قالالارىن الۋ جولىنداعى سوعىستاردا بەرىك بەكىنىستەرگە شابۋىل جاساۋ تاكتيكاسىن② ۇيرەنىپ الدى. حالىق ازاتتىق ارمياسى ٴوزىنىڭ زەڭبىرەكشى اسكەرلەرى مەن گوٴگبيگدەرىن قۇردى. سونى ەستەن شىعارماۋ كەرەك، حالىق ازاتتىق ارمياسىندا ايىرپىلان جانە تانكە جوق، ٴبىراق حالىق ازاتتىق ارمياسىندا گومينداڭ ارمياسىنىكىنەن اسىپ تۇسەتىن زەڭبىرەكشى اسكەرلەر مەن گوٴگبيگدەر جارىقتا شىققانىنان كەيىن، گومينداڭنىڭ قورعانىس تيشيلەرى، ٴتىپتى ايىرپىلاندارى مەن تانكەلەرى دە تۇككە تۇرمايتىن بولىپ قالدى. حالىق ازاتتىق ارمياسى يۇندوٴگدىق سوعىستى عانا ەمەس، جەندىلىك سوعىستى دا جوٴرگىزە الاتىن بولىندى. سوعىستىڭ 3-جىلىنىڭ العاشقى جارتىسىندا (1948-جىلى 7-ايدان 12-ايعا دەيىن) تاعى ٴبىر ٴتۇبىرلى وزگەرىس بولىندى. حالىق ازاتتىق ارمياسى سان جاعىنان ۇزاق ۋاقىت بويىنداعى وسالدىقتان باسىمدىلىققا ٴوتتى. حالىق ازاتتىق ارمياسى گومينداڭنىڭ قورعانىسى بەرىك قالالارىن الا الاتىن بولۋمەن بىرگە، گومينداڭنىڭ 100 مىڭ، ٴتىپتى بىرنەشە 100 مىڭ ادامى بار كۇشتى ٴارى سۇرىپتالعان بيگتۋاندارىن دا ٴبىر

جولدىڭ وزىندە قورشاي الاتىن جانە جويا الاتىن بولدى. حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ گوميندانىڭ اسكەر كۇشىن جويۋ قارقىنى بارىنشا ارتتى. جاۋدىڭ يگەنان جوعارى جىگگۇي ارمياسىنىڭ جويىلۋى جونىندەگى تۇگجيگە قاراپ كورەيىك (كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا وتكەن جاۋ ارمياسى دا وسىنىڭ ىشىندە): ٴبىرىنشى جىلى 97 لۇي، مۇنىڭ ىشىندە تولىق لۇي 46؛ ەكىنشى جىلى 94 لۇي، مۇنىڭ ىشىندە تولىق لۇي 50؛ ٴۇشىنشى جىلدىڭ العاشقى جارتىسىندا، تولىقسىز تۇگجي بويىنشا 147 شى، مۇنىڭ ىشىندە تولىق شى 111③. جاۋدىڭ جارتى جىل ىشىندە جويىلعان تولىق شىلارىنىڭ سانى وتكەن 2 جىل ىشىندە جويىلعان تولىق شىلارىنىڭ جالپى سانىنان 15 تولىق شى ارتىق. جاۋدىڭ جانلۇەلىك شەپتەرى بۇكىلدەي تالقاندالدى. دۇڭبيداعى جاۋ بۇكىلدەي جويىلدى، حۋابيداعى جاۋ بۇكىلدەي جويىلۋ الدىندا تۇر، حۋادۇڭ مەن جۇڭيۋانداعى جاۋدان وتە از عانا قالدى. گوميندانىڭ نەگىزگى كۇشىنىڭ چاڭجياڭنىڭ سولتۇستىگىندە جويىلۋى ناتيجەسىندە، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ بۇدان بىلايعى جەردە چاڭجياڭنان ٴوتىپ، وڭتۇستىككە جورىق جاساپ، بۇكىل جۇڭگونى ازات ەتۋ سوعىسىن جۇرگىزۋىنە مەيلىنشە قولايلىلىق جاسالدى. اسكەري شەپتە جەڭىسكە جەتۋمەن قاتار جۇڭگو حالقى ساياسي جانە ەكونوميكالىق شەپتەردە دە ۇلى جەڭىستەرگە جەتتى. وسىلاي بولعاندىقتان، جۇڭگو حالىق ازاتتىق سوعىسىنىڭ بۇكىل ەل كولەمىندە جەڭىسكە جەتەتىندىگى جونىندە ەندى بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى جۇرتشىلىق ــ بارلىق جيانگەرلەردىڭ گازەتتەرى دە وسىنىڭ ىشىندە ــ تالاس-تارتىس جۇرگىزۋىنە مۇلدە ورىن قالماي وتىر.

جاۋ وزدىگىنەن قۇرىمايدى. مەيلى جۇڭگو كەرتارتپا شىلارى بولسىن نەمەسە امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جۇڭگوداعى شاپقىنشى كۇشتەرى بولسىن، ٴبارى دە تاريح ساحناسىنان وزدىگىنەن تۇسپەيدى. جۇڭگو حالىق ازاتتىق سوعىسىنىڭ بۇكىل ەل كولەمىندە جەڭىسكە جەتۋىن جالاڭ اسكەري كۇرەس ادىسىمەن عانا تۇسىنۋگە بولمايتىندىعىنا كوزدەرى جەتكەندىكتەن، ولار ەندى ساياسي كۇرەس ادىسىنە كۇن ساناپ ٴمان بەرەتىن بولىپ وتىر. جۇڭگو كەرتارتپاشىلارى مەن امەريكا شاپقىنشىلارى قازىر، ٴبىر جاعىنان، ٴالى دە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان گومينداڭ ۇكىمەتىن پايدالانىپ، «بەيبىتشىلىك» قاسكۇنەمدىگىن جۇرگىزۋدە، ەندى ٴبىر جاعىنان، ٴارى جۇڭگو كەرتارتپاشىلارىمەن جانە امەريكا شاپقىنشىلارىمەن بايلانىسى بار، ٴارى گومينداڭنىڭ لاگەرىمەن بايلانىسى بار كەيبىر ادامداردان پايدالانىپ، ولاردى ايتاقتاپ، جەلىكتىرىپ جانە ولاردى جاقسى قىزمەت ىستەگەنىپ، گومينداڭ لاگەرگە امالىن تاۋىپ كىرىپ الۋعا بۇيىرىپ، گومينداڭ لاگەر ىشىندە فاندۋيپاي دەيتىندى ۇيىمداستىرۋدى جوسپارلاۋدا، ٴسويتىپ، كەرتارتپا كۇشتى ساقتاپ قالماقشى، گومينداڭ كۇشتى بۇلدىرمەكشى بولىپ وتىر. سەنىمدى مالىمەتتەرگە قاراعاندا، امەريكا ۇكىمەتى قازىردىڭ وزىندە-اق وسىنداي قاسكۇنەمدىك جوسپار جاساعان، ونىڭ ۇستىنە بۇل ٴىستى جۇڭگودا جۇرگىزە باستاعان. امەريكا ۇكىمەتىنىڭ ساياساتى گومينداڭنىڭ فانگومينداڭ سوعىسىن جالاڭ تۇردە قولداۋدان ەكى ٴتۇرلى تاسىلدەگى كۇرەسكە كوشتى: ٴبىرىنشى ٴتۇرى — گومينداڭنىڭ قالدىق اسكەري كۇشىن جانە جەرگىلىكتى كۇش دەيتىنىن چاڭجياڭنىڭ وڭتۇستىگىندە جانە شالعاي شەگارا ولكە-

لەردە حالىق ازاتتىق ارمياسىنا ۇزدىكسىز قارسىلىق كورسەتۋگە ۇيىمداستىرۋ؛ ەكىنشى تۇرى — گمىڭدىڭ لاگەردىڭ ىشكى جاعىندا فاندۇيپاي ۇيىمداستىرىپ، گمىڭدى جەتكەن جەرىندە توقتاتۋعا جانىن سالا كۇش جۇمساۋ؛ ەگەر گمىڭ ونان ارى ىلگەرلەيتىن بولسا، ونى جايماشۋاق تۇسكە ەنگىزىپ، جيانگەرلەردىڭ جانە ولاردىڭ يتارشىلارىنىڭ مۇددەسىنە ونشالىقتى كوپ قول سۇقپايتىن ەتۋ. انگليا مەن فرانسيا جيانگەرلەرى امەريكانىڭ وسى ساياساتىنىڭ قولداۋشىسى بولىپ وتىر. بۇل احۋالدى قازىر كوپ ادامدار ٴالى ايقىن اڭعارا الماي وتىر، دەگەنمەن ونشا ۇزاققا بارماي-اق ادامدار مۇنى ايقىن اڭعاراتىن بولادى.

قازىر جۇڭگو حالقىنىڭ، دەموكراتيالىق پارتيا-توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ الدىنا گمىڭدى ەڭ سوڭىنا دەيىن جۇرگىزۋ كەرەك پە الدە جول ورتادا توقتاتىپ قويۋ كەرەك پە؟ دەگەن ماسەلە قويىلىپ وتىر. ەگەر گمىڭدى ەڭ سوڭىنا دەيىن جۇرگىزۋ قاجەت بولسا، وندا گمىڭدىڭ ٴادىس قولدانىپ، بارلىق كەرتارتپا كۇشتەردى باتىل، جەرىنە جەتە، تىپ-تيپىل، تۇگەلدەي جويىپ، جيانگەرلىكتى جويۋدى، فەوداليزمدى جويۋدى جانە گۋانلياۋ كاپيتاليزمدى جويۋدى اۋىتقىماي جالعاستىرىپ، بۇكىل ەل كولەمىندە گومينداڭنىڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگىن قۇلاتۋ، بۇكىل ەل كولەمىندە پرولەتاريات باسشىلىعىنداعى، جۇمىسشى-ديحان وداعىن نەگىزگى تۇلعا ەتكەن، حالىق دەموكراتياسى ديكتاتۋراسىندىق رەسپۋبليكا قۇرۋ قاجەت بولادى. سوندا جۇڭگو ۇلتى تولىق ەگەمەن ەلگە اينالادى، جۇڭگو حالقى تولىق ازاتتىق الىپ، جەلكەسىنەن باسىپ تۇرعان فەودالدىق ەزگىنى

گۋانلياۋ كاپيتالىدىڭ (ياعني جۇڭگوداعى لۇگدۋان كاپيتال) ەزگىسىمەن قوسا لاقتىرىپ تاستايدى، ۇسىعان بايلانىستى ءبىر تۇتاس، دەموكراتيالىق بەيبىت جاعداي تۋادى، اۋىل شارۋاشىلىقتى ەلدى ونەركاسىپتى ەلگە اينالدىرۋدىڭ العى شارتى ازىرلەنەدى، ادامدى ادام قانايتىن قوعامنان سوتسياليستىك قوعامعا قاراي دامۋ مۇمكىن-شىلىگى تۋىلادى. ەگەر گىمىڭ جول ۇرتادا توقتاتىلاتىن بولسا، مۇنىڭ ءوزى حالىقتىڭ ىراداسىنا قايشى كەلگەنىدىك، شەتەل شاپقىنشىلارىنىڭ جانە جۇڭگو كەرتارتپاشىلارىنىڭ ىراداسىن قابىل-داعاندىق بولادى دا، گومينداڭنىڭ ءوز جاراسىن ساۋىقتىرۋ ۇرايىن الۋىنا، ونان سوڭ ءبىر تاڭەرتەڭ تاپ بەرىپ گىمىڭدى تۇنشىقتىرۋىنا، بۇكىل ەلدى قاراڭعىلىق دۇنيەگە قايتا تۇسىرۋىنە مۇمكىندىك بەرەدى. قازىرگى ماسەلە — ۇسىنشاما ايقىن، ۇسىنشاما ۇتكىر قويىلىپ وتىرعان ماسەلە. زاتىندا ۇسى ەكى جولدىڭ قايسىسىن تاڭداپ الۋ كەرەك؟ جۇڭگوداعى دەموكراتيالىق پارتيا-توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ بارلىعى بۇل ماسەلەنى ويلاستىرۋعا ءتيىس، ۇزدەرىنىڭ جۇرەر جولىن تاڭداپ الۋعا ءتيىس، ءوز پوزيتسيالارىن بىلدىرۋگە ءتيىس. جۇڭگوداعى دەموكراتيالىق پارتيا-توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ جول ۇرتادا ايرىلىسپاي، شىن مانىندە ىستەس بولا الۋ-بولا الماۋى ولاردىڭ بۇل ماسەلەدە پىكىر بىرلىگىنە كەلە الۋ-كەلە الماۋىنا، جۇڭگو حالقىنىڭ ورتاق جاۋىن جويۋ جولىندا ءبىر اۋىزدىلىق شارا قولدانا الۋ-قولدانا الماۋىنا بايلانىستى. بۇل ارادا قايداعى ءبىر «فاندۋيپاي» قۇرۋ ەمەس، سونداي-اق قايداعى ءبىر «ارالىق لۋشيان»مەن④ ءجۇرۋ دە ەمەس، قايتا ءبىر اۋىزدىلىق قاجەت، ىستەستىك قاجەت.

جىاڭ جيەشى سياقتى ادامدار باستاعان جۇڭگو كەرتارتپاشلارى
1927 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنگى فانگميگدىك جىگبيانىنان قازىرگە
دەيىنگى 20 جىلـدان استام ۇزاق ۋاقىـت ىشىندە، وزدەرىنىڭ تۇلا
بويى قىزىل قانعا مالشىنعان، ادام ولتىرۋگە قۇنىعىپ العان ٴبىر توپ
جەندەتتەر ەكەنـدىگىن ٴالى دالەلدەگەن جوق پا؟ وزدەرىنىڭ
جىانـگەرلەردىڭ كاسىپـتىك يتارشىلارى ەكەندىگىن جانە وتانـدى
ساۋدالاۋشىلار ەكەندىگىن ٴالى دالەلدەگەن جوق پا؟ ويلاپ كورىـ
ڭىزدەرشى، 1936 ـ جىلى 12 ـ ايداعى شي ـ ان وقيـعاسىنان بەرى،
1945 ـ جىلى 10 ـ ايداعى چۇڭچيڭ كەلىسسوزىنەن جانە 1946 ـ جىلى
1 ـ ايداعى ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنەن بەرى جۇڭگو حالقى بۇل
قاراقشىلارعا سونشاما جاقسىلىق ىستەپ، ولارمەن بىرگە ەل ىشىندە
بەيبىتشىلىك ورناتۋدى ٴۇمىت ەتتى. ٴبىراق ىزگى نيەتـتى تىلەكـ
تەردىڭ بارلىعى ولاردىڭ تاپتىق جاراتىلىسىن‌تيتتەي دە وزگەرتە
الدى ما؟ بۇل قاراقشىلاردىڭ بىردە ـ ٴبىرىنىڭ تاريحىن امەريـكا
جىانگەرلىگىنەن بولە قاراۋعا بولمايدى. ولار امەريكا جىانگەرلىگىنە
سۇيەنىپ، 475 مىليون باۋىرلاستارىمىزدى بۇرىـن بولىپ كورمەگەن
جانتۇرشىـگەرلىك زور ىشكى سوعىسقا دۋشار ەتتى، ولار امەريـكا
جىانـگەرلىگى بەرگەن بومبىلاۋشى ايىرپىلان، قىرۋشى ايىرپىلان،
زەڭبىرەك، تانكە، حوجيانتۇڭ، زىدۇڭبۋچياڭ، چيىۋدان، دۋچيدان
سياقتى قىرعىندايتىن قارۋلارمەن مىليونداعان ەر ـ ايەلدى، كارى ـ
جاستى قىرعىنـدادى، ال امەريـكا جىانـگەرلىگى ولارعا سۇيەنىپ،
جۇڭگونىڭ ليگتۇ ۇقىعىن، تەڭىز ايـدىنى ۇقـىعىن، اۋە كەڭىستىگى
ۇقىعىن، ىشكى وزەنـدەرىندە قاتـناۋ ۇقىعـىن، ساۋداداعى ەرەكشە
ۇقىعىن، ىشكى ىستەر جانە ۋايجياۋلىق ەرەكشە ۇقىعىن تارتىپ الدى،

ٴتىپتى ادامداردى ۇرىپ-سوعىپ، باستىرىپ ولتىرسە دە، ايەلدەردىڭ نامىسىنا تيىسە دە ەشقانداي جازاعا تارتىلمايتىن ەرەكشە ۇقىقتارعا يە بولدى. وسىنشاما ۇزاق مەرزىمدى قاندى سوعىس جاساۋعا ٴماجبۇر بولعان جۇڭگو حالقى وسى بارىپ تۇرعان جاۋىز جاۋلاردى ٴبىرجولاتا جويماي جانە قۋىپ شىعارماي ولارعا سۇيسىنشىلىك ٴبىلدىرىپ، مەيىرىمدىلىك كورسەتۋگە ٴتيىس پە ەكەن؟ جۇڭگو كەرتارتپا شىلارىن تولىق جويعاندا عانا، امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ شاپقىنشى كۇشتەرىن جۇڭگودان قۋىپ شىعارعاندا عانا جۇڭگودا تاۋەلسىزدىك بولادى، سوندا عانا دەموكراتيا بولادى، سوندا عانا بەيبىتشىلىك بولادى، بۇل اقيقات تۇسىنىكتى ەمەس پە؟

كوڭىل بولۋگە تاتيتىنى سول، قازىر جۇڭگو حالقىنىڭ جاۋلارى كەنەتتەن كۇشىنىڭ بارىنشا ٴوزىن زالالسىز، ٴتىپتى بەيشارا ەتىپ كورسەتۋدە (وقىرماندار، ەستەرىڭىزدە بولسىن: مۇنداي بەيشارالىق بەينەگە ەنىپ الۋ بۇدان بىلاي دا بولىپ تۇرادى). تاياۋدا گومينداڭ اكىمشىلىگىنىڭ يۋانىنىڭ باستىعى بولعان سۇن كى بىلتىر 6-ايدا: «اسكەري ىستەر جاقتا تەك سوڭىنا دەيىن سوعىساتىن بولساق، ٴتۇبى ٴبىر شەشىم بولادى» دەپ جارىيالاماپ پا ەدى؟ بۇل جولى ول تاقتا شىعىسىمەن «داڭقتى بەيبىتشىلىك» دەيتىنى تۋرالى لەپىرىپ، «ۇكىمەت بەيبىتشىلىككە جەتۋ جولىندا كۇش جۇمساپ كەلگەن ەدى، بەيبىتشىلىك ورناتۋ مۇمكىن بولماعاندىقتان عانا اسكەر جۇمساۋعا ٴماجبۇر بولدى، اسكەر جۇمساۋداعى ەڭ سوڭعى ماقسات تا بەيبىتشىلىكتى قالپىنا كەلتىرۋ» دەگەندى ايتىپ وتىر. حىجۇڭشى 12-ايدىڭ 21-كۇنى شاڭحايدان تاراتقان حابارىندا: سۇن كىنىڭ مالىمدەمەسى «امەريكانىڭ ۇكىمەت ادامدارى مەن

گومينداڭنىڭ زيىۋۋجۋيشىلدەرى اراسىندا اسا كەڭ كولەمدە ماداق-
تالادى»، دەپ دەرەۋ بولجاۋ جاسادى. امەريكانىڭ ۇكىمەت ادامدارى
قازىر جۇڭگونىڭ «بەيبىتشىلىگى»نە ىنتالى بولىپ قانا قويىماي،
ءتىپتى 1945 ـ جىلى 12 ـ ايدا موسكۆادا وتكىزىلگەن سوۆەت وداعى،
امەريكا، انگليا سىرتقى ىستەر بۋجاڭدارىنىڭ ماجىلىسىنەن بەرى
«جۇڭگونىڭ ىشكى ىستەرىنە ارالاسپاۋ ساياساتى»نا امەريكانىڭ بويى-
سۇنىپ كەلە جاتقاندىعىن قايتا ـ قايتا ءبىلدىرىپ وتىر. بۇل مارتە-
بەلى ەلدىڭ مىرزالارىنا نە ىستەگەن ءجون؟ بۇل ارادا ەرتەدەگى
گرەتسيانىڭ مىناداي ءبىر مىسالىن ايتۋعا بولادى: «ءبىر ديحان
قىستى كۇنى ءۇسىپ قالعان جىلاندى كورىپتى. جانى اشىپ ونى
قويىنىنا سالىپتى. جىلۋ وتكەن سوڭ الگى جىلان ءتىرىلىپتى دە،
ءوزىنىڭ جاراتىلىستىق تەگىنە قايتىپ، جاڭاعى وزىنە قامقورشى
بولعان ادامدى شاعىپ، ءولىم حالىنە كەلتىرىپتى. ديحان جان ۇزەر
الدىندا: جاۋىزعا جان اشىرلىق ىستەدىم. ونىڭ سازايىن تارتۋعا
ءتيىسپىن! دەپتى»⑤. شەتەلدەردىڭ جانە جۇڭگونىڭ ۋلى جىلان-
دارى جۇڭگو حالقىنىڭ دا الگى ديحاننىڭ اياعىن قۇشىپ ءولۋىن
ءۇمىت ەتەدى، جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ جانە جۇڭگوداعى بارلىق
گىمىڭدىك دەموكراتيالىق توپتاردىڭ ۋلى جىلاندارعا الگى
ديحانداي مەيىرىمدى بولۋىن ءۇمىت ەتەدى. ءبىراق جۇڭگو حالقى،
جۇڭگو گۇڭچانداڭى جانە جۇڭگونىڭ ناعىز گىمىڭدىك دەموكراتيا-
لىق توپتارى الگى ەگبەكشىنىڭ وسيەتىن تىڭدادى جانە ونى ەستە
ۇستادى. ال جۇڭگو جەرىنىڭ كوپ بولەگىن ورداسىنا اينالدىرعان
ۇلكەن جىلاندار مەن كىشكەنە جىلاندار، قارا جىلاندار مەن اق
جىلاندار، ۋلى ءتىلىن جالاڭداتىپ تۇرعان جىلاندار مەن سۇلۋ

ايەل بەينەسىنە ەنىپ العان جىلاندار قىستىنىڭ حاۋىپ - قاتەرىن سەزىنىپ وتىرسا دا ٴالى ۇسكەن جوق!

جىلان سياقتى جاۋىزدارعا جۇڭگو حالقى ەشقاشان دا جان اشىرلىق ىستەمەيدى، قايتا بىلاي دەپ تۋراسىن ايتادى: مۇنداي جاۋىزدارعا جان اشىرلىق ەتىڭدەر، ويتپەگەندە مەملەكەتتىڭ داستۇرىنە ساي كەلمەيدى، ۇلىلىققا دا جاتپايدى دەگەن سياقتى قايداعى بىردەڭە- لەردى ايتىپ، سايقالدىق ىستەپ جۇرگەندەر ەشقاشان دا جۇڭگو حالقىنىڭ ادال دوسى ەمەس. جىلان سياقتى جاۋىزدارعا نەلىكتەن جان اشىرلىق ەتىلەدى ەكەن؟ وسىنداي جاۋىزدارعا جان اشىرلىق ەتۋدى، ٴسىرا، قايسى جۇمىسشى، قايسى ديحان، قايسى اسكەر جاقتاعان ەكەن؟ جۇڭگو حالقىنا امەريكا مەن گومينداڭنىڭ «بەيبىت- شىلىگى»ن قابىلداۋ كەرەك دەپ ٴناسيحات ايتاتىن، ياعني جيان- گەرلىكتىڭ، فەوداليزىمنىڭ جانە گۋانلياۋ كاپيتاليزىمنىڭ قالدىق- تارىن كيەلى زات رەتىندە اسىراپ، مۇنداي اسىل زاتتاردىڭ تۇقىمىن دۇنيە جۇزىنەن جوعالتىپ الۋدان ساقتانۋ كەرەك دەيتىن «گومينداڭنىڭ زىيۋۋجۇپيشىلدەرى» نەمەسە گومينداڭ سىرتىنداعى «زىيۋۋجۇپيشىلدەر»، سياقتى ادامداردىڭ بار ەكەندىگى راس. ٴبىراق ولار ەشقاشان جۇمىسشى دا، ديحان دا، اسكەر دە ەمەس، جۇمىسشى- لاردىڭ، ديحانداردىڭ، اسكەرلەردىڭ دوسى دا ەمەس.

ٴبىز، جۇڭگو حالقىنىڭ گىمىڭدىك لاگەرىن ۇلعايتۋ كەرەك، ول قازىرگى گىمىڭدىك ىسكە قاتىناسۋدى قالايتىن ادامداردىڭ ٴبارىن قامتۋعا ٴتيىس دەپ سانايمىز. جۇڭگو حالقىنىڭ گىمىڭدىك ٴىسى نەگىزگى كۇش ارمياعا مۇقتاج، وداقتاس ارمياعا دا مۇقتاج، وداقتاس ارمياسى جوق ارميا جاۋدى جەڭە المايدى. گىمىڭ ورلەۋى

ۇستىندە تۇرعان جۇڭگو حالقى دوستارعا مۇقتاج، ولار ٴوز دوستارىن ەستەرىنەن ساقتاۋعا، ولاردى ۇمىتپاي قالماۋعا ٴتيىس. حالقىمىز گىميڭ ىسىنە ادال دوستاردىڭ جانە حالىق مۇددەسىن قولشىنا قورعاپ، جاۋ مۇددەسىن قورعاۋعا قارسى شىعاتىن دوستاردىڭ جۇڭگودا از ەمەس ەكەندىگى ٴشۇباسىز، بۇلاردىڭ بىردە ـ ٴبىرى ۇمىتىلماۋعا جانە بىردە ـ بىرىنە سالقىن قارالماۋعا ٴتيىس ەكەندىگى دە ٴشۇباسىز. ٴبىز تاعى دا، جۇڭگو حالقىنىڭ گىميڭدىك لاگەرىن بەكەمدەۋ كەرەك، بۇزىقتاردىڭ وعان كىرىپ الۋىنا جول بەرمەۋ كەرەك، قاتە قۋاتتامالاردىڭ جەڭىس تابۋىنا جول بەرمەۋ كەرەك دەپ سانايمىز. گىميڭ ورلەۋى ۇستىندە تۇرعان جۇڭگو حالقى ٴوز دوستارىن ەستە ساقتاۋدىڭ سىرتىندا، ٴوز جاۋلارىن جانە جاۋلارىنىڭ دوستارىن دا ەستەرىنەن بەرىك ساقتاۋعا ٴتيىس. جوعارىدا ايتىلعانداي، جاۋ «بەيبىتشىلىك» ٴادىسىن جانە گىميڭدىك لاگەرگە كوز بوياپ كىرىپ الۋ ٴادىسىن زىميانىدىقپەن قولدانىپ، ٴوز جىندىلەرىن ساقتاپ قالماقشى جانە كۇشەيتپەكشى بولىپ وتىر ەكەن، ال حالقىنىڭ ٴتۇبىرلى مۇددەسى بارلىق كەرتارتپا كۇشتەردى ٴبىرجولاتا جويۋدى، سونداي-اق امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ شاپقىنشى كۇشتەرىن جۇڭگودان قۋىپ شىعۋدى تالاپ ەتىپ وتىر ەكەن، ەندەشە، جاۋعا جان اشىرلىق ىستەۋدى، كەرتارتپا كۇشتەردى ساقتاپ قالۋدى حالىققا ٴناسيحات ەتەتىن ادامدار حالىقتىڭ دوسى ەمەس، قايتا جاۋدىڭ دوسى.

جۇڭگو گىميڭىنىڭ بۋىرقانعان تولقىنى بارلىق قوعامدىق قاتتامداردى ٴوز پوزيتسيالارىن بەلگىلەپ الۋعا ٴماجبۇر ەتىپ وتىر. جۇڭگوداعى تاپتىق كۇشتەردىڭ سالىستىرماسىندا جاڭا وزگەرىستەر

تۋىلۋدا. توپ-توپ حالىق گومينداڭنىڭ ىقپالىنان جانە شەگگەلىنەن قۇتىلىپ، گسيگدىڭ لاگەر جاققا وتۋدە، جۇڭگو كەرتارتپاشىلارى مۇلدە سۇيەنىشسىز-جەتىم قالىۋ كۇيىنە ٴتۇسىپ وتىر. حالىق ازاتتىق سوعىسى ەلڭ سوگىمى جەگىسكە قانشالىق جاقىنداعان سايىن، بارلىق گسيگشىل حالىق جانە حالىقتىڭ بارلىق دوستارى سونشالىق بەرىك بىرلىك-ىنتىماقتا بولا وتىرىپ، جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ باسشىلىعىندا، كەرتارتپا كۇشتەردى جەرىنە جەتە جويىپ، گسيگدىڭ كۇشتەردى مەيلىنشە دامىتىپ، بۇكىل جۇڭگو كولەمىندە حالىقتىق دەموكراتيالىق رەسپۋبليكا قۇرۋدى، ٴبىرتۇتاس، دەموكراتيالىق بەيبىتشىلىكتى جۇزەگە اسىرۋدى باتىل قۋاتتايدى. مۇنىڭ كەرىسىنشە، امەريكا جيانگەرلەرى، جۇڭگو كەرتارتپاشىلارى جانە ولاردىڭ دوستارى بەرىك بىرلىك-ىنتىماقتا كەلە الماسادا، ولاردىڭ اراسىندا بىتپەس جاڭجالدار، ۇزارا بالاعاتتاۋلار، ٴبىرىن ٴبىرى كىنالاۋلار، ۇزارا قاقپايلاۋلار تۋىپ وتىرسادا، ٴبىراق ولار مىناداي ٴبىر تۇيىندە، ياعني الۋان ٴتۇرلى تاسىلدەردى قولدانىپ، گسيگدىڭ كۇشتەردى ٴبۇلدىرىپ، كەرتارتپا كۇشتەردى ساقتاپ قالىۋعا ۇرىنۋدا ىنتەس بولا الادى. ولار الۋان ٴتۇرلى تاسىلدەردى — اشكەرە جانە جاسىرىن، توتە جانە اينالمالى تاسىلدەردى قولدانادى. ٴبىراق ولاردىڭ ساياسي قاسكۇنەمدىگى دە بەينە اسكەري شابۋىلدارى سياقتى جەڭىلىسكە ۇشىرايدى دەپ كەسىم جاساۋعا بولادى. تاجىريبەسى مول جۇڭگو حالقى جانە ونىڭ زۇڭ-سانىموۋبۋى بولعان جۇڭگو گۇڭچاندانگى جاۋدىڭ اسكەري شابۋىلىن تالقانداعانى سياقتى، جاۋدىڭ ساياسي قاسكۇنەمدىگىن دە ٴسوزسىز تالقانداپ، ۇلى حالىق ازاتتىق سوعىسىن ەلڭ سوگىنا دەيىن جۇرگىزە

بەرەدى.

1949 ـ جىلى جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى چاڭجياڭنىڭ وڭتۇستىگىنە جورىق جاساپ، 1948 ـ جىلداعىدان دا ۇلى جەڭىستەرگە جەتەدى.

1949 ـ جىلى ءبىز ەكونوميكالىق قۇرىلىس جاعىنان 1948 ـ جىلداعىدان دا ۇلى تابىستارعا جەتەمىز. ءبىزدىڭ اۋىل شارۋاشىلىعى ءوندىرىسىمىز بەن ونەركاسىپ ءوندىرىسىمىز بۇرىنعىسىنان ارتا تۇسەدى، تەمىر جول جانە تاس جول قاتىناسى تولىق قالپىنا كەلتىرىلەدى. حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ نەگىزگى كۇش بىگىتۋاندارىنىڭ سوعىسى قازىرگە دەيىن ءومىر ءسۇرىپ وتىرعان كەيبىر پارتيزاندىق سيپاتتان ارىلىپ، اناعۇرلىم جوعارى دارەجەدە جىگىتۋيلەنۋگە وتەدى.

1949 ـ جىلى كەرتارتپا ەلەمەنتتەر قاتىناستىرىلماعان، حالىقتىق كىمىگىنىڭ مىندەتتەرىن ورىنداۋدى نىسانا ەتكەن ساياسي ءماسليحات كەڭەسى شاقىرىلىپ، جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسى قۇرىلادى، سونداي-اق رەسپۋبليكانىڭ ورتالىق ۇكىمەتى ۇيىمداستىرىلادى. بۇل ۇكىمەت جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ باسشىلىعىنداعى، دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ لايىقتى ۋاكىلدەرى قاتىناسقان دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت بولادى.

بۇلار ـــ جۇڭگو حالقىنىڭ، جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ، جۇڭگوداعى بارلىق دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردىڭ جانە حالىقتىق ۇيىمداردىڭ 1949 ـ جىلى كۇش جۇمساي وتىرىپ جۇزەگە اسىراتىن باستى جانە ناقتى مىندەتتەرى. ءبىز ءارقانداي قيىنشىلىقتاردان تايسالماي، بىرلىك ـ ىنتىماقتا بولا وتىرىپ بۇل مىندەتتەردى ورىندايمىز.

بىرنەشە مىڭ جىلدان بەرگى فەودالدىق ەزگى، 100 جىلدان

بەرگى جيانگەرلىك ەزگى ٴبىزدىڭ كۇرەسىمىز بارىسىندا ٴبىر-جولاتا اۋدارىلىپ تاستالادى. 1949 ـ جىل ۋراسان ماڭىزدى ٴبىر جىل بولادى، ٴبىز قۇلشىنا كۇش جۇمساۋعا ٴتيىسپىز.

ەسكەرتۋلەر

① 1945 ـ جىلى جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن، گوميندالڭ ۇكىمەتى دۇڭبەيداعى بۇرىنعى ٴۇش ولكەنى (لياۋنيڭ، جيلين، حيلۇڭجياڭ) لياۋنيڭ، لياۋبەي، اندۇڭ، جيلين، حەجياڭ، سۇڭجياڭ، حيلۇڭجياڭ، نۇنجياڭ جانە شيڭ ـ ان سياقتى توعىز ولكەگە ٴبولدى. 1949 ـ جىلى ٴبىزدىڭ دۇڭبەي اكىمشىلىك ۋيۋانحۇيىمىز دۇڭبەي ٴۇش ولكەنىڭ اكىمشىلىك ٴبولىنىسىن رەتتەپ، لياۋدۇڭ، لياۋشي، جيلين، حيلۇڭجياڭ، سۇڭجياڭ سياقتى بەس ولكەگە ٴبولدى جانە بۇعان رىحىنى قوسىپ، دۇڭبەي التى ولكە دەپ اتادى. 1954 ـ جىلى ورتالىق حالىق ۇكىمەتى ۋيۋانحۇيى لياۋدۇڭ ولكەسى مەن لياۋشي ولكەسىن بىرىكتىرىپ لياۋنيڭ ولكەسى ەتۋدى، سۇڭجياڭ ولكەسى مەن حيلۇڭجياڭ ولكەسىن بىرىكتىرىپ حيلۇڭجياڭ ولكەسى ەتۋدى، جيلين ولكەسىن بۇرىنعى كۇيىندە قالدىرۋدى ۇيعاردى. 1955 ـ جىلى رىحى ولكەسى كۇشىنەن قالدىرىلىپ، وعان قاراستى رايونداردى حىبەي، لياۋنيڭ ولكەلەرىنە جانە ىشكى موڭعۇل اپتونوميالى رايونىنا قوسىلىپ بەرىلدى.

② شىجياجۋاڭ 1947 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى الىندى، يۇنچىڭ 1947 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنى الىندى، سىپيڭ 1948 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى الىندى، لوياڭ 1948 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى جانە 4 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى بولىپ ەكى رەت الىندى، يىچۋان 1948 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 3 ـ كۇنى الىندى، باۋجي 1948 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى الىندى، ۋيشيان 1948 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 27 ـ كۇنى الىندى، لينفىن 1948 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 17 ـ كۇنى الىندى، كايفىڭ 1948 ـ جىلى

6 ـ ايىدىڭ 22 ـ كۇنى الىندى. بۇل قالالاردىڭ بارىنىدە كوپتەگەن پاۋتايلار نەمەسە بىيىك ـ بىيىك قورعانىدار بار ەدى، سونىداي ـ اق قابات ـ قابات ورلار، تەمىر تورلار جانە ٴتۇرلى توسقاۋىلدار سياقتى قوسىمشا قورعانىس قۇرىلىستارى بار ەدى. بۇل كەزدە ٴبىزدىڭ ارميامىزدا ايىرپىلان دا، تانكە دە جوق ەدى، زەڭبىرەكشى اسكەرلەر جوق نەمەسە وتە از ەدى. جوعارىدا ايتىلعان قالالاردى الۋدا ارميامىز بەرىك بەكىنىستەرگە شابۋىل جاساۋدىڭ ٴبىرتۇتاس تاكتيكالارىن ۇيرەنىپ الدى. بۇل تاكتيكالار مىنالار: (1) ارت ـ ارتىنان پارتلاتۋ — پارتلاتقىش دارىلەر ارقىلى جاۋدىڭ ٴارتۇرلى قورعانىس جابدىقتارىن ارت ـ ارتىنان پارتلاتۋ؛ (2) جەر استى جولدارىن قازۋ — جاۋ پاۋتايلارىنىڭ نەمەسە قورعاندارىنىڭ استىنا دەيىن جاسىرىن قازىپ بارىپ، پارتلاتقىش دارىلەرمەن پارتلاتىپ، بىلە ـ شالا تۇتقيىلدان سىلەيتە سوققى بەرۋ؛ (3) قارسى ور قازۋ، ياعني تاياپ بارۋ — جاۋدىڭ بەرىك بەكىنىستەرىنە قارسى ور قازىپ، جاۋعا جاسىرىن تۇردە جاقىنىداپ، تۇتقيىلدان تاپ بەرۋ؛ (4) پارتلاتقىش ٴدارى بۋدالارىن اتۋ — پاۋشتۇڭنان نەمەسە پايجىپاۋدان پارتلاتقىش دارىلەردى اتىپ، جاۋدىڭ قورعانىس بەكىنىستەرىن ٴبۇلدىرۋ؛ (5) اسكەر كۇشىن، وت كۇشىن توپتاپ، ٴبىر ٴتۇيىندى بۇزۋ، جارىپ كىرۋ، ٴبولىپ تاستاۋ سياقتى «قانجارلىق سوعىس ٴادىسى»ن قولدانۋ.

③ بۇل ارادا «تولىق لۇي» جانە «تولىق شى» دەپ گومينداڭ ارمياسىنىڭ تۇتاسىمەن جويىلعان لۇيلەرى مەن شىلارى ايتىلىپ وتىر. بۇل ارادا لۇي دەپ رەتتەلىپ قۇرىلعانىنان كەيىنگى لۇي ايتىلىپ وتىر؛ شى دەپ رەتتەلىپ قۇرىلعان شى ەمەس، گومينداڭ ارمياسىنىڭ رەتتەلىپ قۇرىلۋدان بۇرىنعى شىسى ايتىلىپ وتىر. بۇل ەكەۋى ٴبىر جۇزىندە ۇقساس.

④ «ارالىق لۋشيان»، ياعني ٴۇشىنشى جول دەيتىن جونىندە وسى تومداعى «قازىرگى جاعداي جانە ٴبىزدىڭ مىندەتىمىز»دىڭ ⑥ ەسكەرتۋىنەن پايدالانىڭىز.

⑤ «ەزوپ مىسالدارى»نداعى «ديحان مەن جىلان»عا قاراڭىز.

سوعس قلمستسنڭ بەيبتشلكتى تالاپ ەتۋسنە باعا*

(1949 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى)

جۇڭگونىڭ كەرتارتپا كۇشتەرى مەن امەريكانىڭ جۇڭگوداعى شاپقىنشى كۇشتەرىن ساقتاپ قالۋ ٷشىن، جۇڭگونىڭ ٴبىرىنشى ٴنومىرلى سوعىس قىلمىستىسى، گوميىنداڭ باندىلارىنىڭ اتامانى جياڭ جيەشى بىيىل جاڭا جىل كۇنى بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتكەن مالىمدەمە جاريالادى. سوعىس قىلمىستىسى جياڭ جيەشى بىلاي

---

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس شينحۋاشى ٷشىن جازعان، گوميىنداڭنىڭ بەيبىتشىلىك كەلىسسوزدەن پايدالانىپ فاڭگىميگىدىڭ كۇشىن ساقتاپ قالۋدى كوزدەپ وتىرعاندىعىن اشكەرەلەگەن ٴبىرقاتار پىكىلۇندارىدىڭ ٴبىرىنشىسى. باسقا پىكىلۇندار مىنالار: «توز ـ توزى شىققان كەرتارتپا ـ شىلار نە ٷشىن ٴالى دە «جالپى بەتىنىڭ بەيبىتشىلىك» دەپ بوسقا داۋرىعادى؟»، «گوميىنداڭ كەرتارتپاشىلارى «بەيبىتشىلىككە شاقىرۋ»دان سوعىسقا شاقىرۋعا كوشتى»، «گوميىنداڭنىڭ سوعىس جاۋاپكەرشىلىگى ماسەلەسى جونىندەگى بىرنەشە ٴتۇرلى جاۋاپقا باعا»، «نانجيڭ ۇكىمەتى قايدا بارادى؟»

دەدى: «بەيبىت كەلىسىم مەملەكەتتىڭ تاۋەلسىزدىگى مەن تۇتاستىعىنا زيان كەلتىرمەيتىن بولسا، حالىقتىڭ تىنىس الىپ، ەس جيۋىنا كومەك بەرەتىن بولسا، قاسيەتتى شيانفاعا مەنىڭ سەبەبىمنەن قايشىلىق جاسالماسا، ۇسىنىڭ سالدارىنان دەموكراتيالىق شيانجىڭ بۇلدىرىلمەيتىن بولسا، جۇڭحۋا مينگونىڭ مەملەكەت تيەجىسى شىن مانىندە قامتاماسىز ەتىلسە، جۇڭحۋا مينگونىڭ فاتۇڭى ۇزىلىپ قالمايتىن بولسا، ارميا شىن مانىندە قامتاماسىز ەتىلسە، حالىق ۇزىنىڭ ەركىن تۇرمىس تاسىلدەرى مەن قازىرگى ەڭ تومەن تۇرمىس ۇساۋياسىن ساقتاي الاتىن بولسا، وندا جەكە ۇزىمنىڭ باسقا ەشقانداي تالابىم جوق.» «بەيبىتشىلىك جۇزەگە اسىرىلسا بولعانى، ۇزىمنىڭ ورنىمدا بولۋ-بولماۋىمنان مۇلدە قام جەمەيمىن، تەك حالىقتىڭ جالپى ىراداسىنا عانا باعىنامىن.» جۇرت سوعىس قىلمىستىسىنىڭ بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتۋىن كۇلكىلى ىس دەپ قاراماۋ كەرەك، سونداي-اق بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتكەن مۇنداي مالىمدەمەنى شىنىندا جيرەنىشتى دەپ تە قاراماۋ كەرەك. ىبىرىنشى ىنومىرلى سوعىس قىلمىستىسى — گوميىنداڭ باندىلارى اتامانىنىڭ ورتاعا شىعىپ بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتۋى جانە مۇنداي مالىمدەمە جاريالاۋى جۇڭگو حالقىنىڭ گوميىنداڭ باندىلارى مەن امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ قاسكۇنەمدىك جوسپارىن تۇسىنۋىنە كورنەۋ پايدالى ەكەندىگىن ىبىلۋ كەرەك. جۇڭگو حالقى بۇدان، قازىر داۋرىعا ايتىلىپ ۇتىرعان «بەيبىتشىلىك» دەيتىننىڭ جياڭ جيەشى — ۇسى ىبىر توپ قانىشەر جەندەتتەر مەن ولاردىڭ امەريكالىق قوجايىندارىنىڭ شۇعىل قاجەت ەتىپ ۇتىرعان نارسەسى ەكەندىگىن تۇسىنە الادى.

جياڭ جيەشى باندىلاردىڭ بۇكىل جوسپارىن مويىنداپ ۇتىر.

بۇل جوسپاردىڭ باستى تۇيىندەرى مىنالار:

«مەملەكەتتىڭ تاۋەلسىزدىگى مەن تۇتاستىعىنا زيان كەلتىرمەيتىن بولۋ» ــ بۇل بارىنەن دە ماڭىزدى. «بەيبىتشىلىك» بولسىن ـ اق، ٴبىراق «بەيبىتشىلىك» 4 ۇلكەن سەميا مەن مايبان، ديجۋ تابى مەملەكەتىنىڭ «تاۋەلسىزدىگى مەن تۇتاستىمى»نا زيان كەلتىرەتىن بولسا، وندا ٴتىپتى بولماي ـ اق قويسىن. «بەيبىتشىلىك» جۇڭگو ـ امەريكا دوستىق، ساۋدا جانە تەڭىز قاتىناس شارتى، جۇڭگو ـ امەريكا اۋە تاسىمالى كەلىسىمى①، جۇڭگو ـ امەريكا ەكى جاقتى كەلىسىمى② سياقتى شارتتارعا زيان كەلتىرەتىن بولسا، امەريكانىڭ جۇڭگودا تەڭىز ارمياسىن، قۇرلىق ارمياسىن، اۋە ارمياسىن تۇرعىزۋ، اسكەري جيديلەر قۇرۋ، كەن بايلىقتارىن اشۋ جانە ساۋدانى شەڭگەلىنە الۋ سياقتى ەرەكشە ۇقىقتارىنا زيان كەلتىرەتىن بولسا، جۇڭگونى امەريكانىڭ وتارى ەتۋگە زيان كەلتىرەتىن بولسا، ٴبىر اۋىز سوزبەن ايتقاندا، «بەيبىتشىلىك»جياڭ جيەشى كەرتارتپا مەملەكەتىنىڭ «تاۋەلسىزدىگى مەن تۇتاستىعى»ن قورعايتىن وسى شارالاردىڭ بىردە ـ بىرىنە زيان كەلتىرەتىن بولسا، وندا مۇلدە بولماي ـ اق قويسىن.

«حالىقتىڭ تىنىس الىپ، ەس جيۋىنا كومەك بەرەتىن بولۋ» ــ «بەيبىتشىلىك»تىڭ جەڭىلگەن، ٴبىراق ٴالى جويىلىپ بىتپەگەن جۇڭگو كەرتارتپاشىلارىنىڭ تىنىس الىپ، ەس جيۋىنا، ٴسويتىپ، تىنىستاپ العان سوڭ قايتا ورالىپ، گيميڭدى تۇنشىقتىرۋىنا كومەك بەرەتىن بولۋى كەرەك. «بەيبىتشىلىك» مىنە وسى ٴۇشىن قاجەت بولىپ وتىر. سوعىستالى ەكى جارىم جىل بولدى، «قارعىلى توبەت اۋعا جارامادى»، امەريكالىقتار اشۋلانىپ وتىر، ٴبىراز تىنىستاپ

العاندارى دا ٴجون.

«قاسيەتتى شيانفاعا مەنىڭ سەبەبىمەن قايشىلىق جاسالماۋ، وسىنىڭ سالدارىنان دەموكراتيالىق شيانجىڭ بۇلدىرىلمەيتىن بولۋ، جۇڭحۋا مينگونىڭ مەملەكەت تيجىسى شىن مانىندە قامتاماسىز ەتىلۋ، جۇڭحۋا مينگونىڭ فاتۇڭى ٴۇزىلىپ قالمايتىن بولۋ» — جۇڭگونىڭ كەرتارتپا تاپتارى مەن كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ ۇستەمدىك ورنىن شىن مانىندە قامتاماسىز ەتۋ، وسى تاپ پەن وسى ۇكىمەتتىڭ «فاتۇڭىنىڭ ٴۇزىلىپ قالماۋى»ن شىن مانىندە قامتاماسىز ەتۋ. بۇل «فاتۇڭ»دى استە «ٴۇزىپ قويۋ»عا بولمايدى، ەگەر «ٴۇزىلىپ قالاتىن» بولسا، وندا وتە حاۋىپتى بولعانى، بۇكىل مايبان، ديجۋ تابى جويىلادى، گومينداڭ باندىلارى جويىلادى، بارلىق ٴىرى، ورتا جانە كىشى سوعىس قىلمىستىلارى تۇگەل قولعا الىنىپ، جازاعا تارتىلادى.

«ارميا شىن مانىندە قامتاماسىز ەتىلۋ» — بۇل مايبان، ديجۋ تابىنىڭ جانى، جەكسۇرىن حالىق ازاتتىق ارمياسى بىرنەشە مىليونىن جويسا دا، ٴبىراق قازىر ٴالى دە ٴبىر مىليون نەشە 100 مىڭى قالىپ وتىرعان ارمياني «قامتاماسىز ەتۋ»، ٴتيپتى ول «شىن مانىندە» بولۋ كەرەك. ەگەر «قامتاماسىز ەتىلگەنمەن» ول «شىن مانىندە» بولماسا، مايبان، ديجۋ تابى بىنچيانىنان ايرىلادى، «فاتۇڭ» ٴبارىبىر «ٴۇزىلىپ قالادى»، گومينداڭ باندىلارى ٴبارىبىر جويىلادى، بارلىق ٴىرى، ورتا جانە كىشى سوعىس قىلمىستىلارى ٴبارىبىر قولعا ٴتۇسىپ، جازاعا تارتىلادى. داگۋانيۋاندىعى جيا باۋيۋيدىڭ جانى — موينىنا بايلاعان تاسى بولسا[5]، گومينداڭنىڭ جانى — ونىڭ ارمياسى، ەندەشە، «قامتاماسىز»

ەتىلمەسىن نەمەسە «قامتاماسىز» ەتىلسە دە «شىن مانىندە» بولماسىن دەۋگە قايتىپ اۋزى بارسىن؟

«حالىق ٴوزىنىڭ ەركىن تۇرمىس تاسىلدەرى مەن قازىرگى ەڭ تومەن تۇرمىس ٴساۋياسىن ساقتاي الاتىن بولۋ» — جۇڭگونىڭ مايبان، ديحۋ تابى وزدەرىنىڭ بۇكىل ەلىمىزدەگى حالىققا جۇرگىزىپ وتىرعان ەزىپ-قاناۋ ەركىندىگىن جانە قازىرگى وزدەرىنىڭ ٴسانقويلىققا سالىنعان، ٴىرىپ-شىرىگەن تۇرمىس ٴساۋياسىن ساقتاۋعا ٴتيىس، ال جۇڭگونىڭ ەڭبەكشى حالقى ەزىلىپ-قانالۋ ەركىندىگىن جانە وزدەرىنىڭ قازىرگى اشتىق پەن جالاڭاشتىق جايلاعان تۇرمىس ٴساۋياسىن ساقتاۋعا ٴتيىس. بۇل — سوعىس قىلمىستىسىنىڭ بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتۋدەگى ەڭ سوڭعى ماقساتى. ەگەر سوعىس قىلمىستىلارى مەن ولاردىڭ تابى وزدەرىنىڭ ەزىپ-قاناۋ ەركىندىگىن جانە ٴسانقويلىققا سالىنعان، ٴىرىپ-شىرىگەن تۇرمىس ٴساۋياسىن ساقتاي الماسا، بەيبىتشىلىكتىڭ كەرەگى نە؟ بۇل ٴۇشىن، ارينە، جۇمىسشىلاردىڭ، ديحانداردىڭ، زيالىلاردىڭ، ۇكىمەت قىزمەتكەرلەرى مەن اعارتۋشىلاردىڭ قازىرگى اشتىق پەن جالاڭاشتىق جايلاعان «ەركىن تۇرمىس تاسىلدەرى مەن ەڭ تومەن تۇرمىس ٴساۋياسىن» ساقتاۋعا تۋرا كەلەدى. بۇل شارتتار ٴبىزدىڭ سۇيىكتى جياڭ زۇڭتۇڭىمىز تاراپىنان العا قويىلىسىمەن، بىرنەشە 10 ميليون جۇمىسشىلار، قولونەر جۇمىسشىلارى جانە ەركىن كاسىپكەرلەر، بىرنەشە 100 ميليون ديحاندار، بىرنەشە ميليون زيالىلار جانە ۇكىمەت قىزمەتكەرلەرى مەن اعارتۋشىلار قول شاپالاقتاپ، باسى جەرگە تيگەنشە ٴيىلىپ، جاساسىن دەپ ۇران شاقىرادى ەكەن-مىس. ەگەر گوڭچاندار سوندا دا بەيبىتشىلىككە جول بەرمەي، مۇنداي

تاماشا تۇرمىس ٴتاسىلى مەن تۇرمىس ٴساۋياسىن ساقتاۋعا مۇمكىن-
دىك بولماسا، ونىڭ كۇناسى كەسكىلەپ ولتىرۋگە تۇرادى، «بۇدان
بىلايعى بارلىق جاۋاپكەرشىلىكتى گوۇگچاندىڭ ۇستىنە الادى» ەكەن-
مىس.

جوعارىدا ايتىلعاندار سوعىس قىلمىستىسىنىڭ 1-ايدىڭ 1-كۇنگى
بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتكەن مالىمدەمەسىندەگى اسىلدارىن تۇگەل
قامتىعان جوق. بۇدان باسقا تاعى ٴبىر اسىلى بار، ول — جياڭ
جيەشىنىڭ جاڭا جىلعا ارناۋ سوزىندەگى «نانجيڭ مەن شاڭحايدا
شەشۋشى سوعىس جۇرگىزۋ» دەيتىنى. مۇندا «شەشۋشى سوعىس»
جۇرگىزەتىن كۇش قايدا ەكەن؟ جياڭ جيەشى بىلاي دەيدى:
«ۇكىمەتتىڭ بۇگىنگى تاڭدا اسكەري، ساياسي، ەكونوميكالىق جاقتارداعى
كۇشتەردىڭ قاي-قايسىسىندا دا گوۇگچاندىڭ بىرنەشە ەسە، ٴتىپتى
بىرنەشە 10 ەسە اسىپ تۇسەتىندىگىن ٴبىلۋ كەرەك.» پاھ! وسىن-
شالىق زور كۇشتەن ادامدار ۇرەيى ۇشىپ ٴولىپ كەتىپ جۇرمەسىن؟
ساياسي، ەكونوميكالىق جاقتارداعى كۇشتى قازىرشا قويا تۇرىپ،
جەكە «اسكەري كۇش» جاعىن عانا الىپ ايتاتىن بولساق، حالىق
ازاتتىق ارمياسىندا قازىر 3 ميليوننان استام ادام بار، بۇل سانىنان
ٴبىر ەسە «اسىپ تۇسكەندە» 6 ميليوننان استام ادام بولادى، 10 ەسە
«اسىپ تۇسكەندە» 30 ميليوننان استام ادام بولادى، «بىرنەشە
10 ەسە» بولعاندا قانشا بولماق؟ 20 ەسە دەپ-اق ەسەپتەيىك،
سوندا 60 ميليوننان استام ادام بولادى، دەمەك، جياڭ زۇڭتۇڭنىڭ
«جەكسپ شعۋعا سەنىمسىز كامىل» دەۋى تاڭدانارلىق ٴىس ەمەس.
ەندەشە، نەلىكتەن بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتەدى؟ بۇل استە ونىڭ
سوعىسقا الماي تىنداعىندا ەمەس ەكەن، 60 ميليوننان استام ادامەن

تاپتاپ تاستايتىن بولسا، دۇنيە جۇزىندە گۇڭچاڭداڭى ما الدە باسقا پارتيالارى ما، جولى بولىپ قايتىپ ٴومىر سۇرە السىن، ارينە، تۇگەل كۇل-تالقان بولعانى عوي. بۇدان سونى كورۋگە بولادى، بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتۋ باسقا ٴۇشىن ەمەس، بۇكىلدەي «حالىقتا ٴومىر تىلەۋ ٴۇشىن» بولىپ وتىر ەكەن.

ٴىستىڭ ٴبارى ٴساتتى بولىپ، بىردە-ٴبىر كەمشىلىكتىڭ بولما-عانى ما؟ كەمشىلىك بار دەسەدى. قانداي كەمشىلىك؟ جياڭ زۇڭتۇڭ بىلاي دەيدى: «قازىرگى وكىنەرلىك ٴىس — ٴبىزدىڭ ۇكىمەتىمىز-دەگى ٴبىر ٴبولىم ادامدار گۇڭچاڭداڭىنىڭ ارام ويلى ۇگىتىنىڭ ىقپالىنا ۇشىراپ، سول سەبەپتى كوڭىلدەرى قوبالجىپ، سەنىمدە-رىنەن ايرىلۋعا دەيىن بارىپ جەتكەندىگى. ويتكەنى ولار رۋحي جاقتان گۇڭچاڭداڭىنىڭ قوقانلوقىسىنا ۇشىرادى، سوندىقتان جاۋدىڭ كۇشىن انا كورىپ، وزىمىزدە ٴالى دە بولسا جاۋدان بىرنەشە ەسە ارتىق زور كۇش جاتقاندىعىن كورمەدى.» جاڭا حابارلار جىل سايىن بولىپ تۇرادى، ٴبىراق بىيىل تىم باسقاشا. 60 ميليوننان استام جۇڭگۋانى مەن اسكەرى بار گوميندادىقتار وزدەرىنىڭ 60 ميليوننان استام ادامىن كورمەي، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ 3 ميليوننان استام ادامىن كورىپتى، مۇنىڭ ٴوزى تۋتەنشە جاڭا حابار ەمەس پە؟

سۇرايىقشى، مۇنداي جاڭا حاباردىڭ بازاردا ٴوتىمى بولا ما؟ ول جۇرتتىڭ كوز قىرىن سالۋىنا تاتي ما؟ بيپيڭ قالاسىنان الىن حابارىمىزعا قاراعاندا: «جاڭا جىل كۇنى زات باعاسى تۇستەن بۇرىن ٴسال تومەندەپ، تۇستەن كەيىن بۇرىنعى قالپىنا كەلگەن.» شەتەل تۇڭشۇنشىلارى: «شاڭحاي جياڭ جيەشىنىڭ جاڭا جىلعا ارناۋ سوزىنە

سۋنى راي ٴبىلدىرىپ وتىر» دەستى. مىنە بۇلار سوعىس قىلمىستىسى جياڭ جيەشى مالىمدەمەسىنىڭ ٴوتىمى ماسەلەسىنە جاۋاپ بەرەدى. جياڭ جيەشىنىڭ جانى كەتىپ، ٴتانى عانا قالعاندىعىن، وعان ەشكىمنىڭ دە سەنبەيتىن بولعاندىعىن ٴبىز الدەقاشان ايتقان بولاتىنبىز.

ەسكەرتۋلەر

① جياڭ جيەشى ۇكىمەتى مەن امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ «جۇڭگو ـ امەريكا اۋە تاسىمالى كەلىسىمى» 1946 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى جاسالدى. جياڭ جيەشى وسى كەلىسىمدە جۇڭگونىڭ بارلىق اۋە كەڭىستىگى ۇقىعىن ساتتى. بۇل كەلىسىمدەگى بەلگىلەمەلەر بويىنشا، امەريكا ايىرپىلاندارىنىڭ جۇڭگونىڭ بارلىق جەرىندە ۇشىپ جۇرۋىنە، جۇك تيەۋىنە، تۇسىرۋىنە جانە تاسىمالداۋىنا، جۇڭگونىڭ اۋە تاسىمالى ىستەرىن تۇگەلىمەن شەڭگەلىنە الۋىنا بولادى. سونىمەن بىرگە امەريكا ايىرپىلاندارىندا جۇڭگو ليگىتۋىندا «ساۋدا سيپاتىندا بولماعان ۇشۋ ـ قونۋ ۇقىعى»، ياعني اسكەري جۇمىسپەن قونۋ ۇقىعى بولدى.

② «جۇڭگو ـ امەريكا ەكى جاقتى كەلىسىمى»نە، ياعني «جۇڭگو مەن امەريكانىڭ ەكونوميكالىق جاردەم جونىندەگى كەلىسىمى» دەيتىنگە 1948 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 3 ـ كۇنى ەكى جاقتىڭ — جياڭ جيەشى ۇكىمەتى مەن امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ ۋاكىلدەرى نانجيڭدە قول قويدى. بۇل كەلىسىمدە بىلاي دەپ بەلگىلەنگەن: امەريكا جيانگەرلىگىندە جياڭ جيەشى ۇكىمەتىنىڭ مالياسى مەن ەكونوميكاسى جونىندە ەڭ جوعارى باقىلاۋ ۇقىعى مەن بەلگىلەۋ ۇقىعى بولادى، جۇڭگودا ىسكەلەي باقىلاۋ جۇرگىزەتىن امەريكا قىزمەتكەرلەرى «جىۋاي فاجۋان»مەن قامتاماسىز ەتىلەدى؛ امەريكا جيانگەرلىگى جۇڭگودان وزىنە قاجەتتى جانلۇەلىك زاتتاردىڭ قانداي بولسا دا الا الادى، جياڭ جيەشى ۇكىمەتى

وسى زاتتارعا قاتىسى بار مالىمەتتەرمەن كەزىندە قامداپ تۇرۋعا ٴتيىس؛ جيالڭ جيەشى ۇكىمەتى امەريكا شاگىپيندەرىنىڭ جۇگگوعا اكەلىنىپ ٴۇيىپ ـ توگىپ ساتىلۋىن قامتاماسىز ەتەدى.

⑧ جيا باۋيۋي ـــ جاڭا ەرانىڭ 18 ـ عاسىرىنداعى جۇڭگو رومانى «حۇڭلوۋمىڭ»نىڭ كەيىپكەرى، داگۋانيۋان ــ جيا باۋيۋي سەمياسىنىڭ باقشاسى. ايتۋلارعا قاراعاندا، جيا باۋيۋي تۋعان كەزدە اۋزىندا اسىل تاس بولىپتى، بۇل اسىل تاس ونىڭ جانى ەكەن دە، ونەمى موينىندا تاعۋلى جۇرەدى ەكەن، ەگەر جوعالىپ قالسا ـ اق «جان ۇزەدى» ەكەن.

جۇڭگوڭ جۇڭياڭنىڭ جۋشيى ماۋ زىدۇڭنىڭ جاعداي جونىندەگى مالىمدەمەسى

(1949 -جىلى 1 -ايدىڭ 14 -كۇنى)

1946 -جىلى 7 -ايدا نانجيڭ گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى امەريكا جيانگەرلەرىنىڭ كومەگىندە، حالىقتىڭ يراداسىنا قايشىلىق ىستەپ، سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمىن جانە ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ قارارلارىن جىرتىپ تاستاپ، بۇكىل مەملەكەت كولەمىندىك، فانگميڭدىك ىشكى سوعىس قوزعاعانان بەرى ەكى جارىم جىل بولدى. وسى ەكى جارىم جىلدىق سوعىس بارىسىندا نانجيڭ گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى حالىقتىڭ يراداسىنا قايشىلىق ىستەپ، جالعان گومين داحۇي شاقىردى، جالعان شيانفا جاريالادى، قۋىرشاق زۇڭتۇڭ سايلادى، «بۇلىكتى باسۋعا جۇمىلدىرۋ» دەيتىن جالعان بۇيرىق جاريالادى، مەملەكەتتىڭ كوپتەگەن ۇقىقتارىن امەريكا ۇكىمەتىنە ساتتى، امەريكا ۇكىمەتىنەن الدەنەشە مىليارتتاپ امەريكا دوللارىن قارىز الدى، امەريكا ۇكىمەتىنىڭ تەڭىز ارمياسى مەن اۋە ارمياسىن باستاپ كەلىپ جۇڭگونىڭ ليڭتۋىن، تەڭىز ايدىنىن،

اۋە كەڭستىگىن يەمدەنىدىردى، امەريكا ۇكىمەتىمەن كوپتەگەن وتاندى ساۋدالاۋ شارتتارىن جاساستى، امەريكانىڭ اسكەري اقىل-شىلار ۇيىرمەسىن قابىلداپ، جوڭگونىڭ ىشكى سوعىسىنا قاتىناستىردى، امەريكا ۇكىمەتىنەن كوپتەگەن ايىرپلان، تانكە، اۋىر زەڭبىرەك، جەڭىل زەڭبىرەك، جيگۋانچياڭ، مىلتىق، وق، زەڭبىرەك وعى جانە باسقادا اسكەري زاتتار الىپ، ولاردى جوڭگو حالقىن قىرعىنداۋ-تىن قارۋ ەتتى. نانجيڭ گوميندانڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى جوعارىدا ايتىلعان الۋان ٴتۇرلى كەرتارتپا، وتاندى ساۋدالايتىن ىشكى جانە ۋايجياۋلىق نەگىزگى ساياساتتارى نەگىزىندە، ٴوزىنىڭ بىرنەشە مىليون اسكەرىنە قولباسشىلىق ەتىپ، جوڭگونىڭ حالىقتىق ازات رايوندارىنا جانە جوڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنا جانتۇرشىگەرلىك شابۋىل جاسادى. حۋادۇڭداعى، جوڭيۋانداعى، حۋابيداعى، شيبيداعى جانە دۇڭبيداعى حالىقتىق ازات رايونداردىڭ بىردە-ٴبىرى گوميندانڭ ارمياسىنىڭ اياق استى ەتۋىنە ۇشىراماي قالعان جوق. ازات رايونداردىڭ باستى قالالارى-يان-ان، جاڭجياكوۋ، حۋايين، حىزى، داميڭ، لينيي، يانتاي، چىڭدى، سىپيڭ، چاڭچۇن، جيلين، اندۇڭ قالالارى تۇگەلدەي باندى ارميا تارايىنان باسىپ الىندى. باندى ارميا بارعان جەرىنىڭ بارىندە حالىقتى قىردى، ايەلدەردىڭ نامىسىنا ٴتيدى، اۋىل-قىستاقتاردى ورتەدى، مال-مۇلىكتى بۇلاپ-تالادى، قىلماعانى قالمادى. ال نانجياڭ گوميندانڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى ٴوزى بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايونداردا جۇمىسشىلار، ديحاندار، اسكەرلەر، زيالىلار، ساۋدا-ونەركاسىپشىلەر سياقتى ٴار سالاداعى قالىڭ حالىق بۇقاراسىن استىق تاپسىرۋعا، باجى تاپسىرۋعا، كۇش شىعارۋعا ماجبۇرلەپ،

سۇلىكتەي سوردى، ٴسويتىپ، وزدەرىنىڭ «بۇلىكتى باسۋ، باندىلاردى جويۋ» دەيتىندەرىنىڭ قاجەتىن قامدادى. نانجيڭ گوميىنداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى حالىقتى بارلىق بوستاندىق ۇقىعىنان جۇرداي ەتتى؛ بارلىق دەموكراتيالىق پارتيا-توپتار مەن حالىقتىق ۇيىمداردى ەزىپ، ولاردى زاڭدى ورىندارىنان ماحرۇم ەتتى؛ جاس وقۋشىلاردىڭ ىشكى سوعىسقا قارسى تۇرۋ، اشارشىلىققا قارسى تۇرۋ، زيانكەستىككە قارسى تۇرۋ، امەريكانىڭ جۇڭگو ىشكى ىستەرىنە ارالاسۋىنا جانە جاپون شاپقىنشى كۇشتەرىن سۇيەمەلدەۋىنە قارسى تۇرۋ سياقتى ادىلەتتى قوزعالىستارىن جانىشتادى؛ جالعان فابي مەن جالعان جينيۋانچۋاندى الباتى تاراتىپ، حالىقتىڭ ىقتىسادي تۇرمىسىن ٴبۇلدىرىپ، قالىڭ حالىقتى كۇيزەلىس جاعدايىنا ٴتۇسىردى؛ الۋان ٴتۇرلى بۇلاپ-تالاۋ ادىستەرىن قولدانىپ، مەملەكەتتىڭ ۇشان-تەڭىز بايلىعىن جياڭ جيەشى، سۇڭ زىۋىن، كۇڭ شياڭشي، چىن ليفۋ سياقتى 4 ۇلكەن سەميا باستاعان گۋانليااۋ كاپيتال جۇيەسىنە شوعىرلاندىردى. قىسقاسى، نانجيڭ گوميىنداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى ٴوزىنىڭ كەرتارتپا، وتاندى ساۋدالايتىن ىشكى جانە ۋايجياۋلىق نەگىزگى ساياساتتارى نەگىزىندە جۇرگىزگەن ىشكى سوعىس بۇكىل ەل حالقىن وتە اۋىر ازاپقا ٴتۇسىردى، نانجيڭ گوميىنداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى ٴوز موينىنا تۇسۋگە ٴتيىستى بارلىق جاۋاپكەرشىلىكتەن استە قاشىپ قۇتىلا المايدى. گوميىنداڭنىڭ كەرىسىنشە، جۇڭگو كۇڭچاندانگى جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن بار كۇشىن سالىپ، گوميىنداڭ ۇكىمەتىنەن ىشكى سوعىستى بولدىرماۋدى جانە توقتاتۋدى، ىشكى بەيبىتشىلىكتى جۇزەگە اسىرۋدى تالاپ ەتتى. جۇڭگو كۇڭچاندانگى وسى باعىتقا نەگىزدەلىپ، كۇرەستى

تاباندىلىقپەن جۇرگىزىپ، بۇكىل ەل حالقىنىڭ قولداۋى ارقاسىندا، بارىنشەن بۇرىن، 1945 ـ جىلى 10 ـ ايدا گومينداڭ ـ گۇڭچاندانىڭ كەلىسسوزى ماڭىزدى ەستەلىگىنىڭ جاسالۋىنا قول جەتكىزدى. 1946 ـ جىلى 1 ـ ايدا تاعى دا گومينداڭ ـ گۇڭچاندانىڭ سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمىنىڭ جاسالۋىنا قول جەتكىزدى، سونىمەن بىرگە دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتارمەن ىستەستىك ورناتىپ، ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىندە گومينداڭعا ورتاق قارارلاردى قابىلداتتى. وسىدان كەيىن، جۇڭگو گۇڭچانداڭى دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتارمەن جانە حالىقتىق ۇيىمدارمەن بىرگە، وسى كەلىسىمدەر مەن قارارلاردى قورعاۋ جولىندا كۇرەسىپ كەلدى. ٴبىراق، امال قانشا، ىشكى بەيبىتشىلىك پەن حالىقتىڭ دەموكراتيالىق ۇقىقتارىن قورعايتىن بۇل قيمىلداردىڭ بىردە ـ ٴبىرى گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى جاعىنان قادىرلەنبەدى. كەرىسىنشە، بۇل السىزدىكتىڭ بەينەسى، تۇككە تۇرمايدى دەپ ەسەپتەلدى. گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى حالىقتى باسىنۋعا بولادى دەپ قارادى، سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمى مەن ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ قارارلارىن قالاعانىمىزشا جىرتىپ تاستاۋىمىزعا بولادى دەپ قارادى، حالىق ازاتتىق ارمياسى ٴبىر سوققىما دا تۇرمايدى دەپ قارادى، وزدەرىنىڭ بىرنەشە مليون اسكەرىن بۇكىل مەملەكەتتە زورلىق ـ زومبىلىق ىستەي الادى دەپ قارادى، امەريكا ۇكىمەتىنىڭ جاردەمى سارقىلمايدى دەپ قارادى. سول سەبەپتى، گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى بۇكىل ەل حالقىنىڭ ىرىداسىنا قايشىلىق ىستەۋگە باتىلى بارىپ، فانىگمىگدىك سوعىس قوزعادى. مىنە وسىنداي احۋالدا، جۇڭگو گۇڭچانداڭى مەملەكەتتىڭ تاۋەلسىزدىگى مەن حالىقتىڭ دەموكراتيالىق ۇقىقتارىن قورعاۋ

جولىندا كۈرەس جۈرگىزۋ ئۈشىن، گومىنداڭ ۇكىمەتىنىڭ كەرتارتپا ساياساتىنا باتىل قارسى شىقپاي تۇرا المادى. 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدان باستاپ جۇڭگو كۆكچاندالىگى قاھارمان حالىق ازاتتىق ارمياسىنا باسشىلىق ەتىپ، گومىنداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ 4 مىليون 300 مىڭ اسكەرىنىڭ شابۋىلىنا قارسى تۇردى، ونان سوڭ ئوزى قارسى شابۋىلعا كوشىپ، ازات رايونداردىڭ قولدان كەتكەن بارلىق جەرلەرىن قايتارىپ الدى، سونىمەن بىرگە شىجياجۋاڭ، لوياڭ، جىنان، جىڭجوۋ، كايفىڭ، شىنياڭ، شۇيجوۋ، تاڭشان سياقتى ئىرى قالالاردى ازات ەتتى. جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى دەسەپسىز اۋىر قيىنشىلىقتاردى جەڭدى، ئوزىن ۇلعايتتى، امەريكا ۇكىمەتىنىڭ گومىنداڭ ۇكىمەتىنە بەرگەن كوپتەگەن قارۋ ـ جاراقتارىمەن ئوزىن قارۋلاندىردى. ەكى جارىم جىل بارىسىندا گومىنداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ باستى اسكەري كۇشتەرى مەن بارلىق سۇرىپتالعان اسكەري بولىمدەرىن جويدى. قازىر حالىق ازاتتىق ارمياسى سان جاعىنان بولسىن، رۋحي جاقتان بولسىن، قارۋ ـ جاراق جاعىنان بولسىن، گومىنداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ قالدىق اسكەري كۇشتەرىنەن باسىم بولىپ وتىر. جۇڭگو حالقى ەندى عانا كەڭ تىنىس الا باستادى. قازىر احۋال توتەنشە ايقىن، ەگەر حالىق ازاتتىق ارمياسى گومينداڭنىڭ قالدىق ارمياسىنا تاعى بىرنەشە رەت اۋىر سوققى بەرەتىن بولسا، گومينداڭنىڭ بارلىق كەرتارتپا بيلەپ ـ توستەۋشى ورگاندارى كۇل ـ تالقان بولىپ جويىلادى. قازىر گومىنداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ ىشكى سوعىس قوزعاۋ ساياساتى ئوزىنىڭ تۇبىنە جەتتى، جۇرتتى وزىنەن بەزدىردى، ئوزىن ساقتاپ تۇرا المايتىن كۇيگە ئتۇسىردى. وسىنداي جاعدايدا، گومىنداڭ

ۇكىمەتىنىڭ قالدىق كۇشتەرىن ساقتاپ قالىپ، تىنىستاۋعا ۋاقىت الۋ، سونان سوڭ قايتا ورالىپ گىميڭدىڭ كۇشتەردى جويۋ ماقساتىمەن جۇڭگونىڭ ٴبىرىنشى سوعىس قىلمىستىسى، گوميندالڭ باندىلارىنىڭ اتامانى، نانجيڭ ۇكىمەتىنىڭ قۋىرشاق زۇڭتۇڭى جياڭ جيەشى بىيىل 1-ايدىڭ 1-كۇنى جۇڭگو گۇڭچاندانگىمەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن جۇرگىزۋگە رازى ەكەندىگى جونىندە ۇسىنىس جاسادى. جۇڭگو گۇڭچانداگى بۇل ۇسىنىستى جالعان دەپ ەسەپتەيدى. ويتكەنى جياڭ جيەشى ٴوزىنىڭ ۇسىنىسىندا جالعان شيانفانى، جالعان فاتۇڭدى جانە كەرتارتپا ارميانى ساقتاپ قالۋ سياقتى بۇكىل ەل حالقى ماقۇلداي المايتىن شارتتاردى العا قويىپ، ولاردى بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىنىڭ نەگىزى ەتپەك بولدى. بۇل بەيبىتشىلىكتىڭ شارتى ەمەس، سوعىستى جالعاستىرا بەرۋدىڭ شارتى. 10 كۇننەن بەرى بۇكىل ەل حالقى ٴوز يراداسىن كورسەتتى. حالىق بەيبىتشىلىككە ەرتەرەك قول جەتكىزۋدى كوكسەيدى، ٴبىراق سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ بەيبىتشىلىك دەيتىنىن قۇپتامايدى، ولاردىڭ كەرتارتپا شارتتارىن قۇپتامايدى. وسىنداي حالىق پىكىرى نەگىزىندە جۇڭگو گۇڭچانداگى مىنانى مالىمدەيدى: جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىندا گوميندالڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ قالدىق اسكەري كۇشتەرىن ونشا كەشىكتىرمەي-اق تۇگەل جويۋعا تولىق كۇش، جەتكىلىكتى نەگىز، شىنايى سەنىم بولا تۇرسا دا، ٴبىراق، سوعىستى تەز اياقتاتۋ، ناعىز بەيبىتشىلىكتى ىسكە اسىرۋ، حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن ازايتۋ ٴۇشىن، جۇڭگو گۇڭچانداگى نانجيڭ گوميندالڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىمەن جانە گومينداڭنىڭ باسقا دا جەرگىلىكتى ۇكىمەتتەرى مەن اسكەري توپتارىنىڭ قاي-قايسىسىمەن بولسا دا

تومەندەگى شارتتار نەگىزىندە بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن جۇرگىزۋدى قالايدى. بۇل شارتتار: (1) سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋ؛ (2) جالعان شيانفانى كۇشىنەن قالدىرۋ؛ (3) جالعان فاتۋڭدى كۇشىنەن قالدىرۋ؛ (4) بارلىق كەرتارتپا ارميانى دەموكراتيالىق پرينسيپ بويىنشا وزگەرتىپ قۇرۋ؛ (5) گۋانلياۋ كاپيتالدى مۇسادىرالاۋ؛ (6) جەر تۇزىمىنە گايگى جاساۋ؛ (7) وتانىدى ساتۋدالاۋ شارتتارىن كۇشىنەن قالدىرۋ؛ (8) كەرتارتپا ەلەمەنتتەر قاتىناسپاعان ساياسي ماسليحات كەڭەسىن شاقىرىپ، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋ، نانجيڭ گوميندالڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ جانە وعان قاراستى ءار دارەجەلى ۇكىمەتتەردىڭ بارلىق بيلىگىن وتكىزىپ الۋ①. جۇڭگو كۇڭچانداڭى بىلاي دەپ قارايدى، جوعارىدا ايتىلعان شارتتار بۇكىل ەل حالقىنىڭ ورتاق نيەتىن بەينەلەيدى، تەك جوعارىدا ايتىلعان شارتتار نەگىزىندە ورناعان بەيبىتشىلىك قانا ناعىز، دەموكراتيالىق بەيبىتشىلىك بولادى. ەگەر نانجيڭ گوميندالڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىندەگى ادامدار جالعان، كەرتارتپا بەيبىتشىلىكتى ەمەس، ناعىز، دەموكراتيالىق بەيبىتشىلىكتى جۇزەگە اسىرۋدى قالايتىن بولسا، وندا ولار وزدەرىنىڭ كەرتارتپا شارتتارىنان كەشۋدى، جۇڭگو كۇڭچانداڭى الىما قويعان 8 شارتتى مويىنداۋدى ەكى جاقتىڭ بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جۇرگىزۋىنىڭ نەگىزى ەتۋى ٴتيىس. ويتپەگەندە، مۇنىڭ ٴوزى ولاردىڭ بەيبىتشىلىك دەيتىنىنىڭ الدامشىلىقتان باسقا دانەڭە ەمەس ەكەندىگىن دالەلدەيدى. ٴبىز بۇكىل ەل حالقىنىڭ، دەموكراتيالىق پارتيا-توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ جاپپاي اتتانىسقا كەلىپ، ناعىز، دەموكراتيالىق بەيبىتشىلىككە قول جەتكىزۋىن، جالعان، كەرتارتپا بەيبىتشى-

لىككە قارسى تۇرۋىن ٴۇمىت ەتەمىز. نانجيڭ گوميندالىق ۇكىمەتى جۇيەسىندەگى وتانشىل ادامدار دا وسىنداي بەيبىتشىلىك ۇسىنىسىن قولداۋعا ٴتيىس. جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنداعى بارلىق جىڭجۇيىۋاندار مەن جاۋىنگەر جولداستار، مىناعان نازار اۋدارىڭىزدار: نانجيڭ گوميندالىق كەرتارتپا ۇكىمەتى ناعىز، دەموكراتيالىق بەيبىتشىلىكتى قابىلداعانعا جانە ونى جۇزەگە اسىرعانعا دەيىن، سىزدەر وزدەرىڭىزدىڭ جاۋىنگەرلىك تىرىسشاڭدىقتارىڭىزدى تيتتەي دە بوساڭسىتپاۋعا تيىسسىزدەر. قارسىلىق جاساۋعا باتىلى بارعان ٴارقانداي كەرتارتپاشىلاردى باتىل، جەرىنە جەتە، تىپ-تيپىل، تۇگەلدەي جويۋ كەرەك.

ەسكەرتۋ

① ماۋ زىدۇڭ جولداس بۇل مالىمدەمەدە العا قويعان 8 تارماقتى بەيبىتشىلىك شارتى 1949-جىلى 4-ايدا جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى مەن گوميندالىق ۇكىمەتىنىڭ جاڭ جىجۇڭ باستاعان ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جۇرگىزۋىنە نەگىز بولدى. وسى كەلىسسوز بارىسىندا جوبالانعان ىشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىندە 8 تارماقتى بەيبىتشىلىك شارتى جونىندە ناقتى بەلگىلەمەلەر جاسالدى. وسى تومداعى «بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جورىققا اتتانۋ جونىندە بۇيرىق»تىڭ ① ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

جۇڭگو گوڭچانداڭى مالىمدەمەشىسى-نىڭ نانجيڭ اكىمشىلىك يۋانىنىڭ قارارىنا باعاسى

(1949 - جىلى 1 - ايدىڭ 21 - كۇنى)

نانجيڭ گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ ۇكىمەت تۇڭشۇنىسى — جۇڭياڭشى 19 - كۇنى بىلاي دەپ حابارلادى: 19 - كۇنى تاڭەرتەڭگى ساعات 9 دا اكىمشىلىك يۋان ٴماجىلىسى جاعداي تۋرالى كەڭ تالقى جۇرگىزىپ، مىناداي قارار شىعاردى: «ۇكىمەت بۇكىل ەلدەگى حالىقتىڭ تىلەگىنە باعىنىپ، بەيبىتشىلىكتى كۇنى بۇرىن جۇزەگە اسىرۋ ٴۇشىن، جۇڭگو گوڭچانداڭى جاقپەن سوعىستى دەرەۋ شارتسىز توقتاتۋدى الدىمەن ىسكە اسىرىپ، سونداي-اق ەكى جاقتىڭ ٴوز ۋاكىلدەرىن بەلگىلەپ بەيبىتشىلىك كەڭەس جۇرگىزۋىن قالايتىنىن دۇشپان توتەنشە بايسالدىلىقپەن بىلدىرەدى.» جۇڭگو گوڭچانداڭىنىڭ مالىمدەمەشىسى بىلاي دەيدى: نانجيڭ اكىمشىلىك يۋانىنىڭ بۇل قارارىندا نانجيڭ قۋىرشاق ۇكىمەتىنىڭ جياڭ جيەشىنىڭ 1 - ايدىڭ 1 - كۇنگى بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جۇرگىزۋدى ۇسىنىس ەتكەن

مالىمدەمەسى اۋىزعا الىنباعان، سونىداي-اق جۇڭگو گوڭچاندانگى-
نىڭ جۋشيى ماۋ زىدۇڭنىڭ 1-ايدىڭ 14-كۇنگى بەيبىتشىلىك
كەلىسسوز جۇرگىزۋدى ۇسىنىس ەتكەن مالىمدەمەسى دە اۋىزعا
الىنباعان، وسى ەكى ۇسىنىستىڭ زاتىندا قايسىسىن قولدايتىندىعى،
قايسىسىنا قارسى شىعاتىندىعى كورسەتىلمەگەن، گومينداڭ جاق پەن
گوڭچاندانگ جاق 1-ايدىڭ 1-كۇنى جانە 14-كۇنى ەشقانداي
ۇسىنىستار ورتاعا قويماعانداي ٴوز الدىنا باسقاشا ۇسىنىس قويىلعان،
مۇنىڭ ٴوزى مۇلدە تۇسىنىكسىز. ٴبىز جۇزىندە، نانجيڭ اكمشى-
لىك يۋانى جۇڭگو گوڭچانداگىنىڭ 1-ايدىڭ 14-كۇنگى ۇسىنىسىنا
مۇلدە نەمقۇرايدى قاراۋمەن عانا تىنباي، سونىمەن بىرگە قۋىرشاق
زۇڭتۇڭ جياڭ جيەشىنىڭ 1-ايدىڭ 1-كۇنگى ۇسىنىسىن دا كوپە-
كورنەۋ جوققا شىعاردى. جياڭ جيەشى ٴوزىنىڭ 1-ايدىڭ 1-كۇنگى
ۇسىنىسىندا: «گوڭچانداڭ بەيبىتشىلىككە ادال نيەتتە بولسا، شىنايى
راي بىلدىرسە بولعانى، ۇكىمەت سوعىستى توقتاتۋدىڭ، بەيبىتشى-
لىكتى قالپىنا كەلتىرۋدىڭ ناقتى شارالارى جونىندە شىن ىقىلاسپەن
كەڭەسۋگە رازى» دەگەن بولاتىن. 19 كۇنىنەن كەيىن، سول ۇكىمەت-
تىڭ ٴبىر ورگانى، ياعني نانجيڭ ۇكىمەتىنىڭ «اكىمشىلىك يۋانى»
وسى ۇكىمەت «زۇڭتۇڭ»ىنىڭ مالىمدەمەسىن جوققا شىعاردى دا،
«سوعىستى توقتاتۋدىڭ، بەيبىتشىلىكتى قالپىنا كەلتىرۋدىڭ ناقتى
شارالارى جونىندە شىن ىقىلاسپەن كەڭەسۋدى قالايتىن» بولماي،
قايتا «سوعىستى دەرەۋ شارتسىز توقتاتۋدى الدىمەن ىسكە اسىراتىن،
ٴار ەكى جاقتىڭ ٴوز ۋاكىلدەرىن بەلگىلەپ بەيبىتشىلىك كەڭەس
جۇرگىزۋىن قالايتىن» بولىپ شىقتى. نانجيڭ «اكىمشىلىك يۋانى»
نداعى مىرزالارعا مىناداي سۇراق قويامىز، زاتىندا سىزدەردىڭ

ۇسىنىستارىڭىز كۇشكە يە مە الدە «زۇڭتۇڭ»دارىڭىزدىڭ ۇسىنىسى كۇشكە يە مە؟ سىزدەردىڭ «زۇڭتۇڭ»دارىڭىز «سوعىستى توقتاتۋ مەن بەيبىتشىلىكتى قالپىنا كەلتىرۋ»دى ٴبىر ٴىس دەپ ەسەپتەپ، جۇڭگو گۇڭچانداڭىمەن وسى ٴىستى جۇزەگە اسىرۋدىڭ ناقتى شارالارى جونىندە شىن ىقىلاسپەن كەڭەسۋدى قالايتىندىعىن مالىمدەدى؛ ال سىزدەر سوعىس پەن بەيبىتشىلىكتى ەكى ٴىس رەتىندە ٴبىر-بىرىنەن بولە قاراپ، سوعىستى توقتاتۋدىڭ ناقتى شارالارى جونىندە ۋاكىل جىبەرىپ بىزبەن كەڭەسۋدى قالاماي، قايتا «سوعىستى دەرەۋ شارتسىز توقتاتۋدى الدىمەن ىسكە اسىرۋ»دى، سونان سوڭ ۋاكىل جىبەرىپ «بەيبىتشىلىك كەڭەس جۇرگىزۋ»دى ويدا جوق جەردەن ۇسىنىس ەتتىڭىزدەر، زاتىندا سىزدەردىڭ ۇسىنىستارىڭىز دۇرىس پا الدە «زۇڭتۇڭ»دارىڭىزدىڭ ۇسىنىسى دۇرىس پا؟ بىزشە، نانجيڭ قۇرشاق اكىمشىلىك يۋانى ٴوزىنىڭ قىزمەت ۇقىمىنان اسىپ كەتىپ وتىر، ول قۇرشاق زۇڭتۇڭنىڭ ۇسىنىسىن جوققا شىعارىپ، ٴوز بىلگەنىنشە جاڭا ۇسىنىس قويۋعا اقىلى ەمەس. بىزشە، نانجيڭ اكىمشىلىك يۋانىنىڭ بۇل جاڭا ۇسىنىسى نەگىزسىز، سونشاما ۇزاق، سونشاما زور، سونشاما سۇراپىل سوعىس بولدى، ەكى جاق ادام شىعارىپ بەيبىتشىلىكتىڭ نەگىزگى شارتتارىن كەڭەسۋگە جانە ەكى جاق ماقۇل كورگەن سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمىن جاساۋعا ٴتيىس، سوعىس سوندا عانا توقتايتىن بولادى. حالىقتا عانا وسىنداي ٴۇمىت بولىپ قالماستان، ٴتىپتى گوميندانىڭ جاعىنداعى ٴبىرسىپىرا ادامدار دا وسىنداي ٴۇمىت ٴبىلدىرىپ وتىر. ەگەر نانجيڭ اكىمشىلىك يۋانىنىڭ مۇلدە نەگىزسىز «قارار»ى بويىنشا بولىپ، الدىمەن سوعىستى توقتاتىپاي تۇرىپ، بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن جۇرگىزۋگە

ريزالىق بىلدىرىلمەيتىن بولسا، ونىدا گومينداگىنىڭ بەيبىتشىلىك جونىنىدە ادال نيەتتە بولعان جەرى قايسى؟ نانجيڭ اكمشىلىك يۇانىنىڭ «قارار»ى جاسالىپ بولدى، الدىمەن سوعىستى توقتاتىپاي تۇرىپ، بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن جۇرگىزۋ مۇمكىن بولماي قالدى، بەيبىتشىلىك ەسىگى وسىدان باستاپ تارس جابىلدى، ەگەر كەلىسسوز جۇرگىزۋ كەرەك بولسا، ونىدا مۇلدە نەگىزسىز بۇل «قارار»دى كۇشىنەن قالدىرۋ كەرەك، ەكىنىڭ ٴبىرى. ەگەر نانجيڭ اكمشىلىك يۇانى ٴوزىنىڭ «قارار»ىن كۇشىنەن قالدىرۋدى ماقۇل كورمەسە، ونىدا مۇنىڭ ٴوزى نانجيڭ گوميندانىڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ ٴوزىنىڭ قارسى جاعىمەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جۇرگىزەتىن ادال نيەتىنىڭ جوق ەكەندىگىن كورسەتەدى. جۇرت بىلاي دەپ سۇرايدى: ەگەر نانجيڭ جاعى ادال نيەتتە بولاتىن بولسا، بەيبىتشىلىكتىڭ ناقتى شارتتارىن كەڭەسۋدى نەلىكتەن ۇناتپايدى؟ نانجيڭنىڭ بەيبىتشىلىك ۇسىنىسى جالعان دەيتىن وسى ۇكىم دالەلدەنىپ وتىر ەمەس پە؟ جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ مالىمدەمەسى بىلاي دەيدى: نانجيڭ قازىر ۇكىمەتسىزدىك جاعدايعا ٴتۇسىپ وتىر، قۋىرشاق زۇڭتۇڭ ٴبىر ۇسىنىستى ورتاعا قويسا، قۋىرشاق اكمشىلىك يۇانى تاعى ٴبىر ۇسىنىستى ورتاعا قويدى، ەندى كىممەن بايلانىس جاساۋ كەرەك؟

جۇڭگو گۇڭچانداڭى مالمدەمەشسىنىڭ گومىنداڭ كەرتارتپا ۇكمەتنە جاپونيانىڭ جۇڭگوعا شاپقىنشلىق جاساپ كىرگەن ارمياسىنىڭ بۇرىنعى زۇڭسلىگى گاڭسۇن نيگسىنى قايتا قولعا الۋدى جانە گومينداڭنىڭ ىشكى سوعىس قىلمستىلارىن قولعا الۋدى بۇيىرۋ جونىندەگى تانىحۋاسى

(1949 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنى)

نانجيڭ گومينداڭ كەرتارتپا ۇكمەتى جۇڭگيادڭ تۇڭشۇنشسىنىڭ 1 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنگى حابارىندا بىلاي دەلىنگەن: «ۇكمەت مالىمدەمەشسى بىلاي دەيدى: ۇكمەت سوعىستى ەرتەرەك اياقتاتىپ، حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن جەڭىلدەتۋ ۇشىن، ءبىر ايدان بەرى ءتۇرلى شارالار مەن تاسىلدەردى قولدانىپ كەلدى. بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىنە قاتىناساتىن ۋاكىلدەردى[1] وسى ايدىڭ 22 ـ كۇنى رەسمي

بەلگىلەپ تە بولدى. كەڭەس جوُرگىزۋ ٴۇشىن بىرنەشە كوُنەن بەرى
جوُڭگو گوُڭچاندانگى جاقتىڭ ۋاكىل تاعايىنداۋىن، ورىن بەلگىلەۋىن
عانا كوُتىپ وتىر. ٴبىراق شينحۋاشى 25ـكوُنى سولتوُستىك شانشيدەن
راديودا جاريالاعان جوُڭگو گوُڭچاندانگى مالىمدەمەسىنىڭ تانحۋاـ
سىنا[2] قاراعاندا، ولار، ٴبىر جاعىنان، وُكىمەتپەن كەڭەس وتكىزىپ،
ماسەلەنى بەيبىت جولمەن شەشۋدى قالايتىندىقتارىن مالىمدەگەن
بولسا، ەندى ٴبىر جاعىنان، الباتى ياناتتاپ، شىم ـ شىتىرىق سويـ
لەدى. ونىڭ وُستىنە كەلىسسوز جوُرگىزىلەتىن ورىندى بيىپيىڭ
تولىق ازات بولعانىنان كەيىن عانا بەلگىلەيمىز دەدى. ايتىڭىزدارشى،
جوُڭگو گوُڭچاندانگى جاق ۋاكىلدەرىن دەركەزىندە تاعايىندامايى،
ورىن بەلگىلەمەي، سونداي ـ اق اسكەري ارەكەتتەرىن توقتاتپاي،
بيىپيىڭ تولىق ازات بولعانىنان كەيىن دەيتىندەرىنە سىلتەيتىن بولسا،
مۇنىڭ ٴوزى ۋاقىتتى كەشەۋىلدەتكەندىك، سوعىس اپاتىن ۇزاققا
سوزعاندىق ەمەس پە؟ بوُكىل ەلىمىزدەگى حالىقتىڭ سوعىس اپاتىن
جويۋدى ٴۇمىت ەتۋى قازىردىڭ وزىندە كەزەك كوُتەرمەيتىن ٴىس
بولىپ وتىرعانىن ٴبىلۋ كەرەك. وُكىمەت بارىنشا ادال نيەت ٴبىلدىرۋ
ٴۇشىن، جوُڭگو گوُڭچانداگىنىڭ بوُگىنگى تاڭداعى ٴىس حالىقتى
قوُتقارۋدى الىمى شارت ەتە وتىرىپ، تەز ارادا ۋاكىل جىبەرىپ
كەڭەس وتكىزۋ جولىمەن بەيبىتشىلىكتى ەرتەرەك جوُزەگە اسىرۋ
ەكەندىگىن ايقىن تانۋىن ٴالى دە ٴۇمىت ەتەدى.» نانجيڭ جوُڭياڭشىـ
نىڭ 1ـايدىڭ 26ـكوُنى شاڭحايدان تاراتقان حابارىندا جانە بىلاي
دەلىنگەن: «جاپونيانىڭ سوعىس قىلمىستىسى، جوُڭگوعا ەنگىزگەن
ارمياسىنىڭ بوُرىنعى زوُڭسىليڭگۋانى گاڭسوُن نيگسى داجياڭ 26ـ
كوُنى مەملەكەت قورعانىس بوُنىڭ سوعىس قىلمىستىلارىن تەرگەيتىن

اسكەري فاتيڭىندا قايتا تەرگەلگەنەن كەيىن، ساعات 16 دا فاتيڭ تيڭجاڭى شى ميىۋي تارابىنان قىلمىسسىز دەپ ۇكىم شىعارىلىدى. سول كەزدە فاتيڭدا شۇعىل جاعداي تۋىلدى. گاڭسۇن نيڭسى تىڭ تۇرىپ ۇكىمدى ەستىگەنىنەن كەيىن، كۇلىمسىرەپ قويىدى،، تاعى باسقالار. وسىلارعا بايلانىستى، جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ مالىمدەمەسى مىنالاردى كورسەتەدى:

(1) جاپونيانىڭ سوعىس قىلمىستىسى، جۇڭگوعا ەنگىزگەن ارمياسىنىڭ بۇرىنعى زۇڭسىليڭگۋانى گاڭسۇن نيڭسى داجياڭ جاپونيانىڭ جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساۋعا جىبەرگەن ارمياسىنداعى بارلىق سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ىشىندەگى باستى سوعىس قىلمىستىسى③ ەدى، بۇگىنگى كۇنى نانجيىڭ گوميىنداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ سوعىس قىلمىستىلارىن تەرگەيتىن اسكەري فاتيڭى ونى قىلمىسسىز دەپ ۇكىم شىعاردى؛ جۇڭگو گۇڭچانداڭى جانە جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ زۇڭبۋى بۇلاي دەپ مالىمدەيدى: بۇعان جول بەرۋگە بولمايدى. جۇڭگو حالقى جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى 8 جىلدىق سوعىستا سانسىز ادامىن، مال ـ مۇلكتەرىن قۇربان ەتە وتىرىپ جەڭىسكە جەتىپ، قولعا تۇسىرگەن وسى سوعىس قىلمىستىسىن نانجيىڭ گوميىنداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ ٴوز بىلگەنىنشە قىلمىسسىز دەپ ۇكىم شىعارۋىنا استە جول بەرمەيدى. بۇكىل ەل حالقى، بارلىق دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتار، حالىقتىق ۇيىمدار، سونداي ـ اق نانجيىڭ گوميىنداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى جۇيەسىندەگى وتانشىل ادامدار دەرەۋ اتتانىسقا كەلىپ، نانجيىڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى جاعىنىڭ ۇلت مۇددەسىن ساتۋ، جاپونيا فاشيستەرىنىڭ جۇنفالارىمەن اۋىز جالاسۋ سەكىلدى قىلمىستى ارەكەتتەرىنە قارسى تۇرۋلارى

قاجەت. ٴبىز قازىر نانجيڭ كەرتارتىپا ۇكىمەتىندەگى مىرزالارعا مىنانى قاتاڭ ەسكەرتەمىز: سىزدەر گاڭسوُن نيگسىنى دەرەۋ قايتا قولعا الۋلارىڭىز شارت، بۇعان قايشى كەلۋگە بولمايدى. بۇل ٴىس سىزدەردىڭ قازىر ىزبەن كەلىسسوز جۇرگىزۋدى تالاپ ەتۋلەرىڭىزبەن تىعىز بايلانىستى. ىرشە، سىزدەردىڭ قازىرگى الۋان ٴتۇرلى قىلىقتارىڭىز سوعىسقا قايتا دايىندالىپ جاتقاندىقتارىڭىزدى، جۇيەدەن جاپون كەرتارتپاشىلارىن جۇگگوعا باستاپ كەلىپ، ولارمەن ىرگە جۇگگو حالقىن قىرۋ قاسكۇنەمدىكتەرىڭىزدى جالعان بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىمەن بۇركەمەلەۋگە ۇرىنۋ بولىپ تابىلادى؛ سىزدەر- دىڭ گاڭسوُن نيگسىنى بوساتىپ جىبەرگەندەرىڭىز وسى ماقسات ٴۇشىن بولىپ وتىر. سونىڭ ٴۇشىن، ٴبىز سىزدەردىڭ بۇلاي ىستەۋلەرىڭىزگە مۇلدە جول بەرمەيمىز. ٴبىز سىزدەرگە گاڭسوُن نيگسىنى قايتا قولعا الۋدى، سونداي-اق ٴبىز تاراپتان كورسەتىلەتىن ۋاقىت، ورىن بويىنشا ونى حالىق ازاتتىق ارمياسىنا اكەلىپ تاپسىرۋعا جاۋاپتى بولۋدى بۇيىرۋعا ۇقىقتىمىز. باسقادا جاپونيا سوعىس قىلمىستىلارىن سىزدەر ۋاقىتشا قاماي تۇرىپ، ٴبىزدىڭ شارا قولدانۋىمىزدى كۇتىڭىزدەر، ولاردىڭ بىردە-ٴبىرىن ٴوز بەتتەرىڭىزبەن بوساتىپ جىبەرۋلەرىڭىزگە نەمەسە قاشىرىپ جىبەرۋلەرىڭىزگە مۇلدە بولمايدى، قايشىلىق ىستەۋشىلەر كەشىرىمسىز قاتاڭ جازاعا تارتىلادى.

(2) نانجيڭ گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى مالىمدەمەسىنىڭ 1-ايدىڭ 26-كۇنگى مالىمدەمەسىنەن ۇعۋىمىزشا، نانجيڭدەگى مىرزالاردىڭ بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن سونشالىقتى جەدەل، قىزۋ، ىقىلاستى، شۇعىل تالاپ ەتىپ وتىرعاندىعى «سوعىس ۋاقىتىن قىسقار- تۋ»، «حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن جەڭىلدەتۋ»، «حالىقتى قۇتقارۋدى

العى شارت ەتۋ»، ٴۇشىن ەكەن ـ مىس؛ ال جۇڭگو گۇڭچاندالىى جاق سىزدەردىڭ تىلەكتەرىڭىزدى قابىلداۋعا سونشاما جەدەل، قىزۋ، ىقىلاستى، شۇعىل كىرىسپەي، «ونىڭ ۇستىنە اسكەري ارەكەتتەرىن توقتاتپاي» شىنىندا «ۋاقىتتى كەشەۋىلدەتىپ، سوعىس اپاتىن ۇزاققا سوزىپ وتىرعان». ـ مىس. نانجيڭدەگى مىرزالار، ٴبىز سىزدەرگە ٴسوزدىڭ شىنىن ايتايىق: سىزدەر سوعىس قىلمىستىلارىسىزدار، سىزدەر سوتتالاتىن ادامسىزدار. سىزدەر ايتىپ جۇرگەن «بەيبىتشىلىك»، «حالىق پىكىرى» دەيتىندەرگە ٴبىز سەنبەيمىز. سىزدەر امەريكانىڭ كۇشىنە سۇيەنىپ، حالىقتىڭ يراداسىنا قايشىلىق جاساپ، سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمى مەن ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ قارارلارىن جىرتىپ تاستاپ، حالىققا قارسى، دەموكراتياعا قارسى، گىمينگە قارسى وسى جولعى اسا جانتۇرشىگەرلىك ىشكى سوعىستى قوزعادىڭىزدار. ول كەزدە سىزدەر سونشاما جەدەل، قىزۋ، ىقىلاستى، شۇعىل ەدىڭىزدەر، ەشكىمنىڭ دە ٴناسيحاتىنا قۇلاق اسپاعان ەدىڭىزدەر. سىزدەر جالعان گومين داحۋي شاقىرۋدا، جالعان شيانفا جاساۋدا، قۋىرشاق زۇڭتۇڭ سايلاۋدا، «بۇلىكتى باسۋعا جۇمىلدىرۋ» جونىندە جالعان بۇيرىقتار شىعارۋدا دا سونشاما جەدەل، قىزۋ، ىقىلاستى، شۇعىل ەدىڭىزدەر، مۇندا دا ەشكىمنىڭ ٴناسيحاتىنا قۇلاق اسپاعان ەدىڭىزدەر. سول كەزدە شاڭحايداعى، نانجيڭدەگى جانە باسقا ٴىرى قالالارداعى ۇكىمەت باسقارعان نەمەسە ونىڭ سويلەسىن سوعاتىن سانبيحۇي، ساۋداگەرلەر ۇيىمى، جۇمىسشىلار ۇيىمى، ديحانـ دار قوعامى، ايەلدەر ۇيىمى، مادەنيەت ۇيىمى دەلىنەتىندەر «بۇلىكتى باسۋعا جۇمىلدىرۋدى قولدايمىز»، «گۇڭچانداڭ باندىلارىن جويامىز» دەپ ٴبىرىگە شۋ كوتەرىپ شىققاندا دا سونشاما جەدەل، قىزۋ،

ىقىلاستى، شۇعىل ەدىڭىزدەر، مۇندا دا ەشكىمنىڭ ٴناسيحاتىنا قۇلاق اسپاعان ەدىڭىزدەر. سودان بەرى ەكى جارىم جىل ٴوتتى، سىزدەر قىرعان حالىقتىڭ سانى الدەنەشە مىليوننان اسىپ كەتتى، سىزدەر ورتەگەن اۋىل ـ قىستاقتاردىڭ، نامىسىنا تيگەن ايەلدەردىڭ، بۇلاپ ـ تالاعان مال ـ مۇلىكتەردىڭ، سىزدەردىڭ اۋە ارمياڭىزدىڭ بومبىسى ويرانداعان ادامداردىڭ، مال ـ مۇلىكتەردىڭ ەسەبى جوق، سىزدەر شەكتەن اسقان قىلمىس وتكىزدىڭىزدەر، بۇل ەسەپ ٴسوزسىز الىنادى. ەستۋىمىزشە، سىزدەر ەسەپ الۋ كۇرەسىنە ەداۋىر قارسى ەكەنسىزدەر. الايدا بۇل جولعى ەسەپ الۋ كۇرەسىنىڭ تۋىلۋ سەبەبى بار، ٴسوزسىز ەسەپ الۋعا، كۇرەسۋگە تۋرا كەلەدى. سىزدەر جەڭىلدىڭىزدەر. سىزدەر حالىقتىڭ زىمىرداننىن قايناتتىڭىز ـ دار. حالىق جاپپاي اتتانىسقا كەلىپ سىزدەرمەن جان ايامai كۇرەسۋدە. حالىق سىزدەردى جەك كورەدى، حالىق سىزدەردى جازعىرادى، حالىق قوزعالدى، سىزدەر جەتىم قالدىڭىزدار، سونىڭ ٴۇشىن سىزدەر جەڭىلدىڭىزدەر. سىزدەر 5 شارتتى④ العا قويدىڭىز ـ دار، ٴبىز 8 شارتتى⑤ العا قويدىق، حالىق ٴبىزدىڭ 8 شارتىمىزدى دەرەۋ قولدادى، سىزدەردىڭ 5 شارتتارىڭىزدى قولدامادى. سىزدەر ٴبىزدىڭ 8 شارتىمىزعا تويتارىس بەرە المادىڭىزدار، وزدەرىڭىز ـ دىڭ 5 شارتتارىڭىزدا مىقتى تۇرۋعا باتىلدىق ەتە المادىڭىزدار. سىزدەر ٴبىزدىڭ 8 شارتىمىزدى كەلىسسوزدىڭ نەگىزى ەتۋگە ماقۇل بولعاندىقتارىڭىزدى مالىمدەدىڭىزدەر. بۇلاي ىستەۋ جامان بولىپ پا؟ ەندەشە، كەلىسسوزدىڭ تەزىرەك جۇرگىزىلمەيتىندىگى قالاي؟ بۇعان كەلگەندە سىزدەر وتە جەدەل، وتە قىزۋ، وتە ىقىلاستى، وتە شۇعىل كىرىسىپ، «سوعىستى شارتسىز توقتاتۋ»دى، «سوعىس

ۋاقتىن قىسقارتۋ»دى، «حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن جەڭىلدەتۋ»دى، «حالىقتى قۇتقارۋدى الىي شارت ەتۋ»دى بارىنشا قۋاتتاعانىپ وتىرسىزدار. ال ءبىز شى؟ ءبىز سىكە جەدەل، قىزۋ، ىقىلاستى، شۇعىل كىرىسىپ، «ۋاقىتتى كەشەۋىلدەتىپ، سوعىس اپاتىن ۇزاققا سوزىپ وتىرعان» كورىنەمىز. ءبىراق سابىر ەتىڭىزدەر، نانجيڭدەگى مىرزالار، ءبىز سىكە جەدەل، قىزۋ، ىقىلاستى، شۇعىل كىرىسەتىن بولامىز، سوعىس ۋاقىتى ءسوزسىز قىسقارادى، حالىقتىڭ اۋىرتپالىعى ءسوزسىز جەڭىلدەيدى. سىزدەر ءبىزدىڭ 8 شارتىمىزدى ەكى جاق كەلىسسوزىنىڭ نەگىزى ەتۋگە قوسىلعان بولساڭىزدار، وندا سىزدەر دە، ءبىز دە قارابالاستىقتا تۇسەتىن بولامىز. بۇل 8 شارتتى سىكە اسىرۋدىڭ ءوزى سىزدەردى، ءبىزدى، بارلىق دەموكراتيالىق پارتيا-توپتاردى، حالىقتى ۇيىمداردى، سونداي-اق بۇكىل ەلىمىزدىڭ ءار سالاداعى حالىقىن بىرنەشە اي، جارتى جىل، ءبىر جىل، بىرنەشە جىل قارابالاستىقتا تۇسىرۋگە ابدەن جەتكىلىكتى، بالكىم، قارابالاستىق سوندادا تۇگەي قويماس! نانجيڭدەگى مىرزالار، مىنانى ەستىپ قويىڭىزدار: 8 شارت دەرەكسىز ءسوز ەمەس، ول ناقتى مازمۇن الىپ كەرەك، قازىر وسى ءبىر قىسقا ۋاقىت ىشىندە سىزدەردىڭ ويلانىپ كورگەندەرىڭىز ءجون، بۇعان بولا ازىراق ۋاقىت كەتسە دە حالىق كەشىرەدى. شىنىن ايتقاندا، حالىقتىڭ پىكىرى — وسى جولعى كەلىسسوزگە تىڭعىلىقتى ازىرلىك جاساۋ. كەلىسسوز بولماي قويمايدى، كىمدە-كىم كەلىسسوزدەن جول ورتادا باس تارتاتىن بولسا، وعان مۇلدە جول بەرىلمەيدى، سونىڭ ءۇشىن سىزدەردىڭ ۋاكىلدەرىڭىز كەلۋگە ءسوزسىز دايىندالسىن. ءبىراق ءبىزدىڭ دايىندىق قىزمەتىن ىستەۋ-

ىمزگە ٴالـى دە ٴبىراز ۋاقىـت كەرەك، كەلـىسسوز ۋاقـتىن بىزگە سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ بەلگىلەپ بەرۋىنە جول بەرىلمەيدى. ٴبىز بىـپـيڭ حالـقىمەن بىرگە ماگـىزدى ٴبىر قىزمەت ىستەپ وتـىرمىز، 8 شارت بويىنشا بىيپـيڭ ماسەلەسىن بەيبـىت جولمەن شەشپەكپىز. بۇل قىزمەتـكە سىزدەردىڭ بىيپيڭـدەگى ادامدارىڭـىز دا، مىسالى، فۋ زويي جياگجۇن سياقتىلار دا قاتناسىپ وتىر، سىزدەر ٴوز تۇگشۇ ىـ شىلارىڭىز ارقىلى جاريالاعان جارناماڭىزدا دا بۇل قىزمەتـتىڭ دۇرىس ىستەلگەندىگىن مويىنداڭىزدار④. مۇنىڭ ٴوزى بەيبىتشى ـ لىك كەلـىسسوزىن جۇرگىزۋگە ورىن ازىرلەپ قانا قويىماي، ونىڭ ۇستىنە نانجيڭ، شاگحاي، ۋۇحان، شي ـ ان، تايـيۋان، گۇيسۇي، لانجوۋ، ٴۇرىمجى، چىگدۋ، كۇنـميڭ، چاگشا، نانـچاڭ، حاگجوۋ، فۋجوۋ، گۋاگجوۋ، تايۋان، حاينانـداۋ سياقتى جەرلەردىڭ بەيبىت ـ شىلىك ماسەلەسىن شەشۋدىڭ دە ۇلگىسىن جاساپ بەردى. سونىڭ ٴۇشىن، بۇل قىزمەت ماداقتالۋعا ٴتيىس، نانجيگدەگى مىرزالار بۇل جونىندە دەرلىكتەي بايىپتى بولماعان پوزيتسيا بىلدىرمەۋگە ٴتيىس. ٴبىز دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتارمەن، حالىقتىق ۇيىمدارمەن جانە پارتيا ـ توپتاردا جوق دەموكـراتـتارمەن بىرگە — ٴبىزدىڭ رايون ـ داعىلاردى دا، سىزدەردىڭ رايونداعىلاردى دا قامتيدى — سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ەسىمدىگى ماسەلەسىن اقىلداسىپ، ٴبىرىنشى شارتتىڭ ناقتى مازمۇنىن ازىرلەپ جاتىرمىز. بۇل ەسىمدىك كوپ وتپەي ـ اق رەسمي جاريالانادى. نانجيگـدەگى مىرزالار، وزدەرىڭىزگە ٴمالىم، ٴبىز جانە دەموكراتـيالـىق پارتيا ـ توپتار مەن حالىقـتىق ۇيىمدار وسىنـداي ەسىمـدىكتى اقىلـداسۋعا جانە رەسمي جاريالاۋعا كۇنى بۇگىنگە دەيىن ۇلگىرە الماي كەلدىك، بۇل جونىنـدە مىرزالاردان

كەشىرىم سۇرايمىز. مۇنىڭ سەبەبى، سىزدەردىڭ بەيبىتشىلىك كەلسسوزى جونىندەگى تالاپتارىڭىزدىڭ ٴبىراز كەشەۋىلدەپ قالماندىعى بولدى. ەگەر ەرتەرەك جەتكەن بولسا، مۇمكىن ٴبىز ازىرلەپ قويعان دا بولار ەدىك. الايدا، سىزدەردىڭ دە ىستەيتىن ىستەرىڭىز جوق ەمەس. سىزدەر جاپونيا سوعىس قىلمىستىسى گاڭسۇن نيگىسىنى قولعا الۋدىڭ سىرتىندا، دەرەۋ ىسكە كىرىسىپ ٴبىر توپ ىشكى سوعىس قىلمىستىلارىن، بارىنەن بۇرىن، بىلتىر 12 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ وكىلى جاريالاعان 43 سوعىس قىلمىستىسىنىڭ ىشىندەگى جياڭ جيەشى، سۇڭ زىۋىن، چىن چىڭ، حى يىڭچىن، گۋ جۋتۇڭ، چىن لىفۋ، چىن گوفۋ، جۋ جياحۋا، ۋاڭ شىجيە، ۋۇ گوجىن، داي چۋانشيان، تاڭ ىنبو، جوۋ جىرۋ، ۋاڭ شۋمىڭ، گۋي يۇڭچىڭ، تاعى باسقالار①. وتە ـ موتە باستىسى جياڭ جيەشى، بۇل قىلمىستى قازىر قاشىپ فىڭحۋاعا بارىپ الدى، ونىڭ شەتەلگە قاشىپ، امەريكا نەمەسە انگليا جياڭ ـ گەرلىگىنە بارىپ پانالاۋى دا ابدەن ىقتيمال، سونىڭ ٴۇشىن، سىزدەر بۇل قىلمىستىنىڭ قاشىپ كەتۋىنە جول بەرمەي، ونى دەرەۋ قولعا الۋلارىڭىز كەرەك. بۇل ىسكە سىزدەر بۇكىلدەي جاۋاپتىسىز ـ دار، ەگەر قاشىپ كەتەتىن بولسا، باندىلاردى قاشىرىپ جىبەرگەندەر رەتىندە جازاعا تارتىلاسىزدار، مۇلدە كەشىرىلمەيدى، الدىن الا ايتىپ قويمادى دەمەڭىزدەر. ٴبىز وسى سوعىس قىلمىستىلارىن قولعا الۋ عانا سوعىس ۋاقتىن قىسقارتۋ، حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن جەڭىلدەتۋ ٴۇشىن شىن مانىسىندە ٴبىر قىزمەت ىستەگەندىك بولادى

دەپ قارايمىز. سوعىس قىلمىستىلارى ساقتالىپ قالا بەرەتىن بولسا، سوعىس ۋاقتى ۇزارا بەرەدى، حالىقتىڭ اۋىرتپالىعى ارتا بەرەدى.

(3) جوعارىداعى ەكى ىسكە نانجيڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ جاۋاپ بەرۋى تالاپ ەتىلەدى.

(4) 8 شارتتىڭ قالعان تارماقتارىنىڭ ەكى جاق دايىندىق ىستەۋگە ٴتيىستى قىزمەتتەرى نانجيڭگە ايىرىم ۇقتىرىلادى.

ەسكەرتۋلەر

① ول كەزدە گوميندالڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى بەلگىلەگەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوز ۋاكىلدەرى: شاۋ ليزى، جاڭ جىجۇڭ، حۋاڭ شاۋحۇڭ، يلڭ جاۋشيان، جۇڭ تيانشين قاتارلى 5 ادام ەدى.

② 1949 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى جۇڭگو گۇڭچانداڭى ماڭىندەگى بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جونىندەگى تانحۋاسىندا بىلاي دەپ كورسەتىلدى: «نانجيڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ ۋاكىل جىبەرىپ بىزبەن كەلىسسوز جۇرگىزۋىنە رۇقسات ەتۋىمىز بۇل ۇكىمەتتە جۇڭگو حالقىنا ۋاكىلدىك ەتەتىن تولىمدىلىق ٴالى دە بار دەپ مويىندايتىندىعىمىزدان ەمەس، قايتا بۇل ۇكىمەتتىڭ قولىندا ٴالى دە ٴبىر ٴبولىم قالدىق كەرتارتپا اسكەري كۇشتىڭ بولىپ وتىرعاندىعىندا. ەگەر بۇل ۇكىمەت ٴوزىنىڭ حالىق سەنىمىنەن مۇلدە ايرىلىپ قالعاندىعىن سەزىپ، ٴوز قولىنداعى قالدىق كەرتارتپا اسكەري كۇش ارقىلى قۇدىرەتتى حالىق ازاتتىق ارمياسىنا قارسى تۇرۋعا شاراسىز قالعاندىعىن سەزىپ، جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ 8 تارماقتى بەيبىتشىلىك شارتىن قابىلداۋعا رىزالىق بىلدىرەتىن بولسا، وندا، كەلىسسوز جولىمەن ماسەلەلەردى شەشىپ، حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن ازايتۋ، ارينە، جاقسىراق جانە حالىقتىڭ ازاتتىق ىسىنە ٴتيىمدى بولادى.» كەلىسسوز جۇرگىزىلەتىن ورىن جونىندە

تانجۋادا بىلاي دەلىنگەن: «بىيىلىك تولىق ازات بولماعانىنان كەيىن مانا بەلگىلەنەدى، بالكى بىيىگىدە بولىپ قالار.» كەلىسسوز ۋاكىلدەرى جونىندە تانجۋادا بىلاي دەلىنگەن: «بىلىك جاۋشىيان سوعىستى جانىن سالا دارىپتەگەن گومينداڭ CC توبىنىڭ باستى كادرلارىنىڭ ٴبىرى، جۇرت ونى سوعىس قىلمىستىسى دەپ قارايدى. جۇڭگو گۇڭچاندانگى جاق مۇنداي ۋاكىلدى قابىلداي المايدى.»

③ گاڭسۇن نيڭجى — جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساۋ تارىيحى ەڭ ۇزاق، قىلمىسى ەڭ اۋىر جاپونىيا سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ٴبىرى. 1925 ـ جىلدان 1927 ـ جىلعا دەيىن، ول بىيياڭ جۇنفاسى سۇن چۋانفاڭ ـ نىڭ اسكەري اقىلشىسى بولدى. 1928 ـ جىلى جاپون ارمىياسى جاپاۋ اسكەرلەر بىرلەسكەن دۇيىنىڭ دۇيجاڭى بولىپ، جاپون ارمىياسىنىڭ جىينانداعى جاۋلاپ الۋ سوعىسىنا قاتىناسقان، جىينان قاندى وقيعاسىنىڭ جەندەتى. 1932 ـ جىلى جاپونىيانىڭ شاڭحايعا ەنگىزگەن ارمىياسىنىڭ فۋ ـ سانمۋچاڭدىعىنا تاعايىندالىپ، شاڭحايدى جاۋلاپ الۋ سوعىسىنا قاتىناستى. 1933 ـ جىلى جاپونىيا ۇكىمەتىنە ۋاكىل بولىپ گومينداڭ وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكىمەتىمەن «تاڭگۋ كەلىسىمى»ن جاساستى. 1937 ـ جىلدان 1945 ـ جىلعا دەيىنگى ارالىقتا جاپون ارمىياسى 11 ـ جۇنىنىڭ، حۋابەي فاڭمىيانجۇنىنىڭ، 6 ـ فاڭمىيانجۇنىنىڭ سىليڭگۋانى جانە جاپونىيانىڭ جۇڭگوعا ەنگىزگەن ارمىياسىنىڭ زۇڭسىليڭگۋانى بولىپ، جۇڭگودا ورتەپ قۇرتۋ، قىرىپ قۇرتۋ، توناپ قۇرتۋ دەگەن اسا جانتۇرشىگەرلىك «ٴۇش قۇرتۋ ساياساتى»ن جۇرگىزدى. ول 1945 ـ جىلى 8 ـ ايدا يان ـ انان جاريالانعان جاپونىيا سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ەسىمدىگىندە ەڭ باستى سوعىس قىلمىستىلارى قاتارىنا ەنگىزىلدى. حالىق ازاتتىق سوعىسى كەزىندە، ول جياڭ جيەشىگە جاسىرىن اسكەري اقىلشى بولىپ، جياڭ جيەشىنىڭ ازات رايونداردا جاسايتىن شابۋىلىن جوسپارلاپ بەرىپ وتىردى. 1949 ـ جىلى 1 ـ ايدا ونى گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى قىلمىسسىز دەپ جاريالادى دا، بوساتىپ ەلىنە قايتاردى. 1950 ـ جىلى

جيالڭ جيەشى تاعى دا ونى «گىمىلڭ ٴامالىياتىن زەرتتەۋ يۋانى»نىڭ جوعارى دارەجەلى جياۋگۋاندىعىنا ۇسىنىس ەتتى. 1955 ـ جىلدان بەرى دە ول جاپونىيانىڭ قۇرلىق ارمىياسى مەن تەڭىز ارمىياسىنداعى كونە اسكەريلەردى توپتاپ، «ساپتاستار وداعى»ن (كەيىن جەرلەستەر وداعى دەپ اتالدى) ۇيىمداستىرىپ، جاپونىيا جۇنگوجۋيىن قايتا قالىپقا كەلتىرۋ جولىنداعى كەرتارتپا ارەكەتكە بەلسەنە قاتناسىپ كەلەدى.

④ گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى العا قويعان «5 شارت» دەپ جيالڭ جيەشى 1949 ـ جىلعى جاڭا جىل كۇنگى مالىمدەمەسىندە بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى تۋرالى العا قويعان 5 شارت ايتىلىپ وتىر، ول مىنالار: 1) «مەملەكەتتىڭ تاۋەلسىزدىگى مەن تۇتاستىعىنا زيان كەلتىرمەيتىن بولۋ»؛ 2) «حالىقتىڭ تىنىس الىپ، ەس جيۋىنا كومەك بەرەتىن بولۋ»؛ 3) «قاسيەتتى شيانفاعا مەنىڭ سەبەبىمنەن قايشىلىق جاسالماۋ، وسىنىڭ سالدارىنان دەموكراتيالىق شيانجەڭ بۇلدىرىلمەيتىن بولۋ، جۇڭحۋا مينگونىڭ مەملەكەت تيجىسى شىن مانىندە قامتاماسىز ەتىلۋ، جۇڭحۋا مينگونىڭ فاتۋڭى ٴۇزىلىپ قالمايتىن بولۋ»؛ 4) «ارميا شىن مانىندە قامتاماسىز ەتىلۋ»؛ 5) «حالىق ٴوزىنىڭ ەركىن تۇرمىس تاسىلدەرى مەن قازىرگى ەڭ تومەن تۇرمىس ٴساۋياسىن ساقتاي الاتىن بولۋ». ماۋ زەدۇڭ جولداس سول كەزدىڭ وزىندە ـ اق بۇل 5 شارتقا قاتال تويتارىس بەردى. وسى تومداعى «سوعىس قىلمىستىسىنىڭ بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتۋىنە باعا» دەگەن شىعارماعا قاراڭىز.

⑤ جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ «8 شارت»ى دەپ 1949 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى ماۋ زەدۇڭ جولداستىڭ جاعداي جونىندەگى مالىمدەمەسىندە العا قويىلعان بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جونىندەگى 8 شارت ايتىلىپ وتىر. وسى تومداعى «جۇڭگوڭ جۇڭياڭگىنىڭ جۋشيى ماۋ زەدۇڭنىڭ جاعداي جونىندەگى مالىمدەمەسى» دەگەن شىعارماعا قاراڭىز.

⑥ گومينداڭنىڭ جۇڭياڭ تۇڭشۇنشىسى 1949 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 27 ـ كۇنى جاريالاعان نانجيڭ ۇكىمەتى مەملەكەت قورعانىس بۋىنىڭ

ۇندەۋنده بىلاي دەلىنگەن: «خۇابىي جاقتا سوعىس ۋاقتىن قىسقارتىپ، بەيىتشلىككە جەتۇ، سونىمەن ەجەلگى استانا بىيپيڭنىڭ نەگىزىن جانە مادەنيەت مۇرالارىن ساقتاپ قالۇ ۇشىن، فۇزويي زۇڭسلىڭ 22 ـ كۇنى ۇندەۋ شعارىپ، سول كۇنى تاڭەرتەڭگى ساعات وننان باستاپ سوعىستى توقتاتا تۇرۇدى جاريالادى. بىيپيڭ قالاسىنداعى مەملەكەت ارمياسىنىڭ دەنى زۇڭبۇدىڭ نۇسقاۋىنا دەرەۋ بويسۇنىپ، قالا رايونىنان ارت ـ ارتىنان شەگىنىپ شىعىپ، بەلگىلەگەن جەرلەرگە بارىپ ٴتۇستى.» ۇندەۋدە تاعى دا بىلاي دەلىنگەن: «سۇيىۋان مەن داتۇڭدا دا سوعىستى توقتاتا تۇرۇ ىسكە اسىرىلادى.»

⑦ سۇڭ زىۋىن ــ گوميندانىڭ ماليا شونىجارى، ول گوميندالڭ ۇكىمەتى ماليا بۇنىڭ بۇجاڭى، اكىمشىلىك يۇانىنىڭ يۇانجاڭى، سىرتقى ىستەر بۇنىڭ بۇجاڭى، امەريكادا تۇراتىن ەرەكشە ۇقىقتى داشىسى سياقتى قىزمەتتەردە بولعان. چىن چىڭ گوميندانىڭ سانىمۇۋزۇڭجاڭى بولعان، سول كەزدە گوميندالڭ ۇكىمەتى تايۋان ولكەسىنىڭ جۇشيى ەدى. حى يىڭچين گوميندانىڭ سانىمۇۋزۇڭجاڭى جانە مەملەكەت قورعانىس بۇنىڭ بۇجاڭى بولعان. گۇ جۇتۇڭ سول كەزدە گوميندالڭ ارمياسىنىڭ سانىمۇۋزۇڭجاڭى ەدى. چىن لىفۇ، چىن گوفۇ، جۇ جياحۇالار گوميندالڭ CC توبىنىڭ باستى اتاماندارى. ۋاڭ شجيە گوميندالڭ ۇكىمەتى سىرتقى ىستەر بۇنىڭ بۇجاڭى بولعان. ۋۇ گوچىن سول كەزدە گوميندالڭ ۇكىمەتى شاڭحاي قالاسىنىڭ شىجاڭى ەدى. داي چۇانشيان، ياعني داي جيتاۋ ۇزاق ۋاقىتتان بەرى جيالڭ جيەشىنىڭ اقىلشىسى بولعان، سول كەزدە گوميندالڭ جۇڭياڭىنىڭ چاڭۇۋ ۋىيۇانى ەدى. تالڭ ىنبو سول كەزدە گوميندانىڭ نانجيڭ ـ شاڭحاي ـ حاڭجۇۋ جيڭبي زۇڭسلىڭى ەدى. جوۋ جىرۇۋ سول كەزدە گوميندالڭ اۋە ارمياسىنىڭ زۇڭسلىڭى بولاتىن. ۋاڭ شۇمىڭ سول كەزدە گوميندالڭ اۋە ارمياسىنىڭ فۇزۇڭسلىڭى، قوسىمشا سانىمۇجاڭى ەدى. گۇي يۇڭچىڭ سول كەزدە گوميندانىڭ تەڭىز ارمياسىنىڭ زۇڭسلىڭى بولاتىن.

بەيبتشلك شارتتارىنڭ جاپونيا سوعس قلمستلارى مەن گومينداڭ سوعس قلمستلارىن جازالاۋدى قامتۋعا تيستلگى جونندە جۇڭگو گۇڭچانداگى مالىمدەمەسىنىڭ مالىمدەمەسى

(1949 ـ جىلى 2 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى)

جۇڭگو گۇڭچانداگىنىڭ مالىمدەمەسى وتكەن ايدىڭ 28 ـ كۇنگى بەيبتشلك كەلسسوزى ماسەلەسى جونندەگى مالىمدەمەسنە سول ايدىڭ 31 ـ كۇنى گوميداڭ كەرتارتپا وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكمەتى مالىمدەمەسىنىڭ جاۋابىن الدى. گوميداڭ كەرتارتپا وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكمەتىنىڭ مالىمدەمەسى بۇل جاۋابىندا جۇڭگو گۇڭچانداگى مالىمدەمەسى العا قويعان ماسەلەلەر جايلى ئوزىن زىمياندىقپەن اقتادى. جۇڭگو گۇڭچانداگىنىڭ گوميداڭ كەرتارتپا وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكمەتىنەن جاپونيانىڭ جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق

جاساۋداعى باس قىلمىستىسى گاڭسۇن نيگسىنى قايتا قولعا الىپ، حالىق ازاتتىق ارمياسىنا تاپسىرۋعا جاۋاپتى بولۋدى جانە باسقادا جاپونيا سوعىس قىلمىستىلارىن تىرىپ ەتكىزبەي باقىلاپ وتىرۋعا جاۋاپتى بولۋدى تالاپ ەتكەندىگى تۋرالى بۇل مالىمدەمەشى: بۇل «سىفا ماسەلەسى. مۇنىڭ بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىمەن مۇلدە قاتىسى جوق، مۇنى بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن جۇرگىزۋدىڭ العى شارتى ەتۋگە ٴتىپتى دە بولمايدى» دەدى. جۇڭگو گوڭچاندانگىنىڭ گومينداڭ كەرتارتپا وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكىمەتىنەن سوعىس قىلمىستىسى جياڭ جيەشى سياقتىلاردى قولعا الۋعا جاۋاپتى بولۋدى تالاپ ەتكەندىگى تۋرالى ول: «ناعىز بەيبىتشىلىكتە العى شارت بولماۋعا ٴتيىس» دەدى. سونىمەن قابات جۇڭگو گوڭچانداگى مالىمدەمەشىسىنىڭ مالىمدەمەسىن «پوزيتسيا جاعىنان العاندا، بايسالدىلىعى جەتكىلىكسىزدەۋ»، ونىڭ ۇستىنە «بۇيرەكتەن سيراق شىعارعاندىق» دەدى. بۇل جونىندە جۇڭگو گوڭچانداگى مالىمدەمەشىسى بىلاي دەپ مالىمدەيدى: 1 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنگى سونداي ٴبىر كەزدە، ٴبىز گومينداڭ كەرتارتپا وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكىمەتىن ٴالى دە ۇكىمەت دەپ ەدىك، وسى جاعىنان ايتقاندا، ٴبىزدىڭ پوزيتسيامىزدا شىنىندا بايسالدىلىق جەتكىلىكسىز بولىپتى. ايتىلىپ وتىرعان وسى «ۇكىمەت» زاتىندا ٴالى دە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر ما، جوق پا؟ ول نانجيڭدە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر ما؟ نانجيڭدە اكىمشىلىك ورگاندارى جوق. ول گۋاڭجوۋدا ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر ما؟ گۋاڭجوۋدا اكىمشىلىك باستىقتارى جوق. ول شاڭحايدا ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر ما؟ شاڭحايدا اكىمشىلىك ورگاندارى دا جوق، اكىمشىلىك باستىقتارى دا جوق. ول فىڭحۋادا ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر ما؟ فىڭحۋادا «قىزمەتتەن بوساعان-

دىمى»ن جاريالاعان قۋىرشاق زۇكتۇكى عانا بار، باسقا ەشتەڭەسى دە جوق. سونىڭ ٴۇشىن، بايسالدىلىقپەن ايتقاندا، ونى ۇكىمەت دەپ قاراۋ ٴتيىس ەمەس ەدى، ەڭ مىقتاعاندا ول جورامالدىق نەمەسە بەلگىسى عانا قالعان ۇكىمەت ەدى. الايدا ٴبىز، ٴالى دە بولسا، سونداي ٴبىر بەلگىسى قالعان «ۇكىمەت» بار دەپ جورامالدايىق جانە وسى «ۇكىمەت» دەلىنىپ وتىرعانىعا ۋاكىلدىك ەتىپ سويلەيتىن مالىمدەمەشى بار دەپ تە جورامالدايىق. ەندەشە، وسى مالىمدەمەشى بۇل جورامالدىق جانە بەلگىسى قالعان گوميندانىڭ كەرتارتپا وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكىمەتىنىڭ قازىر بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى جونىندە تيتەي دە قىزمەت كورسەتپەگەنى بىلاي تۇرسىن، قايتا، شىنىندا، ۇنەمى بۇيرەكتەن سيراق شىعارىپ كەلگەنىدىگىن بىلۋگە ٴتيىس. ايتالىق، سىزدەر كەلىسسوزدى سوناشا شۇعىل تالاپ ەتىپ وتىرعان كەزدەرىڭىزدىڭ وزىندە، كەنەتتەن گاڭسۇن نيگسىنى قىلمىسسىز دەپ ۇكىم شىعاردىڭىزدار، مۇنىڭ ٴوزى بۇيرەكتەن سيراق شىعارعاندىق ەمەس پە؟ جۇڭگو كوڭچانداڭى قايتا قولعا الىۋدى تالاپ ەتكەنەن كەيىن دە ونى جاپونياعا جونەلتتىڭىزدەر، سونداي-اق باسقا 260 سوعىس قىلمىستىسىن دا جاپونياعا جونەلتتىڭىزدەر، بۇل بۇيرەكتەن سيراق شىعارعاندىق ەمەس پە؟ جاپونيانى قازىر كىم بيلەپ-توستەپ وتىر؟ جيانگەر ەلەمەنتتەر بيلەپ-توستەمەي، جاپونيا حالقى بيلەپ-توستەپ وتىر ما؟ جاپونيانىڭ سىزدەر ٴۇشىن قادىرلى بولعاندىعى سونشالىق، ٴتىپتى سىزدەر جاپونيا سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ وزدەرىڭىز بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايونداردا تۇرعانىنان گورى جاپونيادا تۇرعانى حاۋىپسىزىرەك، ٴجايلىراق بولادى، ول جەردە ەداۋىر دۇرىس كۇتىمگە يە بولادى دەپ سەندىڭىزدەر.

مۇنىڭ ٴوزى سىفا ماسەلەسى مە؟ بۇل سىفا ماسەلەسى نەلىكتەن تۋىلىپ وتىر؟ جاپون شاپقىنشىلارىنىڭ بىزبەن تابان 8 جىل سوعىسقاندىعىن دا ۇمىتىپ كەتتىڭىزدەر مە؟ مۇنىڭ بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىمەن مۇلدە قاتىسى جوق پا؟ 1 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى جۇڭگو كوڭچاندانگى 8 شارتتى العا قويعان كەزدە گاڭسۇن نيڭسىنى بوساتىپ جىبەرۋ ٴىسى تۋىلماعان ەدى. بۇل ٴىس 1 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى تۋىلدى، سوندىقتان مۇنى العا قويۋ ٴتيىس بولدى، مۇنىڭ ٴوزى بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىمەن قاتىستى دا. 1 ـ ايدىڭ 31 ـ كۇنى سىزدەر ماكارتۋرانىڭ بۇيرىعىن قابىلداپ، 260 جاپونيا سوعىس قىلمىستىسىن دا گاڭسۇن نيڭسىمەن بىرگە جاپونياعا جونەلتتىڭىزدەر، ٴسويتىپ، بۇل بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىمەن ونان ارى قاتىستى بولدى. سىزدەر نەلىكتەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن تالاپ ەتتىڭىزدەر؟ سەبەبى، سىزدەر سوعىستا جەڭىلدىڭىزدەر. سىزدەر سوعىستا نەلىكتەن جەڭىلدىڭىزدەر؟ سەبەبى، حالىققا قارسى ىشكى سوعىس قوزعادىڭىزدار. سىزدەر بۇل رەتكى ىشكى سوعىستى قاي كەزدە قوزعادىڭىزدار؟ جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن. سىزدەر بۇل رەت سوعىس قوزعاپ، كىمگە شابۋىل جاسادىڭىزدار؟ جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس كەزىندە ۇلكەن ەڭبەك سىڭىرگەن حالىق ازاتتىق ارمياسىنا جانە حالىقتىق ازات رايونداردا شابۋىل جاسادىڭىزدار. نەندەي كۇشپەن شابۋىل جاسادىڭىزدار؟ امەريكانىڭ جاردەمىنەن تىس، وزدەرىڭىز بىلەپ ـ توستەپ وتىرعان رايونداردىعى حالىقتان ۇستاپ جانە سۇلىكتەي سورىپ العان كۇشپەن شابۋىل جاسادىڭىزدار. جۇڭگو حالقى مەن جاپون شاپقىنشىلارى اراسىنداعى زور شەشۋشى ۇرىس اياقتالىسىمەن ـ اق، سىرتقى جاۋعا

باعىتتالعان سوعىس اياقتالىسىمەن ـ اق، سىزدەر بۇل رەتكى ىشكى سوعىستى قوزعادىڭىزدار. سىزدەر جەڭىلىپ، كەلىسسوز جۇرگىزۋدى تالاپ ەتتىڭىزدەر، كەنەتتەن تاعى جاپونيا باس سوعىس قىلمىستىسى گاڭسۇن نيڭسىنى قىلمىسسىز دەپ جاريالادىڭىزدار. ءبىزدىڭ سىزدەرگە نارازىلىق ءبىلدىرىپ، گاڭسۇن نيڭسىنى قايتا تۇرمەگە جابۋلارىڭىزدى جانە ونى حالىق ازاتتىق ارمياسىنا تاپسىرۋلارىڭىزدى تالاپ ەتۋىمىزبەن ـ اق، سىزدەر تاعى اسىپ ـ ساسىپ گاڭسۇن نيڭسىنى، وعان قوسا 260 جاپونيا سوعىس قىلمىستىسىن جاپونياعا جونەلتتىڭىزدەر. گومينداڭ كەرتارتپا وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكىمەتىندەگى مىرزالار، سىزدەردىڭ بۇل ءىستى ىستەۋلەرىڭىز وتە جولسىزدىق بولدى، حالىقتىڭ ىرىداسىنا وتە قايشى كەلدى. ءبىز ەندى سىزدەرگە وتاندى ساۋدالاۋشى دەگەن شەندى ەرەكشە قوسىپ بەردىك، سىزدەر مۇنى موينىڭداۋعا تيىسسىزدەر. سىزدەردىڭ ۇكىمەتتەرىڭىز ەجەلدەن ـ اق وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكىمەت بولاتىن، ءبىز تەك ءسوزدى ىقشامداۋ ءۇشىن عانا بۇل ءسوزدى كەيدە جازباي كەلگەن ەدىك، ەندى ىقشامداۋعا بولماي قالدى. سىزدەردىڭ تالاي رەتكى وتاندى ساۋدالاۋ قىلمىستارىڭىزدى ىلاي قويعاندا، قازىردىڭ وزىندە تاعى ءبىر رەت وتاندى ساۋدالاۋ قىلمىسىن ىستەپ وتىرسىزدار، ونىڭ بەر جاعىندا، بۇل جولعى قىلمىستارىڭىز توتەنشە اۋىر، بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى ماجىلىسىندە بۇل ماسەلە قالاي دا ءسوز بولادى. مەيلى بۇيرەكتەن سيراق شىعاردى دەڭىزدەر، مەيلى بۇيرەكتەن سيراق شىعاردى دەمەڭىزدەر، بۇل ءىس قالاي دا ءسوز بولادى، ويتكەنى بۇل ءىس 1 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنىنەن كەيىن تۋىلدى، ءبىز بۇرىن الدا قويعان 8 شارتتا بۇل قامتىلماعان ەدى، سونىڭ

ۇشىن ٴبىز ٴبىرىنشى شارتقا جاپونيا سوعىس قىلمىستىلارى جازالانـ
سىن دەگەن تارماقتى ەنگىزۋ كەرەك دەپ ەسەپتەيمىز. ٴسويتىپ،
بۇل شارت ەكى تارماقتى بولادى، ياعني: (a) جاپونيا سوعىس
قىلمىستىلارىن جازالاۋ؛ (b) ىشكى سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋ.
ٴبىزدىڭ بۇل تارماقتاردى العا قويۋىمىزدىڭ نەگىزى بار، ول
بۇكىل ەلىمىزدەگى حالىقتىڭ پىراداسىن بەينەلەيدى. بۇكىل ەلىمىزـ
دەگى حالىقتىڭ ٴبارى جاپونيا سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ جازالانۋىن
تالاپ ەتەدى. ٴتىپتى گومينداڭنىڭ ٴوز ىشىندە دە ٴبىرسىپىرا
ادامدار گاڭ سۇن نيڭسى سياقتى جاپونيا سوعىس قىلمىستىلارىن
جازالاۋدى جىياڭ جيەشى سياقتى ىشكى سوعىس قىلمىستىلارىن
جازالاۋمەن بىردەي ورىندى دەپ قارايدى. مەيلى سىزدەر ٴبىزدى
بەيبىتشىلىككە ادال نيەتتە دەڭىزدەر، مەيلى بەيبىتشىلىككە ادال
نيەتتە ەمەس دەڭىزدەر، وسى ەكى ٴتۇرلى سوعىس قىلمىستىلارى
ماسەلەسى كەلىسسوزدە بىردەي قارالۋى، وسى ەكى ٴتۇرلى سوعىس
قىلمىستىلارىنىڭ ٴبارى دە جازالانۋى كەرەك. كەلىسسوزدەن بۇرىن
ٴبىر توپ ىشكى سوعىس قىلمىستىلارىن قولعا الۋ جانە سول سوعىس
قىلمىستىلارىنىڭ قاشىپ كەتۋىنەن ساقتانۋ جونىندە تاپسىرىلعان
ماسەلەگە سىزدەر «العى شارت بولماۋعا ٴتيىس» دەپ قارادىڭىزدار.
گومينداڭ كەرتارتپا وتاندى ساۋدالاۋشى ۇكىمەتىندەگى مىرزالار،
بۇل العى شارت ەمەس، بۇل سىزدەر سوعىس قىلمىستىلارى جازاـ
لانسىن دەگەن شارتتى كەلىسسوزدىڭ نەگىزى ەتۋدى مويىنداعاننان
كەيىن تابيعي تۇردە تۋىلعان تالاپ بولاتىن. سىزدەرگە قولعا الۋدىڭ
تاپسىرىلۋى سوعىس قىلمىستىلارى قاشىپ كەتپەسىن دەگەندىك ەدى.
ٴبىز كەلىسسوزدىڭ ازىرلىك قىزمەتتەرىن ٴالى تىڭعىلىقتى ىستەپ

بولماعان كەزدە، سىزدەر اكە ـ شەشەلەرىڭىز ولگەندەي اسىپ ـ ۇسكىپ كەلىسوز جۇرگىزۋدى تالاپ ەتتىڭىزدەر، سىزدەر بەكەرشى ـ لىكتەن تىقىرشىدىڭىزدار، سونىڭ ۇشىن ءبىز سىزدەرگە اقىلما قونىمدى ءبىر ءسىس تاپسىرعان ەدىك. بۇل سوعىس قىلمىستىلارى قالاي دا قولعا السىنادى، ولار جەر تۇبىنە كەتسە دە قولعا السىنادى. سىزدەر «سوعىس ۋاقتىن قىسقارتۋ»دى، «حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن جەڭىلدەتۋ»دى، «حالىقتى قۇتقارۋدى العى شارت ەتۋ»دى قالايتىن، ازاپ كورىپ، بەيىنەت شەككەندەردى قۇتقاراتىن، قايىرىمدى ـ قامقورشى ادام ەكەنسىزدەر، سىزدەر توتەنشە جاقسى نيەتتەگى ادام ەكەنسىزدەر، ەندەشە، مىليونداعان باۋىرلاستارىمىزدى قىرعىنداعان بۇل جاۋاپكەرلەرگە ەشقانداي جان اشىرلىق ىستەمەۋگە تيىسسىزدەر، سىزدەردىڭ سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋدى كەلىسوزدىڭ نەگىزى ەتۋگە ماقۇل بولعاندارىڭىزعا قاراعاندا، سىزدەر بۇل سىلىمتىكتەرگە ارتىقشا جان اشىرلىق ءبىلدىرىپ تە وتىرماعان كورىـ نەسىزدەر. ءبىراق سىزدەر بۇل سىلىمتىكتەردى دەرەۋ قولعا الۋدى تاپسىرعانىمىزعا ەداۋىر ىڭعايسىزدانعاندىقتارىڭىزدى ءبىلدىرىپ وتىر ەكەنسىزدەر، ول دا بولسىن، ولاردىڭ قاشىپ كەتۋىنە جول بەرمەـ گىزدەر، بۇل سىلىمتىكتەردى استە قاشىرىپ قويماڭىزدار. مىرزالار، ويلاڭىزدارشى، سىزدەر سونشاما اۋرەلەنىپ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىن جىبەرىپ، سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋ ماسەلەسى جونىندە بىزبەن تالقى جۇرگىزىپ جاتقان كەزدە، سوعىس قىلمىستىلارى قاشىپ كەتكەن بولسا، وندا، نەنى سويلەسپەكسىڭىز؟ سىزدەردىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەلەرىڭىزدەگى مىرزالار نە بەتىن ايتادى؟ سىزدەر «بەيبىتـ شىلىككە دەگەن ادال نيەت»تەرىڭىزدىڭ سونشالىقتى كۇشتى

ەكەندىكتەرىن قالاي كورسەتپەكسىزدەر؟ مىرزالاردىڭ «سوعىس ۋاقىتىن قىسقارتۋ»دى، «حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن جەڭىلدەتۋ»دى، «حالىقتى قۇتقارۋدى العى شارت ەتۋ»دى شىنىمەن قالاپ وتىرعاندىقتارىن، مۇندا تيتتەي دە وتىرىك جوقتىعىن قالاي دالەلدەۋگە بولار ەكەن؟ مۇنان باسقا، الگى مالىمدەمەسى تاعى دا كوپتەگەن مىلجىڭ سوزدەر ايتتى، بۇل مىلجىڭ سوزدەر ەشكىمدى الداي المايدى، بىزشە، بۇعان جاۋاپ قايتارۋدىڭ قاجەتى جوق. نانجيڭدەگى، نەمەسە گۋاڭجوۋداعى، ياكي فىڭحۋاداعى، نەمەسە شاڭحايداعى جورامالدىق، بەلگىسىز عانا قالعان گومينداڭ كەرتارتپا وتاندى ساۋدالاۋشى «ۇكىمەت»ىندەگى (ۇكىمەت دەگەن ٴسوز قوس تىرناقشاعا الىنىپ وتىرعانىنا نازار اۋدارىڭىزدار) مىرزالار، ەگەر ٴبىزدىڭ بۇل مالىمدەمەمىزدەگى پوزيتسيامىزدا بايسالدىلىق ٴالى دە جەتكىلىكسىز دەيتىن بولساڭىزدار، وندا كەشىرەرسىزدەر، ٴبىز سىزدەرگە تەك وسىنداي پوزيتسيا عانا قولدانامىز.

اسكەري بولمدەردى قىزمەت دۇينە اينالدىرۋ*

(1949 ـ جىلى 2 ـ ايدىڭ 8 ـ كۇنى)

4 ـ كۇنگى ديانباۋلارىڭىزدان حابار تاپتىق. سىزدەردىڭ رەتتەۋ مەن تاربيەنى جەدەلدەتىپ، ٴبىر اي بۇرىن اتتانۋىڭىزعا① ازىرلەنىپ جاتقاندىقتارىڭىز وتە جاقسى. مۇنى بوساڭسىتپاي سولاي ىستەي بەرۋلەرىڭىزدى ٴۇمىت ەتەمىز. دەگەنمەن، ٴىس جۇزىندە، 3 ـ ايدا دا رەتتەۋ مەن تاربيەنى جۇرگىزە بەرۋ قاجەت، سونداي ـ اق ساياسات

---

* بۇل ــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگو كومپارتياسى ورتالىق كوميتەتى اسكەري ىستەر ۆەيۋانحۋيى اتىنان 2 ـ دالا ارمياسى مەن 3 ـ دالا ارمياسىنا جازعان تەلەگرامما. بۇل تەلەگراممادا 2 ـ دالا ارمياسى مەن 3 ـ دالا ارمياسىنىڭ جيىنتىق كۇشى جۇمساعان ولكەلەرگە جىبەرىلدى. بۇل ديانباۋدا، 3 ٴىرى شايقاستان ـــ لياۋشىن، حۋايحاي، پيڭجين شايقاستارىنان كەيىن اۋىر سوعىس مەزگىلىنىڭ ٴوتىپ كەتكەندىگى كورسەتىلدى، سوعان بايلانىستى حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ تەك جاۋىنگەر دۇي بولىپ قانا قويماي، سونىمەن قاتار قىزمەت دۇيى بولۋىنىڭ دا قاجەتتىلىگى، بەلگىلى جاعدايدا ٴتىپتى

ۇيرەنۋگە باسا كوڭىل ءبولىپ، ءبىرى قالالاردى وتكىزىپ الۋعا ءارى باسقارۋعا ازىرلەنۋ كەرەك. وتكەن 20 جىلدان بەرى قولدانىلىپ كەلگەن الدىمەن اۋىل-قىستاقتاردى، ونان سوڭ قالالاردى الۋ ءتاسىلى بۇدان بىلاي الدىمەن قالالاردى، ونان سوڭ اۋىل-قىستاقتاردى الۋ تاسىلىنە وزگەرتىلەدى. اسكەري بولىمدەر جاۋىنگەر دۇي عانا ەمەس، قايتا كوبىنەسە قىزمەت دۇيى بولادى. اسكەري بولىمدەردەگى كادرلاردىڭ ءبارى قالالاردى وتكىزىپ الۋدى جانە باسقارۋدى ۇيرەنىپ، قالالاردا جيانگەرلەر مەن گومينداڭ كەرتارتپا شىلارىنا توتەپ بەرۋگە شەبەر بولۋى، بۇرجۋازياعا توتەپ بەرۋگە شەبەر بولۋى، جۇمىسشىلارعا باسشىلىق ەتۋگە جانە جۇمىسشىلار ۇيىمىن ۇيىمداستىرۋعا شەبەر بولۋى، جاستاردى جۇمىلدىرۋعا جانە ۇيىمداستىرۋعا شەبەر بولۋى، جاڭا رايونداردىعى كادرلارمەن ىنتىماقتاسۋعا جانە ولاردى تاربيەلەۋگە شەبەر بولۋى، ونەركاسىپ پەن ساۋدانى باسقارۋعا شەبەر بولۋى، مەكتەپتەردى، گازەتتەردى، تۇڭشۇنشىلاردى جانە راديو ستانسيالارىن باسقارۋعا شەبەر بولۋى، ۋايجياۋلىق ىستەردى باسقارۋعا شەبەر بولۋى، دەموكراتيالىق پارتيا-توپتاردىڭ،

كوبىنەسە قىزمەت دۇيى مىندەتىن ۇستىنە الۋىنىڭ قاجەتتىلىگى دەركەزىندە الىعا قويىلدى. بۇل باعىت سول كەزدە جاڭا ازات رايونداردىعى كادر ماسەلەسىنىڭ شەشىلۋىندە جانە حالىقتى كەڭىڭ-دىڭ ىستەردىڭ ويداعىداي داموۋىندا اسا زور رول اتقاردى. حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ءارى جاۋىنگەر دۇي، ءارى قىزمەت دۇيى سيپاتىن الاتىندىعى جونىندە وسى تومداعى «جۇڭگو گۇڭچاڭداگى 7-كەزەكتى جۇڭيالڭ ۋىيۋانحۋيىنىڭ ەكىنشى جالپى ماجىلىسىندە جاسالعان باياندامانىڭ» 2-بولىمىنەن پايدالانىڭىز.

حالىقتىق ۇيىمداردىڭ ماسەلەسىن شەشۋگە شەبەر بولۋى، قالالار مەن اۋىل ـ قىستاقتاردىڭ قارىم ـ قاتىناسىن رەتكە سالۋعا، استىق، كومىر جانە باسقادا قاجەتتى بۇيىمدار ماسەلەسىن شەشۋگە شەبەر بولۋى، اقشا امىلەسى جانە مالىيا ماسەلەلەرىن شەشۋگە شەبەر بولۋى قاجەت. قورىتىپ ايتقاندا، اسكەري بولىمدەردەگى كادىرلار مەن جاۋىنگەرلەر بۇرىن تانىس بولماعان بارلىق قالا ماسەلەلەرىن بۇدان بىلاي تۇگەلدەي ٴوز ۇستىلەرىنە الۋلارى قاجەت. سىزدەر العا ىلگەرلەي وتىرىپ، 4 ـ 5 ولكەنى قامتىعان رايوندى الاسىزدار، قالادان باسقا ۇلان ـ بايتاق اۋىل ـ قىستاق قىزمەتتەرىن دە سىزدەر-دىڭ ىستەۋلەرىڭىزگە تۋرا كەلەدى. وڭتۇستىكتەگى اۋىل ـ قىستاقتار بۇكىلدەي جاڭا رايوندار بولعاندىقتان، ونداعى قىزمەت سولتۇستىك-تەگى كونە رايونداردىڭ قىزمەتىنە مۇلدە ۇقسامايدى. العاشقى جىلدا جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ ساياساتىن جۇرگىزۋگە بولمايدى، جالپى العاندا، جەر مايى مەن ٴوسىم بۇرىنىسىنداي تاپسىرىلىپ تۇرىلادى. اۋىل ـ قىستاق قىزمەتىن وسىنداي جاعدايدا جۇرگىزۋگە تۋرا كەلەدى. سونىڭ ٴۇشىن، اۋىل ـ قىستاق قىزمەتىن دە تىڭنان ۇيرەنۋگە تۋرا كەلەدى. ايتكەنمەن، قالا قىزمەتىنە قاراعاندا اۋىل-قىستاق قىزمەتىن ۇيرەنۋ وڭايىراق. ال قالا قىزمەتى قيىنىراق، ونىڭ ۇستىنە بۇل كەزەكتەگى ۇيرەنۋدىڭ ەڭ باستى جاعى. ەگەر كادىر-لارىمىز قالالاردى باسقارۋدى تەز ۇيرەنىپ الماي تىن بولسا، وندا بىزدە توتەنشە زور قيىنشىلىقتار تۋىلادى. سونىڭ ٴۇشىن، سىزدەر 2ـايدا باسقا ماسەلەلەردى تۇگەلىمەن شەشىپ، 3ـايدا بارلىقتارىڭىز تابان ٴبىر اي قالا قىزمەتى مەن جاڭا رايوندار قىزمەتىن ۇيرەنۋلەرىڭىز قاجەت. گوميندالڭدا ٴبىر مليون بىرنەشە 100 مىڭ عانا ادامى بار

ارميا قالدى، ول كەڭ ـ بايتاق وڭىرلەرگە تارالعان. ارينە، ٴالى دە ٴبىرسىپىرا سوعىستار جۇرگىزۋگە تۋرا كەلەدى، دەگەنمەن حۋايحاي شايقاسى سياقتى كەڭ كولەمدى سوعىستىڭ بولۋ مۇمكىنشىلىگى ەندى كوپ ەمەس نەمەسە ٴتىپتى جوق دەۋگە دە بولادى، اۋىر سوعىس مەزگىلى ٴوتىپ كەتتى. اسكەري بولىمدەر ٴالى دە جاۋىنگەر دۇي، بۇل تۇيىندە استە بوساڭسۋعا بولمايدى، ەگەر بوساڭسۋ بولسا، وندا مۇنىڭ ٴوزى قاتەلىك بولادى. ٴبىراق، اسكەري بولىمدەردى قىزمەت دۇينە اينالدىرۋ ـــ قازىر ٴبىزدىڭ مىندەتىمىز وسىلايشا العا قويىۋىمىز تالاپ ەتىلىپ وتىر. ەگەر ٴبىز قازىر وسى مىندەتتى العا قويماساق، سونداي ـ اق وسىلاي ىستەۋگە بەل بايلاماساق، وندا ٴبىز وراسان زور قاتەلىك وتكىزەمىز. ٴبىز قازىر ارميامەن بىرگە وڭتۇستىككە جىبەرۋ ٴۇشىن 53 مىڭ كادىر دايىنداپ وتىرمىز، ٴبىراق بۇل سان وتە از. 8 ـ 9 ولكە، الدەنەشە ونداعان ٴىرى قالالار الىنعاندا قاجەتتى قىزمەت كادىرلارىنىڭ سانى توتەنشە كوپ بولادى، مۇنى كوبىنەسە اسكەري بولىمدەر وزدەرىنە سۇيەنىپ شەشۋگە تۋرا كەلەدى. اسكەري بولىمدەردىڭ ٴوزى مەكتەپ، 2 مليون 100 مىڭ ادامى بار يەجانجۇندەر مىڭداعان داشۇە مەن ورتا مەكتەپكە بارابار، قىزمەت كادىرلارىنىڭ ٴبارىن دە كوبىنەسە اسكەري بولىمدەر وزدەرىنە سۇيەنىپ شەشۋلەرى كەرەك. بۇل جونىندە سىزدەردە ايقىن تانىم بولۋعا ٴتيىس. اۋىر سوعىستار نەگىزىنەن ٴوتىپ كەتكەن ەكەن، ەندەشە اسكەري بولىمدەردىڭ ادام سانى مەن قارۋ ـ جاراقتارىنىڭ تولىقتىرىلۋى لايىقتى دارەجەدە بولعانى ٴجون، توتەنشە كوپ، توتەنشە جاقسى، توتەنشە تولىق بولۋدى تالاپ ەتىپ، ماليا داعدارىسىن تۋدىرۋعا استە بولمايدى. مۇنى دا

مۇقيات ويىلاستىرۋلارىڭىز كەرەك. جوعارىدا باياندالعان باعىت 4 ـ يەجانجۇنگە ابدەن ۇيلەسەدى، لين بياۋ، لو رۇڭحۋان جولداستار، سىزدەر دە ٴمان بەرىڭىزدەر. ٴبىز كالڭ شىلڭ جولداسپەن كوپ اڭگىمەلەستىك، وعان 12 ـ كۇنى سىزدەر جاققا بارىپ، سىزدەرمەن اقىلداسۋدى تاپسىردىق. ٴوز پىكىرلەرىڭىزدىڭ قالاي ەكەنىن جانە ٴىستى قالاي ورنالاستىراتىنىدىقتارىڭىزدى اقىلداسقانىنان كەيىن دەرەۋ ديانباۋ ارقىلى حابارلاڭىزدار. حۋادۇڭجۇي مەن حۋادۇڭ جۇنجۇي ورگانداري دەرەۋ شۇيجوۋعا كوشىپ بارىپ، پارتيانىڭ باس الدىڭعى شەپ ۋيىيۋانحۇيىمەن[2] جانە 3 ـ يەجانجۇنىنىڭ پارتيا الدىڭعى شەپ ۋيىيۋانحۇيىمەن بىرگە قىزمەت ىستەپ، وڭتۇستىككە جورىق جاساۋدى كۇش ـ جىگەرىن تولىق وتىرىپ ورنالاستىراتىن بولسىن. ارتقى شەپتىڭ بارلىق قىزمەتى شاندۇڭ فىنجۇيىنىڭ جاۋاپكەرشىلىگىنە تاپسىرىلسىن.

ەسكەرتۋلەر

① 2 ـ يەجانجۇن مەن 3 ـ يەجانجۇنىنىڭ چاڭجياڭنان ٴوتۋ سوعىسىن جۇرگىزۋ ۋاقتى 1949 ـ جىلى 4 ـ ايدان 3 ـ ايعا وزگەرتىلە تىندىگى ايتىلىپ وتىر. كەيىن گوميندالڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىمەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى جۇرگىزىلگەندىكتەن، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ چاڭجياڭنان ٴوتۋ سوعىسىن جۇرگىزۋ ۋاقتى قايتادان 4 ـ ايدىڭ اياق شەنىنە كەشەۋىلدەتىلدى.

② حۋايحاي شايقاسىندا سوعىس جۇرگىزۋ قاجەتىنە ۇيلەسۋ ٴۇشىن، جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ كىميگدىڭ اسكەري ىستەر ۋيىيۋانحۇيى 1948 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 16 ـ كۇنى ليۋ بوچىڭ، چىن يي، دىڭ شياۋپيڭ، سۋ يۋي،

تان جىنلىن جولداستاردان پارتىيانىڭ باس الدىگعى شەپ ۋېيېۋانخۇيىن ۋيمداسىتىرۋدى، دىڭ شياۋپىڭ جولـداستى پارتىيانىڭ باس الدىگـعى شەپ ۋېيېۋانخۇيىنىڭ شۋجيلىگىنە تاعايىنـداۋدى، بۇل ۋېيېۋانخۇيدىڭ جۇگـيۋان يەجانـجۇنى مەن حۋادۇڭ يەجانـجۇنىنە ٴبىرتۇتاس باسشىلىق ەتۋىن، حۋايـحاي الدىگعى شەبىنـدەگى اسـكەري ىستەرگە، سوعىس جۇرگىزۋگە باسشىلىق ەتۋ قىزمەت ۋقعىن جۇرگىزۋىن ۋيعاردى.

توز-توزى شىقان كەرتارتپاشىلار نە ٴۇشىن ٴالى دە "جالپى بەيبىتشىلىك" دەپ بوسقا داۋرىعادى؟

(1949 - جىلى 2 - ايدىڭ 15 - كۇنى)

گوميندالڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگىنىڭ كۇيرەۋ قارقىنى ادامداردىڭ بولجاعانىنان تەز بولىپ وتىر. قازىر ازاتتىق ارمياسىنىڭ جيناندى العانىنا نەبارى 4 ايدان استى، شىنياڭدى العانىنا نەبارى 3 ايدان استى، ٴبىراق گوميندالڭنىڭ اسكەري ىستەر، ساياسي، ىقتىسات، مادەنيەت، ۇگىت جاقتارداعى بارلىق قالدىق كۇشتەرى قۇتىلا الماستاي توز-توزى شىعۋ، كۇيرەۋ حالىنە ٴتۇستى. گوميندالڭ ۇستەمدىگىنىڭ جاپپاي كۇيرەۋى سولتۇستىك شەپتەگى لياۋشىن شايقاسى مەن پيڭجين شايقاسى جانە وڭتۇستىك شەپتەگى حۋايحاي شايقاسى كەزىنەن باستالدى. وسى 3 شايقاس بىلتىر 10-ايدىڭ باس كەزىنەن بيىل 1-ايدىڭ سوڭىنا دەيىنگى 4 ايعا تولمايتىن ارالىقتا گوميندالڭدى مولشەرمەن ٴبىر مليون 540 مىڭنان استام ادامىنان

ايىردى، بۇل گومينداڭ جىڭگۋي ارمياسىنىڭ 144 تولىق شىسىن قامتيدى. گومينداڭ ۇستەمدىگىنىڭ جاپپاي كۇيرەۋى — جۇڭگو حالىق ازاتتىق سوعىسى مەن جۇڭگو حالقىنىڭ گىميڭدىك قوزعالىسىنىڭ ۇلى جەڭىسىنىڭ تابيعي ناتيجەسى، الايدا گومينداڭنىڭ جانە ونىڭ امەريكالىق قوجايىندارىنىڭ «بەيبىتشىلىك» بايبالامى دا گومينداڭنىڭ كۇيرەۋىن تەزدەتۋدە ەداۋىر رول اتقاردى. گومينداڭ كەرتارتپاشىلارى بيىل 1-ايدىڭ 1-كۇنىنەن باستاپ «بەيبىتشىلىك شابۋىلى» دەيتىن تاستى كوتەرىپ، جۇڭگو حالقىن ۇرماقشى بولعان ەدى، قازىر ونىمەن ٴوز اياعىن ۇرىپ الدى. نەمەسە، دالىرەك ايتقاندا، گومينداڭ ٴوزىنىڭ تۇلا بويىن جارالاپ الدى. فۋ زوبي جياڭجۇن حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ بەيپيڭ ماسەلەسىن بەيبىت جولمەن شەشۋىنە كومەكتەستى، مۇنان باسقا جەرلەردە دە بەيبىت جولمەن شەشۋدى ٴۇمىت ەتىپ وتىرعان ادامدار تولىپ جاتىر. امەريكالىقتار ٴبىر شەتتە كىجىنىپ، ۇلدارىنىڭ ىنجىقتىعىنا قاتتى ىزالانۋدا. شىنىندا، بەيبىتشىلىك شابۋىلى دەگەن قاباۋ امەريكانىڭ زاۋاتىندا جاسالىپ، مۇنان جارتى جىل بۇرىن امەريكالىقتار ونى گومينداڭعا تارتۋ ەتكەن بولاتىن. بۇل قۋپيالىقتى ستيۋارت لەيتوننىڭ ٴوزى اشكەرەلەپ قويدى. ول، جياڭ جيەشى جاڭا جىل كۇنگى ۇندەۋى دەيتىن جاريالاعانان كەيىن جۇڭگياڭشى تىلشىسىنە: بۇل «مەن ەجەلدەن تىكەلەي كۇش سالىپ، تالاپ ەتىپ كەلگەن نارسە ەدى» دەدى. امەريكا تۇڭشۇنشىسىنىڭ حابارىنا قاراعاندا، الگى ٴتىلشى «جاريالاۋعا بولمايتىن» وسى ٴسوزدى جاريالاپ قويعاندىعى ٴۇشىن ىرىزدىعىنان ايىرىلىپتى. جياڭ جيەشى توبى ۇزاق ۋاقىتقا دەيىن امەريكالىقتاردىڭ بۇل بۇيرىعىن قابىلداۋعا باتىلدىق

ەتە السمادى، مۇنىڭ سەبەبى گومينداڭ جۇڭگوسياڭى ۇگىت بۋىنىڭ وتكەن جىلى 12 ـ ايدىڭ 27 ـ كۇنگى ٴبىر نۇسقاۋىندا بىلاي دەپ وتە ايقىن ايتىلعان: «ەگەر ٴبىز سوعىسا الماساق، بىتىمگە دە كەلە المايمىز. ەگەر ٴبىز سوعىسا الاتىن بولىپ تۇرىپ، ٴبىتىم تۋرالى ٴسوز اشاتىن بولساق، مۇنىڭ ٴوزى اسكەرلەردىڭ ساعىن سىندىرىپ، جۇرتتىڭ كوڭىلىن قايتارادى. سوندىقتان سوعىسا الساق تا، سوعىسا الماساق تا ٴبىتىم تۋرالى ٴسوز اشۋدىڭ بىزگە زيانى كوپ، پايداسى جوق.» گومينداڭنىڭ سول كەزدە بۇل نۇسقاۋدى تاراتۋى گومينداڭ ىشىندەگى باسقا توپتاردىڭ بىتىمگە كەلۋدى قۋاتتاعاندىعىنان بولدى. بىلتىر 12 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى باي چۇڭشي جانە ونىڭ جەتەكشىلىگىندەگى حۋبەي ولكەلىك سانىيحۇي جياڭ جيەشىگە «بەيبىت جولمەن شەشىم ەتۋ» ماسەلەسىن① قويىپ، جياڭ جيەشىنى بيىل 1 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى 5 شارت نەگىزىندە بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن جۇرگىزۋ تۋرالى مالىمدەمە جاريالاۋعا ٴماجبۇر ەتتى. جياڭ جيەشى باي چۇڭشيدىڭ قولىنان بەيبىتشىلىك شابۋىلى جونىندەگى تاپقىرلىق ۇقىقتى تارتىپ الۋدى جانە جاڭا ماركە استىندا ٴوزىنىڭ ەسكى ۇستەمدىگىن ۇزدىكسىز جۇرگىزە بەرۋدى كوكسەدى. سونىمەن جياڭ جيەشى 1 ـ ايدىڭ 8 ـ كۇنى جاڭ چۇندى حانكوۋعا جىبەرىپ، باي چۇڭشيدىڭ قولداۋىن تالاپ ەتتى، سول كۇنى امەريكا، انگليا، فرانسيا، سوۆەت وداعى ۇكىمەتتەرىنەن جۇڭگونىڭ ىشكى سوعىسىنا ارالاسۋدى تالاپ ەتتى②. ٴبىراق بۇل شارالاردىڭ ٴبارى دە جەڭىلىسكە ۇشىرادى. جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتىنىڭ ٴتوراعاسى ماۋ زىدۇڭنىڭ 1 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنگى مالىمدەمەسى جياڭ جيەشىنىڭ جالعان بەيبىتشىلىك قاسكۇنەمدىگىن كۇيرەتكىش سوققىمەن تالقاندادى، ٴسويتىپ،

ارادا ٴبىر اپتا وتكەننەن كەيىن جياڭ جيەشى «قىزمەتىنەن شەگىنىپ» شىمىلدىق ارتىندا وتۋگە ٴماجبۇر بولدى. جياڭ جيەشى، لي زوڭرىن جانە امەريكالىقتار بۇل ايلا ـ شارعىسىن تۇرلىشە ورنالاستىرىپ، كورۋگە تاتىرلىق شۋاڭحۋاڭ ويىنىن بىرلەسىپ ويناماقشى بولعان ەدى، ٴبىراق مۇنىڭ ناتيجەسى ولاردىڭ كۇتكەنىنىڭ كەرىسىنشە بولىپ شىقتى، كورەرمەندەردىڭ كەتە ـ كەتە سيرەگەندىگى بىلاي تۇرسىن، ٴتىپتى ساحناداعى ارتيستەر دە ارت ـ ارتىنان عايىپ بولدى. جياڭ جيەشى فىڭحۋادا «ۇكىمەت سىرتىنداعى ورىن»دا تۇرىپ، ٴوزىنىڭ قالدىق كۇشتەرىنە باياعىسىنداي ۇزدىكسىز قولباسشىلىق ەتۋدە، دەگەنمەن ول ٴوزىنىڭ زاڭدى ورنىنان ايرىلدى، وعان سەنەتىن ادامدار بارعان سايىن ازايىپ بارادى. سۇن كىنىڭ «اكىمشىلىك يۋانى» «ۇكىمەتتىڭ گۋاڭجوۋعا كوشكەندىگىن» وزدىگىنەن جاريالادى، ول ٴبىر جاعىنان، ٴوزىنىڭ «زۇڭتۇڭ»ى مەن «دايلي زۇڭتۇڭ»ىنان قول ۇزسە، ەندى ٴبىر جاعىنان، ٴوزىنىڭ «زاڭ شىعارۋ يۋانى» مەن «جيانچايۋانى»نان دا قول ٴۇزدى. سۇن كىنىڭ «اكىمشىلىك يۋانى» سوعىسقا ۇندەدى③، ٴبىراق سوعىس جۇرگىزەتىن «مەملەكەت قورعانىس بۋى» نە گۋاڭجوۋدا ەمەس، نە نانجيڭدە ەمەس، جۇرت ونىڭ مالىمدەمەسىنىڭ شاڭحايدا ەكەندىگىن عانا بىلەدى. ٴسويتىپ، لي زوڭرىننىڭ شتۋۋچيڭىنىڭ ۇستىنەن كورە الاتىن نارسەسىنەن تەك «دانەگە جوق تۇسەر كوزگە، كوك جيەك تە جاتىر انە، ۋۋ ـ چۋدان دا تومەندە»④ عانا قالدى. لي زوڭرىننىڭ وتكەن ايدىڭ 21 ـ كۇنى تاققا وتىرعانىنان باستاپ قازىرگە دەيىن تۇسىرگەن بۇيرىقتارىنىڭ بىردە ـ ٴبىرى جۇزەگە اسقان جوق. گوميندانگتىڭ «جالپى بەتتىڭ» «ۇكىمەتى»

بولماسا دا، ٴبىرسىپىرا جەردە ٴىشىنارا بەيبىتشىلىك قيمىلدارى بولىپ جاتسا دا، ٴبىراق گومينداڭنىڭ بارىپ تۇرعان توڭمويىندار توبى ٴىشىنارا بەيبىتشىلىككە قارسى شىعىپ، «جالپى بەتتىك بەيبىتشىلىك» دەگەندى تالاپ ەتۋدە، ونداعى ماقساتى — بەيبىتشىلىكتى جوققا شىعارىپ، تاعى دا سوعىسۋعا دامەلەنۋ؛ ولار ٴىشىنارا بەيبىتشىلىك قيمىلى ٴورشىپ كەتىپ، جيىستىرىپ الا المايتىن دارەجەگە جەتۋدەن تۋتەنشە قورىقتى. توز-توزى شىققان، كۇيرەگەن گومينداڭنىڭ «جالپى بەتتىك بەيبىتشىلىك» دەيتىندى تالاپ ەتكەن كۇلدىرگى ويىنى شاڭحايداعى قۋىرشاق مەملەكەت قورعانىس بۋى ساياسي ىستەر مەكەمەسىنىڭ باستىعى، سوعىس قىلمىستىسى دىڭ ۋنيىدىڭ وسى ايدىڭ 9-كۇنگى مالىمدەمەسىندە شىڭىنا جەتتى. دىڭ ۋنيي دە سۇن كى سياقتى وتكەن ايدىڭ 22-كۇنى لي زۇڭرىننىڭ جۇڭگو گوڭچانداڭى الا قويعان 8 تارماقتى بەيبىتشىلىك شارتتى كەلىسسوزدىڭ نەگىزى ەتۋ جونىندەگى مالىمدەمەسىن بەكەرگە شىعارىپ، «تەڭدىك نەگىزىندەگى بەيبىتشىلىك، جالپى بەتتىك بەيبىتشىلىك» دەگەندى تالاپ ەتتى، ويتپەگەندە «ٴبارىن دە قۇربان ەتۋدەن ايانباي، گوڭچانداڭمەن ەڭ سوڭىنا دەيىن اينالىسۋ كەرەك» دەدى. ٴبىراق دىڭ ۋنيي ٴوزىنىڭ قارسى جاعىنىڭ بۇگىنگى كۇندە «تەڭدىك نەگىزىندەگى»، «جالپى بەتتىك» بەيبىتشىلىك جونىندە تەگى كىممەن كەلىسسوز جۇرگىزۋگە ٴتيىس ەكەندىگىن ايتپادى. دەمەك، دىڭ ۋنييگە كەزدەسكەنىمەن ماسەلە شەشىلمەيتىن سياقتى، ال دىڭ ۋنييگە نەمەسە ونان باسقا پالەنباي-تۇگەنبايلارعا كەزدەسپەگەنىمەن دە ماسەلە شەشىلمەيتىن سياقتى، مىنە بۇل ادامدى قيناماي قويمايدى. جۇڭگياڭشىنىڭ

شاگىچايىدان 9 ـ كۇنى جاريالاعان حابارىندا بىلاي دەلىنگەن: «ئىلىشىنىڭ دىڭ ۋىنيىگە قويىعان سۇراعى: دايلي زۇگىتۇڭ لي زۇگرىن ئىىزدىڭ جاريالاعان 4 ئتۇرلى پىكىرىنىڭىزگە⑤ قوسىلعان با ەدى؟ جاۋاپ: مەن مەملەكەت قورعانىس بۋى مايدانىندا تۇرىپ سويلەگەن ەدىم، بۇگىن جاريالانعان 4 ئتۇرلى پىكىر جاريالانۋدان بۇرىن دايلي زۇگىتۇڭ لي زۇگرىنىڭ قاراپ شىعۋىنا ۇسىنىلماعان بولاتىن.» بۇل ارادا دىڭ ۋىنيي قۋىرشاق گوميندانىڭ ۇكىمەتىنىڭ جالپىلىق مايدانىنان وزگەشە، قۋىرشاق مەملەكەت قورعانىس بۋىنىڭ جەكەلىك مايدانىن انا جاساپ قويعانى جوق، ونىڭ ۇستىنە، شىنىندا دا، قۋىرشاق مەملەكەت قورعانىس بۋىنىڭ ۇلكەنىدەۋ جەكەلىك مايدانىنان وزگەشە، قۋىرشاق مەملەكەت قورعانىس بۋى ساياسي ىستەر مەكەمەسىنىڭ كىشىلەۋ جەكەلىك مايدانىن دا جاساپ وتىر. ويتكەنى دىڭ ۋىنيي بىيپيڭنىڭ بەيبىت جولمەن ئبىرجاقتىلى ەتىلگەندىگىنە اشىقتان ـ اشىق قارسى شىقتى جانە ونى قارالادى، ال 1 ـ ايدىڭ 27 ـ كۇنى قۋىرشاق مەملەكەت قورعانىس بۋى بىيپيڭـ نىڭ بەيبىت جولمەن ئبىرجاقتىلى ەتىلگەندىگىن «سوعىس ۋاقتىن قىسقارتىپ، بەيبىتشىلىككە جەتۋ، سونىمەن ەجەلگى استانا بىيپيڭنىڭ نەگىزىن جانە مادەنىيەت مۇرالارىن ساقتاپ قالۋ ئۇشىن بولدى» دەپ ماقتاعان ەدى جانە باسقا جەرلەردە دە، ايتالىق، داتۇڭ، سۇيىۋان سياقتى جەرلەردە دە⑥ وسىنداي ادىستەر بويىنشا «سوعىستى توقتاتا تۇرۋ ىسكە اسىرىلادى» دەگەن ەدى. بۇدان «جالپى بەتىنىڭ بەيبىتشىلىك» دەپ وگەشى جىرتىلعانشا داۋرىعىپ جۇرگەن كەرتارتـ پاشىلاردىڭ تەگىنىنەن ـ اق جالپىلىق مايدانىنان جۇرداي كەرتارتپاـ شىلار ەكەندىگىن كورۋگە بولادى. مەملەكەت قورعانىس بۋىنىڭ

ٴبىر ساياسي ىستەر مەكەمەسىنىڭ ٴوزى مەملەكەت قورعانىسى بۋىنا قايشى كەلە الادى ەكەن، سونداي-اق ٴوزىنىڭ دايلي زۇڭتۇڭىنا دا قايشى كەلە الادى ەكەن. بۇل كەرتارتپاشىلار بۇگىنگى كۇندە جۇڭگودا بەيبىتشىلىكتى جۇزەگە اسىرۋدىڭ ەڭ ۇلكەن بوگەتى بولىپ وتىر. ولار «جالپى بەتتىك بەيبىتشىلىك» ۇرانى استىندا جالپى بەتتىك سوعىستى، ياعني «سوعىس بولاتىن بولسا جالپى بەتتىك سوعىس بولسىن، بەيبىتشىلىك بولاتىن بولسا جالپى بەتتىك بەيبىتشىلىك بولسىن» دەيتىندى ۋاعىزداۋ قيالىندا بولىپ وتىر. ٴبىراق، ٴىس جۇزىندە ولاردا جالپى بەتتىك بەيبىتشىلىكتى جۇزەگە اسىرارلىق تا ەشقانداي كۇش جوق، جالپى بەتتىك سوعىستى جۇرگىزەرلىك تە ەشقانداي كۇش جوق. جالپى بەتتىك كۇش توز-توزى شىققان، كۇيرەگەن گوميندان جاعىندا ەمەس، قايتا جۇڭگو حالقى، جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى، جۇڭگو گۇڭچانداڭى جانە باسقا دا دەموكراتيالىق پارتيا-توپتار جاعىندا. ٴبىر جاق جالپى بەتتىك كۇشكە يە بولدى، ال ەكىنشى جاق توز-توزى شىعۋ، كۇيرەۋ حالىنە ٴتۇستى، مۇنداي جاعداي — جۇڭگو حالقىنىڭ ۇزاق ۋاقىت بويىنا جۇرگىزگەن كۇرەسىنىڭ جانە گوميندانڭىنىڭ ۇزاق ۋاقىت بويىنا ىستەگەن جاۋىزدىعىنىڭ ناتيجەسى. بايىپتى ادامدار-دىڭ قانداي دا جۇڭگونىڭ بۇگىنگى ساياسي جاعدايىنداعى وسىنداي نەگىزگى فاكتىلەرگە ەلەۋسىز قاراي المايدى.

ەسكەرتۋلەر

① 1948-جىلى 12-ايدىڭ 25-كۇنى گوميندانىڭ حۋاجۇڭ

«باندىلاردى جويىۋ» زۆڭسلىگى باي چۆڭشى سول كەزدە جياڭ جيەشى ۆشىن توتەنشە ئتيمسىز بولىپ وتىرعان جاعدايدان پايدالانىپ، جياڭ جيەشىگە «بەيبىت جولمەن شەشىم ەتۋ» قۋاتتاماسىن قويدى، مۇنداعى ماقساتى جياڭ جيەشىنى تاقتان زورلاپ ئتۆسىرىپ، گۋاڭشى جۆيەسىندەگىلەردىڭ ورنىن كوتەرۋ ەدى. باي چۆڭشىدىڭ نۆسقاۋىمەن خۋبەي ولكەلىك قۋرشاق سانىيحۆي جياڭ جيەشىگە جىبەرىلەتىن ديانباۋدى قابىلداپ، جياڭ جيەشىگە: «ەگەر سوعىس اپاتى ۆزدىكسىز ئورشى بەرەتىن بولسا، باسقاداي امال قاراستىرىلماسا، مەملەكەت مەملەكەت بولۋدان، حالىق حالىق بولۋدان قالادى» دەپ ەسكەرتە كەلىپ، جياڭ جيەشىدەن «ساياسي جولمەن شەشىم ەتۋ ەرەجەسى بويىنشا، امالىن تاۋىپ، بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن قالپىنا كەلتىرۋ»دى تالاپ ەتتى.

② گوميندالڭ ۆكىمەتى 1949 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 8 ـ كۆنى امەريكا، انگليا، فرانسيا، سوۆەت وداعى ۆكىمەتتەرىنەن جۆڭگو ىشكى سوعىسىنا ارالاسۋدى تالاپ ەتتى، 4 مەملەكەت ۆكىمەتتەرى ودان باس تارتتى. امەريكا ۆكىمەتى ئوزىنىڭ 1 ـ ايدىڭ 12 ـ كۆنى گوميندالڭ ۆكىمەتىنە جاۋاپ قايتارعان «بيۋاگلۋ»ىندا گوميندالڭ ۆكىمەتى قويعان تالاپتان امەريكانىڭ باس تارتۋىنداعى سەبەپ «بىرەر پايدالى ناتيجەگە جەتۋ»گە «سەنىم بايلاۋ وتە قيىن» بولعاندىعى دەپ تۆسىندىرگەن ەدى. دەمەك، امەريكا ئوزى سۆيەمەلدەپ كەلگەن جياڭ جيەشى كەرتارتپا اكىمياتىنىڭ ولىمنەن قۆتقارىپ قالۋعا ەندى كۆيى كەلمەيتىندىگىن سول كەزدە ـ اق سەزگەن ەدى.

③ گوميندالڭ قۋىرشاق اكىمشىلىك يۋانىنىڭ يۋانجاڭى سۆن كى 1949 ـ جىلى 2 ـ ايدىڭ 6 ـ ، 7 ـ كۆندەرى گۋاڭجوۋدا ەكى رەت تانجۋا جارىيالاپ، لي زۆڭرىنىڭ جۆڭگو كۆڭچانداڭى الىعا قويعان 8 تارماقتى بەيبىتشىلىك شارتتى كەلىسسوزدىڭ نەگىزى ەتۋ جونىندەگى مالىمدەمەسىنە قارسى شىعىپ: «قازىر ۆكىمەت گۋاڭجوۋعا كوشىپ كەلىپ ئىس جۆرگىزۋدە، ئبىز وتكەندەگى ىستەردى قايتا تەكسەرىپ شىعۋعا

ٴتىيىسپىز» دەدى، ول تاعى دا: «گۇڭچاندانىڭ الغا قويعان سوعىس قىلمىس-تىلارىن جازالاۋ دەگەن تالاپتى اسىرە قابىلداۋعا بولمايدى» دەدى.

④ بۇل جاڭا ەرانىڭ 14 - عاسىرىنىدا يۇان حاندىعى كەزىندەگى سادۋلا دەگەن ادامنىڭ «شىتوۋچىڭعا شىقىقاندا» دەگەن ەڭبەگىندەگى «نيانىنۋجياۋ» سىرعاعىمەن جازعان ولەڭىنەن الىندى. بۇل ولەڭنىڭ العاشقى شۋماقتارى بىلاي: «شىتوۋچىڭنان نازار سالسام، دانەڭە جوق تۇسەر كوزگە، كوك جيەك تە جاتىر انە، ۋۋ-چۋدان دا تومەندە. ساناپ تۇرسام ٴبىر-بىرلەپ، وتكەن ەكەن التى چاۋ، قاسيەتتى مەكە-نىنەن، قالىپتى تەك قۇبا تاۋ. كۇنىنىڭ كوزىن كولەگەيلەپ، تۇر الەمى — تۇر تۋى، بۇلتقا ۇلاسىپ كەمەسىنىڭ، تۇر كەرىلىپ جەلكەنى، دالا تولى قۋراپ قالعان، اپپاق سۇيەك بەينە قار. بۇل جاڭجياڭنىڭ وڭىرىندە، ٴوتتى-اۋ تالاي باتىرلار.» نانجيڭ ەرتەدە شىتوۋچىڭ دەپ اتالاتىن. ۋۋ-چۋ دەپ جاڭجياڭنىڭ ورتا جانە تومەنگى وڭىرلەرى ايتىلىپ وتىر.

⑤ قۋىرشاق مەملەكەت قورعانىس بۋى سايأسي ىستەر مەكەمە-سىنىڭ باستىعى دىڭ ۋىنيي 1949 - جىلى 2 - ايدىڭ 9 - كۇنى شاڭحايدا «بەيبىتشىلىك يەن سوعىستىڭ داۋى» دەگەن جازبا تانىتۋاسىن، ياعني «4 ٴتۇرلى پىكىر»: 1) «ۋكىمەتكە بەيبىتشىلىك كەرەك»، 2) «جۇڭگو گۇڭچانداگىنا سوعىس كەرەك»، 3) «بىيپيڭ ٴىشىنارا بەيبىتشىلىگى الىدامشىلىق بولىپ قالدى»، 4) «ٴبارىن دە قۇربان ەتۋدەن ايانباي، گۇڭچانداگمەن ەڭ سوڭىنا دەيىن ايانباۋ كەرەك» دەيتىنىن جاريالادى.

⑥ تيانجين مەن بىيپيڭ ازات ەتىلگەنىنەن كەيىن، حۋابىيداعى گوميندان ارمياسىنىڭ بىرنەشە وقشاۋلانعان قالدىق جۇيىدياندارى عانا قالىدى، مۇنىڭ ىشىندە تايىيۋان، داتۇڭ، شينشيالڭ، انياڭ، گۇيسۇي قاتارلى جەرلەر بار ەدى. تايىيۋانداعى جاۋ 1949 - جىلى 4 - ايدىڭ 24 - كۇنى ٴبىز تارابتان تۇگەل جويىلدى. داتۇڭداعى جاۋ 5 - ايدىڭ 1 - كۇنى بەيبىت جولمەن وزگەرتىپ قۇرۋدى قابىلدادى. شينشياڭداعى

جاۋ 5 ـ ايدىنىڭ 5 ـ كۇنى ازاتتىق ارمياعا تىزە بۇكتى. انىياگداعى جاۋ 5ـ ايدىنىڭ 6ـ كۇنى ٴبىز تاراپتان جويىلدى. گۋيسۋي 9ـ ايدىنىڭ 19ـ كۇنى بەيبىت جولمەن ازات بولدى.

گومينداڭ كەرتارتپاشىلارى «بەيبىتشىلىككە شاقىرۋ»دان سوعىسقا شاقىرۋعا كوشتى

(1949 ـ جىلى 2 ـ ايدىڭ 16 ـ كۇنى)

1 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى باندى جياڭ جيەشى بەيبىتشىلىك شابۋىلىن قوزعاعانىنان كەيىن، وزدەرىنىڭ «سوعىس ۋاقىتىن قىسقارتۋ»دى، «حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن جەڭىلدەتۋ»دى، «حالىقتى قۇتقارۋدى الدى شارت ەتۋ»دى قالايتىندىقتارىن ارت ـ ارتىنان جارىيالاپ كەلگەن گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ مىقتىلارى 2 ـ ايدىڭ باس شەنىنە جەتۋمەن ـ اق، بەيبىتشىلىك اۋەنىن كەنەتتەن باسەڭدەتىپ، «گۇڭ ـ چانداڭمەن ەڭ سوڭىنا دەيىن ايىلىسۋ كەرەك» دەگەن ەسكى اۋەنىن قايتادان ۇدەتە ٴتۇستى. سوڭعى بىرنەشە كۇننەن بەرى وتە ـ موتە وسىلاي بولىپ وتىر. 2 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى گومينداڭ جۇڭياڭ ۇگىت بۇلىنىڭ «ٴارقايسى داڭبۋلار مەن پارتيا گازەتتەرى»نە تاراتقان «تۇتەنشە ۇگىت نۇسقاۋى»ندا بىلاي دەلىنگەن: «يەجىميانىڭ ٴبىزدىڭ ارتقى شەبىمىزدە، جۇڭگو گۇڭچانداڭى بەيبىتشىلىككە

ادال نيەت ٴبىلدىرىپ كەلەدى دەپ ۇگىت جۇرگىزىپ، ۇكىمەتتىڭ اسكەري ىستەردى ورنالاستىرۋىن بەيبىتشىلىككە جەتۋگە ادالدىق ىستەمەگەندىك دەپ ايىپتادى. بۇعان گازەتتەر تومەندەگى تۇيىندەرگە نەگىزدەلىپ تىكەلەي دە، جانامالاي دا پارمەندى تويتارىس بەرۋلەرى قاجەت.» بۇل «توتەنشە ۇگىت نۇسقاۋى»ندا «تويتارىس بەرۋ قاجەت بولاتىندىعى» نىڭ بىرنەشە سەبەپتەرى دە كورسەتىلگەن. وندا: «ۇكىمەتتىڭ شارتتىسىز تىزە بۇككەنەن گورى ەلڭ سوڭىنا دەيىن سوعىسقانى ابزال»؛ «ماۋ زىدۇڭ 1 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنگى مالىمدەمەسىندە العا قويعان 8 شارت مەملەكەتتى جوياتىن شارت، ۇكىمەت اسلىندە مۇنى قابىلداماۋعا ٴتيىس ەدى»؛ «جۇڭگو گۇڭچانداڭى بەيبىتشىلىكتى بۇلدىرۋدەگى جاۋاپكەرشىلىكتى ٴوز ۇستىنە الۋعا ٴتيىس ەدى. بۇگىنگى كۇنى جۇڭگو گۇڭچانداڭى، مۇنىڭ كەرىسىنشە، سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ەسىمدىگى دەيتىندى العا قويىپ، ۇكىمەتتىڭ جاۋاپتى ادامدارىنىڭ بىردە ـ ٴبىرىن قويماي وعان ەنگىزىپ وتىر، ٴتيپتى ۇكىمەتتەن الدىمەن ولاردى قولعا الۋدى تالاپ ەتتى، مۇنىڭ بارىپ تۇرعان جولسىزدىق ەكەندىگى ايقىن. جۇڭگو گۇڭچانداڭى ەگەر مۇنداي ٴىستىلىن وزگەرتپەيتىن بولسا، وندا بەيبىتشىلىك كەڭەسىنىڭ جولىن تابۋ قيىنعا سوعادى» دەلىنگەن. مۇنان ەكى اپتا بۇرىن اكە ـ شەشەسى ولگەندەي اسىپ ـ ۇسىگىپ، كەلىسسوز جۇرگىزۋدى تالاپ ەتكەن ارىنى ەندى ۇشتى ـ كۇيدى جوق بولدى. «سوعىس ۋاقتىن قىسقارتۋ»، «حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن جەڭىلدەتۋ»، «حالىقتى قۇتقارۋدى الدى شارت ەتۋ» دەگەن سياقتى جۇرت اراسىنا جايپاي تاراعان، ادامداردىڭ ىت جۇرەگىن ەلجىرەتەتىن ايگىلى سوزدەر ەندى اۋىزعا الىنبايتىن

بولدى. ەگەر جۇڭگو گوڭچانداڭى ءوز «ءىستىل»ىن وزگەرتپەۋدى قالاماي، سوعىس قىلمىستىلارىن ءسوزسىز جازالايمىز دەسە، وندا بەيبىتشىلىك تۇرالى اۋىز اشۋعا بولمايتىنى كورىنەدى. زاتىندا، حالىقتى قۇتقارۋدى الىمى شارت ەتىپ كەرەك پە الدە سوعىس قىلمىستىلارىن قۇتقارۋدى العى شارت ەتىپ كەرەك پە؟ گوميندانىڭ مىق-تىلارىنىڭ «توتەنشە ۇگىت نۇسقاۋى»نا قاراعاندا، مۇنىڭ سوڭعىسى تاڭداپ الىنعان. سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ەسىمدىگى جونىندە جۇڭگو گوڭچانداڭى جاق دەموكراتيالىق پارتيا-توپتاردان، حالىقتىق ۇيىم-داردان پىكىر الۋدا، سونداي-اق قازىرگى وزىندە ءبىرسىپىرا جاقتىڭ پىكىرلەرىن الدى دا. الىنعان وسى پىكىرلەرگە قاراعاندا، ولاردىڭ ءبارى وتكەن جىلى 12-ايدىڭ 25-كۇنى جۇڭگو گوڭچان-داڭىنىڭ بەدەلدى ادامى ورتاعا قويعان ەسىمدىككە قوسىلماي وتىر. ولار، بۇل ەسىمدىككە نەبارى 43 قانا سوعىس قىلمىستىسى ەنگىزى-لىپتى، بۇل تىم از بولىپ قالىپتى دەپ قارادى؛ ولار قانگىمىڭدىك سوعىس قوزعاپ، ميليونداعان حالىقتى قىرعىنداۋداعى جاۋاپكەرشى-لىكتى ۇستىنە الاتىندار 43 ادام عانا ەمەس، قايتا 100 دەن الدەقايدا استام بولۋعا ءتيىس دەپ قارادى. قازىرشە سوعىس قىلمىستىلارى 100 دەن الدەقايدا استام بولادى دەپ مولشەرلەي تۇرايىق. ەندەشە، ايتىڭىزدارشى، گوميندانىڭ مىقتىلارى، سىزدەر سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋعا نەلىكتەن قارسى بولىپ وتىرسىزدار؟ سىزدەر «سوعىس ۋاقتىن قىسقارتۋ»دى، «حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن جەڭىلدەتۋ»دى قالاۋشى ەمەس پە ەدىڭىزدەر؟ ەگەر سىزدەردىڭ وسى قارسىلىقتارىڭىز سالدارىنان سوعىس ونان ارى جۇرگىزىلە بەرسە، وندا بۇل، ۋاقىتتى كەشەۋىلدەتكەندىك، سوعىس اپاتىن

ۇزاقتا سوزعاندىق بولماي ما؟ «ۋاقىتتى كەشەۋىلدەتىپ، سوعىس اپاتىن ۇزاقتا سوزدى»، دەگەن جامان اتتى سىزدەر 1949 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى نانجيڭ ۇكىمەتىنىڭ ماليمدەمەسى اتىندا جاريالاعان ماليمدەمەلەرىڭىزدە گۇڭچاندا ڭا تاڭعان ەدىڭىزدەر، ال ەندى مۇنى قايتارىپ الىپ، تاقتايعا جازىپ موينداريڭىزعا اسىپ الىۋدى ابىروي دەپ ويلايسىزدار ما؟ سىزدەر «حالىقتى قۇتقارۋدى العى شارت ەتەتىن» اسقان مەيىرىمدى، قايىرىمدى ادامدار بولا تۇرا، ءاپ ـ ساتتە سوعىس قىلمىستىلارىن قۇتقارۋدى العى شارت ەتەتىن بولا قالعاندارىڭىز قالاي؟ ءوز ۇكىمەتتەرىڭىزدىڭ ىشكى ىستەر بۋىنىڭ تۇڭعيىنا قاراعاندا، جۇڭگو حالقىنىڭ سانى 450 ميليون ەمەس، قايتا 475 ميليون ەكەن، مۇنى 100 دەن استام سوعىس قىلمىستىلارىمەن سالىستىرعاندا تەڭى قايسىسى كوپ، قايسىسى از؟ مىقتىلار، ەسەپ وقىعانسىزدار عوي، ەسەپ وقۋلىعى بويىنشا جاقسىراق ەسەپتەپ كورىپ، ونان سوڭ ءبىر قورتىندىعا كەلگەندەرىڭىز ءجون بولار. ەگەر سىزدەر انىقتاپ ەسەپتەمەي تۇرىپ، وزدەرىڭىزدىڭ الگى باستابىنداعى كوپ ـ كورىم، ءبىز دە ۇناتقان، بۇكىل ەل حالقى دا ۇناتقان ۇسىنىستارىڭىزدى ـــ «حالىقتى قۇتقارۋدى العى شارت ەتۋ»دى جالعا ـ جان «100 دەن استام سوعىس قىلمىستىلارىن قۇتقارۋدى العى شارت ەتۋ»گە وزگەرتىپ جىبەرسەڭىزدەر، ونداي ايلاگەرلىكتەرىڭىز، سىزدەر، ءسوز جوق، تابان تىرەپ تۇرا المايسىزدار. «حالىقتى قۇتقارۋدى العى شارت ەتۋ»دى اۋزىنان تاستامايتىن بۇل ادامدار، وزدەرى «بەيبىتشىلىككە شاقىرعان» ءبىرنەشە اپتادان كەيىن، ەندى «بەيبىتشىلىككە شاقىرۋ»دى تاستاي بەرىپ، سوعىسقا شاقىرىپ وتىر. گومينداڭنىڭ بارىپ تۇرعان

توگمويىندار توبىن قاراباسقانىدىمى سونشالىق، ولار حالىقتا قاسارىسا قارسى شىقتى، حالىقتىڭ موينىنا ٴمىنىپ زۇلىمدىق ىستەدى، سونىمەن، وزدەرىن بيىك مۇنارانىڭ ۇشار باسىندا جاپادان-جالعىز قالدىردى، ٴتىپتى ولە-ولگەنشە رايىنان قايتپايدى. چاڭجياڭ الىقابىنداعى جانە وڭتۇستىكتەگى حالىق بۇقاراسى — جۇمىسشىلار، ديحاندار، زيالىلار، قالا ۇساق بۇرجۋازياسى، ۇلتتىق بۇرجۋازيا، اشىق ويلى شىنشىلار، گوميندالڭ ىشىندەگى ىزگى نيەتتى ادامدار، بارلىقتارىڭىز قۇلاق اسىڭىزدار: مويىندارىڭىزعا ٴمىنىپ زۇلىمدىق ىستەپ وتىرعان گوميندالڭنىڭ بارىپ تۇرعان توگمويىندار توبىنىڭ كۇنى ٴبىتىپ ۋتىر، سىزدەر بىزبەن ٴبىر جاقتا تۇرسىزدار، اتتوبەلىنىدەي بارىپ تۇرعان توگمويىندار توبى تەز ارادا-اق بيىك مۇنارانىڭ ۇشار باسىنان قۇلاپ تۇسەدى، حالىقتىق جۇڭگو جارىققا شىعادى.

گومينداڭنىڭ سوعىس جاۋاپكەرشىلىگى ماسەلەسى جونىندەگى بىرنەشە ٴتۇرلى جاۋابىنا باعا

(1949 - جىلى 2 - ايدىڭ 18 - كۇنى)

«ۇكىمەت جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتالىسىمەن-اق، بەيبىت جولىمەن مەملەكەت قۇرۋ باعىتى بويىنشا جۇڭگو گۇڭچاندىگى ماسەلەسىن بەيبىت جولمەن شەشۋدى قاراستىرعان ەدى. ٴبىر جارىم جىل ۋاقىت بارىسىندا كەلىسىمدەردىڭ بارلىعى جۇڭگو گۇڭچاندىگى تاراپىنان بۇزىلدى، سوندىقتان جۇڭگو گۇڭچاندىگى بەيبىتشىلىكتى بۇلدىرۋدەگى جاۋاپكەرشىلىكتى ٴوز ۇستىنە الۋعا ٴتيىس ەدى. بۇگىنگى كۇنى جۇڭگو گۇڭچاندىگى، مۇنىڭ كەرىسىنشە، سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ەسىمدىگى دەيتىندى العا قويىپ، ۇكىمەتتىڭ جاۋاپتى ادامدارىنىڭ بىردە-ٴبىرىن قويماي وعان ەنگىزىپ وتىر، ٴتىپتى ۇكىمەتتەن الدىمەن ولاردى قولعا الۋدى تالاپ ەتتى، مۇنىڭ بارىپ تۇرعان جولسىزدىق ەكەندىگى ايقىن. جۇڭگو گۇڭچاندىگى ەگەر مۇنداي ٴىستىڭ وزگەرتپەيتىن بولسا، وندا بەيبىتشىلىك

كەڭەسىنىڭ جولىن تابۋ قيىنعا سوعادى.» جوعارىداعىلار 1949 ـ جىلى 2 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى گوميندادڭ جۇڭگياگى ۇگىت بۇى تاراتقان «توتەنشە ۇگىت نۇسقاۋى»نىڭ سوعىس جاۋاپكەرشىلىگى ماسەلەسى جونىندەگى بۇكىل كوزقاراسى.

بۇل كوزقاراس باسقانىكى ەمەس، ٴبىرىنشى سوعىس قىلمىستىسى جياڭ جيەشىنىكى. جياڭ جيەشى ٴوزىنىڭ جاڭا جىل كۇنگى مالىمدەمەسىندە بىلاي دەيدى: «مەن ــ جۇڭگىنىڭ سانمينجۋيىدىڭ ٴمۇرىتىمىن، مەملەكەت اتاسىنىڭ وسيەتىنە مۇراگەرلىك ىستەپ كەلەمىن، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى جۇرگىزىلگەن سوعىستان كەيىن، وعان جالماستىرا باندىلاردى جويۋ جولىنداعى اسكەري ىستەرمەن شۇعىلدانىپ، حالىقتىڭ اۋىرتپالىعىن ارتتىرا ٴتۇسۋدى قالاماعان ەدىم. سونديقتان جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتالىسىمەن ـ اق، ٴبىزدىڭ ۇكىمەتىمىز بەيبىت جولمەن مەملەكەت قۇرۋ باعىتىن الما قويدى، ٴتىپتى ونان ارى ىلگەرلەي ٴتۇسىپ ساياسي كەڭەس وتكىزۋ، اسكەري ىستەر جاقتان كەلىسۋ ادىستەرى ارقىلى گۇڭچاندادڭ ماسەلەسىن شەشپەك بولدى. امال قانشا، ٴبىر جارىم جىل ۋاقىت بارىسىندا، گۇڭچانداڭ بارلىق كەلىسىمدەر مەن فاڭ ـ اندارعا دورەكىلىكپەن كەدەرگىلىك جاساپ، ولاردىڭ الدان مولشەرلەنگەن قادامدار بويىنشا جۇزەگە اسىرىلۋىنا مۇمكىندىك بەرمەدى. كەيىن كەلە ٴتىپتى جالپى بەتتىك قارۋلى بۇلىك شىعارىپ، مەملەكەتتىڭ ٴومىر سۇرۋىنە حاۋىپ ٴتوندىردى. ۇكىمەتىمىز اشىنىسادا امالسىزدان جۇملدىرۋ جاساپ، بۇلىكتى باسۋعا كىرىستى.»

جياڭ جيەشى بۇل مالىمدەمەنى جاريالاۋدان 7 كۇن بۇرىن، ياعني 1948 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى، جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ

بەدەلـدى ادامى 43 سوعـس قلـمستسنىڭ ەسمـدىگىن ورتاعا قويعانـدا، ءبىرىنشى ورىنـعا جازىلـعانى وسى جياڭ جيەشى ەدى. سوعـس قلمستـىلارى ءارى بەيبتشـىلكتى تالاپ ەتـپ، ءارى جاۋاپـكەرشلكـتەن قاشىپ وتىر، ەنـدى تەك جاۋاپـكەرشلكـتى گۇڭچاندـاڭعا اۋدارۋ ءادىسى عانا قالدى. ءبىراق بۇل ەكـى ءىس سيىسا المايدى. گۇڭچانداڭ سوعىس قوزعاۋداعى جاۋاپكەرشلكتى ۇستىنە الۋعا ءتيىس ەكەن، وندا، گۇڭچانداڭـدى جازالاۋ ءتيىس. «باندى» ەكەن، «باندىلاردى جويۋ» ءتيىس. «جالپى بەتتىك قارۋلى بۇلىك تۇدىرىپ وتىر» ەكەن، «بۇلىكتى باسۋ» ءتيىس. «باندىلاردى جويـۋ»، «بۇلىكـتى باسۋ» جۇزدە-ءجۇز دۇرىـس ەكەن، نەءۇشىن جويىلـمايـدى، نەءۇشىن باستىرىلمايـدى؟ 1949-جىلى 1-ايـدىڭ 1-كۇنـىنەن كەيىن، گومينداڭـنىڭ بارلـىق اشىق حۇجاتـتارىنـدا «گۇڭچانداڭ باندىلارى» دەگەن ءسوز نەلىكتەن تۇگەلـمەن «گۇڭ-چانداڭ» دەپ وزگەرتىلدى؟

سۇن كـەعا بۇل ورىنـسىزداۋ سەزىلـدى، ول جياڭ جيەشى جاڭا جىل كۇنـگى مالىمـدەمەسىن جاريالاعان كۇنـىنىڭ تۇنـىندە راديودا ءسوز سويلەپ، سوعـس جاۋاپكەرشلگى ماسەلەسى جونىندە باسقاشا كوزقاراستى العا قويـدى. سۇن كى بىلاي دەيـدى: «3 جىلـدىڭ الدىنداعىنى ەسكە تۇسىرەيىك، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتكەن العاشقى كەزدەردە، حالىقـقا تىنىس الىپ، ەس جيۋ قاجەت بولعاندىقتان، مەملەكەتكە قۇرىلىس جۇمىستارىن بەلسەنـ-دىلىكپەن جۇرگىـزۋ قاجەت بولعانـدىقـتان، ءارقايـسى پارتيا-توپتار مەملەكەت پەن حالىقـتىڭ مۇقتاجى جونىنـدە ورتاق تانىمعا كەلـگەندىكـتەن، ءبىز ءارقايـسى جاقـتىڭ ۋاكىلـدەرى مەن قوعام

بەدەلدىلەرىنىڭ باسىن قوسىپ، سایاسي ٴماسلیحات كەڭەسىن وتكىز-گەن ەدىك. 3 اپتا بويىنا كۇش سالىۋ ارقىلى، وتە-موتە ترۋمين زۇڭ-تۇڭنىڭ ەرەكشە ەلشىسى، تىلەۋىن بەرگىر، مارشالل مىرزانىڭ ىزگى نيەتپەن جاراستىرۋى ارقىلى، بەيبىت جولىمەن مەملەكەت قۇرۋدىڭ گاڭگلىگىن جانە ٴتۇرلى تالاس-تارتىستاردى شەشۋدىڭ ناقتى فاڭ-انىن ٴبىز اقىلداسا وتىرىپ جاساپ تا شىققان ەدىك. ەگەر سول ۋاقىتتا ٴبىز الۋان ٴتۇرلى جوبالارىمىزدى دەركەزىندە ىسكە اسىرا العان بولساق، بۇگىنگى جۇڭگو قانداي گۇلدەنگەن بولار ەدى، بۇگىنگى جۇڭگو حالقى قانداي باقىتتى بولەنەر ەدي دەسەڭىزشى! امال قانشا، ول كەزدە ٴارقايسى جاق وكىلدەرىنىڭ تار شەڭبەردەگى مۇددەسىنەن بۇكىلدەي كەشە المادى، بۇكىل ەل حالقى دا وسى بەيبىتشىلىك قوزعالىسىنىڭ تابىستى بولۋىن تەزدەتۋ جولىندا بارىنشا كۇش جۇمساي المادى، سونىمەن، سوعىس اپاتى قايتا تۋىلىپ، ەل-جۇرت قيىن-قىستاۋ جاعدايعا ٴتۇستى.»

سۇن كي جياڭ جيەشىگە قاراعاندا ٴبىراز «ادىل» دىك ىستەدى. كورىپ وتىرسىزدار، ول سوعىس جاۋاپكەرشىلىگىن جياڭ جيەشى سياقتى ٴۇيىپ-توگىپ گۇڭچاندانىڭ ۇستىنە اۋدارا سالعان جوق، قايتا «جەر ۇقسىن تەڭگەرۋ» شاراسىن قولدانىپ، جاۋاپكەرشىلىكتى «ٴارقايسى جاق» قا تەڭ ٴبولىپ تاستاپ وتىر. مۇنىڭ ىشىندە گومين-داڭ دا بار، گۇڭچانداڭ دا بار، دەموكراتيالىق وداق تا بار، قوعام بەدەلدىلەرى دە بار. ول-ول ما، ٴتىپتى «بۇكىل ەل حالقى» دا بار، 475 مىليون باۋىرلاستارىمىزدىڭ بىردە-ٴبىرى بۇل جاۋاپكەرشىلىكتەن سىرت قالمادى. جياڭ جيەشى گۇڭچانداڭدى عانا دۇرەلەسە، سۇن كي بارلىق پارتيالاردىڭ، توپتاردىڭ،

پارتيا ـ توپتاردا جوقتارىدىڭ، بۇكىل ەلىمىزدەگى باۋىرلاستارىدىڭ ٴارقايسىسىنا بەردەن دۇرە سوقتى، ٴتىپتى جياڭ جيەشى دە، ىقتيمال، سۇن كىسىنىڭ ٴوزى دە بەردەن دۇرە جەگەن بولار. كورىپ وتىرسىزدار، ەكى گومينداڭ ـــ سۇن كى مەن جياڭ جيەشى وسى ارانىڭ وزىندە ـ اق جاعالاسىپ وتىر.

ٴۇشىنشى ٴبىر گومينداڭ شىعا كەلىپ: ولاي ەمەس، مەنىڭ پىكىرىمشە، جاۋاپكەرشىلىك تۇگەلىمەن گومينداڭعا ارتىلۋعا ٴتيىس دەدى. بۇل ادامىنىڭ اتى لي زۇڭرىن. 1949 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 22 ـ كۇنى لي زۇڭرىن «دايلي زۇڭتۇڭ»دىق سيپاتىمەن مالىمدەمە جاريالادى. سوعىس جاۋاپكەرشىلىگى ماسەلەسى جونىندە ول بىلاي دەدى: «جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى 8 جىلدىق سوعىستان كەيىن، وسىعان جالعاسا 3 جىلعا سوزىلعان ىشكى سوعىس جاپون باسقىن- شىلارىنا قارسى سوعىس جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىن مەملەكەتتى قايتا گۇلدەندىرۋدەگى بولماشى مۇمكىندىكتىڭ ٴوزىن دە بۇكىلدەي جويىپ جىبەردى، ونىڭ ۇستىنە، سوعىس اپاتى حۋاڭحىنىڭ وڭتۇس- تىگى مەن سولتۇستىگىن تۇگەل شارپىپ، ەگىستىكتەر مەن باۋ- باقشالار، قورا ـ جايلار تىپ ـ تيپىل بولدى، جازىقسىز حالىق مىڭداپ، مليونداپ قىرعىنشىلىققا ۇشىرادى، بالا ـ شاعاسىنان ايرىلعاندار، اش ـ جالاڭاشتىقتان كۇڭىرەنگەندەر بارلىق جەردە بار. ادام بالاسىن ايانىشتى تۇردە قۇرتاتىن مۇنداي اۋىر اپات شىنىندا مەملەكەتى- مىزدىڭ ىشكى سوعىس تاريحىندا بۇرىن بولىپ كورگەن ەمەس.»

لي زۇڭرىننىڭ بۇل ارادا شىعارىپ وتىرعانى توماعا تۇيىق قۇلاقتاندىرۋ، ول جاۋاپكەرشىلىكتى گومينداڭ ۇستىنە الۋعا ٴتيىس دەپ تە ايتقان جوق، جاۋاپكەرشىلىكتى كۇڭشاڭداڭ نەمەسە باسقا

جاقتاعىلار ۇستىنە الىۋعا ٴتيىس دەپ تە ايتقان جوق، ايتكەنمەن ول ٴبىر شىندىقتى، ياعني «ادام بالاسىن ايانىشتى تۇردە قۇرتاتىن اۋىر اپات» باسقا جەردە ەمەس، قايتا «حۋاڭحەنىڭ وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگى»ندە بولعاندىعىن ايتىپ سالدى. قاراپ كورەيىك، حۋاڭحەنىڭ وڭتۇستىگىنەن چاڭجياڭعا دەيىنگى، حۋاڭحەنىڭ سولتۇستىگىنەن سۇڭحۋاجياڭعا دەيىنگى جەرلەردە بۇل «ادام بالاسىن ايانىشتى تۇردە قۇرتاتىن اۋىر اپات»تى تۋدىرعان كىم؟ الدە وىنداعى حالىق پەن حالىقتىڭ ارمياسى ٴوزى مەن ٴوزى سوعىسىپ تۋدىرعان با؟ لي زۇڭرىن بىيپيڭ شيڭيڭىنىڭ جۇرىنى بولعان ادام، گۋاڭشي جۇيەسىندەگى اسكەري بولىمدەر جياڭ جيەشي جۇيەسىندەگى اسكەري بولىمدەرمەن بىرگە شاندۇڭ ولكەسىنىڭ يىشان-مڭشان رايونىنا① دەيىن شابۋىل جاساپ بارعان بولاتىن، سونديىقتان ونىڭ قولىندا انىق مالىمەت بار، ول وسى «اۋىر اپات»تىڭ بولعان ورنىن جانە ٴمان-ٴجايىن بىلەدى. ەگەر لي زۇڭرىندى باسقا جاقتاردىڭ بارلىعىندا جامان دەسەك، ال ونىڭ وسى ٴبىر اۋىز شىن ٴسوزدى ايتىپ سالعانى قالاي دا جاقسى. ونىڭ ۇستىنە ول وسى جولعى سوعىستى «بۇلىكتى باسۋ» نەمەسە «باندىلاردى جويۋ» دەمەي، «ىشكى سوعىس» دەپ اتادى، گوميندالڭ جاعىنان ايتقاندا، بۇل دا ەداۋىر وزگەشەلىك بولىپ ەسەپتەلەدى.

لي زۇڭرىن ٴوز لوگيكاسىنا نەگىزدەلىپ، سول مالىمدەمەسىندە: «جۇڭگو گۇڭچاندانگى جاق الما قويعان 8 شارت ۇستىندە ۇكىمەت كەڭەستى باستاۋعا رازى» دەدى. لي زۇڭرىن 8 شارتتىڭ ٴبىرىنشىسى سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋ ەكەندىگىن، سونداي-اق ٴوزىنىڭ ايگىلى اتى دا وسىنىڭ ىشىندە ەكەندىگىن جاقسى بىلەدى. سوعىس

قىلمىستىلارىنىڭ جازالانۋعا تيىستىلىگى — «اۋىر اپات»تىڭ لوگيكا- لىق قورتىندىسى. ۆسىنىسى ٴۇشىن گومينداڭنىڭ بارىپ تۇرعان توگمويىندار توبى كۇنى بۇگىنگە دەيىن: «ماۋ زىدۇڭ 1 - ايدىڭ 14 - كۇنگى مالىمدەمەسىندە العا قويعان 8 شارت مەملەكەتتى جويا- تىن شارت، ۇكىمەت اسىلىندە مۇنى قابىلداماۋعا ٴتيىس ەدى» دەپ كۇڭكىلدەپ لي زۇڭرىندى كىنالاۋدا.

بارىپ تۇرعان توگمويىندار توبىنىڭ بۇل كىنالاۋدى اشىق ايتۋعا باتىلى بارماي، تەك كۇڭكىلدەپ وتىرۋىنىڭ سەبەبى بار. جياڭ جيەشى «قىزمەتىنەن شەگىنبەي» تۇرعان كەزدىڭ وزىندە - اق بارىپ تۇرعان توگمويىندار توبى 8 شارتقا تويتارىس بەرمەكشى بولعان ەدى، كەيىن جياڭ جيەشى ىڭعايسىز بولادى دەپ ويلاعاندىقتان، ولار تويتارىس بەرمەۋدى ۇيعاردى، تويتارىس بەرگەندە جول كەسىلىپ قالادى دەپ قاراسا كەرەك، بۇل 1 - ايدىڭ 19 - كۇنگى ٴىس ەدى. 1 - ايدىڭ 19 - كۇنى تاڭەرتەڭ جاڭ جۇنماي نانجيڭنەن شاڭحايعا قايتىپ كەلىپ، تانجۋا جاريالاپ، «جۇڭگو كۇڭچانداڭى العا قويعان 8 شارت جونىندە، ۇكىمەت تاياۋ ارادا تاعى ٴبىر ۇندەۋ جاريالاپ، جاۋاپ قايتارۋى مۇمكىن» دەگەن ٴسوزدى ايتىپەن، جۇڭگياڭشى سول كۇنى تۇندە تۇڭباۋ تاراتىپ: «جاڭ جۇنمايدىڭ الگىندە شاڭحايدان تاراتىلعان تانجۋاسى جونىندەگى حاباردىڭ سوڭىنا مىناداي ەسكەرتۋ قوسىلسىن: جاڭ جۇنماي مىرزانىڭ تانجۋاسىنداعى، ۇكىمەت تاياۋدا تاعى ٴبىر ۇندەۋ جاريالايدى دەگەن ٴسوز تۇرالى جۇڭگياڭشى ٴتىلشىسى قاتىسى بار جاقتاردان سۇراستىرىپ كورىپ ەدى، ۇكىمەتتىڭ تاعى ٴبىر ۇندەۋ جاريالاۋ نيەتى جوق ەكەن» دەدى. 1 - ايدىڭ 21 - كۇنى جياڭ جيەشى «قىزمەتىنەن شەگىنۋ»

مالىمدەمەسىن جارىيالاعاندا 8 شارتتى سىنداپ ەشنارسە ايتپادى، ٴتىپتى ٴوزىنىڭ 5 شارتىن دا كوشىنەن قالدىرىپ، ونى «ليگتۋ مەن جۇچۋانىنىڭ تۇتاستىعىن قامتاماسىز ەتۋ، تارىيحي مادەنيەت پەن قوعام ٴتارتىبىن بۇلدىرمەۋ، حالىقتىڭ تۇرمىسى مەن بوستاندىق ۇقىعىن شىن مانىندە قامتاماسىز ەتۋ ــ وسى پرينسىپتەر نەگىزىندە بەيبىتشىلىككە جەتۋ ٴۇشىن كۇش شىعارۋ» دەگەنگە وزگەرتتى. شيانسيا، فاتۋڭ، ارميا، تاعى سول سياقتىلاردىڭ بىردە ــ ٴبىرىن قايتا اۋىزعا الا المادى. سونىڭ ٴۇشىن، لي زۇڭرىن 1 ــ ايدىڭ 22 ــ كۇنى جۇڭگو گۇڭچانداڭنىڭ 8 شارتىن كەلىسسوزدىڭ نەگىزى ەتۋدى موينىداۋعا باتىلدىق ەتتى، گوميندانگنىڭ بارىپ تۇرعان توگمويىندار توبى دا اشىق ورتاعا شىعىپ قارسىلىق كورسەتە المادى، «ۇكىمەت اسىلىندە مۇنى قابىلداماۋعا ٴتيىس ەدى» دەپ كۇڭكىلدەۋمەن عانا بولدى.

سۇن كىنىڭ «جەر ۇقىعىن تەڭگەرۋ» ساياساتى مۇلدە وزگەرمەي تۇرا بەردى مە؟ ولاي دا بولمادى. 1949 ــ جىلى 2 ــ ايدىڭ 5 ــ كۇنى سۇن كي «ۇكىمەتتى گۋاڭجوۋعا كوشىرگەن»نەن كەيىن، 2 ــ ايدىڭ 7 ــ كۇنى ٴسوز سويلەپ، سوعىس جاۋاپكەرشىلىگى ماسەلەسى تۋرالى بىلاي دەدى: «جارتى جىلدان بەرى، سوعىس اپاتىنىڭ ٴورشۋى سالدارىنان، جالپى جاعدايدا اۋىر وزگەرىس بولدى، حالىقتىڭ اۋىرتپالىعى مەيلىنشە اسقىنا ٴتۇستى. وسىنىڭ بارىنە بۇرىنعى قاتەلىكتەر، جەڭىلىستەر جانە ۇيلەسىمسىز قۇبىلىستار سەبەپ بولدى، ٴسويتىپ، بۇگىنگى جاعدايداعى اۋىر زارداپ تۋىلدى. ٴبىز جۇڭگوعا سانىمىنجۋيىدىڭ قاجەت ەكەندىگىن ابدەن بىلەمىز. سانىمىنجۋيى جۇزەگە اسىرىلمايدى ەكەن، وندا جۇڭگو ماسەلەسى ەشقاشان دا

شەشىلمەيدى. پارتىيامىزدىڭ زۇڭلىيى بۇدان 20 جىل ىلگەرى سانمىن-جۇيىدى پارتىيامىزعا ئۇز قولىمەن تاپسىرىپ، ونى بىرتىندەپ جۇزەگە اسىرۋدى ئۇمىت ەتكەندىگىن ەسكە الۋعا ئتيىسپىز. ەگەر بۇل جۇزەگە اسقان بولسا، بۇگىنگىدەي مۇشكىل جاعداي مۇلدە تۋىلماعان بولار ەدى.» كورىپ وتىرسىزدار، گومينداڭ ۇكىمەتى اكىمشىلىك يۋانىنىڭ يۋانجاڭى بۇل ارادا جاۋاپكەرشىلىكتى بارلىق پارتىيا-توپتار مەن بۇكىل ەلىمىزدەگى باۋىرلاستارعا تەڭ ئبولىپ وتىرعان جوق، قايتا گومينداڭنىڭ ئۇز ۇستىنە ارتىپ وتىر. سۇن كى دۇرە-نىڭ بارلىعىن گومينداڭنىڭ بوكسەسىنە سوعىپ، جۇرتتىڭ ايىزىن قاندىردى. ال كۇڭچانداڭعا كەلگەندە شى؟ سۇن يۋانجاڭ بىلاي دەيدى: «بايقاۋىمىزشا، جۇڭگو كۇڭچانداڭىنىڭ حالىقتى الداپ-ازدىرا الۋى جانە باسىن اينالدىرا الۋى تەك سانمىنجۇيىدىڭ حالىق تۇرمىسى مۇراتى بولەگىن، ياعني جەر ۇقىمىن تەڭگەرۋ تاراۋىن اتقارۋدى عانا ۇران ەتىپ الماندىعىنان باسقا ەشتەڭە ەمەس. ئبىز بۇل جونىندە قاتتى ۇيالۋعا، قىراعىلىمىزدى كۇشەيتە وتىرىپ، بۇرىنعى قاتەلىكتەرىمىزدى قايتا تەكسەرۋگە ئتيىسپىز.» راحمەت، سۇيىكتى يۋانجاڭ، كۇڭچانداڭعا «حالىقتى الداپ-ازدىرعان جانە باسىن اينالدىرعان» دەگەن جامان ات تاعىلسا دا، ايتەۋىر، باسقاداي شەكتەن اسقان قىلمىسى بولماعان سوڭ باسى-كوزى تاياقتان، بوكسەسى دۇرەدەن امان قالدى.

سۇن يۋانجاڭنىڭ سۇيكتىلىگى مۇنىمەن تىنبايدى. ول سول سوزىندە تاعى دا بىلاي دەدى: «بۇگىنگى كۇنى كۇڭچانداڭ ىقپالى-نىڭ ۇلعايىپ بارا جاتقاندىعى دا ئبىز سەنگەن مۇراتتىڭ جۇزەگە اسىرىلماعاندىعىنان بولدى. پارتىيامىزدىڭ بۇرىنعى ەڭ زور قاتەلىگى

پارتيا ىشىندەگى ٴبىراز ادامنىڭ قارۋلى كۇشكە شامادان تىس تابىنعاندىعىنان، ىشكى جاقتان ۇقىپ تالاسىپ قىرقىسىپ، جاۋدىڭ ارامىزعا ىرىتكى سالۋىنا وراي تۋدىرىپ بەرگەندىگىنەن بولدى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى 8 جىلدىق سوعىستىڭ اياقتالۋى بەيبىت-شىلىكپەن بىرلىككە كەلۋدى ىسكە اسىرۋدىڭ مىڭدا ٴبىر تابىلمايتىن ورايى بولعان ەدى، ۇكىمەت جاقتا دا ىشكى جاڭجالداردى ساياسي تاسىلمەن شەشۋ جوسپارى بۇرىننان بار ەدى، امال قانشا، دايەكتى اتقارىلماي قالدى. ۇدايى بىرنەشە جىلعا سوزىلعان سوعىستىڭ الاساپىرانىنان كەيىن حالىق تىنىس السىپ، ەس جيۋعا مەيلىنشە ىنتىزار ەدى. قارۋ-جاراق قايتا كوتەرىلدى، حالىق كۇن كورە المايتىن كۇيدە قالدى، اۋىرتپالىق اسقىنا ٴتۇستى، وسىنىڭ سالدارىنان اسكەرلەردىڭ دە ساعى سىنىپ، ەڭسەسى ٴتۇستى، ٴسويتىپ، اسكەري ىستەردە قادام سايىن جەڭىلىستەر بولىپ وتىردى. جياڭ زۇڭتۇڭ حالىقتىڭ حال-ٴجايىنا كۇيىنىپ، سوعىس ٴادىسىنىڭ ماسەلەنى شەشە الماعاندىعىن كوزدە ۇستاي وتىرىپ، جاڭا جىل كۇنى ۇندەۋ جاريالاپ، بەيبىتشىلىككە ۇندەدى.» جارايدى، سوعىس قىلمىستىسى سۇن كى قولعا السىباي، دۇرە دە جەمەي تۇرىپ-اق قىلمىسىن ورىندىگىنەن مويىنداپ، ونىڭ ۇستىنە قاتەسىز شىنىن ايتتى. قارۋ كۇشىنە تابىنىپ سوعىس قوزعاعان، ال ماسەلەنى سوعىس ادىسىمەن شەشە الماعان سوڭ قايتادان بەيبىتشىلىكتى تالاپ ەتۋگە كوشكەن كىم؟ ول — گومينداڭ، ول — جياڭ جيەشى. سۇن يۇانجاڭ-نىڭ ٴسوز ساپتاۋى دا وتە دۇرىس، ول قارۋلى كۇشكە شامادان تىس تابىنعاندار دەپ ٴوز پارتياسىنداعى «ٴبىراز ادام»دى ايتىپ وتىر. مۇنىسى، جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ گومينداڭدىقتاردىڭ كوبىن،

ٴتىپتى ٴبارىن جازالاۋدى تالاپ ەتپەي، قايتا گوميندانداعى ادامداردىڭ ٴبىرازىن عانا جازالاۋدى تالاپ ەتۋىمەن، ولاردى سوعىس قىلمىسكەرلەرى دەپ اتاۋىمەن ٴبىر جەردەن شىعادى.

سوندىقتان ٴبىزدىڭ ارامىزدا بۇل ماسەلەدە تالاس-تارتىس جوق. ايىرماشىلىق قورىتىندىدا. ٴبىز «قارۋلى كۇشكە تابىنىپ»، «قارۋ-جاراقتى قايتا كوتەرىپ»، حالىقتى كۇن كورە المايتىن كۇيگە ٴتۇسىرىپ وتىرعان گوميندانىڭ وسى «ٴبىراز ادام»ىن سوعىس قىلمىسكەرى رەتىندە جازالاۋ كەرەك دەپ قارايمىز. ال سۇن كى بۇلاي ىستەۋگە قوسىلمايدى. ول بىلاي دەيدى: «قازىر گوميندانداعى جاقتىڭ ٴوز ۋاكىلدەرىن تاعايىنداۋدى كەشەۋىلدەتىپ، ٴىستى ارتقا تارتىپ وتىرعاندىعى، ونىڭ دا قارۋلى كۇشكە تابىنىپ، وزدەرىن قازىر قانات-قۇيرىعىمىز جەتىلىپ قالدى، بۇكىل ەلدى قارۋلى كۇشپەن-اق باعىندىرۋعا بولادى دەپ ەسەپتەيتىندىكتەرىن كورسەتەدى، سول سەبەپتى الدىمەن سوعىستى توقتاتۋدان باس تارتىپ وتىر، ونىڭ مۇنداعى نيەتى دە اپ-ايقىن. مەن بايسالدىلىقپەن مىنانى ايتقىم كەلەدى: ماڭگى بەيبىتشىلىككە جەتۋ ٴۇشىن ەكى جاق تەڭ ورىندا تۇرىپ كەڭەسۋگە ٴتيىس، ونىڭ شارتتارى ٴادىل، ۇيلەسىمدى بولۋعا، بۇكىل ەلىمىزدەگى ادامدار قابىلداي الاتىنداي بولۋعا ٴتيىس.» بۇعان قاراعاندا، سۇن يۋانجاڭ ەندى ونشا سۇيكىتى بولماي قالدى. ول سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋ شارتىن ٴادىل، ۇيلەسىمدى ەمەس دەپ قارايتىن سياقتى. ونىڭ بۇل سوزدەرى، گوميندانڭ ۇگىت بۇيىنىڭ 2-ايدىڭ 13-كۇنگى «توتەنشە ۇگىت نۇسقاۋى»نىڭ سوعىس قىلمىستىلارى ماسەلەسى تۋرالى بىلدىرگەن پوزيتسياسى

سياقتى، اشقتان ـ اشىق قارسى شعۋعا باتىلى بارماي، كۇڭكىلدەـ
گەندىك بولىدى، مۇنىڭ لي زۇڭرىنىنىڭ سوعىس قىلمىستىلارىن
جازالاۋدى كەلىسسوزدىڭ نەگىزگى شارتتارىنىڭ ءبىرى ەتۋدى
موينداۋعا باتىلدىق ىستەۋىنە قاراعاندا، زور ايىرماشىلىعى بار.

ءبىراق سۇن يۋانجاڭنىڭ ءالى دە سۇيكىمدى جەرلەرى بار، بۇل
ونىڭ گۇڭچاندانداڭنىڭ دا «قارۋلى كۇشكە تابىنعاندىعى» گومينداڭ-
نىڭ 1946 ـ جىلى قارۋلى كۇشكە تابىنىپ ادام بالاسىن ايانىشتى
تۇردە قىرعاتىن سوعىستى قوزعاعانىنداي ەمەس، قايتا «ۋاكىل جىبەـ
رۋدى كەشەۋىلدەتۋ»ىندە جانە «سوعىستى توقتاتۋدى الدىمەن ىسكە
اسىرۋدان باس تارتۋ»ىندا ــ وسى ەكى تۇيىندە بەينەلەنەدى دەـ
گەندىگى بولدى. ال «ۋاكىل تاعايىنداۋدى كەشەۋىلدەتتى» دەگەنگە
كەلسەك، سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ەسىمدىگىن بەلگىلەۋ ۇلكەن ءىس،
ول «بۇكىل ەلىمىزدەگى ادامدار قابىلداي الاتىنداي بولۋ»عا ءتيىس،
از بولىپ كەتسە دە، كوپ بولىپ كەتسە دە ءىس جۇزىنە ۇيلەسپەيدى
دە، «بۇكىل ەلىمىزدەگى ادامدار» (ءبىراق سوعىس قىلمىستىلارى
مەن ولاردىڭ قولشوقپارلارى بۇعان كىرمەيدى) ونى قابىلداي
المايدى، سول سەبەپتى دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتارمەن، حالىقـ
تىق ۇيىمدارمەن ءوزارا اقىلداسۋعا تۋرا كەلدى، وسىمان بايلانىستى
ۋاقىت ءبىراز «كەشەۋىلدەپ»، ۋاكىلدەر تەز تاعايىندالماي، سۇن كى
سياقتىلاردى ەداۋىر رەنجىتىپ الدىق. ءبىراق مۇنىمەن «قارۋلى
كۇشكە تابىنۋدا» دەپ بىردەن تۇجىرىم جاساۋعا دا بولمايدى. كوپ
ۇزاماي ـ اق سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ەسىمدىگى جاريالانادى،
ۋاكىلدەر دە تاعايىندالادى، كەلىسسوز دە باستالادى، سونىمەن، سۇن
يۋانجاڭ ءبىزدى «قارۋلى كۇشكە تابىنادى» دەي المايتىن بولادى.

ال «سوعىستى توقتاتۋدى الدىمەن ىسكە اسىرۋدان باس تارتتى» دەگەنگە كەلسەك، بۇل — جياڭ زۇڭتۇڭنىڭ جاڭا جىل كۇنگى ۇندەۋىنە بويسۇنا وتىرىپ قولدانىلعان دۇرىس پوزيتسيا. جياڭ زۇڭتۇڭ جاڭا جىل كۇنگى ۇندەۋىندە بىلاي دەيدى: «گۇڭچانداڭ بەيبىتشىلىككە ادال نيەتتە بولىپ، شىنايى راي بىلدىرسە بولعانى، ۇكىمەت سوعىستى توقتاتۋدىڭ، بەيبىتشىلىكتى قالپىنا كەلتىرۋدىڭ ناقتى شارالارى جونىندە شىن ىقىلاسپەن كەڭەسۋگە رازى.» سۇن كىنىڭ اتقارۋشى يۋانى 1-ايدىڭ 19-كۇنى جياڭ جيەشىنىڭ جوعارىداعى ۇندەۋىنە قايشى قارار شىعارىپ، «سوعىستى دەرەۋ شارتسىز توقتاتۋدى الدىمەن ىسكە اسىرۋ جانە ءار ەكى جاق ءوز ۋاكىلدەرىن تاعايىنداپ، بەيبىتشىلىك كەڭەسىن جۇرگىزۋ كەرەك» دەيتىندى ايتتى. جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ مالىمدەمەسى ىسكە اسپايتىن بۇل قاراردى 1-ايدىڭ 21-كۇنى قاتتى سىنادى②. بۇل يۋانجاڭ قۇلاعىن تارىس بەكىتىپ الىپ كۇتپەگەن جەردەن 2-ايدىڭ 7-كۇنى تاعى: جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ «سوعىستى توقتاتۋدى الدىمەن ىسكە اسىرۋدان باس تارتتۋ»ى ونىڭ دا «قارۋلى كۇشكە تابىنىپ وتىرعاندىعىن» كورسەتەدى، دەپ كوكىدى. ءتىپتى جياڭ جيەشى سياقتى سوعىس قىلمىستىسى دا سوعىستى توقتاتۋ، بەيبىتشىلىكتى قالپىنا كەلتىرۋ ءۇشىن كەڭەس جۇرگىزبەي بولمايتىندىعىن ءبىلۋشى ەدى، سۇن كى بۇل جاقتا جياڭ جيەشىدەن دە كوپ ارتتا قالىپ قويدى.

جۇرتقا ايان، سۇن كىنىڭ سوعىس قىلمىستىسى بولاتىن سەبەبى، ول ەجەلدەن-اق جياڭ جيەشىنىڭ سوعىس قوزعاۋىن قوستاپ كەلدى جانە سوعىس جۇرگىزە بەرۋ جاعىندا بولدى. ول ءتىپتى 1947-جىلى 6-ايدىڭ 22-كۇنىنىڭ وزىندە-اق بىلاي دەدى:

«اسكەري ىستەر جاقتا تەك سوگىنا دەيىن سوعىساتىن بولساق، ٴتۇبى ٴبىر شەشىم بولادى»؛ «قازىر بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى جونىندە اۋىز اشۋدىڭ قاجەتى جوق، ۇكىمەت گۇگچاندانىڭدى جويۋعا ٴتيىس، ويتپەگەندە گۇگچاننىڭ گومين جىگفۋدى اۋدارىپ تاستايدى.»③ گوميندانىڭ ىشىندەگى قارۋلى كۇشكە تابىناتىن «ٴبىراز ادام»نىڭ ٴبىرى ٴدال وسىنىڭ ٴوزى ەدى. قازىر ول ٴوزى بەينە قارۋلى كۇشكە تابىنباعان، سانمينجۋيىدىڭ جۇزەگە اسىرىلماۋىندا دا ٴوزى-نىڭ ەشقانداي جاۋاپكەرشىلىگى جوق ادامداي-اق ٴبىر شەتكە شىعىپ الىپ، مۇقاتا سويلەپ وتىر. بۇل ادالدىق ەمەس. مەيلى مەملەكەت زاڭى بويىنشا بولسىن، مەيلى گوميندانىڭ ىشىندەگى پارتيا-لىق زاڭ بويىنشا بولسىن، سۇن كى قالاي دا دۇرەدەن قاشىپ قۇتىلا المايدى.

ەسكەرتۋلەر

① يىشان-مىڭشان رايونى دەپ شاندۇڭ ولكەسىنىڭ يىشان-مىڭشان ٴوڭىرى ايتىلىپ وتىر. ول كەزدە، جياڭ جيەشى جۇيەسىندەگى اسكەري بولىمدەرمەن بىرگە بۇل وڭىرگە شابۋىل جاساعان گۋاڭشي جۇيەسىندەگى اسكەري بولىمدەردىڭ 46-جۇنى بولاتىن. بۇل جۇن 1946-جىلى 10-ايدا حاينانداۋدان تەڭىز ارقىلى تاسىلىپ چيڭداۋدا قۇرلىققا شىعا-رىلعان ەدى، 1947-جىلى 2-ايدا ول شاندۇڭ ولكەسىنىڭ لايۋۇ رايونىندا تۇگەل جويىلدى.

② وسى تومداعى «جۇڭگو گۇگچانداگى مالىمدەمەسىنىڭ نانجيڭ اكىمشىلىك يۋانىنىڭ قارارىنا باعاسى» دەگەن شىعارماعا قاراڭىز.

③ بۇل — 1947-جىلى 6-ايدىڭ 22-كۇنى سۇن كى نانجيڭدە ميليانشىنىڭ، نانجيڭدەگى گوميندانىڭ «جۇڭياڭ رىباۋ» گازەتىنىڭ جانە «شينمينباۋ» گازەتىنىڭ تىلشىلەرىن قابىلداعان كەزدە جاريالاعان تانىحۋا، ول كەزدە سۇن كى گوميندانىڭ ۇكىمەتىنىڭ فۋجۋشيى بولاتىن.

جۇڭگو گۇڭچانداڭى 7 ـ كەزەكتى جۇڭيالڭ ۋېيۋانحۇينڭ ەكنشي جالپى ماجلسنده جاسالعان باياندا ما*

(1949 ـ جلى 3 ـ ايدڭ 5 ـ كۇنى)

1

لياۋشن، حۋايحاي، پيڭجين شايقاستارنان كەين گوميندالڭ ارمياسنڭ نەگزگى كۇشي جويلدى. گوميندالڭنڭ سوعس جۇر- گزەتن اسكەري بولمدەرندە نەبارى ٴبر ميليوننان استام ادام

* جۇڭگو گۇڭچانداڭى 7 ـ كەزەكتى جۇڭيالڭ ۋېيۋانحۇينڭ ەكنشي جالپى ٴماجلسي 1949 ـ جلى 3 ـ ايدڭ 5 ـ كۇننەن 13 ـ كۇننە دەين حبي ولكەسنڭ پيڭشان اۋدانىنداعى شيبايپو قستاعندا وتكزلدى. ماجلسكە جۇڭيالڭ ۋېيۋانداردان 34 ادام، حوۋبۋ جۇڭيالڭ ۋېيۋانداردان 19 ادام قاتناستى. بۇل ٴماجلس جۇڭگونڭ حالقتق گسميڭى بۇكل مەملەكەت بويىنشا جەڭسكە جەتۋ قارساڭندا

قالـدى، ولار شينجياڭنان تايۋانعا دەيىنـگى ۇلان ـ بايتاق جەرلەر مەن ۇزىننان ۇزاققا سوزىلعان سوعىس شەپتەرىنە ورنالاسقان. بۇدان كەيـىن وسى ٴبىر ميليونـنان استام ادامى بار گومينـداڭ ارمياسىن ٴبىرجاقتىلى ەتۋ ٴتاسىلى 3 تاسىلدەن ـــ تيانجين، بيپيڭ، سۇيىيۋان① تاسىلـدەرىنەن باسقاشا بولمايـدى. جاۋدى ۇرىسپەن ٴبىرجاقـتىلى ەتۋ، مىسالى، تيانجيندەگى جاۋدى ٴبىرجاقـتىلى ەتكەنىمىز سياقتى، ٴالى دە ەلەۋ الـدىمەن كوڭىل بولۋىـمىزگە جانە ٴازىـر تۇرۋىمىزعا ٴتيىستى ٴتاسىل. حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ بارلىق جىحۋيىيۋاندارى مەن جاۋىنگەرلەرى وزدەرىنىڭ جاۋىنگەرلىك جىگەرلەرىن تيتتەي دە بوساڭسىتۋىنا مۇلدە بولمايدى، جاۋىنگەرلىك جىگەردى بوساڭسىتۋ يـدياسى مەن جاۋعا جەڭىل ـ جەلـپى قاراۋ يـدياسىنىڭ قانـدايى بولسا دا قاتە. ماسەلەنى بيپيڭ ٴتاسىلى بويىنشا شەشۋدىڭ مۇمكىن- شىلىگى ارتتى، بۇل ـــ جاۋ ارمياسىن بەيبىتشىلىك ادىسىمەن حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ٴتۇزىمى بويىنشا تەز ارادا، ٴۇزىلدى ـ كەسىلدى حالىق ازاتـتىق ارمـياسى بولىپ قايـتا قۇرىلۋعا ماجبۇرلەۋ دەگەن ٴسوز. ماسەلەنى وسى ادىسپەن شەشۋ فانگەميڭنىڭ سارقىنشاقتارىن تەز سىپىـرىپ تاسـتاۋدا جانە فانگەميڭـنىڭ ساياسي ىقـپالـىن تەز الاسـتاۋدا ماسەلەنى سوعـىستىق ادىسپەن شەشۋگە قاراعاندا ولقىلاۋ كەلەدى. ٴبىراق، بۇل ٴادىس جاۋ ارمـياسىنىڭ نەگىـزگى كۇشى

شاقىرىلعان اسا ماڭىزدى ٴماجىلىس بولدى. ماۋ زىدۇڭ جولداس وسى ماجىلىستە جاساعان بايانداماسىندا گىميڭنىڭ بۇكىل مەملەكەت بويىنشا تەز جەڭىسكە جەتۋىن جەدەلـدەتۋدىڭ جانە بۇل جەڭىستى ۇيىمداس- تىرۋدىڭ باعىتتارىن العا قويدى؛ بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە قول جەتكەن جاعدايدا پارتيا قىزمەتىنىڭ سالماعىن اۋىل ـ قىستاقتان قالاعا كوشىرۋ شارت ەكەنـدىگىن ٴتۇسىنـدىردى؛ بۇكىل مەملەكەت

جويىلعانىنان كەيىن ٴسوزسىز جارىققا شىعادى، بولماي قويمايدى؛ سونداي-اق بۇل ارمىيامىزعا دا، حالقىمىزعا دا ٴتيىمدى، ياعني جارالانۋدان، شىعىندالۋدان جانە ۆيراندالۋدان ساقتانۋعا بولادى. سونىڭ ٴۇشىن، ٴاربىر يەجانجۇندەگى باسشى جولداستار وسىنداي كۇرەس تاسىلىنە كوڭىل بولۋگە جانە ونى ۇيرەنىپ الۋعا ٴتيىس. مۇنىڭ ٴوزى ٴبىر ٴتۇرلى كۇرەس ٴتاسىلى، قان توگىلمەيتىن كۇرەس ٴتاسىلى، ماسەلەنى كۇرەسسىز شەشۋگە بولمايدى. سۇيىپۋان ٴتاسىلى — گومينداڭ اسكەري بولىمدەرىنىڭ ٴبىر بولەگىن ادەيى ساقتاپ قالىپ، بۇرىنعى قالپىنان قوزعاماۋ نەمەسە، جالپى العاندا قوزعاماۋ، اتاپ ايتقاندا، وسى ٴبىر بولەك اسكەري بولىمدەرگە ۋاقىتشا جول بەرۋ، سونىمەن، وسى اسكەري بولىمدەردىڭ ساياسي جاقتان ٴبىز تاراپتا تۇرۋىن ياكي بەيتاراپتىقتى ساقتاۋىن قولعا

بويىنشا جەڭىسكە قول جەتكەنەن كەيىن، پارتيانىڭ ساياسي، ىقتىسات، ۋايجياۋ جاقتاردا قولدانۋعا ٴتيىستى نەگىزگى ساياساتتارىن، سونداي-اق جۇڭگونى اۋىل شارۋاشىلىقتى ەلدەن ونەركاسىپتى ەلگە اينالدىرۋدىڭ، جاڭا دەموكراتيالىق قوعامنان سوتسياليستىك قوعامعا وتكىزۋدىڭ جالپى مىندەتى مەن نەگىزگى جولىن كورسەتتى. ماۋ زىدۇڭ جولداس وسى باياندامادا، سول كەزدەگى جۇڭگو ىقتىسادىنىڭ تۇرلىشە قۇرامدارىنىڭ جاعدايىنا جانە پارتيانىڭ قولدانۋعا ٴتيىستى دۇرىس ساياساتتارىنا ەرەكشە ٴمان بەرە وتىرىپ تالداۋ جاسادى، جۇڭگودا سوتسياليستىك وزگەرىستەر جاساۋدى جۇزەگە اسىرۋدىڭ ٴسوزسىز باسىپ وتەتىن جولدارىن اتاپ كورسەتتى، وسى ماسەلەدەگى ٴارتۇرلى «سول»شىل، وڭشىل اۋىتقۇشىلىقتاردى پيپانداپ، سونىمەن قاتار جۇڭگونىڭ ىقتىسادي دامۋى ەداۋىر جوعارى قارقىندا بولادى دەپ سەنىممەن قارادى. ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگونىڭ حالىقتىق دەموكراتيالىق ٴۇكىمەتى جەڭىسكە جەتكەنەن كەيىنگى

كەلتىرۋگە تيىمدىلىك جاساۋ، ٴسويتىپ، ٴوز كوٴشىمىزدى توپتاي وتىرىپ، ەلدى الدىمەن گومينداڭ قالدىق كوٴشتەرىنىڭ باستى بولەگىن ٴبىرجاقتىلى ەتۋ، ەداۋىر ۋاقىتتان كەيىن (ايتالىق، بىرنەشە ايدان، جارتى جىلدان نەمەسە ٴبىر جىلدان كەيىن) حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ٴتوٴزىمى بويىنشا وسى اسكەري بولىمدەردى حالىق ازاتتىق ارمياسى ەتىپ وزگەرتىپ قۇرۋ. بۇل دا ٴبىر ٴتۇرلى كۇرەس ٴتاسىلى. مۇنداي كۇرەس تاسىلىندە فانگەمينىڭ سارقىنشاقتارى مەن فانگەمينىڭ ساياسي ىقپالى بىرىپاي تاسىلىندەگىگە قاراعاندا كوبىرەك ساقتالادى، ساقتالۋ ۋاقىتى دا ۇزاعىراق بولادى. ٴبىراق مۇنداي فانگەمينىڭ سارقىنشاقتارى مەن فانگەمينىڭ ساياسي ىقپالى تۇبىندە الاستالادى، مۇندا ەشقانداي كۇمان جوق. فانگەمين كوٴشتەر بىزگە باعىنسىمەن ـ اق ولار گەمينشىلدەرگە

ىنكى ـ سىرتقى تاپتىق كۇرەستىڭ جاڭا جاعدايىن مولشەرلەپ، بۇرجۋازيانىڭ «قانت قابىرشىقتى زەڭبىرەك وعى»نىڭ پىرولەتاريات ٴۇشىن باستى حاۋىپ بولاتىندىعىن دەركەزىندە ەسكەرتتى. وسىنىڭ ٴبارى بۇل حۇجاتتى اسا ۇزاق تاريحي ٴداۋىر بويىنا ۇلى ماڭىزعا يە ەتتى. ماۋزىدۇڭ جولداستىڭ وسى باياندا‌ماسى مەن ونىڭ سول جىلى 6 ـ ايدا جازعان «حالىق دەموكراتياسىنىڭ ديكتاتۋراسى تۋرالى» دەگەن شىعارماسى جوڭگو حالىق سايا‌سي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ 1 ـ كەزەكتى جالپى ٴماجىلىسى ماقۇلداعان، جاڭا جوڭگو قۇرىلعاننان كەيىن ۋاقىتشا شيانفا رولىن اتقارعان «ورتاق گاڭلياڭ»نىڭ سايا‌ساتتىق نەگىزى بولدى. پارتيانىڭ 7 ـ كەزەكتى جوڭگيالىق ۋىيۋانحوٴيىنىڭ ەكىنشى جالپى ٴماجىلىسى ماۋزىدۇڭ جولداستىڭ باياندا‌ماسىنا نەگىزدەلىپ، سوعان ساي كەلەتىن قارار قابىلدادى. بۇل ماجىلىستەن كەيىن جوڭگو جوڭگيالىق حىبي ولكەسىنىڭ پيڭشان اۋدانىنداعى شيبايپودان بىيپيڭگە كوشتى.

ينالـدى، ولاردىڭ فانـگمىيگـدىك يـدياسى مەن فانـگمىيگـدىك نيەتتەرى ٴومىر سۇرۋدەن قالدى دەپ تانۋعا استە بولمايدى، مۇلدە ولاي ەمەس. ولاردىڭ ٴبىرسىپىراسى وزگەرتىـلەدى، ولاردىڭ ٴبىر بولەگى ەكشەلىپ تاستالادى، كەيبىر قاسارىسقان فانگمىيگشىلدەرى جانىشتالادى.

2

حالىق ازاتتىق ارمياسى ماڭگى جاۋىنگەر دۇي. بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىن، ەل ىشىندە تاپتار جويىلماعان جانە دۇنيە جۇزىندە جيانگەرلىك ٴتۇزىـم ٴومىر ٴسۇرىـپ وتىرعان تاريحي داۋىـردە ٴبىزدىڭ ارميامىـز جاۋىنـگەر دۇي بولا بەرەدى. بۇل جونىنـدە ەشقانـداي قاتە تۇسىنىكـتەر مەن اۋىتـقۋشىـلىقتار بولـماۋعا ٴتيىس. حالـىق ازاتـتىق ارمياسى ٴارى قىزمەت دۇيـى بولادى، وتە ـ موتە وڭـتۇستىكـتىڭ جەر ـ جەرىنـدە ماسەلە بىيىپىڭ تاسىلمەن نەمەسە سۇيـيۋان تاسىلمەن شەشىلگەن كەزدە وسىنداي بولادى. ۇرىستىڭ بىرتىنـدەپ ازايۋىنا بايـلانىستى، ونىڭ قىزمەت دۇيىندىك رولى دا ارتا تۇسەدى. سونداي ٴبىر ٴتۇرلى احۋالدىڭ بولۋى مۇمـكىن، ياعني ونشا ۇزاق بولـماعان ۋاقىت ىشىندە حالىق ازاتـتىق ارمياسى تۇگەلـمەن قىزمەت دۇينە ينالـدىرىلادى، بۇل احۋالـدى ٴبىز شامالاي بىلـۋگە ٴتيىـسپىز. قازىـر ارمـيامەن بىرگە وڭتۇستىككە اتتانعالى وتىرعان 53 مىڭ كادىـر، تاياۋدا ٴبىز الاتىن ۇلان ـ بايتاق جاڭا وڭىرلەر جونىنەن ايتقانـدا، وتە جەتكىلىكسىز، ٴبىز 2 ملليون 100 مىڭ ادامى بار يەجانجۇنـدەردى تۇگەل قىزمەت

دۇينە اينالدىرۋعا ٴازىر تۇرۋىمىز كەرەك. سوندا كادىرلار جەتكى-لىكتى بولادى، ۇلان-بايتاق وڭىرلەردىڭ قىزمەتى ٴورىس الدىرى-لادى. ٴبىز 2 مىليون 100 مىڭ ادامى بار يەجانجۇندەردى وراسان ۇلكەن كادىرلار مەكتەبى دەپ قاراۋعا ٴتيىسپىز.

3

1927-جىلدان قازىرگە دەيىن ٴبىزدىڭ قىزمەتىمىزدىڭ سالماعى اۋىل-قىستاقتاردا بولدى، اۋىل-قىستاقتاردا كۇش توپتالىپ، اۋىل-قىستاق ارقىلى قالالار قورشالدى، ونان سوڭ قالالار الىندى. مۇنداي قىزمەت ٴتاسىلىن قولدانۋ ٴداۋىرى ەندى اياقتالدى. قازىر قالالاردان اۋىل-قىستاققا بارۋ، سونداي-اق قالادان اۋىل-قىستاققا باسشىلىق ەتۋ ٴداۋىرى باستالدى. پارتيا قىزمەتىنىڭ سالماعى اۋىل-قىستاقتان قالاعا كوشتى. وڭتۇستىكتىڭ جەر-جەرىندە حالىق ازاتتىق ارمياسى الدىمەن قالانى، ونان سوڭ اۋىل-قىستاقتى الادى. قالاعا دا، اۋىل-قىستاققا دا ٴمان بەرۋ قاجەت، قالا قىزمەتى مەن اۋىل-قىستاق قىزمەتىن، جۇمىسشىلار مەن ديحانداردى، ونەركاسىپ پەن اۋىل شارۋاشىلىعىن تىعىز ۇشتاستىرۋ قاجەت. اۋىل-قىستاقتى تاستاپ قويىپ، قالاعا عانا ٴمان بەرۋگە استە بولمايدى، ەگەر مۇنداي ويلار بولسا، ول مۇلدە قاتە بولادى. ٴبىراق پارتيا مەن ارميا قىزمەتىنىڭ سالماعىن قالاعا باعىتتاۋ قاجەت، قالا باسقارۋ مەن قالا قۇرۋدى بارىنشا كۇش جۇمساي ۇيرەنىپ الۋ كەرەك. قالالاردا جيانگەرلەرگە، گومينداڭعا، بۋرجۋازياعا قارسى ساياسي كۇرەستەر، ىقتىسادي كۇرەستەر مەن مادەنيەتتىك كۇرەستەر جۇر-

گىزۋدى، سونداي ـ اق جىانگەرلەرگە قارسى ۋايجىاۋلىق كۇرەستەر جۇرگىزۋدى ۇيرەنىپ الۋ قاجەت. ولارمەن اشكەرە كۇرەس جۇرگىزۋدى دە ۇيرەنىپ الۋ كەرەك، جاسىرىن كۇرەس جۇرگىزۋدى دە ۇيرەنىپ الۋ كەرەك. ەگەر ءبىز بۇل ماسەلەلەرگە كوڭىل بولمەسەك، بۇل ادامدارعا قارسى وسىنداي كۇرەس جۇرگىزۋدى ۇيرەنىپ الماساق، سونداي ـ اق كۇرەس بارىسىندا جەڭىپ شىعىپ وتىرا الماساق، وندا ءبىز اكىمياتتى ۇستاپ تۇرا المايمىز، تابان تىرەپ تۇرا المايمىز، جەڭىلىسكە ۇشىرايمىز. قۇرالدى جاۋ جويىلعاننان كەيىن دە قۇرالسىز جاۋ ءومىر سۇرەدى، ولار بىزبەن ءسوزسىز جانتالاسا كۇرەسەدى، ءبىزدىڭ بۇل جاۋلارعا ەلەۋسىز قاراۋىمىزعا مۇلدە بولمايدى. ەگەر ءبىز قازىر ماسەلەنى وسىلاي قويماساق جانە ماسەلەنى وسىلاي تانىماساق، وندا وراسان زور قاتەلىك وتكىزەمىز.

4

قالالاردا كۇرەستەردە ءبىز كىمگە سۇيەنەمىز؟ كەيبىر الجاسقان جولداستار جۇمىسشى تابىنا سۇيەنبەي، كەدەيلەر جۇرتشىلىعىنا سۇيەنۋ كەرەك دەپ ەسەپتەيدى. كەيبىر ابدەن الجاسقان جولداستار بۇرجۋازياعا سۇيەنۋ كەرەك دەپ ەسەپتەيدى. ونەركاسىپتى دامىتۋ باعىتى جاعىندا، كەيبىر الجاسقان جولداستار كوبىنەسە مەملەكەتتىك كارحانالاردىڭ دامۋىنا كومەكتەسپەي، قايتا جەكە مەنشىكتەگى كارحانالاردىڭ دامۋىنا كومەكتەسۋ كەرەك دەپ ەسەپتەيدى؛ نەمەسە، مۇنىڭ كەرىسىنشە، مەملەكەتتىك كارحانالارعا كوڭىل ءبولۋدىڭ ءوزى ـ اق جەتكىلىكتى، جەكە مەنشىكتەگى كارحانالاردىڭ

قاجەتتىلىگى شامالى دەپ ەسەپتەيدى. ٴبىز مۇنىداي الجاسۋشىلىق يديانى پيپانداۋعا ٴتيىسپىز. ٴبىز بار ىنتا ـ پەيىلىمىزبەن جۇمىسشى تابىنا سۇيەنۋگە، باسقا دا ەڭبەكشى جۇرتشىلىقپەن ىنتىماقتاسۋعا، زيالىلاردى ٴوز جاعىمىزعا تارتۋعا، بىزبەن ىستەس بولا الاتىن ۇلتتىق بۇرجۋازيا ەلەمەنتتەرىن جانە ونىڭ ۋاكىلدەرىن ٴوز جاعىمىزعا مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا كوپتەپ تارتۋعا نەمەسە ولاردى بەيتاراپ قالدىرۋعا، ٴسويتىپ، جيانگەرلەرگە، گوميندانعا، گۋانلياۋ بۇرجۋازياعا قارسى باتىل كۇرەس جۇرگىزىپ، بۇل جاۋلاردى بىرتە ـ بىرتە جەڭىپ شىعۋعا ٴتيىسپىز. سونىمەن بىرگە قۇرىلىس ىستەرىنە دەرەۋ كىرىسە باستاۋىمىز، قالا باسقارۋدى بىرتىندەپ ۇيرەنىپ الۋىمىز، قالالارداعى ٴوندىرىس ىستەرىن قالپىنا كەلتىرۋىمىز جانە دامىتۋىمىز كەرەك. ٴوندىرىستى قالپىنا كەلتىرۋ جانە دامىتۋ ماسەلەسى جونىندە: ٴبىرىنشىسى مەملەكەتتىك ونەركاسىپ ٴوندىرىسى، ەكىنشىسى جەكە مەنشىكتەگى ونەركاسىپ ٴوندىرىسى، ٴۇشىنشىسى قولونەركاسىپ ٴوندىرىسى، دەپ ايقىن بەلگىلەۋ قاجەت. ٴبىز قالالاردى وتكىزىپ العان ٴبىرىنشى كۇننەن باستاپ، ٴبىزدىڭ نازارىمىز سول قالالاردىڭ ٴوندىرىس ىستەرىن قالپىنا كەلتىرۋگە جانە دامىتۋعا اۋدارىلۋى كەرەك. كوزسىزدىكپەن ارنەگە ٴبىر جارماسىپ، ارنەگە ٴبىر ۇرىنىپ باستى مىندەتتى ۇمىتىپ، ناتيجەدە ٴبىر قالانىڭ الىنعانىنا بىرنەشە اي وتسە دە ٴوندىرىس ـ قۇرىلىس ىسى مەتىنەرى ٴبىر ارناعا تۇسىرىلمەي، ٴتىپتى ٴبىرسىپىرا ونەركاسىپتىڭ توقىراۋ حالىنە ٴتۇسىپ، جۇمىسشىلاردىڭ جۇمىسسىز قالۋىن، جۇمىسشىلاردىڭ تۇرمىس كۇيىنىڭ تومەندەۋىن، ولاردىڭ گوڭچانداڭعا نارازى بولۋىن تۋدىرىپ قويۋدان ساقتانۋ كەرەك.

مۇنداي احۋالدىڭ بولۋىنا مۇلدە جول بەرىلمەيدى. بۇل ٴۇشىن جولداستارىمىز بارىنشا كۇش جۇمساي وتىرىپ، ٴوندىرىس تەحنيكاسىن جانە ٴوندىرىستى باسقارۋ ادىستەرىن ۇيرەنۋلەرى، ٴوندىرىسپەن تىعىز بايلانىستى بولىپ وتىرعان ساۋدا قىزمەتتەرىن، بانكە قىزمەتتەرىن جانە باسقا دا قىزمەتتەردى ۇيرەنۋلەرى كەرەك. تەك قالالاردىڭ ٴوندىرىسى قالپىنا كەلتىرىلگەندە جانە دامىتىلعاندا عانا، تۇتىنۋشى قالالار ٴوندىرۋشى قالالارعا اينالدىرىلعاندا عانا حالىقتىق اكىميات نىعايا الادى. قالالارداعى باسقا قىزمەتتەر دە، مىسالى، پارتيانىڭ ۇيىمدىق قىزمەتى، اكىميات ورگاندارىنىڭ قىزمەتى، جۇمىسشىلار ۇيىمىنىڭ قىزمەتى جانە باسقا دا ٴارتۇرلى بۇقارالىق ۇيىمداردىڭ قىزمەتى، مادەنيەت، وقۋ-اعارتۋ جاعىنداعى قىزمەتتەر، فانگىميگىشىلدەردى الاستاۋ قىزمەتى، تۇگشۇنشى، گازەت، راديو ستانسيالارىنىڭ قىزمەتتەرى، تۇگەلىمەن ٴوندىرىس-قۇرىلىستىڭ — وسى وزەكتى قىزمەتتىڭ توگىرەگىندە ىستەلەدى جانە وسى وزەكتى قىزمەت ٴۇشىن ىستەيدى. ەگەر ٴبىز ٴوندىرىس قىزمەتتەرى ٴجايىندا ساۋاتسىز بولساق، ٴوندىرىس قىزمەتتەرىن نەعۇرلىم تەز ۇيرەنىپ الماйتىن بولساق، ٴوندىرىس ىستەرىن مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا تەز قالپىنا كەلتىرە المايتىن جانە دامىتا المايتىن بولساق، شىنايى تابىستارعا جەتە المايتىن بولساق، الدىمەن، جۇمىسشىلاردىڭ تۇرمىسىن جاقسارتپايتىن بولساق، سونىمەن بىرگە جالپى حالىقتىڭ تۇرمىسىن جاقسارتپايتىن بولساق، وندا ٴبىز اكىمياتتى ۇستاپ تۇرا المايمىز، تابان تىرەپ تۇرا المايمىز، جەڭىلىسكە ۇشىرايمىز.

5

وكتۇستىڭ پەن سولتۇستىكتىڭ احۋالى ۇقساس ەمەس، ەندەشە، پارتيانىڭ قىزمەت مىندەتىندە دە ايىرماشىلىق بولۋ كەرەك. وكتۇس- تىك ـــ قازىر دە گومىنداڭ بيلەپ ـ توستەپ وتىرعان رايون. بۇل جەردە پارتيا مەن حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ مىندەتى ـــ قالا مەن اۋىل ـ قىستاقتاردا گومينداڭنىڭ كەرتارتپا قارۋلى كۇشتەرىن جويۋ، پارتيا ۇيىمدارىن قۇرۋ، اكىميات قۇرۋ، حالىق بۇقاراسىن اتتانىسقا كەلتىرۋ، جۇمىسشىلار ۇيىمىن، ديحاندار قوعامىن جانە باسقا دا بۇقارالىق ۇيىمداردى قۇرۋ، حالىقتىق قارۋلى كۇشتەردى قۇرۋ، گومينداڭنىڭ قالدىق كۇشتەرىن الاستاۋ، ٴوندىرىس ىستەرىن قالپىنا كەلتىرۋ جانە دامىتۋ. ال اۋىل ـ قىستاقتاردا، بارىنەن بۇرىن، باندىلاردى جويۋ، زورەكەرلەرگە، ياعني ديحۋ تابىنىڭ بيلەپ ـ توستەۋشى توبىنا قارسى تۇرۋ كۇرەسىن ساتىلى تۇردە ٴورىس الدىرۋ، جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋدىڭ دايىندىق قىزمەتتەرىن ورىنداۋ، ٴسويتىپ، حالىق ازاتتىق ارمياسى ول جەرگە بارعان سوڭ شامامەن ٴبىر جىلدان نەمەسە ەكى جىلدان كەيىن، جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ مىندەتىن ورىنداپ، جەردى ٴبولۋدىڭ شەشۋشى الدى شارتتارىن دايىنداي الاتىن ەتۋ؛ سونىمەن بىرگە اۋىل شارۋاشىلىعى ٴوندىرىسىنىڭ قازىرگى ٴساۋياسىن تومەندەتپەي، مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا ساقتاپ قالۋعا كوڭىل ٴبولۋ كەرەك. ال سولتۇستىك، ازداعان جاڭا ازات رايونداردى ەسەپكە المعاندا، مۇلدە باسقاشا احۋالدا بولىپ وتىر. بۇل جەرلەردە گومينداڭ

ۇستەمدىگى اۋدارىلدى، حالىق ۇستەمدىگى ورناتىلدى، سونىمەن قابات جەر ماسەلەسى تۇبىرىنەن شەشىلدى. پارتيانىڭ بۇل جەردەگى وزەكتى مىندەتى — بارلىق كۇشتى جۇمىلدىرىپ، ءوندىرىس ىستەرىن قالپىنا كەلتىرۋ جانە دامىتۋ، بارلىق قىزمەتتىڭ ماڭگىزدى ءتۇيىنى مىنە وسىندا. سونىمەن بىرگە مادەنيەت، وقۋ-اعارتۋ ىستەرىن قالپىنا كەلتىرۋ جانە دامىتۋ، قالدىق كەرتارتپا كۇشتەردى الاستاۋ، بۇكىل سولتۇستىكتى نىعايتۋ، حالىق ازاتتىق ارمياسىنا جاردەمدەسۋ قاجەت.

6

ءبىز كەلەڭ كولەمدى ىقتىسادي قۇرىلىس قىزمەتتەرىن جۇرگىزدىك، پارتيانىڭ ىقتىسادي ساياساتى ءىس جۇزىندىك قىزمەتتەردە اتقارىلدى جانە كورنەكتى تابىستارعا جەتتى. الايدا، نەلىكتەن باسقاشا ىقتىسادي ساياسات قولدانۋ ءتيىس بولماي، وسىنداي ىقتىسادي ساياسات قولدانۋ ءتيىس بولدى دەگەن ماسەلە ۇستىندە، ءنازاريالىق جانە پرينسىپتىك ماسەلەلەر ۇستىندە پارتيا ىشىندە ءبىرقىدىرۋ الجاسۋ يديالارى ءومىر ءسۇرىپ وتىر. بۇل ماسەلەگە قالاي جاۋاپ بەرۋ كەرەك؟ بىزشە، بىلاي جاۋاپ بەرۋ كەرەك: جۇڭگونىڭ ونەركاسىبى مەن اۋىل شارۋاشىلىعىنىڭ حالىق شارۋاشىلىعىندا ۇستاعان سالماعىندا، بۇكىل ەلىمىز كولەمىنەن الىپ ايتقاندا، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىسقا دەيىن وسىزاماندىق سيپات العان ونەركاسىپ 10 پىراسەنت شاماسىن، اۋىل شارۋاشىلىعى مەن قولونەركاسىبى 90 پىراسەنت شاماسىن ۇستايتىن. بۇل — جيانگەرلىك ءتۇزىم مەن

فەودالدىق ٴتۇزىمنىڭ جۇڭگونى ەزگەندىگىنىڭ زاردابى، بۇل ــ كونە
جۇڭگونىڭ جارتىلاي وتار جانە جارتىلاي فەودالدىق قوعامدىق سىياـ
تىنىڭ ىقتىسادىي جاقتاعى بەينەسى، بۇل ــ سونىمەن بىرگە، جۇڭگو
كٴمىڭگى داۋىرىنــدەگى جانە كٴمياڭ جەڭىسكە جەتــكەننەن كەيىنگى
ەداۋىــر ۇزاق ٴداۋىــر ىشىنــدەگى بارلىق ماسەلەلەردىڭ نەگىــزگى
شىعار ٴتۇيىنى. مىنە وسى ٴتۇيىن نەگىزىندە پارتيامىزدىڭ جانلۇەسى،
سىلۇەسى جانە ساياساتــى جاقتارىندا ٴبىرقاتار ماسەلەلەر تۋدى.
وسى ماسەلــەلەردى ونان ارى ايــقىن ٴبىلــۋ جانە ونى شەشــۋ
پارتيامىزدىڭ كەزەكتەگى ماڭىزدى مىندەتى بولىپ تابىلادى. اتاپ
ايتقاندا:

ٴبىرىنىشى، جۇڭــگودا 10 پىراسەنت شاماسىندا ۆسىزامانــدىق
سىيپات العان ونەركاسىپ شارۋاشىلىعى بار، بۇل الــعاباسار شارۋاـ
شىلىق، بۇل ەرتە زاماندامىعــا ۇقــسامايــدى. وســعان بايلانىستى
جۇڭگودا جاڭا تاپتار مەن جاڭا ساياســي پارتيالار ــ پىرولەتاريات
پــەن بۇرجۋازيا، پىرولەتارياتــتىڭ ساياسي پارتياسى مەن بۇرجۋاـ
زيانىڭ ساياسي پارتياسى پايــدا بولدى. پىرولەتاريات جانە ونىڭ
ساياسي پارتياسى جاۋدىڭ قات ـ قابات ەزگىسىنە ۇشىراۋــىنا بايـ
لانىستى شىنىقتى، جۇڭگونىڭ حالىقتىق كٴمىڭگىنە باسشىلىق ەتەرلىك
تولىسىمدىلىــققا يە بولــدى. كىمدە ـ كىــم بۇعان نەمقۇرايــدى قاراسا
نەمەسە سەلــقوس قاراسا، ول وڭــشىل جيحۇيجۋيىــلىك قاتەلىــگىن
وتكىزەدى.

ەكىنشى، جۇڭــگودا ٴالــى دە بولسا 90 پــىراسەنت شاماســىندا
بىتىراندى، جەكە اۋىل شارۋاشىلىق شارۋاشىلىعى مەن قولونەركاسىپ
شارۋاشىلىعى بار، بۇل مەشەۋ شارۋاشىلىق، مۇنىڭ ەرتە زاماندامىعـ

ىدان ونشاما ايىرماشىلىعى جوق، ٴبىزدىڭ ىقتىسادي تۇرمىسىمىزدىڭ 90 پىراسەنتتەيى ٴالى دە ەرتە زامانعى كۇيىندە توقىراپ قالىپ وتىر. ەرتە زاماننان كەلە جاتقان فەودالدىق جەر مەنشىگى ٴتۇزىمىن قازىر ٴبىز كۇشىنەن قالدىردىق نەمەسە كۇشىنەن قالدىرعالى وتىرمىز، بۇل جاعىنان، ٴبىزدىڭ ەرتە زاماندا عىدان ايىرماشىلىعىمىز بولدى نەمەسە بولعالى وتىر، ٴوزىمىزدىڭ اۋىل شارۋاشىلىعىمىز بەن قولونەركاسىبىمىزدى بىرتىندەپ وسىزامانداندىرۋعا قاراي دامىتۋ مۇمكىنشىلىگىنە جەتتىك نەمەسە جەتكەلى وتىرمىز. ٴبىراق، بۇگىنگى تاڭدا، بۇدان بىلايعى ەداۋىر ۇزاق ٴداۋىر ىشىندە، ٴبىزدىڭ اۋىل شارۋاشىلىعىمىز بەن قولونەركاسىبىمىز، ٴوزىنىڭ نەگىزگى شيكتايى جاعىنان ايتقاندا، ٴالى دە بىتىراندى، جەكەشە كۇيدە بولىپ وتىر جانە بولادى دا، ياعني ەرتە زاماندا عىما ۇقساڭقىرايدى. كىمدە ـ كىم بۇعان نەمقۇرايدى قاراسا نەمەسە سەلقوس قاراسا، ول «سول» شىل جىيحۇيجۇيىلىك قاتەلىگىن وتكىزەدى.

ٴۇشىنشى، جۇڭگونىڭ وسىزاماندىق سىپات العان ونەركاسىبىنىڭ ٴونىم قۇنى حالىق شارۋاشىلىعى جالپى ٴونىم قۇنىنىڭ نەبارى 10 پىراسەنتتەيىن عانا ۇستاپ وتىرسا دا، ول توتەنشە شوعىرلانعان، ونىڭ ەڭ ٴىرى جانە ەڭ باستى كاپيتالى جيانگەرلەردىڭ جانە ولاردىڭ يتارشىسى جۇڭگو گۋانلياۋ بۇرجۋازياسىنىڭ قولىنا شوعىرلانعان. وسى كاپيتالدى مۇسادىرلاپ، پرولەتاريات باسشىلىق ەتكەن حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ مەنشىگىنە الۋ حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ مەملەكەتتىڭ ىقتىسادي جان تامىرىن مەڭگەرۋىنە مۇمكىندىك جاسايدى، مەملەكەتتىك شارۋاشىلىقتى بۇكىل حالىق شارۋاشىلىعىنىڭ باسشى قۇرامىنا اينالدىرادى. وسى ٴبىر بولەك شارۋاشىلىق كاپيتا-

ليستىك سيپاتتاعى شارۋاشىلىق ەمەس، سوتسياليستىك سيپاتتاعى شارۋاشىلىق. كىمدە ـ كىم بۇعان نەمقۇرايدى قاراسا نەمەسە سەلقوس قاراسا، ول وگىزىل جىبجۇيجۇيلىك قاتەلىگىن وتكىزەدى.

ٴتورتىنشى، جۇڭگونىڭ جەكە مەنشىكتەگى كاپيتاليستىك ونەر ـ كاسىبى وسىزامانىدىق سيپات العان ونەركاسىپتە ەكىنشى ورىندا تۇرادى، بۇل نەمقۇرايدى قاراۋعا بولمايتىن كۇش. جۇڭگونىڭ ۇلتتىق بۇرجۋازياسى مەن ونىڭ ۋاكىلدەرى جيانگەرلىكتىڭ، فەوداليزمنىڭ جانە گۋانلياۋ كاپيتاليزمنىڭ ەزگىسىنە نەمەسە شەكتەۋىنە ۇشىراعاندىقتان، حالىقتىق دەموكراتيالىق گىميڭ كۇرەسى بارىسىندا كوبىنەسە وعان قاتىناسۋ نەمەسە بەيتاراپ تۇرۋ مايدانىن قولدانىپ كەلدى. وسىلارعا بايلانىستى جانە جۇڭگو ىقتىسادىنىڭ ٴالى دە مەشەۋ حالدە تۇرعاندىعىنا بايلانىستى، گىميڭ جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىنگى ٴبىرشاما ۇزاق ٴداۋىر ىشىندە دە قالا مەن اۋىل ـ قىستاقتارداعى جەكە مەنشىكتەگى كاپيتاليزمنىڭ بەلسەندى جاعىنان مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا پايدالانىپ، حالىق شارۋا ـ شىلىعىنىڭ العا قاراي داموۋىنا تيىمدىلىك جاساۋ قاجەت بولادى. بۇل داۋىردە حالىق شارۋاشىلىعىنا زيانى تيمەيتىن، قايتا حالىق شارۋاشى ـ لىعىنا پايداسى تيەتىن قالا مەن اۋىل ـ قىستاقتارداعى بارلىق كاپيتا ـ ليستىك قۇرامداردىڭ ٴومىر سۇرۋىنە جانە داموۋىنا جول بەرۋ ٴتيىس. مۇنىڭ بولماي قويمايتىندىعى بىلاي تۇرسىن، قايتا ىقتىسادي جاقتان قاجەتتى دە. ٴبىراق جۇڭگودا كاپيتاليزمنىڭ ٴومىر ٴسۇرۋى مەن داموۋى كاپيتاليستىك مەملەكەتتەردەگىدەي شەكتەۋسىز، ٴوز بەتىمەن كەتە بەرەتىن بولمايدى. ول بىرنەشە جاقتان — قيمىل كولەمى جاعىنان، باجى ساياساتى جاعىنان، بازار باعاسى جاعىنان، ەڭبەك

شارت ـ جاعدايلارى جاعىنان شەكتەلەدى. ٴبىز ٴارجاقتان جىر ـ جەردىڭ، ٴاربىر كاسىپتىڭ جانە ٴاربىر مەزگىلدىڭ ناقتى احۋالدا ـ رىنا قاراي، كاپيتاليزىمگە وزىنە ٴدوپ كەلەتىن، يكەمدى شەكتەۋ ساياساتىن قولدانامىز. سۇن جۇڭشانىڭ كاپيتالدى تەجەۋ ۇرانىن ٴبىز ٴالى دە پايدالانۋعا ٴتيىستىز جانە پايدالانۋىمىزعا بولادى دا. ٴبىراق بۇكىل حالىق شارۋاشىلىعىنىڭ مۇددەسى ٴۇشىن، جۇمىسشى تابى مەن ەڭبەكشى حالىقتىڭ قازىرگى جانە بولاشاق مۇددەسى ٴۇشىن جەكە مەنشىكتەگى كاپيتاليستىك شارۋاشىلىقتى شەكتەۋ وتە زور، وتە قاتال بولۋعا استە بولمايدى، ونىڭ حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ ىقتىسادي ساياساتى مەن ىقتىسادي جوسپارىنىڭ ارناسىندا ٴومىر ٴسۇرۋ جانە دامۋ مۇمكىندىگىن الۋىنا جول بەرۋ كەرەك. جەكە مەنشىكتەگى كاپيتاليزىمگە شەكتەۋ ساياساتىن قولدانۋ بۇرجۋازيا ـ نىڭ، وتە ـ موتە جەكە مەنشىكتەگى كارحانالارداعى ٴىرى كارحانا يەلەرىنىڭ، ياعني ٴىرى كاپيتاليستەردىڭ تۇرلىشە دارەجەدەگى جانە تۇرلىشە فورماداعى قارسىلىعىنا ٴسوزسىز ۇشىرايدى. شەكتەۋ جانە شەكتەۋگە قارسى شىعۋ جاڭا دەموكراتيالىق مەملەكەتتىڭ ىشكى تاپتىق كۇرەسىنىڭ باستى ٴتۇرى بولادى. ەگەر قازىر كاپيتاليزىمدى شەكتەۋدىڭ كەرەگى جوق دەپ قارالاتىن بولسا، «كاپيتالدى تەجەۋ» ۇرانىنان كەشسە دە بولادى دەپ قارالاتىن بولسا، مۇنىڭ ٴوزى مۇلدە قاتە، مۇنىڭ ٴوزى وڭشىل جىحۇيجۋيلىك كوزقاراس بولادى. ٴبىراق مۇنىڭ كەرىسىنشە، ەگەر جەكە مەنشىكتەگى كاپيتال ـ دى شەكتەۋ وتە زور، وتە قاتال بولۋ قاجەت دەپ قارالاتىن بولسا نەمەسە جەكە مەنشىكتەگى كاپيتالدى ٴتيپتى تەز ارادا قۇرتىپ جىبەرۋ مۇمكىن دەپ قارالاتىن بولسا، بۇل دا مۇلدە قاتە، مۇنىڭ

ٴوزى «سول»شىل جيحوٴيجوٴيلىك نەمەسە ماۋشيانجوٴيلىك كوزقاراس بولادى.

بەسىنشى، حالىق شارۋاشىلىعى جالپى ٴونىم قۇنىنىڭ 90 پىرا ـ سەنتىن ۇستاعان بىتىراڭقى، جەكە اۋىل شارۋاشىلىق شارۋاشىلىعى مەن قولونەركاسىپ شارۋاشىلىعىن ۇقىپتىلىقپەن بىرتە ـ بىرتە ٴارى بەلسەندى تۇردە ۆسزاماندانۋ جانە كوللەكتيپتەنۋ بەتالىسىنا قاراي داموۋعا باستاۋ مۇمكىن جانە قاجەت، ونى ٴوز بەتىمەن جىبەرۋ كوزقاراسى قاتە. ٴوندىرىس، تۇتىنۋ جانە امانات ـ قارىز كوپەراتيپ ـ تەرىن، سونداي ـ اق كوپەراتيپتەردىڭ ورتالىق، ولكەلىك، قالالىق، اۋداندىق، رايونداعى باسشى ورگانداردىڭ ۇيىمداستىرۋ قاجەت. مۇنداي كوپەراتيپتەر جەكە مەنشىكتى نەگىز ەتكەن، پرولەتاريات باسشىلىعىنداعى مەملەكەتتىك اكمىيات باسقاراتىن، ەگبەكشى حالىق بۇقاراسىنىڭ كوللەكتيپتىك شارۋاشىلىق ۇيىمى بولىپ تابىلادى. جوٴڭگو حالقىنىڭ مادەنيەتتەگى مەشەۋلىگى جانە كوپەراتيپتىك داستۇرلەرىنىڭ بولماعاندىعى ٴبىزدى قيىنشىلىققا ۇشىراتۋى مۇمكىن؛ ٴبىراق ونى ۇيىمداستىرۋعا بولادى، ۇيىمداستىرۋ قاجەت، ٴورىس الدىرۋ جانە دامىتۋ قاجەت. مەملەكەتتىك شارۋاشىلىق قانا بولىپ، كوپەراتيپتىك شارۋاشىلىق بولماسا، وندا ەگبەكشى حالىقتىڭ جەكە شارۋاشىلىعىن بىرتە ـ بىرتە كوللەكتيپتەنۋگە قاراي باستاپ وتىرۋىمىز مۇمكىن ەمەس، جاڭا دەموكراتيالىق قوعامنان داميپ، كەلەشەكتەگى سوتسياليستىك قوعامعا ٴوتۋىمىز مۇمكىن ەمەس، پرولەتارياتتىڭ مەملەكەتتىك اكمياتتاعى باسشىلىق ۇقىعىن بەكەمدەۋىمىز مۇمكىن ەمەس. كىمدە ـ كىم بۇعان نەمقۇرايدى قاراسا نەمەسە سەلقوس قاراسا، ول تۇتەنشە زور قاتەلىك وتكىزەدى. مەملەكەتتىك شارۋا ـ

شىلىق سوتسيالىستىك سىياتتا بولادى، كوپەراتىۆتىك شارۋاشىلىق جارتىلاي سوتسيالىستىك سىياتتا بولادى، بۇلار عا جەكە مەنشىكتەگى كاپيتالىزىمدى، جەكە شارۋاشىلىقتى، مەملەكەت پەن جەكەلەر ىستەستىگىندەگى مەملەكەت كاپيتالىزىمى شارۋاشىلىعىن قوسقاندا، بۇلار حالىق رەسپۋبلىكاسىنىڭ بىرنەشە ٴتۇرلى باستى ىقتىسادي قۇرامى بولىپ تابىلادى، بۇلار جاڭا دەموكراتيالىق ىقتىسادي شيگىتايدى قۇرايدى.

التىنشى، حالىق رەسپۋبلىكاسى حالىق شارۋاشىلىعىنىڭ قالپىنا كەلتىرىلۋى جانە دامىتىلۋى سىرتقى ساۋدانى ٴبىرتۇتاس باسقارۋ ساياساتى بولماينشا مۇمكىن ەمەس. جۇڭگو جەرىنەن جيانگەرلىك، فەودالىزم، گۋانلياۋ كاپيتالىزم جانە گومينداڭ ۇستەمدىگى (بۇل — جيانگەرلىكتىڭ، فەودالىزمنىڭ جانە گۋانلياۋ كاپيتالىزمنىڭ شوعىرلانعان بەينەسى) الاستالعاننان، دەربەس، كەمەلىنە كەلگەن ونەركاسىپ جۇيەسىن قۇرۋ ماسەلەسى شەشىلگەن بولىپ ەسەپتەلمەيدى، تەك ىقتىسادي جاقتان قارىشتاپ دامىپ، مەشەۋ اۋىل شارۋاشىلىقتى ەل الدىڭعى قاتارلى ونەركاسىپتى ەلگە اينالدىراندا عانا بۇل ماسەلە ٴبىرجولاتا شەشىلگەن بولىپ ەسەپتەلەدى. ال بۇل ماقساتقا جەتۋ ٴۇشىن، سىرتقى ساۋدانى ٴبىرتۇتاس باسقار- ماينشا مۇمكىن ەمەس. جۇڭگو گىميىڭ بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىن، سونداي-اق جەر ماسەلەسى شەشىل- گەننەن كەيىن دە جۇڭگودا ەكى ٴتۇرلى نەگىزگى قايشىلىق ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرادى. ٴبىرىنشى ٴتۇرى — مەملەكەت ىشىندەگى، ياعني جۇمىسشى تابى مەن بۇرجۋازيا اراسىنداعى قايشىلىق. ەكىنشى ٴتۇرى — مەملەكەت سىرتىنداعى، ياعني جۇڭگو مەن جيانگەر مەملە-

كەتتەر اراسىنداعى قايشىلىق. وسىلاي بولعاندىقتان، جۇمىسشى تابى باسشىلىق ەتكەن حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ مەملەكەتتىك اكىميا- تىن حالىقتىق دەموكراتيالىق گىمىڭ جەگىسكە جەتكەنەن كەيىن السىرەتپەي، قايتا كۇشەيتە ٴتۇسۋ قاجەت. ىشكى جاقتا كاپيتالدى شەكتەۋ جانە سىرتقى جاقتا ساۋدانى ٴبىرتۇتاس باسقارۋ وسى مەملەكەتتىڭ ىقتىسادي كۇرەستەگى ەكى نەگىزگى ساياساتى بولىپ تابىلادى. كىمدە ـ كىم بۇعان نەمقۇرايدى قاراسا نەمەسە سەلقوس قاراسا، ول توتەنشە زور قاتەلىك وتكىزەدى.

جەتىنشى، جۇڭگونىڭ ىقتىسادي مۇراسى مەشەۋ، ٴبىراق جۇڭگو حالقى قاھارمان ٴارى ەڭبەكشىل حالىق، جۇڭگونىڭ حالىقتىق گىمىڭگىنىڭ جەگىسكە جەتۋى، حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ قۇرىلۋى جانە جۇڭگو گۇڭچاندانىڭ باسشىلىعىنىڭ بولۋى ارقاسىندا، ونىڭ ۇستىنە دۇنيە ٴجۇزى ەلدەرىندەگى جۇمىسشى تابىنىڭ جاردەمى، سونىڭ ىشىندە كوبىنەسە سوۆەت وداعىنىڭ جاردەمى ارقاسىندا، جۇڭگونىڭ ىقتىسادي قۇرىلىسىنىڭ قارقىنى باياۋ بولمايدى، قايتا ەداۋىر تەز بولۋى مۇمكىن، جۇڭگونىڭ گۇلدەنۋى كوپ وتپەي جارىققا شىعادى. جۇڭگو ىقتىسادىنىڭ گۇلدەنۋىنە ٴۇمىتسىز قاراۋ كوزقاراس- تارىنىڭ ەشقانداي نەگىزى جوق.

7

كونە جۇڭگو ــ جيانگەرلەردىڭ شەگەلىندەگى جارتىلاي وتار مەملەكەت. جۇڭگونىڭ حالىقتىق دەموكراتيالىق گىمىڭگىنىڭ جيان- گەرلىككە قارسى ٴۇزىلدى ـ كەسىلدى سيپات الۋى جيانگەرلەردى

وسى گىمىڭگە توتەنشە وشىكتىرە ٴتۇستى، گومىنداڭعا بار كۇشىن سالا كومەكتەسەتىن ەتتى. مۇنىڭ ٴوزى جۇڭگو حالقىنىڭ جيانگەر-لەرگە قارسى تەرەڭ اشۋلى ىزاسىن ونان ارى قوزدىرا ٴتۇستى جانە جيانگەرلەردىڭ ٴوزىن جۇڭگو حالقى اراسىنداعى ەڭ سوڭعى بولماشى بەدەلىنەن دە جۇرداي ەتتى. سونىمەن بىرگە، بۇكىل جيانگەرلىك ٴتۇزىم دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستان كەيىن بارىنشا السىرەدى، جيانگەرلىككە قارسى سوۆەت وداعى باستاعان دۇنيە جۇزىلىك شەپتىڭ كۇشى بۇرىن بولىپ كورمەگەن دارەجەدە ارتا ٴتۇستى. وسى جاعدايلار بىزگە جيانگەرلىكتىڭ جۇڭگوداعى وزبىرلىعىن ساتىلى تۇردە، جەرىنە جەتە تالقانداۋ باعىتىن قولدانۋ مۇمكىندىگىن بەردى جانە ونى قولدانۋ قاجەت بولدى. جيانگەرلەر-دىڭ مۇنداي وزبىرلىعى ساياسي، ەكونوميكا جانە مادەنيەت جاقتاردا بەينەلەندى. گومينداڭ ارمياسى جويىلعان، گومينداڭ ۇكىمەتى قۇلاتىلعان قالالار مەن جەرلەردە جيانگەرلەردىڭ ساياسي جاقتاعى وزبىرلىعى قوسا جويىلدى، ولاردىڭ ەكونوميكا جانە مادەنيەت جاقتار-داعى وزبىرلىعى دا جويىلدى. ٴبىراق جيانگەرلەر تىكەلەي باسقارعان شارۋاشىلىق ورىندارى مەن مادەنيەت ورىندارى ٴالى دە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر، ولاردىڭ گومينداڭ مويىنداعان ۋايجياۋ قىزمەتكەر-لەرى مەن تىلشىلەرى ٴالى دە بار. ٴبىز مىنە وسىلاردىڭ بىلگەرى-كەيىندىلىگىن، شۇعىل-شۇعىل ەمەستىگىن ايىرا وتىرىپ، دۇرىس ٴبىرجاقتىلى ەتۋىمىز قاجەت. گومينداڭ داۋىرىندەگى ٴارقانداي شەتەلدىڭ ۋايجياۋلىق ورگاندارى مەن ۋايجياۋ قىزمەتكەرلەرىنىڭ زاڭدى ورنىن تانىماۋ، گومينداڭ داۋىرىندەگى بارلىق وتاندى ساۋدالاۋ شارتتارىنىڭ ۇزدىكسىز ساقتالىپ قالا بەرۋىن تانىماۋ،

جيانگەرلەردىڭ جۇڭگودا قۇرعان بارلىق ۇكىمەت ورگاندارىن كۇشپەن
قالىدىرۋ، دەرەۋ سىرتقى ساۋدانى ٴبىرتۇتاس باسقارۋ، حايگۋان
تۇزىمىنە گايگى جاساۋ، مىنە وسىنىڭ ٴبارى دە ٴىرى قالالارعا
كىرگەن كەزدە، بارىنەن بۇرىن قولدانۋىمىزعا ٴتيىستى شارالار.
وسى قىزمەتتەردى ىستەگەننەن كەيىن جۇڭگو حالقى جيانگەرلەردىڭ
الدىندا قاسقايىپ تۇراتىن بولادى. جيانگەرلەردىڭ قالعان شارۋا-
شىلىق ورىندارى مەن مادەنيەت ورىندارىنىڭ ۋاقىتشا ٴومىر سۇرۋىنە
جول بەرىپ، ولاردى باقىلاپ جانە تەكسەرىپ وتىرىپ، بۇكىل
مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىن ٴبىرجاقتىلى شەشەتىن
بولادى. شەتەلدەردىڭ ادەتتەگى ساياحاتشىلارىنىڭ زاڭدى مۇددە-
لەرى قورعالادى، وعان قول سۇعىلمايدى. جيانگەرلەردىڭ ٴبىزدىڭ
ەلىمىزدى تانۋى تۋرالى ماسەلەنى شەشۋگە قازىر اسىقپاۋ كەرەك
ەكەندىگى بىلاي تۇرسىن، ٴتىپتى بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە
جەتكەننەن كەيىنگى ەداۋىر ۇزاق ۋاقىت ىشىندە دە ونى شەشۋگە
اسىعۋدىڭ قاجەتى جوق. ٴبىز تەڭدىك ٴپرينسيپى نەگىزىندە بارلىق
مەملەكەتتەرمەن ۋايجياۋلىق قاتىناس ورناتۋدى قالايمىز، ٴبىراق
جۇڭگو حالقىن ەجەلدەن بەرى جاۋ كورىپ كەلگەن جيانگەرلەردىڭ
تىم تەز ارادا بىزگە تەڭدىك پوزيتسيادا مامىلە جاساي قويۋى
استە مۇمكىن ەمەس، ولار دۇشپاندىق پوزيتسياسىن قاشانعا دەيىن
وزگەرتپەيدى ەكەن، ٴبىز جيانگەرلىك مەملەكەتتەرگە سوعان دەيىن
جۇڭگودان زاڭدى ورىن بەرمەيمىز. شەتەلدىكتەرمەن ساۋدا جۇر-
گىزۋگە كەلسەك، مۇندا ماسەلە جوق، ساۋدا بولسا ىستەۋگە بولادى،
ٴتىپتى قازىردىڭ وزىندە ىستەي باستادىق تا، بىرنەشە كاپيتاليستىك
مەملەكەتتىڭ ساۋداگەرلەرى ٴوزارا باسەكەلەسۋدە. ٴبىز مۇمكىندىك-

تىڭ بارىنشا، ەڭ الدىمەن، سوتسياليستىك مەملەكەتتەرمەن جانە حالىقتىق دەموكراتيالىق مەملەكەتتەرمەن ساۋدا ىستەۋگە ٴتيىسپىز، سونىمەن قابات كاپيتاليستىك مەملەكەتتەرمەن دە ساۋدا ىستەۋىمىز كەرەك.

8

ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىن شاقىرۋدىڭ جانە دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋدىڭ بارلىق شارتتارى پىسىپ جەتىلدى. بارلىق دەموكراتيالىق پارتيا-توپتار، حالىقتىق ۇيىمدار جانە پارتيا-توپتاردا جوق دەموكراتتار ٴبىز جاقتا. شاڭحايداعى جانە جاڭجياڭ القابىنداعى بۇرجۋازيا بىزبەن قارىم-قاتىناس جاساپ وتىر. وڭتۇستىك پەن سولتۇستىك اراسىندا سۋ قاتىناسى مەن پوشتا قاتىناسى باستالدى. توز-توزى شىققان گومينداڭ بۇقارا اتاۋلىدان ايرىلدى. ٴبىز نانجيڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىمەن كەلىسسوز[2] جۇرگىزۋگە دايىندالىپ جاتىرمىز. نانجيڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى جاعىندا بۇل كەلىسسوزدى قوزعاۋشى كۇش گۋاڭشي جۇيەسىندەگى جۇنفالار، گومينداڭنىڭ كەلىسىمگە كەلۋدى قۋاتتاۋشىلارى جانە شاڭحاي بۇرجۋازياسى بولىپ وتىر. ولاردىڭ ماقساتى — بىرلەسكەن ۇكىمەتتە وزدەرىن ٴبىر ۇلەسكە يە ەتۋ، مۇمكىندىگىنىڭ بارىنشا كوبىرەك اسكەر ساقتاپ قالۋ، مۇمكىندىگىنىڭ بارىنشا شاڭحاي مەن وڭتۇستىكتەگى بۇرجۋازيانىڭ مۇددەسىن ساقتاپ قالۋ، كىمىگىندى جايىما-شۋاق تۇسكە ەنگىزۋگە ۇمتىلۋ. بۇل توپتاعىلار ٴبىزدىڭ 8 شارتىمىزدى كەلىسسوزدىڭ نەگىزى ەتۋدى مويىندايدى، ٴبىراق ولار تىم

اۋىر زيانىما ۇشىراماۋ ٴۇشىن ساۋدالاسقىسى كەلەدى. وسى كەلىسـ
سوزدى ٴبۇلدىرۋدى كوزدەپ وتىرعاندار ــ جياڭ جيەشى جانە ونىڭ
توگمويىن مۇريتتەرى. چاڭجياڭنىڭ وڭتۇستىك وڭىرىندە جياڭ
جيەشىنىڭ ٴالى دە 60 شىسى بار، ولار ٴالى دە سوعىسۋعا دايىنداـ
لىپ وتىر. ٴبىزدىڭ باعىتىمىز ــ كەلىسسوزدەن باس تارتپاۋ، قارسى
جاقتىڭ 8 شارتتى تولىمەن موينىداۋىن تالاپ ەتۋ، ساۋدالاسۋعا
جول بەرمەۋ. مۇنىڭ بوداۋىنا ٴبىزدىڭ ورىندايتىن شارتىمىز:
گۋاڭشي جۇيەسىندەگىلەر مەن گومينداڭنىڭ باسقادا كەلىسىمگە
كەلۋدى قۋاتتاۋشىلارىنا شابۋىل جاساماۋ؛ ولاردىڭ اسكەري
بولىمدەرىن دە بىرەر جىلدا دەيىن وزگەرتىپ قۇرماۋ؛ نانجيڭ
ۇكىمەتىندەگى ٴبىر ٴبولىم ادامداردىڭ ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنە
جانە بىرلەسكەن ۇكىمەتكە قاتىناسۋىنا جول بەرۋ؛ شاڭحايداعى جانە
وڭتۇستىكتەگى بۇرجۋازيانىڭ كەيبىر مۇددەلەرىنىڭ قورعالۋىنا جول
بەرۋ. بۇل كەلىسسوز جالپىلىق سيپاتتا بولادى، ەگەر ول ٴساتتى
بولىپ شىقسا، ٴبىزدىڭ وڭتۇستىككە جورىق جاساۋىمىزداعى جانە
وڭتۇستىكتەگى ٴىرى قالالاردى الۋىمىزداعى ٴبىرسىپىرا بوگەتتەردى
ازايتادى، بۇل توتەنشە ٴتيىمدى. ال ٴساتتى بولىپ شىقپاسا،
وندا جورىق جاساعاننان كەيىن جەرـجەردە جەرگىلىكتى سيپاتتاعى
كەلىسسوز جۇرگىزۋگە تۋرا كەلەدى. كەلىسسوز 3ـايدىڭ اياق
شەنىندە بولماقشى. ٴبىز 4ـايدا نەمەسە 5ـايدا نانجيڭدى الۋدى،
سودان سوڭ بەيپيڭدە سياسي ٴماسليحات كەڭەسىن شاقىرىپ، بىرـ
لەسكەن ۇكىمەت قۇرۋدى جانە بەيپيڭدى استانا ەتىپ بەلگىلەۋدى
ٴۇمىت ەتەمىز. ٴبىز كەلىسسوز جۇرگىزۋگە جول بەرەدى ەكەنبىز،
ەندەشە، كەلىسسوز ٴساتتى بولعاننان كەيىن ٴبىرسىپىرا اۋرەشىلىكـ

تەرىدىڭ بولاتىندىعىنا ٴازىر تۇرۋىمىز، قارسى جاقتىڭ بەينە سۇن ۋۇكۇڭنىڭ تەمىر جەلپۋىشتى حانشانىڭ ىشىنە كىرىپ الىپ، سيقىرلىق كورسەتكەنى③ سياقتى ساياسات قولىدانۋىنا سەرگەكتىكپەن توتەپ بەرۋگە ٴازىر تۇرۋىمىز كەرەك. بىزدە رۋحي جاقتان تولىق ازىرلىك بولعاندا عانا سيقىرلىق كورسەتتىن ٴارقانداي سۇن ۋۇكۇڭدى جەڭە الامىز. مەيلى جالىپى بەتتىك بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى بولسىن نەمەسە ٴىشىنارا بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى بولسىن، بارلىعىنا دا ىسىلاي دايىندىق جاساۋعا ٴتيىسپىز. ٴبىز اۋرەشىلىكتەن قاشىپ، قۇلاق تىنىشتىعىن ىزدەپ، وسى كەلىسسوزدەردى قابىلداماۋعا ٴتيىس ەمەسپىز. سونداي-اق بۇل كەلىسسوزدەردى قالاي بولسا سولاي قابىلداي سالۋعا دا ٴتيىس ەمەسپىز. ٴبىزدىڭ پرينسيپتىلىگىمىز بەرىك بولۋ كەرەك، سونداي-اق بىزدە پرينسيپتىلىكتى ىسكە اسىرۋدىڭ جول بەرىلەتىن جانە قاجەت بولعان بارلىق يكەمدىلىكتەرى دە بولۋعا ٴتيىس.

9

پرولەتاريات باسشىلىعىنداعى، جۇمىسشى-ديحان وداعىن نەگىز ەتكەن حالىق دەموكراتياسىنىڭ ديكتاتۋراسى ٴبىزدىڭ پارتيامىزدان بۇكىل جۇمىسشى تابىمەن، بۇكىل ديحاندار تابىمەن جانە قالىڭ گىميڭشىل زيالىلارمەن شىن مانىندە ىنتىماقتاسۋدى تالاپ ەتەدى، بۇلار وسى ديكتاتۋرانىڭ باسشى كۇشى جانە نەگىزگى كۇشى. مۇنداي ىنتىماق بولماينشا، بۇل ديكتاتۋرا نىعايا المايدى. سونىمەن قاتار گىميڭ داۋىرىندە فانگىميڭدىك كۇشتەردى جەتىم قالدىرۋ،

مەملەكەت ىشىندەگى فانگەميڭدىڭ كۇشتەر مەن جيانگەرلىك كۇش-
تەردى تۇبەگەيلى جويۋ؛ گەميڭ جەڭىسكە جەتكەننەن كەيىن،
ٴوندىرىستى دەرەۋ قالپىنا كەلتىرۋ جانە دامىتۋ، سىرتقى جيانگەر-
لەرگە توتەپ بەرۋ، جۇڭگونى اۋىل شارۋاشىلىقتى ەلدەن نىق
قادامەن ونەركاسىپتى ەلگە اينالدىرۋ، جۇڭگونى ۇلى سوتسيا-
ليستىك مەملەكەت ەتىپ قۇرىپ شىعۋ ٴۇشىن، پارتيامىزدان بىزبەن
ىستەس بولا الاتىن قالا ۇساق بۋرجۋازياسىمەن جانە ۇلتتىق
بۋرجۋازيانىڭ ۋاكىلدەرىمەن، ولاردىڭ زيالىلارىمەن، ساياسي
توپتارىمەن مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا كوپتەپ ىنتىماقتاسۋدى دا تالاپ
ەتەدى. وسىلاي بولعاندىقتان، پارتيامىزدىڭ پارتيا سىرتىنداعى
دەموكراتتارمەن ۇزاق ۋاقىت ىستەس بولۋ ساياساتى بۇكىل پارتيا-
مىزدىڭ يدياسىندا جانە قىزمەتىندە تياناقتاندىرىلۋى كەرەك. ٴبىز
پارتيا سىرتىنداعى كوپتەگەن دەموكراتتاردى ٴوز كادرلارىمىزداي
كورۋىمىز، ولارمەن اقىلداسۋعا جانە شەشۋگە ٴتيىستى ماسەلەلەردى
شىن پەيىل، ادال نيەتپەن اقىلداسۋىمىز جانە شەشۋىمىز، ولارعا
قىزمەت بەرۋىمىز، ولاردى ٴوز قىزمەت ورىندارىندا مىندەتتى دە،
ۇقىمدى دا بولاتىن ەتۋىمىز، ولاردى قىزمەتتە ناتيجە كورسەتە الاتىن
ەتۋىمىز قاجەت. ولارمەن ىنتىماقتاسۋدى نەگىزگە الا وتىرىپ،
ولاردىڭ قاتەلىكتەرى مەن كەمشىلىكتەرىنە مۇقيات ٴارى ۇيلەسىمدى
سىن ايتىپ نەمەسە كۇرەس جۇرگىزىپ، ولارمەن ىنتىماقتاسۋ ماقساتىنا
جەتۋ كەرەك. ولاردىڭ قاتەلىكتەرى نەمەسە كەمشىلىكتەرى جونىندە
ىرقىنا قويا بەرۋ پوزيتسياسىن قولدانۋ دۇرىس ەمەس. ولارعا
گۋانمىنجۋيىلىك پوزيتسيا نەمەسە ٴۇستىرت قاراۋ پوزيتسياسىن
قولدانۋ دا دۇرىس ەمەس. ٴىرى قالالار مەن ورتا قالالاردىڭ،

جانـلۇەلـىك رايونـدارىنىڭ جانە ولـكەلەرىنىڭ ٴبارى دە بىزبەن ستەس بولا الاتىن پارتيا سىرتىنداعى ٴبىر توپ بەدەلـدى دەموكراتـتاردى جەتىستىرۋگە ٴتيىس. ٴبىزدىڭ پارتيامىزدىڭ ىشىنـدە جەر كەمىـڭى سوعـىسى داۋىرىنـدەگى گوۋانمىنـجۋيىلـىك ٴىستىڭ داعـدىلانـدىرعان پارتيا سىرتىنـداعى دەموكـراتـتارمەن بولعان ماسـەلەدەگى تەرىس پوزيتسيا جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە تۇگەلدەي جويىلىپ بىتكەن جوق، 1947 ـ جىلى گىنجۋيـ دىـلەردەگى جەر گايـگىسىنىڭ ورلەۋى كەزىنـدە تاعى دا پايـدا بولدى. مۇنداي پوزيتسيا پارتيامـىزدى وقشاۋ قالـدىرادى، حالـىق دەموكراتياسىنىڭ ديكتاتۋراسىن نىعايتۋعا مۇمكىنـدىك بەرمەيدى، جاۋعا وداقـتاس تاۋىـپ بەرەدى. قازىر جۇڭـگودا پارتيامـىزدىڭ باسشىلىعىندا ٴبىرىنشى رەت ساياسي ٴماسليحات كەڭـەسى اشىلعالى وتىر، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرىلعالى وتىر، كەمىڭ بۇكىـل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتـكەلى وتىر، بۇكىل پارتيا بۇل ماسەلە جونىندە مۇقيات زەرتتەۋگە جانە دۇرىس تانىمعا كەلۋگە ٴتيىس، وڭشىل ىرقىنا قويا بەرۋشـىلىك جانە «سول»شىل گوۋانمىنـ جۋيىلىك نەمەسە ٴۇستىرت قاراۋشىلىق سياقتى ەكى ٴتۇرلى جىڭشىلدىقا قارسى تۇرىپ، بۇكىلدەي دۇرىس پوزيتسيا قولدانۋى قاجەت.

10

ٴبىز تەز ارادا ـ اق بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىسكە جەتەمىز. بۇل جەڭىس جيانگەرلىكتىڭ شىعىستاعى شەبىن تالقاندايـدى، ۇلى حالـىقارالىق ماڭىـز الادى. بۇل جەڭىـستى تارتىـپ الۋعا ونىشا

ۇزاق ۋاقىت كەتەيدى جانە ونشا كوپ كۇش جۇمسالمايدى؛ ال بۇل جەڭىستى بايانىدى ەتۋ ۇزاق ۋاقىتتى جانە اسا زور كۇش جۇمساۋدى قاجەت ەتەتىن ءىس. بۇرجۋازيا ءبىزدىڭ قۇرىلىس جۇرگىزۋ قابىلەتىمىزگە ءشۇبالانادى. جيانگەرلەر ءبىزدى تۇبىندە الدىمىزعا كەلىپ، قايىر تىلەگەندە عانا ءومىر سۇرە الادى دەپ مولشەرلەيدى. جەڭىسكە جەتكەندىگىمىز سەبەپتى، پارتيا ىشىندە داندايسۋ ىنسايىنىڭ، ەڭبەك ءسىڭىردىم دەپ ءوزىن بۇلداۋ ىنسا-يىنىڭ، توقىراپ قالىپ ىلگەرلەۋگە ۇمتىلماۋ ىنسايىنىڭ، راحاتقا بەرىلىپ ەندىگارى اۋىر تۇرمىس كەشىرۋدى قالاماۋ ىنسايىنىڭ ءوسىپ قالۋى ىقتيمال. جەڭىسكە جەتكەندىگىمىز سەبەپتى، حالىق بىزگە العىس ايتادى، بۇرجۋازيا دا كەلىپ جاراماساقتانادى. جاۋ-دىڭ قارۋلى كۇشى ءبىزدى باعىندىرا المايدى، بۇل دالەلدەنىپ بولعان. بۇرجۋازيانىڭ جاراماساقتانۋى ءبىزدىڭ قاتارىمىزداعى يراداسى ءالسىز ادامداردى باعىندىرىپ كەتۋى مۇمكىن. سونداي كوممۋنيستەردىڭ بولۋى ىقتيمال، ولار قۇرالدى جاۋعا باعىنعان ەمەس، ولار سول جاۋلاردىڭ الدىندا قاھارماندىق اتاعىنا داق تۇسىرمەگەن؛ ءبىراق ولار باسقالاردىڭ قانت قابىرشىقتى زەڭبىرەك وعىمەن جاساعان شابۋىلىنا توتەپ بەرە المايدى، قانت قابىرشىقتى زەڭبىرەك وعىنىڭ الدىندا جەڭىلىپ قالادى. ءبىز مۇنداي احۋالدان الدىن الا ساقتانۋعا ءتيىسپىز. بۇكىل مەملەكەت بويىنشا جەڭىستى تارتىپ الۋ، بۇل ــ 10 مىڭ لىلىك ۇزاق ساپاردىڭ ءبىرىنشى قادامىن عانا باسقاندىق. ەگەر وسى قادامنىڭ ءوزى-اق ماقتانىش ەتۋگە تاتيتىن بولسا، وندا بۇل ماردىمسىزداۋ بولار ەدى، ماقتانىش ەتۋگە تاتيتىنى ءالى الدىمىزدا. بىرنەشە 10 جىل وتكەن-

نەن كەيىن جۇڭگونىڭ حالىقتىق دەموكراتيالىق گىمىڭىنىڭ جەڭىسىنە كوز جەتكەرەتىن بولساق، ول جۇرتقا بەينە ۇزاق ٴبىر تياتىردىڭ قىسقا عانا ٴبىرىنشى كورىنىسىندەي سەزىلەر ەدى. تياتىر ٴبىرىنشى كورىنىستەن باستالۋعا ٴتيىس، ٴبىراق ٴبىرىنشى كورىنىس ٴالى شارىقتاۋ ەمەس. جۇڭگو گىمىڭى ۇلى، ٴبىراق گىمىڭنىڭ بۋدان كەيىنگى جولى ونان دا ۇزاق، قىزمەت ونان دا ۇلى، ونان دا قيىن. مۇنى قازىردىڭ وزىندە-اق پارتيا ىشىنە ايقىن ٴتۇسىندىرۋ كەرەك، جولداستار كىشىپەيىلدىلىك، بايىپتىلىق، داندايىسپاۋ، ۇشقالاقتىقتا سالىنباۋ ٴستىلىن ۇزدىكسىز ساقتايتىن بولسىن، جولداستار قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزۋ ٴستىلىن ۇزدىكسىز ساقتايتىن بولسىن. بىزدە سىن جانە ٴوز-وزىنە سىن ايتۋ سىندى ماركسىزم-لەنينيزمنىڭ قارۋ بار. ٴبىز ناشار ستىلدەن ارىلىپ، تاماشا ٴستىلدى ساقتاي الامىز. ٴبىز بۇرىن ٴوزىمىز بىلمەگەن نارسەلەردى ۇيرەنىپ الا الامىز. ٴبىز ەسكى دۇنيەنى قيراتا بىلۋمەن بىرگە جاڭا دۇنيەنى ورناتا دا بىلەمىز. جۇڭگو حالقى جيانگەرلەردەن قايىر تىلەمەي-اق ٴومىر سۇرە الاتىندىعى بىلاي تۇرسىن، قايتا جيانگەرلىك مەملەكەتتەردەن جاقسىراق ٴومىر سۇرە الادى.

ەسكەرتۋلەر

① 1949-جىلى 9-ايدىڭ 19-كۇنى گوميندانگنىڭ سۋيۋان ولكەلىك ۇكىمەتىنىڭ جۋشيى دۇڭ چيۋۋ، بيڭتۋان سىلىڭگۋانى سۇن لانفىڭدار ٴوز قاراۋلارىنداعى 40 مىڭنان استام ادامدى باستاپ كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا ٴوتتى. كوتەرىلىس جاساعان اسكەري بولىمدەر 1950-جىلى

2 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنىنەن باستاپ حالىق ازاتتىق ارمياسى سۋيۋان جۇنچۇيىنىڭ باسشىلىعىندا رەتتەلىپ، 4 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى حالىق ازاتتىق ارمياسىنا وزگەرتىلىپ قۇرىلدى.

② نانجيڭ گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىمەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن جۇرگىزۋ ٴۇشىن جونىندە، جۇڭگوۇڭ جوٴڭيالٴ 1949 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى بىلاي دەپ شەشىم جاسادى: «(1) كەلىسسوز باستالاتىن ۋاقىت: 4 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى. (2) كەلىسسوز جۇرگىزىلەتىن ورىن: بەيپيڭ. (3) جوۋ ىنلاي، لين بوچۇي، لين بياۋ، يە جيانيڭ، لي ۋيحانلار ۋاكىلدىككە (4 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى جۇڭگوۇڭ جوٴڭيالٴ وعان قوسا نيە رۇڭجىندى دا ۋاكىلدىككە ۇيعاردى)، جوۋ ىنلاي باس ۋاكىلدىككە تاعايىندالىپ، نانجيڭ جاقتىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىمەن كەلىسسوز جۇرگىزىسىن، 1 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى ماۋ زىدۇڭ جوٴشي جاريالاعان جاعداي جونىندەگى مالىمدەمە جانە وندا العا قويىلعان 8 تارماقتى شارت ەكى جاق كەلىسسوزىنىڭ نەگىزى ەتىلسىن. (4) جوعارىداعىلار راديو ستانسيالارى ارقىلى بۇگىننەن قالماي نانجيڭ گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنە ۇقتىرىلسىن، ولار جوعارىداعى ايتىلعان ۋاقىت، ورىن بويىنشا وزدەرىنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىن جىبەرسىن، كەلىسسوز وتكىزۋگە ٴتيىمدى بولۋ ٴۇشىن 8 تارماقتى شارتقا كەرەكتى ماتەريالداردى الا كەلسىن.»

③ سۇن ۋۇكۇڭنىڭ كىشكەنتاي قۇرتقا اينالىپ الىپ، تەمىر جەلپىۋشتى حانشانىڭ ىشىنە كىرىپ، ونى جەڭگەندىگى جونىندەگى ەرتەگى، بۇل ٴجايلى جۇڭگونىڭ قيالي رومانى «شيۋۋجي»دىڭ 59 ـ تاراۋىنا قاراڭىز.

داڭۋيچۇيدىڭ قىزمەت ءادىسى*

(1949 - جىلى 3 - ايدىڭ 13 - كۇنى)

1) داڭۋي شۋجيى «بانجاڭ» بولۋعا شەبەر بولۋ كەرەك. پارتيا ۋەيۋانحۇيىندا 10 _ 20 ادام بولادى، ول اسكەري بولىمدەردىڭ ءبىر بانى سياقتى، شۋجي بەينە «بانجاڭ». بۇل باندى ويداعىداي باستاۋ شىنىندا وڭاي ەمەس. قازىر جۇڭياڭجۇيلەر، فىنجۇيلەر كەڭ كولەمدى رايونداردا باسشىلىق ەتىپ، وتە اۋىر مىندەتتەردى ۇستىلەرىنە الىپ وتىر. باسشىلىق قىزمەتتەرىندە باعىت، سايساتتاردى بەلگىلەپ قانا قويماي، دۇرىس قىزمەت ادىستەرىن دە بەلگىلەۋ كەرەك بولادى. دۇرىس باعىت، ساياسات بولعانىمەن، ەگەر قىزمەت ادىستەرىنە ەلەۋسىز قارالاتىن بولسا، ءاربىر ماسەلە تۋىلادى. داڭۋي ءوزىنىڭ باسشىلىق ەتۋ مىندەتىن ورىنداۋ ءۇشىن، داڭۋيعا — وسى «ءبىر بان ادام»عا سۇيەنۋى، ولاردىڭ رولىن تولىق ساۋلەلەندىرۋى كەرەك. شۋجي «بانجاڭ»دىقتى جاقسى وتەۋ ءۇشىن،

* بۇل — ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ پارتيانىڭ 7 - كەزەكتى جۇڭياڭ ۋەيۋانحۇيىنىڭ ەكىنشى جالپى ماجىلىسىندە جاساعان قورتىندىسىنىڭ ءبىر بولەگى.

ويداعىداي ۇيرەنۋگە جانە ويداعىداي زەرتتەۋ جۇرگىزۋگە ٴتيىس. شۇجي، فۋشۇجيلەر ەگەر وزدەرىنىڭ «ٴبىر بان ادام»ى اراسىندا ۇگىت قىزمەتى مەن ۇيىمداستىرۋ قىزمەتىن جۇرگىزۋگە كوڭىل بولمەسە، ٴوزى مەن ۋيىيۋاندار اراسىنداعى قاتىناستى شەشۋگە شەبەر بولماسا، ٴماجىلىستى قايتكەندە جاقسى اشۋ ٴجايلى زەرتتەۋ جۇرگىزبەسە، وندا وسى «ٴبىر بان ادام»عا ويداعىداي قولباسشىلىق ەتۋى قيىنعا سوعادى. ەگەر وسى «ٴبىر بان ادام»نىڭ قيمىلى ٴبىر كەلكى بولماسا، ميليونداعان ادامدى باستاي وتىرىپ سوعىس جۇرگىزۋدى، قۇرىلىس ىستەرىمەن شۇعىلدانۋدى ويلاۋعا دا بولمايدى. ارينە، شۇجي مەن ۋيىيۋاندار اراسىنداعى قاتىناستا ازشىلىق كوپشىلىككە باعىنادى، بۇل بانجاڭ مەن جاۋىنگەرلەر اراسىنداعى قاتىناسقا ۇقسامايدى. بۇل ارادا تەك مىسال ٴۇشىن عانا ايتىلىپ وتىر.

2) ماسەلەنى اشىق ورتاعا قويۋ كەرەك. «بانجاڭ» عانا وسىلاي ىستەپ قويماي، ۋيىيۋاندار دا وسىلاي ىستەۋ كەرەك. سىرتتان عايبات ايتپاۋ كەرەك. ماسەلە بولا قالعاندا، ٴماجىلىس اشىلىپ اشىق ورتاعا قويىلىپ تالقىلانسا، ول تۋرالى بىرنەشە تارماق بەلگىلەنسە، ماسەلە شەشىلەتىن بولادى. ماسەلە بولا تۇرا اشىق ورتاعا قويىلماسا، ۇزاق ۋاقىتقا دەيىن شەشىلمەيدى، ٴتىپتى بىرنەشە جىلعا سوزىلادى. «بانجاڭ» مەن ۋيىيۋاندار ٴوزارا ٴتۇسىنىسىپ وتىرۋلارى كەرەك. شۇجي مەن ۋيىيۋاندار، جۇڭياڭ مەن جۇڭياڭجۇيلەر، جۇڭياڭجۇيلەر مەن چۇيداڭۋيلار اراسىنداعى ٴتۇسىنىسۋ، جاردەم جانە دوستىق بارىنەن دە ماڭىزدى. بۇعان وتكەن كەزدەردە كوپشىلىك نازار اۋدارمادى، 7-قۇرىلتايدان بەرى بۇل جاقتا زور ىلگەرىلەۋشىلىك بولدى، دوستىق، ىنتىماقتىلىق قاتىناس مەيلىنشە

كۇشەيـدى. بۇعان بۇدان بىلاي دا ۇنەمـى نازار اۋدارىـپ وتىرۋ كەرەك.

3) «ٴوزارا مالـىمەت اۋىسىپ وتىرۋ». مۇنىڭ ٴمانىسى داڭۋىي ۋيىيۋانـدارى وزدەرى بىـلەتىن احۋالـدى ٴبىر-بىرىـنە حابار-لاپ، ٴوزارا اۋىستىرىپ وتىرۋلارى كەرەك دەگەن ٴسوز. مۇنىڭ ٴوزى ورتاق ٴتىـل تابۋ ٴۇشىن وتە ماڭىزدى. كەي ادامـدار بۇلاي ىستەمەيـدى، قايتا بەينە لاۋزى ايتقانداي «تاۋىقـتارىنىڭ شاقىر-عانى، يتـتەرىنىڭ ۇرگەنى ٴبىر-بىرىـنە ەستىلىپ تۇرسا دا، ولە-ولگەنشە ات ٴىزىن سالىسپايـدى»①، ناتيـجەدە ولاردىڭ اراسىندا ورتاق ٴتىـل كەم بولادى. بىزدەگى كەيبىـر جوعارى دارەجەلـى كادىرلاردا ماركسيزىم-لەنينيزىمنىڭ نەگىزگى ٴنازارياليق ماسەلە-لەرى جاعىندا دا ٴتىل ۇقساماستىعى بار، مۇنىڭ سەبەبى ــ ۇيرەنۋدىڭ ٴالى دە جەتكىلىكسىز بولىپ وتىرعانـدىعى. قازىر پارتيا ىشىندەگى تىلدە ەداۋىر بىرلىك بولىپ وتىر، ٴبىراق ماسەلە ٴالـى تولىعىمەن شەشىلگەن جوق. مىسالى، جەر گايگىسىندا «ورتا ديحان» دەگەن نە، «باي ديحان» دەگەن نە دەگەن ماسەلەدە ٴالـى دە تۇرلىشە تۇسى-نىكتەر بار.

4) بىلمەگەن جانە تۇسىنبەگەن نارسەلەردى تومەنـدەگىلەردەن سۇراۋ كەرەك، جەڭىلتەكـتىكپەن قۇپـتاي سالۋعا دا نەمەسە قارسى شىعۋعا دا بولمايدى. كەيبىر حۇجاتتاردىڭ ازىرلەنگەننەن كەيىن دە ۋاقىتشا تاراتىلـماي باسىلىپ قويىلۋىـنىڭ سەبەبى، ونداعى كەيبىر ماسەلەلەردىڭ ٴالـى دە انىقتالـماي، الـدىمەن تومەنـدەگىلەردەن يكىر الۋ قاجەت بولاتىندىعى. بىلمەگەندى زورلانىپ بىلگەنسۋگە استە بولمايدى، «تومەنـدەگىلەردەن سۇراۋعا ارلانباۋ»② قاجەت،

تومەندەگى كادرلاردىڭ پىكىرىنە قۇلاق اسا ٴبىلۋ كەرەك. الدىمەن شاكىرت بولۋ، ونان سوڭ ۇستاز بولۋ؛ الدىمەن تومەندەگى كادرلاردان ٴماسليحات الۋ، ونان سوڭ بۇيرىق ٴتۇسىرۋ كەرەك. جۇڭگياڭجۇيلەر، پارتيا الدىڭعى شەپ ۋيىۋانحۇيلارى ماسەلەنى شەشىم ەتكەن كەزدە اسكەري جاعدايى شۇعىل بولعاندار مەن ٴمان-ٴجايى انىقتالعاندارىنان باسقالارىنىڭ بارلىعىندا وسىلاي ىستەۋ كەرەك. بۇلاي ىستەۋ ولاردىڭ بەدەلىنە نۇقسان كەلتىرمەيدى، قايتا ولاردىڭ بەدەلىن ارتتىرا تۇسەدى. ٴبىزدىڭ شىعارعان شەشىمدەرىمىز تومەندەگى كادرلار ۇسىنعان دۇرىس پىكىرلەردى قامتىعان سوڭ ولار، ارينە، قولدايدى. تومەندەگى كادرلاردىڭ ايتقاندارىنىڭ دۇرىسى دا بولادى، دۇرىس ەمەسى دە بولادى، تىڭداعاننان كەيىن تالداۋ جاساۋ كەرەك. دۇرىس پىكىرلەرگە قۇلاق اسۋ جانە سول بويىنشا ىستەۋ كەرەك. جۇڭگيانىڭ باسشىلىعىنىڭ دۇرىس بولۋىنداعى باستى سەبەپ، ونىڭ جەر-جەردەن الىنعان ماتەريالداردى، دوكلاتتار مەن دۇرىس پىكىرلەردى جيناقتاپ وتىرۋىندا. ەگەر جەر-جەردەن ماتەريال كەلمەسە، پىكىرلەر ايتىلماسا، جۇڭگيانىڭ دۇرىس نۇسقاۋ-بۇيرىقتار شىعارۋى وتە قيىن بولار ەدى. تومەنىنەن كەلگەن قاتە پىكىرلەرگە دە قۇلاق اسۋ كەرەك، مۇلدە قۇلاق اسپاۋ دۇرىس بولمايدى؛ الايدا تىڭداعاننان كەيىن سول بويىنشا ىستەۋگە بولمايدى، قايتا سىن ايتۋ كەرەك.

5) «گاگچين ويناۋ»دى ۇيرەنىپ الۋ. گاگچين ويناعاندا ون ساۋساقتىڭ ٴبارى ارەكەتتەنۋ كەرەك، كەيبىرەۋى ارەكەتتەنىپ، كەيبىرەۋى ارەكەتتەنبەسە بولمايدى. ٴبىراق، ون ساۋساق قاتار باسىلاتىن بولسا، وندا دا كۇي بولماي شىعادى. موزىكانى اسەم

شىعارۋ ٴۇشىن، ونى ساۋساقتىڭ ارەكەتى قالىپتى بولۋى، ٴوزارا ۇيلەسۋى كەرەك. داڭۋيلار وزەكتى قىزمەتتى مىقتى ۇستاۋلارى قاجەت، سونىمەن بىرگە وزەكتى قىزمەتتەر توڭىرەگىندە باسقا جاقتارداعى قىزمەتتەردى دە ٴورىس الدىرۋلارى قاجەت. قازىر ٴبىزدىڭ باسقارىپ وتىرعان سالالارىمىز وتە كوپ، جەر-جەردىڭ، اسكەري بولىمدەردىڭ، تاراۋلاردىڭ قىزمەتتەرىنە توگەل ٴمان بەرۋ كەرەك، ٴبىر ٴبولىم ماسەلەلەرگە عانا نازار اۋدارىپ، باسقالارىن تاستاپ قويۋعا بولمايدى. ماسەلە بار جەردىڭ ٴبارىن دە انىقتاپ شەشۋ قاجەت، بۇل ٴادىستى ٴسوزسىز ۇيرەنىپ الۋىمىز كەرەك. گاڭچيندى كەي ادام جاقسى وينايدى، كەي ادام جاقسى ويناي المايدى، وسى ەكى ٴتۇرلى ادامنىڭ ويناعان كۇيىندە ۇلكەن ايىرماشىلىق بولادى. داڭۋيداعى جولداستار «گاڭچين ويناۋ»دى جاقسى ۇيرەنىپ الۋ كەرەك.

6) «مىقتى ۇستاۋ» كەرەك. مۇنىڭ ٴمانىسى داڭۋيلار باستى قىزمەتتەردى ٴسوزسىز «ۇستاپ» قانا قويماي، ونى ۇستىنە ٴسوزسىز «مىقتى ۇستاۋ» كەرەك دەگەن ٴسوز. ٴارقانداي نارسەنى مىقتى ۇستاعاندا، تيتەي دە بوساڭسىماعاندا عانا ۇستاپ تۇرۋعا بولادى. ۇستاعانىمەن مىقتى ۇستاماۋ ۇستاماعانىمەن بىردەي. الاقان اشىق تۇرسا، ارينە، ەشنارسەنى دە ۇستاپ تۇرۋعا بولمايدى. قول جۇمىلعانمەن، قاتتى جۇمىلماسا، ۇستاعانداي بولعانىمەن، ٴبارىبىر، نارسەنى ۇستاپ تۇرا المايدى. ٴبىزدىڭ كەيبىر جولداستارىمىز باستى قىزمەتتەردى دە ۇستايدى، ٴبىراق ۇستاعانىمەن مىقتى ۇستامايدى، سوندىقتان دا قىزمەتتى جاقسى ىستەي المايدى. ۇستاماي بولمايدى، ۇستاعانىمەن مىقتى ۇستاماسا دا بولمايدى.

7) كوڭىلدە «سان» بولسىن. مۇنىڭ ٴمانىسى احۋال مەن ماسەلەلەردىڭ سان جاعىنا ٴسوزسىز نازار اۋدارۋ كەرەك، نەگىزگى سان تۇرالى تالداۋ بولۋ كەرەك دەگەن ٴسوز. ٴار قانداي ساپا بەلگىلى سان بولىپ بەينەلەنەدى، سانسىز ساپا دا بولمايدى. ٴبىزدىڭ ٴبىر-سىپىرا جولداستارىمىز قازىرگە دەيىن زاتتاردىڭ سان جاعىنا نازار اۋدارا بىلمەيدى، نەگىزگى تۇكجيلەرگە، باستى پىراسەنتتەرگە نازار اۋدارا بىلمەيدى، زاتتاردىڭ ساپاسىن بەلگىلەيتىن سان شەگىنە نازار اۋدارا بىلمەيدى، بارلىق ىستە ولاردىڭ كوڭىلدەرىندە «سان» بولمايدى، ناتيجەدە قاتەلەسپەي قالمايدى. مىسالى، جەر رەفورماسىن جۇرگىزۋ ٴۇشىن، ديحاندارداڭ، باي ديحانداردىڭ، ورتا ديحانداردىڭ، كەدەي ديحانداردىڭ ٴار قايسىسىنىڭ جان سانىنىڭ قانشا ەكەندىگىن، ٴار قايسىسىندا قانشالىقتى جەر بار ەكەندىگىن — وسى سانداردى ٴبىلۋ قاجەت، سوندا عانا وسىعان نەگىزدەلە وتىرىپ دۇرىس ساياسات بەلگىلەپ شىعۋعا بولادى. باي ديحان دەگەن نە، اۋقاتتى ورتا ديحان دەگەن نە، قاناۋ كىرىسى قانشالىق بولعاندا باي ديحان ەسەپتەلەدى، قانشالىق بولعاندا اۋقاتتى ورتا ديحان ەسەپتەلەدى، مىنە مۇندا دا بەلگىلى ٴبىر سان شەگىن تاۋىپ شىعۋ كەرەك. ٴار قانداي بۇقارالىق قوزعالىستا بۇقارانىڭ بەلسەنە قولداعاندارى قانشا، قارسى شىعاتىندارى قانشا، ارالىقتا تۇراتىندارى قانشا — مىنە بۇلار تۋرالى نەگىزگى تەكسەرۋلەر، نەگىزگى تالداۋلار جۇرگىزىلۋ كەرەك، ماسەلەلەرگە نەگىزسىز، جوعالاندىقپەن شەشىم جاساۋعا بولمايدى.

8) «حالىققا تىنىشتاندىراتىن قۇلاقتاندىرۋ شىعارۋ». حالىقتى تىنىشتاندىراتىن قۇلاقتاندىرۋ شىعارعان سەكىلدى، ٴماجىلىس اشاردا

الدىن الا ۇقتىرۋ شىعارىپ، كوپشىلىكتىڭ نەندەي ماسەلەنىڭ تالقى-
لاناتىنىن، نەندەي ماسەلەنىڭ شەشىلەتىنىن بىلۋىنە، سونىمەن قاتار
كۇن بۇرىن ىلگەرى دايىندالۋىنا مۇمكىندىك جاساۋ كەرەك. كەي جەرلەر
كادىرلار ماجىلىسىن اشقاندا، «اسكەر مەن ات الدەقاشان كەلىپتى،
استىق پەن شوپ دايىندالىپ بولماپتى» دەگەندەي، دوكلات جانە
قارار جوبالارىن الدىن الا دايىنداپ الماي، جينالىسقا قاتىناسۋشىلار
كەلگەن سوڭ تىمىز-تاياق جازىپ-سىزۋعا كىرىسەدى، بۇل جاقسى
ەمەس. ەگەر ازىرلىك بولماسا، ماجىلىس اشۋعا اسىقپاۋ كەرەك.

9) «اسكەردى سۇرىپتاۋ، ۇكىمەت ورىندارىن ىقشامداۋ». سويلە-
نەتىن سوز، جاسالاتىن باياندالار، جازىلاتىن ماقالا جانە قارار-
جوبالاردىڭ بارى ۇعىمدى ارى ىقشامدى بولۋ كەرەك. ماجىلىستى
دە تىم ۇزاققا سوزباعان جون.

10) وزىمەن ۇقساس پىكىردە بولماعان جولداستارمەن ىنتىماقتا-
سىپ، بىرگە قىزمەت ىستەۋگە كوڭىل بولۋ. مەيلى جەرگىلىكتى ورىن-
داردا نەمەسە اسكەري بولىمدەردە بولسىن، بۇعان كوڭىل بولىنۋگە
تيىس. پارتيا سىرتىنداعى ادامدارعا دا وسىلاي بولۋ كەرەك.
بىز بارىمىز دە توڭىرەكتىڭ تورت بۇرىشىنان كەلىپ باس قوسقان-
دارمىز، بىز وزىمىزبەن ۇقساس پىكىردە بولعان جولداستارمەن
ىنتىماقتاسا بىلۋمەن قويماي، وزىمىزبەن ۇقساس پىكىردە بولماعان
جولداستارمەن دە ىنتىماقتاسىپ، بىرگە قىزمەت ىستەي بىلۋگە
تيىسپىز. بىزدىڭ ارامىزدا وتە بىرى قاتەلىك وتكىزگەن ادامدار دا
بار، ولاردى كەمسىتپەۋىمىز، ولارمەن بىرگە قىزمەت ىستەۋگە ازىر
تۇرۋىمىز كەرەك.

11) داندايسۋدان قاتتى ساقتانۋ. بۇل — باسشىلار ۇشىن پرينس-

سىپتى ماسەلە، سونداي-اق ىنتىماقتىلىقتى ساقتاۋدىڭ ماڭىزدى شارتى. ٴبىرى قاتەلىك وتكىزبەگەن، ونىڭ ۇستىنە قىزمەتتە وتە ٴىرى ناتيجە كورسەتكەن ادامدار دا اندايىسىماۋ كەرەك. پارتيا باسشىلارىنىڭ تۋىلعان كۇنىن مەرەكەلەۋگە تيىم سالۋ، جەردىڭ، كوشەنىڭ جانە كارحانانىڭ اتتارىن پارتيا باسشىلارىنىڭ اتىمەن اتاۋعا تيىم سالۋ، قاجىرلىلىقپەن كۇرەسۋ ٴستىلىن ساقتاۋ، ەڭبەگى سىڭگەن دەپ ورىنسىز ماقتاپ-ماداقتاۋ قۇبىلىستارىن بولعىزباۋ كەرەك.

12) ەكى ٴتۇرلى شەكتى انىق اجىراتۋ. الدىمەن، گىميڭ بە الدە فانگىميڭ بە؟ يان-ان با الدە شي-ان با[5]؟ كەي ادامدار مۇنداي شەكتى انىق اجىراتۋدى بىلمەيدى. مىسالى، ولار گۋانلياۋ-جۋييگە قارسى تۇرعاندا، يان-اندى «بىردە-ٴبىر دۇرىس جەرى جوق»تاي كورسەتەدى، يان-انىڭ گۋانلياۋجۋييى مەن شي-انىڭ گۋانلياۋجۋيىن سالىستىرمايدى، پارىقتامايدى. مۇنىڭ ٴوزى ٴتۇپ نەگىزىنەن قاتەلەسكەندىك. سونان سوڭ، گىميڭ قاتارىندا دۇرىس پەن قاتەنىڭ، تابىس پەن كەمشىلىكتىڭ شەگىن انىق اجىراتۋ، سونداي-اق ولاردىڭ قايسىسى باستى ورىندا، قايسىسى ەكىنشى ورىندا ەكەندىگىن انىقتاپ الۋ كەرەك. مىسالى، تابىس تەگى ونىنان ٴۇش پە الدە ونىنان جەتى مە؟ مۇنى ازايتىپ ايتۋعا دا، كوبەيتىپ ايتۋعا دا بولمايدى. ٴبىر ادامنىڭ ىستەگەن قىزمەتىنىڭ نەگى ونىنان ٴۇشى تابىس، ونىنان جەتىسى قاتەلىك پە الدە ونىنان جەتىسى تابىس، ونىنان ٴۇشى قاتەلىك پە، بۇل جونىندە تولىق مولشەر بولۋعا ٴتيىس. ەگەر ونىنان جەتىسى تابىس بولسا، وندا ونىڭ قىزمەتىن نەگىزىنەن جاقسى دەپ تۇجىرىم جاساۋ كەرەك.

تابىس باستى ورىندا بولىپ وتىرعاندا قاتەلىك باستى ورىندا ەمەس
ەكەنىن ۇمىتپاۋىمىز كەرەك. ...

تابىس باستى ورىندا بولىپ وتىرعاندا قاتەلىك باستى ورىندا دەۋ
مۇلدە قاتە. ٴبىز ماسەلەگە قاراۋدا مىناداي ەكى ٴتۇرلى شەكتى —
گىميڭ مەن فانگىميگىنىڭ شەگىن، تابىس پەن كەمشىلىكتىڭ شەگىن
انىق اجىراتۋدى ەستەن شىعارماۋىمىز كەرەك. وسى ەكى شەكتى
ەستەن شىعارماعاندا ٴىس وڭاي بولادى، مۇنىسىز ماسەلەنىڭ سيپاتى
شاتاستىرىلادى. ارينە، شەكتى جاقسى ايىرىپ الۋ ٴۇشىن، مۇقيات
زەرتتەۋ جانە تالداۋ جاساۋ قاجەت. ٴبىز ٴاربىر ادام جانە ٴاربىر
ٴىس جونىندە تالداۋ، زەرتتەۋ جۇرگىزۋ پوزيتسياسىن قولدانۋعا
ٴتيىسپىز.

مەنىڭشە جانە جىڭجىجۇيدەگى جولداستارشا، جوعارىداعى
ادىستەر بولعاندا عانا داڭۋي قىزمەتتەرىن جاقسى ىستەۋگە بولادى.
قۇرىلتايدى جاقسى اشۋدان تىس، پارتيانىڭ ٴار دارەجەلى ۋيىيۋان-
حۇيلارى وزدەرىنىڭ باسشىلىق قىزمەتتەرىن تىڭعىلىقتى ىستەۋى اسا
ماڭىزدى. ٴبىز قىزمەت ادىسىنە ٴسوزسىز ٴمان بەرىپ، داڭۋيدىڭ
باسشىلىق قىزمەتىن ونان ارى وسىرۋگە ٴتيىسپىز.

ەسكەرتۋلەر

① «لاۋزى» دەگەن كىتاپتىڭ 80 ـ تاراۋىنا قاراڭىز. ٴتۇپ نۇسقاسى
مىناداي: «كورشىلەس ەلدەر ٴبىر ـ بىرىنە كورىنىپ تۇرادى، تاۋىقتارى-
نىڭ شاقىرعانى، يتتەرىنىڭ ۇرگەنى ٴبىر ـ بىرىنە ەستىلىپ تۇرسا دا،
حالقى ولە ـ ولگەنشە ات ٴىزىن سالىسپايدى.»

② «لۇنيۋي» دەگەن كىتاپتىڭ «گۇڭيە چاڭ ـــ 5 ـ تاراۋ»ىنا قاراڭىز.
ٴتۇپ نۇسقاسى مىناداي: «ول زەرەك جانە بىلىمگە قۇمارتقان ادام، وزىنەن
تومەندەردەن سۇراۋدان ارلانبايدى.»

③ يان ـ ان ـــ 1937 ـ جىلى 1 ـ ايدان 1947 ـ جىلى 3 ـ ايعا دەيىن جۇڭگۇڭ جۇڭگيانىڭ تۇرعان جەر، ال شي ـ ان ـــ گوميندانىڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ شيبيداعى ۇستەمدىگىنىڭ ورتالىعى بولعان ەدى، ماۋ زىدۇڭ جولداس مۇنى گىمياڭ مەن فانگمىنگە مىسال رەتىندە الىپ وتىر.

نانجيڭ ۇكىمەتى قايدا بارادى؟

(1949 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى)

نانجيڭ گومينداڭ ۇكىمەتى مەن ونىڭ اسكەري ـ اكىمشىلىك قىزمەتكەرلەرى الدىندا ەكى جول تۇر: ٴبىرى ــ جياڭ جيەشى سوعىس قىلمىستىلارى توبى جانە ونىڭ قوجايىنى امەريكا جيانگەرلىگى جاقتا ٴوتۋ، ياعني حالىقپەن ۇزدىكسىز جاۋلاسىپ، حالىق ازاتتىق سوعىسىندا جياڭ جيەشى سوعىس قىلمىستىلارى توبىمەن بىرگە قۇرىپ ٴبىتۋ؛ ەندى ٴبىرى ــ حالىق جاعىنا ٴوتۋ، ياعني جياڭ جيەشى سوعىس قىلمىستىلارى توبى مەن امەريكا جيانگەرلىگىنەن ٴۇزىلدى ـ كەسىلدى ايرىلىپ، حالىق ازاتتىق سوعىسىندا ەڭبەك كورسەتۋ ارقىلى قىلمىسىن جۋىپ، حالىقتىڭ كەڭشىلىك ەتۋىنە جانە كەشىرىم جاساۋىنا جەتۋ. ٴۇشىنشى جول جوق.

نانجيڭدەگى لي زۇڭرىن ـ حى يىڭچين ۇكىمەتىندە① ٴۇش توپ ادام بار. ٴبىر توپتاعىلار قاسارىسىپ ٴبىرىنشى جولمەن جۇرەدى. ولار اۋزىندا قانشاما جاعىمدى سوزدەر سويلەگەنىمەن، ارەكەتىندە ۇزدىكسىز سوعىس ازىرلەيدى، وتاندى ۇزدىكسىز ساۋدالايدى، ناعىز بەيبىتشىلىككە ۇمتىلعان حالىقتى ۇزدىكسىز ەزەدى جانە

قىرعىندايدى. ولار ـــ جياڭ جيەشىنىڭ توگمويىن مۇريتتەرى. ەندى ٴبىر توپتاعىلار ەكىنشى جولمەن ٴجۇرۋدى قالايدى، ٴبىراق ولار ٴالى دە شەشۋشى ارەكەت جاساي المايدى. ٴۇشىنشى توپتاعىلار ـــ ەكى جول ايرىعىندا دەل ـ سال بولىپ تۇرعان، بەتالىسى ايقىن بولماعان ادامدار. ولار ٴاري جياڭ جيەشى مەن امەريكا ۇكىمەتىنە جاماناتتى بولعىسى كەلمەيدى، ٴاري حالىقتىق دەموكراتيا لاگەرىنىڭ كەشىرىمىن الىسى جانە قاتارىندا بولعىسى كەلەدى. ٴبىراق بۇل قۇر قيال، مۇمكىن ەمەس.

نانجيڭدەگى لي زۇڭرىن ـ حى يڭچين ۇكىمەتى، نەگىزىنەن العاندا، ٴبىرىنشى توپتاعىلار مەن ٴۇشىنشى توپتاعىلاردىڭ قوسىندىسى، ەكىنشى توپتاعىلاردىڭ سانى وتە از. بۇل ۇكىمەت كۇنى بۇگىنگە دەيىن جياڭ جيەشى مەن امەريكا ۇكىمەتىنىڭ قۇرالى بولىپ كەلەدى.

4 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى نانجيڭدە تۇىلعان قاندى وقيعا② ەشقانداي كەزدەيسوق وقيعا ەمەس. مۇنىڭ ٴوزى لي زۇڭرىن ـ حى يڭچين ۇكىمەتىنىڭ جياڭ جيەشىنى قورعاۋىنىڭ، جياڭ جيەشىنىڭ توگمويىن مۇريتتەرىن قورعاۋىنىڭ، امەريكانىڭ شاپقىنشى كۇشتەرىن قورعاۋىنىڭ تابيعي ناتيجەسى. مۇنىڭ ٴوزى لي زۇڭرىن ـ حى يڭچين ۇكىمەتى جياڭ جيەشىنىڭ توگمويىن مۇريتتەرىمەن بىرگە «تەڭدىك نەگىزىندەگى، داڭقتى بەيبىتشىلىك» دەيتىنىن سۋايتتىقپەن ۋاعىزداي وتىرىپ، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتى حالىق جانە سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋعا قارسى شىققاندىعىنىڭ، اسىرەسە سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋعا قارسى شىققاندىعىنىڭ ناتيجەسى. لي زۇڭرىن ـ حى يڭچين ۇكىمەتى جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىمەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جۇرگىزۋ ٴۇشىن

بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جۇرگىزەتىن ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىن بىيپىڭگە جىبەرىپ وتىر ەكەن، سونداي-اق جۇڭگو گوڭچانداڭىنىڭ 8 تار-ماقتى شارتىن كەلىسسوزدىڭ نەگىزى ەتۋدى قابىلدايتىندىقتارىن بىلدىرگەن ەكەن، ەندەشە، بۇل ۇكىمەتتە ەڭ تومەن دارەجەدەگى ادال نيەت بولاتىن بولسا، نانجيڭ قاندى وقيعاسىن ءبىرجاقتىلى ەتۋدى باستاما ەتە وتىرىپ، باس قىلمىستىلار بولعان جياڭ جيەشىنى، تاڭ ىنبوني، جاڭ ياۋميڭدى قولعا الۋعا جانە قاتال جازالاۋعا، نانجيڭ مەن شاڭحايداعى ىشپيون-بۇلىكشىلەردى قولعا الۋعا جانە قاتال جازالاۋعا، بەيبىتشىلىككە قاسارىسا قارسى شىعىپ وتىرعان، بەيبىتشىلىك كەلىسسوزىن ورشەلەنە ءبۇلدىرىپ وتىرعان، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ چاڭجياڭنىڭ وڭتۇستىگىنە قاراي ىلگەرلەۋىنە قارسىلىق كورسەتۋ ءۇشىن ورشەلەنە ازىرلىك جاساپ جاتقان فانگ-ميڭشىل اتاماندى قولعا الۋعا جانە قاتال جازالاۋعا ءتيىس. جيڭفۋ ولمەيىنشە، لۋ بەكتىگىنە جاقسىلىق جوق③. سوعىس قىلمىس-تىلارى قۇرتىلمايىنشا، ەلگە تىنىشتىق جوق. بۇل اقيقات ءالى دە تۇسىنىكتى ەمەس پە؟

ءبىز نانجيڭ ۇكىمەتىنە مىنانى قاتال ەسكەرتكىمىز كەلەدى: ەگەر بۇل ءىس سىزدەردىڭ قولدارىڭىزدان كەلمەسە، وندا، سىزدەر چاڭجياڭنان ءوتىپ وڭتۇستىككە قاراي ىلگەرلەمەك بولىپ وتىرعان حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ بۇل ءىستى ىستەۋىنە كومەكتەسۋگە تيىسسىزدەر. ۋاقىت جەتتى، ەشقانداي قۇر ملجىڭىنىڭ كەرەگى جوق، ءبىر دە بولسا ناقتى قىزمەت ىستەۋ جولىمەن ەڭبەك كورسەتىپ كۇنادان ارىلعان جاقسى. قاشىپ سەرگەلدەڭگە تۇسۋدەن اۋلاق بولىڭىزدار، جياڭ جيەشىنىڭ توگمويىن مۇرىتتەرىنىڭ ازابىن تارتا

بەرۋدەن اۋلاق بولىڭىزدار، حالىق جاعىنان ٴبىرجولاتا لاقتىرىلىپ تاستالۋدان اۋلاق بولىڭىزدار. تەك وسى رەتكى وراي قالدى، بۇل ورايدان ايىرىلىپ قالماڭىزدار. حالىق ازاتتىق ارمياسى چاڭجياڭنىڭ وڭتۇستىگىنە جورىق جاساعالى جاتىر. بۇل سىزدەردى ۇرەيلەندىرۋ ٴۇشىن ايتىلىپ وتىرعان بوس ٴسوز ەمەس، سىزدەر 8 تارماقتى شارتتى قابىلداۋ كەلىسىمىنە مەيلى قول قويىڭىزدار، مەيلى قول قويماڭىزدار، حالىق ازاتتىق ارمياسى ٴبارىبىر ىلگەرلەي بەرەدى. ىرەر كەلىسىم جاساعانان كەيىن ىلگەرلەۋ ىرنەشە جاقتا پايدالى ــ حالىققا پايدالى، حالىق ازاتتىق ارمياسىنا پايدالى، گومينداڭ ۇكىمەتى جۇيەسىندەگى ەگەر كورسەتىپ كۇناسىنان ارىلۋدى قالايتىن بارلىق ادامدارعا پايدالى، گومينداڭ ارمياسىنداعى قالىڭ جۇنگۋاندار مەن اسكەرلەرگە پايدالى، تەك جياڭ جيەشىگە، جياڭ جيەشىنىڭ توگمويىن مۇريتتەرىنە، جيانگەرلەرگە عانا پايدالىسىز. بۇل كەلىسىمگە قول قويىلماسا دا، احۋالدا ونشا ايىرماشىلىق بولمايدى، ماسەلەنى ٴتىنارا كەلىسسوز جۇرگىزۋ جولىمەن دە شەشۋگە بولادى. ٴالى دە ۇرىستار بولۋى مۇمكىن، ٴبىراق كوپ ۇرىس بولا قويمايدى. شينجياڭنان تايۋانعا دەيىنگى وسىناۋ ۇلان ـ بايتاق جەرلەر مەن ۇزىننان ۇزاققا سوزىلعان سوعىس شەپتەرىندە گومينداڭنىڭ نەبارى ٴبىر مليون 100 مىڭ شاماسىندا ادامى بار سوعىس جۇرگىزەتىن اسكەري بولىمدەرى قالىپ وتىر، ەندى جۇرگىزەرلىكتەي ونشالىق كوپ سوعىس قالعان جوق. مەيلى جالپى بەتتىك كەلىسىم جاسالسىن، مەيلى مۇنداي كەلىسىم جاسالماي، ٴبىرسىپىرا ٴتىنارا سيپاتتاعى كەلىسىمدەر جاسالسىن، جياڭ جيەشى ٴۇشىن، جياڭ جيەشىنىڭ توگمويىن مۇريتتەرى ٴۇشىن،

امەريكا جيانگەرلىگى ٴۇشىن، ٴبىر سوزبەن ايتقاندا، ولەـ ولگەنشە وزگەرمەيتىن بارلىق كەرتارتپا شىلار ٴۇشىن احۋال ۇقساس، ولار ٴسوزسىز قۇريدى. جالپى بەتتىك كەلىسىمنىڭ جاسالۋى نانجيڭ جاق ٴۇشىن دە، ٴبىز جاق ٴۇشىن دە وسىنداي كەلىسىمدى جاساما-عانىنان گورى از دا بولسا ٴتيىمدى بولۋى ىقتيمال، سوندىقتان ٴبىز بۇل كەلىسىمدى جاساۋعا ٴالى دە ۇمتىلامىز. الايدا بۇل جالپى بەتتىك كەلىسىمدى جاساۋدا ٴبىز ٴبىرقىدىرۋ كەسە-كولدەنەڭ بولاتىن ىستەرگە توتەپ بەرۋگە ٴازىر تۇرۋىمىز قاجەت. بۇل كەلى-سىمدى جاساماي، قايتا ٴبىرسىپىرا ٴىشىنارا سيپاتتاعى كەلىسىمدەردى جاساۋ بىزگە كوپ جەڭىلدىك تۋدىرار ەدى. سولاي بولا تۇرسا دا، ٴبىز وسىنداي كەلىسىمدى جاساۋعا دايىنبىز. نانجيڭ ۇكىمەتى مەن ونىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى دە، ەگەر وسىلاي ىستەۋدى قالاسا، وندا، وسى بىرنەشە كۇن ىشىندە بايلامعا كەلىپ، بارلىق قۇر قيالدى جانە بارلىق بوس ملجىڭدى تاستاۋلارى كەرەك. ٴبىز سىزدەردى مۇنداي بايلامعا كەلۋگە زورلامايمىز. نانجيڭ ۇكىمەتى مەن ونىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى، مۇنداي بايلامعا كەلەسىزدەر مە، جوق پا، ەرىڭىز وزدەرىڭىزدە. اتاپ ايتقاندا، سىزدەر نە جياڭ جيەشى مەن ستيۋارت لەيتوننىڭ سوزىنە قۇلاق اسىپ، ولارمەن ماڭگى بىرگە بولاسىزدار، نە ٴبىزدىڭ سوزىمىزگە قۇلاق اسىپ، بىزبەن بىرگە بولاسىزدار، بۇل ەكەۋىنىڭ ٴبىرىن تاڭداپ الۋ ەركى وزدەرىڭىزدە. ٴبىراق تاڭداپ وتىرۋعا ونشا كوپ ۋاقىت قالمادى، حالىق ازاتتىق ارمياسى جورىق جاساعالى جاتىر، تيتتەي ٴارى-ٴسارى بولاتىن ورىن دا قالمان جوق.

ەسكەرتۋلەر

① سۇن كى قىزمەتىنەن باس تارتقانىنان كەيىن، 1949 - جىلى 3 - ايدىڭ 12 - كۇنى لي زۇڭرىن ونىڭ ورنىنا حي يىڭچيندى قۋىرشاق اكىمشىلىك يۋانىنىڭ يۋانجاڭى ەتىپ تاعايىندادى.

② 1949 - جىلى 4 - ايدىڭ 1 - كۇنى نانجيڭدە جۋانكىدەن جوعارى 11 مەكتەپتىڭ 6 مىڭنان استام وقۋشىسى ەرەۋىل جاساپ، گومينداڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنەن جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ 8 تارماقتى بەيبىتشىلىك شارتىن قابىلداۋدى تالاپ ەتتى. گومينداڭنىڭ نانجيڭ ۇيىشۋ زۇڭ- سىلىگى جالڭ ياۋمىڭ جيالڭ جيەشىنىڭ تاپسىرۋى بويىنشا اسكەرلەرىنە، ساقشىلارىنا جانە دىڭيۋندارىنا نۇسقاۋ بەرىپ، ەرەۋىل جاساعان وقۋشىلاردى جىرتقىشتىقپەن ۇرعىزدى، وقۋشىلاردىڭ ەكەۋى ٴولدى، 100 دەن استامى جارالاندى.

③ «زوجۋان» دەگەن كىتاپقا قاراڭىز. چيڭفۋ — چۇنچيۋ داۋىرىندەگى لۋ بەكتىگىنىڭ حانزاداسى، ول لۋ بەكتىگىندە ۇنەمى ىشكى بۇلىكتەر تۋدىرادى دا، ىلگەرى - كەيىن ەكى حاندى ولتىرەدى. سول كەزدە حالىق اراسىندا «چيڭفۋدىڭ كوزى جوعالمايىنشا، لۋ بەكتىگىنە جاقسىلىق جوق» دەگەن ٴسوز بار ەكەن. كەيىنگىلەر ىشكى بۇلىك تۋدىرۋشى ادامدى چيڭفۋعا تەڭەيتىن بولعان.

بۇكل مەملەكەت بوينشا جورققا اتتانۋ جوننده بۇيرىق*

(1949 - جىلى 4 - ايدىڭ 21 - كۇنى)

يەجانجۇندەردەگى بارلق جىحۇيىۋاندار مەن جاۋنگەر جولداستار، وڭتۇستكتىڭ پارتيزان رايونداردنداعى حالق ازاتتىق ارمياسنداعى جولداستار:

* بۇل بۇيرىقتى ماۋ زىدۇڭ جولداس ازىرلەگەن. گوميندالڭ كەرتارتپا ۇكمەتى ىشكى بەيبتشىلك كەلسىمنە قول قويۋدان باس تارتقاننان كەيىن، حالق ازاتتق ارمياسى ماۋ زىدۇڭ جۋشي مەن جۋ دى زۇڭسىليڭنىڭ وسى بۇيرىعى بوينشا، ٴالى ازات بولماعان ۇلان-بايتاق رايوندارعا بىردەن بولسپ كورمەگەن كولەمدە جاپپاي زور جورىق جاسادى. ليۋ بوچىڭ، دىڭ شياۋپيڭ قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى 2-يەجانجۇن مەن چىن يي، سۋ يۋي، تان جىنلين قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى 3-يەجانجۇن 1949-جىلى 4-ايدىڭ 21-كۇنى تاگەرتەڭ باتىستا جيۋجياڭنىڭ شىعىس-سولتۇستىگندەگى حۋكوۋدان شىعىستا جياڭينعا دەيىن ۇزىندىعى 500 كيلومەتردەن استام كەلەتىن سوعىس شەبى بويىنشا جاڭجياڭدى كوكتەي

جۇڭگو گوڭچاندانگىنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى مەن نانجيڭ گومينداڭ ۇكىمەتىنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى ۇزاق ۋاقىت بويىنا كەلىسسوز جۇرگىزۋ ارقىلى جاساعان ىشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىنەن نانجيڭ گومينداڭ ۇكىمەتى باس تارتتى[1]. نانجيڭ گومينداڭ ۇكىمەتى جاۋاپتى ادامدارىنىڭ بۇل ىشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىنەن باس تارتۋى ولاردىڭ ٴالى دە امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جانە گومينداڭ باندىلارىنىڭ اتامانى جياڭ جيەشىنىڭ بۇيرىعىنا باعىنىپ، جۇڭگو حالىق ازاتتىق ٴىسىنىڭ ىلگەرلەۋىنە بوگەت جاساۋعا، ەل ىشىندەگى ماسەلەنىڭ بەيبىت جولمەن شەشىلۋىنە بوگەت جاساۋعا ۇرىنعاندىعىنان بولىپ وتىر. ەكى جاق ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ كەلىسسوزى ارقىلى جاسالعان 8 شارتتى، 24 تارماقتى ىشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىندە سوعىس قىلمىستىلارى ماسەلەسىنىڭ كەشىرىلىكپەن باسقارىلاتىندىعى، گومينداڭ ارمياسىنداعى جۇنگۋاندار مەن اسكەرلەردىڭ جانە گومينداڭ ۇكىمەتى قىزمەتكەرلەرىنىڭ كەشى-

ٴوتىپ، جاۋدىڭ 3 جارىم اي بويى جانىن سالا جاساعان چاڭجياڭ قورعانىس شەبىن ٴبىر جولاتا تالقاندادى. 4-ايدىڭ 23-كۇنى گومينداڭنىڭ 22 جىلدان بەرگى فانگمىڭدىك ۇستەمدىگىنىڭ ورتالىعى نانجيڭدى ازات ەتىپ، گومينداڭ كەرتارتپا ۇستەمدىگىنىڭ جويىلعاندىعىن جاريالادى. ىلە-شالا جانە باعىت-باعىتقا ٴبولىنىپ، وڭتۇستىككە قاراي جورىق جاساپ، 5-ايدىڭ 3-كۇنى حاڭجوۋدى ازات ەتتى، 5-ايدىڭ 22-كۇنى نانچاڭدى ازات ەتتى، 5-ايدىڭ 27-كۇنى جۇڭگونىڭ ەڭ ٴىرى قالاسى شاڭحايدى الدى. 6-ايدا فۋجيانعا جورىق جاساي باستادى. 8-ايدىڭ 17-كۇنى فۋجوۋدى ازات ەتتى، 10-ايدىڭ 17-كۇنى شيامىندى ازات ەتتى. لين بياۋ، لو رۇڭحۋان قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى 4-يەجانجۇن 5-ايدىڭ

لىكپەن باسقارىلاتىندىمى، بۇدان باسقا ماسەلەلەردىڭ قاي ـ قايسى ـ سىنىڭ دا ۇلت مۇددەسى مەن حالىق مۇددەسى نەگىز ەتىلىپ ورىندى شەشىلەتىندىگى كورسەتىلگەن ەدى. بۇل كەلىسىمنەن باس تارتىۋ گومىنداڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ وزدەرى قوزعاعان فانگىمىگىدىڭ سوعىستى ەڭ سوڭىنا دەيىن جۇرگىزۋگە بەل بايلاعاندىعىن كورسە ـ تەدى. بۇل كەلىسىمنەن باس تارتىۋ گومىنداڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ بىيىل 1 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى ۇسىنىس ەتكەن بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى كەرتارتپاشىلاردىڭ تىنىستاۋعا ۋاقىت الۋ، سونان سوڭ قايتا ورالىپ گىمىگىدىك كۇشتى جويىۋ ۇشىن، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ العا ىلگەرىلەۋىنە كەدەرگى جاساۋعا ۇرىنۋىنان باسقا ەشنارسە ەمەس ەكەندىگىن كورسەتەدى. بۇل كەلىسىمنەن باس تارتىۋ نانجىڭ

---

14 ـ كۇنى ۋۇحانىڭ شىعىسىنداعى تۋانفىڭنان ۋۇشۋەگە دەيىنگى 100 كيلومەتىردەن استام ارالىقتا چاڭجياڭنان كوكتەي ٴوتتى. 5 ـ ايدىڭ 16 ـ ، 17 ـ كۇندەرى حۋاجۇڭداعى ماڭىزدى قالالار ـــ ۋۇچاڭدى، حانياڭدى جانە حانكوۋدى ازات ەتتى. ىلە ـ شالا تاعى وڭتۇستىككە بەت الىپ حۋنانعا جورىق جاسادى. گومينداڭنىڭ حۋنان ولكەسىنىڭ جۋشىيى چىڭ چيان، 1 ـ بيڭتۋانىنىڭ سىلىڭى چىن مىڭرىن 8 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا وتكەندىگىن جاريالادى، حۋنان ولكەسى بەيبىت جولمەن ازات بولدى. 4 ـ يەجانجۇن 9 ـ ، 10 ـ ايلاردا حىڭيالڭ ـ باۋچىڭ شايقاسىن جۇرگىزىپ، گومينداڭنىڭ باي جۇڭشى اسكەري بولىمدەرىنىڭ نەگىزگى كۇشىن جويعاننان كەيىن گۋاڭدۇڭ مەن گۋاڭشىگە جورىق جاسادى. 10 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى گۋاڭجوۋدى ازات ەتتى، 11 ـ ايدىڭ 22 ـ كۇنى گۇيلىندى ازات ەتتى، 12 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى نانىنىڭدى ازات ەتتى. 2 ـ ، 3 ـ يەجانجۇندەر چاڭجياڭنان ٴوتۋ سوعىسىن جۇرگىزىپ جاتقان كەزدىڭ وزىندە، نيە

لي زۇگرىن ۇكىمەتىنىڭ جۇڭگو كۇڭچانداڭىنىڭ 8 تارماقتى بەيبىتشىلىك شارتىن كەلىسسوزدىڭ نەگىزى بولادى دەپ موينىدايمىز دەگەنى مۇلدە جالعان ەكەندىگىن كورسەتەدى. ويتكەنى، سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋدى، گوميندانىڭ بارلىق كەرتارتپا اسكەري بولىمدەرىن دەموكراتيالىق ٴپرينسيپ بويىنشا وزگەرتىپ قۇرۋدى، نانجيىڭ ۇكىمەتىنىڭ جانە وعان قاراستى ٴار دارەجەلى ۇكىمەتتەردىڭ بارلىق بيلىكتەرىن وتكىزىپ الۋدى، سونداي-اق باسقا دا ٴارالۋان نەگىزگى شارتتاردى موينىداپ وتىرعاندا، وسى نەگىزگى شارتتار بويىنشا جاسالعان، ونىڭ ۇستىنە تولىق كەلىسىلىپ ەتىلگەن ٴارالۋان ناقتى شارالاردان باس تارتۋعا قاقىسى جوق ەدى. وسىنداي احۋالدا ٴبىز سىزدەرگە مىنالاردى بۇيىرامىز:

رۇگجىن، شۇي شياڭچيان قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى حۋابەي بيڭتۋاندارى 4-ايدىڭ 24-كۇنى تايۋاندى الدى. ينىڭ دىحۋاي، حي لۇڭ قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى 1-يەجانجۇن 5-ايدىڭ 20-كۇنى شي-اندى ازات ەتكەننەن كەيىن، حۋابەيداعى ەكى بيڭتۋانمەن بىرگە شيبەيداعى گوميندانىڭ بيلەپ-توستەپ وتىرعان رايونداردا وزدىكسىز جورىق جاساپ، 8-ايدىڭ 26-كۇنى لانجوۋدى الدى، 9-ايدىڭ 5-كۇنى شينيڭدى ازات ەتتى، 9-ايدىڭ 23-كۇنى ينچۋاندى ازات ەتتى، ٴسويتىپ، گوميندانىڭ ما بۋفاڭ، ما حۇڭكۇي اسكەري بولىمدەرىن تۇگەل جويدى. 9-ايدىڭ اياق شەنىندە، گوميندانىڭ شينجياڭ ولكەلىك جيگبىي زۇڭسىليڭى تاۋ جيۋە، ولكە جۇشيى بۇرحان كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا وتكەندىكتەرىن جاريالادى، شينجياڭ ولكەسى بەيبىت جولمەن ازات بولدى. ليۋ بوچىڭ، دىڭ شياۋپيڭ قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى 2-يەجانجۇن، حي لۇڭ، لي جيڭچۋان قاتارلى جولداستاردىڭ باسشىلىعىنداعى حۋابەي

(1) ەرلىكپەن العا باسىڭىزدار، جۇڭگو جەرىندەگى قارسىلاسۋعا باتىلى بارعان بارلىق گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىن باتىل، جەدىنە جەتە، تىپ-تيپىل، تۇگەلدەي جويىڭىزدار، بۇكىل ەل حالقىن ازات ەتىڭىزدەر، جۇڭگو لىڭتۋىنىڭ تۇتاستىعىن جانە جۋچۋانىنىڭ تاۋەلسىزدىگىن قورعاڭىزدار.

(2) ەرلىكپەن العا باسىڭىزدار، قىلمىس ىستەۋدەن قايتپاعان بارلىق سوعىس قىلمىستىلارىن قولعا الىڭىزدار. ولاردى قايدا قاشىپ بارسا دا قويماي ۇستاپ، زاڭ بويىنشا جازالاڭىزدار. باندىلار اتامانى جياڭ جيەشىنى قولعا تۇسىرۋگە توتەنشە كوڭىل بولىڭىزدەر.

(3) گومينداڭنىڭ جەرگىلىكتى ۇكىمەتتەرى مەن جەرگىلىكتى اسكەري توپتارىنىڭ بارىنە ىشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىنىڭ ەڭ

يەجانجۇنىنىڭ 18-بيڭتۋانىمەن جانە 1-يەجانجۇنىنىڭ ٴبىر بولىمىمەن بىرگە 11-ايدىڭ باسىندا شينانعا جورىق باستادى. 11-ايدىڭ 15-كۇنى گۇيياڭدى ازات ەتتى، 11-ايدىڭ 30-كۇنى چۇڭچيڭدى ازات ەتتى. 12-ايدىڭ 9-كۇنى گومينداڭنىڭ يۇنان ولكەسىنىڭ جۋشيى لۋ حان، شيكاڭ ولكەسىنىڭ جۋشيى ليۋ ۋىنحۇي، شينان اسكەري-اكىمشىلىك جاڭگۋان گۇڭشۋىنىڭ فۋجاڭگۋاندارى دىڭ شيحۋ، پان ۋىنحۋا كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا وتكەندىكتەرىن جاريالادى، يۇنان، شيكاڭ ولكەلەرى بەيبىت جولمەن ازات بولدى. 12-ايدىڭ اياق شەنىندە، شينانعا كىرگەن حالىق ازاتتىق ارمياسى چىڭدۋ شايقاسىن جۇرگىزىپ، گومينداڭنىڭ حۋ زۇڭناننىڭ اسكەري بولىمدەرىن تۇگەلىمەن جويىپ، 27-كۇنى چىڭدۋدى ازات ەتتى. 1949-جىلى 12-ايدىڭ سوڭىندا، حالىق ازاتتىق ارمياسى جۇڭگو قۇرلىعىنداعى گومينداڭ ارمياسىن بۇكىلدەي جويىپ، جۇڭگو قۇرلىعىنىڭ شيزاڭنان باسقاسىن تۇگەل ازات ەتتى.

سوگمى تۇزەتىلگەن جوباسىن جاريالاگىزدار. سوعىستى توقتاتۋدى، ماسەلەنى بەيبىت جولمەن شەشۋدى قالايتىندارمەن ەڭ سوگمى تۇزە-تىلگەن جوبانىڭ جالپى مازمۇنى بويىنشا جەرگىلىكتى سيپاتتاعى كەلىسىمدەر جاساۋلارىگىزعا بولادى.

(4) حالىق ازاتتىق ارمياسى نانجيڭدى قورشاۋعا العانان كەيىن، ەگەر نانجيڭ لي زۇڭرىن ۇكىمەتى قاشىپ كەتپەگەن بولسا، سونداي-اق نشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىنە قول قويۋدى قالايتىن بولسا، ٴبىز بۇل ۇكىمەتتىڭ كەلىسىمگە قول قويۋىنا تاعى ٴبىر رەت وراي بەرۋگە ماقۇلمىز.

جۇڭگو حالىقتىق-گمىڭدىك اسكەري ىستەر
ماۋ زىدۇڭ ۋيىۋانجۋيىنىڭ جۋشيى
جۇ دى جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ زۇڭسىلىڭى

ەسكەرتۋ

① 1949-جىلى 4-ايدىڭ 1-كۇنى گومينداڭ ۇكىمەتىنىڭ جاڭ ججۇڭ باستاعان بەيبىتشىلىك كەلىسسوز ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى بيپيڭگە كەلىپ، جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىمەن كەلىسسوز جۇرگىزدى. جارتى ايلىق كەلىسسوزدەن كەيىن نشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمى جاسالدى. 4-ايدىڭ 15-كۇنى جۇڭگو گۇڭچانداگىنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى نشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىن (ەڭ سوگمى تۇزەتىل-گەن جوبا) نانجيڭ ۇكىمەتىنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىنە تاپسىردى، 4-ايدىڭ 20-كۇنى نانجيڭ ۇكىمەتى بۇدان باس تارتتى. نشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىنىڭ (ەڭ سوگمى تۇزەتىلگەن جوبا) تولىق نۇسقاسى تومەندەگىشە:

جۇڭحۋا مينگونىڭ 35 ـ جىلى نانجيڭ گومين جڭفۋى امەريكا ۇكىمەتىنىڭ كومەگىمەن، حالىقتىڭ ىراداسىنا قايشىلىق ىستەپ، سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمىن جانە ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ قارارلارىن بۇزىپ، جۇڭگو گۇڭچاندانگىنا قارسى تۇرۋ دەگەن اتپەن جۇڭگو حالقىنا جانە جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنا قارسى بۇكىل مەملەكەت كولەمىندىك ىشكى سوعىس قوزعادى. بۇل سوعىسقا قازىر 2 جىل 9 جارىم اي بولدى. بۇكىل ەل حالقى وسىنىڭ سالدارىنان اسا اۋىر اپاتقا ۇشىرادى، مەملەكەتتىڭ ماليالىق كۇشى مەن زاتتىق كۇشى اسا زور زيانعا ۇشىرادى، مەملەكەتتىڭ جۇڭچۋانى دا جاڭا زياندارعا ۇشىرادى. بۇكىل ەل حالقى نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ سۇن جۇڭشان مىرزانىڭ گمينگدىڭ سانمينجۋيى مايدانىنا قايشىلىق ىستەگەندىگىنە، سۇن جۇڭشان مىرزانىڭ روسسيامەن بىرلەسۋ، گۇڭچاندانگمەن بىرلەسۋ جانە ديحاندار مەن جۇمىسشىلارعا كومەكتەسۋ سىندى ۇلى ساياساتىنا قايشىلىق ىستەگەندىگىنە، سونداي ـ اق سۇن جۇڭشان مىرزانىڭ قايتىس بولار الدىنداعى گمينگدىڭ وسيەتىنە قايشىلىق ىستەگەندىگىنە ەجەلدەن بەرى نارازى بولىپ كەلدى. بۇكىل ەل حالقى نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ كولەمى جاعىنان بۇرىن بولىپ كورمەگەن وسى رەتكى ىشكى سوعىستى قوزعاۋىنا جانە وسىعان بايلانىستى ساياسي، اسكەري ىستەر، ماليا، ىقتىسات، مادەنيەت، ۋايجياۋ جاقتاردا قولدانعان قاتە ساياساتتارى مەن شارالارىنا وتە ـ موتە قارسى ەكەندىگىن ٴبىلدىرىپ كەلدى. نانجيڭ گومين جڭفۋى بۇكىل ەل حالقى اراسىندا سەنىمنەن مۇلدە جوردايى بولدى. ال وسى رەتكى ىشكى سوعىس بارىسىندا، نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ ارمياسى جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ باسشىلىعىنداعى، جۇڭگو حالىق ـ گمينگدىڭ اسكەري ىستەر ۋەيۋانحۋيىنىڭ قولباسشىلىعىنداعى حالىق ازاتتىق ارمياسى جەڭدى. جوعارىدا باياندالعان احۋالدار نەگىزىندە، نانجيڭ گومين جڭفۋى جۇڭحۋا مينگونىڭ 38 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى جۇڭگو

گۇگچاندانگىنا ىشكى سوعىستى توقتاتۋ، بەيبىت جاعدايىدى قالپىنا كەلتىرۋ جونىندە كەلىسسوز وتكىزۋدى ۇسىنىس ەتتى. جۇڭگو گۇگچاندانگى وسى جىلى 1 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى مالىمدەمە جاريالاپ، نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ بۇل ۇسىنىسىنا قوسىلدى، سونىمەن بىرگە سوعىس قىلمىستىلارىن جازالاۋ، جالعان شيانفانى كۇشىنەن قالدىرۋ، جالعان فاتۋڭدى كۇشىنەن قالدىرۋ، بارلىق كەرتارتپا ارميانى دەموكراتيالىق ٴپرينسيپ بويىنشا وزگەرتىپ قۇرۋ، گۋانلياۋ كاپيتالدى مۇسادىرالاۋ، جەر گايگىسىن جۇرگىزۋ، وتاندى ساتۋدالاۋ شارتتارىن كۇشىنەن قالدىرۋ، كەرتارتپا ەلەمەنتتەر قاتىناسپاعان جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىن شاقىرىپ، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋ، نانجيڭ گوميندڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ جانە وعان قاراستى ٴار دارەجەلى ۇكىمەتتەردىڭ بارلىق بيلىگىن وتكىزىپ الۋ سياقتى 8 تارماقتى شارتتى ەكى جاقتىڭ بەيبىتشىلىك كەلىسسوز جۇرگىزۋىنىڭ نەگىزى ەتۋدى ۇسىندى، بۇل 8 تارماقتى نەگىزگى شارتقا نانجيڭ گومين جڭفۋى قوسىلدى. سونىڭ ٴۇشىن، جۇڭگو گۇگچاندانگى جاق پەن نانجيڭ گومين جڭفۋى جاق وزدەرىنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىن جىبەردى، ولارعا كەلىسسوز جۇرگىزۋدىڭ، كەلىسىمگە قول قويۋدىڭ تولىق ۇقىعىن بەردى. ەكى جاقتىڭ ۋاكىلدەرى بەيپيڭدە كەڭەس وتكىزىپ، ەڭ الدىمەن نانجيڭ گومين جڭفۋى بۇل رەتكى ىشكى سوعىستىڭ جانە ٴارالۋان قاتە ساياساتتارىنىڭ جاۋاپكەرشىلىگىن تۇگەل ٴوز ۇستىنە الۋعا ٴتيىس دەپ ەسەپتەدى، سونىمەن قاتار وسى كەلىسىمدى جاساۋعا ماقۇل بولدى.

ٴبىرىنشى شارت

1 ـ تارماق. دۇرىس پەن بۇرىستى ايىرۋ، جاۋاپكەرشىلىكتى انىقتاۋ ٴۇشىن، ەكى جاق ـــ جۇڭگو گۇگچاندانگى ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى مەن نانجيڭ گومين جڭفۋى ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى (تومەندە قىسقاشا ەكى جاق دەلىنەدى) بىلاي دەپ ەسەپتەيدى، بۇل رەتكى ىشكى سوعىستىڭ تۇلىق جانە جۇرگىزىلۋ جاۋاپكەرشىلىگىن ۇستىنە الۋعا ٴتيىستى بولعان

نانجيىڭ گومين جىڭفۇى جاقتىڭ سوعىس قىلمىستىلارى، ءپرينسيپ جاقتان، جازالانۋعا ءتيىس، ءبىراق تومەندەگى جاعدايلارعا قاراي ولار ايىرىم - ايىرىم ءبىرجاقتىلى ەتىلەدى:

1. بارلىق سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ىشىندە، مەيلى ول كىم بولسا بولسىن، دۇرىس پەن بۇرىستى ايقىن تانىپ، ءبىرجولاتا تاۋبەگە كەلىپ، ادال نيەت، شىن ىقىلاس ءبىلدىرىپ، ونى ءىس جۇزىندە شىنايى كورسەتكەندەردىڭ، ءسويتىپ، جۇڭگو حالقىنىڭ ازاتتىق ءىسىنىڭ ىلگەرلەۋىنە، ىشكى ماسەلەنىڭ بەيبىت جولمەن شەشىلۋىنە پايدا جەتكىزگەندەردىڭ سوعىس قىلمىستىسى دەگەن اتى الىنىپ تاستالىپ، ولارعا كەڭشىلىكپەن مامىلە جاسالادى.

2. بارلىق سوعىس قىلمىستىلارىنىڭ ىشىندە، مەيلى ول كىم بولسا بولسىن، رايىنان قايتپاي قاسارىسىپ، حالىق ازاتتىق ءىسىنىڭ ىلگەرىلەۋىنە كەدەرگىلىك جاساپ، ىشكى ماسەلەنى بەيبىت جولمەن شەشۋگە زيان جەتكىزگەندەرى ەمەسە بۇلىك تۇدىرعاندارى قاتال جازالانادى. ولاردىڭ ىشىندەگى اسكەر باستاپ بۇلىك تۇدىرعانداردى جۇڭگو حالىقتىق - گەميڭدىك اسكەري ستەر ۇيىسۋانجۇيى جاۋاپتى بولىپ جاتىشتايدى.

2 - تارماق. ەكى جاق بىلاي دەپ ەسەپتەيدى، نانجيىڭ گومين جىڭفۇنىڭ جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساعان جاپونيا سوعىس قىلمىستىسى گاڭسۇن نيڭسى داجياڭدى جۇڭحۋا مينگونىڭ 38 - جىلى 1 - ايدىڭ 26 - كۇنى قىلمىسسىز دەپ جاريالاپ بوساتۋى، سونداي - اق وسى جىلى 1 - ايدىڭ 31 - كۇنى باسقا دا 260 جاپونيا سوعىس قىلمىستىسىن جاپونياعا قايتارىپ جىبەرۋى سياقتى شارالارى قاتە. جاپونيانىڭ وسى سوعىس قىلمىستىلارى جۇڭگونىڭ دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەتى، ياعني بۇكىل جۇڭگو حالقىنا ۋاكىلدىك ەتەتىن جاڭا ورتالىق ۇكىمەت قۇرىلىسىمەن قايتا ءبىرجاقتىلى ەتىلەدى.

ەكىنشى شارت

3 ـ تارماق. ەكى جاق بىلاي دەپ ەسەپتەيدى، نانجيڭ گوميندالڭ ۇكىمەتى جۇڭحۋا مينگونىڭ 35 ـ جىلى 11 ـ ايدا شاقىرعان «گومين دايىنداۋ داحۋي»، قابىلداعان «جۇڭحۋا مينگو شيانفاسى» كۇشىنەن قال- دىرىلادى.

4 ـ تارماق. «جۇڭحۋا مينگو شيانفاسى» كۇشىنەن قالدىرىلعاننان كەيىن، جۇڭگو مەملەكەتى مەن حالقى بويسۇناتىن نەگىزگى زاڭ جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ جانە دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەتى- نىڭ قارارى بويىنشا ٴبىرجاقتىلى ەتىلەدى.

ٴۇشىنشى شارت

5 ـ تارماق. ەكى جاق بىلاي دەپ ەسەپتەيدى، نانجيڭ گومين جىڭفۋىنىڭ بارلىق فاتۋڭدارى كۇشىنەن قالدىرىلادى.

6 ـ تارماق. حالىق ازاتتىق ارمياسى بارعان جانە وتكىزىپ العان جەرلەردە، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرىلىسىمەن ـ اق، حالىقتىق دەموكراتيالىق فاتۋڭ ورناتىلادى، بارلىق كەرتارتپا زاڭ ـ جارلىقتار كۇشىنەن قالدىرىلادى.

ٴتورتىنشى شارت

7 ـ تارماق. ەكى جاق بىلاي دەپ ەسەپتەيدى، نانجيڭ گومين جىڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى بارلىق قارۋلى كۇشتەر (بارلىق قۇرلىق ارمياسى، تەڭىز ارمياسى، اۋە ارمياسى، شيانبيڭ بولىمدەرى، قاتىناس ساقشى بولىمدەرى، جەرگىلىكتى اسكەري بولىمدەر، بارلىق اسكەري ورگان، مەكتەپ، زاۋاتتار مەن ارتقى شەپ قامداۋ ورگاندارى، تاعى باسقالار) دەموكراتيالىق ٴپرينسيپ بويىنشا تۇگەلىمەن حالىق ازاتتىق ارمياسىنا وزگەرتىلىپ قۇرىلادى. شكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىنە قول قويىل- عاننان كەيىن، دەرەۋ بۇكىل مەملەكەتتىك رەتتەپ قۇرۋ ۋيىۋانحۋيى ۇيىمداستىرىلىپ، وزگەرتىپ قۇرۋ قىزمەتىنە جاۋاپتى بولادى. رەتتەپ قۇرۋ ۋيىۋانحۋيىندە جەتىدەن توعىزعا دەيىن ۋيىۋان بولادى، حالىقتىق ـ گەميڭدىك اسكەري ىستەر ۋيىۋانحۋيى تورتتەن بەسكە دەيىن

ۋىيىۋان تاعايىندايدى، نانجىڭ گومىن جىڭفۇى ۋشتەن تورتكە دەيىن ۋىيىۋان تاعايىندايدى، حالىقتىق ـ گىمىڭدىڭ اسكەري ىستەر ۋىيىۋان-حۇيى تاعايىنداعان ۋىيىۋانداردان ئبىر ادام جۇرىن بولادى، نانجىڭ گومىن جىڭفۇى تاعايىنداعان ۋىيىۋانداردان ئبىر ادام فۇجۇرىن بولادى. حالىق ازاتتىق ارمىياسى بارعان جانە وتكىزىپ العان جەرلەردە، قاجەتكە قاراي رەتتەپ قۇرۋ ۋىيىۋانحۇيىنىڭ جەرگىلىكتى بولىمشەلەرى قۇرىلا-دى. بۇل بولىمشەلەردە ەكى جاقتىڭ ادام سانىنىڭ سالىستىرماسى جانە جۇرىن، فۇجۇرىنداردىڭ مىندەت ئبولىنىسى مەملەكەتتىك رەتتەپ قۇرۋ ۋىيىۋانحۇيىنداعىداي بولادى. تەڭىز ارمىياسى مەن اۋە ارمىياسىن وزگەرتىپ قۇرۋداعى ونىڭ ئارقايىسىنا بىردەن رەتتەپ قۇرۋ ۋىيىۋان-حۇيى ۋيىمداستىرىلادى. حالىق ازاتتىق ارمىياسىنىڭ قازىر نانجىڭ گومىن جىڭفۇىنا قاراستى جەرلەرگە كىرۋىنە جانە ولاردى وتكىزىپ الۋىنا بايلانىستى بارلىق ىستەردى جۇڭگو حالىقتىق ـ گىمىڭدىڭ اسكەري ىستەر ۋىيىۋانحۇيى بۇيرىقپەن بەلگىلەيدى. حالىق ازاتتىق ارمىياسى بارعاندا نانجىڭ گومىن جىڭفۇىنىڭ قاراۋىنداعى قارۋلى بولىمدەردىڭ قارسىلىق كورسەتۋىنە بولمايدى.

8 ـ تارماق. ەكى جاق ئار جەردىڭ وزگەرتىپ قۇرۋ جوسپارىن مىناداي ەكى كەزەڭگە ئبولىپ جۇرگىزۋدى ماقۇلدادى:

1. ئبىرىنشى كەزەڭ ـــ توپتاپ رەتتەۋ كەزەڭى.

1) نانجىڭ گومىن جىڭفۇىنىڭ قاراۋىنداعى بارلىق قارۋلى بولىمدەر (قۇرلىق ارمىياسى، تەڭىز ارمىياسى، اۋە ارمىياسى، شيانبىڭ، قاتىناس ساقشى زۇڭدۇيى جانە جەرگىلىكتى اسكەري بولىمدەر، تاعى باسقالار) تۇگەلىمەن توپتالىپ رەتتەلىنەدى. رەتتەۋ ئپرينسيپى مىناداي: رەتتەپ قۇرۋ ۋىيىۋانحۇيى ئار جەردىڭ ناقتى احۋالىنا نەگىزدەلىپ، حالىق ازاتتىق ارمىياسى بارعان جانە وتكىزىپ العان جەرلەردە سول بولىم-دەردىڭ بۇرىنعى فانحاۋىنا، بۇرىنعى قۇرىلىسىنا، بۇرىنعى ادام سانىنا قاراي ولارعا جەر، مەرزىم بويىنشا كورسەتىلگەن جەرگە بارىپ

توپتالىپ رەتتەلۋ جونىندە بۇيرىق تۇسىرەدى.

2) نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى بارلىق قارۋلى بولىمدەر ۋزەرى تۇرعان ٴوڭىرى جانە شاعىن قالالاردا، ماڭىزدى قاتىناس جولدا- رىندا، ۋزەڭدەردە، تەڭىز كاڭكوۋلارىندا جانە اۋىل-قىستاقتاردا حالىق ازاتتىق ارمياسى بارۋدان جانە وتكىزىپ الۋدان بىلگەرى سول جەردىڭ ٴتارتىبىن ساقتاۋعا، بۇزعىنشىلىق وقيعاسىنىڭ قانداي بولسا دا بولدىرماۋعا جاۋاپتى بولادى.

3) حالىق ازاتتىق ارمياسى جوعارىدا ايتىلعان جەرلەرگە بارعان جانە ونى وتكىزىپ العان كەزدە، نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ قاراۋىن- داعى قارۋلى بولىمدەر رەتتەپ قۇرۋ ۋەيۋانحۇيىنىڭ جانە ونىڭ بولىمشەلەرىنىڭ بۇيرىعى بويىنشا بەيبىت جولمەن وتكىزىپ بەرەدى جانە كورسەتىلگەن جەرگە بارادى. نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ قاراۋىن- داعى قارۋلى بولىمدەر كورسەتىلگەن جەرگە بارا جاتقاندا جانە بارعاننان كەيىن تارتىپكە قاتاڭ باعىنادى، جەرگىلىكتى جەردىڭ ٴتارتىبىن بۇلدىرۋگە بولمايدى.

4) نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى قارۋلى بولىمدەر رەتتەپ قۇرۋ ۋەيۋانحۇيىنىڭ جانە ونىڭ بولىمشەلەرىنىڭ بۇيرىعى بويىنشا بۇرىنعى تۇرعان جەرلەرىنەن كەتەر كەزدە، سول جەرلەردى ساقتاپ تۇرعان جەرگىلىكتى ساقشىلاردىڭ نەمەسە باۋ-ان بۇدۇيلەردىڭ كەتىپ قالۋىنا بولمايدى، ولار جەرگىلىكتى حاۋىپسىزدىكتى ساقتاۋعا جاۋاپتى بولادى، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ قولباسشىلىعى مەن بۇيرىعىن قابىلدايدى.

5) نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى بارلىق قارۋلى بولىم- دەر جوتكەلەتىن جانە توپتالاتىن كەزدەرىندە ولاردىڭ ازىق-تۇلىگىن، كيىم-كەشەگىن، تاعى باسقا اسكەري قاجەتتەرىن تۇگەلىمەن رەتتەپ قۇرۋ ۋەيۋانحۇيى جانە ونىڭ بولىمشەلەرى مەن جەرگىلىكتى ۇكىمەتتەر جاۋاپتى بولىپ شەشىم ەتەدى.

6) نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى بارلىق اسكەري ورگانداردى (مەملەكەت قورعانىس بۋىنان باستاپ ارتقى شەپ قامداۋ قىزمەتىن باسقاراتىن بىرلەسكەن زۇڭسىليڭبۋدىڭ قاراۋىنداعى ورگاندارعا، مەكتەپتەرگە، زاۋاتتارعا، قامبالارعا، تاعى باسقالارعا دەيىن)، بارلىق اسكەري قۇرىلىستاردى (اسكەري گاڭكوۋ، بەكىنىس، اۋە ارميا جيديلەرى، تاعى باسقالار)، بارلىق اسكەري زاتتاردى رەتتەپ قۇرۋ ۋيبيۋانحۇيى جانە ونىڭ بولىمشەلەرى ٴار جەردىڭ ناقتى احۋالىنا نەگىزدەلىپ، حالىق ازاتتىق ارمياسى مەن ونىڭ جەر-جەردەگى اسكەري باقىلاۋ ۋيبيۋانحۇيلارىنا جەر جانە مەرزىم بويىنشا تاپسىرىپ بەرۋى جونىندە بۇيرىق تۇسىرەدى.

2. ەكىنشى كەزەڭ — رايوندار بويىنشا وزگەرتىپ قۇرۋ كەزەڭى.

1) نانجيڭ گومين جڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى قۇرلىق اسكەري بولىمدەر (جاياۋ اسكەر بولىمدەرى، اتتى اسكەر بولىمدەرى، ەرەكشە اسكەري بولىمدەر، شيانبيڭ بولىمدەرى، قاتىناس ساقشى بولىمدەرى جانە جەرگىلىكتى اسكەري بولىمدەر) جەر جانە مەرزىم بويىنشا كورسەتىلگەن جەرلەرگە بارىپ توپتالىپ رەتتەلگەننەن كەيىن، رەتتەپ قۇرۋ ۋيبيۋانحۇيى جەر-جەردىڭ ناقتى احۋالىنا نەگىزدەلىپ، رايوندار بويىنشا وزگەرتىپ قۇرۋ جوسپارىن جاسايدى، ونى مەرزىمىندە ٴبولىپ جۇزەگە اسىرادى. وزگەرتىپ قۇرۋ ٴپرينسيپى مىناداي: حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ دەموكراتيالىق ٴتۇزىمى مەن جڭگۇيلىك قۇرىلىسى بويىنشا توپتالىپ رەتتەلۋدەن وتكەن جوعارىداعى قۇرلىق اسكەري بولىمدەرىنىڭ بارلىعى حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جڭگۇي بولىمدەرى بولىپ قۇرىلادى. اسكەرلەرى ىشىندەگى ەگدە تارتقاندار، دەنساۋلىعى ناشارلار، مۇگەدەكتەر تەكسەرىلىپ انىقتالعان سوڭ شىنىندا اسكەرلىكتەن قايتارۋعا ٴتيىستى بولعانداردى، سونداي-اق وزدەرى قايتۋدى قالاعانداردى، جۇنگۋاندارى ىشىندەگى اسكەرلىكتەن بوساۋدى نەمەسە كاسىپ اۋىستىرۋدى قالاعانداردى رەتتەپ قۇرۋ ۋيبيۋانحۇيى جانە

ونىڭ بولىمشەلەرى جاۋاپتى بولىپ ٴبىرجاقتىلى ەتەدى، ۇيلەرىنە قايتۋىنا جەڭىلدىك تۋدىرادى جانە تۇرمىسىن ورنالاستىرۋىنا، ٴسويتىپ، ٴارقايسىسىنىڭ وزىنە ٴتيىستى ورىن تابۋىنا، تۇرمىستا شاراسىز قالىپ جامان ارەكەتتەرمەن شۇعىلدانباۋىنا مۇمكىندىك جاسايدى.

2) نانجيڭ گومين جىڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى تەڭىز ارمياسى مەن اۋە ارمياسى جەر جانە مەرزىم بويىنشا كورسەتىلگەن جەرلەرگە بارىپ توپتالىپ رەتتەلگەننەن كەيىن، ولاردى بۇرىنعى فانحاۋىنا، بۇرىنعى قۇرىلىسىنا، بۇرىنعى ادام سانىنا قاراي تەڭىز ارمياسى مەن اۋە ارمياسىنىڭ رەتتەپ قۇرۋ ۋيىيۋانحۋيلارى حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ دەموكراتيالىق تۇزىمىنە ساي وزگەرتىپ قۇرادى.

3) نانجيڭ گومين جىڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى بارلىق قارۋلى بولىمدەر حالىق ازاتتىق ارمياسىنا وزگەرتىلىپ قۇرىلعاننان كەيىن، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ 3 ۇلكەن ٴتارتىبى مەن 8 ساقتىعىنا قاتاڭ بويسۇنادى، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ اسكەري جانە ساياسي تۇزىمدەرىن ادالدىقپەن اتقارادى، وعان قايشىلىق ىستەۋىنە بولمايدى.

4) وزگەرتىلىپ قۇرىلعاننان كەيىن، اسكەرلىكتەن قايتارىلعان جۇنىگۋاندار مەن اسكەرلەر جەرگىلىكتى حالىق ۇكىمەتىنە قۇرمەت ەتەدى، حالىق ۇكىمەتىنىڭ زاڭ-جارلىقتارىنا باعىنادى. جەرگىلىكتى حالىق ۇكىمەتتەرى مەن جەرگىلىكتى حالىق تا اسكەرلىكتەن قايتارىلعان جۇنىگۋاندار مەن اسكەرلەرگە قامقورلىق ىستەيدى، ولاردى كەمسىتۋىنە بولمايدى.

9-تارماق. نانجيڭ گومين جىڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى بارلىق قارۋلى كۇشتەردىڭ ىشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىنە قول قويىلعاننان كەيىن جاڭادان اسكەر الۋىنا بولمايدى. ولار قارۋ-جاراقتارىن، وق-دارىلەرىن جانە بارلىق جابدىقتارىن، اسكەري ورگانداردىڭ بارلىق قۇرىلىستارىن جانە بارلىق اسكەري زاتتاردى جاۋاپكەرلىكپەن ساقتايدى، ٴبۇلدىرۋ، جاسىرىپ قويۋ، جوتكەۋ نەمەسە ساتۋ ارەكەتتەرىنىڭ قانداينا

بولسا دا جول بەرىلمەيدى.

10 ـ تارماق. ىشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىنە قول قويىلعاننان كەيىن، نانجيڭ گومين جىڭفۋى ـ نىڭ قاراۋىنداعى ٴارقانداي قارۋلى كۇشتەردىڭ ەگەر وزگەرتىپ قۇرۋ جوسپارىنا قارسىلىق كورسەتىپ، ونى ىتقارمايتىنداي بولسا، نانجيڭ گومين جىڭفۋى حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ونى زورلىقپەن ىتقارتۋىنا كومەكتەسەدى، ٴسويتىپ، وزگەرتىپ قۇرۋ جوسپارىنىڭ ٴوزىلدى ـ كەسىلدى جۇزەگە اسۋىن قامتاماسىز ەتەدى.

بەسىنشى شارت

11 ـ تارماق. ەكى جاق ىنانى ماقۇلدايدى، نانجيڭ گومين جىڭفۋى ۇستەمدىك جۇرگىزگەن مەزگىل ىشىندە سايासي جاقتاعى ەرەكشە ۇقىقتا جانە بايلىق كۇشىنە سۇيەنىپ يەمدەنىلگەن نەمەسە زورلىقپەن الىنعان گۋانلياۋ كاپيتال كارحانالارى (بانكەلەردى، زاۋاتتاردى، كەندەردى، كەمەلەردى، گۇگىسلاردى، ساۋدا دۇكەندەرىن، تاعى باسقالاردى قامتيدى) مەن مال ـ مۇلىكتەرى مۇسادىرالانىپ، مەملەكەت مەنشىگىنە الىنادى.

12 ـ تارماق. حالىق ازاتتىق ارمياسى ٴالى بارماعان جانە وتكىزىپ الماعان جەرلەردە، نانجيڭ گومين جىڭفۋى 11 ـ تارماقتا كورسەتىلگەن گۋانلياۋ كاپيتال كارحانالارى مەن مال ـ مۇلىكتەرىنە جاۋاپكەرلىكپەن باقىلاۋشىلىق ەتەدى، ولاردى جاسىرىپ قويىۋعا، نەمەسە بۇلدىرۋگە، ياكي باسقالاردىڭ اتىنا اۋىستىرۋعا، جاسىرىن ساتۋعا جول بەرمەيدى. بۇلاردىڭ كوشىرىپ اكەتىلگەندەرىن بارعان جەردىڭ وزىندە مۇزداتىپ قويىۋعا بۇيىرادى، ونى ۇزدىكسىز كوشىرۋگە، نەمەسە شەتەلگە شىعارىپ اكەتۋگە، ياكي بۇلدىرۋگە جول بەرمەيدى. گۋانلياۋ كاپيتال كارحانالارى مەن مال ـ مۇلىكتەرىنىڭ شەتەلدەگىلەرى مەملەكەت مەنشىگىندە بولادى دەپ جاريالانادى.

13 ـ تارماق. حالىق ازاتتىق ارمياسى بارعان جانە وتكىزىپ العان جەرلەردە، 11 ـ تارماقتا كورسەتىلگەن گۋانلياۋ كاپيتال كارحانالارى مەن مال ـ مۇلىكتەرىن سول جەردەگى اسكەري باقىلاۋ ۋيىۋانحۇيى

نەمەسە دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت تاعايىنداعان ورگاندار مۇسادىرالايدى. مۇنىڭ ىشىندە جەكەلەردىڭ جارناسى بولسا انىقتالادى، جەكەلەردىڭ جارناسى ەكەندىگى، سونداي-اق ونىڭ گوۋانلياۋ كاپيتال جاعىنان جاسىرىن اۋىستىرىلماعاندىعى ايقىن دالەلدەنگەندەرى مويىندالادى جانە ولاردا ٴوز جارناسىن قالدىرۋ نەمەسە قايتارىپ الۋ بوستاندىعىنىڭ بولۋىنا جول بەرىلەدى.

14-تارماق. گوۋانلياۋ كاپيتالدىڭ نانجيڭ گومين جىڭفۋى ۇستەمدىك جۇرگىزگەن داۋىردەن بۇرىنعى كارحانالارى جانە نانجيڭ گومين جىڭفۋى ۇستەمدىك جۇرگىزگەن داۋىردەگى ونشا ٴىرى بولماعان، سونداي-اق حالىق تۇرمىسىنا زياندى بولماعان كارحانالارى مۇسادىرالانبايدى. ٴبىراق مۇنىڭ ىشىندەگى كەيبىر ادامداردىڭ، ياعني قىلمىستى ارەكەتى بولعاندىقتان، ماسەلەن، قىلمىسى شەكتەن اسقان كەرتارتپا ەلەمەنتتەر بولعاندىقتان، حالىقتىڭ اشكەرەلەۋى جانە تەكسەرۋ ارقىلى انىقتالعاندارىنىڭ كارحانالارى مەن مال-مۇلىكتەرى مۇسادىرالانادى.

15-تارماق. حالىق ازاتتىق ارمياسى ٴالى بارماعان جانە وتكىزىپ الماعان قالالاردا، نانجيڭ گومين جىڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى ولكەلىك، قالالىق جانە اۋداندىق ۇكىمەتتەر سول جەردەگى حالىقتىق دەموكراتيالىق كۇشتەردى جانە ولاردىڭ قيمىلدارىن قورعاۋعا جاۋاپتى بولادى، ولارعا قىسىم جاساۋىنا نەمەسە بۇزعىنشىلىق ىستەۋىنە بولمايدى.

التىنشى شارت

16-تارماق. ەكى جاق بىلاي دەپ ەسەپتەيدى، بۇكىل جۇڭگو اۋىل-قىستاقتارىنداعى فەودالدىق جەر مەنشىگى تۇزىمىنە ساتىلى تۇردە گايگى جۇرگىزىلەدى. حالىق ازاتتىق ارمياسى بارعاننان كەيىن، جالپى العاندا، الدىمەن جەر مايى مەن ٴوسىم ازايتىلادى، ونان سوڭ جەر بولىسكە سالىنادى.

17-تارماق. حالىق ازاتتىق ارمياسى ٴالى بارماعان جانە وتكىزىپ الماعان جەرلەردە، نانجيڭ گومين جىڭفۋىنىڭ قاراۋىنداعى جەرگىلىكتى

ۇكىمەتتىڭ ديحانداار بۇقاراسىنىڭ ۇيىمدارىمەن جانە ونىڭ قىمىلدارىمەن قورعاۋعا جاۋاپتى بولادى، ولارعا قىسىم جاساۋعا نەمەسە بۇزعىنشىلىق ىستەۋىنە بولمايدى.

جەتىنشى شارت

18 ـ تارماق. ەكى جاق مىناني ماقۇلدايدى، نانجيڭ گومين جۇڭفۋى ۇستەمدىك جۇرگىزگەن داۋىردە جاسالعان بارلىق ۋايجياۋلىق شارت-تارىدى، كەلىسىمدەردى، تاعى باسقا جاريا نەمەسە قۇپيا ۋايجياۋلىق حۇجاتتار مەن داڭ-اندارىدى نانجيڭ گومين جۇڭفۋى دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەتكە تۇگەل تاپسىرىپ بەرەدى، مۇنى دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت تەكسەرەدى. مۇنىڭ ىشىندەگى جۇڭگو حالقىنا جانە مەملەكەتىنە پايداسىزدارى، وتە-موتە مەملەكەت ۇقىعىن ساتۋ سيپاتى بارلارى احۋالعا قاراي كۇشىنەن قالدىرىلادى، نەمەسە تۇزەتىلەدى، ياكي قايتا جاسالادى.

سەگىزىنشى شارت

19 ـ تارماق. ەكى جاق مىناني ماقۇلدايدى، ىشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىنە قول قويىلعاننان كەيىن، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرىلعانعا دەيىن، نانجيڭ گومين جۇڭفۋى جانە ونىڭ يۋان، بۋ، ۋيۋانحۇي سياقتى ورگاندارى قىزمەت ۇقىعىن ۋاقىتشا جۇرگىزە بەرەدى، ٴبىراق جۇڭگو حالىقتىق-گومىڭدىك اسكەري ىستەر ۋيۋان-حۇيىمەن اقىلداسا وتىرىپ ىستەۋى، سونداي-اق جەر-جەردەگى وتكىزىپ الۋ جانە وتكىزىپ بەرۋ ىستەرىن حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ باسقارۋىنا كومەكتەسۋى كەرەك. دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرىلعاننان كەيىن، نانجيڭ گومين جۇڭفۋى قىزمەتىن دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەتكە وتكىزىپ بەرەدى، سونداي-اق ٴوزىنىڭ اياقتال-ماندىعىن جاريالايدى.

20 ـ تارماق. نانجيڭ گومين جۇڭفۋى جانە ونىڭ جەرگىلىكتى ٴار دارەجەلى ۇكىمەتتەرى مەن ولاردىڭ قاراۋىنداعى بارلىق ورگاندارى

وتكىزىپ بەرۋ قىزمەتىن جۇرگىزگەن كەزدە، حالىق ازاتتىق ارمياسى، جەر ـ جەردەگى حالىق ۋكىمەتتەرى جانە جۇڭگو دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۋكىمەتى ولاردىڭ قىزمەتكەرلەرى اراسىنداعى بارلىق وتانشىلدار مەن ىسكە جارايتىن ادامداردى قابىلداپ، ولارعا دەموكراتيالىق ٴتالىم ـ تاربيە بەرۋگە، سونداي ـ اق ولاردى سەرگەلدەڭدىككە ٴتۇسىرىپ قويماي، لايىقتى قىزمەتكە تاعايىنداۋعا كوڭىل ٴبولۋى كەرەك.

21 ـ تارماق. نانجيڭ گومين جيڭفۋى جانە ونىڭ قاراۋىنداعى ولكەلىك، قالالىق، اۋداندىق جەرگىلىكتى ۋكىمەتتەر حالىق ازاتتىق ارمياسى بارعانعا جانە وتكىزىپ العانعا دەيىن، سول جەردىڭ حاۋىپسىزدىگىن ساقتاۋعا، بارلىق ۋكىمەت ورگاندارى مەن مەملەكەتتىك كارحانالاردى (بانكەلەردى، زاۋىتتاردى، كەندەردى، تەمىر جولداردى، پوچتا ـ ديانباۋ ورىندارىن، ايىرپلاندارىن، كەمەلەردى، گۇگىستالاردى، قامبا جانە بارلىق قاتىناس قۇرال ـ جابدىقتارىن، تاعى باسقالاردى قامتيدى)، سونداي ـ اق مەملەكەت قاراۋىنداعى ٴارالۋان جىلجىمالى مۇلىكتەر مەن تۇراقتى مۇلىكتەردى ساقتاۋعا جانە قورعاۋعا جاۋاپتى بولادى. بۇلاردى ٴبۇلدىرۋدىڭ، زيانعا ۇشىراتۋدىڭ، كوشىرىپ اكەتۋدىڭ، جاسىرىپ قويۋدىڭ نەمەسە ساتىپ جىبەرۋدىڭ قاندايىنا بولسىن جول بەرمەيدى. بۇلاردىڭ ىشىنەن كوشىرىپ اكەتىلگەن نەمەسە جاسىرىپ قويىلعان كىتاپتار مەن دالەلدەرى، ەسكىلىكتى مۇرالاردى، اسىل نارسەلەردى، التىن ـ كۇمىستى، شەتەل اقشالارىن جانە بارلىق مۇلىكتەر مەن بايلىقتاردى دەرەۋ مۇزداتىپ قويىپ، وتكىزىپ الۋىن كۇتەدى. ونىڭ شەتەلگە اپارىلىپ قويىلعاندارىن نەمەسە بۇرىننان شەتەلدە بولعاندارىن نانجيڭ گومين جيڭفۋى قايتارىپ اكەلۋگە نەمەسە ساقتاۋعا جاۋاپتى بولادى، تاپسىرىپ بەرۋگە ازىرلەنەدى.

22 ـ تارماق. حالىق ازاتتىق ارمياسى بارعان جانە وتكىزىپ العان جەرلەردە، سول جەردەگى اسكەري باقىلاۋ ۋيۋانحۇيى مەن جەرگىلىكتى حالىق ۋكىمەتتەرى نەمەسە بىرلەسكەن ۋكىمەت تاعايىنداعان

ورگانىدار جەرگىلىكتى جەردەگى بارلىق بيلىكتى جانە مەملەكەت مۇلىكتەرى مەن بايلىقتارىن وتكىزىپ الادى.

23 ـ تارماق. نانجيڭ گومين جۇڭفۋنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى ىشكى بەيبىتشىلىك كەلىسىمىنە قول قويعاننان، ونى نانجيڭ گومين جۇڭفۋى جۇزەگە اسىرۋعا كىرىسكەننەن كەيىن، جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ دايىندىق ۇيىۋانحۇيىنا: نانجيڭ گومين جۇڭفۋى وتانشىلداردان بىرنەشە ادامدى ۋاكىل ەتىپ جىبەرىپ، جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنە قاتىناستىرسا بولادى؛ جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ دايىندىق ۇيىۋانحۇيى بەكىتكەننەن كەيىن، نانجيڭ گومين جۇڭفۋىنىڭ ۋاكىلدەرى جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنە قاتىناسا الادى، دەپ ۇسىنىس بەرۋگە رازى.

24 ـ تارماق. نانجيڭ گومين جۇڭفۋى ۋاكىلدەرىن جىبەرىپ جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنە قاتىناستىرعاننان كەيىن، جۇڭگو گۇڭچاندانگى جاق جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنە: ىستەستىك جاساۋعا ٴتيىستى بولۋ ٴۇشىن، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەتتە نانجيڭ گومين جۇڭفۋى جاقتىڭ بىرنەشە وتانشىل بولۋى قاجەت، دەپ ۇسىنىس بەرۋگە رازى.

ەكى جاقتىڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى مىنانى مالىمدەيدى: جۇڭگو حالقىنىڭ ازاتتىعى جانە جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ تاۋەلسىزدىگى مەن بوستاندىعى ٴۇشىن، سوعىستى تەز اياقتاتىپ، بەيبىتشىلىكتى قالپىنا كەلتىرۋ، ٴسويتىپ، بۇكىل ەلىمىز كولەمىندە ٴوندىرىس ـ قۇرىلىس ىسقىلدى ۇلى قىزمەتتەردى باستاۋعا تيىمدىلىك جاساپ، مەملەكەت پەن حالىقتىڭ ىنتىق قادامىمەن باي ـ قۋاتتى جانە شات ومىرگە جەتۋى ٴۇشىن، ٴبىز جاۋاپتىلىقپەن وسى كەلىسىمدى جاسادىق، بۇكىل ەلىمىزدەگى حالىقتىڭ بىرلىك ـ ىنتىماقتا بولىپ، وسى كەلىسىمدى تولىق جۇزەگە اسىرۋ جولىندا كۇرەسۋىن ٴۇمىت ەتەمىز. بۇل كەلىسىم قول قويىلىسىمەن كۇشكە يە بولادى.

جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ قۇلاقتاندىرۋى

(1949 - جىلى 4 - ايدىڭ 25 - كۇنى)

گومينداڭ كەرتارتپاشىلارى بەيبىتشىلىك شارتتارىن قابىلداۋدان باس تارتىپ، ۇزدەرىنىڭ ۇلتقا قارسى، حالىققا قارسى قىلمىستى سوعىستىق مايدانىندا قاسارىسىپ وتىر. بۇكىل ەل حالقى حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىن تەز ارادا جويۋىن ۇمىت ەتۋدە. ٴبىز حالىق ازاتتىق ارمياسىنا ەرلىكپەن العا باسا وتىرىپ، قارسىلاسۋعا باتىلى بارعان بارلىق گومينداڭ كەرتارتپا اسكەري بولىمدەرىن قۇرتۋدى، قىلمىس ىستەۋدەن قايتپاعان بارلىق سوعىس قىلمىستىلارىن قولعا الۋدى، بۇكىل ەل حالقىن ازات ەتۋدى، جۇڭگو ليگىنىڭ تۇتاستىعىن جانە جۇڭچۋانىنىڭ تاۋەلسىزدىگىن قورعاۋدى، بۇكىل ەل حالقى اڭساپ كەلگەن ناعىز بىرلىكتى ىسكە اسىرۋدى بۇيىردىق. حالىق ازاتتىق ارمياسى بارعان جەرلەردەگى ٴار سالا حالقىنىڭ كومەك كورسەتۋى تۇتەنشە ٴۇمىت ەتىلەدى. بۇل جونىندە 8 تارماقتى زاڭدى ەرەكشە جاريالاپ وتىرمىز، بۇعان بۇكىل حالقىمىزبەن بىرگە بويسۇنامىز.

(1) بۇكىل حالىقتىڭ ٴومىرى، مال ـ مۇلكى قورعالادى. ٴار سالا حالقىنىڭ تاپ، سەنىم جانە كاسىپ ايىرماشىلىعىنىڭ قانداي بولۋىنا قاراماستان، ٴتارتىپتى ساقتاۋلارىن، حالىق ازاتتىق ارمياسىمەن ىنتىماق بولۋ پوزيتسياسىن قولدانۋلارىن ٴۇمىت ەتەمىز. ال حالىق ازاتتىق ارمياسى ٴار سالا حالقىمەن ىنتىماق بولۋ پوزيتسياسىن قولدانادى. ەگەر قانىمگىشىل ەلەمەنتتەر نەمەسە باسقادا بۇزىق ەلەمەنتتەر ورايدان پايدالانىپ بۇلىك شىعاراتىن، تالان ـ تاراجىلىق نەمەسە بۇزعىنشىلىق ىستەيتىن بولسا، ٴسوزسىز قاتاڭ جازالانادى.

(2) ۇلتتىق بۇرجۋازيا باسقارعان ونەركاسىپ پەن ساۋدا، ەگىن شارۋاشىلىعى مەن مال شارۋاشىلىعى قورعالادى. جەكەلەردىڭ باسقارۋىنداعى زاۋاتتار، ساۋدا دۇكەندەرى، بانكەلەر، قامبالار، كەمەلەر، ماتوۋلار، نوكچاگدار، مۇچاگدار جانە باسقالار تۇگەلىمەن قورعالادى، ولارعا قول سۇعىلمايدى. بارلىق كاسىپتەگى جۇمىسشى-قىزمەتكەرلەردىڭ وندىرىسپەن بۇرىنعىداي شۇعىلدانۋلارىن، ساۋدا دۇكەندەرىنىڭ ساۋدانى بۇرىنعىداي جۇرگىزە بەرۋلەرىن ٴۇمىت ەتەمىز.

(3) گۋانلياۋ كاپيتال مۇسادىرالانادى. گوميندانىڭ كەرتارتپا ۇكىمەتى مەن ٴىرى گۋانلياۋ ەلەمەنتتەردىڭ باسقارۋىنداعى زاۋاتتار-دى، ساۋدا دۇكەندەرىن، بانكەلەردى، قامبالاردى، كەمەلەردى، ماتوۋلاردى، تەمىر جولداردى، پوچتا-ديانباۋ ورىندارىن، ەلەكتر-ديانحۋا-زىملايشۋي ستانسيالارىن جانە نوكچاگدار مەن مۇچاگداردى، تاعى سول سياقتىلاردى تۇگەلىمەن حالىق ۇكىمەتى وتكىزىپ الادى. بۇلاردىڭ ىشىندە، ەگەر ونەركاسىپپەن، ساۋدامەن، ەگىنشىلىكپەن جانە مال شارۋاشىلىعىمەن شۇعىلداناتىن ۇلتتىق بۇرجۋازداردىڭ

جەكە مەنشىگىندەگى جارناسى بولىپ، تەكسەرۋ ارقىلى انىقتالسا، ولاردىڭ مەنشىك ۇقىعى تانىلادى. گوانلياۋ كاپيتال كارحانالارىن حالىق ۇكىمەتى وتكىزىپ الاتىنى دەيىن ونداعى بارلىق قىزمەتكەرلەر بۇرىنعىشا ىستەي بەرۋلەرى، سونداي-اق كاپيتالدى بايلىقتاردى، ماشينالاردى، تۋبياۋلاردى، ەسەپ داپتەرلەردى، داڭ-انداردى، تاعى باسقالاردى جاۋاپتىلىقپەن قورعاپ، انىقتاۋدى جانە وتكىزىپ الۋدى كۇتىپ تۇرۋلارى كەرەك. قورعاۋدا قىزمەت كورسەتكەندەر سيلانادى، قىزمەتكە كەرەناۋلىق ىستەپ، بۇزعىنشىلىق جاساعاندار جازالانادى. ۇزدىكسىز قىزمەت ىستەۋدى قالاعاندار حالىق ۇكىمەتى وتكىزىپ العاننان كەيىن قابىلەتىنە قاراي ىسكە ورنالاستىرىلادى، سەرگەلدەڭدىككە تۇسىرىلمەيدى.

(4) ۇكىمەت جانە جەكەلەر باسقارعان مەكتەپتەر، دوحتىرحانالار، مادەنيەت، وقۋ-اعارتۋ مەكەمەلەرى، دەنە تاربيە الاڭدارى جانە باسقادا بارلىق الەۋمەتتىك يگىلىك ورىندارى قورعالادى. وسى ورىنداردا قىزمەت ىستەپ جاتقان قىزمەتكەرلەردىڭ بۇرىنعىداي ىستەي بەرۋلەرىن ۇمىت ەتەمىز، ولاردى حالىق ازاتتىق ارمياسى تۇگەلدەي قورعايدى، ولارعا قول سۇعىلمايدى.

(5) قىلمىس ىستەۋدەن قايتىپ اعان سوعىس قىلمىستىلارى مەن قىلمىسى شەكتەن اسقان قانىمپەزشىل ەلەمەنتتەردەن باسقا، گومينداڭنىڭ ورتالىق، ولكەلىك، قالالىق، اۋداندىق ۇكىمەتتەرىندەگى ۇلكەندى-كىشىلى ەمەلدارلارىنىڭ، «گومين داحۋي» ۋاكىلدەرىنىڭ، زاڭ شىعارۋ ۋيۋاندارىنىڭ، جيانچا ۋيۋاندارىنىڭ، سانيۋاندارىنىڭ، ساقشى قىزمەتكەرلەرىنىڭ، رايون، جىڭ، اۋىل، باۋ-جيا قىزمەتكەرلەرىنىڭ قارۋ كوتەرىپ قارسىلىق جاساما-

عاندارىن، بۇزعىنشىلىق قاسكۇنەمدىگىندە بولماعانىدارىن حالىق ازاتتىق ارمياسى مەن حالىق ۇكىمەتى تۇتىقىنداماىدى، قامامايدى، قورلامايدى. جوعارىدا ايتىلعان قىزمەتكەرلەرگە قىزمەتتەرىن الاگ-سىز ستەۋ، حالىق ازاتتىق ارمياسى مەن حالىق ۇكىمەتىنىڭ بۇيرى-عىنا بويسۇنۋ، مەكەمەلەردىڭ كاپيتال - بايلىقتارىن، داڭ - اندارىن، تاعى باسقالارىن قورعاۋعا جاۋاپتى بولۋ، ۋتكىزىپ الىپ ٴبىرجاقتىلى ەتۋدى كۇتىپ تۇرۋ جۇكتەلەدى. وسى قىزمەتكەرلەردىڭ قولىنان ٴبىر ٴىس كەلەتىندەرىن جانە اۋىر كەرتارتپالىق ارەكەتى نەمەسە اۋىر بۇزاقىلىعى بولماعانىدارىن حالىق ۇكىمەتى ايىرىم - ايىرىم قىزمەتكە ورنالاستىرادى. ەگەر ورايدان پايدالانىپ بۇزعىنشىلىق جاساعاندار، ۇرلىق ستەگەندەر، قياناتتىق قىلعاندار، مەملەكەتتىڭ اقشاسىن، مۇلكىن جانە داڭ - اندارىن الىپ قاشقاندار نەمەسە تاپسىرىپ بەرۋدەن باس تارتقاندار بولسا جازالانادى.

(6) قالالار مەن اۋىل - قىستاقتاردىڭ حاۋىپسىزدىگىن ساقتاۋدى شىن مانىندە قامتاماسىز ەتۋ، قوعام ٴتارتىبىن تۇراقتاندىرۋ ماقساتىنا جەتۋ ٴۇشىن، بەت-بەتىمەن بىتىراپ جۇرگەن اسكەرلەردىڭ بارلىعى سول جەردەگى حالىق ازاتتىق ارمياسىنا نەمەسە حالىق ۇكىمەتىنە باعىنىپ، وزدەرىن مالىمدەۋلەرى كەرەك. وزدىگىنەن باعىنىپ ٴوزىن مالىمدەگەندەردىڭ، سونداي - اق قارۋ - جاراقتارىن تۇگەلىمەن تاپسىرعانداردىڭ وتكەنىگى ٴىسى قۋزاستىرىلمايدى. قارسىلىق جاساپ وزدەرىن مالىمدەمەگەندەر نەمەسە قارۋىن جاسىرعاندار قولعا الى-نادى، قۋزاستىرىلادى. ولاردى مالىمدەمەي جاسىرىپ قويعاندار لايىقتى جازاعا تارتىلادى.

(7) اۋىل - قىستاقتارداعى فەودالدىق جەر مەنشىگى ٴتۇزىمى

ۇيلەسىمدى ەمەس، كۇشىنەن قالدىرىلۋعا ٴتيىس. ٴبىراق بۇل
ٴتۇزىمدى كۇشىنەن قالدىرۋدىڭ ازىرلىگى جانە قادامدارى بولۋ
قاجەت. جالپى العاندا، الدىمەن جەر مايى مەن ٴوسىمدى ازايتۋ،
ونان سوڭ جەردى بولىسكە سالۋ كەرەك، حالىق ازاتتىق ارمياسى
بارعانان، ەداۋىر ۇزاق ۋاقىت قىزمەت ىستەگەننەن كەيىن عانا جەر
ماسەلەسىن شىن مانىندە شەشۋ جونىندە اۋىز اشۋعا بولادى. ديحان-
دار بۇقاراسى ۇيىمداسا وتىرىپ، حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ العاشقى
قادامداعى ٴارالۋان گايگى قىزمەتتەرىن جۇرگىزۋىنە كومەكتەسۋلەرى
ٴتيىس. سونىمەن قاتار، ەگىسكە كۇش سالا كىرىسىپ، اۋىل شارۋا-
شىلىعى ٴوندىرىسىن قازىرگى ٴساۋياسىنان تومەندەتپەۋ، سونان سوڭ
ونى بىرتە-بىرتە ٴوسىرىپ، وزدەرىنىڭ تۇرمىسىن جاقسارتۋ جانە
قالا حالقىن شاڭپين استىقپەن قامداۋ قاجەت. قالاداعى جەر جانە
قورا-جايلاردى اۋىل-قىستاقتارداعى جەر ماسەلەسى سياقتى شەشۋگە
بولمايدى.

(8) شەتەل چياۋمىندەرىنىڭ مال-باسىنىڭ اماندىعى قورعالادى.
بارلىق شەتەل چياۋمىندەرىنىڭ ٴوز كاسىپتەرىمەن بەيبىت شۇعىل-
دانىپ، ٴتارتىپتى ساقتاۋلارىن ٴۇمىت ەتەمىز. بارلىق شەتەل
چياۋمىندەرى حالىق ازاتتىق ارمياسى مەن حالىق ۇكىمەتىنىڭ
زاڭ-جارلىقتارىنا بويسۇنۋ كەرەك، تىڭشىلىق ارەكەتتەر جۇر-
گىزۋىنە بولمايدى، جۇڭگونىڭ ۇلتتىق تاۋەلسىزدىك ىستەرى مەن
حالىق ازاتتىق ىستەرىنە قارسى كەلەتىن ارەكەتتەر ىستەۋىنە بول-
مايدى، جۇڭگو سوعىس قىلمىستىلارىن، قانىگىشىل ەلەمەنتتەردى
جانە باسقادا قىلمىستىلاردى قورعاشتاۋىنا بولمايدى. ويتپەگەندە،
حالىق ازاتتىق ارمياسى مەن حالىق ۇكىمەتى جاعىنان زاڭ

بويىنشا جازاعا تارتىلادى.

حالىق ازاتتىق ارمياسى تارتىپتە قاتاڭ، ساۋدا ـ ساتىقتا ادىل بولادى، حالىقتىڭ ينە ـ ساباق ءجىبىن المايدى. بۇكىل حالىقتىڭ الاڭسىز تىرشىلىك ەتىپ، ءوز نىسمەن بەيبام شۇعىلدانا بەرۋلەرىن، وتىرىك ـ وسەكتەرگە بەتالدى ىلەسىپ، شوشىنىپ دۇرلىكپەۋلەرىن ءۇمىت ەتەمىز. سوندىقتان وسى قۇلاقتاندىرۋدى جاريالاديق.

جۇڭگو حالىق ـ گىمىڭدىك اسكەري ىستەر

ۋيبيۋانحۇيىنىڭ جۋشيى ماۋزېدۇڭ

جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ زۇڭسىلىڭى جۋ دې

جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى زوڭبۋى مالىمدەمەسىنىڭ انگليا سوعىس كەمەسىنىڭ جاۋىزدىعى[①] جونىندە جارىيالاعان مالىمدەمەسى*

(1949 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى)

ٴبىز، سوعىسقۇمار چەرچيللدىڭ ەسۋاستىق مالىمدەمەسىن[②] ايىپتايمىز. 4 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى چەرچيلل انگليانىڭ تومەنگى ۇيىندە انگليا ۇكىمەتىنىڭ قىتاي شىعىسقا ەكى اۆياكورابىن جىبەرىپ «قارۋلى كۇشپەن ٴوش الۋ»ىن تالاپ ەتتى. چەرچيلل مىرزا، ٴسىز نە دەپ «ٴوش الماق» بولاسىز؟ انگليانىڭ سوعىس

* بۇل ـــ ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى زوڭبۋىنىڭ مالىمدەمەسى ٴۇشىن ازىرلەگەن مالىمدەمە. بۇل مالىمدەمەدە جۇڭگو حالقىنىڭ ٴارقانداي قوقانلوقتان قورىقپايتىن، جيانگەرلىكتىڭ شابۋىلىنا باتىل قارسى تۇراتىن قاتاڭ مايدانى كورسەتىلدى، سونداي ـ اق قۇرىلعالى وتىرعان جاڭا جۇڭگونىڭ سىرتقى ساياساتى كورسەتىلدى.

كەمەسى گومينداڭىنىڭ سوعىس كەمەسىمەن بىرگە جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ قورعانىس رايونىدارىنا باسا ـ كوكتەپ كىردى جانە حالىق ازاتتىق ارمياسىنا زەڭبىرەك اتتى، وسىنىڭ سالدارىنان حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ادال، قاھارمان جاۋىنگەرلەرىنەن 252 ادام جارالانىدى جانە ءولىدى. انگليالىقتار جۇڭگو جەرىنە باسا ـ كوكتەپ كىرىپ سونشاما اۋىر قىلمىستى ارەكەت ىستەپ وتىرعاندا، جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى انگليا ۇكىمەتىنىڭ ءوز قاتەلىگىن مويىنداۋىن، سونداي ـ اق كەشىرىم سۇراۋىن جانە زيانىندى تولەپ بەرۋىن تالاپ ەتۋگە اقىلى. سىزدەردىڭ بۇدان بىلاي ىستەيتىندەرىڭىز وسىلار بولماي، كەرىسىنشە، ارميالارىڭىزدى جۇڭگوعا ەنگىزىپ، جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنان «وش الۋ» بولماق پا؟ ەتتلي شۇۋشياڭنىڭ ءسوزى دە③ قاتە. ول: انگليا ءوزىنىڭ سوعىس كەمەلەرىن جۇڭگونىڭ چاڭجياڭىنا ەنگىزۋگە ۇقىقتى، دەيدى. چاڭجياڭ ــ جۇڭگونىڭ ىشكى وزەنى، ءسىز انگليالىقتاردىڭ سوعىس كەمەلەرىڭىزدى مۇندا ەنگىزۋگە نەندەي ۇقىقتارىڭىز بار؟ بۇيىتۋگە ۇقىقتارىڭىز جوق. جۇڭگونىڭ لىگىتۋى مەن جۇچۋانىن جۇڭگو حالقى ءسوزسىز قورعايدى، شەتەل ۇكىمەتىنىڭ سۇعاناقتىق جاساۋىنا مۇلدە جول بەرمەيدى. ەتتلي: حالىق ازاتتىق ارمياسى «انگليانىڭ امەتيىست اتتى سوعىس كەمەسىنىڭ نانجيڭگە بارۋىنا جول بەرمەكشى، ءبىراق وسى كەمە حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ چاڭجياڭنان وتۋىنە كومەكتەسۋى كەرەك دەيتىن ءبىر شارتى بار»، دەيدى. ەتتلي وتىرىك ايتىپ وتىر، حالىق ازاتتىق ارمياسى امەتيىست اتتى سوعىس كەمەسىنىڭ نانجيڭگە بارۋىنا رۇقسات ەتكەن ەمەس. حالىق ازاتتىق ارمياسى چاڭجياڭنان وتۋدە ەشقانداي شەتەل قارۋلى

كۇشتەرىنىڭ كومەك كورسەتۋىن نەمەسە باسقا قانداي دا ٴبىر ٴىس ىستەپ بەرۋىن ٴۇمىت ەتپەيدى. كەرىسىنشە، حالىق ازاتتىق ارمياسى انگليانىڭ، امەريكانىڭ، فرانسيانىڭ چاڭچياڭ مەن حۋاڭپۋجياڭداعى جانە جۇڭگونىڭ باسقا دا جەرلەرىندەگى سوعىس كەمەلەرى، سوعىس ايىرپلاندارى، لۋجاندۇيلەرى سياقتى قارۋلى كۇشتەرىنىڭ جۇڭگو وزەندەرىنەن، تەڭىز ايدىندارىنان، ليڭتۋىنان، اۋە كەڭىستىگىنەن دەرەۋ شىعىپ كەتۋىن، جۇڭگو حالقىنىڭ جاۋلارىنىڭ ىشكى سوعىس جۇرگىزۋىنە كومەكتەسپەۋىن تالاپ ەتەدى. جۇڭگو حالىقتىق-گومينداڭ اسكەري ىستەر ۋيۋيۋانحۇيى مەن حالىق ۇكىمەتى كۇنى بۇگىنگە دەيىن ٴارقانداي شەتەل ۇكىمەتىمەن ۋايجياۋلىق قارىم-قاتىناس ورناتقان جوق. جۇڭگو حالىقتىق-گومينداڭ اسكەري ىستەر ۋيۋيۋانحۇيى مەن حالىق ۇكىمەتى جۇڭگودا دۇرىس كاسىپپەن شۇعىلدانىپ وتىرعان شەتەل چياۋمىندەرىن قورعايدى. جۇڭگو حالىقتىق-گومينداڭ اسكەري ىستەر ۋيۋيۋانحۇيى مەن حالىق ۇكىمەتى شەتەلدەرمەن ۋايجياۋلىق قارىم-قاتىناس ورناتۋدى ويلاستىرۋدى قالايدى، مۇنداي قارىم-قاتىناس تەڭدىك، ٴوزارا پايدا جەتكىزۋ، ٴبىر-ٴبىرىنىڭ جۋچۋانى مەن ليڭتۋىنىڭ تۇتاستىعىن قۇرمەتتەۋ نەگىزىنە، بارىنەن بۇرىن، گوميندانىڭ كەرتارتپاشىلارىنا كومەكتەسپەۋ نەگىزىنە ورناتىلۋعا ٴتيىس. جۇڭگو حالىقتىق-گومينداڭ اسكەري ىستەر ۋيۋيۋانحۇيى مەن حالىق ۇكىمەتى ٴارقانداي شەتەل ۇكىمەتىنىڭ قوقانلوقى ارەكەتتەرىنىڭ قانداعىن بولسا دا قابىلداي المايدى. شەتەل ۇكىمەتتەرى ەگەر بىزبەن ۋايجياۋلىق قارىم-قاتىناس ورناتۋدى ويلاستىرۋدى قالاسا، وندا ولار گوميندانىڭ قالدىق كۇشتەرىمەن قارىم-قاتىناسىن ۇزۋگە، سونداي-اق

وزدەرىنىڭ جۇڭگوداعى قارۋلى كۇشتەرىن شىعارىپ اكەتۋگە ٴتيىس. ەتتلي، جۇڭگو گۇڭچانداگى شەتەلدەرمەن ۋايىجياۋلىق قارىم ـ قاتناس ورناتپاعاندىعىنان شەتەل ۇكىمەتتەرىنىڭ بۇرىنعى ۋايىجياۋ قىزمەتكەرلەرىمەن (گومىندانىڭ تانىپ وتىرعان ليگشىلار) قارىم ـ قاتناس ورناتقىسى كەلمەيدى دەپ جازعىرادى، مۇنداي جازعىرۋدىڭ ورنى جوق. وتكەن بىرنەشە جىل ىشىندە امەريكا، انگليا، كانادا ۇكىمەتتەرىنىڭ گوميندانگعا كومەكتەسىپ بىزگە قارسى تۇرعاندىعىن دا ەتتلي مىرزا ۇمىتتى ما؟ جۋىردا عانا سۋعا باتىرىلعان چۇڭچيڭ اتتى اۋىر شولعىنشى كەمەنى④ گوميندانگعا قايسى مەملەكەت تارتۋ ەتكەندىگىن دە ەتتلي مىرزا بىلمەي مە؟

ەسكەرتۋلەر

① 1949 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 20 ـ ، 21 ـ كۇندەرى حالىق ازاتتىق ارمياسى چاڭجياڭنان ٴوتۋ سوعىسىن جۇرگىزىپ جاتقان كەزدە، ەلىمىزدىڭ ىشكى وزەنى چاڭجياڭعا باسا ـ كوكتەپ كىرگەن انگليانىڭ امەتيست قاتارلى 4 سوعىس كەمەسى گوميندانگىنىڭ سوعىس كەمەلەرىمەن بىرگە ارمىامىزعا زەڭبىرەك اتىپ، ارميامىزدان 252 ادامدى ٴولتىردى جانە جارالادى. ارميامىزدىڭ قايتارما سوققى بەرۋى ناتيجەسىندە امەتيست اتتى كەمە زاقىمدالىپ، چاڭجياڭنىڭ جىنجياڭ قالاسىنا جاقىن جەرىنە توقتاۋعا ٴماجبۇر بولدى، انگليانىڭ قالعان 3 سوعىس كەمەسى قاشىپ كەتتى. انگليا داڭجۇيى ٴوزىنىڭ قيىر شىعىس جياندۇيىنىڭ سىليگى برايند اتىنان امەتيست اتتى كەمەنىڭ جيانجاڭى ارقىلى ارميامىزدىڭ ۋاكىلدەرىمەن تالاي رەت كەلىسسوز جۇرگىزىپ، امەتيست اتتى كەمەنى قويا بەرۋدى تالاپ ەتتى. كەلىسسوز بارىسىندا انگليا جاق باستان ـ اياق سۇرقيالىق ستەپ، شاپقىنشىلىق قىلمىسىن مويىنداۋ-

دان باس تارتتى. كەلىسسىز ٴجۇرىپ جاتقان كەزدە، امەريكا اتتى سوعىس كەمەسى 7 - ايدىڭ 30 - كۇنى تۇندە جياڭسۋلىڭ جيەگىنەن اتتى جولاۋشىلار كەمەسىنىڭ جىنجياڭ قالاسى جانىنان ٴوتىپ بارا جاتقان كەزىنەن پايدالانىپ كيمەلەي قاتارلاسىپ، بوي تاسالاپ قاشىپ كەتىپەك بولدى. ارميامىز وعان توقتاۋدى ەسكەرتكەندە، امەريكا اتتى سوعىس كەمەسى زەڭبىرەك اتتى، ونىڭ ۇستىنە ٴبىرىسپىرا قايىق-تاردى سوعىپ باتىرىپ، جاڭجياڭنان قاشىپ كەتتى.

② 1949 - جىلى 4 - ايدىڭ 26 - كۇنى انگليا باۋشوۋداگىنىڭ اتامانى چەرچيلل تومەنگى پالاتادا ٴسوز سويلەپ، ارميامىزعا شابۋىلداۋ جاساعان انگليا سوعىس كەمەسىنە جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ قارسى سوققى بەرۋىن «جاۋىزدىق» دەپ جالا جاپتى جانە انگليا ۇكى-مەتىنىڭ «جۇڭگو تەڭىزىنە ٴبىر - ەكى اۆياتاسۋشى كەمە جىبەرىپ...... قارۋلى كۇشپەن ٴوش الۋ»ىن تالاپ ەتتى.

③ 1949 - جىلى 4 - ايدىڭ 26 - كۇنى انگليا شوۋشياڭى ەتتلي پىكىرىندە: «انگليا سوعىس كەمەلەرىنىڭ جاڭجياڭدا قاتىناپ، بەيبىتشىلىك بورىشىن وتەيتىن زاڭدى ۇقىعى بار، ويتكەنى ولار گوميندان ۇكىمەتى-نىڭ رۇقساتىن الىپ وتىر» دەگەندى ايتتى. سونىمەن قاتار، ول انگليا تاراپتىڭ ۋاكىلدەرى مەن جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ۋاكىلدەرى اراسىنداعى كەزدەسۋلەردىڭ ٴمان-ٴجايىنا توقتالعان كەزدە، تاعىدا: جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى «انگليانىڭ امەريكا اتتى سوعىس كەمەسىنىڭ نانجيڭگە بارۋىنا جول بەرمەكشى، ٴبىراق وسى كەمە حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ جاڭجياڭنان وتۋىنە كومەكتەسۋى كەرەك دەيتىن ٴبىر شارتى بار»، دەپ وسەك تاراتتى.

④ جۇڭچيڭ اتتى اۋىر شولعىنشى كەمەنى انگليا ۇكىمەتى 1948 - جىلى 2 - ايدا گوميندانگا تارتۋ ەتكەن، ول گوميندانگىنىڭ ەڭ ۇلكەن شولعىنشى كەمەسى ەدى. 1949 - جىلى 2 - ايدىڭ 25 - كۇنى بۇل سوعىس كەمە-سىندەگى جۇڭگو ماتروستار مەن اسكەرلەر كوتەرىلىس جاساپ، گوميندانىڭ

كەرتارتپا ۋكىمەتىنەن قول ئۈزدى دە، جۇڭگو حالىقىنىڭ تەڭىز ارمياسىنا قوسىلدى. سول جىلى 3 - ايدىڭ 19 - كۇنى امەريكا جيانگەرلىگى مەن گومىنداڭ باندىلارى كوپتەگەن اۋىر بومبالاۋشى ايىرپىلاندارىن جىبەرىپ، ونى بومبالاپ جۇڭگو نىڭ دۇڭبيىنداعى ليائودۇڭ شىعاناعىنىڭ حۇلۇداۋعا تاياۋ جەرىندە سۇعا باتىردى.

جاڭا سايasي ٴماسليحات كەڭەسىنە
دايىندىق ۋىيىۋانحۋيىنىڭ ماجىلىسىندە
سويلەنگەن ٴسوز

(1949 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 15 ـ كۇنى)

ۋاكىل مىرزالار:

جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنە دايىندىق ۋىيىۋانحۋيىمىزدىڭ ٴماجىلىسى① بۇگىن اشىلىپ وتىر. بۇل دايىندىق ۋىيىۋانحۋيىنىڭ مىندەتتەرى — ٴتۇرلى قاجەتتى دايىندىق قىزمەتتەرىن ورىنداپ، جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىن تەز ارادا شاقىرىپ، دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋ، ٴسويتىپ، بۇكىل ەلىمىزدەگى حالىققا باسشىلىق ەتىپ، گوميندالىڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ قالدىق كۇشتەرىن وتە تەز قارقىنمەن الاستاۋ، بۇكىل جۇڭگونى بىرلىككە كەلتىرۋ، بۇكىل ەل كولەمىندە ساياسي، ەكونوميكا، مادەنيەت جانە مەملەكەت قورعانىس قۇرىلىسى قىزمەتتەرىن جۇيەلى ٴارى ساتىلى تۇردە جۇرگىزۋ. بۇكىل ەلىمىزدەگى حالىق بىزدەن وسىلاي ىستەۋدى ٴۇمىت ەتىپ وتىر، ٴبىز دە وسىلاي ىستەۋگە ٴتيىسپىز.

جاڭا سايا سي ٴماسليحات كەڭەسىن شاقىرۋدى جۇڭگو كوٴكچاندانگى 1948 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى بۇكىل ەلىمىزدىڭ حالقىنا ۇسىنىس ەتكەن ەدى②. بۇل ۇسىنىس بۇكىل ەلىمىزدەگى دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ، ٴار سالاداعى دەموكراتتاردىڭ، ەلىمىزدەگى از ۇلتتار مەن شەتەلدەردەگى حۋاچياۋلاردىڭ قولداۋىنا دەرەۋ يە بولدى. جۇڭگو كوٴكچاندانگى، دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتار، حالىقتىق ۇيىمدار، ٴار سالاداعى دەموكراتتار، ەلىمىزدەگى از ۇلتتار مەن شەتەلدەردەگى حۋاچياۋلار: جيانگەرلىكتى، فەودالىزىمدى، گۋانليااۋ كاپيتاليزىمدى جانە گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ ۇستەمدىگىن قۇلاتۋ قاجەت، دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ، ٴار سالاداعى دەموكراتتاردىڭ، ەلىمىزدەگى از ۇلتتار مەن شەتەلدەردەگى حۋاچياۋلاردىڭ ۋاكىلدەرىن قامتىعان سايا سي ٴماسليحات كەڭەسىن شاقىرىپ، جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ قۇرىلعاندىعىن جاريالاۋ، سونداي ـ اق وسى رەسپۋبليكاعا ۋاكىلدىك ەتەتىن دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەتتى سايلاپ شىعۋ كەرەك، سوندا عانا ۇلى وتانىمىزدى جارتىلاي وتارلىق، جارتىلاي فەودالدىق تاعدىردان قۇتىلدىرىپ، تاۋەلسىزدىك، بوستاندىق، بەيبىتشىلىك، تۇتاستىق جانە كۇشەيۋ جولىنا تۇسىرۋگە بولادى دەپ قارادى. بۇل ـــ ورتاق سايا سي نەگىز. بۇل ـــ جۇڭگو كوٴكچاندانگىنىڭ، دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ، ٴار سالاداعى دەموكراتتاردىڭ، ەلىمىزدەگى از ۇلتتار مەن شەتەلدەردەگى حۋاچياۋلاردىڭ ىنتىماقتاسىپ كۇرەس جۇرگىزۋىنىڭ ورتاق سايا سي نەگىزى، سونداي ـ اق، بۇل ـــ بۇكىل ەلىمىز حالقىنىڭ ىنتىماقتاسىپ كۇرەس جۇرگىزۋىنىڭ ورتاق سايا سي

نەگىزى. بۇل ساياسي نەگىزدىڭ بەرىكتىگى سونشالىق، ناعىز دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ جانە دەموكراتتاردىڭ بىردە ـ ٴبىرى بۇل جونىندە ەشقانداي باسقاشا پىكىر ايتقان جوق، جۇرتتىڭ ٴبارى تەك وسى جول عانا جۇڭگونىڭ بارلىق ماسەلەسىن شەشۋدىڭ دۇرىس باعىتى دەپ ەسەپتەدى.

بۇكىل ەل حالقى وزدەرىنىڭ حالىق ازاتتىق ارمياسىن قولداپ، سوعىستىڭ جەڭىسىنە قول جەتكىزدى. 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدا باستالعان بۇل جولعى ۇلى حالىق ازاتتىق سوعىسىنا قازىر 3 جىل بولدى. بۇل جولعى سوعىستى گومينداڭ كەرتارتپاشىلارى شەتەل جيانگەرلەرىنىڭ جاردەمىمەن قوزعادى. گومينداڭ كەرتارتپاشىلارى ۋادەسىنە وپاسىزدىق ىستەپ، 1946 ـ جىلى 1 ـ ايداعى سوعىس توقتاتۋ كەلىسىمى مەن ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ قارارلارىن جىرتىپ تاستادى، حالىققا قارسى بۇل جولعى ىشكى سوعىستى قوزعادى. الايدا، نەبارى 3 جىل ىشىندە قاھارمان حالىق ازاتتىق ارمياسى تارابىنان جەڭىلدى. تاياۋدا گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ بەيبىتشىلىك قاسكۇنەمدىگى اشكەرەلەنگەننەن كەيىن، حالىق ازاتتىق ارمياسى ەرلىكپەن العا باسىپ، چاڭجياڭدى كەسىپ ٴوتتى. گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ استاناسى نانجيڭ تارتىپ الىندى. شاڭحاي، حاڭجوۋ، نانچاڭ، ۋۇحان، شي ـ ان ازات ەتىلدى. قازىر حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ٴارقايسى باعىتتاعى يەجانجۇندەرى وكتۇستىكتەگى جانە باتىس ـ سولتۇستىكتەگى ولكەلەرگە قاراي بەت الىپ، جۇڭگو تاريحىندا كورىلمەگەن ٴىرى جورىق جاساۋدا. 3 جىل ىشىندە حالىق ازاتتىق ارمياسى كەرتارتپا گومينداڭ ارمياسىنان جيىنى 5 مليون 590 مىڭ ادامدى جويدى. قازىر قالدىق گومينداڭ

ارمياسىندا، جڭگوي اسكەري بولىمدەرى مەن جڭگوي ەمەس اسكەري بولىمدەرىن جانە ارتقى شەپتەگى اسكەري ورگاندارى مەن اسكەري مەكتەپتەرىن قوسقاندا، نەبارى ءبىر مىليون 500 مىڭ شاماسىندا عانا ادام بار. جاۋدىڭ وسى ءبىر ءبولىم قالدىق ارمياسىن الاستاۋعا ءالى دە ءبىرشاما ۋاقىت قاجەت، دەگەنمەن ونشا ۇزاققا بارمايدى.

بۇل — بۇكىل جۇڭگو حالقىنىڭ جەڭىسى، سونداي-اق بۇكىل دۇنيە ءجۇزى حالقىنىڭ جەڭىسى. بۇكىل دۇنيە جۇزىندە، جيانگەرلەر مەن ءار ەلدەگى كەرتارتپا شىلاردى قوسپاعاندا، جۇڭگو حالقىنىڭ بۇل ۇلى جەڭىسىنە شاتتانىپ-شابىتتانباعاندار جوق. جۇڭگو حالقىنىڭ ءوز جاۋلارىنا قارسى كۇرەسى مەن دۇنيە ءجۇزى حالقىنىڭ ءوز جاۋلارىنا قارسى كۇرەسى، ءمانى جاعىنان العاندا، ۇقساس. بۇكىل جۇڭگو حالقى مەن بۇكىل دۇنيە ءجۇزى حالقىنىڭ ءبارى دە مىناداي فاكتىنى كورىپ وتىر: جيانگەرلەر جۇڭگو كەرتارتپاشىلارىنا قولباسشىلىق ەتە وتىرىپ، فانگىميڭدىك سوعىس ارقىلى جۇڭگو حالقىنا جاۋىزدىقپەن قارسى شىققان ەدى، جۇڭگو حالقى گميڭدىك سوعىس ارقىلى كەرتارتپاشىلاردى جەڭىستى تۇردە تالقاندادى.

بۇل ارادا، مەنىڭشە، جۇرتتىڭ نازارىن مىناعان اۋدارۋ كەرەك: جيانگەرلەر جانە ولاردىڭ يتارشىسى جۇڭگو كەرتارتپاشىلارى وزدەرىنىڭ جۇڭگو توپىراعىنداعى جەڭىلىستە مويىنسال بولمايدى. ولار تاعى دا ءسوز بايلاسىپ، مۇمكىندىگى بولعان ءتۇرلى ادىستەردى قولدانىپ، جۇڭگو حالقىنا قارسى شىعادى. مىسالى، وزدەرىنىڭ يتارشىلارىن جۇڭگونىڭ ىشكى بولەگىنە ەنگىزىپ، بىرتىكى سالۋ قىزمەتىن جانە بۇلىك تۋدىرۋ قىزمەتىن جۇرگىزەدى. بۇل تابيعي،

ولار بۇل قىزمەتتى ەشقاشان دا ۇمىتپايدى. مىسالى، جۇڭگو كەرتارتپاشىلارىن ايتاقتاپ، ٴتىپتى وعان ٴوز كۇشتەرىن دە قوسىپ، جۇڭگونىڭ تەڭىز گاڭكوۋلارىن فىڭسولايدى. مۇمكىندىك تابىلسا بولعانى، ولار وسىلاي ىستەيدى. تاعى ايتالىق، ەگەر ولار تاۋەكەلگە باسسا، ٴبىر ٴبولىم اسكەر كۇشىن جىبەرىپ، جۇڭگو شەگاراسىنا سۇعاناقتىق جاسامايدى دەۋگە دە بولمايدى. ٴبىز وسىلاردىڭ بارىمەن تولىق ەسەپتەسۋگە ٴتيىسپىز. ٴبىز جەڭىسكە جەتتىك دەپ، جيانگەرلەردىڭ جانە ولاردىڭ يتارشىلارىنىڭ قۇتىرىنا جۇرگىزەتىن كەك الۋ قاسكۇنەمدىگىنە بولعان قىراعىلىعىمىزدى استە بوساڭسىتپاۋعا ٴتيىسپىز، كىمدە-كىم وسىنداي قىراعىلىقتى بوساڭسىتسا، وندا ول ساياسي جاقتان قارۋسىزدانىپ، ٴوزىن بىيدۇڭ ورىنعا ٴتۇسىرىپ قويادى. مۇنداي احۋالدا، بۇكىل ەل حالقى ىنتىماقتاسا وتىرىپ، جيانگەرلەردىڭ جانە ولاردىڭ يتارشىسى جۇڭگو كەرتارتپاشىلاردىنىڭ جۇڭگو حالقىنا قارسى ٴارقانداي قاسكۇنەمدىك جوسپارلارىن باتىل، جەرىنە جەتە، تىپ-تيپىل، تۇگەلدەي تالقانداۋى قاجەت. جۇڭگو تاۋەلسىز بولۋ كەرەك، جۇڭگو ازات بولۋ كەرەك، جۇڭگونىڭ ٴىسىن جۇڭگو حالقى ٴوزى مەڭگەرىپ، ٴوزى باسقارۋى كەرەك، جيانگەر مەملەكەتتەردىڭ قانداينىڭ بولسا دا ەندىگارى تيتتەي دە كيلىگۋىنە جول جوق.

جۇڭگو گۇميڭى — بارلىق ۇلت حالىق بۇقاراسىنىڭ گۇميڭى، جيانگەرلەردەن، فەودالداردان، گۋانلياۋ بۇرجۋازيا ەلەمەنتتەرىنەن، گوميندالڭ كەرتارتپاشىلارىنان جانە ولاردىڭ قولشوقپارلارىنان باسقا ادامداردىڭ ٴبارى ٴبىزدىڭ دوسىمىز، بىزدە كەڭ، بەرىك گۇميڭدىك بىرلىكساپ بار. بۇل بىرلىكساپتىڭ كەڭدىگى سونشالىق، ول

جۇمىسشى تابىن، ديحاندار تابىن، قالا ۇساق بۇرجۋازياسى مەن ۇلتتىق بۇرجۋازيانى قامتىپ وتىر. بۇل بىرلىكساپتىڭ بەرىكتىگى سونشالىق، وندا ٴارقانداي جاۋدى جەڭەتىن، ٴارقانداي قيىنشىلىقتى جەڭە الاتىن قايتپاس جىگەر، سارقىلماس قۋات بار. ٴبىز جاساپ وتىرعان قازىرگى ٴداۋىر — جيانگەرلىك ٴتۇزىم بۇكىلدەي كۇيرەۋگە بەت العان ٴداۋىر، جيانگەرلەر قۇتىلا المايتىن داعدارىسقا بەلشەسىنەن باتىپ وتىر، ولار جۇڭگو حالقىنا قانشاما ۇزدىكسىز قارسى تۇرسا دا، جۇڭگو حالقى ٴبارىبىر امالىن تاۋىپ ەڭ سوڭعى جەڭىسكە جەتە الادى.

سونىمەن قاتار، ٴبىز بۇكىل دۇنيە جۇزىنە بىلاي دەپ مالىمدەيمىز: ٴبىزدىڭ قارسى تۇراتىنىمىز — تەك جيانگەرلىك ٴتۇزىم جانە جيانگەرلىكتىڭ جۇڭگو حالقىنا قارسى قاسكۇنەمدىك جوسپارلارى. ٴارقانداي شەتەل ۇكىمەتتەرى جۇڭگو كەرتارتپاشىلارىنان قارىم-قاتىناسىن ٴۇزىپ، ەندىگارى جۇڭگو كەرتارتپاشىلارىمەن ٴسوز بايلاسپاۋدى نەمەسە ولارعا جاردەم بەرمەۋدى، سونداي-اق حالىقتىق جۇڭگوعا جالعان ەمەس، شىن مانىندەگى دوستىق پوزيتسيا ۇستاۋدى قالاسا، ٴبىز ولارمەن تەڭدىك، ٴوزارا پايدا جەتكىزۋ جانە ليڭتۋ مەن جۋچۋاندى ٴوزارا قۇرمەتتەۋ ٴپرينسيپى نەگىزىندە ۋايجياۋلىق قارىم-قاتىناس ورناتۋ ماسەلەسى تۋرالى كەلىسسوز جۇرگىزۋدى قالايمىز. جۇڭگو حالقى دۇنيەدەگى ٴار ەل حالقىمەن دوستىق-ىستەستىك ورناتۋدى، حالىقارالىق ساۋدا ىستەرىن قالپىنا كەلتىرۋدى جانە دامىتۋدى، ٴسويتىپ، ٴوندىرىستى وركەندەتىپ، شارۋاشىلىقتى گۇلدەندىرۋدى قالايدى.

ۋاكىل مىرزالار: جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىن شاقىرىپ،

دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت قۇرۋىمىزدىڭ بارلىق شارت-جاعدايى تۇگەل پىسىپ جەتىلدى. بۇكىل جۇڭگو حالقى ٴبىزدىڭ كەڭەس شاقىرۋىمىزدى جانە ۇكىمەت قۇرۋىمىزدى سونشاما ىنتىعا كۇتىپ وتىر. ٴبىزدىڭ قازىرگى باستاپ وتىرعان قىزمەتىمىزدىڭ بۇل ٴۇمىتتى قاناعاتتاندىرا الاتىندىعىنا، ٴتىپتى بۇل ٴۇمىتتى كوپ ۇزاماي-اق قاناعاتتاندىرا الاتىندىعىنا مەن سەنەمىن.

جۇڭگو دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەتى قۇرىلىسىمەن، ونىڭ قىزمەتىنىڭ باستى تۇيىندەرى مىناداي بولادى: (1) كەرتارتپاشىلاردىڭ قالدىقتارىن الاستاۋ، كەرتارتپاشىلاردىڭ بۇلىگىن جانىشتاۋ؛ (2) مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا، اسا زور كۇش جۇمساپ، حالىقتىڭ شارۋاشىلىق ىستەرىن قالپىنا كەلتىرۋگە جانە وركەندەتۋگە كىرىسۋ، سونىمەن قاتار حالىقتىڭ مادەنيەت، وقۋ-اعارتۋ ىستەرىن قالپىنا كەلتىرۋ جانە دامىتۋ.

جۇڭگونىڭ تاعدىرى حالىقتىڭ قولىنا وتىسىمەن-اق، جۇڭگو بەينە شىعىستان كوتەرىلگەن كۇن ٴتارىزدى ٴوزىنىڭ شۇعىلالى نۇرىن ۇلان-بايتاق جەرگە شاشقانىن، تەزارادا كەرتارتپا ۇكىمەتتەن قالعان قوقىستاردى ارىلتىپ، سوعىس جاراقاتتارىن ساۋىقتىرعانىن، شىن جاڭا، قۇدىرەتتى، اتى زاتىنا ساي حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ قۇرىلعانىن جۇڭگو حالقى ٴالى-اق كورەتىن بولادى.

جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسى جاساسىن!
دەموكراتيالىق بىرلەسكەن ۇكىمەت جاساسىن!
بۇكىل ەل حالقىنىڭ ۇلى ىنتىماعى جاساسىن!

ەسكەرتۋلەر

① جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنە دايىندىق ۋىيىۋانحۋيىنىڭ ٴماجىلىسى 1949 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 15 ـ كۇنىنەن 19 ـ كۇنىنە دەيىن بىيپيڭدە شاقىرىلدى. بۇل جولعى ماجىلىسكە جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى، جۇڭگو گوميندان رەۆوليۋتسيالىق كوميتەتى (گوميندان سولشىلدارى)، جۇڭگو دەموكراتيالىق ليگاسى، ... دەموكراتيالىق پارتيالار، حالىقتىق ۇيىمدار، ٴار سالاداعى دەموكراتتار، ەلىمىزدەگى از ۇلتتار، شەتەلدەردەگى حۋاچياۋلاردى قامتىعان 23 ورىننان 134 ادام قاتىناستى. ماجىلىستە «جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنە دايىندىق ۋىيىۋانحۋيىنىڭ ۇيىمدىق تياۋلىيى»، «جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنە قاتىناساتىن ورىندار جانە ولاردىڭ ۋاكىلدەرىنىڭ سانى جونىندە بەلگىلەمە» قابىلداندى، ماۋزىدۇڭ جولداس باستاعان جاڭا ۋىيىۋانحۋي سايلاندى. ول كەزدە جاڭا ساياسي ٴماسليحات كەڭەسى دەپ اتالۋىنىڭ سەبەبى 1946 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى چۇڭچيڭدە وتكىزىلگەن ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنەن پارىقتاندىرۋ ٴۇشىن ەدى. كەيىن، 1949 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنى ساياسي ٴماسليحات كەڭەسىنىڭ 1 ـ كەزەكتى جالپى ٴماجىلىسى وتكىزىلگەن كەزدە، جۇڭگو حالىق ساياسي ٴماسليحات كەڭەسى دەپ وزگەرتىلدى.

② وسى تومداعى «جۇڭگو جۇڭيانىڭ سەنتابىر ٴماجىلىسى جونىندەگى ۇقتىرۋى»نىڭ ④ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

حالىق دەموكراتياسىنىڭ ديكتاتۋراسى تۋرالى

جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ 28 جىلدىعىن ەسكە ٴتۇسىرۋ بايانىسىمەن

(1949 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى)

1949 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى ـــ وسى كۇن جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ 28 جىلدى باسىپ وتكەندىگىن كورسەتەدى. بەينە ادام ٴتارىزدى، ونىڭ بالالىق، جاستىق، كامەلەتتىك جانە كارىلىك شاعى بولادى. جۇڭگو گۇڭچانداڭى ەندى جاس بالا ەمەس، 10 نەشە جاستاعى جاس ٴوسپىرىم دە ەمەس، قازىر ەرجەتتى. ادام كارىلىك جەتكەندە ولەدى، پارتيا دا سولاي بولادى. تاپتار جويىلىسىمەن تاپتىق كۇرەستىڭ قۇرالى بولعان بارلىق نارسەلەر، ساياسي پارتيالار مەن مەملەكەت ماشيناسى وزدەرىنىڭ رولىنان ايرىلىپ، قاجەت بولۋدان قالاتىندىقتان بىرتە-بىرتە جويىلادى، وزدەرىنىڭ تاريحي مىندەتىن اياقتاتادى، ٴسويتىپ، ادامزات قوعامى

ەڭ جوعارعى ساتىعا جەتەدى. ٴبىزدىڭ پارتيامىز بۋرجۋازيا ساياسي پارتيالارىنىڭ كەرىسىنشە. ولار تاپتاردىڭ جويىلاتىندىعىن، مەملەكەت بيلىگىنىڭ جويىلاتىندىعىن جانە پارتيانىڭ جويىلاتىندىعىن ايتۋدان قورقادى. ال ٴبىز ٴدال وسى نارسەلەردىڭ جويىلۋىن تەزدەتۋ ٴۇشىن شارت-جاعداي جاسايتىندىعىمىزدى، ايانباي كۇرەسەتىندىگىمىزدى اشىق مالىمدەيمىز. گۇڭچانداڭنىڭ باسشىلىعى مەن حالىق ديكتاتۋراسىندىق مەملەكەت بيلىگى انە سول شارت-جاعدايدىڭ ٴوزى. بۇل اقيقاتتى مويىندامايتىندار كوممۋنيزىمشىل ەمەس. ماركسيزىم-لەنينيزىمدى وقىماعان، پارتياعا جاڭادان ەنگەن جاس جولداستاردىڭ بۇل اقيقاتتى ٴالى بىلمەۋى ىقتيمال. ولار بۇل اقيقاتتى بىلۋگە ٴتيىس، سوندا عانا دۇنيەگە دۇرىس كوزقاراستا بولادى. ولار تاپتاردى جويۋ، مەملەكەت بيلىگىن جويۋ، پارتيانى جويۋ جولىمەن بۇكىل ادامزات جۇرەتىندىگىن بىلۋگە ٴتيىس، ماسەلە تەك ۋاقىت پەن شارت-جاعدايدا عانا. بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى كوممۋنيزىمشىلدەر بۋرجۋازياعا قاراعاندا كورەگەن، ولار زاتتاردىڭ ٴومىر ٴسۇرۋ جانە داموۋ زاڭدارىن تۇسىنەدى، ولار بيانجىڭفانى بىلەدى، ولار الىستى كورە الادى. بۋرجۋازيا بۇل اقيقاتتى جاقتىرمايدى، ويتكەنى ولار اۋدارىلىپ تاستالۋدى قالامايدى. اۋدارىلىپ تاستالۋ، مىسالى، كوز الدىمىزدا گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ ٴبىر تاراپتان اۋدارىلىپ تاستالۋى، وتكەندە جاپون جيھانگەرلىگىنىڭ ٴبىر تاراپتان جانە ٴار ەل حالقى تاراپىنان اۋدارىلىپ تاستالۋى، اۋدارىلىپ تاستالۋشىلار ٴۇشىن ايتقاندا، ازاپتى، ويلاۋعا دا اۋىر. جۇمىسشى تابى، ەڭبەكشى حالىق جانە گۇڭچانداڭ ٴۇشىن ەشقانداي اۋدارىلىپ تاستالۋ ماسەلەسى

تۇرعان جوق، قايتا ايانباي قىزمەت ىستەپ، شارت-جاعداي جاساپ، تاپتاردى، مەملەكەت بيلىگىن جانە ساياسي پارتيالاردى تابيعي تۇردە جويىلاتىن ەتۋ، ادامزاتتى ۇلى بىرلىكتىڭ زامانىنا جەتكىزۋ ماسەلەسى تۇر. ٴبىز تومەندە ايتپاقشى بولعان ماسەلەلەردى ايقىن ٴتۇسىندىرۋ ٴۇشىن، بۇل ارادا ادامزات دامۋىنىڭ ۇزاق بولاشاعى ماسەلەسىنە توقتالا كەتتىك.

ٴبىزدىڭ پارتيامىز 28 جىلدى باسىپ ٴوتتى، جۇرتقا ٴمالىم، بۇل جىلداردى بەيبىت جاعدايدا ەمەس، قايتا قيىنشىلىق جاعدايدا باسىپ ٴوتتى، بىزگە ەل ىشىندەگى جانە سىرتىنداعى، پارتيا ىشىندەگى جانە سىرتىنداعى جاۋلارمەن كۇرەسۋگە تۋرا كەلدى. ماركسكە، ەنگەلسكە، لەنينگە جانە ستالينگە العىس ايتامىز، ولار بىزگە قارۋ بەردى. بۇل قارۋ جيگۋانچياڭ ەمەس، ماركسيزم-لەنينيزم.

لەنين 1920-جىلى «كوممۋنيزم قوزعالىسىنداعى "سولشىلدىق" تىڭ بالالىق اۋرۋى» دەگەن كىتابىندا روسسيالىقتاردىڭ گىمىڭدىڭ ٴنازارياني ىزدەۋ بارىسىن سۋرەتتەپ جازدى[1]. روسسيالىقتار بىر-نەشە 10 جىل بويىنا اۋىر قيىنشىلىقتاردى باستارىنان كەشىرۋ ارقىلى عانا ماركسيزمدى تاپتى. جۇڭگونىڭ ٴبىرسىپىرا ىستەرى وكتابىر گىمىڭىنە دەيىنگى روسسياداعىمەن ۇقساس نەمەسە ۇقساسىراق بولدى. فەودالدىق ەزگى جاعىنان ۇقساس بولدى. ىقتىسات جانە مادەنيەت مەشەۋلىگى جاعىنان ۇقساسىراق بولدى. ەكى مەملەكەت تە مەشەۋ ەدى، جۇڭگو ٴتىپتى مەشەۋ ەدى. الدىڭعى قاتارلى ادامدار مەملە-كەتتى گۇلدەندىرۋ ٴۇشىن ايانباي قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزىپ، گىمىڭدىك اقيقات ىزدەدى، بۇل جاعىنان ۇقساس ەدى.

1840 ـ جىلعى اپيىن سوعىسى جەڭىلىسكە ۇشىراعاننان باستاپ، الدىڭعى قاتارلى جۇڭگولىقتار سانسىز اۋىر قيىنشىلىقتاردى باستا ـ رىنان كەشىرىپ، باتىس مەملەكەتتەرىنەن اقيقات ىزدەدى. حۇڭ شيۋچۋان، كاڭ يوۋۋېي②، يان فۋ③ جانە سۇن جۇڭشان جۇڭگو كوممۇنيستىك پارتياسى پايدا بولعانعا دەيىن باتىستان اقيقات ىزدەگەن ادامدار توبىنا ۋاكىلدىك ەتتى. ول كەزدە، العا باسۋعا تالپىنعان جۇڭگولىقتار باتىستىڭ جاڭا قاعيدالارى بولسا بولعانى، كىتاپ بىتكەنىنىڭ ٴبارىن وقي بەردى. جاپونياعا، انگلياعا، امەريكاعا، فرانسياعا، گەرمانياعا وقۋعا جىبەرىلگەندەردىڭ كوپتىگى تاڭعالار ـ لىق دارەجەگە جەتتى. ەل ىشىندە كەجۇي كۇشىنەن قالدىرىلدى، مەكتەپ④ قۇرۋ بەينە كوكتەمگى جاڭبىردان كەيىنگى بامبۇكتەي قاۋلاپ ٴوستى، باتىستان ۇيرەنۋگە كۇش جۇمسالدى. مەنىڭ جاس كەزىمدە ۇيرەنگەندەرىم دە وسى نارسەلەر بولدى. بۇل نارسەلەر باتىستىڭ بۋرجۋازيالىق دەموكراتيالىق مادەنيەتى، ياعني جاڭا ٴبىلىم دەلىنەتىندەر بولىپ، سول كەزدەگى قوعامدىق ىلىمدەر مەن جاراتىلىس عىلىمدارىن قامتىدى، ول جۇڭگونىڭ فەودالدىق مادەنيەتىمەن، ياعني كونە ٴبىلىم دەيتىنمەن قاراما ـ قارسى بولدى. وسى جاڭا بىلىمدەردى ۇيرەنگەن ادامدار، ۇتە ۇزاق ۋاقىت بويىنا وسىلارمەن جۇڭگونى قۇتقارۋعا ابدەن بولادى دەيتىن سەنىمدە بولىپ كەلدى، كونە ٴبىلىمدى جاقتاۋشىلاردى بىلاي قويعاندا، جاڭا ٴبىلىمدى جاقتاۋشىلاردىڭ وزدەرىنەن بۇعان كۇماندانۋشىلار وتە از بولدى. ولاردىڭ ويىنشا، مەملەكەتتى قۇتقارۋ ٴۇشىن تەك جاڭالىققا كوشۋ، جاڭالىققا كوشۋ ٴۇشىن تەك شەتەلدەردەن ۇيرەنۋ قاجەت بولدى. ول كەزدە شەتەلدەردەن تەك باتىستاعى كاپيتا ـ

ليستىك ەلدەر عانا ىلگەرى باسقان ەدى، ولار بۋرجۋازيانىڭ وسى زامانعى مەملەكەتىن تابىستى تۇردە قۇرىپ شىققان ەدى. جاپوندىقتاردىڭ باتىستان ۇيرەنۋى ناتيجەلى بولدى، جۇڭگولىقتاردىڭ جاپوندىقتاردان دا ۇيرەنگىسى كەلدى. ول كەزدەگى جۇڭگولىقتاردىڭ قاراۋىنشا، روسسيا مەشەۋ ەدى، روسسيادان ۇيرەنگىسى كەلەتىندەر تىم از ەدى. 19 ـ عاسىردىڭ 40 ـ جىلدارىنان باستاپ 20 ـ عاسىردىڭ باس كەزىنە دەيىن جۇڭگولىقتاردىڭ شەتەلدەردەن ۇيرەنۋ ٴمان ـ ٴجايى مىنە وسىنداي بولدى.

جيانگەرلىكتىڭ شاپقىنشىلىعى جۇڭگولىقتاردىڭ باتىستان ۇيرەنۋ قيالىن بىت ـ شىت ەتتى. عاجاپ، نە ٴۇشىن ۇستازدار ۇنەمى شاكىرتتەرىنە شاپقىنشىلىق جاسايدى؟ جۇڭگولىقتاردىڭ باتىستان ۇيرەنگەن نارسەلەرى از بولعان جوق، ٴبىراق ىلىككە جارامادى، ارمانداردى ىلعي ورىندالماي قالىپ وتىردى. تالاي رەتكى كۇرەستەردىڭ ٴبارى، سونىڭ ىشىندە شينحاي كىميىڭى سياقتى بۇكىل مەملەكەت كولەمىندەگى قوزعالىس تا، جەڭىلىسكە ۇشىرادى. مەملەكەت احۋالى كۇن ساناپ ناشارلاي بەردى، جاعداي ادامداردى كۇن كەشىرە المايتىن حالگە ٴتۇسىردى. كۇدىك تۋىلدى، كوبەيدى، وسە ٴتۇستى. دۇنيە جۇزىلىك ٴبىرىنشى سوعىس بۇكىل جەر ٴجۇزىن شايقالتتى. روسسيالىقتار وكتيابىر كىميىڭىن جاساپ، دۇنيەدە تۇڭعىش سوتسياليستىك مەملەكەت ورناتتى. بۇرىن شەتەلدەرگە كورىنبەي جاسىرىن جاتقان ۇلى روسسيا پرولەتارياتىنىڭ جانە ەڭبەكشى حالقىنىڭ كىميىڭدىك كۇش ـ جىگەرى لەنين مەن ستاليننىڭ باسشىلىعىندا جانار تاۋداي كەنەتتەن اتىلىپ شىقتى، جۇڭگولىقتار جانە بۇكىل ادامزات روسسيالىقتارعا باسقاشا قارايتىن بولدى.

سول كەزدە، تەك سول كەزدە عانا، جۇڭگولىقتاردىڭ يدياسىنان تۇرمىسىنا دەيىن جاڭا ُداۋىر باستالدى. جۇڭگولىقتار ماركسيزىم-لەنينيزىمدى ــ دۇنيە ُجۇزىنىڭ بارلىق جەرىنە ۇيلەسەتىن وسى جالپىعا ىبردەي اقيقاتتى تاپتى، سودان باستاپ جۇڭگونىڭ بەت-بەينەسىندە وزگەرىس بولدى.

جۇڭگولىقتار ماركسيزىمدى روسسيالىقتاردىڭ تانىستىرۋى ارقىلى تاپتى. وكتابىر گىميڭىنەن بۇرىن جۇڭگولىقتار لەنين مەن ستاليندى عانا ەمەس، ُتىپتى ماركس پەن ەنگەلستى دە بىلمەۋشى ەدى. وكتابىر گىميڭى زەڭبىرەگىنىڭ داۋىسى بىزگە ماركسيزىم-لەنينيزىمدى الىپ كەلدى. وكتابىر گىميڭى بۇكىل دۇنيە ُجۇزىنىڭ، سونداي-اق جۇڭگونىڭ الدىڭعى قاتارلى ادامدارىنىڭ دۇنيەگە پرولەتارلىق كوزقاراستى مەملەكەت تاعدىرىن زەرتتەۋدىڭ قۇرالى ەتە وتىرىپ، ُوز ماسەلەلەرىن قايتا ويلاستىرۋىنا كومەكتەستى. روسسيالىقتاردىڭ جولىمەن ُجۇرۋ ــ قورىتىندى مىنە وسى. 1919-جىلى جۇڭگودا 4-ماي قوزعالىسى تۋدى. 1921-جىلى جۇڭگو گوڭ-چانداڭى قۇرىلدى. سۇن جۇڭشان كۇدەر ُۇزىپ جۇرگەندە وكتابىر گىميڭى مەن جۇڭگو گوڭچانداڭىنا كەز بولدى. سۇن جۇڭشان وكتابىر گىميڭىن قارسى الدى، روسسيالىقتاردىڭ جۇڭگولىقتارعا كورسەتكەن كومەگىن قارسى الدى، جۇڭگو گوڭچانداڭىنىڭ وزىمەن ىستەس بولۋىن قارسى الدى. سۇن جۇڭشان قايتىس بولدى، جياڭ جيەشى باس كوتەردى. 22 جىلدىق ۇزاق ۋاقىت ىشىندە، جياڭ جيەشى جۇڭگونى تۇيىققا اپارىپ تىرەدى. بۇل مەزگىلدە فاشيزىمگە قارسى سوۆەت وداعى نەگىزگى كۇش بولعان دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىس 3 ُىرى جياناگەر مەملەكەتتىڭ تاس-

تالقانىن شىعاردى، 2 ٴىرى جيانگەر مەملەكەت سوعىستا السىرەدى، دۇنيە جۇزىندە تەك ٴبىر عانا ٴىرى جيانگەر مەملەكەت، ياعني امەريكا شىعىنعا ۇشىرامادى. ايتكەنمەن امەريكانىڭ ىشكى داعدارىسى وتە اۋىر. ول بۇكىل دۇنيە ٴجۇزىن قۇلدانىمسى كەلەدى، ول جياڭ جيەشىگە قارۋ-جاراقپەن كومەك بەرىپ، بىرنەشە مىليون جۇڭگولىقتى قىرعىزدى. جۇڭگو حالقى جۇڭگو گوڭچانداڭىنىڭ باسشىلىعىندا، جاپون جيانگەرلىگىن قۋىپ شىققانىنان كەيىن، 3 جىل حالىق ازاتتىق سوعىسىن جۇرگىزىپ، نەگىزگى جەڭىسكە جەتتى.

ٴسويتىپ، باتىستىڭ بۇرجۋازيالىق مادەنيەتى، بۇرجۋازيالىق دەموكراتياسى، بۇرجۋازيالىق رەسپۋبليكا فاڭ-انى جۇڭگو حالقىنىڭ نازارىندا تۇگەلىمەن كۇيرەدى. بۇرجۋازيالىق دەموكراتيا جۇمىسشى تابى باسشىلىعىنداعى حالىق دەموكراتياسىنا ورىن بەردى، بۇرجۋازيالىق رەسپۋبليكا حالىق رەسپۋبليكاسىنا ورىن بەردى. ٴسويتىپ، حالىق رەسپۋبليكاسى ارقىلى سوتسياليزمگە جانە كوممۋنيزمگە جەتۋدىڭ، تاپتاردىڭ جويىلۋىنا جانە دۇنيەنىڭ ۇلى بىرلىگىنە جەتۋدىڭ مۇمكىندىگى تۋىلدى. كاڭ يوۋۋي «ۇلى بىرلىك كىتابى»ن جازدى، ول ۇلى بىرلىككە جەتۋدىڭ جولىن تابا المادى، تابۋى دا مۇمكىن ەمەس ەدى. بۇرجۋازيالىق رەسپۋبليكا شەتەلدەردە بولعان، جۇڭگودا بولۋى مۇمكىن ەمەس، ويتكەنى جۇڭگو جيانگەرلىكتىڭ ەزگىسىنە ۇشىراعان مەملەكەت. بىردەن-ٴبىر جول — جۇمىسشى تابى باسشىلىق ەتەتىن حالىق رەسپۋبليكاسىن باسىپ ٴوتۋ.

باسقا نارسەلەردىڭ ٴبارى دە سىناپ كورىلدى، ٴبارى دە جەڭىلىسكە ۇشىرادى. باسقا نارسەلەرگە قۇشتار بولعان ادامداردىڭ كەيبىرەۋى مەرت بولدى، كەيبىرەۋى ەسىن جيدى، كەيبىرەۋى

وي ـ پىكىرلەرىن تۇزەتۋدە. وقيعانىڭ تەز دامىعاندىعى سونشالىق، كوپ ادامدار تۇتقىلدان بولعانداي سەزىندى، قايتادان ۇيرەنۋدىڭ قاجەت ەكەندىگىن ٴبىلدى. ادامداردىڭ مۇنداي كوڭىل كۇيى تۇسىنىكتى، ٴبىز مۇنداي ىزگى نيەتتى، قايتادان ۇيرەنۋگە تالپىنۋ پوزيتسياسىن قارسى الامىز.

جۇڭگو پرولەتارياتىنىڭ شيانفىڭدۇيى وكتيابر گىميڭىنەن كەيىن ماركسيزم ـ لەنينيزىمدى ۇيرەندى، جۇڭگو گۇڭچاندانىن قۇردى. ونىڭ ىزىنشە ساياسي كۇرەسكە اتتاندى دا، بۇرالاڭ جولدار ارقىلى 28 جىلدى باسىپ ٴوتىپ، ەندى عانا نەگىزگى جەڭىسكە جەتتى. 28 جىلدىق تاجىريبەمىزدە سۇن جۇڭشاننىڭ قايتىس بولار الدىندا قالدىرعان وسيەتىندەگى «40 جىلدىق تاجىريبە»سىندە ايتىلعانىنداي قورتىندىعا كەلدىك، ياعني جەڭىسكە جەتۋ ٴۇشىن «حالىق بۇقاراسىن وياتىپ، دۇنيە جۇزىندەگى ٴبىزدى وزدەرىمەن تەڭ كورەتىن ۇلتتارمەن بىرلەسە وتىرىپ، بىرگە كۇرەس جۇرگىزۋ قاجەت» ەكەندىگىن تەرەڭ تۇسىندىك. سۇن جۇڭشان دۇنيەگە بىزدەن باسقاشا كوزقاراستا بولدى، ماسەلەلەردى باسقاشا تاپتىق مايداندا تۇرىپ تەكسەرۋشى ەدى، ٴبىراق 20 ـ عاسىردىڭ 20 ـ جىلدارىندا، جيانگەرلىكپەن قالاي كۇرەسۋ ماسەلەسىندە، بىزبەن نەگىزىنەن انە سونداي ۇقساس قورتىندىعا كەلدى.

سۇن جۇڭشان قايتىس بولعالى 24 جىل بولدى، جۇڭگو گىميڭىنىڭ ٴنازارياسى مەن ٴامالياتى جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ باسشىلىعىندا بارىنشا العا قاراي دامىدى، جۇڭگونىڭ بەت ـ بەينەسى تۇبىرىنەن وزگەردى. قازىرگە دەيىن جۇڭگو حالقىنىڭ قول جەتكىزگەن باستى جانە نەگىزگى تاجىريبەلەرى مىناداي ەكى ٴتۇرلى: (1) مەملەكەت

ىشىندە حالىق بۇقاراسىن ۇياتۋ. اتاپ ايتقاندا، جۇمىسشى تابىمەن، ديحاندار تابىمەن، قالا ۇساق بۇرجۋازياسىمەن جانە ۇلتتىق بۇرجۋازيامەن ىنتىماقتاسا وتىرىپ، جۇمىسشى تابىنىڭ باسشىلىعىندا مەملەكەت ىشىندە بىرلىكساپ قۇرۋ، سونىمەن قاتار مۇنى دامىتا ٴتۇسىپ، جۇمىسشى تابىنىڭ باسشىلىعىنداعى، جۇمىسشى-ديحان وداعىن نەگىز ەتكەن، حالىق دەموكراتياسى ديكتاتۋراسىندىق مەملەكەت قۇرۋ؛ (2) مەملەكەت سىرتىندا، دۇنيە جۇزىندەگى ٴبىزدى وزدەرىمەن تەڭ كورەتىن ۇلتتارمەن جانە بارلىق ەلدەردىڭ حالىقتارىمەن بىرلەسىپ، بىرگە كۇرەس جۇرگىزۋ. اتاپ ايتقاندا، سوۆەت وداعىمەن بىرلەسىپ، حالىق دەموكراتياسىندىق مەملەكەتتەرمەن بىرلەسىپ جانە باسقا دا ەلدەردىڭ پرولەتارياتىمەن، قالىڭ حالقىمەن بىرلەسىپ حالىقارالىق بىرلىكساپ قۇرۋ.

«سىزدەر ٴبىر جاقتا شىعىپ الدىڭىزدار.» ٴدال سولاي. ٴبىر جاقتا شىعىپ الۋدى بىزگە سۇن جۇڭشاننىڭ 40 جىلدىق تاجىريبەسى مەن گۇڭچانداڭنىڭ 28 جىلدىق تاجىريبەسى ۇيرەتتى، جەڭىسكە جەتۋ جانە جەڭىستى نىعايتۋ ٴۇشىن ٴبىر جاقتا شىعىپ الۋ قاجەت ەكەنىن تەرەڭ تۇسىندىك. 40 جىل مەن 28 جىلدىڭ تاجىريبەلەرى بويىنشا، جۇڭگولىقتار نە جيانگەرلىك جاقتا شىعادى، نە سوتسياليزم جاقتا شىعادى، استە بۇدان تىسقارى بولمايدى. ارالىقتا تۇرۋعا بولمايدى، ٴۇشىنشى جول جوق. ٴبىز جيانگەرلىك جاقتا شىققان جياڭ جيەشى كەرتارتپاشىلارىنا قارسىمىز، ٴبىز ٴۇشىنشى جول دەيتىن قۇر قيالعا دا قارسىمىز.

«سىزدەر تىم سوقتىعا بەرەسىزدەر.» ٴبىزدىڭ ايتقانىمىز ىشكى-سىرتقى كەرتارتپاشىلارعا، ياعني جيانگەرلەرگە جانە

ولاردىڭ يىتارشىلارىنا قاراتىلعان، باسقا ەشقانداي ادامعا قاراتىلعان ەمەس. بۇل ادامدار جونىندە سوقتىعۋ نەمەسە سوقتىقپاۋ ماسەلەسى بولىپ وتىرعان جوق، سوقتىقساڭ دا سول، سوقتىقپاساڭ دا سول، ويتكەنى ولار كەرتارتپاشىلار. كەرتارتپاشىلار مەن گىمىڭشىلدەردىڭ شەگىن انىق ايىرعاندا، كەرتارتپاشىلاردىڭ قاسكۇنەمدىگى مەن زىمياندىعىن اشكەرەلەگەندە، گىمىڭشىلدەردىڭ شىكى قىراعىلىعىن ارتتىرعاندا جانە نازارىن اۋدارعاندا، ءوز جىگەرىمىزدى ءوسىرىپ، جاۋدىڭ ساعىن سىندىرعاندا عانا كەرتارتپاشىلاردى جەتىم قالدىرۋعا، جەكەۋگە نەمەسە ولاردىڭ ورنىن الۋعا بولادى. جىرتقىش ايۋاننىڭ الدىندا تىتتەي دە جۇرەكسىزدىك ىستەۋگە بولمايدى. ءبىز جىڭياڭگاڭداعى ۋۋسۇڭنان ۇيرەنۋگە ءتيىسپىز. ۋۋسۇڭنىڭ قاراۋىنشا، جىڭياڭگاڭداعى جولبارىسقا سوقتىقساڭ دا سول، سوقتىقپاساڭ دا سول، ول ءبارىبىر ادام جەيدى. نە جولبارىستى ءولتىرۋ كەرەك، نە جولبارىسقا جەم بولۋ كەرەك، ەكىنىڭ ءبىرى.

«ءبىز ساۋدا-ساتىق ىستەۋگە ءتيىسپىز.» ابدەن دۇرىس، ساۋدا-ساتىق قالاي دا ىستەلۋگە ءتيىس. ءبىز ساۋدا-ساتىق ىستەۋىمىزگە بوگەت بولاتىن ىشكى-سىرتقى كەرتارتپاشىلارعا عانا قارسىمىز، باسقا ەشكىمگە دە قارسى ەمەسپىز. جۇرت سونى بىلۋگە ءتيىس، ءبىزدىڭ شەتەلدەرمەن ساۋدا-ساتىق ىستەۋىمىزگە بوگەت بولاتىندار، سونداي-اق ءبىزدىڭ شەتەلدەرمەن ۋايىجياۋلىق قارىم-قاتىناس جاساۋىمىزعا بوگەت بولاتىندار، باسقالار ەمەس، ءدال جيانگەرلەر جانە ولاردىڭ يىتارشىسى جياڭ جيەشى كەرتارتپاشىلارى. ەل ىشىندەگى جانە حالىقارالىق بارلىق كۇشتەرمەن ىنتىماقتاسا وتىرىپ،

ىشكى-سىرتقى كەرتارتپاشىلاردى تالقانداعاندا، ٴبىزدىڭ ىستەۋىمىزگە ساۋدا-ساتىق تابىلادى، ٴبىزدىڭ تەڭدىك، ٴوزارا پايدا جەتكىزۋ جانە ليگىتتۋ مەن جۇچۇۋاندى ٴوزارا قۇرمەتتەۋ نەگىزىندە بارلىق مەملەكەتتەرمەن ۋايجىياۋلىق قارىم-قاتىناس ورناتۋىمىزعا مۇمكىندىك تۋىلادى.

«حالىقارالىق جاردەم الماي-اق جەڭىسكە جەتۋگە بولادى.» بۇل قاتە وي. جيانگەرلىك ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرعان داۋىردە، قاي-قاي مەملەكەتتىڭ ناعىز حالىقتىق جەڭىسى، ەگەر حالىقارالىق جەڭىستىك كۇشتەردىڭ الۋان ٴتۇرلى فورماداعى جاردەمى بولماعاندا، ٴوزىنىڭ جەڭىسىنە قول جەتكىزۋى مۇمكىن ەمەس. جەڭگەندە دە ونى بەكەمدەۋى مۇمكىن ەمەس. ۇلى وكتيابىر جەڭىسىنىڭ جەڭىسكە جەتۋى جانە بەكەمدەلۋى مىنە وسىنداي بولدى، مۇنى لەنين مەن ستالين بىزگە الدەقاشان ايتقان بولاتىن. دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستا 3 جيانگەر مەملەكەتتىڭ تالقاندالۋى دا جانە حالىق دەموكراتياسىندىق مەملەكەتتەردىڭ قۇرىلۋى دا وسىلاي بولدى. حالىقتىق جۇڭگودا دا قازىر وسىلاي بولىپ وتىر، بولاشاقتا دا وسىلاي بولادى. ويلاپ كورىڭىزدەرشى، ەگەر سوۆەت وداعى ٴومىر ٴسۇرىپ وتىرماعان بولسا، ەگەر فاشيزىمگە قارسى دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستىڭ جەڭىسى بولماعان بولسا، ەگەر جاپون جيانگەرلىگى جويىلماعان بولسا، ەگەر حالىق دەموكراتياسىندىق مەملەكەتتەر جارىققا شىقپاعان بولسا، ەگەر شىعىستاعى ەزىلگەن ۇلتتار كۇرەس جۇرگىزىپ وتىرماعان بولسا، ەگەر امەريكا، انگليا، فرانسيا، گەرمانيا، يتاليا، جاپونيا قاتارلى كاپيتاليستىك مەملەكەتتەر-دىڭ ىشكى بولەگىندەگى حالىق بۇقاراسى مەن ولارعا ۇستەمدىك

جۇرگىزىپ وتىرعان كەرتارتپاشىلار اراسىندا كۇرەس بولماعان بولسا، ەگەر وسىلاردىڭ جىينتىعى بولماعان بولسا، وندا، ٴبىزدىڭ توبە-مىزدەن ٴتونىپ وتىرعان حالىقارالىق كەرتارتپا كۇشتەر، ٴسوز جوق، قازىرگىدەن الدەنەشە ەسە زورايعان بولار ەدى. مۇنداي احۋالدا ٴبىزدىڭ جەڭىپ شىعۋىمىزعا بولار ما ەدى؟ ارينە، بولماس ەدى. جەڭىپ شىققاندا دا ونى بەكەمدەۋ مۇمكىن بولماعان بولار ەدى. بۇل ىستە جۇڭگو حالقىنىڭ تاجىريبەسى وتە مول. سۇن جۇڭشاننىڭ قايتىس بولار الدىندا حالىقارالىق كۇميگىدىك كۇشتەرمەن بىرلەسۋ قاجەت دەگەن ٴسوزى مۇنداي تاجىريبەنى الدەقاشان كورسەتكەن بولاتىن.

«ٴبىز انگليا، امەريكا ۇكىمەتتەرىنىڭ جاردەمىنە مۇقتاجبىز.» قازىرگى كەزدە بۇل دا بالالىق وي. قازىرگى كەزدە انگليا مەن امەريكانى بيلەپ وتىرعاندار ٴالى دە جيانگەرلەر، ولار حالىقتىق مەملەكەتكە جاردەم بەرەر مە؟ ٴبىز بۇل مەملەكەتتەرمەن ساۋدا-ساتىق ىستەلىك، سونداي-اق بۇل مەملەكەتتەر الداعى كۇندە ٴوزارا پايدا جەتكىزۋ شارتىمەن بىزگە قارىز اقشا بەرۋگە رازى بولادى دەپ-اق ەسەپتەلىك، سوندا نەلىكتەن وسىلاي ىستەگەن بولار ەدى؟ مۇنى جۇڭگو حالقىنا پالەندەي جاردەمدەسۋ ٴۇشىن ەمەس، قايتا بۇل مەملەكەتتەردەگى كاپيتاليستەردىڭ پايداعا يە ەتۋ، بانكە قوجايىندارىن وسىمگە يە ەتۋ، سونىمەن وزدەرىن داعدارىستان قۇتىلدىرۋ ٴۇشىن ىستەگەن بولار ەدى. قازىر بۇل مەملەكەتتەردەگى كوگىچاندا گدار مەن العاباسار پارتيا-توپتار ٴوز ۇكىمەتتەرىن بىزبەن ساۋدا-ساتىق ىستەۋگە، ٴتىپتى ۋايجياۋلىق قارىم-قاتىناس ورناتۋعا قۇزاۋدا. بۇل — ىزگى نيەت، مۇناڭ ٴوزى جاردەم. مۇنى وسى مەملەكەتتەردەگى بۇرجۋازياناڭ ارەكەتتەرىمەن ٴبىر قاتارعا قويۋعا

بولمايدى. سۇن جۇڭشان ٴوز ومىرىندە كاپيتاليستىك مەملەكەتتەردەن سانسىز رەت جاردەم سۇراعان ەدى، ناتيجەدە ٴبارى دە جوققا شىقتى، كەرىسىنشە، اياۋسىز سوققىعا ۇشىرادى. سۇن جۇڭشان ٴوز ومىرىندە ٴبىر-اق رەت حالىقارالىق جاردەم الدى، بۇل سوۆەت وداعىنىڭ جاردەمى ەدى. وقىرماندار دىڭ سۇن جۇڭشان مىرزانىڭ وسيەتىن وقىپ كورۋىن سۇرايمىن، ول وسيەتىندە ادامدارعا جيانگەر مەملەكەتتەردىڭ جاردەمىنە كوز ٴسۇزۋدى ەمەس، قايتا ادامدارعا «دۇنيە جۇزىندەگى ٴبىزدى وزدەرىمەن تەڭ كورەتىن ۇلتتارمەن بىرلەسۋ»دى شىن ىقىلاسپەن تاپسىردى. سۇن جۇڭشان مىرزا تاجىريبەلى بولدى، ول زيان تارتقان، الدانعان بولاتىن. ٴبىز ونىڭ ٴسوزىن ەسىمىزدە ساقتاۋىمىز كەرەك، ەندىگارى الدانباۋىمىز كەرەك. ٴبىز حالىقارالىق جاقتا جيانگەرلىككە قارسى سوۆەت وداعى باستاعان شەپ جاعىندامىز، ناعىز، دوستىق جاردەمدى وسى جاقتان عانا ىزدەۋگە بولادى، جيانگەرلىك شەپ جاقتان ىزدەۋگە بولمايدى.

«سىزدەر دۋسايلىق ىستەپ وتىرسىزدار.» سۇيكىتى مىرزالار، دۇرىس ايتاسىزدار، ٴبىز ٴدال سولاي ىستەپ وتىرمىز. جۇڭگو حالقىنىڭ بىرنەشە 10 جىل بويى جيناعان بارلىق تاجىريبەسى بىزگە حالىق دەموكراتياسىنىڭ ديكتاتۋراسىن جۇرگىزۋدى ۇيرەتتى، مۇنى حالىق دەموكراتياسىنىڭ دۋسايى دەسە دە بولادى، ٴبارىبىر، ول كەرتارتپاشىلاردى سويلەۋ ۇقىعىنان ماحرۇم ەتەدى، تەك حالىققا عانا سويلەۋ ۇقىعىن بەرەدى.

حالىق دەگەن نە؟ جۇڭگودا قازىرگى كەزەڭدە حالىق — جۇمىسشى تابى، ديحاندار تابى، قالا ۇساق بۇرجۋازياسى جانە ۇلتتىق بۇرجۋازيا. بۇل تاپتار جۇمىسشى تابى مەن كوممۋنيستىك پارتيانىڭ باسشىلىعىندا

ىنتىماقتاسا وتىرىپ، ٴوز مەملەكەتىن قۇرىپ، ٴوز ۇكىمەتىن سايلاپ، جيانگەرلەردىڭ ىتارشىلارىنا، ياعني ديجۋ تابى مەن گۋانليياۋ بۇرجۋازياعا، سونداي-اق وسى تاپتارعا ۋاكىلدىك ەتەتىن گوميندانىڭ كەرتارتپاشىلارىنا جانە ولاردىڭ قولشوقپارلارىنا ديكتاتۋرا جۇرگىزەدى، دۋسايلىق جۇرگىزەدى، وسى ادامداردى ەزەدى، ولاردىڭ تىنىش جۇرۋىنە عانا جول بەرەدى، ولاردىڭ الباتى سويلەپ، الباتى ارەكەتتەنۋىنە جول بەرمەيدى. ەگەر الباتى سويلەپ، الباتى ارەكەتتەنسە دەرەۋ شەكتەيدى، جازاعا تارتادى. ال حالىق ىشىندە دەموكراتيالىق ٴتۇزىم جۇزەگە اسىرىلادى، حالىقتا ٴسوز سويلەۋ، جيىن اشۋ جانە ۇيىمدارعا ۇيىسۋ سياقتى بوستاندىق ۇقىق بولادى. سايلاۋ ۇقىعى تەك حالىققا عانا بەرىلەدى، كەرتارتپاشىلارعا بەرىلمەيدى. بۇل ەكى جاقتىڭ — حالىق ىشىنە قاراتىلعان دەموكراتيا جاق پەن كەرتارتپاشىلارعا قاراتىلعان ديكتاتۋرا جاقتىڭ ٴوزارا ۇشتاسۋى حالىق دەموكراتياسىنىڭ ديكتاتۋراسى بولادى.

نە سەبەپتى بۇلاي ىستەلەدى؟ جۇرتقا وتە ايقىن. بۇيتپەگەندە، گىميڭ جەڭىلىسكە ۇشىرايدى، حالىق اپاتقا تاپ بولادى، مەملەكەت قۇريدى.

«سىزدەر مەملەكەت بيلىگىن جويماقشى ەمەس پە ەدىڭىزدەر؟». جويامىز، ٴبىراق قازىر جويمايمىز، قازىر جويۋىمىزعا دا بولمايدى. نەگە؟ جيانگەرلەر ٴالى دە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر، ەل ىشىندە كەرتارتپاشىلار ٴالى دە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر، ەل ىشىندە تاپتار ٴالى دە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر. ٴبىزدىڭ قازىرگى مىندەتىمىز حالىقتىڭ مەملەكەت ماشيناسىن — مۇندا باستىلارى حالىقتىڭ ارمياسى، حالىقتىڭ ساقشىسى جانە حالىقتىڭ قازىگى ايتىلىپ وتىر — كۇشەيتۋ،

ٴسويتىپ، مەملەكەت قورعانىسىن نىعايتۋ جانە حالىق مۇددەسىن قور-عاۋ. وسىلاردى شارت ەتكەندە، جۇڭگودا جۇمىسشى تابىنىڭ جانە گۇڭچاندانگىنىڭ باسشىلىعىندا نىق قادامەن اۋىل شارۋاشىلىقتى ەلدەن ونەركاسىپتى ەلگە ٴوتۋدىڭ، جاڭا دەموكراتيالىق قوعامنان سوتسياليستىك قوعامعا جانە كوممۋنيستىك قوعامعا ٴوتۋدىڭ، تاپ-تاردى جويۋدىڭ، ۇلى بىرلىكتى جۇزەگە اسىرۋدىڭ مۇمكىندىگى تۋىلادى. ارميا، ساقشى، فاتيلىڭ سياقتى مەملەكەت ماشيناسى ــ تاپتىڭ تاپتى ەزۋ قۇرالى. جاۋ تاپتار ٴۇشىن ول ەزۋ قۇرالى، ول زورلىق كۇش، ەشقانداي دا «قايىرىمدى» نارسە ەمەس. «سىز-دەر قايىرىمسىزسىزدار». ٴدال سولاي. ٴبىز كەرتارتپاشىلاردىڭ جانە كەرتارتپا تاپتاردىڭ كەرتارتپا ارەكەتىنە استە قايىرىمدى ساياسات قولدانبايمىز. ٴبىز تەك حالىق ىشىنە عانا قايىرىمدى ساياسات قولدانامىز، حالىقتا جاتپايتىن كەرتارتپاشىلارعا جانە كەرتارتپا تاپتاردىڭ كەرتارتپا ارەكەتىنە قايىرىمدى ساياسات قولدانبايمىز.

حالىقتىق مەملەكەت حالىقتى قورعايدى. حالىقتىق مەملەكەت بولعاندا عانا، حالىقتا بۇكىل ەل كولەمىندە جانە جالپى كولەمدە دەموكراتيالىق ادىسپەن وزدەرىن تاربيەلەپ جانە وزدەرىن وزگەر-تىپ، وزدەرىن ىشكى-سىرتقى كەرتارتپاشىلاردىڭ ىقپالىنان (بۇل ىقپال قازىر ٴالى وتە زور، ۇزاق ۋاقىتقا دەيىن ٴومىر سۇرە-دى، تەز جويىلا قويمايدى) قۇتىلدىرۋ، وزدەرىنىڭ ەسكى قوعامنان الا كەلگەن جامان ادەتتەرى مەن جامان يديالارىن وزگەرتۋ، وزدەرىن كەرتارتپاشىلار كورسەتكەن تەرىس جولعا تۇسىرمەۋ، سون-داي-اق ۇدىكسىز العا باسىپ، سوتسياليستىك قوعامعا جانە كوممۋ-

نيستىك قوعامعا قاراي ىلگەرلەۋ مۇمكىنشىلىگى بولادى.

ٴبىزدىڭ بۇل جاقتا قولدانانىن ٴادىسىمىز— زورلاۋ ٴادىسى ەمەس، دەموكراتيالىق ٴادىس، ياعني يلاندىرۋ ٴادىسى. حالىقتىڭ زاڭعا قايشىلىق ىستەگەندەرى بولسا، ولاردا جازالانادى، تۇرمەگە دە قامالادى، ٴولىم جازاسى بەرىلەتىندەرى دە بولادى، ٴبىراق بۇل كەيبىر ايىرىم احۋال، مۇنىڭ كەرتارتپا تاپتارعا جۇرگىزىلەتىن تاپتىق ديكتاتۋرادان پرينسيپتىك ايىرماشىلىعى بار.

كەرتارتپا تاپ پەن كەرتارتپا توپتىڭ ادامدارى ٴوز اكىمياتى قۇلاتىلعاننان كەيىن قوزعالاڭ تۋدىرماسا، بۇزعىنشىلىق ىستەمەسە، بۇلىك شىعارماسا، ولارعا دا جەر بەرىلەدى، قىزمەت بەرىلەدى، ولاردىڭ ٴومىر سۇرۋىنە جول بەرىلەدى، ەڭبەك بارىسىندا وزدەرىن وزگەرتىپ، جاڭا ادام بولۋىنا جول بەرىلەدى. ولار ەگەر ەڭبەك ەتۋدى قالاماسا، حالىقتىق مەملەكەت ولاردى ەڭبەك ىستەۋگە ماجبۇرلەيدى. ولارعا ۇگىت، تاربيە قىزمەتتەرى دە جۇرگىزىلەدى، جۇرگىزىلگەندە بەينە تۇتقىنداعى جۇڭگۋاندار اراسىندا جۇرگىزگەنىمىز سياقتى بارىنشا كوڭىل قويىلىپ، بارىنشا تولىق جۇرگىزىلەدى. مۇنى «قايىرىمدى ساياسات قولدانعاندىق» دەۋگە دە بولار، الايدا بۇل ٴبىزدىڭ ەجەلگى جاۋ تاپتاردىڭ ادامدارىنا زورلاپ جۇرگىزەتىن شارامىز، مۇنى ٴبىزدىڭ گىمىڭشىل حالىق ىشىنە قاراتقان ٴوزىن ٴوزى تاربيەلەۋ قىزمەتىمىزبەن ٴبىر قاتارعا قويۋعا بولمايدى.

كەرتارتپا تاپتارعا قاراتىلعان مۇنداي وزگەرتۋ قىزمەتىن تەك گۇڭچاندانىڭ باسشىلىعىنداعى حالىق دەموكراتياسى ديكتاتۋراسىندىق مەملەكەت قانا ىستەي الادى. بۇل قىزمەت جاقسى ىستەلسە، جۇڭگو—

داعى باستى قاناۋشى تاپتار — دىحۋ تابى مەن گۋانلياۋ بۇرجۋازيا، ياعني لۇگدۋان بۇرجۋازيا ٴبىرجولاتا جويىلادى. ٴبىر عانا ۇلتتىق بۇرجۋازيا قالادى، قازىرگى كەزەڭدە ولاردىڭ اراسىنداعى ٴبىرسىپىرا ادامدارعا ٴبىرسىپىرا لايىقتى تاربيە قىزمەتتەرىن جۇرگىزۋگە بولادى. كەلەشەكتە سوتسياليزمدى جۇزەگە اسىرۋ، ياعني جەكە مەنشىكتەگى كارحانالاردى مەملەكەت مەنشىگىنە الۋ كەزىندە تاعى دا ىلگەرلەي ٴتۇسىپ، ولارعا قاراتا تاربيە جانە وزگەرتۋ قىزمەتى جۇرگىزىلەدى. حالىق ٴوز قولىندا كۇشتى مەملەكەت ماشيناسى تۇرعاندا، ۇلتتىق بۇرجۋازيانىڭ قوزعالاڭ تۋدىرۋىنان قورىقپايدى.

كەلەلى ماسەلە — ديحانداردى تاربيەلەۋ. ديحاندار شارۋاشىلىعى بىتىراندى شارۋاشىلىق، سوۆەت وداعىنىڭ تاجىريبەسىنە قاراعاندا، ۇزاق ۋاقىت جۇمىساعاندا جانە ۇقىپتىلىقپەن ىستەگەندە عانا اۋىل شارۋاشىلىعىن قوعامداندىرۋعا بولادى. اۋىل شارۋاشىلىعى قوعامداندىرىلماينشا، تولىق، بەرىك سوتسياليزم بولمايدى. اۋىل شارۋاشىلىعىن قوعامداندىرۋدىڭ قادامدارى مەملەكەتتىڭ كارحانالاردى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن قۋاتتى ونەركاسىپتىڭ دامۋىنا سايكەستەندىرىلۋى كەرەك⑥. حالىق دەموكراتياسى ديكتاتۋراسىنىق مەملەكەت ەلدى ونەركاسىپتەندىرۋ ماسەلەسىن ساتىلى تۇردە شەشىپ وتىرۋى كەرەك. بۇل ماقالادا ىقتىسادي ماسەلەلەرگە كوپ توقتالماقشى ەمەسپىن، ونى ەگجەي-تەگجەيلى بايانداپ وتىرمايمىن.

1924-جىلى سۇن جۇڭشان ٴوزى باسشىلىق ەتكەن جانە كوممۋنيستەر قاتناسقان گومينداڭنىڭ 1-رەتكى بۇكىل مەملەكەتتىك قۇرىلتايى ايگىلى شۋانيان قابىلدادى. بۇل شۋانياندا بىلاي دەلىنگەن بولاتىن: «تاياۋ زامان ەلدەرىندە ايتىلىپ جۇرگەن

حالىق ۇقىمى ٴتۇزىمى ۇنەمى بۇرجۋازياعا ٴتان بولدى دا، جاي حالىقتى ەزۋ قۇرالىنا اينالدى. ال گومىنداڭنىڭ حالىق ۇقىمى مۇراتى جالپى جاي حالىققا ورتاق بولادى، ازشىلىقتىڭ مەنشىگىندە بولمايدى.» كىم كىمگە باسشىلىق ەتۋ ماسەلەسىن ەسەپكە الماي، ادەتتەگى ساياسي گاڭلىڭ رەتىندە ايتقاندا، بۇل ارادا ٴسوز بولىپ وتىرعان حالىق ۇقىمى مۇراتى ٴبىز ايتىپ جۇرگەن حالىق دەموكراتياسىنا نەمەسە جاڭا دەموكراتياعا سايكەس كەلەدى. تەك ادەتتەگى جاي حالىققا ورتاق بولعان، بۇرجۋازيانىڭ مەنشىكتەنۋىنە جول بەرىلمەيتىن مەملەكەت ٴتۇزىمى، ەگەر جۇمىسشى تابىنىڭ باسشىلىعى قوسىلاتىن بولسا، حالىق دەموكراتياسى ديكتاتۋراسىندىق مەملەكەت ٴتۇزىمى بولادى.

جياڭ جيەشى سۇن جۇڭشانعا وپاسىزدىق ىستەپ، گۋانلياۋ بۇرجۋازيا مەن ديجۋ تابىنىڭ ديكتاتۋراسىن جۇڭگونىڭ جاي حالقىن ەزۋدىڭ قۇرالى ەتتى. 22 جىل بويى جۇرگىزىلىپ كەلگەن بۇل فانگميڭدىڭ ديكتاتۋرا ٴبىز باسشىلىق ەتكەن جۇڭگونىڭ جاي حالقى جاعىنان ەندى عانا قۇلاتىلدى.

ٴبىزدى «دۋسايلىق» نەمەسە «جيچۋانجۋيىلىك» جۇرگىزىپ وتىرسىڭدار دەپ ياناتتايتىن شەتەل كەرتارتپا شالارىنىڭ وزدەرى دۋسايلىق نەمەسە جيچۋانجۋيىلىك جۇرگىزىپ وتىرعان ادامدار. ولار بۇرجۋازيانىڭ پرولەتارياتقا جانە باسقا دا حالىققا قاراتقان ٴبىر تاپتىق دۋسايلىق ٴتۇزىمىن، ٴبىر تاپتىق جيچۋانجۋيىن جۇرگىزىپ وتىر. سۇن جۇڭشان تاياۋ زامان ەلدەرىنىڭ جاي حالقىن ەزگەن بۇرجۋازياسى دەگەندە، ٴدال وسى ادامداردى ايتقان بولاتىن. جياڭ جيەشى فانگميڭدىڭ دۋسايلىقتى وسى كەرتارتپا سۇمپايىلاردان

ۇيرەنگەن.

سۇڭ حاندىعىنىڭ فيلوسوفى جۋشي دەگەن ادام كوپ كىتاپ جازدى، كوپ سوزدەر ايتتى، كوپشىلىك ولاردى ۇمىتىپ قالدى، ٴبىراق ونىڭ ٴبىر اۋىز ٴسوزىن ٴالى ۇمىتپاعان جوق: «باسقالاردىڭ ٴوز ىستەگەنىن وزىنە ىستەۋ.»⑦ ٴبىز ٴدال سولاي ىستەپ وتىرمىز، ياعني جيانگەرلەردىڭ جانە ولاردىڭ يتارشىسى جياڭ جيەشى كەرتارتپا-شىلارىنىڭ ٴوز ىستەگەنىن جيانگەرلەردىڭ جانە ولاردىڭ يتارشىسى جياڭ جيەشى كەرتارتپاشىلارىنىڭ وزدەرىنە ىستەپ وتىرمىز. وسى عانا، باسقا نە بولماق!

گميڭدىڭ ديكتاتۋرا مەن فانگميڭدىڭ ديكتاتۋرا سيپاتى جاعىنان ٴبىر-بىرىنە قاراما-قارسى، ال الدىڭعىسى سوڭعىسىنان ۇيرەنگەن. بۇل ۇيرەنۋ وتە قاجەتتى. گميڭشىل حالىق ەگەر فانگميڭشىل تاپتارعا ۇستەمدىك جۇرگىزۋدىڭ وسى ٴادىسىن ۇيرەنىپ الماسا، ولار اكىمياتتى ۇستاپ تۇرا المايدى، ولاردىڭ اكىمياتى ىشكى-سىرتقى كەرتارتپاشىلار جاعىنان اۋدارىلىپ تاستالادى، ىشكى-سىرتقى كەرتارتپاشىلار جۇڭگودا قايتا باس كوتەرەدى، گميڭشىل حالىق اپاتقا ۇشىرايدى.

حالىق دەموكراتياسى ديكتاتۋراسىنىڭ نەگىزى — جۇمىسشى تابىنىڭ، ديحاندار تابىنىڭ جانە قالا ۇساق بۇرجۋازياسىنىڭ وداعى، باستىسى، جۇمىسشىلار مەن ديحاندار وداعى، ويتكەنى بۇل ەكى تاپ جۇڭگوداعى جان سانىنىڭ 80 — 90 پىراسەنتىن ۇستايدى. جيانگەرلەر مەن گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىن قۇلاتاتىن، نەگىزىنەن، وسى ەكى تاپتىڭ كۇشى. جاڭا دەموكراتيزمنەن سوتسياليزمگە وتۋدە، نەگىزىنەن، وسى ەكى تاپتىڭ وداعىنا سۇيەنىلەدى.

حالىق دەموكراتياسىنىڭ دىكتاتۋراسى جۇمىسشى تابىنىڭ باسشى-لىعىنا مۇقتاج. ويتكەنى جۇمىسشى تابى عانا ەڭ كورەگەن، قالتقىسىز، گىمىگىدىڭ دايەكتىلىگىكە ەڭ باي تاپ. بۇكىل گىمىڭ تارىيحى جۇمىسشى تابىنىڭ باسشىلىعى بولماعاندا گىمىگىنىڭ جەڭىلەتىندىگىن، جۇمىسشى تابىنىڭ باسشىلىعى بولعاندا گىمىگىنىڭ جەڭىپ شىعاتىن-دىعىن دالەلدەدى. جىيانگەرلىك داۋىردە ەرقانداي مەملەكەتتە باسقا ەشقانداي تاپ ەشقانداي ناعىز گىمىگكە باسشىلىق ەتىپ، ونى جەڭىسكە جەتكىزە المايدى. جۇڭگونىڭ ۇساق بۇرجۋازياسى مەن ۇلتتىق بۇرجۋازياسى تالاي رەت باسشىلىق ەتكەن گىمىگدەردىڭ جەڭىلىسكە ۇشىراعاندىعى وسىنىڭ ايقىن دالەلى.

ۇلتتىق بۇرجۋازيا قازىرگى كەزەڭدە اسا زور ماڭىزدى سىياتقا يە. جىيانگەرلەر ەلى دە بولسا ىبىزدىڭ ىرگەمىزدە تۇر، بۇل جاۋ بارىپ تۇرعان جاۋىز. جۇڭگونىڭ وسى زامانعى ونەركاسىبىنىڭ تۇتاس حالىق شارۋاشىلىعىنداعى سالماعى ەلى دە وتە ماردىمسىز. قازىر سەنىمدى سان جوق، كەيبىر ماليمەتتەرگە نەگىزدەلىپ مولشەرلەگەندە، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىسقا دەيىن وسى زامانعى ونەركاسىپتىڭ ونىم قۇنى بۇكىل ەلىمىزدىڭ حالىق شارۋاشىلىعى جالپى ونىم قۇنىنىڭ نەبارى 10 پىراسەنتتەيىن عانا ۇستاپ كەلگەن. جىيانگەرلەردىڭ ەزگىسىنە توتەپ بەرۋ ۇشىن، مەشەۋ ىقتىسادى ورنىندى ىبىر قادام جوعارلاتۋ ۇشىن، جۇڭگودا حالىق تۇرمىسىنا پايدالى بولعان، زىياندى بولماعان قالالار مەن اۋىلداعى بارلىق كاپيتاليستىك ىنسۋلاردان پايدالانۋ، ۇلتتىق بۇرجۋازيامەن ىنتىماقتاسۋ، بىرگە كۇرەس جۇرگىزۋ كەرەك. ىبىز-دىڭ قازىرگى باعىتىمىز — كاپيتاليزىمدى جويۋ ەمەس، كاپيتالى-

زىمدى تەجدۋ. الايدا ۇلتتىق بۋرجۋازيا گىميڭنىڭ باسشىسى بولا المايدى، مەملەكەتتىڭ اكىمياتتا باستى ورىندى ۇستاۋعا ٴتيىستى دە ەمەس. ۇلتتىق بۋرجۋازيانىڭ گىميڭنىڭ باسشىسى بولا المايتىندىعىنىڭ جانە مەملەكەتتىڭ اكىمياتتا باستى ورىندى ۇستاۋعا ٴتيىستى ەمەستىگىنىڭ سەبەبى، ۇلتتىق بۋرجۋازيانىڭ قوعامدىق ىقتىسادي ورنى ولاردىڭ السىزدىگىن بەلگىلەگەن، ولاردا كورەگەندىك جوق، جەتكىلىكتى باتىلدىق جوق، سونداي-اق ٴبىرقىدىرۋ ادامدارى حالىق بۋقاراسىنان قورقادى.

سۇن جۇڭشان «حالىق بۋقاراسىن وياتۋ»دى نەمەسە «ديحاندار مەن جۇمىسشىلارعا كومەكتەسۋ»دى قۋاتتادى. «وياتاتىن» جانە «كومەكتەسەتىن» كىم؟ سۇن جۇڭشانىڭ ويىنشا، ۇساق بۋرجۋازيا مەن ۇلتتىق بۋرجۋازيا ەدى. ٴبىراق، ٴىس جۇزىندە، بۇل ولاردىڭ قولىنان كەلمەيدى. سۇن جۇڭشانىڭ 40 جىلدىق گىميڭى جەڭىلىسكە ۇشىرادى، مۇنىڭ سەبەبى نە؟ جيانگەرلىك داۋىردە ۇساق بۋرجۋازيا مەن ۇلتتىق بۋرجۋازيانىڭ ەشقانداي ناعىز گىميڭگە باسشىلىق ەتىپ، ونى جەڭىسكە جەتكىزە الۋى مۇمكىن ەمەس، سەبەبى مىنە وسى.

ٴبىزدىڭ 28 جىلىمىز الدەقايدا باسقاشا بولدى. ٴبىز كوپتەگەن قۇندى تاجىريبەلەرگە يە بولدىق. ٴتارتىپتى، ماركسيزم-لەنينيزم نازارياسىمەن قارۋلانعان، ٴوز-وزىنە سىن ٴادىسىن قولداناتىن، حالىق بۋقاراسىمەن بايلانىسى بار پارتيا؛ وسىنداي پارتيا باسشىلىق ەتىپ وتىرعان ارميا؛ وسىنداي پارتيا باسشىلىق ەتىپ وتىرعان گىميڭشىل تاپتار مەن گىميڭشىل توپتاردىڭ بىرلىكسابى — وسى ۇشەۋى ٴبىزدىڭ جاۋدى جەڭگەندەگى باستى قارۋىمىز. وسىلاردىڭ

ئبارى ئبىزدى بۇرىنعىلاردان پارتقتاندىرادى. وسى ۇشەۋىنە سۇيەنۋ ئبىزدى نەگىزگى جەگىسكە جەتكىزدى. ئبىز بۇراڭ جولداردى باسىپ وتتىك. ئبىز پارتيا ىشىندەگى وگىشىل جانە «سول»شىل جيحۇي۔جۋيىلىك چىكشىياگدارمەن كۇرەستىك. بۇل ئۇش ىستە اۋىر قاتەلىك وتكىلگەن كەزدە گىمىڭ ساتسىزدىككە ۇشىرادى. قاتەلىك پەن ساتسىزدىك بىزگە ساباق بەردى، ئبىزدى ئبىرشاما اقىلدى ەتتى، ئبىزدىڭ ئىسىمىز جاقسىراق ىستەلەتىن بولدى. ئارقانداي ساياسي پارتيا، ئارقانداي جەكە ادام قاتەلىكتەن قاشان دا اۋلاق بولا المايدى، ئبىز قاتەلىكتىڭ ازىراق ئوتىلۋىن تالاپ ەتەمىز. قاتەلىك وتىلگەندە تۇزەتۋدى تالاپ ەتەمىز، تۇزەتۋ نەعۇرلىم تەز، نەعۇرلىم تولىق بولسا، سولعۇرلىم جاقسى.

تاجىريبەلەرىمىزدى قورىتىپ، ئبىر تۇيىنگە جيناقتاعاندا، ول جۇمىسشى تابىنىڭ (گۇڭچانداڭ ارقىلى) باسشىلىعىنداعى، جۇمىسشى۔ديحان وداعىن نەگىز ەتكەن حالىق دەموكراتياسىنىڭ ديكتاتۋراسى بولىپ تابىلادى. بۇل ديكتاتۋرا حالىقارالىق گىميگدىك كۇشتەرمەن بىرلىك۔ىنتىماقتا بولۋ كەرەك. بۇل — ئبىزدىڭ گۇگىشىمىز، بۇل — ئبىزدىڭ باستى تاجىريبەمىز، بۇل — ئبىزدىڭ باستى گاگلىگىمىز.

پارتيانىڭ 28 جىلىق ۇزاق ئداۋىر، ئبىز وسى داۋىردە ئبىر عانا ئىسىن ىستەدىك، اتاپ ايتقاندا، گىميگدىك سوعىستىڭ نەگىزگى جەگىسىنە قول جەتكىزدىك. بۇل قۇتتىقتاۋعا تاتيدى، ويتكەنى بۇل — حالىقتىڭ جەگىسى، ويتكەنى بۇل — جۇگگو سياقتى ئىرى ەلدەگى جەگىس. الايدا ئبىزدىڭ ىستەرىمىز ئالى وتە كوپ، مىسالعا جول ئجۇرۋدى السااق، وتكەندەگى ىستەگەنىمىز بەينە 10 مىڭ ليلىك ۇزاق ساپاردىڭ ئبىرىنشى قادامىن عانا باسقاندىق. ئالى دە

قالعان جاۋدى جويىۋ ىسمىزعا تۋرا كەلەدى. اۋىر ىقتيسادي قۇرىلىس مىندەتتەرى الدىمىزدا تۇر. ءبىز قانىق بىلەتىن نارسەلەردىڭ كەيبى- رەۋى تەز ارادا قالىپ قويعالى وتىر، ءبىز قانىق بىلمەيتىن نارسەلەر ىستەۋگە ءبىزدى ماجبۇرلەپ وتىر. قيىنشىلىق مىنە وسى. جيانگەرلەر ءبىزدى ىقتيساتتى باسقارا المايدى دەپ كەسىم جاساپ وتىر، ولار ءبىر شەتتە قاراپ تۇرىپ، ءبىزدىڭ جەڭىلىسكە ۇشىراۋىمىزدى كۇتەدى.

ءبىز قيىنشىلىقتاردى جەڭۋگە ءتيىسپىز، ءبىز ءوزىمىز بىلمەيتىن نارسەلەردى ۇيرەنىپ الۋعا ءتيىسپىز. ءبىز بارلىق ىسكەر ادامداردان (قانداي ادام بولۋىنا قاراماستان) شارۋاشىلىق قىزمەتىن ۇيرەنۋىمىز كەرەك. ولاردى ۇستاز ەتۋىمىز، ولاردان قۇرمەتپەن ۇيرەنۋىمىز، شىن ىقىلاسپەن ۇيرەنۋىمىز كەرەك. بىلمەيتىندى بىلمەيمىن دەۋ، بىلمەي تۇرىپ بىلگەنسىمەۋ كەرەك. تورەلىككە سالىنباۋ كەرەك. قۇلشىنا ىزدەنگەندە بىرنەشە ايدا، ءبىر-ەكى جىلدا، ءتورت-بەس جىلدا قالاي دا ۇيرەنىپ الۋعا بولادى. سوۆەت وداعى كوممۋنيس- تەرىنىڭ اراسىندا دا باستاپىندا شارۋاشىلىقتى باسقارۋدى ونشا- لىقتى بىلمەيتىن ادامدار بولدى، جيانگەرلەر ولاردىڭ دا جەڭىلىسكە ۇشىراۋىن كۇتكەن ەدى. ءبىراق سوۆەت وداعى گۇڭچانداگى جەڭىپ شىقتى، لەنين مەن ستاليننىڭ باسشىلىعىندا، ولار گىمىڭ جاساۋدى ءبىلىپ قانا قويماي، قۇرىلىس جۇرگىزۋدى دە ءبىلدى. ولار ۇلى، ساۋلەتتى سوتسياليستىك مەملەكەت قۇرىپ شىقتى. سوۆەت وداعى گۇڭچانداگى ءبىزدىڭ ەڭ جاقسى ۇستازىمىز، ءبىز ولاردان ۇيرەنۋگە ءتيىسپىز. حالىقارالىق جانە ەل ىشىندەگى جاعدايلار بىزگە ءتيىمدى بولىپ وتىر، ءبىزدىڭ حالىق دەموكراتياسىنىڭ ديكتاتۋراسىنا — وسى قارۋعا سۇيەنىپ، بۇكىل ەلىمىزدەگى، كەرتارتپالاردان

باسقا، بارلىق ادامدارمەن ىنتىماقتاسا وتىرىپ، كوزدەگەن جەرگە ىنىق قاداممەن جەتۋىمىز ابدەن مۇمكىن.

ەسكەرتۋلەر

① «كوممۋنيزىم قوزعالىسىنداعى «سولشىلدىق» تىلى بالالىق اۋرۋى» ىنىڭ 2 ـ تاراۋىنا قاراڭىز. لەنين وندا بىلاي دەگەن بولاتىن: «وتكەن عاسىردىڭ 40 ـ جىلدارىنان 90 ـ جىلدارىنا دەيىن ـــ شامامەن وسى جارتى عاسىر ىشىندە روسسياداعى الدىڭعى قاتارلى وي ـ پىكىردەگىلەر جان ەستىمەگەن جابايى جانە كەرتارتپا پاتشالىق ٴتۇزىمىنىڭ تەپكىسىندە ٴجۇرىپ، دۇرىس گەمىڭدىك ٴنازاريانى ىزدەپ اڭساپ، ەۆروپا مەن امەريكانىڭ وسى جاقتاعى ٴاربىر «جاڭا» تاپقىرلىقتارىن ىرىقسىز ارماي ـ تالماي، كوز جازباي بايقاپ وتىردى. روسسيا جان ەستىمەگەن ازاپتار مەن قۇرباندىقتاردى جارتى عاسىر بويىنا شىن مانىندە باسىنان وتكىزىپ، ۇزىن بولىپ كورمەگەن گەمىڭدىك جىگەر، تاڭعاجايىپ ىزىسشاڭدىق جانە جانقيارلىق رۋح ارقىلى ىزدەنۋ، ۇيرەنۋ، تاجىريبەدەن وتكىزۋ ىسىمەن شۇعىلدانىپ، تۇڭىلۋلەردى باسىنان كەشىرىپ، تابىستار مەن ساتسىزدىكتەردىڭ سەبەپتەرىن تەكسەرىپ، ەۆروپا تاجىريبەلەرىن پايدالانىپ، اقىرىندا ماركسيزىم ـ لەنينيزىم سىندى بىردەن ٴبىر دۇرىس گەمىڭدىك ٴنازارياعا قول جەتكىزدى.»

② كاڭ يوۋۋېي (1858 ـــ 1927) ـــ گۋاڭدۇڭ ولكەسىندەگى نانحاي اۋدانىنىڭ ادامى. جۇڭگو 1894 ـ جىلى جاپون جيانگەرلىگىنەن جەڭىلگەننەن كەيىن، ول 1895 ـ جىلى بىيجيڭدە كىجۇي ەمتيحانىنا قاتىناسقان ٴبىر مىڭ 300 جۇيرىنگە باسشىلىق ەتىپ، ولارمەن بىرگە گۋاڭشۇي پاتشاعا «10 مىڭ ٴسوزدى ارىز» جولداپ، «زاڭدى وزگەرتىپ جاڭالىققا كوشۋ»دى، حاندىق جەكە وكتەمدىك ٴتۇزىمدى حاندىق شيانفالىق تۇزىمگە وزگەرتۋدى تالاپ ەتتى. 1898 ـ جىلى گۋاڭشۇي پاتشا ونى جانە تان سىتۇڭ،

لياڭ چيچاۋ سياقتى ادامداردى ۋكىمەت ىستەرىنە قاتىناستىرىپ، زاڭدى وزگەرتۋگە تىرىسىپ باقتى. كەيىنگى كەزدە توگموينىدار توبىنىڭ ۋاكىلى ىسشىستايحوۋ اكىمياتتى قايتا قولىنا الدى، ىسۋيتىپ، جاڭالىقتا كوشۋ قوزعالىسى جەڭىلىسكە ۋشىرادى. كاڭ يوۋۋىي مەن لياڭ چيچاۋ شەتەلگە قاشىپ بارىپ، باۋحۋاڭدالڭ ۋيىمداستىرىپ، سوڭ جوڭشان ۋاكىلدىك ەتكەن بۇرجۋازيا مەن ۋساق بۇرجۋازيانىڭ گىميڭدىك توبىنا قاراما ـ قارسى بولىپ، كەرتارتپا ساياسي توپقا اينالدى. كاڭ يوۋۋيدىڭ «شينشۋە ىلىمىندەگى جالعان ەرەجەلەردى زەرتتەۋ»، «كوڭزىنىڭ ىتوزىمدى وزگەرتۋىنە زەرتتەۋ»، «ۇلى بىرلىك كىتابى» سياقتى كىتاپتارى بار.

③ يان فۋ (1853 ـــ 1921) ـــ فۋجيان ولكەسىندەگى مينحۋ اۋدانىنىڭ ادامى. ول انگليانىڭ تەڭىز ارميا مەكتەبىندە وقىعان. 1894 ـ جىلعى جوڭگو ـ جاپون سوعىسىنان كەيىن، حاندىق شيانفا ورناتۋدى، زاڭدى وزگەرتىپ، جاڭالىقتا كوشۋدى قۋاتتادى. ول گەكسليدىڭ «بىرتىندەپ دامۋ جانە احلاق»، ادام سميتتىڭ «ەل بايلىعى»، ميللدىڭ «لوگيكا» جانە مونتەسكيەنىڭ «زاڭ رۋحى جونىندە» دەگەن كىتاپتارىن اۋدارىپ، ەۋروپا بۇرجۋازياسىنىڭ يدياسىن تاراتتى.

④ وسى تاڭدامالى شىعارمالاردىڭ 2 ـ تومىنداعى «جاڭا دەموكرا ـ تيزىم جونىندە»نىڭ ⑰ ەسكەرتۋىنەن پايدالانىڭىز.

⑤ ۋۋ سۇڭ ـــ جوڭگونىڭ اتاقتى رومانى «شۇيحۋجۋان»داعى ىبىر قاھارمان، ونىڭ جيڭياڭگاڭدا جولبارىس سوققاندىعى جونىندەگى ەرتەگى حالىق اراسىنا وتە كەڭ تارالعان.

⑥ اۋىل شارۋاشىلىعىن قوعامداندىرۋ مەن مەملەكەتتى ونەركاسىپ ـ تەندىرۋدىڭ قارىم ـ قاتىناسى ماسەلەسى جونىندە، ماۋ زىدۇڭ جولداستىڭ 1955 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 31 ـ كۇنى جوڭگو گوڭچانداڭىنىڭ شىڭ ۋي، شۋي جانە جۇيداڭۋي شۋجيلەرىنىڭ ماجىلىسىندە جاساعان «اۋىل شارۋاشىلىعىن كوپەراتسيالاندىرۋ ماسەلەسى تۋرالى» دەگەن باياندا ما ـ

سىنىڭ 7ـ جانە 8ـ بولىمدەرىنەن پايدالانىڭىز. بۇل باياندامادا ماۋزىدۇڭ جولداس سوۆەت وداعىنىڭ تاجىرىيبەسى مەن ەلىمىزدىڭ ٴامالىياتىنا نەگىزدەلە وتىرىپ، اۋىل شارۋاشىلىعىن قوعامدانىدىرۋدىڭ قادامدارىن سوتسياليستىك ونەركاسىپتەندىرۋدىڭ قادامدارىنا سايكەستەندىرۋدىڭ قاجەتتىلىگى تۋرالى ماسەلەنى مەيلىنشە دامىتتى.

⑦ بۇل ــ جۋشي دەگەن ادامنىڭ «جۇڭيۇڭ» اتتى كىتاپتىڭ 13ـ تاراۋىنا بەرگەن ەسكەرتۋىندە ايتىلعان ٴسوز.

بوس قيالدى تاستاپ، كۇرەسكە دايىندالايىق*

(1949 - جىلى 8 - ايدىڭ 14 - كۇنى)

امەريكا گوۆۋيۋانىنىڭ جۇڭگو - امەريكا قارىم - قاتىناسى جونىندەگى اق تىستى كىتابىنىڭ جانە اچەسون گوۆۋچيگىنىڭ ترۋمين زۇڭتۇڭعا جازعان حاتىنىڭ① ٴدال وسى كەزدە جاريالانۋى كەزدەيسوق ەمەس. بۇل حۇجاتتاردىڭ جاريالانۋى جۇڭگو حالقىنىڭ جەڭىسىن

---

* بۇل شىعارما جانە وسىدان كەيىنگى «قوش ەندى، ستيۋارت لەيتون»، «اق تىستى كىتاپ نەٴۇشىن تالقىلانادى»، «"دوستىق" پا الدە شاپقىنشىلىق پا؟»، «تاريحقا ۋيشيندىك كوزقاراستىڭ كۇيرەۋى» دەگەن ٴتورت شىعارما — امەريكا گوۆۋيۋانىنىڭ اق تىستى كىتابى مەن اچەسوننىڭ حاتى جونىندە ماۋ زىدۇڭ جولداس شينحۋاشى ٴۇشىن جازعان پيڭلۇندار. بۇل پيڭلۇنداردا امەريكانىڭ جۇڭگو جونىندەگى ساياساتىنىڭ جيانگەرلىك تەگى اشكەرەلەندى، ەلىمىزدەگى ٴبىر ٴبولىم بۋرجۋازيا زيالىلارىنىڭ امەريكا جيانگەرلىگى جونىندەگى بوس قيالى سىندالدى، سونداي - اق جۇڭگو گىميڭىنىڭ تۋلۋ جانە جەڭىسكە جەتۋ سەبەپتەرى ٴنازاريالىق جاقتان ٴتۇسىندىرىلدى.

جانە جيانگەرلىكتىڭ جەڭىلىسىن بەينەلەدى، دۇنيە جۇزىلىك تۇتاس جيانگەرلىك ٴتۇزىمىنىڭ زاۋالىعا بەت العاندىعىن بەينەلەدى. جيانگەرلىك ٴتۇزىمىنىڭ ىشكى جاعىنداعى جەڭۋگە بولمايتىن قاتە قابات قايشىلىقتار جيانگەرلەردى اۋىر ۋايىمعا ٴتۇسىرىپ وتىر.

جيانگەرلىك ٴوزىنىڭ قۇرىپ بىتۋىنە شارت ازىرلەدى. وتار، جارتىلاي وتار ەلدەردەگى حالىق بۇقاراسىنىڭ جانە جيانگەرلەردىڭ ٴوز مەملەكەتىندەگى حالىق بۇقاراسىنىڭ ويانۋى وسىنداي شارت-جاعدايدىڭ ٴدال ٴوزى. جيانگەرلىك بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى حالىق بۇقاراسىن جيانگەرلىكتى جويۋداعى ۇلى كۇرەستىڭ تاريحي داۋىرىنە ەنگىزدى.

جيانگەرلىك وسى حالىق بۇقاراسى ٴۇشىن زاتتىق شارت ازىرلەپ بەردى، رۋحي شارت تا ازىرلەپ بەردى.

زاۋات، تەمىر جول، مىلتىق، زەڭبىرەك، تاعى باسقالار، بۇلار — زاتتىق شارت. جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ قۋاتتى زاتتىق قارۋ-جاراعىنىڭ دەنى امەريكا جيانگەرلىگىنەن تۇسىرىلگەن، ٴبىر بولەگى جاپون جيانگەرلىگىنەن تۇسىرىلگەن، ەندى ٴبىر بولەگى وزىمىزدە جاسالعان.

1840-جىلى انگليالىقتار جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساعانان بەرى انگليا-فرانسيا بىرلەسكەن ارمياسى جۇڭگوعا شابۋىل جاساعان سوعىس، فرانسيا جۇڭگوعا شابۋىل جاساعان سوعىس، جاپونيا جۇڭگوعا شابۋىل جاساعان سوعىس، انگليا، فرانسيا، جاپونيا، پاتشالىق روسسيا، گەرمانيا، امەريكا، يتاليا، اۆستريا سياقتى 8 مەملەكەتتىڭ بىرلەسكەن ارمياسى جۇڭگوعا شابۋىل جاساعان سوعىس، جاپونيا مەن پاتشالىق روسسيا جۇڭگو لىگىتۋىندا جۇرگىزگەن

سوعىس②، 1931 - جىلى باستالعان، جاپونيا جۇڭگونىڭ دۇڭبەيىنا
شابۋىل جاساعان سوعىس، 1937 - جىلى باستالىپ 8 جىلعا سوزىلعان،
جاپونيا بۇكىل جۇڭگو جەرىنە شابۋىل جاساعان سوعىس ورت -
ارتىنان بولىپ ٴوتتى، ەڭ سوڭىندا، تاياۋداعى 3 جىلدان بەرى
كورىنىستە جيالڭ جيەشى، ٴىس جۇزىندە امەريكا جۇڭگو حالقىنا
شابۋىل جاساعان سوعىس بولدى. وسى ەڭ سوڭعى سوعىس تۋرالى
اچەسوننىڭ حاتىندا: امەريكانىڭ گوميندالڭ ۇكىمەتىنە بەرگەن
زاتتىق كومەگى گوميندالڭ ۇكىمەتىنىڭ «اقشا شىعىسىنىڭ 50 پىراسەن -
تىنەن استامى» ۇستادى، «امەريكا جۇڭگو ارمياسىن (گوميندالڭ
ارمياسىن ايتادى) اسكەري كەرەك - جاراقپەن قامداپ وتىردى»
دەلىنگەن. مۇنىڭ ٴوزى امەريكا اقشا، قارۋ - جاراق شىعارعان،
جيالڭ جيەشى ادام شىعارىپ، امەريكا ٴۇشىن جۇڭگولىقتاردى قىرعىن -
داعان سوعىس بولدى. وسى بارلىق شاپقىنشىلىق سوعىستار، ونىڭ
ۇستىنە ساياسي، ىقتىسات جانە مادەنيەت جاقتارداعى شاپقىنشىلىقتار
مەن ەزگىلەر جۇڭگولىقتاردىڭ جيانگەرلىككە دەگەن وشپەندىلىگىن
تۋدىردى، جۇڭگولىقتاردى زاتىندا مۇنىڭ نەندەي ٴىس ەكەندىگى
جونىندە ويلاندىردى، جۇڭگولىقتاردى وزدەرىنىڭ گىمىڭدىك
جىگەرىن ٴوسىرىپ، كۇرەس بارىسىندا ىنتىماقتاسا تۇسۋگە ٴماجبۇر
ەتتى. كۇرەسۋ، جەڭىلىسكە ۇشىراۋ، تاعى كۇرەسۋ، تاعى جەڭىلىسكە
ۇشىراۋ، تاعى كۇرەسۋ ارقىلى 109 جىلدىڭ تاجىريبەلەرى، بىرنەشە
ٴجۇز رەتكى ۇلكەندى - كىشىلى كۇرەستەردىڭ تاجىريبەلەرى،
اسكەري جانە ساياسي، ىقتىسادي جانە مادەنيەتتىك، قان توگىلە -
تىن جانە قان توگىلمەيتىن كۇرەستەردىڭ تاجىريبەلەرى جيناقتالۋ
ارقاسىندا عانا بۇگىنگىدەي نەگىزگى تابىستارعا قول جەتتى. مۇنىڭ

ٴوزى رۋحي شارت، وسى رۋحي شارت بولماسا، گىميڭ جەڭىسكە جەتە الماعان بولار ەدى.

شاپقىنشىلىقتىڭ قاجەتىنە بولا، جيانگەرلەر جۇڭگودا مايباندىق ٴتۇزىمدى جارىققا شىعاردى، گۋانلياۋ كاپيتالدى جارىققا شىعاردى. جيانگەرلىكتىڭ شاپقىنشىلىعى جۇڭگونىڭ قوعامدىق ىقتىساتىنا تۇرتكى بولىپ، وزگەرىس تۋدىردى، جيانگەرلىككە قاراما-قارسى نارسەلەردى جارىققا شىعاردى — جۇڭگونىڭ ۇلتتىق ونەركاسىبىن جارىققا شىعاردى، جۇڭگونىڭ ۇلتتىق بۇرجۋازياسىن جارىققا شىعاردى، وتە-موتە جيانگەرلەر تىكەلەي باسقارىپ وتىرعان كارحانالاردا، گۋانلياۋ كاپيتال كارحانالارىندا، ۇلتتىق بۇرجۋازيا كارحانالارىندا جۇمىس ىستەيتىن جۇڭگو پرولەتارياتىن جارىققا شىعاردى. شاپقىنشىلىقتىڭ قاجەتىنە بولا، جيانگەرلىك تەگىسىز باعادا ايىرباستاۋ ٴادىسى ارقىلى جۇڭگو ديحاندارىن قانادى، ديحانداردى كۇيزەلىسكە ٴتۇسىرىپ، جۇڭگودا سان ميليونداعان قالىڭ كەدەي ديحاندار بۇقاراسىن جارىققا شىعاردى، كەدەي ديحاندار اۋىل-قىستاق جان سانىنىڭ 70 پىراسەنتىن ۇستايتىن بولدى. شاپقىنشىلىقتىڭ قاجەتىنە بولا، جيانگەرلەر جۇڭگودا ەسكىشە وقىمىستىلاردان نەمەسە شىداۋلاردان ايىرماسى بار الدەنەشە ميليون ۇلكەندى-كىشىلى جاڭاشا زيالىلاردى جارىققا شىعاردى. جيانگەرلىك جانە ونىڭ ىتارشىسى جۇڭگو كەرتارتپا ۇكىمەتى بۇل ادامداردىڭ تەك ٴبىر بولەگىن عانا ۇستاپ تۇرا الدى، كەيىن كەلە تەك ولاردىڭ اراسىنداعى حۋ شى، فۋ سىنيان، چيان مۋ سياقتى وتە ازداعان ادامداردى عانا ۇستاپ تۇرا الدى، قالعاندارىن ۇستاپ تۇرا المادى، بۇلار ولاردىڭ قارسى جاعىنا ٴوتىپ كەتتى. وقۋشىلار، وقىتۋشىلار، جياۋشوۋلار، تەحنيكتەر،

گۇڭچىڭشىلار، دوحتىرلار، عالىمدار، ادەبيەتشىلەر، كوركەمونەر-پازدار، ۇكىمەت قىزمەتكەرلەرى كوتەرىلىس جاسادى نەمەسە گوميندانگىنىڭ سوگىنان ىلەسۋدى ەندىگارى قالاماتىن بولدى. گۇڭچاندانڭ كەدەي پارتيا ەدى، ونىڭ ۇستىنە گوميندانڭ جاعىنان ول كىسى ٴولتىرىپ، ٴورت قوياتىن، ايەلدەردىڭ نامىسىنا ٴتيىپ، تالان-تاراجىلىق جۇرگىزەتىن، تاريحتى كەرەك ەتپەيتىن، مادەنيەتتى كەرەك ەتپەيتىن، وتاندى كەرەك ەتپەيتىن، اتا-انانى قۇرمەتتەمەيتىن، ۇستازداردى، ۇلكەندەردى سيلامايتىن، ٴجون-جوسىقتى بىلمەيتىن، مال-مۇلىكتى، ايەلدەردى ورتاقتاستىراتىن، ادام تەڭىزى تاكتيكاسىن قولداناتىن، قىسقاسى، ٴبىر توپ ٴتۇسى سۋىق، ٴتىسى ورسيعان ادامدار، كەشىرىمسىز قىلمىس ىستەگەندەر دەلىنىپ كەلدى كولەمدە، كەز كەلگەن جەردە ۇگىتتەلىپ كەلدى. ٴبىراق، ٴىستىڭ تاڭدانارلىعى مىنادا، انە سول ٴبىر توپ ادام 100 مليونداعان حالىق بۇقاراسىنىڭ قولداۋىنا، سونىڭ ىشىندە كوپتەگەن زيالىلاردىڭ، وتە-موتە جاس وقۋشىلاردىڭ دا قولداۋىنا يە بولىپ وتىر.

ٴبىر ٴبولىم زيالىلار ٴالى دە بولسا بايقاپ كورمەكشى. ولار گوميندانڭ جامان، ال گۇڭچاندانگىنىڭ دا جاقسى بولۋى ەكىتالاي، كەيىن كورە جاتارمىز دەپ ويلايدى. بۇلاردىڭ كەيبىرەۋى اۋزىندا قولدايمىز دەسە دە، كوڭىلىندە بايقاپ كورمەكشى بولادى. ٴدال وسى ادامدار امەريكا جونىندە بوس قيالعا سالىنىپ وتىر. ولار بىلىك جۇرگىزىپ وتىرعان امەريكا جيانگەر ەلەمەنتتەرى مەن بىلىكتەن قۇلاعان وتىرعان امەريكا حالقىن پارىقتاعىسى كەلمەيدى. ولار امەريكا جيانگەر ەلەمەنتتەرىنىڭ كەيبىر ٴتاتتى سوزىنە وڭاي الدا-

نادى دا، اۋىر، ۇزاق ۋاقىتتىق كۇرەستى باستان كەشىرمەي-اق، وسى جيانگەر ەلەمەنتتەر حالىقتىق جۇڭگونى وزىمەن تەڭ سانايتىندا‌ي، ۇزارا پايدا جەتكىزەتىندەي كورەدى. ولاردىڭ ميىندا كەرتارتپا، ياعني حالىققا قارسى يدياسىنىڭ ٴبىر تالاي سارقىنشاقتارى بار، الايدا ولار گوميندالڭ كەرتارتپاشىلارى ەمەس، ولار — حالىقتىق جۇڭگوداعى ارالىقتاعىلار نەمەسە وڭشىلدار. اچەسوننىڭ «دەموكراتيالىق گىرۋپپى»دى قولداۋشىلار دەپ وتىرعانى وسىلار. اچەسونداردىڭ الداعىشىلىق امالدارىنىڭ جۇڭگودا ٴالى دە بولسا بولماشى قوعامدىق نەگىزى بار.

اچەسوننىڭ اق تىستى كىتابى امەريكا جيانگەرلەرىنىڭ جۇڭگونىڭ قازىرگى وسى جاعدايى جونىندە مۇلدە امالسىز قالعاندىعىن كورسەتەدى. گوميندالڭنىڭ كەرەككە جارامايى قالعاندىعى سونشالىق، وعان قانشاما كومەك بەرىلسە دە ٴبارىبىر ٴسوزسىز قۇريدى، امەريكا جيانگەرلەرى جاعدايدى مەڭگەرە المايتىن بولدى، امالسىز قالدى. اچەسون ٴوزىنىڭ حاتىندا بىلاي دەيدى: «جۇڭگو ىشكى سوعىسىنىڭ ٴساتسىز ناتيجەسى امەريكا ۇكىمەتىنىڭ مەڭگەرۋ قۋاتىنان اسىپ كەتتى، بۇل — باقىتسىزدىق، سونداي-اق بولماي قويمايتىن ٴىس. مەملەكەتىمىزدىڭ قۋاتى جەتكەن ٴارى لايىقتى كولەمدە ٴبىز ىستەگەن جانە ىستەي الاتىن ىستەردىڭ بارلىعى مۇنداي ناتيجەنى وزگەرتە المادى؛ اقىر اياعىندا بۇل ناتيجەنىڭ تۋىلۋى ٴبىزدىڭ كەيبىر ىستەردى كەم ىستەگەندىگىمىزدەن دە بولىپ وتىرعان جوق. بۇل — جۇڭگونىڭ ىشكى جاعدايىنداعى ٴارتۇرلى كۇشتەردىڭ تۋىندىسى، مەملەكەتىمىز بۇل كۇشتەردى امالسىز تاۋسىپ ىرقىنا كوندىرمەكشى بولعان ەدى، ٴبىراق ناتيجە شىعارا المادى.»

لوگيكا بويىنشا، اچەسونىنىڭ قورتىندىسى جوٴڭگوداعى يدياداالجاسقان كەيبىر زيالىلاردىڭ «جەندەت قاندى قانجارىن تاستاسا، تاباندا اۋليە بولادى»، «قاراقشى رايىنان قايتسا، جاقسى ادام بولادى» دەپ ويلاعانىنداي نەمەسە ايتقانىنداي، حالىقتىق جوٴڭگومەن تەگىندىك جانە ٴوزارا پايدا جەتكىزۋ نەگىزىندە بايلانىس جاساۋ، ەندىگارى بوٴلىك تۋدىراتىن ىستەردى ىستەمەۋ بولۋعا ٴتيىس ەدى. ٴبىراق ولاي بولمادى، اچەسون: ٴالى دە بوٴلىك تۋدىرۋ كەرەك، ٴتىپتى ٴسوزسىز بوٴلىك تۋدىرۋ كەرەك، دەيدى. ناتيجەسى شى؟ بولادى-مىس. قانداي ادامدارعا سوٴيەنبەك؟ «دەموكراتيالىق گىرىنجۋيى»دى قولداۋشىلارعا. اچەسون بىلاي دەيدى: «......جوٴڭگونىڭ ۇزاق جىلدىق مادەنيەتى مەن ونىڭ دەموكراتيالىق گىرىنجۋيى اقىرى ٴبىر كوٴنى كەرەمەتىن تاعى كورسەتەدى، جوٴڭگو اقىرى ٴبىر كوٴنى شەتەلدىڭ بوٴعاۋىنان قوٴتىلادى. جوٴڭگونىڭ قازىرگى جانە بولاشاقتاعى وسى نىساناعا باعىتتالعان داموۋلارىنىڭ بارلىعى، مەنىڭشە، ٴبىزدىڭ دەم بەرۋىمىزگە يە بولۋعا ٴتيىس.»

جيانگەرلەردىڭ لوگيكاسى مەن حالىقتىڭ لوگيكاسى سونشاما ۇقسامايدى. بوٴلىك تۋدىرۋ، جەڭىلىسكە ۇشىراۋ، تاعى بوٴلىك تۋدىرۋ، تاعى جەڭىلىسكە ۇشىراۋ، ەڭ سوڭىندا قۇرىپ ٴبىتۋ — بوٴل جيانگەرلەر مەن دوٴنيە جوٴزىندەگى بارلىق كەرتارتپاشىلاردىڭ حالىق ىسىنە قاراتقان لوگيكاسى، ولار بوٴل لوگيكاعا ەشۋاقىتتا قايشى كەلمەيدى. بوٴل — ماركسيزمنىڭ ٴبىر زاڭى. ٴبىز «جيانگەرلىك وتە جاۋىز» دەگەندە ونىڭ جاراتىلىسىنىڭ وزگەرمەيتىندىگىن ايتامىز، جيانگەر ەلەمەنتتەر وزدەرى قۇرىپ بىتكەنگە دەيىن قاندى قانجارىن ەشۋاقىتتا تاستامايدى، ولار ەشۋاقىتتا

اۋليە دە بولا المايدى.

كۇرەسۋ، جەڭىلىسكە ۇشىراۋ، تاعى كۇرەسۋ، تاعى جەڭىلىسكە ۇشىراۋ، تاعى كۇرەسۋ، ەڭ سوڭىندا جەڭىپ شىعۋ — بۇل حالىقتىڭ لوگيكاسى، ولار دا بۇل لوگيكاعا ەشۋاقىتتا قايشى كەلمەيدى. بۇل — ماركسيزمنىڭ تاعى ٴبىر زاڭى. روسسيا حالقىنىڭ گميڭى وسى زاڭ بويىنشا بولعان ەدى، جۇڭگو حالقىنىڭ گميڭى دە وسى زاڭ بويىنشا بولىپ وتىر.

تاپتىق كۇرەستەر بولادى، كەيبىر تاپتار جەڭىپ شىعادى، كەيبىر تاپتار جويىلادى. مىنە بۇل — تاريح، مىنە بۇل — بىرنەشە مىڭ جىلدىق مادەنيەت تاريحى. تاريحتى وسى كوزقاراسپەن ٴتۇسىندىرۋ تاريحي ۋيۋۇجۋيي دەپ اتالادى، بۇل كوزقاراستىڭ قارسى جاعىندا بولۋ تاريحي ۋيشينجۋيي بولادى.

ٴوز-وزىنە سىن ٴادىسىن تەك حالىقتىڭ ىشكى جاعىندا عانا قولدانۋعا بولادى، جيانگەرلەردى جانە جۇڭگو كەرتارتپاشىلارىن ٴناسيحاتتاۋ جولىمەن ىزگى نيەتكە كەلتىرۋدى، العان بەتىنەن قايتارۋدى ٴۇمىت ەتۋ مۇمكىن ەمەس. بىردەن-ٴبىر شارا — كۇش ۇيىمداستىرا وتىرىپ، ولارمەن كۇرەس جۇرگىزۋ، مىسالى، حالىق ازاتتىق سوعىسىن جۇرگىزۋ، جەر گميڭىن جۇرگىزۋ، جيانگەرلىكتى اشكەرەلەۋ، ولارعا «سوقتىعۋ»، ولاردى جويۋ، ولاردىڭ زاڭعا قايشى قىلىقتارىنا تيىم سالۋ، «ولاردىڭ تىنىش جۇرۋىنە عانا جول بەرۋ، ولاردىڭ الباتى سويلەپ، الباتى ارەكەتتەنۋىنە جول بەرمەۋ». سونان سوڭ عانا جيانگەر مەملەكەتتەرمەن تەڭدىك جانە ٴوزارا پايدا جەتكىزۋ شارتى استىندا قارىم-قاتىناس جاساۋدى ٴۇمىت ەتۋگە بولادى. سونان سوڭ عانا قارۋىن تاپسىرعان جانە تىزە

بۇككەن ديجۇ تابى ەلەمەنتتەرىنە، گۋانلياۋ بۇرجۋازيا ەلەمەنتتەرىنە
جانە گوميندالڭ كەرتارتپا توبىنىڭ مۇشەلەرى مەن ونىڭ قولشوقپار-
لارىنا بۇزىق ادامنان جاقسى ادامعا وزگەرۋى جونىندە تاربيە
بەرۋدى، ولاردى مۇمكىندىكتىڭ بارىنشا جاقسى ادام ەتىپ وزگەر-
تۋدى ٴۇمىت ەتۋگە بولادى. جۇڭگونىڭ كوپتەگەن ٴزىيۋۋجۋيىشىل
ەلەمەنتتەرىنىڭ، ياعني كونە دەموكراتياشىل ەلەمەنتتەرىنىڭ، ترۋ-
مين، مارشالل، اچەسون، ستيۋارت لەيتونداردى ٴۇمىت ارتىپ كەلگەن
جانە ٴوز جاعىنا تارتۋدى ٴاردايىم كوزدەپ وتىرعانداردىڭ، اتاپ
ايتقاندا، «دەموكراتيالىق گىرىنجۋيي» دەيتىندى قولداۋشىلاردىڭ
ۇنەمى بيدۇلڭ ورىنعا ٴتۇسىپ قالۋى، ماسەلەلەرگە قاراۋىنىڭ ۇنەمى
دۇرىس بولماۋى — امەريكا بيلەپ-توستەۋشىلەرىنە قاراۋىنىڭ
ۇنەمى دۇرىس بولماۋى، گوميندالڭعا قاراۋىنىڭ ۇنەمى دۇرىس
بولماۋى، سوۆەت وداعىنا قاراۋىنىڭ ۇنەمى دۇرىس بولماۋى،
جۇڭگو گۇڭچانداڭىنا قاراۋىنىڭ دا ۇنەمى دۇرىس بولماۋى ولاردىڭ
ماسەلەلەرگە تاريحي ۋيۋۋجۋيىلىك كوزقاراسپەن قاراماعاندىعىنان
نەمەسە وسىلاي قاراۋدى قۇپتاماعاندىعىنان بولىپ وتىر.

الدىڭعى قاتارلى ادامدار — كوممۋنيستەر، دەموكراتيالىق پارتيا-
توپتاعىلار، ويانعان جۇمىسشىلار، جاس وقۋشىلار، العاباسار زيالىلار
حالىقتىق جۇڭگونىڭ ىشكى بولەگىندەگى ارالىقتاعى قاتتامدار-
مەن، ارالىقتاعى توپتارمەن، ٴار قاتتامداعى مەشەۋ ەلەمەنتتەرمەن،
ٴالى دە اۋىتقىپ ٴارى-ٴسارى بولىپ تۇرعان بارلىق ادامدارمەن
(بۇل ادامدار ٴالى دە ۇزاق ۋاقىت اۋىتقيدى، ورنىعىپ الىپ قايتا
اۋىتقيدى، قيىنشىلىققا تاپ بولا قالسا بولعانى اۋىتقيدى) ىنتىماقتا-
سۋعا، ولارعا ىزگى نيەتپەن كومەكتەسۋگە، ولاردىڭ تۇراقسىزدىعىن

سىنداۋعا، ولاردى تاربيەلەۋگە، ولاردى حالىق بۇقاراسى جاقتا تۇرعىزۋعا، جيانگەرلىكتىڭ ولاردى ٴوز جاعىنا تارتىپ اكەتۋىنە جول بەرمەۋگە، ولاردى بوس قيالدى تاستاپ، كۇرەسكە دايىندالا-تىن ەتۋگە مىندەتتى. جەڭىسكە جەتتىك، ەندى قىزمەت ىستەۋدىڭ قاجەتى جوق دەۋگە بولمايدى. ٴالى دە قىزمەت ىستەۋ كەرەك، ٴالى دە كوپتەگەن، تىكەلەي قىزمەتتەر ىستەۋگە تۋرا كەلەدى، سوندا عانا بۇل ادامداردى شىن مانىندە ٴوز جاعىمىزعا تارتۋعا بولادى. ولاردى ٴوز جاعىمىزعا تارتساق، جيانگەرلەر مۇلدە جەتىم قالادى، اچەسوننىڭ ىزمياندىعى دا ىسكە اسپايدى.

«كۇرەسكە دايىندالايىق»، دەگەن ۇران جۇڭگو مەن جيانگەر مەملەكەتتەردىڭ قارىم-قاتىناسى ماسەلەسىندە، وتە-موتە جۇڭگو مەن امەريكانىڭ قارىم-قاتىناسى ماسەلەسىندە الىگە دەيىن كەيبىر بوس قيالعا سالىنىپ جۇرگەن ادامدارعا قاراتىلعان. ولار بۇل ماسەلەدە ٴالى بىردەڭ كۇيدە بولىپ كەلەدى، ٴالى بەل بايلاعان جوق، امەريكا جيانگەرلىگىمەن (انگليا جيانگەرلىگىمەن دە) ۇزاق ۋاقىت كۇرەس جۇرگىزۋگە ٴالى بەل بايلاعان جوق، ويتكەنى ولار امەريكا جونىندە ٴالى بوس قيالعا سالىنىپ ٴجۇر. بۇل ماسەلەدە ولار مەن ٴبىزدىڭ ارامىزدا ٴالى دە وراسان زور نەمەسە ەداۋىر زور ارالىق بار.

امەريكانىڭ اق تىستى كىتابى مەن اچەسوننىڭ حاتىنىڭ جاريا-لانۋى قۇتتىقتاۋعا تاتيدى، ويتكەنى ولار جۇڭگونىڭ كونە دەموك-راتيالىق يدياعا، ياعني دەموكراتيالىق گىرىنجۋيلىك يدياعا سالىنعان، ال حالىق دەموكراتيزىمى، نە دەموكراتيالىق كوللەك-تيۆيزمى، نە دەموكراتيالىق ورتالىقتاندىرۋدى، نە كوللەكتيۆتىك

قاھارماندىقتى، نە ينتەرناتسيونالدىق وتانشىلدىقتى قۇپتامايتىن، نەمەسە ونشاما قۇپتامايتىن، وعان نارازى نەمەسە كەيبىر جاقتاردان نارازى بولىپ جۇرگەن، ٴتىپتى قارسىلىق سەزىمدە بولىپ جۇرگەن، ٴبىراق وتانشىلدىق نيەتى بار، گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىنا جاتپايتىن ادامدارىنا ٴبىر ٴشومىش سۋىق سۋ شاشىپ، ولاردىڭ ابىرويىن توكتى. وتە ـ موتە امەريكانىڭ نە نارسەسىنىڭ ٴبارى جاقسى دەپ سەنەتىن، جۇڭگونىڭ امەريكادان ۇيرەنۋىن ٴۇمىت ەتەتىن ادامدارعا ٴبىر ٴشومىش سۋىق سۋ شاشتى.

اچەسون جۇڭگونىڭ دەموكراتيالىق گىرۋپجۋيىشىلدەرىنىڭ «شەتەل بۇعاۋى» دەيتىنەن قۇتىلۋىنا «دەم بەرۋ» كەرەك دەگەندى اشىق ايتتى. بۇل ــ ماركسيزىم ـ لەنينيزىمدى اۋدارىپ تاستاۋ، جۇڭگو گۇڭچانداڭى باسشىلىعىنداعى حالىق دەموكراتياسى ديكتاتۋراسىنىق ٴتۇزىمدى اۋدارىپ تاستاۋ كەرەك دەگەن ٴسوز. ويتكەنى، بۇل ٴىلىم مەن بۇل ٴتۇزىم «شەتەلدىكى»، ونىڭ جۇڭگودا نەگىزى جوق ـ مىس، ونى گەرمانيالىق ماركس (بۇل ادامنىڭ قايتىس بولعانىنا 66 جىل بولدى)، روسسيالىق لەنين (بۇل ادامنىڭ قايتىس بولعانىنا 25 جىل بولدى) مەن ستالين (بۇل ادام ٴالى ٴتىرى) جۇڭگولىقتارعا زورلىقپەن تاڭعان ـ مىس، ونىڭ بەر جاعىندا بۇل ٴىلىم مەن بۇل ٴتۇزىم بارىپ تۇرعان جامان، قايداعى ٴبىر تاپتىق كۇرەستى جۇرگىزۋدى، جيانگەرلىكتى جويۋدى، تاعىسىن ـ تاعىلاردى دارىپتەيدى ـ مىس، سول سەبەپتى ونى اۋدارىپ تاستاۋ كەرەك ـ مىس. بۇل ٴىس جونىندە ترۋمەن زۇڭتۇڭ، شىملدىق ارتىنداعى مارشالل زۇڭسىلىڭ، اچەسون گوۋۇچيڭ (اق تىستى كىتاپتى ٴوز قولىمەن تاراتقان شەتەلدىك سۇيىكتى دارىن) جانە

قۋالاندى داشى ستيۋارت لەيتون سياقتىلار «دەم بەرسە» بولعانى، جۇڭگونىڭ «دەموكراتيالىق گىرىنجۋيىي اقىرى ٴبىر كۇنى كەرەمەتتى تاعى كورسەتەدى» ـ مىس. اچەسونىدار مۇنى «دەم بەرۋ» قىزمەتتى ىستەپ جاتقانىدىعىمىز دەپ ەسەپتەيدى، ٴبىراق امەريكاعا سەنىم ارتىپ وتىرعانىمەن، وتانشىلدىق نيەتى بار جۇڭگو دەموكراتيالىق گىرىنجۋيىشىلدەرى مۇنى ٴبىر ٴشومىش سۋىق سۋ شاشقانىدىق دەپ قاراپ، ماسقارا بولعاندىعىن سەزىنۋى ابدەن مۇمكىن: جۇڭگونىڭ حالىق دەموكراتياسى ديكتاتۋراسىندىق داڭجۇيلەرىمەن جاقسى قارىم ـ قاتىناس جاساماي، كەرىسىنشە، وسىنداي ىپلاس ىستەرمەن شۇعىلدانۋ، ونىڭ ۇستىنە ولاردى اشىق جاريالاۋ ـ ماسقارا، ماسقارا! وتانشىلدىق نيەتى بار ادامدار جونىنەن ايتقاندا، اچەسونىڭ ٴسوزى «دەم بەرگەندىك» ەمەس، قايتا قورلاعاندىق.

جۇڭگو ۇلى گىميڭ جاعدايىندا تۇر، بۇكىل جۇڭگودا جالىندى جىگەر تاسقىنداي تۇسۋدە، حالىقتىق گىميڭ ىسىنە ونشالىقتى وشىكپەگەن، دەگەنمەن قاتە يدياعا سالىنىپ جۇرگەن ادامداردىڭ ٴبارىن ٴوز جاعىمىزعا تارتۋعا جانە ولارمەن ىنتىماقتاسۋعا تاماشا شارت ـ جاعداي بار. الدىڭعى قاتارلى ادامدار اق تىستى كىتاپتان پايدالانا وتىرىپ، الگى ادامداردىڭ بارلىعىنا يلاندىرۋ قىزمەتتى جۇرگىزۋلەرى قاجەت.

ەسكەرتۋلەر

① بۇل ارادا امەريكانىڭ اق تىستى كىتابى دەپ امەريكا گوۋۋيۋانى 1949 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى جارياLAعان «امەريكا مەن جۇڭگونىڭ قارىم ـ قاتىناسى» اتتى اق تىستى كىتاپ ايتىلىپ وتىر.

اچەسوننىڭ ترۋمينگە جولداعان حاتى دەپ امەريكا گوۋۋيۋانىندا اق
تىستى كىتاپ قۇراستىرىلىپ بولعانىنان كەيىن، اچەسوننىڭ 1949 ـ جىلى
7 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى ترۋمينگە جازعان حاتى ايتىلىپ وتىر. اق تىستى
كىتاپ 8 تاراۋعا بولىنگەن، مۇندا امەريكانىڭ 1844 ـ جىلى جۇڭگونى
«ۋاڭشيا شارتى»نا زورلاپ قول قويعىزعانىنان باستاپ 1949 ـ جىلى
جۇڭگونىڭ حالىقتىق گىمينگى بۇكىل مەملەكەت كولەمىندە ئەگىزگى
جەڭىسكە جەتكەنگە دەيىنگى جۇڭگو ـ امەريكا قارىم ـ قاتىناسى باياندال-
عان. اق تىستى كىتاپتا جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىستىڭ اقىرعى
كەزىنەن 1949 ـ جىلعا دەيىنگى 5 جىل ىشىندە امەريكانىڭ جياڭ
جيەشىنى قولداۋ، گوڭچانداڭعا قارسى تۇرۋ ساياساتىن جۇرگىزىپ،
ٴارقيلى ايلا ـ شارعىلار ارقىلى جۇڭگو حالقىنا قارسى شىعىپ، اقىرىندا
جەڭىلىسكە ۇشىراۋ بارىسى وتە ـ موتە ەگجەي ـ تەگجەيلى باياندالعان.
اق تىستى كىتاپ پەن اچەسوننىڭ ترۋمينگە جازعان حاتى دۇرىس
پەن بۇرىستى شاتاستىرۋعا، شىندىقتى جاسىرۋعا، جالعانىنان فاكتىلەر
جاساۋعا، سونداي ـ اق جۇڭگو حالقىنا سۇرقيالىقپەن جالا جابۋعا جانە
قاتتى وشپەندىلىك بىلدىرۋگە لىق تولعان. ول كەزدە، جۇڭگوعا قارا-
تىلعان ساياسات جونىندە امەريكانىڭ كەرتارتپا لاگەرىنىڭ ىشكى
جاعىندا تالاس ـ تارتىستار بولعاندىقتان، ترۋمين، اچەسون سياقتى
جيانگەر ەلەمەنتتەر اق تىستى كىتاپ فورماسىن قولدانا وتىرىپ، كەيبىر
فانگميگدىك سىرلارىن اشىق اشكەرەلەۋگە ٴماجبۇر بولىپ، وسى
ارقىلى وزدەرىنىڭ قارسى جاقتارىن يلاندىرۋعا ۇرىندى. ٴسويتىپ،
اق تىستى كىتاپ، كەڭ ۋاندىق جاقتان، امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جۇڭگوعا
شاپقىنشىلىق جاساعان قىلمىسىن مويىنداۋ حاتىنا اينالدى.

② 1904 ـ ، 1905 ـ جىلدارى جاپونيا مەن پاتشالىق روسسيا اراسىندا
جۇڭگونىڭ دۇڭبيينا جانە چاۋشيانىنا تالاسۋ سالدارىنان تۋىلعان
جيانگەرلىك سوعىس ايتىلىپ وتىر. بۇل جولعى سوعىس كوبىنەسە
جۇڭگونىڭ دۇڭبيينداعى فىڭتيان (قازىرگى شىنياڭ)، لياۋياڭ

رايونداري مەن لۇيشۇنكوۋ وگسرىندە جۇرگىزىلدى، وسىنىڭ سالدارىنان جۇڭگو حالقى وراسان زور زيانعا ۇشىرادى. جاپونيا ـ روسسيا سوعىسى ناتيجەسىندە پاتشالىق روسسيا جەڭىلدى، پاتشالىق روسسيانىڭ جۇڭگو ـ نىڭ دۇڭبەيىنداعى بيلەۋ ورنىن جاپونيا جيانگەرلىگى باستى. جاپونيانىڭ جاۋلاسياندى جەكە يەمدەنۋ ورنى دا وسى جولعى سوعىستىڭ ٴبىتىم كەلىسىمىندە (پورتسمۋت ٴبىتىم كەلىسىمى) پاتشالىق روسسيا جاعىنان مويىندالدى.

قوش ەندى، ستيۋارت لەيتون

(1949 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 18 ـ كۇنى)

امەريكانىڭ اق تىستى كىتابىنىڭ ستيۋارت لەيتون[1] نانجيڭنەن كەتكەن، ۋاشينگتونعا تاياپ قالعان، ءبىراق ءالى جەتىپ ۇلگىرمەگەن كۇنگە ــ 8 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنىنە تۋرالانىپ جاريالانۋى تۇسىنىكتى، ويتكەنى ستيۋارت لەيتون ــ امەريكانىڭ شاپقىنشىلىق ساياساتىنىڭ ءبىرجولاتا جەڭىلىسكە ۇشىراعاندىعىنىڭ بەلگىسى. ستيۋارت لەيتون جۇڭگودا تۋىلعان امەريكالىق، ونىڭ جۇڭگودا ەداۋىر كەڭ قوعامدىق بايلانىسى بار، ول جۇڭگودا ءبىرقىدىرۋ جىلدار بويى جياۋحۋي مەكتەپتەرىن اشقان، جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس داۋىرىندە جاپوندىقتاردىڭ تۇرمەسىندە وتىرعان، ادەتتە امەريكانى دا، جۇڭگونى دا جاقسى كورگەنسىپ، ءبىر ءبولىم جۇڭگولىقتاردىڭ باسىن اينالدىرىپ العان ەدى، سوندىقتان ول مارشاللعا جاعىپ، جۇڭگودا تۇراتىن داشى بولىپ، مارشالل جۇيەسىندەگى بەلدى ادامداردىڭ بىرىنە اينالدى. مارشالل جۇيەسىندەگىلەردىڭ قاراۋىنشا، ونىڭ ءبىر عانا ءمىنى بار ەدى، اتاپ ايتقاندا، ول مارشالل جۇيەسىنىڭ ساياساتىنا ۋاكىلدىك ەتىپ، جۇڭگودا داشى بولىپ

تۇرعان تۇتاس ٴداۋىر ٴدال وسى ساياسات جۇڭگو حالقى جاعىنان ٴبىرجولاتا تالقاندالعان ٴداۋىر بولدى، بۇل كىشى-گىرىم جاۋاپكەر-شىلىك ەمەس ەدى. جاۋاپكەرشىلىكتەن قۇتىلۋ ماقسات ەتىلگەن اق تىستى، كىتاپشىڭ ستيۋارت لەيتون بارار جەرىنە تاياپ قالعان، ٴبىراق ٴالى جەتىپ ۇلگىرمەگەن مەزگىلدە جاريالانۋى، ارينە، قولايلى ەدى.

امەريكا اقشا، قارۋ-جاراق شىعارعان، جياڭ جيەشى ادام شىعارىپ، امەريكا ٴۇشىن سوعىس جۇرگىزىپ، جۇڭگولىقتاردى قىرعىنداعان، ٴسويتىپ، جۇڭگونى امەريكانىڭ وتارىنا اينالدىرماق بولعان سوعىس امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ دۇنيە جۇزىلىك ەكىنشى سوعىستان كەيىنگى دۇنيەگە شاپقىنشىلىق جاساۋ ساياساتىنىڭ ماڭىزدى بولەگىن ۇستايدى. امەريكانىڭ شاپقىنشىلىق ساياساتىنىڭ دۇيشياگى بىرنەشە بولەكتى قامتيدى. ەۋروپا بولەگى، ازيا بولەگى، امەريكا بولەگى — وسى ۇشەۋى ونىڭ باستى بولەگى بولىپ تابىلادى. جۇڭگو — ازيانىڭ قولقا-جۇرەگى، 475 ميليون ادامى بار ٴىرى مەملەكەت، جۇڭگونى تارتىپ السا، بۇكىل ازيا ونىكى بولار ەدى. امەريكا جيانگەرلىگى-نىڭ ازيادا عى شەبى نىعايسا، ول كۇشىن تۇپتاي وتىرىپ، ەۋروپاعا شابۋىل جاساي الار ەدى. امەريكا جيانگەرلىگى امەريكا قۇرلىعىنداعى شەبىن ٴبىرشاما بەرىك دەپ ەسەپتەيدى. مىنە بۇلار — امەريكا شاپقىنشىلارىنىڭ جالپى ەسەبى.

الايدا، بىرىنشىدەن، امەريكا حالقى مەن بۇكىل دۇنيە ٴجۇزى حالقى سوعىستى كەرەك ەتپەيدى؛ ەكىنشىدەن، ەۋروپا حالقىنىڭ وياnۋى، شىعىس ەۋروپادا حالىقتىق دەموكراتيالىق مەملەكەت-تەردىڭ جارىققا شىعۋى، وتە-موتە تەڭدەسى جوق قۇدىرەتتى بەيبىتشىلىك قورعانى بولىپ تابىلاتىن سوۆەت وداعىنىڭ ەۋروپا

مەن ازيا ارالىعىندا قاسقايىپ تۇرىپ، امەريكانىڭ شاپقىنشىلىق ساياساتىنا قاجىرلىلىقپەن قارسى تۇرۋى امەريكانىڭ نازارىن كوبىرەك وزىنە اۋدارىپ وتىر: ۇشىنشىدەن، بۇل باستىسى، جۇڭگو حالقىنىڭ ساناسى، جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ باسشىلىعىنداعى قارۋلى كۇشتەر مەن حالىق بۇقاراسىنىڭ ۇيىمداسقان كۇشى بۇرىن بولىپ كورمەگەن دارەجەدە ارتتى. مۇنىڭ ٶزى امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ اكىمىيات باسىنداعى توبىن جۇڭگوعا كەڭ كولەمدى، تىكەلەي قارۋلى شابۋىل جاساۋ ساياساتىن قولدانا الماي، جياڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىس جۇرگىزۋىنە كومەكتەسۋ ساياساتىن قولدانۋعا ٴماجبۇر ەتتى.

امەريكانىڭ تەڭىز، قۇرلىق، اۋە ارميالارى جۇڭگودا سوعىسقا قاتناستى. چيڭداۋدا، شاڭحايدا جانە تايۋاندا امەريكانىڭ تەڭىز ارميا جيدىلەرى بار. بەيپيڭدە، تيانجيندە، تاڭشاندا، چينحۋاڭداۋدا، چيڭداۋدا، شاڭحايدا، نانجيڭدە امەريكا ارمياسى تۇردى. امەريكانىڭ اۋە ارمياسى بۇكىل جۇڭگونى شەگەلىنە الدى جانە بۇكىل جۇڭگونىڭ جاعدايلىق ماڭىزدى جەرلەرىن اۋە كەڭىستىگىنەن اسكەري قاريتاعا ٴتۇسىرىپ الدى. بەيپيڭنىڭ ماڭىنداعى انپيڭ جىڭىندا، چاڭچۇننىڭ ماڭىنداعى جيۋتايدا، تاڭشاندا، جياۋدۇڭ جارتى ارالىندا امەريكا ارمياسى نەمەسە اسكەري قىزمەتكەرلەرى حالىق ازاتتىق ارمياسىمەن سوقتىعىسىپ كورگەن، حالىق ازاتتىق ارمياسى ولاردان تالاي رەت تۇتقىندار تۇسىرگەن بولاتىن②. چەن- نولت حاڭكۇڭدۇيى سوعىسقا كەڭ كولەمدە قاتناستى③. امەريكانىڭ اۋە ارمياسى جياڭ جيەشىگە اسكەر تاسىپ بەرگەنىنىڭ سىرتىندا، كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا وتكەن چۇڭچيڭ اتتى شولعىنشى كەمەنى④ دە بومبالاپ سۋعا باتىردى. وسىلاردىڭ بارلىعى سوعىسقا

تىكەلەي قاتىناسۋ ارەكەتى بولىپ تابىلادى، مۇندا تەك سوعىس اشىق جارىيالانبادى، سونداي-اق كولەمى دە ونشالىق زور بولمادى، ال قىرۋار اقشا جانە قارۋ-جاراق شىعارىپ، اقىلشى جىبەرىپ، جياڭ جيەشىنىڭ ىشكى سوعىس قوزعاۋىنا كومەكتەسۋ شاپقىنشىلىق جاساۋدىڭ باستى ٴتاسىلى ەتىلدى.

امەريكانىڭ مۇنداي ٴتاسىل قولدانۋى امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ اكىميات باسىنداعى توبىنىڭ — ترۋمين، مارشالل جۇيەسىندەگىلەردىڭ جۇڭگوعا تىكەلەي شاپقىنشىلىق جاساعىسى كەلمەگەندىگىنەن ەمەس، قايتا جۇڭگو مەن بۇكىل دۇنيە ٴجۇزىنىڭ كىنگۋان جاعدايى جاعىنان بەلگىلەنگەن. جياڭ جيەشىنىڭ سوعىس جۇرگىزۋىنە كومەكتەسۋىنىڭ العاشقى كەزىندە، امەريكا ورتاعا شىعىپ گومينداڭ مەن گۇڭچانداڭ اراسىنداعى تالاستى كەلىستىرۋ ويىنىن ويناپ، جۇڭگو گۇڭچانداڭىن بوساڭسىتۋعا جانە جۇڭگو حالقىن الداۋعا، بۇكىل جۇڭگونى سوعىسپاي-اق شەڭگەلىنە الۋعا تىرىسقان بولاتىن. بەيبىتشىلىك كەلىسسوزى ساتسىزدىككە ۇشىرادى، الدامشىلىق ىسكە اسپاي قالدى، سوعىس شىمىلدىعى اشىلدى.

امەريكا جونىندە بوس قيالعا سالىنىپ جۇرگەن ۇمتىشاق زيىۋۋ-جۋيىشىلدەر نەمەسە «دەموكراتيالىق گىرىنجۋيي»شىل دەلىنەتىندەر، سىزدەر، اچەسونىنىڭ مىنا ٴسوزىن وقىپ كورىڭىزدەرشى: «بەيبىتشىلىك ورناعان كەزدە، امەريكا جۇڭگودا 3 ٴتۇرلى مۇمكىنشىلىكتىڭ ٴبىرىن تاڭداپ الۋعا تاپ بولدى: (1) ونىڭ ٴتۇپ-تۇگەل شەگىنىپ شىعۋى مۇمكىن ەدى؛ (2) ونىڭ كەڭ كولەمدى اسكەري كىلىگۋ جۇرگىزە وتىرىپ، گومينداڭنىڭ گۇڭچانداڭدى جويۋىنا كومەكتەسۋى مۇمكىن ەدى؛ (3) ونىڭ گومينداڭنىڭ بيلىگىن جۇڭگونىڭ نەعۇرلىم

مۇمكىندىگى بولعان رايونداردا ۋرناتۋدى كومەكتەسۋى، سونىمەن قابات ەكى جاقتى ىمىراعا كەلتىرىپ، ىشكى سوعىستى بولدىرماۋعا كۇش جۇمساۋى مۇمكىن ەدى.»

نەلىكتەن ٴبىرىنشى ساياسات قولدانىلمادى؟ اچەسون بىلاي دەيدى: «سول كەزدەگى امەريكا حالىق پىكىرى ٴبىرىنشى ٴتۇرىن تاڭداۋ ىزگە الدىمەن وڭاۋ قىزمەتىن تاباندىلىقپەن كۇش سالا ىستەمەي، حالىقارالىق جاۋاپكەرشىلىكتەردەن، جۇڭگوعا باعىتتالعان دوستىق ٴداستۇرلى ساياساتتاردان تۇگەلدەي بەزىندىر دەگەندىكپەن بىردەي دەپ ەسەپتەيتىندىگىنە مەن سەنەمىن.» باقساق، امەريكانىڭ «حالىقارالىق جاۋاپكەرشىلىك» جانە «جۇڭگوعا باعىتتالعان دوستىق ٴداستۇرلى ساياسات» دەيتىندەرى جۇڭگوعا كىلىڭۋ ەكەن. كىلىڭۋدى حالىقارالىق جاۋاپكەرشىلىكتى مىندەتكە العاندىق دەپ ۋتىرعاندا، كىلىڭۋدى جۇڭگوعا ىستەلگەن دوستىق دەپ ۋتىرعاندا، كىلىكپەي تۇرا المايدى. اچەسون بۇل ارادا امەريكانىڭ حالىق پىكىرىن اياق استى ەتىپ ۋتىر، بۇل امەريكانىڭ حالىق پىكىرى ەمەس، ۋولل ـ ستريتتىڭ «حالىق پىكىرى».

نەلىكتەن ەكىنشى ساياسات قولدانىلمادى؟ اچەسون بىلاي دەيدى: «تاڭداۋعا قويىلىپ ۋتىرعان ەكىنشى ٴتۇرلى ساياسات ٴنازاريا جاقتان قاراعاندا، سونداي ـ اق ۋتىكەندى ەسكە العاندا، ادامداردىڭ كوڭىلىن اۋدارا الارلىقتاي بولىپ كورىنگەنىمەن، ٴبىراق مۇلدە ىسكە اسپايدى. سوعىستا دەيىنگى 10 جىل ىشىندە گومينداڭ گۇڭچاندانى قۇرتا المادى. قازىر سوعىستان كەيىنگى كەز، گومينداڭ السىرەدى، جىگەرىنەن ايرىلدى، حالىقتىڭ سەنىمىنەن جۇرداي بولدى، بۇل جوعارىدا ايتىلعان بولاتىن. جاپونيانىڭ

قولىنان قايتارىپ الىنعان رايونداردا گومينداڭنىڭ اكىمشىلىك، اسكەري ٴماناساپتىلارىنىڭ قىلىقتارى گومينداگدى حالىقتىڭ قولدا- ۋىنان بىردەن-اق ايىردى، ونىڭ بەدەلىن جويدى. ال گۇڭچاندانىڭ قاي كەزدەگىدەن دە كۇشەيدى، ولار حۇابىسىدى تۇگەل دەرلىك يەلەپ وتىر. گومينداڭ ارمياسىنىڭ كەيىنگى كەزدە بەيىنەلەنگەن، كەرەكسىز جاراۋدان قالعان مۇشكىل حالىنەن الىپ قاراعاندا، تەك امەريكانىڭ قارۋلى كۇشىنە سۇيەنگەندە عانا گۇڭچانداگدى قۋىپ شىعۋى ىقتيمال. وسىنداي ۇلكەن جاۋاپكەرشىلىكتى ٴبىزدىڭ ارميامىزعا مەيلى 1945-جىلى جۇكتەۋدى نەمەسە كەيىنگى كەزدە جۇكتەۋدى امەريكا حالقىنىڭ ماقۇلداماياتىنى ايقىن ەدى. ٴبىز سول سەبەپتى تاڭداۋعا قويىلعان ٴۇشىنشى ساياساتتى قولدانىدىق......»

امەريكا اقشا، قارۋ-جاراق شىعارىپ، جياڭ جيەشى ادام شىعا- رىپ، امەريكا ٴۇشىن سوعىس جۇرگىزىپ جۇڭگولىقتاردى قىرعىنداپ، «گۇڭچانداگدى جويىپ»، جۇڭگونى امەريكانىڭ وتارىنا اينالدىرىپ، امەريكانىڭ «حالىقارالىق جاۋاپكەرشىلىگى»ن ورىنداۋ، «جۇڭگوعا باعىتتالعان دوستىق ٴداستۇرلى ساياسات»ىن ىسكە اسىرۋ-تابىلعان- اق ٴادىس ەكەن!

گومينداڭ ٴىرىپ-ٴشىرىپ، قولىنان تۇك كەلمەيتىن بولدى، «جىگەرىنەن ايرىلدى، حالىقتىڭ سەنىمىنەن جۇرداي بولدى»، سوندا دا اقشا، قارۋ-جاراق شىعارىپ، ونى سوعىسقا سالۋ كەرەك. تىكەلەي اسكەر شىعارىپ كيلىگۋ «ٴنازاريا جاقتان» ورىندى. تەك امەريكا بيلەپ-توستەۋشىلەرى جاعىنان الىپ ايتقاندا، «وتكەندى ەسكە الۋ»دا ورىندى. ويتكەنى وسىلاي ىستەۋ شىنىندا دا قىزىقتى، «ادامداردىڭ كوگىلىن اۋدارا الارلىقتاي بولىپ كورىنەدى».

ٴبىراق، ٴىس جۇزىندە، ىسكە اسپايدى، «امەريكا حالقىنىڭ ماقۇلدامايتىنى ايقىن». ٴبىزدىڭ ــ ترۋمين، مارشالل، اچەسون سياقتى ادامداردىڭ جيانگەرلىك جۇيەسىنىڭ ــ ىستەگىمىز كەلمەي وتىرعان جوق-اۋ، ىستەگىمىز كەلەدى-اق، تەك جۇڭگونىڭ جاعدايى، امەريكانىڭ جاعدايى، سونداي-اق تۇتاس حالىقارالىق جاعداي (مۇنى اچەسون ايتپادى) جول بەرمەگەندىكتەن، امالسىزدان بۇدان باسقا ٴبىر جولدى ــ ٴۇشىنشى جولدى قولداندىق.

«حالىقارالىق جاردەم الماي-اق جەڭىسكە جەتۋگە بولادى» دەپ قارايتىن جۇڭگولىقتار، قۇلاق اسىڭىزدار، اچەسون سىزدەرگە ٴدارىس ٴوتىپ جاتىر. اچەسون جالاقى الماي مىندەتتى ٴدارىس وتەتىن جاقسى وقىتۋشى، ول ادامدارعا سونشاما ىنتىمەي-جالىقپاي، تيتتەي دە بۇكپەي بارلىق شىندىقتى ايتىپ بەردى. امەريكانىڭ قىرۋار اسكەر جىبەرىپ جۇڭگوعا شابۋىل جاساماۋى امەريكا ۇكىمەتىنىڭ ولاي ىستەگىسى كەلمەي وتىرعاندىعىنان ەمەس، قايتا امەريكا ۇكىمەتىنىڭ كۇدىكتەنىپ وتىرعاندىعىنان. بىرىنشىدەن، وزىنە جۇڭگو حالقىنىڭ قارسى شىعۋىنان، ٴوزىنىڭ باتپاققا باتىپ شىعا الماي قالۋىنان كۇدىكتەنەدى. ەكىنشىدەن، وزىنە امەريكا حالقىنىڭ قارسى شىعۋىنان كۇدىكتەنەدى، سول سەبەپتى جۇمىلدىرۋ بۇيرىعىن تۇسىرۋگە باتىلى بارمادى. ۇشىنشىدەن، سوۆەت وداعى مەن ەۆروپا حالىقتارىنىڭ، سونداي-اق بارلىق ەل حالىقتارىنىڭ قارسى شىعۋىنان، ٴوزىنىڭ بۇكىل الەمنىڭ نالەتىنە ۇشىراۋىنان كۇدىكتەنەدى. اچەسوننىڭ سۇيكىتى شىنشىلدىعىنىڭ دا شەگى بار، ول وسى ٴۇشىنشى كۇدىگىن ايتقىسى كەلمەدى. مۇنىڭ سەبەبى، ول سوۆەت وداعىنىڭ الدىندا ماسقارا بولۋدان قورىقتى، ول قازىردىڭ وزىنە-

دە-اق ساتسىزدىككە ۇشىراعان، ٴبىراق ساتسىزدىككە ۇشىراماعان سياقتى بەينەگە ەنىپ وتىرعان مارشاللدىڭ ەۋروپالىق جوسپارىنىڭ⑤ بۇكىلدەي كۇيرەيتىن مۇشكىل حالگە تۇسۋىنەن قورىقتى.

كوز الدىنداعىنى عانا كورەتىن، يدەيادا الجاسقان زىيوۋجۋيىشىل نەمەسە دەموكراتيالىق گەرىنجۋيىشىل جۇڭگولىقتار، قۇلاق اسىڭىزدار، اچەسون سىزدەرگە ٴدارىس ٴوتىپ جاتىر، اچەسون سىزدەردىڭ جاقسى وقىتۋشىلارىڭىز. امەريكانىڭ سىزدەر ويلاپ وتىرعان مەيىرىمدىلىك، ادىلەتتىلىك مورالىن اچەسون ٴتۇپ-تۇگەل سىپىرىپ تاستادى. سولاي ەمەس پە، سىزدەر اق تىستى كىتاپتان جانە اچەسوننىڭ حاتىنان مەيىرىمدىلىك، ادىلەتتىلىك مورالدىڭ تيتتەي دە بولسا جۇرناعىن تابا الاسىزدار ما؟

امەريكادا شىنىندا عىلىم دا، تەحنيكا دا بار، امال قانشا، ولار حالىقتىڭ قولىندا ەمەس، كاپيتاليستەردىڭ قولىندا، ولار ىشكى جاقتا قاناۋ مەن ەزگىگە، سىرتقى جاقتا شاپقىنشىلىق پەن قىرعىنشىلىققا ىستەتىلەدى. امەريكادا «دەموكراتيالىق ساياسي» دا بار، امال قانشا، ول ٴبىر عانا بۋرجۋازيا تابىنىڭ دۇشپاندىق ۇستەمدىگىنىڭ جاناما اتى. امەريكانىڭ اقشاسى كوپ، امال قانشا، ونى تەك شەگىنە جەتە ٴىرىپ-شىرىگەن جياڭ جيەشى كەرتارتپاشىلارىنا عانا بەرگىسى كەلەدى. قازىر جانە بولاشاقتا ٴوزىنىڭ جۇڭگوداعى 5-زۇڭدۇيىنە ازىن-اۋلاق بەرۋدى وتە-موتە قالايتىن كورىنەدى، ٴبىراق دولەڭگى شەگىنە جەتكەن، سيلاعاندى بىلمەيتىن زىيوۋجۋيىشىلدەرگە نەمەسە دەموكراتيالىق گەرىنجۋيىشىلدەرگە بەرگىسى كەلمەيدى، ارينە، گۇڭچاندانعا ٴتىپتى دە بەرگىسى كەلمەيدى. بەرۋى مۇمكىن، ٴبىراق شارتى بار. قانداي شارت؟ ماعان ىلەسىپ ٴجۇر دەيدى.

امەريكالىقتار بىيىگىندە، تيانجيندە، شاڭحايدا ازىن-اۋلاق قۇتقارۋ ۇشىن شاشىپ قويىپ، مۇنى قانداي ادام ٴەگكەيسىپ الار ەكەن دەپ قاراپ وتىر. تايگۇڭ بالىقشا قارماق سالىپتى، قالاعاندارىڭ قابىڭدار دەپتى. زەكسىپ بەرگەن تاماق اس بولماس⑥.

ٴبىز جۇڭگولىقتار قايسار كەلەمىز. زىيۋجۇيشىل نەمەسە دەموكراتيالىق گىرىنجۇيشىلدەر بولىپ كەلگەن ٴبىرسىپىرا ادامدار، امەريكا جيانگەرلەرىنىڭ جانە ولاردىڭ يتارشىسى گوميندانىڭ كەر-تارتپاشىلارىنىڭ الدىندا ٴەندى قاسقايىپ تۇراتىن بولدى. ۋىن يدو ورنىنان اتىپ تۇرا كەلىپ، گوميندانىڭ ناگانىنا كەكتەنە ٴتوندى، باس كەتسە دە تىزە بۇككىسى كەلمەدى⑦. جۇ زىچيڭ قاتتى اۋىرىپ جاتىپ اشتان ولۋگە كوندى، امەريكانىڭ «قۇتقارۋ استىعى»ن المادى⑧. تاڭ حاندىمى داۋىرىندە حان يۋي «بو يىدى ماداقتاۋ»دى⑨ جازدى، ول ماداقتاعان بو يي ٴوز مەملەكەتىنىڭ حالقىنا جاۋاپكەر-سىزدىك ىستەگەن، قاشىپ كەتكەن، ونىڭ ۇستىنە سول كەزدە ۋۋ ۋاڭنىڭ باسشىلىعىنداعى حالىق ازاتتىق سوعىسىنا قارسى شىققان، «دەموكراتيالىق گىرىنجۇيىلىك» يدياسى ەداۋىر باسىم ادام ەدى، ونى ماداقتاۋ قاتە ەدى. ٴبىز ۋىن يىدونى ماداقتاپ جازۋعا، جۇ زىچيڭدى ماداقتاپ جازۋعا ٴتيىسپىز، ولار ٴبىزدىڭ ۇلتىمىزدىڭ قاھارماندىق جىگەرىن كورسەتتى.

ازىن-اۋلاق قينشىلىقتان قورقاتىن نە تۇر. قىڭسولاي بەرسىن، 8 جىل، 10 جىل قىڭسولار، وعان دەيىن جۇڭگونىڭ بارلىق ماسە-لەسى شەشىلىپ بولادى. جۇڭگولىقتار ولىمنەن قورىقپاعاندا قينشى-لىقتان قورقا ما؟ لاۋزى: «ولىمنەن قورىقپايتىن حالىقتى ولىممەن قالاي قورقىتاسىڭ»⑩ دەگەن ەكەن. امەريكا جيانگەرلىگى جانە

ونىڭ يىارشسى جياڭ جيەشى كەرتارتپاشىلارى ٴبىزدى «ولممەن قورقىتپاقشى» بولعانى بىلاي تۇرسىن، ٴتىپتى ولترمەكشى دە بولعان ەدى. ۋىن يىدو سياقتى ادامداردى ەسەپكە الماعاندا، ولار وتكەن 3 جىل ىشىندە، امەريكانىڭ كارابىن ملتىمەن، جيگۋانچياڭمەن، پايجيپاۋىمەن، حوجيانپاۋىمەن، ليۋدانپاۋىمەن، تانكەلەرىمەن، ايىر-پىلان بومبالارىمەن سان مليون جۇڭگولىقتى قىردى. قازىر مۇنداي احۋال اياقتالىپ كەلەدى، سوعىستا ولار جەڭىلدى، شابۋىلعا ەندى ولار ەمەس، ٴبىز وتتىك، ولار قۇرىپ بىتۋگە تايادى. ولار بىزگە ازىن-اۋلاق قيىنشىلىق قالدىردى، فڭسو، جۇمىسسىزدىق، اپات، قاعاز اقشانىڭ قۇنسىزدانۋى، زات باعاسىنىڭ ورلەۋى سياقتىلار راسىندا دا قيىنشىلىق، ٴبىراق وتكەن 3 جىلعا قاراعاندا، ٴبىز ەداۋىر سەرگىپ قالدىق. وتكەن 3 جىلدىڭ وتكەلىن دە بۇزىپ وتتىك، ەندى وسى بولمىسىز قيىنشىلىقتى جەڭە الماي مىز با؟ امەريكاسىز كۇن كورە الماي مىز با؟

حالىق ازاتتىق ارمياسى چاڭجياڭدى كەسىپ ٴوتىپ ەدى، نانجيڭدەگى امەريكا وتارلىق ۇكىمەتى تورعايداي توزدى. ال ەلديار داشى ستيۋارت لەيتون مەلشيگەن بويى كوزى شاراسىنان شىعىپ وتىردى دا قالدى، ول جاڭا دۇكەن اشىپ، تاعى ٴبىر قارمانىپ قالۋ دامەسىندە بولدى. ستيۋارت لەيتون نەنى كوردى؟ حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ساپ-ساپ بولىپ ٴوتىپ جاتقاندىعىن، جۇمىسشىلاردىڭ، ديحانداردىڭ، وقۋشىلاردىڭ توپ-توبىمەن كوتەرىلگەندىگىن كورۋدىڭ سىرتىندا، ول تاعى مىناداي ٴبىر قۇبىلىستى، اتاپ ايتقاندا، جۇڭگونىڭ زيالى جۇيىشىلدەرىنىڭ نەمەسە دەموكراتيالىق گرۋپپا جۇيىشىلدەرىنىڭ دە توپ-توپ بولىپ جۇمىسشىلارمەن، ديحان-

دارمەن، اسكەرلەرمەن، ۋقۋشىلارمەن بىرگە ۋران شاقىرىپ، گىمياڭ دەپ بارا جاتقانىن كوردى. قىسقاسى، ونى ەلەپ-ەسكەرگەن ەشكىم بولمادى، ٴسويتىپ، ول «جاپادان-جالعىز قالدى، دەنەسى مەن كولەڭكەسى ٴبىر-بىرىنە كوڭىل ايتىستى»①، ىستەر ٴىسى قالمادى دا، پاپكاسىن قولتىعىنا قىسىپ الىپ زىتىپ بەرۋگە ٴماجبۇر بولدى.

جۇڭگونىڭ ٴبىر ٴبولىم زيالىلارى مەن باسقا دا ادامدارىندا ٴالى دە الجاسۋ يديالارى، امەريكا جونىندە بوس قيال بولىپ وتىر، سوندىقتان ولاردى سوزبەن يلاندىرۋ، ٴوز جاعىمىزعا تارتۋ، تاربيەلەۋ جانە ولارمەن ىنتىماقتاسۋ قىزمەتتەرىن جۇرگىزىپ، ولاردى حالىق جاعىنا شىعارۋىمىز، جيانگەرلىكتىڭ الداۋىنا تۇسىرمەۋىمىز كەرەك. الايدا، بۇكىل امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جۇڭگو حالقى اراسىنداعى بەدەلى كۇيرەدى، امەريكانىڭ اق تىستى كىتابى وسى كۇيرەۋدىڭ ەستەلىگى. الدىڭعى قاتارداعى ادامدار اق تىستى كىتاپتان جاقسى پايدالانىپ، جۇڭگو حالقىن تاربيەلەۋ قىزمەتىن جۇرگىزۋ ٴتيىس.

ستيۋارت لەيتون كەتتى، اق تىستى كىتاپ كەلدى، وتە جاقسى، وتە جاقسى. مۇنىڭ ەكەۋى دە قۋتتىقتاۋعا تاتيدى.

ەسكەرتۋلەر

① ستيۋارت لەيتون 1876-جىلى جۇڭگودا تۋىلعان. ول ەجەلدەن امەريكانىڭ جۇڭگوعا جاساعان مادەنيەت شابۋىلىنىڭ ادال اتقارۋشىسى بولىپ كەلدى. ول 1905-جىلدان باستاپ جۇڭگودا ٴدىن تاراتتى، 1919-جىلدان باستاپ، امەريكا جۇڭگودا اشقان بيجيڭدەگى يانجيڭ داشۋەنىڭ شياۋجاڭى بولدى. 1946-جىلى 7-ايدىڭ 11-كۇنى،

ستيۋارت لەيتون امەريكانىڭ جۇڭگودا تۇراتىن داشسى بولىپ تاعايىندالىپ، گومينداڭ كەرتارتپاشىلارىنىڭ حالىققا قارسى جۇرگىزگەن ىشكى سوعىسىن بەلسەنە قولداپ وتىردى، سونىمەن قابات جۇڭگو حالقىنا قارسى ٴارالۋان قاسكۇنەمدىك ساياسي ارەكەتتەر جۇرگىزدى. امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جۇڭگونىڭ حالىقتىق گىميڭىنىڭ جەڭىسكە جەتۋىنە كەدەرگى جاساۋ جولىنداعى بارلىق تىرىسشاڭدىقتارى ٴبىرجولاتا جەڭىلىسكە ۇشىراعاندىقتان، ستيۋارت لەيتون 1949-جىلى 8-ايدىڭ 2-كۇنى جۇڭگودان جىم-جىلاس كەتۋگە ٴماجبۇر بولدى.

② 1945-جىلى جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن، جۇڭگونىڭ ليگتۋى مەن جۇچۋانىنا شابۋىلدىق جاساۋدى جانە جۇڭگونىڭ ىشكى ىستەرىنە ارالاسۋدى ماقسات ەتكەن امەريكا ارمياسى جۇڭگودا قۇرلىققا شىعىپ، بەيپيڭ، شاڭحاي، نانجيڭ، تيانجين، تاڭشان، كايپيڭ، چينحۋاڭداۋ، جيڭحاي، چيڭداۋ سياقتى جەرلەرگە باسىپ كىردى جانە ازات رايونداردا ۇزدىكسىز شابۋىل جاسادى. بۇل شىعارمادا ايتىلىپ وتىرعان انپيڭ جەڭى وقيعاسى — 1946-جىلى 7-ايدىڭ 29-كۇنى تيانجيندەگى امەريكا ارمياسى جيالڭ جيەشىنىڭ باندى ارمياسىمەن ۇشتاسا وتىرىپ، حىبەي ولكەسىنىڭ شياڭحى اۋدانىنداعى انپيڭ جەڭىنا شابۋىل جاساۋ وقيعاسى. جيۋتاي وقيعاسى — 1947-جىلى 3-ايدىڭ 1-كۇنى امەريكا ارمياسىنىڭ چاڭچۇن مەن جيۋتاي اراليعىنداعى حەشيباۋدا تۇراتىن ازاتتىق ارمياسىنىڭ جەندىيىنە اسكەري بارلاۋ جۇرگىزۋ وقيعاسى. تاڭشان وقيعاسى دەپ 1946-جىلى 6-ايدىڭ 16-كۇنى تاڭشانداعى امەريكا ارمياسىنىڭ سۇڭجيايىڭ سياقتى جەرلەرگە باسىپ كىرىپ الاساپىراندىق تۋدىرعاندىعى جانە سول جىلى 7-ايدا تاڭشان ماڭىنداعى لۋانشيان اۋدانىنداعى سانحجۋاڭزى مەن چاڭلي اۋدانىنىڭ شيحىنان قىستاعىنا باسىپ كىرىپ الاساپىراندىق تۋدىرعاندىعى ايتىلىپ وتىر. امەريكا ارمياسىنىڭ جياۋدۇڭ جارتى ارالىنا جاساعان شابۋىلىنىڭ بىلگەرىندى-كەيىندى تالاي رەت بولدى، مۇنىڭ ايگىلىسى ەكەۋ:

ٴبىرى ــ 1947 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنى امەريكا ايمپەريالىزدارى مەن سوعىس كەمەلەرىنىڭ مۇيىلىڭ اۋدانىنداعى لاڭشاۋانكوۋعا، شياۋليداۋعا جاساعان سۇعاناقتىعى: ٴوندى ٴبىرى ــ سول جىلى 12 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى امەريكا ارمياسىنىڭ جيالڭ جيەشى باندى ارمياسىمەن ۇشتاسىپ، جيمو اۋدانىنىڭ سولتۇستىگىندەگى ۋاڭلينتاۋعا شابۋىل جاساۋى. امەريكا ارمياسىنىڭ ازات رايونعا باسىپ كىرگەن جوعارىداعى شاپقىنشىلىق ارەكەتتەرىنە قارسى جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى نەمەسە جەرگىلىكتى حالىقتىڭ قارۋلى كۇشتەرى ٴوزىن قورعاۋ جولىندا قاتال قيمىل جاسادى.

③ چەنۋلت ــ امەريكالىق، گوميندالڭ ۇكىمەتىنىڭ اۋە ارميا اقىلشىسى بولعان. جاپونيا تىزە بۇككەننەن كەيىن، ول امەريكانىڭ 14 ـ حاڭكوڭدۇيىنىڭ ٴبىر ٴبولىم ادامدارىن باستاپ، اۋە تاسىمالى دۇيىن ۇيىمداستىرىپ، گوميندالڭنىڭ ىشكى سوعىس جۇرگىزۋىنە كومەكتەستى، سونداي ـ اق ازات رايونداردى بارلاۋ جانە بومبالاۋ سياقتى قىلمىستى ارەكەتتەرگە تىكەلەي قاتىناستى.

④ وسى تومداعى «جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسى زۇڭبۋى مالىمدەمەسىنىڭ انگليا سوعىس كەمەسىنىڭ جاۋىزدىعى جونىندە جاريالاعان مالىمدەمەسى»نىڭ ④ ەسكەرتۋىنە قاراڭىز.

⑤ 1947 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى، امەريكا گوۋۋچيڭى مارشالل حارۋارد داشۋەسىندە ەۋروپانىڭ گۇلدەنۋىنە امەريكانىڭ «جاردەم»ى دەيتىنى جونىندە ٴسوز سويلەدى. كەيىنگى كەزدە، امەريكا ۇكىمەتىنىڭ وسىعان نەگىزدەلىپ جاساعان «ەۋروپانى گۇلدەندىرۋ فالڭ ـ انى» «مارشالل جوسپارى» دەپ اتالدى.

⑥ «تايگۇلڭ بالىقتا قارماق سالىپتى، قالاعانداردىڭ قابىڭدار دەپتى»، بۇل ــ حالىق اۋزىنداعى اڭىز. بۇل اڭىزدا ايتىلۋىنشا جوۋ حاندىعى داۋىرىندە بولعان جيالڭ تايگۇلڭ دەيتىن ادام ۋيشۋي وزەنىنىڭ جاعاسىنا بارىپ ٴتۇزۋ قارماقتى جەم ىلمەستەن سۋ بەتىنەن 3 چي جوعارى ۇستاپ تۇرىپ: «جانداردىڭ ٴبىرى بەزگەندەردىڭ قارماقتى قابىڭدار!» دەپ وتىرادى ەكەن. «ۋۋ ۋاڭنىڭ يىن جوۋ ۋاڭعا قارسى جورىعى جونىندە قيسا»نىڭ 2 ـ تومىنا قاراڭىز. «زەكىپ بەرگەن تاماق» قورلاپ بەرگەن ساداقا

دەگەن ماعنادا. چي بەكتىڭگى داۋىرىندە ٴبىر اشىقتان اداممنىڭ زەكىپ بەرگەن تاماقتى جەمەي اشتان ولگەندىگى تۋرالى اڭگىمە، بۇل جونىندە «ليجي» دەگەن كىتاپتىڭ «تانگۇڭ ــ 2 ـ ٴبولىم»ىنە قاراڭىز.

⑦ ۋىن يىدو (1899 ــ 1946) ــ جۇڭگونىڭ اتاقتى اقىنى، وقىمىستىسى جانە جياۋشۋۋى. 1943 ـ جىلدان كەيىن، جيالڭ جيەشى ۇكىمەتىنىڭ كەرتارتپالىعىنا جانە ٴىرىپ ـ شىرىگەندىگىنە زىعىردانى قايناپ، دەموكراتيا جولىنداعى كۇرەسكە بەلسەنە قاتناستى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاعانىنان كەيىن، گوميندانىڭ امەريكا جيانگەرلىگىمەن ٴسوز بايلاسىپ، حالىققا قارسى ىشكى سوعىس قوزعاۋىنا بەلسەنە قارسى تۇردى. 1946 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 15 ـ كۇنى كۇنمينگدە گومينداڭ باندىلارى جاعىنان استىرتىن ٴولتىرىلدى.

⑧ جۋ زىچيڭ (1898 ــ 1948) ــ جۇڭگونىڭ وسى زامانعى ادەبيەتشىسى، جياۋشۋۋى. جاپون باسقىنشىلارىنا قارسى سوعىس اياقتاعانىنان كەيىن، ول جيالڭ جيەشى ۇستەمدىگىنە قارسى وقۋشىلار قوزعالىسىنا بەلسەنە قولداسى. 1948 ـ جىلى 6 ـ ايدا، امەريكانىڭ جاپونيانى سۇيەمەلدەۋىنە نارازىلىق ٴبىلدىرۋ جانە «امەريكا جاردەمگە بەرگەن» ۇندى الۋدان باس تارتۋ شۋانياسىنا قول قويدى. سول كەزدە ونىڭ تۇرمىسى وتە اۋىر ەدى، جوقشىلىقتىڭ زاردابىنان ناۋقاسقا شالدىعىپ، سول جىلى 8 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى بيپيڭدە قايتىس بولدى. ول قايتىس بولار الدىندا، ٴوزى ىشىندەگىلەرىنە گومينداڭ ۇكىمەتى ساتىپ وتىرعان امەريكا ۇنىن ساتىپ الماۋدى تاپسىردى.

⑨ حان يۋي (768 ــ 824) ــ تالڭ داۋىرىندەگى اتاقتى جازۋشى. «بو يىدى ماداقتاۋ» ــ حان يۋي جازعان ساتۋىن. بويي ــ يىن حاندىعىنىڭ سوڭعى كەزىندەگى ادام، ول جوۋ ۋۋۋاڭنىڭ اسكەر شىعارىپ، يىن حاندىعىنا جازالاۋ جورىعىن جاساعاندىعىنا قارسىلىق بىلدىرگەن؛ ۋۋ ۋالڭ يىن حاندىعىن جويعانىنان كەيىن، بويي شوۋيالڭ تاۋىنا قاشىپ بارىپ، جوۋ حاندىعىنىڭ استىعىن جەمەي ولگەن.

⑩ «لاۋزى» دەگەن كىتاپتىڭ 74 ـ تاراۋىنا قاراڭىز.

⑪ لي ميدىڭ «ارىز حات»ىنا قاراڭىز.

اق تسستى كىتاپ نەٴۇشىن تالقىلانادى

(1949 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنى)

امەريكانىڭ اق تىستى كىتابى مەن اچەسوننىڭ حاتى تۋرالى ٴبىز ەكى ماقالامىزدا («امالسىزدان جازىلعان مويىنداۋ حاتى»[5]، «بوس قيالدى تاستاپ، كۇرەسكە دايىندالايىق»، «قوش ەندى، ستيۋارت لەيتون») سىن ايتقان بولاتىنبىز. بۇل سىندار بۇكىل ەلىمىزدەگى دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتاردىڭ، حالىقتىق ۇيىمدار ـ دىڭ، گازەتحانالاردىڭ، مەكتەپتەردىڭ، سونداي ـ اق ٴار سالاداعى دەموكراتتاردىڭ كەڭ كولەمدە نازارىن اۋداردى جانە ولاردى تالقى جۇرگىزۋگە قوزعادى، سونىمەن قاتار ولار كوپتەگەن دۇرىس جانە پايدالى ماسەلەلەر، تانىقتامالار نەمەسە پىكىرلەر جاريالادى. اق تىستى كىتاپتى تالقىلايتىن ٴارتۇرلى اڭگىمە جينا ـ لىستارى اشىلىپ جاتىر، جالپى تالقى ٴالى دە ورىستەۋدە. تالقىنىڭ كولەمى جۇڭگو ـ امەريكا قارىم ـ قاتىناسى، جۇڭگو ـ سوۆەت قارىم ـ قاتىناسى، جۇڭگو مەن شەتەلدەردىڭ 100 جىلدان بەرگى قارىم ـ قاتىناسى، جۇڭگو رەۆوليۋتسياسى مەن دۇنيە جۇزىندەگى رەۆوليۋتسيالاردىڭ كۇشتەرىنىڭ ٴوزارا قارىم ـ قاتىناسى، گوميندانىڭ كەرتارتپا شالارى مەن

جۇڭگو حالقىنىڭ قارىم ـ قاتىناسىن، دەموكراتيالىق پارتيا ـ توپتار- دىڭ، حالىقتىق ۇيىمداردىڭ جانە ٴار سالاداعى دەموكراتتاردىڭ جيانگەرلىككە قارسى كۇرەس بارىسىندا قولدانۋعا ٴتيىستى پوزيتسيا- لارىن، زيبوۋجۋيىشىلدەردىڭ نەمەسە دەموكراتيالىق گىرىنجۋيىشىل دەلىنەتىندەردىڭ بۇكىل ىشكى ـ سىرتقى قارىم ـ قاتىناستا قولدانۋعا ٴتيىستى پوزيتسياسىن، جيانگەرلىكتىڭ جاڭا قاسكۇنەمدىگىنە قالاي توتەپ بەرۋدى، تاعى سول سياقتىلاردى قامتىپ وتىر. بۇل وتە جاقسى ٴجايىت، تاربيەلىك رولى زور.

قازىر بۇكىل دۇنيە ٴجۇزى جۇڭگو گىمىڭى مەن امەريكانىڭ اق تىستى كىتابىن تالقىلاۋدا، مۇنىڭ ٴوزى كەزدەيسوق ٴىس ەمەس، ول جۇڭگو گىمىڭىنىڭ بۇكىل دۇنيە تاريحىنداعى ۇلى ماڭىزىن كورسەتەدى. جۇڭگولىقتار ٴۇشىن ايتقاندا، ٴبىزدىڭ گىمىڭىمىز نەگىزىنەن جەڭىسكە جەتتى، الايدا بۇل گىمىڭىنىڭ ىشكى ـ سىرتقى جاقتارمەن ٴوزارا قارىم ـ قاتىناسىن مۇقيات تالقىلاۋعا كوپتەن بەرى بىرەۋ ۋاقىت بولماي كەلگەن ەدى. مۇنداي تالقىنىڭ بولۋى قاجەتتى، سونداي ـ اق ونىڭ قازىر ۋاقىتى دا كەلدى، ول ـــ امەري- كانىڭ اق تىستى كىتابىن تالقىلاۋ. بۇرىن مۇنداي تالقىعا ۋاقىت بولماعاندىعىنىڭ سەبەبى، گىمىڭىنىڭ ٴالى دە نەگىزگى جەڭىستەرگە جەتپەگەندىگى، جۇڭگو جانە شەتەل كەرتارتپاشىلارىنىڭ ٴىرى قالالاردى حالىقتىق ازات رايونداردان ٴبولىپ تاستاعاندىعى، ونىڭ ۇستىنە گىمىڭىنىڭ دامۋى بىرنەشە قايشىلىقتىڭ جاقتارىن ٴالى دە تولىق اشكەرەلەمەگەندىگى بولدى. قازىر باسقاشا بولىپ وتىر، جۇڭگونىڭ جارتىسىنان استامى ازات ەتىلدى، ىشكى ـ سىرتقى قايشى- لىقتاردىڭ جاقتارى تولىق اشكەرەلەندى، ٴدال وسى كەزدە امەريكا

اق تسىتى كىتاپ جاريالادى، سونىمەن بۇل تالقىدا وراي تابىلدى.

اق تسىتى كىتاپ — فانگىمىگدىڭ كىتاپ، ول امەريكا جيانگەر-لىگىنىڭ جۇڭگوعا قاراتقان كيلىگۋلەرىن اشىق كورسەتتى. وسى جونىنەن ايتقاندا، ول جيانگەرلىكتىڭ داعدىلى قالپىنان شىعىپ كەتكەندىگىن كورسەتتى. ۇلى، جەڭىسكە جەتكەن جۇڭگو گىميڭى امەريكانىڭ جيانگەرلىك توبىنداعى ٴبىر جاقتى، ٴبىر بولەكتى وزدەرىنىڭ جۇڭگو حالقىنا قارسى تۇرۋداعى كەيبىر شىن ماتەريال-دارىن اشىق جاريالاۋ جانە ونان كەرتارتپالىق قورتىندى جاساۋ ارقىلى ەكىنشى ٴبىر جاعىنىڭ، ەكىنشى ٴبىر بولەگىنىڭ شابۋىلىنا جاۋاپ بەرۋگە ٴماجبۇر ەتتى، مۇنسىز ولار كۇن كورە الماس ەدى. جاسىرىپ-جابۋدىڭ ورنىنا اشىق اشكەرەلەۋگە كوشۋ، بۇل — جيانگەرلىكتىڭ داعدىلى قالپىنان شىعىپ كەتكەندىگىنىڭ بەينەسى. بۇدان بىرنەشە اپتا بۇرىن، اق تسىتى كىتاپ جاريالانعان دەيىن، جيانگەرلىك ۇكىمەتتەردىڭ فانگىمىگدىك ىستەرى كۇندە دەرلىك جۇرگىزىلىپ كەلگەن بولسا دا، ٴبىراق اۋىزدا، ۇكىمەت حۇجاتتارىن-دا، مەيرىمدىلىك، ادىلەتتىلىك مورالى كوپ ايتىلۋشى ەدى نەمەسە مەيرىمدىلىك، ادىلەتتىلىك مورالى ازدى-كوپتى بولسا دا ايتىلۋشى ەدى، شىن ٴسوز ەشقاشان ايتىلماۋشى ەدى. بارىپ تۇرعان اككى انگليا جيانگەرلىگى مەن باسقا دا بىرنەشە ۇساق جيانگەر مەملەكەتتەر كۇنى بۇگىنگە دەيىن وسىلاي ىستەپ وتىر. كەيىن شىققان، مارتە-بەسى كەنەت كوتەرىلگەن، جۇيكەلەرى السىزدەنگەن، ٴبىر جاعىنان، حالىقتىڭ قارسىلىعىنا ۇشىراپ وتىرعان، ەندى ٴبىر جاعىنان، ٴوز سىبايلاستارى ىشىندەگى باسقا ٴبىر توپتىڭ قارسىلىعىنا ۇشىراپ وتىرعان امەريكالىق ترۋمين، مارشالل، اچەسون، ستيۋارت لەيتون

سىاقتى ادامداردىڭ جيانگەرلىك جۇيەسى ٴوزىنىڭ كەيبىر (ٴبارىن ەمەس) فانگمىيگدىڭ سىرلارىن اشىق اشكەرەلەۋ ٴادىسى ارقىلى فانگمىيگدىڭ ٴادىستىڭ تەگى قاندايىنىڭ ٴبىرشاما ۇتىمدى بولاتىندىعى ماسەلەسى جونىندە ٴوز سىبايلاستارى ىشىندەگى قارسى جاقتارىمەن ايتىسىپ كورۋ قاجەت جانە سولاي ەتۋگە بولادى دەپ قارادى. ولار وزدەرىنشە، ٴبىرشاما ۇتىمدى دەپ تانىعان فانگمىيگدىڭ ادىستەردى جۇرگىزە بەرۋ ٴۇشىن، وسى جولمەن قارسى جاقتارىن يلاندىرۋدى كوزدەدى. فانگمىيگدىڭ ەكى توپ باسەكەگە ٴتۇسىپ، ٴبىر توبى ٴبىزدىڭ ٴادىسىمىز ەڭ جاقسى دەسە، ەندى ٴبىر توبى ٴبىزدىڭ ٴادىسىمىز ەڭ جاقسى دەستى. كەرىسىپ-كەرىسىپ كەلىسە الماي، ٴبىر توبى كەنەتتەن تاۋەكەلگە باسىپ، وزدەرى ىستەتىپ كەلگەن كوپتەگەن قاباۋلارىن جايىپ سالدى دا، بۇعان اق تىستى كىتاپ دەپ ات قويدى.

سونىمەن، اق تىستى كىتاپ جۇڭگو حالقىنىڭ تاربيە الاتىن ماتەريالىنا اينالدى. تالاي جىلدان بەرى، ٴبىرسىپىرا ماسەلەلەر ۇستىندە، كوبىنەسە جيانگەرلەردىڭ جاراتىلىسى ماسەلەسى مەن سوتسياليزىمنىڭ جاراتىلىسى ماسەلەسى ۇستىندە، ٴبىز كوممۋنيستەر-دىڭ ايتقاندارىنا جۇڭگولىقتاردىڭ ٴبىرقىدىرۋى (ٴبىر كەزدەردە ٴتىپتى كوپ ەدى) ىلعي سەنەر-سەنبەس بولىپ، «ولاي بولا قويماس» دەپ قاراپ كەلدى. بۇل احۋالدا 1949-جىلى 8-ايدىڭ 5-كۇنىنەن كەيىن وزگەرىس بولدى. اچەسون ٴدارىس ٴوتتى، اچەسون امەريكا گوۋۇجيگى سيپاتىمەن سويلەدى، ونىڭ ايتقاندارى ٴبىز كوممۋنيستەردىڭ نەمەسە باسقا الدىڭعى قاتارلى ادامداردىڭ ايتقاندارىمەن، ٴمالىم ماتەريالدار جانە ٴمالىم قورتىندىلار جونىنەن

المالدا، ٴبىر جەردەن شىقتى. ەندى سەنىبەي بولمادى، كوپتەگەن ادامداردىڭ كوزى اشىلىپ، ٴىستىڭ ٴجايى وسىلاي ەكەن عوي دەستى.

اچەسون ترۋمىنگە جولداعان حاتىنىڭ باسىندا ٴوزىنىڭ اق تىستى كىتاپتى قۇراستىرعاندىعى جونىندە توقتالىپ ٴوتتى. ول ٴوزىنىڭ بۇل اق تىستى كىتابىن باسقالاردىكىنەن وزگەشە، وتە كىڭگۋاندى تۇردە، وتە شىنشىلدىقپەن قۇراستىرعانىن ايتتى. «بۇل — ٴبىر ۇلى مەملەكەت ومىرىندەگى ەڭ كۇردەلى، ەڭ باس اۋىرتاتىن ٴداۋىر جونىندەگى شىنشىل ەستەلىك، بۇل مەملەكەت ەجەلدەن بەرى امەريكامەن ەڭ جاقىن دوستىق بايلانىستا بولىپ كەلەدى. تابىلعان ماتەريالداردىڭ قاي-قايسىسىدا قالدىرىلعان جوق، ونداعى كەيبىر سوزدەردە ٴبىزدىڭ ساياساتىمىز سىندالعان بولسا دا، كەيبىر ماتەريالدار بولاشاقتا سىنداۋعا نەگىز بولاتىن بولسا دا. ٴبىز-دىڭ ۇكىمەتىمىز كورەگەندىك جانە سىن سىپاتىندىق جۇرتشىلىق پىكىرىنەن اسەر الىپ وتىرا الادى، بۇل — ٴبىزدىڭ ٴتۇزىمىمىزدىڭ وزىنە ٴتان كۇشى. مۇنداي كورەگەندىك جانە سىن سىپاتىندىق جۇرتشىلىق پىكىرىنە وكىلدەردىڭ جانە گۇڭچاندالىقتىڭ جىيچۋاندىق ۇكىمەتتەرى توزە المايدى، كەڭشىلىك ەتكىسى كەلمەيدى.»

جۇڭگو-امەريكا حالىقتارى اراسىندا ٴمالىم بايلانىستار ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر. ەكى ەل حالىقتارىنىڭ تىرىسشاڭدىقتارى ارقىلى مۇن-داي بايلانىستىڭ بولاشاقتا دامىپ «ەڭ جاقىن دوستىق» دارەجەسىنە دەيىن جەتۋى مۇمكىن. الايدا، جۇڭگو-امەريكا كەرتارتپاشىلارىنىڭ بوگەت جاساۋىنان مۇنداي بايلانىس وتكەندە وراسان زور كەدەر-گىلەرگە ۇشىرادى، قازىر دە ۇشىراپ وتىر. ونىڭ بەر جاعىندا ەكى

ەل كەرتارتپاشىلارى ەكى ەل حالىقتارىنا كوپتەگەن ۆتىرىك سوزدەر تاراتىپ، جوقتان وزگەنى قوقىستقاندىقتان، اتاپ ايتقاندا، كوپتەگەن جامان ۇگىتتەر تاراتقاندىقتان جانە جامان ىستەر ىستەگەندىكتەن، ەكى ەل حالىقتارىنىڭ بايلانىسى جاقسى بولماي كەلدى. اچەسون «ەڭ جاقىن دوستىق بايلانىس» دەگەندە، ەكى ەل حالىقتارىن ەمەس، ەكى ەل كەرتارتپاشىلارىن ايتىپ ۆتىر. بۇل ارادا اچەسون كىڭگىۋانىشىل دا بولمادى، شىنشىل دا بولمادى، ول ەكى ەل حالىقتارىنىڭ ٴوزارا قارىم-قاتىناسى مەن ەكى ەل كەرتارتپاشىلارىنىڭ ٴوزارا قارىم-قاتىناسىن شاتاستىرىپ جىبەردى. ەكى ەل حالىقتارى ٴۇشىن ايتقاندا، جۇڭگو گومىڭدانىڭ جەڭىسى مەن جۇڭگو-امەريكا كەرتارتپاشىلارىنىڭ جەڭىلىسى ٴومىر بويى كورىلمەگەن قۋانىشتى ٴىس، قازىرگى وسى ٴداۋىر دە ٴومىر بويى كورىلمەگەن قۋانىشتى ٴداۋىر. مۇنىڭ كەرىسىنشە، تەڭ ترۋمين، مارشالل، اچەسون، ستيۋارت لەيتون جانە باسقا دا امەريكا كەرتارتپاشىلارى ٴۇشىن، جياڭ جيەشى، كۇڭ شياڭشي، سۇڭ زىۋىن، چىن ليفۋ، لي زۇڭرىن، باي چۇڭشي جانە باسقا دا جۇڭگو كەرتارتپاشىلارى ٴۇشىن ەنا، شىنىندا «ومىردەگى ەڭ كۇردەلى، ەڭ باس اۋىرتاتىن ٴداۋىر».

اچەسوندار جۇرتشىلىق پىكىرى جونىندەگى كوزقاراسىندا كەرتارتپاشىلاردىڭ پىكىرى مەن حالىقتىڭ پىكىرىن شاتاستىرىپ ۆتىر. حالىقتىڭ پىكىرىنەن اچەسوندار ەشقانداي «اسەر» الا المايدى، ولاردىڭ ٴبارى دە سوقىر جانە كەرەڭ. بىرنەشە جىلدان بەرى امەريكانىڭ، جۇڭگونىڭ جانە بۇكىل دۇنيە ٴجۇزى حالىقتارىنىڭ امەريكا ۇكىمەتىنىڭ كەرتارتپا سىرتقى ساياساتىنا قارسى تۇرىپ كەلگەندىگىن ولار قۇلاعىن تارىس بەكىتىپ الىپ ەستىمەسكە سالىندى.

اچەسوننىڭ «كورەگەندىك جانە سىن سىپاتىندىق جۇرتشىلىق پىكىرى» دەپ وتىرعانى نە؟ ولار — امەريكا گۇگىمداگى مەن مينجۋداگى سياقتى كەرتارتپا ساياسي پارتيالاردىڭ شەڭگەلىندەگى تولىپ جاتقان گازەت، تۇگىشۇنشى، جورنال، راديو ستانسياسى سياقتى ارناۋلى تۇردە وتىرىك-وسەك تاراتاتىن جانە ارناۋلى تۇردە حالىقتا قوقانلوقى جاسايتىن ۇگىت ورگاندارى. بۇل نارسەلەر جونىندە اچەسون دۇرىس ايتتى، گۇگىچاندالىڭ (ول عانا ەمەس، حالىق تا) شىنىندا «توزە المايدى، كەگىشىلىك ەتكىسى كەلمەيدى». سوندىقتان دا ٴبىز جيانگەرلەردىڭ احبارات ورىندارىن جاۋىپ تاستادىق، جيانگەرلەردىڭ تۇگىشۇنشىلارىنىڭ جۇگىگو گازەتتەرىنە ماقالا بەرۋىنە تيىم سالدىق، ولاردىڭ ەندىگارى جۇگىگو توپىراعىندا جۇگىگو حالقىنىڭ رۋحىن ٴوز بىلگەندەرىنشە ۋلاندىرۋىنا جول بەرمەيمىز.

گۇگىچاندالىڭ باسشىلىعىنداعى ۇكىمەت «جيچۋاندىق ۇكىمەت» دەگەن ٴسوزدىڭ دە جارتىسى دۇرىس ايتىلعان. بۇل ۇكىمەت — ىشكى-سىرتقى كەرتارتپاشىلارعا ديكتاتۋرا نەمەسە دۇسايلىق جۇرگىزەتىن ۇكىمەت، ىشكى-سىرتقى كەرتارتپاشىلاردىڭ قانداينىڭ بولسا دا ٴارقانداي فاتگميگدىڭ ماقساتپەن ەركىن ارەكەتتە بولۋىنا ۇقىق بەرمەيدى. كەرتارتپاشىلار اشۋلانىپ، «جيچۋاندىق ۇكىمەت» دەپ ياناتتاپ وتىر. شىنىندا، حالىق ۇكىمەتىنىڭ كەرتارتپاشىلاردى جانىشتاۋ بيلىگى جونىنەن ايتقاندا، اينا قاتەسىز جوق ٴدال سولاي. بۇل بيلىك قازىر ٴبىزدىڭ گاگىليگمىزگە جازىلدى، كەلەشەكتە شيانفامىزعا دا جازىلادى. جىگىسكە جەتكەن حالىق ٴۇشىن، مۇنىڭ ٴوزى بەينە كيىم مەن تاماق ٴتارىزدى، تيتتەي دە قول ۇزۋگە

بولمايتىن نارسە. بۇل وتە جاقسى نارسە، جاندى ساقتايتىن قاباۋ، ۇرپاقتان - ۇرپاقـقا قالىپ وتىراتىن قاباۋ، مەملەكەت سىرتىنـداعى جيانگەرلەر مەن مەملەكەت ىشىندەگى تاپتار جەرىنە جەتە، تىپ - تيپىل جويىلعان كۇنگە دەيىن بۇل قاباۋدى كەرەكسىز ەتىپ تاستاۋعا استە بولمايدى. كەرتارتپا شىلار «جيىچۋاندىق ۇكىمەت» دەپ قانشالىق ياناتتاعان سايىن، ونىڭ اسىلـدىعى سونشالىق ايقىنـدالا تۇسەدى. الايدا، اچەسوننىڭ ءسوزىنىڭ جارتىسى قاتە ايتىلعان. گۇڭچاندىڭ باسشىلىعىنداعى حالىق دەموكراتياسى ديكتاتۋراسىندىق ۇكىمەت ـــ حالىقتىڭ ىشكى بولەگىنـە قاراتىپ ايتقاندا، ديكتاتـۋرالىق نەمەسە دۋسايـلىق ۇكىمەت ەمەس، قايـتا دەموكراتـيالىق ۇكـىمەت. بۇل ۇكىمەت حالىقـتىڭ ءوز ۇكىمەتى. بۇل ۇكىمەتـتىڭ قىزمەتكەرلەرى حالىقـقا قۇرمەتـپەن بويسۇنادى. سونـداي - اق، ولار حالىقـتىڭ ۇستازى، ولار ءوزىـن ءوزى تاربـيەلەۋ نەمەسە ءوز - وزىـنە سىـن ادىسـىمەن حالىقتى تاربيەلەيدى.

ال اچەسون ايتىپ وتىرعان «وڭشىلداردىڭ جيىچۋاندىق ۇكىمەتى» دەگەنگە كەلسەك، گەرمانيا، يتاليا، جاپونيا فاشيستىك ۇكىمەتتەرى اۋدارىلـعانىنان كەيىن، بۇل دۇنـيەدە امەريكا ۇكـىمەتى وسىنـداي ۇكىمەتتىڭ ءبىرىنشىسى بولىپ وتىر. بارلىق بۇرجۋازيالىق ۇكىمەتـتەر ـــ جيانگەرلەر قولتىعىنا الىپ وتىرعان گەرمانيا، يتاليا، جاپونيا ەلدەرى كەرتارتپاشىلارىنىڭ ۇكىمەتـتەرى دە وسىنىڭ ىشىندە ـــ وسىنداي ۇكىمەت بولىپ تابىلادى. يۋگوسلاۆياداعى تيتو ۇكىمەتى دە قازىر وسى توپتاعىلاردىڭ قولشوقپارىنا ايـنالىپ وتىر. امەريكا مەن انگليانىڭ وسى تيپتەگى ۇكىمەتتەرى ءبىر عانا بۇرجۋازيا تابى حالىققا ديكتاتۋرا جۇرگىزەتىن ۇكىمەت بولىپ تابىلادى. ول ءوزىنىڭ

بارلىق بىسندە، حالىق ۇكىمەتىنىڭ كەزىنىشە، بۋرجۋازيانىڭ ىشكى بولەگىنە دەموكراتيا دەيتىنىن جۇرگىزەدى، ال حالىققا دۋسايلىق جۇرگىزەدى. گيتلەر، موسسولينى، دۋكتياۋ، فرانكو، جيالڭ جيەشى سياقتى ادامداردىڭ ۇكىمەتتەرى بۋرجۋازيانىڭ ىشكى بولەگىندەگى دەموكراتيا شىملىدىعىن الىپ تاستادى نەمەسە ٴبىرجولاتا ىستەتپەيتىن بولدى، ويتكەنى ول ىشىندەگى تاپتىق كۇرەس شيەلەنىسىپ شەگىنە جەتتى، سول شىملدىقتان حالىقتىڭ دا پايدالانىپ ارەكەتتەنۋىنەن اۋلاق بولۋ ٴۇشىن، ونى الىپ تاستاۋ نەمەسە ٴبىرجولاتا ىستەتپەي قويۋ تيىمدىرەك بولدى. امەريكا ۇكىمەتىندە دەموكراتيا شىملدىعى قازىر دە بار، ٴبىراق ول امەريكا كەرتارتپالارى تارابىنان قيقىمدالىپ تىم كىشىرەيىپ كەتتى ٴارى اناعۇرلىم وگىپ كەتتى، ۆاشينگتون، جەففەرسون، لينكولن② داۋىرىندەگىمەن سالىستىرعاندا الدەقايدا ناشارلادى، مۇنىڭ ٴوزى تاپتىق كۇرەستىڭ قىسا تۇسكەندىگىنەن بولدى. ول ونان ارى قىسا تۇسەتىن بولسا، امەريكانىڭ دەموكراتيا شىملىدىعى ٴسوزسىز توعىز قابات كوكتىڭ ارجاعىنا لاقتىرىلىپ تاستالادى.

بارلىقتارىڭىز كورىپ وتىرسىزدار، اچەسون اۋىز اشقانىنان-اق وسىنشالىق كوپ قاتەلەستى. بۇلاي بولاتىندىعى ٴسوزسىز، ويتكەنى ول — كەرتارتپا. ال ونىڭ اق تستى كىتابىنىڭ قانداي «شىنشىل ەستەلىك» ەكەندىگىنە كەلەتىن بولساق، ٴبىز ونىڭ شىنشىلدىعى بار دا، جوق تا دەپ قارايمىز. اچەسوندار جۇگۇاندىق جاقتا، تەك وزدەرىنىڭ ٴبىر پارتياسىنا، ٴبىر توبىنا عانا پايدالى دەپ تانىعان نارسەلەرى جونىندە شىنشىل بولدى. كەرىسىنشە بولعاندا شىنشىل بولمادى. شىنشىل بولا قالۋى سوعىس جۇرگىزۋ ماقساتى

ئۇشىن ەدى.

ەسكەرتۋلەر

① بۇل ـــ شينحۋاشى بيانجيبۋى جازعان پىكىلۇن، 1949 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى جارىيالاندى.

② ۋاشينگتون (1732 ـــ 1799)، جەففەرسون (1743 ـــ 1826)، لينكولن (1809 ـــ 1865) ـــ بۇلار امەريكانىڭ ەرتەدەگى اتاقتى بۇرجۋازيا ساياساتشىلارى. ۋاشينگتون ـــ امەريكانىڭ تاۋەلسىزدىك سوعىسى كەزىندەگى (1775 ـــ 1783) وتارلاردىڭ كوتەرىلىسشى ارمياسىنىڭ ۆزگىسىلىگى، امەريكانىڭ تۇڭعىش زۇڭتۇڭى. جەففەرسون ـــ امەريكانىڭ «تاۋەلسىزدىك شۋانيان»ىن ازىرلەۋشى، كەزىندە امەريكانىڭ زۇڭتۇڭى بولعان. لينكولن ـــ امەريكانىڭ نەگرلەردى قۇلدانۋ ٴتۇزىمىن كۇشەنە قالدىرۋدى قۋاتتاعان، ول امەريكانىڭ زۇڭتۇڭى بولىپ تۇرعان كەزىندە، امەريكانىڭ وڭتۇستىك بىتاتتارىنداعى قۇل يەلەرىنە قارسى سوعىستا (1861 ـــ 1865) باسشىلىق ەتكەن، سونىمەن بىرگە 1862 ـ جىلى «قۇل نەگرلەردى ازات ەتۋ شۋانياني»ن جارىيالاعان.

„دوستىق“ پا الدە شاپقىنشىلىق پا؟

(1949 - جىلى 8 - ايدىڭ 30 - كٷنى)

شاپقىنشىلىققا نەگىز تابۋ ٴۇشىن، اچەسون „دوستىق“ دەگەندى سان رەت قايتالادى، ونىڭ ٷستىنە „ٴپرينسيپتى“دە ٴۇيىپ - توكتى.

اچەسون بىلاي دەيدى: „ٴبىزدىڭ تاريحىمىزدىڭ سوناۋ ەرتە كەزىنەن باستاپ - اق، امەريكا حالقى مەن ٷكىمەتى جوڭگوعا كوڭىل ٴبولىپ كەلدى. ارالىقتىڭ شالعايلىعى ٴارى ارتقى كورىنىستە ٷلكەن ايىرماشىلىقتىڭ بولۋى جوڭگو مەن امەريكانى ٴبىر - بىرىنەن ايىرىپ تۇرسا دا، ٴبىراق ٴدىن، قايىرىمدىلىق ىستەرى مەن مادەنيەت جاقتارىندا جوڭگو - امەريكا حالىقتارىن ىنتىماقتاستىرىپ تۇرعان دانەكەر امەريكانىڭ جوڭگوعا دەگەن دوستىعىن ٷنەمى كۇشەيتىپ وتىردى، تالاي جىلدان بەرگى الۋان ٴتۇرلى ىزگى نيەتتى شارالار، مىسالى، گىڭزى تولەمىمەن جوڭگو وقۋشىلارىن تاربيەلەۋ، دٷنيە جٷزىلىك ەكىنشى سوعىس كەزىندە جىۋاي فاچۋاندى كٷشىنەن قالدىرۋ، سونداي - اق سوعىس كەزىندە جانە سوعىستان كەيىن جوڭگوعا كەڭ كولەمدە جاردەم بەرۋ، تاعى باسقالار مٷنىڭ دالەلى. امەريكا جوڭگوعا باعىتتاعان ۋايجياۋلىق ساياساتىنىڭ نەگىزگى

پرىنسىپتەرىن — قاقپانى اشىق ۇستاۋ، جۇڭگونىڭ اكىمشىلىگىنە جانە لىكتۋىنىڭ تۇتاستىعىنا قۇرمەت ەتۋ، سونداي-اق شەتەلدىڭ قاندايىنىڭ بولسا دا جۇڭگونى شەڭگەلىنە الۋىنا قارسى تۇرۋ سياقتىلار دا وسىنىڭ ىشىندە — باستان-اياق ساقتاپ كەلدى جانە قازىر دە باياعىسىنشا ساقتاپ وتىر، مۇنى انىقتايتىن حۇجاتتار بار.»

اچەسون كوپە-كورنەۋ وتىرىك ايتىپ، شاپقىنشىلىقتى «دوستىق» دەپ جازدى.

امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ 1840-جىلى انگليالىقتاردىڭ اپيىن سوعىسىن جۇرگىزۋىنە كومەكتەسۋىنەن باستاپ، جۇڭگو حالقى تارابىنان قۋىپ شىعارىلعانعا دەيىنگى جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساۋ تاريحىن قىسقاشا ءارى تۇجىرىمدى وقۋلىق ەتىپ جازىپ شىعىپ، جۇڭگو جاستارىن تاربيەلەۋ كەرەك. امەريكا جۇڭگونى جۋاي فاچۋان① بەرۋگە ەڭ العاش زورلاعان مەملەكەتتىڭ ءبىرى، اق تىستى كىتاپتا باياندالعان جۇڭگو-امەريكا تاريحىندا ءبىرىنشى رەت جاسالعان 1844-جىلعى ۋاڭشيا شارتى② مىنە وسىنى كورسەتەدى. بۇل شارتتا امەريكا 5 گاڭكوۋ ارقىلى ساۋدا جاساۋ سياقتى ىستەردى قابىلداۋعا جۇڭگونى ءماجبۇر ەتۋدەن تىس، امەريكالىقتار-دىڭ ءدىن تاراتۋىن دا ءبىر تارماق رەتىندە قابىلداۋعا جۇڭگونى ءماجبۇر ەتتى. باسقا جيانگەر مەملەكەتتەرمەن سالىستىرعاندا، امەريكا جيانگەرلىگى ۇزاق ۋاقىت بويى رۋحي شاپقىنشىلىق جاقتاعى ارەكەتتەرىنە باسا ءمان بەرىپ، ونى ءدىني ىستەردەن «قايىرىمدى-لىق» ىستەرى مەن مادەنيەت ىستەرىنە دەيىن كەڭەيتتى. كەيبىرەۋ-لەردىڭ تۇڭعيىنە قاراعاندا، امەريكانىڭ ءدىني ۇيىمدارىنىڭ، «قايىرىمدىلىق» مەكەمەلەرىنىڭ جۇڭگودا جۇمساعان جالپى قارجىسى

41 مىليون 900 مىڭ امەريكا دوللارىنا جەتكەن؛ ٴدىني ۇيىمداردىڭ مۇلىكـتەرى ىشىنـدە ٴداري ـ دارمەك قاراجاتى 14.7 پىـراسەنتتى، وقۋ ـ اعارتۋ قاراجاتى 38.2 پىراسەنتتى، ٴدىني ارەكەتتەر قاراجاتى 47.1 پىراسەنتـتى ۇستاعان③. ەلـىمىزدەگى يانـجيڭ، شـيەحى، حۋيۋىن، شىڭيۋەحان، جينليڭ، دۇڭۋۇ، جىجياڭ، شياڭيا، حۋاشي، ليڭنان سياقتى ٴبىرسىپىرا اتاقتى مەكتەپتەردىڭ بارلىعىن امەريكا ـ لىقتار قۇرعان④. ستيۋارت لەيتون مىنە وسى ىستەرمەن شۇعىلدانىپ ٴجۇرىپ اتاعىن شىعارعان، سونىمەن جۇڭگودا تۇراتىن داشي بولعان. اچەسونداردىڭ كوڭىلىندە سان بار، «ٴدىن، قايىرىمدىلىق ىستەرى مەن مادەنيەت جاقتارىندا جۇڭگو ـ امەريكا حالىقتارىن ىنتىماقتاستى ـ رىپ تۇرعان دانەكەر امەريكانىڭ جۇڭگوعا دەگەن دوستىعىن ۇنەمى كۇشەيتىپ وتىـردى» دەيتىنـدەرىنىڭ توركىـنى بار. 1844 ـ جىلى شارت جاسالعان ۋاقىتتان باستاپ ەسەپتەگەنـدە، امەريكانىڭ وسى ىستەرمەن 105 جىل بويى جانىن سالا اينالىسۋى «دوستىقتى كۇشەيتە ٴتۇسۋ» ٴۇشىن بولىپتى ـ مىس.

8 مەملەكەت بىرلەسكەن ارمياسىنا قاتىناسىپ، جۇڭگونى جەڭىپ، گىڭزى تولەمىن زورلىقپەن تولەتۋىنىڭ، ونى تاعى «جۇڭگو وقۋشى ـ لارىن تاربيەلەۋ»گە جۇمساپ، رۋحي شاپقىنشىلىقپەن شۇعىلدانۋىنىڭ ٴوزى دە «دوستىق»تىڭ ٴبىر بەينەسى ەسەپتەلىنەدى ەكەن.

جىۋاي قاچۋان «كۇشىنەن قالدىرىلا» تۇرا، شىن چۇڭىنىڭ نامىسىنا تيگەن قىلمىستىنىڭ امەريكاعا قايتارىلىپ، ونىڭ ۇستىنە امەريكا تەڭىز ارميا بۋى تارابىنان قىلمىسسىز دەپ بوساتىلۋى⑤ دا «دوستىق»تىڭ ٴبىر بەينەسى ەسەپتەلىنەدى ەكەن.

«سوعىس كەزىندە جانە سوعىستان كەيىن جۇڭگوعا بەرىلگەن

جاردەم» اق تىستى كىتاپتا ايتىلۋىنشا، 4 ملليارت 500 مىليون امەريكا دوللارىنان اسادى، ءبىزدىڭ تۇڭجيىمىزشا، 5 ملليارت 914 مىليون امەريكا دوللارىنان اسادى، دەمەك، جياڭ جيەشىگە كومەكتەسىپ بىرنەشە مىليون جۇڭگولىقتى قىرعىنداۋى دا «دوستىق»تىڭ ءبىر بەينەسى ەسەپتەلىنەدى ەكەن.

109 جىل بويىندا (1840 ـ جىلى انگليا مەن امەريكا بىرلەسىپ جۇرگىزگەن اپيىن سوعىسىنان باستاپ ەسەپتەگەندە) امەريكا جياڭ ـ گەرلىگىنىڭ جۇڭگوعا ىستەگەن «دوستىعى»، وتە ـ موتە سوڭعى بىرنەشە جىل بويىندا جياڭ جيەشىنىڭ بىرنەشە مىليون جۇڭگولىقتى قىرعىنداۋىنا كومەكتەسكەنى سياقتى ۇلى «دوستىعى» تۇگەلىمەن ءبىر عانا ماقسات ءۇشىن، اتاپ ايتقاندا، «جۇڭگوعا باعىتتاعان ۋايجياۋلىق سايا ساتىنىڭ نەگىزگى پرينسيپتەرى ـــ قاقپانى اشىق ۇستاۋ، جۇڭگونىڭ اكىمشىلىگىنە جانە ليڭتۋىنىڭ تۇتاستىعىنا قۇرمەت ەتۋ، سونداي ـ اق شەتەلدىڭ قاندايىنىڭ بولسا دا جۇڭگونى شەڭگەلىنە الۋىنا قارسى تۇرۋ سياقتىلار دا وسىنىڭ ىشىندە ـــ باستان ـ اياق ساقتاۋ جانە قازىر دە باياعىسىنشا ساقتاپ وتىرۋ» ءۇشىن ەدى.

بىرنەشە مىليون جۇڭگولىقتى قىرعىنداۋ، باسقا ءۇشىن ەمەس، بىرىنشىدەن، قاقپانى اشىق ۇستاۋ ءۇشىن، ەكىنشىدەن، جۇڭگونىڭ اكىمشىلىگىنە جانە ليڭتۋىنىڭ تۇتاستىعىنا قۇرمەت ەتۋ ءۇشىن، ۇشىنشىدەن، شەتەلدىڭ قاندايىنىڭ بولسا دا جۇڭگونى شەڭگەلىنە الۋىنا قارسى تۇرۋ ءۇشىن بولىپتى.

قازىر گۋاڭجوۋ، تايۋان سياقتى الاقانداي جەردىڭ قاقپاسى عانا اچەسونداردا ءالى اشىق تۇر، ءبىرىنشى قاسيەتتى ءپرينسيپ ول ارادا «باياعىسىنشا ساقتالىپ وتىر». باسقا جەرلەردىڭ، ايتالىق،

شاڭحايدىڭ قاقپاسى ازات بولعانىنان كەيىن دە اشىق ەدى، قازىر باسقالار جاعىنان امەريكانىڭ سوعىس كەمەلەرى جانە سوعىس كەمەسىنە ورناتىلعان زەڭبىرەكتەرى ستەتىلۋمەن تىم ـ اق قاسيەتسىز ٴبىر ٴپرينسيپ جولعا قويىلدى: قاقپا جابىلىپ تاستالدى.

قازىر گۋاڭجوۋ، تايۋان سياقتى الاقانداي جەردىڭ اكىمشىلىگى مەن ليگتۋى عانا اچەسوننىڭ ەكىنشى قاسيەتتى ٴپرينسيپىنىڭ شاراپاتى ارقاسىندا وزدەرىنىڭ «تۇتاستىعى»ن «باياعىسىنشا ساقتاپ وتىر». ال قالعان جەرلەردىڭ ٴبارىن قىرسىق شالىپ، اكىمشىلىگى دە، ليگتۋى دا ادام ايتقىسىز كۇل ـ تالقان بولىپتى.

قازىر گۋاڭجوۋ تايۋان سياقتى جەرلەر عانا ٴۇشىنشى قاسيەتتى ٴپرينسيپتىڭ شاراپاتى ارقاسىندا، «شەتەلدىڭ قاندايىنىڭ بولسا دا شەگەلەنە الۋى»نا، سونىڭ ىشىندە ٴتىپتى امەريكانىڭ شەگەلەنە الۋىنا دا، اچەسوندار «قارسى تۇرعان»دىقتان ٴالى دە جۇگگولىقتاردىڭ شەگەلەنىندە بولىپ وتىر. مەملەكەتتىڭ باسقا ليگتۋىن اۋىزعا العاندا، كوزگە جاس كەلەدى ەكەن، ٴبارى دە قۇرىپتى، ٴبارىن دە شەتەلدىكتەر شەگەلەنە الىپتى، جۇگگولىقتار تۇگەلدەي قۇلدىققا ٴتۇسىپتى. قايسى شەتەل دەگەنگە كەلگەندە، اچەسون لاۋيەنىڭ قالامى بوگەلىپ، اتاپ كورسەتۋگە ۇلگىرە المادى، ونان ارعىسى ٴوز ـ وزىنەن تۇسىنىكتى، كوپ قۋزاستىرىپ جاتۋدىڭ قاجەتى جوق.

جۇگگونىڭ ىشكى ىستەرىنە كيلىگۋ ٴبىر ٴپرينسيپ ەسەپتەلە مە، جوق پا؟ مۇنى اچەسون ايتپادى، ٴسىرا ەسەپتەلمەسە كەرەك. امەريكالىق لاۋيەلەردىڭ لوگيكاسى مىنە وسىنداي. اچەسوننىڭ حاتىن تۇگەل وقىپ شىققانىنان كەيىن وسى ٴبىر ٴدانىشپاندىق

لوگيكاسى انىقتاۋعا بولادى.

ەسكەرتۋلەر

① بۇل ارادا «جىڭۋاي فاچۋان» دەپ ليڭشىلاردىڭ ۇكىم شىعارۋ ۇقىعى ايتىلىپ وتىر. بۇل جيانگەرلىك شاپقىنشى كۇشتەردىڭ جۇڭگودا يەمدەنگەن شاپقىنشىلىق جۇرگىزۋدەگى ەرەكشە ۇقىقتارىنىڭ ٴبىرى. ليڭشىلاردىڭ ۇكىم شىعارۋ ۇقىعى دەيتىندەر مىناداي: جيانگەر ەلدەردىڭ جۇڭگوداعى جياۋميندەرى جۇڭگو زاڭىنا باعىنباۋعا ۇقىقتى بولادى، ولار جۇڭگودا قىلمىستى بولسا نەمەسە داۋ-داماي ىستەرىندە ايىپكەر بولسا، تەك ٴوز ەلىنىڭ جۇڭگودا تۇراتىن ليڭشىلارىنىڭ فاتيڭى جاعىنان عانا تەرگەلەدى، وعان جۇڭگو ۇكىمەتى ارالاسا المايدى.

② «ۋاڭشيا شارتى» — امەريكانىڭ جۇڭگوعا شاپقىنشىلىق جاساۋىنداعى ٴبىرىنشى تەڭسىز شارت. جۇڭگونىڭ اپيىن سوعىسىندا جەڭىلگەنىن كەيىنگى جاعدايىنان پايدالانىپ، 1844-جىلى 7-ايدا امەريكا جۇڭگونىڭ چيڭ حاندىعى ۇكىمەتىن ماجبۇرلەپ، اۋمىن ماڭىنداعى ۋاڭشيا قىستاعىندا «جۇڭگو-امەريكانىڭ 5 گاڭكوۋ ارقىلى ساۋدا جاساۋ جاڭچىڭگى»نا، ياعني «ۋاڭشيا شارتى»نا قول قويعىزدى. بۇل شارت 34 تارماقتى بولىپ، مۇندا نانجيڭ شارتىندا جانە ونىڭ قوسىمشالارىندا انگليا يە بولعان بارلىق تۇتەنشە ۇقىقتاردان امەريكا پايدالانادى، جۇيەدەن امەريكا جۇڭگودا ليڭشىلاردىڭ ۇكىم شىعارۋ ۇقىعىنان پايدالانادى دەپ بەلگىلەنگەن.

③ بۇل ماتەريال امەريكالىق رەمەر جازعان «شەتەلدىكتەردىڭ جۇڭگودا جۇمساعان قارجىسى» دەگەن كىتاپتىڭ 15-تاراۋىنان الىندى.

④ بيپيڭدەگى يانجيڭ داشۋەسى، شيەحي ييشۋەيۋانى، بيپيڭ مەن نانجيڭدەگى حۇيۋىن ورتا مەكتەپتەرى، شاڭحايداعى شىڭيۋەحان داشۋەسى، نانجيڭدەگى جينلىڭ داشۋەسى، حاڭجوۋداعى جىجياڭ

داشۆەسى، سۆجوۋداعى دۇڭۇۋ داشۆەسى، چاڭشاداعى شياڭيا يىشۆەيۋانى، چىڭدۋداعى حۋاشي شيەحى داشۆەسى جانە گۋاڭجوۋداعى ليڭنان داشۆەسى ايتىلىپ وتىر.

⑤ 1946 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 24 ـ كۇنى، امەريكانىڭ تەڭىز ارميا لۋجاندۇيىنىڭ اسكەرلەرىنەن پەرسون سياقتىلار بەيپيڭدە بەيجيڭ داشۆەدەگى وقۋشى قىز شىن چۇڭنىڭ نامىسىنا ٴتيدى. بۇل وقيعا امەريكا ارمياسىنىڭ جاۋىزدىعىنا بۇكىل ەل حالقىنىڭ اسا زور سىزالى كەگىن قوزعادى. 1947 ـ جىلى 1 ـ ايدا، گوميندانڭ ۇكىمەتى حالىقتىڭ نارازىلىعىنا قاراماستان، باس قىلمىستى پەرسوندى امەريكا جاقتىڭ ٴوزىنىڭ شارا قولدانۋىنا تاپسىرىپ بەردى. سول جىلى 8 ـ ايدا، امەريكانىڭ تەڭىز ارميا بۋى پەرسوندى قىلمىسسىز دەپ بوساتقاندىعىن جاريالادى.

تارىحقا ۋيشيندك كوزقاراسنىڭ كۆيرەۋى

(1949 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 16 ـ كۈنى)

جۇڭگولىقتاردىڭ امەريكا بۇرجۋازياسىنىڭ مالىمدەمەشىسى اچەسونعا راحىمەت ايتۇعا ٴتيىستى بولۋىنىڭ سەبەبى، امەريكا اقشا، قارۋ ـ جاراق شىعارعان، جياڭ جيەشى ادام شىعارىپ، امەريكا ٴۇشىن سوعىس جۇرگىزىپ جۇڭگولىقتاردى قىرعىنداعان وسى ٴبىر فاكتىنى اچەسوننىڭ اشىق مويىنداپ، جۇڭگونىڭ الدىڭعى قاتارلى ادامدارىنا مەشەۋ قالعانداردى دالەلدى تۇردە يلاندىرۋ مۇمكىندىگىن بەرگەندىگىندە عانا بولىپ وتىرعان جوق. سولاي ەمەس پە، كورىپ وتىرسىزدار، اچەسون تاياۋ جىلداردان بەرى بىرنەشە مىليون جۇڭگو ـ لىقتى ولىمگە تاپ قىلعان وسى ٴبىر ٴىرى قاندى سوعىستى امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ جوسپارلى تۇردە ۋيىمداستىرىپ، ىسكە اسىرعاندىعىن ٴوز اۋزىنان مويىنداپ وتىر. جۇڭگولىقتاردىڭ اچەسونعا راحىمەت ايتۇعا ٴتيىستى بولۋىنىڭ سەبەبى، ولار وزدەرىنىڭ جۇڭگوداعى „دەموكراتيالىق گىرىنجۇييشىل" دەلىنەتىندەردى جيىپ الىپ، امەريكانىڭ 5 ـ زۇڭدۇيىن ۋيىمداستىرىپ، جۇڭگو گۇڭچانداڭىنىڭ

باسشىلىعىنداعى حالىق ۇكىمەتىن اۋدارىپ تاستاماقشى بولىپ وتىرعاندىقتارىن اشىق جاريالاپ، سونىمەن، جۇڭگولىقتاردىڭ، وتە-موتە زىيوۋجۋيىلىك ٴتۇس الىمان جۇڭگولىقتاردىڭ نازارىن اۋدارىپ، ولاردى امەريكالىقتاردىڭ الداۋىنا ٴتۇسىپ كەتپەيىك دەيتىن بايلامعا كەلتىرىپ، امەريكا جيانگەرلىگىنىڭ استىرتىن جۇرگىزگەن قاسكۇنەمدىك ارەكەتتەرىنەن بارلىق جەردە ساقتاناتىن ەتكەندىگىندە عانا بولىپ تا وتىرعان جوق. جۇڭگولىقتاردىڭ اچەسونعا راحمەت ايتۋعا ٴتيىستى بولۋىنىڭ سەبەبى، سونىمەن بىرگە مىنادا: اچەسون جۇڭگونىڭ تاياۋ زامان تاريحى دەپ ۇزىن-سونار بىردەڭەنى بۇتىپ-شاتتى، ال اچەسوننىڭ تاريحقا كوزقاراسى جۇڭگو زيالىلارىنىڭ اراسىنداعى ٴبىر ٴبولىم ادامداردا بولىپ وتىرعان كوزقاراستاڭ ٴدال ٴوزى، اتاپ ايتقاندا، تاريحقا بۇرجۋازيالىق ۋيشيندىك كوزقاراس. اچەسونعا تويتارىس بەرۋ قالىڭ جۇڭگولىقتاردىڭ وي ٴورىسىن كەڭەيتۋگە پايداسىن تيگىزۋى مۇمكىن. ال اچەسونىمەن ۇقساس نەمەسە كەيبىر جاقتاردا ۇقساس كوزقاراستا بولىپ وتىرعان ادامدارعا ونان ارى پايدالى بولۋى مۇمكىن.

اچەسوننىڭ جۇڭگونىڭ تاياۋ زامان تاريحى دەپ بۇتىپ-شاتىپ وتىرعانى نە؟ ول جۇڭگو گمينگىنىڭ تۋىلۋىن ەڭ الدىمەن جۇڭگونىڭ ەقتىسادي ٴمان-ٴجايى مەن يديالوگيالىق ٴمان-ٴجايى جاعىنان ٴتۇسىندىرىپ كورمەك بولدى. بۇل ارادا ول كوپ قيالي ەرتەگىلەردى ايتتى.

اچەسون بىلاي دەيدى: «جۇڭگونىڭ جان سانى 18-، 19-عاسىرلاردا ٴبىر ەسە ارتتى، سول سەبەپتى جەرگە كوتەرە الماستاي اۋىر سالماق ٴتۇستى. حالىقتىڭ تاماق ماسەلەسى جۇڭگو ۇكىمەتتەرىنىڭ

قاي ـ قايسىسى دا ٴسوزسىز تاپ بولاتىن ٴبىرىنشى ماسەلە. ٴدال قازىرگە دەيىن بۇل ماسەلەنى شەشكەن بىردە ـ ٴبىر ۇكىمەت بولعان جوق. گومينداڭ ٴوز قاديانىندا جەر گايىگىسنا بايلانىستى تالاي ـ تالاي زاڭ ـ جارلىقتار جازىپ، بۇل ماسەلەنى وسى جولمەن شەشۋدى ويلاعان ەدى. بۇل زاڭ ـ جارلىقتاردىڭ كەيىبىرەۋلەرى جەڭىلسكە ۇشىرادى، كەيىبىرەۋلەرى ەلەۋسىز قالدىرىلدى. گومين جىڭفۋدىڭ بۇگىنگىدەي مۇشكىل كۇيگە تۇسۋىندەگى ەڭ ۇلكەن ٴبىر سەبەپ ـــ ونىڭ جۇڭگونى تاماقپەن جەتكىلىكتى قامتاماسىز ەتە الماعاندىعى. جۇڭگو گۇڭچاندانگىنىڭ ۇگىت مازمۇنىنىڭ دەنى جەر ماسەلەسىن شەشۋگە بەل بايلاعاندىقتارى جونىندەگى ۋادەسى بولىپ وتىر.»

جۇڭگولىقتاردىڭ ٴىستىڭ ٴجونىن بىلمەيتىندەرىنە بۇل كوپ ـ كورىم ٴجون سياقتانادى. ادام تىم كوپ بولىپ، تاماق از بولسا، گىميڭ تۋىلادى ەكەن. گومينداڭ بۇل ماسەلەنى شەشپەدى، گۇڭچاندانگىنىڭ دا بۇل ماسەلەنى شەشىپ جىبەرە قويۋى ناعايىل ەكەن، «ٴدال قازىرگە دەيىن بۇل ماسەلەنى شەشكەن بىردە ـ ٴبىر ۇكىمەت بولعان جوق».

گىميڭنىڭ تۋىلۋى ادام سانىنىڭ تىم كوپتىگىنەن بولاما؟ بۇرىن دا، قازىر دە، جۇڭگودا دا، شەتەلدە دە تالاي ـ تالاي گىميڭدەر بولىپ وتكەن، وسىنىڭ ٴبارى ادام سانىنىڭ تىم كوپتىگىنەن بولىپ پا ەدى؟ جۇڭگوداعى نەشە مىڭ جىلدان بەرگى تالاي رەتكى گىميڭدەر دە ادام سانىنىڭ تىم كوپتىگىنەن بولىپ پا ەدى؟ امەريكانىڭ بۇدان 174 جىل بۇرىنعى انگلياعا قارسى گىميڭى[1] دە ادام سانىنىڭ تىم كوپتىگىنەن بولىپ پا ەدى؟ اچەسونىڭ تاريح جونىندەگى ٴبىلىمى نولگە تەڭ، ول ٴتىپتى امەريكانىڭ تاۋەلسىزدىك

شۋانيانىن دا وقىپ كورمەگەن. ۋاشينگتون، جەففەرسوندار دىڭ انگلياعا قارسى گىميڭ جاساۋى امەريكادا ادام سانىنىڭ پالەندەي ارتىپ كەتكەندىگىنەن ەمەس، قايتا انگليالىقتاردىڭ امەريكالىقتاردى ەزگەندىگىنەن جانە قاناعاندىعىنان بولدى. جۇڭگو حالقىنىڭ فەودال حاندىقتاردى تالاي رەت اۋدارىپ تاستاۋى دا ادام سانىنىڭ پالەندەي ارتىپ كەتكەندىگىنەن ەمەس، قايتا سول فەودال حاندىقتاردىڭ حالىقتى ەزگەندىگىنەن جانە قاناعاندىعىنان بولدى. روسسيالىقتاردىڭ فەبرال گىميگى مەن وكتابىر گىميگىن جاساۋى ادام سانىنىڭ پالەندەي ارتىپ كەتكەندىگىنەن ەمەس، قايتا روسسيا پاتشاسى مەن روسسيا بۇرجۋازياسىنىڭ ەزگىسىنەن جانە قاناۋىنان بولدى، روسسيادا جەر قازىردىڭ وزىندە دە ادام سانىنان اناعۇرلىم ارتىق جاتىر. موڭعۇليادا جەر سونشاما كەڭ، ادام سونشاما سيرەك، اچەسوننىڭ داۋلىپى بويىنشا بولعاندا، بۇل جەردە گىميڭ تۋىلادى دەپ ويلاۋ مۇمكىن ەمەس ەدى، ٴبىراق ول جەردە گىميڭ الدەقاشان تۋىلدى②.

اچەسوننىڭ ٴسوزى بويىنشا بولعاندا، جۇڭگونىڭ ەشبىر شىعار جولى جوق ەكەن، جان سانىنىڭ 475 ميليون بولۋى «كوتەرە الماستاي اۋىر سالماق» ەكەن، گىميڭ جاساسا دا، گىميڭ جاساماسا دا ٴبارىبىر حال مۇشكىل كورىنەدى. اچەسون بۇل ارادا زور ٴۇمىتتى بولىپ وتىرسا دا، بۇل ٴۇمىتىن اشىق ايتپادى، دەگەنمەن امەريكانىڭ ٴبىرسىپىرا تىلشىلەرى جاعىنان بۇل ۇنەمى اشكەرەلەنىپ قالىپ وتىردى، اتاپ ايتقاندا، ول جۇڭگو گوۆميندانىنىڭ ٴوزىنىڭ نەتيجەسىز قالعان ماسەلەسىن شەشە المايدى، جۇڭگودا الاساپىراندىق ماڭگى بولىپ تۇرادى، تەك امەريكانىڭ ۇنىنا سۇيەنسە، ياعني امەريكانىڭ

وتارىنا اينالسا، سوندا عانا شىعار جولىن تابادى دەيتىندەرى ەدى.

شينحاي ٴگىمىڭى نەلىكتەن تابىستى بولمادى، تاماق ماسەلەسىن نەلىكتەن شەشە المادى؟ ويتكەنى شينحاي ٴگىمىڭى چيڭ حاندىعى ۇكىمەتىن عانا اۋدارىپ تاستادى، ال جيانگەرلىكتىڭ جانە فەوداليزمنىڭ ەزگىسى مەن قاناۋىن اۋدارىپ تاستاي المادى.

سولتۇستىككە جورىق سوعىسى نەلىكتەن تابىستى بولمادى، تاماق ماسەلەسىن نەلىكتەن شەشە المادى؟ ويتكەنى جياڭ جيەشى ٴگىمىڭگە وپاسىزدىق ىستەپ، جيانگەرلىككە تىزە بۇگىپ، جۇڭگولىقتاردى ەزەتىن جانە قانايتىن قانگىمىڭ اتامانىنا اينالدى.

«ٴدال قازىرگە دەيىن بۇل ماسەلەنى شەشكەن بىردە-ٴبىر ۇكىمەت بولعان جوق.» يا؟ شيبيداعى، حۋابيداعى، دۇڭبيداعى، حۋادۇڭداعى جەر ماسەلەسى شەشىلىپ بولعان كونە ازات رايونداردا اچەسون ايتقانداي «تاماق ماسەلەسى» ٴالى دە ٴومىر ٴسۇرىپ وتىر ما؟ امەريكانىڭ جۇڭگوداعى تىڭشىلارى نەمەسە بايقاۋشى دەيتىندەرى از ەمەس قوي. وسىنداي ٴىستى دە نەلىكتەن تىمىسكىلەپ بىلە المادى؟ شاڭحاي سياقتى جەرلەردەگى جۇمىسسىزدىق ماسەلەسى، ياعني تاماق ماسەلەسى بۇكىلدەي جيانگەرلىكتىڭ، فەوداليزمنىڭ، گۋانلياۋ كاپيتاليزمنىڭ جانە گوميندالڭ كەرتارتپا ۇكىمەتىنىڭ جانتۇرشىگەرلىك ەزگىسى مەن قاناۋىنىڭ ناتيجەسى. حالىق ۇكىمەتى تۇسىندا، تەك بىرنەشە جىلدىق ۋاقىت جۇمسالسا بولعانى، جۇمىسسىزدىق ماسەلەسىن، ياعني تاماق ماسەلەسىن حۋابەي، دۇڭبەي سياقتى جەرلەردەگىدەي تۇگەلىمەن شەشۋگە بولادى.

جۇڭگونىڭ جان سانىنىڭ كوپ بولۋى وتە نەشە جاقسى ٴىس. جان سانى الدەنەشە ەسە ارتقانىمەن دە، وعان امال بار، بۇل

امال — ٴوندىرىس. باتىس بۋرجۋازياسى ىقتىسات عالىمدارىنىڭ، مىسالى، مالتۋس⑨ سياقتىلاردىڭ ازىق-تۇلىكتىڭ ارتىۋى جان سانىنىڭ ارتۋىنا ىلەسە المايدى دەيتىن ساندىراقتارى ماركسشىلدەر تارابىنان ٴنازارياليق جاقتان الدەقاشان ٴۇزىلدى-كەسىلدى تويتارىلىپ تاستالۋمەن عانا قويماي، ونىڭ ۇستىنە گىميگنەن كەيىن-گى سوۆەت وداعىنىڭ جانە جۇڭگو ازات رايوندارىنىڭ فاكتىلەرى جاعىنان دا تۇگەلدەي تويتارىلىپ تاستالدى. گىميگگە ٴوندىرىستى قوسقاندا تاماق ماسەلەسىن شەشۋگە بولادى دەيتىن اقيقاتقا نەگىز-دەلە وتىرىپ، جۇڭگۇڭ جۇڭياڭ بۇكىل ەلىمىزدىڭ جەر-جەرىندەگى گۇڭچاندانڭ ۇيىمدارى مەن حالىق ازاتتىق ارمياسىنا بىلاي دەپ بۇيى-رىق ٴتۇسىردى: گوميندانڭنىڭ كونە قىزمەتكەرلەرىنىڭ قولىنان بىرەر ٴىس كەلەتىندەرىن، كەرتارتپا ەمەس ەكەندىگى ىسپاتتالسا نەمەسە ايگىلى قىلمىسى بولماسا بولعانى، تۇگەل ساقتاپ قالۋ كەرەك، قىسقارتپاۋ كەرەك. توتەنشە قيىنشىلىق بولعان كەزدەردە تاماقتى بولە جەپ، ۇيگە سيىسىپ وتىرۋ كەرەك. قىسقارتىلعانداردان كۇنەلتۋگە شاراسىز قالعاندارى بولسا، شىعارىلعان بۇيرىقتى قايتارىپ الىپ، تاماقپەن قامداۋ كەرەك. گوميندانڭ ارمياسىنىڭ كوتەرىلىس جاساپ ٴبىز جاققا وتكەندەرىن نەمەسە تۇتقىندالعاندارىن وسى ٴپرينسيپ بويىنشا تۇگەل الىپ قالۋ كەرەك. باستى كەرتارتپا ەلەمەنتتەرگە جاتپايتىندارعا، قىلمىسىنا تاۋبە قىلسا بولعانى، تىرشىلىك جولىن بەرۋ كەرەك.

دۇنيەدەگى بارلىق زاتتىڭ ىشىندە ەڭ قىمباتتىسى ادام. گۇڭ-چانداڭىنىڭ باسشىلىعىندا، تەك ادام بولسا بولعانى، دۇنيەدە نە كەرەمەتتىڭ ٴبارىن دە جاساۋعا بولادى. ٴبىز اچەسونىڭ فانگ-

مىڭدىڭ ٴنازارىياسىنا تويىتارىس بەرۋشىلەرمىز، ٴبىز كىمىڭىنىڭ بارلىق نارسەنى وزگەرتە الاتىندىعىنا سەنەمىز، جان سانى كوپ، زاتتىق بايلىعى مول، تۇرمىس مولشىلىعى جاسالعان، مادەنيەتى گۇلدەنگەن جاڭا جۇڭگو كوپ ۇزاماي-اق جارىققا شىعادى، ۇمتىسىزدەنۋ اۋەندەرىنىڭ بارلىعى دا مۇلدە نەگىزسىز.

«باتىستىڭ ىقپالى»، بۇل — اچەسونىنىڭ جۇڭگو كىمىڭىنىڭ تۋىلۋىن تۇسىندىرۋىندەگى ەكىنشى سەبەبى. اچەسون بىلاي دەيدى: «جۇڭگونىڭ وزىندەگى وسكەلەڭ مادەنيەت پەن مادەنيەتتىلىك 3 مىڭ جىلدان استام داموۋشىلىقتا بولا، جالپى العاندا، شەتتەن كەلگەن ىقپالدى وزىنە جۇقتىرماعان ەدى. جۇڭگولىقتار قارۋلى كۇشپەن باعىندىرىلعان كۇندە دە شاپقىنشىلىق جاساپ كىرۋشىلەردى ەڭ اقىرىندا جۇۋاستىپ جانە ٴسىڭىرىپ الىپ وتىردى. سونىڭ ٴۇشىن ولار وزدەرىن دۇنيەنىڭ وزەگى دەپ ەسەپتەۋى، وزدەرىن مادەنيەتتى ادامزاتتىڭ ەڭ جوعارعى بەينەسى دەپ قاراۋى تابيعي. 19 ـ عاسىردىڭ ورتا شەنىندە، جۇڭگونى وقشاۋلاندىرىپ كەلگەن قامالدى باتىس بۇزدى، بۇعان دەيىن ودان ٴوتۋ مۇمكىن ەمەس ەدى. وسى شەتتەن كەلگەندەر العا ۇمتىلۋشىلىقتى الا كەلدى، دۇنيەدە تەڭدەسسىز دامىعان باتىس تەحنيكاسىن الا كەلدى، بۇرىنعى شاپقىنشىلار جۇڭگوعا مۇلدە اكەلمەگەن وسكەلەڭ مادەنيەتتى الا كەلدى. ٴبىر جاعى وسى ەرەكشەلىكتەردىڭ بولعاندىعىنان، ٴبىر جاعى چيڭ حاندىعى ۇستەمدىگىنىڭ قۇلدىراعاندىعىنان باتىستىقتار جۇڭگو تارابىنان ٴسىڭدىرىلىپ اكەتىلمەگەندىگى بىلاي تۇرسىن، قايتا كوپتەگەن جاڭا يدەيالاردى تانىستىردى، بۇل جاڭا يدەيالار ەلەۋلى رول اتقاردى، دۇرلىگۋ جانە تىنىشسىزدىق تۋدىردى.»

جۇڭگولىقتاردىڭ ٴىستىڭ ٴجونىن بىلمەيتىندەرىنە اچەسونىنىڭ ٴسوزى كوپ-كورىم ٴجون سياقتانادى. باتىستىڭ جاڭا يدياسى جۇڭگوعا ەنىپ گىميڭ تۋدىرىپتى.

گىميڭ كىمگە قارسى جاسالعان؟ «چيڭ حاندىعى ۇستەمدىگىنىڭ قۇلدىراعاندىعى» سەبەپتى ٴالىسىز تۇيىنگە شابۋىل جاسالىپتى، گىميڭ چيڭ حاندىعىنا قارسى جاسالىپتى. بۇل ارادا اچەسونىنىڭ ٴسوزى قيسىنسىز. شينحاي گىميگى — جيانگەرلىككە قارسى جاسالعان گىميڭ. جۇڭگولىقتاردىڭ چيڭ حاندىعىنا قارسى گىميڭ جاساۋىنىڭ سەبەبى چيڭ حاندىعىنىڭ جيانگەرلىكتىڭ يتارشىسى بولعاندىعى ەدى. انگليانىڭ اپيىن شاپقىنشىلىعىنا قارسى سوعىستىڭ، انگليا، فرانسيا بىرلەسكەن ارمياسىنىڭ شاپقىنشىلىعىنا قارسى سوعىستىڭ، جيانگەرلىكتىڭ يتارشىسى چيڭ حاندىعىنا قارسى تايپيڭ تيانگو سوعىسىنىڭ، فرانسيا شاپقىنشىلىعىنا قارسى سوعىستىڭ، جاپونيا شاپقىنشىلىعىنا قارسى سوعىستىڭ، 8 مەملەكەت بىرلەسكەن ارمياسىنىڭ شاپقىنشىلىعىنا قارسى سوعىستىڭ ٴبارى دە جەڭىلىسكە ۇشىرادى، سونىمەن، جيانگەرلىكتىڭ يتارشىسى چيڭ حاندىعىنا قارسى شينحاي گىميگى بولدى، شينحاي گىميگىنە دەيىنگى جۇڭگونىڭ تاياۋ زامانعى تاريحى مىنە وسىنداي. اچەسونىنىڭ «باتىستىڭ ىقپالى» دەپ وتىرعانى نە؟ ول — ماركس پەن ەنگەلس «گۇڭچاندانڭ شۋانيانى»ندا (1848-جىلى) ايتقان باتىس بۇرجۋازياسىنىڭ دۇنيەنى تەرروردىق ادىسپەن ٴوز ۇلگىسى بويىنشا وزگەرتەتىندىگى④. وسىنداي ىقپال جاساۋ نەمەسە وزگەرتۋ بارىسىندا، باتىس بۇرجۋازياسى مايباندارى جانە باتىستىڭ داعدىسىنا ابدەن قانىق مالايلاردى قاجەت ەتكەندىگىنەن، جۇڭگو سياقتى مەملەكەتتەردىڭ مەكتەپ

اشۇنىا جانه وقۇشى جىبەرىپ وقىتۇنىا رۇقسات ەتۇگە ٴماجبۇر بولدى، جۇڭگوعا «كوپتەگەن جاڭا يدىيالاردى تانىستىردى». وسىعان بايلانىستى جۇڭگو سياقتى مەملەكەتتەردە ۇلتتىق بۇرجۋازيا مەن پرولەتارىيات تا پايدا بولدى. سونىمەن قاتار ديحاندار كۇيزەلىپ، قالىڭ جارتىلاي پرولەتارىيات قالىپتاستى. ٴسويتىپ، باتىس بۇرجۋازياسى شىعىستا ادامداردىڭ ەكى ٴتۇرىن قالىپتاستىردى، ٴبىر ٴتۇرى — از ساندى ادامدار، ياعني جيانگەرلىككە قىزمەت ەتەتىن شەتەل مالايلارى؛ ەندى ٴبىر ٴتۇرى — كوپ ساندى ادامدار، ياعني جيانگەرلىككە قارسى جۇمىسشى تابى، ديحاندار تابى، قالا ۇساق بۇرجۋازياسى، ۇلتتىق بۇرجۋازيا جانە وسى تاپتاردان شىققان زيالىلار، وسىلاردىڭ ٴبارى جيانگەرلىك ٴوزى ٴۇشىن دايىنداعان كور قازۋشىلار، گىميڭدى وسى ادامدار تۋدىرعان. قايداعى ٴبىر باتىس يدياسىنىڭ ەنۋى «دۇرلىگۋ جانە تىنىشسىزدىق» تۋدىرعان جوق، قايتا جيانگەرلىكتىڭ شاپقىنشىلىعى قارسىلىق تۋدىرىپ وتىر.

وسى قارسىلىق كورسەتۋ قوزعالىسىندا، اسا ۇزاق ۋاقىت بويىندا، ياعني 1840 ـ جىلعى اپيىن سوعىسىنان 1919 ـ جىلعى 4 ـ ماي قوزعالىسىنىڭ قارساڭىنا دەيىنگى جيىنى 70 جىلدان استام ۋاقىت ىشىندە، جۇڭگولىقتاردا جيانگەرلىككە قارسى تۇرارلىق ەشقانداي يديالىق قارۋ بولمادى. ەسكى، توگمويىن، فەودالدىق يديالىق قارۋ جەڭىلىسكە ۇشىرادى، توتەپ بەرە الماي كۇيرەدى. لاجى قالماعان جۇڭگولىقتار جيانگەرلىكتىڭ ەسكى ورداسىنان، ياعني باتىستىڭ بۇرجۋازيالىق گىميڭى داۋىرىندەگى قارۋ ـ جاراق قويماسىنان جىن ـ حۋالۇن، تۇما ۇقىق ٴتازارياسى جانە بۇرجۋازيالىق رەسپۋبليكا سياقتى يديالىق قارۋلار مەن ساياسي فالڭ ـ انداردى ۇيرەنىدى،

ساياسي پارتيالار ۆيمداستىرىپ كوردى، گىميىڭ جاساپ كوردى، وسى جولدارمەن سىرتقى جاقتا بەلدى مەملەكەتتەردەن قورعانۋعا، شكى جاقتا مينگو ورناتۋعا بولادى دەپ ويلادى. الايدا بۇل نارسەلەر دە فەودالدىق يدياليق قارۋ سياقتى وتە السىز بولدى، تاعى دا توتەپ بەرە الماي جەڭىلىسكە ۇشىرادى، كۇيرەدى.

1917 ـ جىلعى روسسيا گىميىڭى جۇڭگولىقتاردى وياتتى، جۇڭگو-لىقتار ءبىر جاڭا نارسە ۇيرەندى، ول ـــ ماركسيزىم ـ لەنينيزىم. جۇڭگودا گوڭچانداڭ دۇنيەگە كەلدى، بۇل بۇرىن بولىپ كورمەگەن ءىري وقيعا بولدى. سۇن جۇڭشان دا «روسسيانى ۇستاز ەتۋ»دى داريپتەدى، «روسسيامەن بىرلەسۋ، گوڭچانداڭمەن بىرلەسۋ»دى قۋاتتادى. سايىپ كەلگەندە، سودان باستاپ جۇڭگو ءوز بەتالىسىن وزگەرتتى.

اچەسون ـــ جيانگەرلىك ۇكىمەتتىڭ مالىمدەمەسى، ارينە، ونىڭ جيانگەرلىك جونىندە اۋىز اشقىسى كەلمەيدى. ول جيانگەر-لىكتىڭ شاپقىنشىلىعىن «شەتتەن كەلگەندەر الا كەلگەن الىا ۇلتتىق-شىلىق» دەدى. «الىا ۇلتتىقشىلىق» ـــ پاھ، نەتكەن ادەمى اتاۋ. جۇڭگولىقتار مۇنداي «الىا ۇلتتىقشىلىق»تى ۇيرەنگەندە، الىا ۇلتىپ انگلياعا نەمەسە امەريكاعا بارعان جوق، تەك جۇڭگو توپىراعىندا عانا «دۇرلىگۋ جانە تىنشىسىزدىق» تۋدىردى، ياعني جيانگەرلىككە جانە ونىڭ يتارشىلارىنا قارسى گىميىڭ جاسادى. امال قانشا، مۇنىڭ بىردە ـ ءبىرى ىسكە اسپادى، ءبارى دە «الىا ۇلتتىقشىلىق»تىڭ تاپقىرلارى تارابىنان، ياعني جيانگەرلەر تارابىنان جەڭىلىسكە ۇشىراپ وتىردى. سونىمەن جالت بەرىپ باسقا نارسەنى ۇيرەندى، تىم عاجاپ، مۇنىسى ۇيرەنە سالىسىمەن ەس قاتتى.

«جۇڭگو گۇڭچاندانگى 20 ـ جىلدارداعى باس كەزىندە، روسسيا گىمىنگى يدياسىنىڭ قوزعاۋىمەن قۇرىلدى». اچەسون دۇرىس ايتادى. بۇل يديا باسقا ەمەس، ماركسيزىم ـ لەنينيزىم ەدى. بۇل يديانى اچەسون ايتقان باتىس بۇرجۋازياسىنىڭ «بۇرىنعى شاپقىنشىلار جۇڭگوعا مۇلدە اكەلمەگەن وسكەلەڭ مادەنيەت»ىمەن سالىستىرعاندا سونشاما جوعارى تۇرادى. مۇنىڭ ناتيجەسى ايقىن كورىلدى، ياعني جۇڭگونىڭ ەسكى فەودالدىق مادەنيەتىمەن سالىستىرعاندا، اچەسوندار تارابىنان «وسكەلەڭ مادەنيەت» دەپ ماقتالاتىن باتىس بۇرجۋازياسىنىڭ الگى مادەنيەتى جۇڭگو حالقى ۇيرەنىپ العان ماركسيزىم ـ لەنينيزىم جاڭا مادەنيەتىمەن، ياعني دۇنيەگە علمي كوزقاراسىمەن جانە الەۋمەتتىك گىمىڭ نازارياسىمەن ايقاسقان جەردە ـ اق جەڭىلىسكە ۇشىرادى. جۇڭگو حالقى ۇيرەنىپ العان علمي، گىمىڭدىك جاڭا مادەنيەت ٴبىرىنشى شايقاستا جيانگەرلىكتىڭ يتارشىسى بەيياڭ جۇنفالارىن جەڭىپ شىقتى، ەكىنشى شايقاستا جيانگەرلىكتىڭ تاعى ٴبىر يتارشىسى جياڭ جيەشىنىڭ 25 ماڭ لىلىك ۇزاق ساپاردا جۇڭگو قىزىل ارمياسىنا جاساعان توسقاۋىلىن جەڭىپ شىقتى، ٴۇشىنشى شايقاستا جاپون جيانگەرلىگىن جانە ونىڭ يتارشىسى ۋاڭ جيڭۋيدى جەڭىپ شىقتى، ٴتورتىنشى شايقاستا امەريكانىڭ جانە بارلىق جيانگەرلەردىڭ جۇڭگوداعى ۇستەمدىگىن، سونداي ـ اق ولاردىڭ يتارشىسى جياڭ جيەشى سياقتى بارلىق كەرتارتپاشىلاردىڭ ۇستەمدىگىن ٴبىرجولاتا قۇرتتى.

ماركسيزىم ـ لەنينيزىمنىڭ جۇڭگوعا ەنىسىمەن وسىنشاما زور رول اتقارۋى جۇڭگونىڭ الەۋمەتتىك جاعدايىنىڭ بۇعان قاجەتتى ٴتۇسىپ وتىرعاندىعىنان، جۇڭگونىڭ حالىقتىق گىمىڭىنىڭ امالياتـ

مەن ۇشتاسقاندىعىنان، جۇڭگو حالقى ونى يگەرىپ العاندىعىنان بولدى. ءارقانداي يديا ەگەر كىگۋاندىق، ءىس جۇزىندىك زاتتار-مەن ۇشتاسپاسا، ەگەر وعان كىگۋاندىق بولمىستىڭ قاجەتى تۋسپەسە، ەگەر ونى حالىق بۇقاراسى يگەرىپ الماسا، ول ەڭ جاقسى نارسە بولعانىمەن دە، ءتىپتى ماركسيزىم-لەنينيزىم بولعانىمەن دە رول اتقارا المايدى. ءبىز تاريحي ۋيشينلۇنعا قارسى تاريحي ۋيۋۋلۇنشىلدارمىز.

اسا عاجاپتانارلىعى سول، «سوۆەتتىك ءبىلىم مەن ءامالىيات سۇن جۇڭشان مىرزانىڭ يدياسى مەن پرينسيپتەرىنە، وتە-موتە ىقتىسادي جاقتان جانە پارتيا ۇيىمى جاقتان ەداۋىر ىقپال جاسادى». اچەسونداز ماقتاعان باتىستىڭ «وسكەلەڭ مادەنيەت»ىنىڭ سۇن جۇڭشان مىرزاعا جاساعان ىقپالى قانداي بولدى؟ مۇنى اچەسون اۋىزعا المادى. سۇن جۇڭشان مىرزا ءومىرىنىڭ كوبىن جۇمساپ، باتىس بۇرجۋازياسىنىڭ مادەنيەتىنەن وتاندى قۇتقارۋ اقيقاتىن ىزدەدى، ناتيجەدە كۇدەرىن ءۇزدى دە، «روسسيانى ۇستاز ەتۋ»گە بەت بۇردى، بۇل كەزدەيسوق وقيعا ما ەدى؟ ارينە، ولاي ەمەس. سۇن جۇڭشان مىرزانىڭ جانە ول ۋاكىلدىك ەتكەن اۋىر ازاپتاعى جۇڭگو حالقىنىڭ «باتىستىڭ ىقپالى»نان جاپپاي ىزالانىپ، «روسسيامەن بىرلەسۋ، گۇڭچانداڭمەن بىرلەسۋ»گە، جيانگەرلىكپەن جانە ونىڭ يتارشىلارىمەن كۇرەسۋگە، ولسىپەي بەرىسپەۋگە بەل بايلاۋى، ارينە، كەزدەيسوق ەمەس. بۇل ارادا، سوۆەت ادامدارىن جيانگەر-لىك شاپقىنشىلار دەۋگە، سۇن جۇڭشاندى شاپقىنشىلاردان ۇيرەندى دەۋگە اچەسوننىڭ باتىلى بارمادى. وندا، جارايدى، سۇن جۇڭشان-نىڭ سوۆەت ادامدارىنان ۇيرەنۋىنە بولادى ەكەن، سوۆەت ادام-دارى جيانگەرلىك شاپقىنشىلار ەمەس ەكەن، ەندەشە، سۇن جۇڭ-

شانىنىڭ مۇراگەرلەرىنىڭ، سۇن جۇڭشان قايتىس بولغانىنان كەيىنگى جۇڭگولىقتاردىڭ سوۋەت ادامدارىنان ۇيرەنۋىنە نەگە بولمايدى؟ سۇن جۇڭشانان باسقا جۇڭگولىقتار ماركسيزىم ـ لەنينيزىمنەن دۇنيەگە علمي كوزقاراس پەن الەۋمەتتىك گىميڭ ٴنازارياسىن ۇيرەنىپ جانە ونى جۇڭگونىڭ ەرەكشەلىكتەرىمەن ۇشتاستىرا وتىرىپ، جۇڭگونىڭ حالىق ازاتتىق سوعىسىن جانە حالىقتىق ۇلى گىميڭىن قوزعاسا، حالىق دەموكراتياسى ديكتاتۋراسىندىق رەسپۋبليكانى ورناتسا، بۇل ندلىكتەن «سوۋەت وداعىنىڭ شەگگەلىنە ٴتۇستى»، «كومموۋنيستىك ينتەرناتسيونالدىڭ 5 ـ زۇگدۇيى»، «قىزىل جيانگەر ـ لىكتىڭ يتارشىسى» دەپ اتالادى؟ دۇنيەدە وسىنداي دا ٴداناشپاندىق لوگيكا بولا ما؟

جۇڭگولىقتار ماركسيزىم ـ لەنينيزىمدى ۇيرەنگەنىنەن كەيىن، رۋحي جاقتا بيدۇگدىقتان جۇدۇگدىققا ٴوتتى. وسى كەزدەن باستاپ تاياۋ زامانعى دۇنيە تاريحىندا جۇڭگولىقتاردى كوزگە ىلمەيـ تىن، جۇڭگو مادەنيەتىن كوزگە ىلمەيتىن ٴداۋىر اياقتاۋعا ٴتيىس بولدى. ۇلى، جەڭىسكە جەتكەن جۇڭگو حالىق ازاتتىق سوعىسى مەن حالىقتىق ۇلى گىميڭ جۇڭگو حالقىنىڭ ۇلى مادەنيەتىن قايتا گۇلدەندىردى جانە گۇلدەندىرىپ تە وتىر. جۇڭگو حالقىنىڭ مۇنداي مادەنيەتى، رۋحي جاقتان ايتقاندا، بۇكىل كاپيتاليزىم دۇنيەسىـ نىكىنەن اسىپ ٴتۇستى. امەريكانىڭ گوۋۋچيگى اچەسون سياقتىلاردى ايتالىق، ولاردىڭ وسى زامانعى جۇڭگو جانە وسى زامانعى دۇنيە جونىندەگى تانىم ٴساۋياسى جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارمياسىنىڭ ٴبىر قاراپايىم جاۋىنگەرىنىڭ ٴساۋياسىنان دا تومەن.

قازىرگە دەيىن، اچەسون ٴدام ـ تاتۋى جوق وقۋلىقتان لەكسيا

سويلەپ تۇرعان بۇرجۋازيا داشۇەسى جياۋشوۋسىنىڭ بەينەسىندە، ادامدارعا ٴوزىنىڭ جۇڭگو وقيعالارىنداعى سەبەپ ـ سالدار قاتىناسىن تابۋدى ىزدەستىرىپ جۇرگەندىگىن ٴبىلدىردى. جۇڭگودا گىميڭنىڭ تۋىلۋ سەبەبى، بىرىنشىدەن، جان سانىنىڭ تىم كوپتىگى، ەكىنشىدەن، باتىس يدياسىنىڭ تۇرتكى بولعاندىعى ەكەن. كورىپ وتىرسىزدار، ول بەينە ٴبىر سەبەپ ـ سالدار ٴنازارياشىسى سياقتانادى. كەيىن كەلە ونىڭ بۇل ٴدام ـ تاتۋى جوق، جالعانىنان جاسالعان سەبەپ ـ سالدار ٴنازارياسى دا عايىپ بولدى، تولىپ جاتقان عاجاپ وقيعالار جارىققا شىقتى. جۇڭگولىقتار تيتتەي دە سەبەپسىز ٴوزارا ۇقىقتا تالاسىپ جانە كۇماندانىپ ـ وشتەسىپ جاتىر ەكەن. كۇرەسىپ وتىرعان ەكى جاقتىڭ ـــ گومينداڭ مەن گۇڭچاندانىڭ رۋحي كۇش ـ قۋاتىنىڭ سالىستىرماسىندا عاجاپ وزگەرىستەر تۋىلىپتى، ٴبىر جاعى توتەنىشە قۇلدىراپ، قۇلدىراعاندا نولدەن تومەن دارەجەگە ٴتۇسىپتى، ەندى ٴبىر جاعى توتەنىشە ورلەپ، ورلەگەندە قايناۋ دارەجەسىنە دەيىن جەتىپتى. مۇنىڭ سەبەبى نە؟ ەشكىم دە بىلمەيدى ـــ بۇل اچەسون ۋاكىلدىك ەتكەن امەريكانىڭ «وسكەلەڭ مادەنيەت»ىنىڭ بايىرعى لوگيكاسى.

ەسكەرتۋلەر

① سولتۇستىك امەريكا حالقىنىڭ انگليا وتارشىل ۇستەمدىگىنە قارسى 1775 ـ جىلدان 1783 ـ جىلعا دەيىنگى بۇرجۋازيالىق گىميڭى، ياعني تاۋەلسىزدىك سوعىسى ايتىلىپ وتىر.

② موڭعۇليا حالقىنىڭ 1921 ـ جىلدان 1924 ـ جىلعا دەيىنگى ازاتتىق كۇرەسى ايتىلىپ وتىر. بۇل جولعى كۇرەستە، موڭعۇليا حالقىتىق

گىمىڭدىڭ پارتياسى موڭعۇل حالقىنا باسشىلىق ەتە وتىرىپ، جاپون جيانگەرلىگى قولداعان اق ورىس باندى اسكەرلەرى مەن جۇڭگونىڭ بەيياڭ جۇنفالارىن قۋىپ شىقتى، موڭعۇلياداعى فەودالدىق ۇستەمدىكتى اۋدارىپ تاستاپ، موڭعۇل حالىق رەسپۋبليكاسىن ورناتتى.

③ توماس روبەرت مالتۋس — 18-عاسىردىڭ اياق شەنى مەن 19-عاسىردىڭ باس كەزىندەگى انگليا شىركەۋىنىڭ بوبى، كەرتارتپا ىقتىسات عالىمى. مالتۋستىڭ «جان سانى ٴنازارياسى» العاش رەت 1798-جىلى جارىيالاندى. ول: «جان سانى ەشقانداي بوگەتكە ۇشىراماعاندا، جيحالىق جيىشۋلۋي بويىنشا ارتا بەرەدى. تۇرمىس زاتتارى تەك سۋانشۋلىق جيىشۋلۋي بويىنشا عانا ارتادى» دەيتىن دورەكى تۇجىرىمدى نەگىزگە الىپ، ادامزات قوعامىنداعى بارلىق جوقشىلىق كىناسىن ماڭگى-باقيلىق تابيعي قۇبىلىس دەپ ەسەپتەيدى. ونىڭ كوزقاراسى بويىنشا ەڭبەككەشىلەردى جوقشىلىقتان قۇتىلدىرۋ ٴۇشىن، تەك ولاردىڭ ٴومىرىن قىسقارتۋ، جان سانىن ازايتۋ نەمەسە ٴوسۋىن توقتاتۋ قاجەت. ول، اشارشىلىقتى، وبانى جانە سوعىستى جان سانىن ازايتۋدىڭ ٴتاسىلى دەپ ەسەپتەيدى.

④ «گۇڭچاندانڭ شۋانيانى»نىڭ 1-تاراۋى «بۇرجۋالار مەن پرولەتارلار»عا قاراڭىز. بۇرجۋازيا «بارلىق ۇلتتاردى قۇرىپ كەتۋ حاۋپى استىندا، بۇرجۋازيالىق ٴوندىرىس ٴتاسىلىن قولدانىپ، وزدەرىندە مادەنيەتتى ٴتۇزىم دەيتىندى جۇرگىزۋگە، ياعني بۇرجۋاعا اينالۋعا ٴماجبۇر ەتەدى. قىسقاسى، بۇرجۋازيا ٴوز ۇلگىسى بويىنشا ٴوز دۇنيەسىن جاسايدى».

بۇل كىتاپ 1962 ـ جىلى 11 ـ ايدا حالىق باسپاسىندا 1960 ـ جىلى 9 ـ ايدا بەيجىڭدە باسىلعان ′بىرىنشى باسپاسىنىڭ 1 ـ باسىلۋىنا ساي اۋدارىلىپ باسىلعان بولاتىن. بۇل جولى قايتاباسىلۋدا جۇڭگو گوڭچانداڭى شىنجياڭ ۇيعۇر اپتونومىيالى رايوندىق ۋىيۋانحۇيىنىڭ ماۋ زىدۇڭ تاڭدامالى شىعارمالارىن اۋدارىپ، باستىرىپ شىعارۋ ۋىيۋانحۇيى جاعىنان بۇرىنعى اۋدارماسىنا وزگەرىستەر ەنگىزىلدى.

本书根据人民出版社1960年 9 月北京第一版第--次印刷本于1962年11月翻譯出版。这次再版时，由中国共产党新疆维吾尔自治区委员会毛泽东选集翻譯出版委员会对譯文作了校订。

ماۋ زىدۇڭ تاڭدامالى شىعارمالارى

4 - توم

*

ۇلتتار باسپاسى باستىردى

جۇڭگو كىشۋەيۋانى باسپا زاۋىتىندا باسىلدى

شينحۋا شۋديانىنىڭ بەيجىڭدەگى تاراتۋ بولىمشەن تاراتىلادى

جەر-جەردەگى شينحۋا شۋديانداردا ساتىلادى

*

1967 ـ جىلى 6 ـ اي، بەيجىڭ، 2 ـ باسپاسىنا نەگىزدەلىپ قايتا باسىلدى

1967 ـ جىلى 6 ـ اي، بەيجىڭ، 1 ـ باسىلۋى

باعاسى: 0.54 يۋان

毛泽东选集

第四卷

(哈萨克文)

•

民族出版社出版

(北京安定门外和平东路)

北京市书刊出版业营业许可证出字第047号

中国科学院印刷厂印刷

新华书店北京发行所发行

各地新华书店經售

•

787×1092毫米1/32　印张：22 3/4　插页：2

根据1967年6月北京第二版重印

1967年6月北京第一次印刷

统一书号：M1049(5)76　普及本定价：0.54元

統一书号: M1049(5)124
定　价: 0.54 元